Sven Wimnell 11 september 2015: Tidningsartiklar om inrikes förhållanden 12 juni - 24 juli 2015.

http://wimnell.com/omr36-39zzzg.pdf

I två dokument citeras tidningsartiklar i Dagens Nyheter under perioden 12 juni - 24 juli 2015, Perioden är viktig i både världshistorien och svenska historien. Artiklarna ligger i ett dokument för utrikes förhållanden och ett för inrikes förhållanden. Några ariklar kan ha hamnat i fel kategori.

Artiklarna är hämtade från tidningens digitala versioner och är här återgivna i stilformatet Times med rubriker i storlek 18 och övrig text i storlek 12. Denna gång är artiklarna inte redigerade så att de blir snygga utan är av tidsskäl återgivna i det skick de kommer i vid kopieringen från tidningen.

Artiklarna är huvudsakligen hämtade från tidningens avdelningar för ledare och utländska medarbetare, debattartiklar, nyheter, världen, ekonomi, kultur och Stockholm. De kan vara med för att de innehåller bra eller avskräckande politik. De är både för många och för få. Det har gällt att ge en bild av situationen i världen och ge bild av situationen i Sverige. Artiklarna från avdelningara kultur och Stockholm är ofta av enklare slag för att belysa svenskarnas tycken. Artiklara är angivna i kronologisk ordning, att ordna dem efter politikområden hade tagit för lång tid.

Dagens Nyheter har ett brett utbud, har många medarbetere och är Sveriges största morgontidning. Den har sedan många år nästan monopol på debattartiklar. Genom att inte ta med artiklar från andra tidningar missar man en del, men Dagens Nyheter har ändå så mycket att det kan räcka. Ibland kan tidningen ha för stark borgerlig vinkling, men är mestadels tämligen neutral.

“Tillsyn utan tänder

FREDAG 12 JUNI 2015

Under valrörelsen 2006 lovade -Alliansen att minska antalet myndigheter. Det gick så där. Några skalades bort. Andra tillkom. Henrik R S Olsson visade för ett par år sedan i boken ”Alliansens myndighetspolitik – ny regering men samma byråkrati” att antalet hade minskat något men att kostnaderna inte bara bestod utan ökat.

Begrepp som ”myndighet” och ”byråkrati” har ett oförtjänt dåligt rykte, även om det sannerligen inte saknas exempel på fyrkantighet, ineffektivitet och en orimlig strävan efter att lägga vanliga människors liv tillrätta.

Men myndigheter är också ryggraden i statsförvaltningen och en omistlig del av den svenska demokratin och maktdelningsprincipen. Därför bör inte onsdagens förslag om en ny tillsynsmyndighet för polisen avfärdas utan att man först svarat på frågan om den behövs och vad den i så fall ska göra.

Svaret på den första frågan är tveklöst ja. Polisorganisationskommitténs ordförande, Martin Holmgren, menar att reformeringen av polismyndigheten har skapat ett nytt behov av tillsyn. Men även i den gamla organisationen fanns uppenbara luckor i det lapptäcke av kontroll som utövades av JK, JO, SIN (Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden), Datainspektionen, Arbetsmiljöverket och på sätt och vis även av Riksenheten för polismål.

En enskild dödsskjutning kunde prövas av både JO och enheten för polismål. Hur det kommer sig att dödsskjutningarna blivit så många, om det finns något i polisens agerande som förklarar att våldet trappats upp, var däremot en fråga som inte riktigt platsade på något skrivbord.

Med den nya myndigheten är det inte omöjligt att systemfrågor av detta slag kommer att prövas. Men säkert är det inte heller.

För enligt kommittén ska uppgiften vara att kontrollera om polisen och kriminalvården lever upp till de lagar och föreskrifter som gäller. Det betyder att man måste misstänka något regelbrott för att ett ärende ska behandlas – såvida det inte rör sig om någon form av inspektion. Som exempelvis idén om att ”regelmässigt” åka med som oberoende observatör vid ofrivilliga utvisningar.

Men vad är ett regelbrott? Av polis-lagen framgår att polisen ”ska bedriva spaning och utredning i fråga om brott som hör under allmänt åtal”. Samtidigt vet vi att massvis av anmälda brott läggs ned utan att så mycket som fem minuters utredande eller spaning. Ska huvudena börja rulla nu?

Knappast. Några andra sanktionsmöjligheter än ett offentligt aja-baja vill utredningen inte utrusta myndigheten med. Det är, menar Martin Holmgren, tillräckligt avskräckande.

Men JK:s upprepade granskningar av polismyndighetens repressalier mot anställda som utnyttjat sin grundlagsskyddade meddelarfrihet visar något annat. Gång på gång bedyrar polisen att den minsann håller grundlagarna högt. Och ändå trillar det regelbundet in nya

anmälningar som visar att myndigheten fortsätter att trakassera medarbetare som offentligt ventilerar systemkritik.

Det allmänna rättsmedvetandet säger att de grövsta överträdelserna bör bestraffas hårdast. Sett ur det perspektivet är det besynnerligt vilka tillsynsmyndigheter som har utrustats med den största släggan. Datainspektionen kan drämma till med vite för slarv i datahantering. Arbetsmiljöverket kan stänga en arbetsplats. Men den nya tillsynsmyndigheten får nöja sig med att morra om det visar sig att polisen kroppsvisiterar eller frihetsberövar folk lite hipp som happ.

Morrandet ska formuleras i ett offentligt uttalande som inte ens ska vara bindande. Polisen och kriminalvården är alltså inte tvungna att göra det som tillsynsmyndigheten säger åt dem att göra. Kommittén menar att tvång skulle försvåra ansvarsutkrävandet – för vem är det då som ska ställas till svars för resultatet? Svaret är att det är väl samma aktörer som ställs till svars när Skolinspektionen, Datainspektionen eller Arbetsmiljöverket formulerar sina skarpa krav och kryddar dem med hot om sanktioner.

Martin Holmgren poängterar värdet av förtroende mellan tillsynaren och den tillsynade. Och att det kan bli svårare att fullgöra uppdraget om den ena parten vapenskramlar.

Ja, eller så är det tvärtom. Att den myndighet som ingen regering under 2000-talet lyckats styra och som år efter år bara fått mer pengar och bara levererat sämre och sämre resultat, faktiskt skulle må gott av att någon gång riskera någonting.

DN 12/6 2015 “

“ Djärvt och fegt av LO

FREDAG 12 JUNI 2015

Den största besvikelsen i LO:s rapport om sysselsättning och löner är oförmågan att ompröva den solidariska löne-politiken.

Förra veckan publicerade LO en omfattande rapport om sysselsättning och löner. Rapporten förtjänar uppmärksamhet för både det som är bra och det som är dåligt.

Skriften innehåller god problemanalys på många områden: sysselsättningen, penning- och finanspolitiken, bristen på jämställdhet, arbetsmarknadspolitiken, vuxenutbildningen och skolan. De enda kapitel som faller ur ramen är de som behandlar den ekonomiska debattens tankeramar och den fackliga uppgiften. En återuppstånden Karl Marx skulle ha varit stolt över resonemangen som verkar röra sig i ett parallellt universum. De målar upp en nidbild av en hotande nyliberalism med tro på en självreglerande marknad som ”kapitalägarna” använder som tankesystem för att både få ”foglig och flexibel” arbetskraft och urholka demokratin.

LO:s sysselsättningspolitiska mål är klarare än regeringens relativa mål om EU:s lägsta arbetslöshet. LO vill ha ett mål för den reguljära sysselsättningsgraden för 20–64-åringar (sysselsättningen i procent av befolkningsgruppen) på 85 procent och ett målintervall för arbetslösheten på 2–4 procent (dock oklart för vilken åldersgrupp).

Det djärvaste förslaget gäller kraftiga finanspolitiska stimulanser, främst offentliga investeringar i bostäder och infrastruktur, av storleksordningen 1,5–3 procent av BNP. Det skulle öka dagens budgetunderskott ytterligare. Det är därför lätt att bara vifta bort förslaget. Men rapporten för en hederlig diskussion om hur hushållssparandet ökat och investeringarna minskat som inspirerats av den internationella diskussionen om *varaktig stagnation*. Enligt den har många ekonomier hamnat i ett läge där tillräckligt hög efterfrågan skulle förutsätta så kraftigt negativa räntor att penningpolitiken inte kan uppnå dem. Då kan det krävas större budgetunderskott för att mer påtagligt minska arbetslösheten.

Det finns ändå starka skäl emot en sådan stimulanspolitik. Statslåneräntan är visserligen låg i dag men kommer gradvis att stiga. Ökad offentlig skuldsättning i dag inkräktar därför på utrymmet för budgetunderskott i eventuella framtida kriser då de kanske behövs ännu mer. En övergång till underskottsmål, som LO förespråkar, i en situation då även ett balansmål är svårt att nå, riskerar också att föra oss ut på ett sluttande plan där spärrarna mot en lössläppt finanspolitik gradvis blir allt mjukare.

Man kan också invända mot LO:s betoning av kraftigt ökade investeringar som främsta metod att snabbt öka sysselsättningen. Investeringar tar tid att dra igång. Dessutom är det redan nu brist på arbetskraft i byggsektorn. Inriktningen verkar spegla traditionell ”socialistisk” investeringsromantik. Det är inte direkt fråga om någon feministisk finanspolitik trots att fler anställningar i skola, vård och omsorg vore en mer effektiv stabiliseringspolitik som dessutom svarar mot långsiktiga behov.

Vad gäller penningpolitiken är LO försiktigare. Man vill komplettera nuvarande inflationsmål med ett mål om att även stabilisera arbetslösheten runt dess långsiktigt hållbara nivå. Men det skulle knappast göra någon skillnad -eftersom Riksbanken redan i dag agerar så. Ett mer radikalt förslag, som man inte vågar ge, vore att höja inflationsmålet till 3 eller 4 procent. Då skulle Riksbankens styrränta normalt ligga högre och risken minska att vi också i framtiden hamnar i lägen då räntan borde vara negativ. Dagens situa-tion är idealisk för en sådan förändring, eftersom inflationen länge legat under inflationsmålet. Då kan ingen tro att vi höjer målet därför att vi har svårt att klara låg inflation.

Den största besvikelsen i rapporten är oförmågan till omtänkande i fråga om den solidariska lönepolitiken: den ”politik” man själv direkt styr. Den utformades i början av 1950-talet och syftade till ”lika lön för lika arbete”. Idén var att tillämpa samma löner oberoende av en branschs bärkraft för att tvinga fram en strukturomvandling där lågproduktiva företag slogs ut och högproduktiva expanderade. Arbetskraften skulle få hjälp att flytta genom omskolning.

Så småningom förvandlades den solidariska lönepolitiken till en strävan att minska alla löneskillnader. Det står LO fortsatt bakom utan tillfredsställande analyser av betydelsen för vare sig sysselsättningen eller drivkrafterna för ansträngning, kompetensutveckling och utbildning.

LO vill också att lägstalönerna ska öka mer än genomsnittslönerna. Detta går på tvärs mot den stora diskrepans som finns mellan internationellt mycket små löneskillnader i Sverige och stora skillnader i kompetensnivå (till exempel enligt PISA-studierna) och

som förmodligen är en bidragande orsak till lågutbildades svårigheter på arbetsmarknaden.

En mer rimlig slutsats är att dagens situation på ett fundamentalt sätt skiljer sig från den som rådde då den solidariska lönepolitiken etablerades. Vi klarar inte av att utbilda och subventionera bort arbetslösheten bland lågutbildade. Det finns all anledning att förbättra skol-, vuxen- och arbetsmarknadsutbildningarna. Men LO borde även försöka ge sitt bidrag genom att acceptera större löneskillnader.

Lars Calmfors

Lars Calmfors är professor i internationell ekonomi vid Stockholms universitet och fristående kolumnist i Dagens Nyheter."

"Kräv tillstånd för alla utförare i välfärden"

FREDAG 12 JUNI 2015

"Dagens system har brister. Sjunkande skolresultat, ökad segregation och minskad likvärdighet i vården visar att kvaliteten i den svenska välfärden måste öka. Vi vill införa en generell tillståndsplikt för alla aktörer i välfärden, förbättra tillsynen och göra det lättare för personalen att vidareutbilda sig, skriver Moderaterna.

Sveriges välfärd står inför stora utmaningar. Kvalitet och tillgänglighet måste öka. Det ska vara ordning och reda i verksamheterna och människors valfrihet måste värnas. Det är utgångspunkterna i det utvecklingsarbete Moderaterna inlett på välfärdsområdet.

Vi utvecklar vår politik, inte för vår egen skull, utan för att skolan ska ge alla barn kunskap och en bra start i livet, vården ska bli mer jämlik över landet och för att öka tryggheten i äldreomsorgen.

Sverige har på många sätt en unik gemensam välfärd. Föräldrar ger förskolan ett högt betyg, vår hälso- och sjukvård är en förebild enligt OECD och Sverige räknas till ett av världens bästa länder att åldras i.

Samtidigt finns stora förbättringsmöjligheter.

Skolresultaten har sjunkit under lång tid. Det finns tecken på ökad segregation och minskad likvärdighet i skolan. Mer studiemotiverade

elever gör mer aktiva val. Det påverkar också vilka skolor som lärare söker sig till.

Trots att dödligheten har sjunkit för exempelvis cancer kan såväl överlevnadschanserna som väntetider fortfarande variera mellan landsting. Faktorer som utbildning och kön kan påverka hur god vård man får. Socialstyrelsens nationella tillsyn visar på brister hos en stor del av de äldreboendena som ingick i studien. Detta tillsammans med uppmärksammade fall av vanvård visar tydligt att alla utförare, oavsett ägare och driftsform, bör arbeta mer med kvalitetssäkring av sina verksamheter.

Hög kvalitet i välfärden förutsätter kunniga och motiverade medarbetare. Inför det generationsskifte som väntar är det viktigt att verksamheterna kan vara attraktiva arbetsplatser. Många medarbetare trivs och gör varje dag ett mycket viktigt arbete. Samtidigt finns det uppfattningar om att påverkansmöjligheterna kan vara alltför små, löneutvecklingen för liten och arbetsmiljön krävande.

Sammantaget innebär detta att det krävs fortsatta reformer. Redan inför vår partistämma i höst kommer vi att presentera flera förslag för att stärka svensk välfärd.

1. Högre krav på kvalitet. Den svenska modellen, med gemensam finansiering av välfärden och där människor själva kan välja utförare, är uppskattad av många och har lett till en positiv utveckling.

Samtidigt är det uppenbart att det funnits problem. Oavsett om de brister som har uppmärksammats under senare tid beror på misstag, enskilda lycksökare eller är tecken på ett mer systematiskt utnyttjande av systemen är det ett politiskt ansvar att säkerställa att regelverken stramas upp. Ingen i Sverige ska behöva drabbas av brister, ojämlikhet eller dålig tillgänglighet i skola, vård och omsorg.

Eftersom välfärdstjänsterna finansieras gemensamt handlar det inte om någon marknad. En marknad kännetecknas av att det sätts ett pris och en produktionsnivå där utbud och efterfrågan möts. Så ska inte välfärden fungera. Vi garanterar varandra vissa tjänster och det är behovet, inte betalningsförmågan som styr. Till skillnad från en marknad där utbud och efterfrågan styr priset och produktionen, är det tvärtom i skolan, vården och omsorgen – där politiken beslutar om vilka tjänster som ska tillhandahållas och om anslag. Därmed ställs också stora krav på att utforma system som gör att varje skattekrona gör största möjliga nytta.

Vår uppfattning är att många olika aktörer – offentliga, stiftelser, kooperativ, aktiebolag, icke-vinstdrivande bolag och andra – bidrar till dynamik, utveckling samt högre kvalitet och tillgänglighet. Utgångspunkten kan dock inte vara att tillgodose enskilda aktörers intressen. De olika aktörerna är viktiga för att tillfredsställa människors behov och uppfylla det allmännas krav, aldrig tvärtom.

Vår utgångspunkt är att likvärdiga krav bör ställas på privata och offentliga aktörer. Det är exempelvis inte rimligt att en person som blivit diskvalificerad att leda ett privat äldreboende ändå kan leda ett offentligt.

För att förbättra kvaliteten vill vi införa en generell tillståndsplikt för både offentliga och privata utförare. Som huvudregel ska det krävas

tillstånd för att bedriva verksamhet enligt skollagen, socialtjänstlagen, LSS samt hälso- och sjukvårdslagen.

2. Bättre möjligheter till uppföljning och tillsyn. Vi vill att det inom varje välfärdssektor ska finnas vissa nationella och enhetliga kvalitetsmått och krav, där ansvaret för utformning och uppföljning ligger på myndighetsnivå. Vi föreslår att Skolinspektionen ges i uppdrag att tydligare granska skolor utifrån elevernas resultat. Skolor som inte når kunskapskraven ska erbjudas ett kunskapskontrakt med nationella resurser för att nå resultaten. De skolor som, trots det, inte klarar kraven ska Skolinspektionen kunna ta över huvudmannaskapet för.

Vi vill även se tydligare krav på och prövning av ägare och ledning. Det betyder ägar- och ledningsprövning i fristående verksamheter och prövning av anställd ledning i offentligägda verksamheter. Prövningen bör omfatta allmänna lämplighetskrav, kunskaps- och kompetenskrav samt krav på ekonomisk långsiktighet.

Allmänheten bör tillförsäkras god insyn avseende såväl verksamhetsrelaterade uppgifter som ekonomi, genom öppen och transparent redovisning. Det bör utredas huruvida det är mest ändamålsenligt att den ekonomiska redovisningen sker sektorsvis, på enhetsnivå eller på annat sätt.

3. Medarbetarna är välfärdens viktigaste resurs. Ingen skola, vårdcentral, sjukhus eller äldreboende är bättre än sina medarbetare. Det är i mötet mellan lärare och elev, läkare och patient samt mellan medarbetare och äldre som verksamheterna ska fungera som bäst. Det kräver kompetens och engagemang, men också lyhördhet och flexibilitet. Det är viktigt att det råder balans mellan att mäta, ställa krav, följa upp och att ge utrymme och frihet åt professionerna att forma verksamheterna.

För oss är det viktigt att underlätta bättre möjligheter till utveckling i arbetslivet. Vi vill höja fribeloppet och utöka möjligheterna till extra studiemedelsveckor för den som fyllt 40 år – reformer som kan underlätta för exempelvis en sjuksköterska som vill specialisera sig och ta nästa steg i karriären.

Vår vision för den svenska välfärden är tydlig. Kvalitet ska prägla skolan, sjukvården och äldreomsorgen oavsett var man befinner sig och vem som är utförare. Sverige ska vara ett av världens bästa länder med en trygg gemensam välfärd. Det handlar om att tillgodose människors kunskaps-, vård- och omsorgsbehov i livets olika skeenden. Välfärden ska finansieras gemensamt och komma var och en till del oavsett betalningsförmåga, samtidigt som vi står upp för människors möjlighet att välja de verksamheter som passar de egna behoven bäst.

Anna Kinberg Batra, partiledare (M)

Peter Danielsson, ordförande arbetsgruppen Trygg välfärd i hela landet (M) “

“ Ny tillsynsmyndighet för polis föreslås

FREDAG 12 JUNI 2015

Inrätta en ny myndighet som ska ha tillsyn över både polisen och kriminalvården. Det föreslås i en färsk utredning som lämnats till regeringen.

Utredningen vill att den nya myndigheten ska kunna ha tillsyn över all verksamhet som bedrivs av polis, kriminalvård och säkerhets-polis. Huvudinriktningen ska vara på förhållanden som har särskilt stor betydelse för den enskilda, till exempel utvisningsärenden eller frihetsberövanden.

Enligt förslaget ska den nya myndigheten inte ha några sanktionsmöjligheter som är rättsligt bindande.

Hans Olsson “

“ Peter Wolodarski: Sveriges grundlag är aldrig en huvudvärk för försvaret.

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Rätten att fritt inhämta information är en cent-ral del av den svenska demokratin. Myndigheterna ska försvara denna öppenhet, inte undergräva den.

En hemlig spionorganisation med kopplingar till Socialdemokraterna. Utlandsverksamhet i samarbete med underrättelsetjänster i Israel och i USA. Övervakning och registrering av radikala personer inom den svenska vänstern.

IB-affären skakade om Sverige. Det var i maj 1973 som Folket i Bild/ Kultur-front avslöjade den ljusskygga och olagliga spionverksamheten.

I dag vet vi att journalisterna Peter Bratt och Jan Guillou, som stod bakom scoopet, i allt väsentligt hade rätt. Men när de skrev sina artiklar haglade förnekelser och hårda motangrepp.

Båda reportrarna åtalades och dömdes till fängelse för spioneri, trots att tidningen Folket i Bild/Kulturfront hade en ansvarig utgivare. Tidningens verksamhet skyddades av grundlagen.

Den rättsliga skandalen blev snart tydlig för de flesta, och domen mot Bratt och Guillou ledde till att grundlagen kompletterades. Något

liknande skulle inte kunna hända igen. I tryckfrihetsförordningen infördes skrivningar om en anskaffarfrihet, som skyddar rätten att inhämta uppgifter oavsett deras innehåll.

Anskaffarfriheten är syster med den betydligt mer kända meddelarfriheten. Dessa grundlagsskyddade rättigheter är centrala delar i den svenska demokratin. Viktig information ska kunna nå offentligheten, utan att enskilda budbärare straffas.

Varken meddelarfriheten eller anskaffarfriheten saknar undantag. Enligt grundlagen hindrar anskaffarfriheten inte att åtal väcks för vissa allvarliga brott mot Sveriges säkerhet, såsom spioneri, högförräderi och grov obehörig befattning med hemlig uppgift. Och den som begår en brottslig handling för att inhämta en uppgift ska kunna straffas för just den gärningen. Ett inbrott är alltid ett inbrott.

Poängen med anskaffarfriheten är att den ger en rätt att ta del av eller inhämta en uppgift för att publicera den. Grundlagens anda och bokstav är tydlig: demokratin ska vara så öppen som möjligt. Och inte bara det: demokratin förutsätter yttrandefrihet och att mediernas svängrum är så stort som det bara går. Dessa principer bär upp ett fritt samhällsskick.

I förra veckan kom ett viktigt utslag i Högsta domstolen som bekräftade denna ordning. Fallet rör Dagens Nyheter.

Det var under ubåtsjakten i höstas som ett reportageteam från DN hade som uppdrag att berätta historien om hur försvarets verksamhet förändrats sedan det kalla kriget. Tillsammans med en skeppare åkte vår reporter och fotograf omkring i Stockholms skärgård för att besöka platser med anknytning till den svenska marinen.

När båten befann sig i närheten av amfibieregementet i Berga stoppades den av militärpolis, som meddelade att båten befann sig innanför skyddsobjektsgränsen. Ett fotoförbud råder enligt den så kallade skyddslagen.

DN:s fotograf identifierade sig och tvingades att överlämna sin kameras minneskort, som innehöll 47 bilder.

Högsta domstolen har inte prövat om skepparen och journalisterna genom båtresan kränkt skyddsområdet, vilket de inblandade bestridit. Det kan bli föremål för separat rättslig prövning.

Den fråga som nu besvarats är om försvaret över huvud taget hade rätt att beslagta DN:s bilder. Var ingripandet förenligt med anskaffarfriheten och tryckfrihetsförordningens uttryckliga förbud mot censur?

Högsta domstolen är tydlig i sitt beslut: försvaret saknade rättslig grund för sitt agerande. Visserligen finns skyddslagen, som väglett militärpolisen och senare åklagaren. Men grundlagens bestämmelser går alltid först vid en konflikt mellan två lagar.

Anskaffarfriheten gäller och beslaget kan också stå i strid med censurförbudet, konstaterar domstolen.

HD-beslutet verkar ha tagit Försvarsmakten på sängen, trots att den svenska tryckfrihetsförordningen funnits sedan 1766. Målkonflikten i lagstiftningen har i vår tid varit föremål för diskussion i riksdagen flera gånger.

Det är, på goda grunder, rättsligt mycket svårt att beslagta journalistiskt material. I botten finns inte bara frågan om censur och rätten att fritt inhämta uppgifter, utan också skyddet för källor och barriären mot efterforskning.

Om myndigheter enkelt kan beslagta denna typ av material, så riskerar man att urgröpa kärnan i det öppna samhället.

I ett inlägg på försvarets hemsida, samma dag som HD meddelade sitt beslut, slog Försvarsmaktens informationsdirektör fast att utslaget i Högsta domstolen var ”utomordentligt problematiskt och allvarligt”. Hemliga uppgifter om rikets säkerhet riskerade nu att röjas – ett argument som i domstolsprocessen aldrig anfördes till stöd för ingripandet mot DN:s medarbetare.

Problemet, enligt informations-direktören, var inte att försvaret agerat i strid med grundlagen. Problemet var Högsta domstolens slutsatser.

Så talar alltså företrädaren för en myndighet som ytterst har att skydda det svenska statsskicket, i vilket grundlagarna och de oberoende domstolarna är centrala delar.

I stället för att ta anskaffarfriheten och censurförbudet på allvar, och utbilda Försvarsmakten i grundlagens krav, klandrar man HD och efterlyser ny lagstiftning, vilket är en omskrivning för en mer begränsad tryck- och yttrande-frihet. Det är rätt provocerande.

Är det nu fritt fram för spioner att fotografera känsliga försvarsanläggningar? Självklart inte.

Har HD gett grönt ljus till Kremls propagandaorgan Russia today att livesända från Bergas skyddsområde? Självklart inte.

Kan svenska medier publicera vad som helst bara genom att hänvisa till grundlagen? Självklart inte.

Tryckfriheten har gränser, tydligt utskrivna i lagen. Systemet med ansvarig utgivare syftar just till att det finns en person som kan ställas till svars vid grundlagsbrott.

Grundlagens bestämmelser finns inte till för att skydda journalister som sådana. De existerar därför att ett fritt samhällsskick förutsätter fria och oberoende medier, som kan rapportera om det som sker i samhället.

IB-affären visade hur snett en demokrati kan hamna när man börjar tumma på dessa principer. Högsta domstolen har med sitt beslut bekräftat att kyrkan står kvar mitt i byn.

Chefredaktör

Peter Wolodarski twitter.com/pwolodarski “

”Stärk beredskapen både civilt och militärt”

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Öka motståndskraften. Säkerhetsläget i Sveriges närområde har förändrats, och de nya hoten är sällan entydiga. Vi måste öka samhällets motståndskraft mot hybridhot genom bättre vaksamhet, informationssäkerhet och ett upprustat -psykologisk försvar, skriver ÖB Sverker Göranson och Helena Lindberg, MSB.

Den säkerhetspolitiska utvecklingen i vårt närområde är oroande. Det som verkade avlägset för fem år sedan är i dag realiteter som Sverige måste förhålla sig till. Hoten är inte längre entydiga utan kan tolkas på olika sätt, något som i ett kritiskt läge kommer att kräva mycket av både politiska beslutsfattare och myndigheter. Samhället behöver förbättra sin beredskap att hantera dessa nya förutsättningar, såväl militärt som civilt. Det handlar om att säkerställa att våra strukturer inte hämmar oss i en verklighet där gränserna mellan krig och fred, militärt och civilt, inte är lika tydliga som förr.

Regeringen har lämnat sin proposition om inriktning av försvaret till riksdagen. I den redovisas kraven på Sveriges samlade försvar. Diskussionen om propositionens innehåll har mest handlat om nivån på anslagsökningarna till Försvarsmakten. Inte lika uppmärksammat är att regeringen har nya, skarpare krav på att hela samhället bidrar till försvaret av landet.

Därför måste förberedelserna återupptas så att samhället vid krigsfara och krig ska kunna skydda befolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och med civila resurser bidra till Försvarsmaktens operativa förmåga. Denna verksamhet har bedrivits i mycket liten omfattning de senaste 15 åren.

Regeringen är också tydlig med att det förändrade omvärldsläget, redan i fredstid och inom ramen för krisberedskapen, ställer högre krav på vad samhället ska klara av att möta. Det handlar om att kunna möta en motståndare som med olika medel – inte nödvändigtvis militära – försöker påverka Sveriges agerande eller begränsa vår förmåga att agera, för att på så sätt nå sina mål.

Aktuella skeenden i Europa pekar på detta som en realitet. Helheten har olika namn som hybrid- eller asymmetrisk krigföring. Det som på engelska benämns *full spectrum conflict* sammanfattar fenomenets innebörd: en samordnad användning av alla till buds stående medel – politiska, ekonomiska, militärt och icke-militärt operativt agerande– för att uppnå politiska mål. Detta kan ta sig en lång rad uttryck, exempelvis:

Sabotage av infrastruktur eller ekonomiska flöden

Terrorhandlingar för att skapa rädsla och otrygghet

Cyberattacker mot samhällsviktiga -verksamheter

Infiltration av miljöer där viktiga beslut -fattas

Påverkansaktiviteter mot medier, opinion och beslutsfattare

Militärt angrepp

Vårt öppna och demokratiska samhälle är en tacksam måltavla för angriparen. Vi kan utgå ifrån att en motståndare kommer att göra allt för att utnyttja våra svagheter, och samtidigt själv dra nytta av fördelarna med fri åsiktsbildning.

Handlingar som de som nämns ovan kan komma att ske samlat och koordinerat, vilket ställer stora krav på många aktörer. Motåtgärder måste kunna vidtas på alla samhällsnivåer. Upprättandet av en samlad lägesbild, inte minst genom en ytterligare vässad underrättelseförmåga, blir helt avgörande för att öka vår motståndskraft.

De juridiska förutsättningarna utgör en särskild utmaning. Om en annan stat hotar eller angriper Sverige militärt kan statsmakterna besluta om höjd beredskap, vilket ger myndigheterna – inte minst Försvarsmakten – starkare befogenheter. Men om vi ställs inför svårbedömda skeenden kan vi inte utgå ifrån att ett sådant beslut fattas. Samhällets förmåga att hantera sådana händelser måste med andra ord utgå från det fredstida regelverket, med de befogenheter som polis och andra myndigheter har, inklusive möjligheterna att ta stöd av Försvarsmakten.

Några områden är särskilt viktiga för att förbättra samhällets motståndskraft mot hybridhot:

1 Öka medvetenheten och vaksamheten. Medvetenheten om det säkerhetspolitiska läget och den nya hybridkrigföringen behöver öka i hela samhället. Inom verksamheter som hanterar känsliga eller hemliga uppgifter krävs också en ökad vaksamhet.

2 Stärk informations- och cybersäkerheten. I våras lämnade utredaren Erik Wennerström ett antal konkreta förslag för att utveckla informations- och cybersäkerheten i samhället, inom ramen för en samlad strategi. Åtgärderna ger en grund för att samhället ska kunna möta de nya hoten.

3 Förbättra förmågan att möta terrorhandlingar och angrepp mot kritisk infrastruktur och viktiga försörjningsflöden. Bland annat behöver Polisen och Försvarsmakten öva tillsammans, så att Försvarsmakten kan bistå i enlighet med den lagstiftning som finns.

4 Utveckla ett modernt psykologiskt försvar. Det behövs en samlad strategi för att samhället ska kunna motstå försök från en motståndare att vilseleda eller påverka beslutsfattare och opinion på ett illegitimt sätt.

5 Utveckla samverkan inom krisberedskap och totalförsvar. Samverkan och gemensam planering är nyckelorden för att stärka samhällets förmåga att möta det som hotar. Samverkan behöver utvecklas på alla samhällsnivåer: mellan staten och kommuner/landsting, mellan civila och militära aktörer, mellan offentlig sektor och näringslivet samt mellan offentlig sektor och frivilligorganisationer.

Det yttersta syftet med försvaret – både det militära och civila – är att samhället ska kunna möta ett väpnat angrepp och begränsa konsekvenserna av krigshandlingar riktade mot Sverige. Ett öppet väpnat angrepp på Sverige skulle sannolikt, åtminstone inledningsvis, ha ett intensivt förlopp. I första hand torde konventionella och högteknologiska stridsmedel användas. Cyberattacker och informationskrigföring är då en del i krigföringen. Striden skulle sannolikt i början karaktäriseras av bekämpning med fjärrstridsmedel och sabotageförband mot samhällsviktig verksamhet.

För Försvarsmakten innebär det att höga krav ställs på militära förband med hög beredskap, samt att de innan en ett öppet angrepp uppstår ska kunna följa och tolka hoten. För det civila försvaret innebär det att höga krav ställs på säkerhet och redundans i samhällsviktiga verksamheter, samt att resurser måste kunna kraftsamlas till delar av landet för att begränsa konsekvenserna för de människor och den verksamhet som drabbas värst.

Som företrädare för myndigheter med ansvar för militärt och civilt försvar och för samhällets krisberedskap, är det självklart för oss att ta regeringens beskrivning av vad som nu måste göras på stort allvar. Vi välkomnar denna renässans för totalförsvarstanken; omvärldsutvecklingen gör det i hög grad motiverat! Vi räknar också med att regeringen inom kort tydliggör detta ytterligare i särskilda anvisningar till berörda myndigheter.

Fokus kommer att ligga på att öka Försvarsmaktens operativa förmåga, att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret, och att utveckla och stärka samhällets krisberedskap.

Sverker Göranson, överbefälhavare Helena Lindberg, generaldirektör Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB “

“ Fyndet ledde polisen till de misstänkta mördarna

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Två män har anhållits misstänkta för mordet på 17-åriga Lisa Holm i Blomberg. Det var ett fynd gjort av Missing people på fredagskvällen som ledde fram till de två männen, som betedde sig misstänkt nära fyndplatsen.

DN i Blomberg.
Två män och en kvinna omhändertogs av polisen vid 20-tiden i fredags, och sent på kvällen hittade polisen en kropp som på lördagsmorgonen identifierades som Lisa Holm. De två männen är nu anhållna misstänkta för mord, och kvinnan för grovt skyddande av brottsling.

Det är inte känt hur de tre ställer sig till anklagelserna. En av de försvararna, advokat Thomas Ört, säger att han ålagts yppandeförbud:

– Allt jag kan säga är att jag träffat min klient.

Det var ett fynd som Missing people rapporterade till polisen som ledde till gripandet. De misstänkta fanns i närheten och hade någon form av kommunikation med Missing people, berättade insatsledaren Martin Fredman på polisens presskonferens på lördagen.

– Har man jobbat som polis i många år och ser hur personer uppträder, hur de har tilltalat Missing people, lägger man ihop ett och ett som blir två. Det kanske låter underligt, men på det sättet blev de intressanta för polisen, sade Martin Fredman.

De tre omhändertogs av polis i en byggnad i anslutning till Blombergs säteri, några hundra meter från kaféet där Lisa Holm försvann. Därefter spärrades ett större område av, som inkluderade säteriet och en gård en knapp kilometer österut, och det var inom avspärrningarna Lisa Holms kropp hittades. Exakt var, eller hur länge kroppen funnits på platsen, vill polisen inte avslöja.

– Vi vet inte när hon har avlidit och även om vi visste det skulle vi inte ge något svar eftersom det tillhör förundersökningen, sade Helena Trolläng, polisområdeschef i Skaraborg.

Nu väntar ett intensivt fortsatt utredningsarbete med ett stort antal förhör och tekniska undersökningar. Hur länge avspärrningarna och det övriga arbetet kommer att fortgå vid Blomberg vet inte polisen.

– Det kommer att ta tid, är min uppfattning, sade Helena Trolläng.

Polisen vill inte gå ut med mer information om de tre anhållna än att det är två män och en kvinna i trettioårsåldern. Huruvida de är tidigare dömda eller var aktuella i utredningen innan fyndet gjordes vill man heller inte säga.

Enligt flera källor som bor i eller har god insikt i närområdet har de tre under en längre tid anlitats för att utföra reparations-, bygg- och städjobb åt Blombergs säteris ägare, som också äger andra tomter och fastigheter i trakten. Bland annat ska det ha handlat om arbeten i ladorna några tiotal meter från Café på klostret där Lisa Holm arbetade.

Café på klostret höll stängt under lördagen, men vid en träbänk utanför dörren hade Lena Svedung, som driver kaféet, ställt i ordning en minnesplats.

– Vi kommer att ha stängt i morgon också. Vi behöver hämta andan, sade Lena Svedung som var på plats vid kaféet på lördagen.

Här låg på eftermiddagen mängder av blommor, ljus, och personliga brev. Simone Skog och Mikael Sandström var några av alla de som lämnade en bukett blommor på minnesplatsen.

– Sådant här ska inte få hända. Vi bor inte så långt härifrån och har själva två döttrar, sade Simone Skog.

På eftermiddagen hade ett tjugotal personer samlats vid kaféet – unga, gamla och familjer som ville hedra Lisa Holms minne. Händelsen har påverkat trakten, sade Mikael Sandström.

– Det har blivit hårdare. Det är väldigt tryckt stämning, det märks på folk. Det här har skakat alla.

Hanna Fahl

hanna.fahl@dn.se

Detta har hänt.

Söndag 7 juni, cirka klockan 18. 17-åriga Lisa Holm stänger sin arbetsplats, ett kafé vid vägen i byn Blomberg på Kinnekulle, strax öster om Mariestad.

Söndag 7 juni, klockan 18.23. Lisas föräldrar i Skövde får ett sms skickat från dotterns telefon. Där står att hon är på väg att köra hem med sin moped.

Söndag 7 juni, cirka klockan 20. En av föräldrarna åker motsatt väg i hopp om att möta dottern. Men när föräldern kommer fram till kaféet står mopeden parkerad med nycklarna i.

Söndag 7 juni, cirka klockan 22. Föräldrarna anmäler försvinnandet till polisen.

Måndag 8 juni. Polisen startar en utredning genom att leta i närområdet. Vid 14-tiden klassas ärendet som så kallad särskild händelse. Under dagen hittas en handske som man tror tillhör 17-åringen.

Tisdag 9 juni. Alltmer pekar mot att Lisa Holm utsatts för ett brott. Med föräldrarnas tillstånd går polisen ut med namn och bild på flickan för att få allmänhetens hjälp. På eftermiddagen och kvällen hittas delar till en mobiltelefon, som enligt föräldrarna kan tillhöra flickan.

Onsdag 10 juni. Sökområdet utvidgas. Brottsrubriceringen uppgraderas från olaga frihetsberövande till människorov. Missing people sätts in i sökarbetet. Man gör flera nya fynd av föremål som tillhör Lisa Holm.

Torsdag 11 juni. Området där olika sökinsatser pågår utökas. Missing people hittar ännu ett föremål, som enligt föräldrarna tillhör Lisa Holm. Polisen har genomfört ett hundratal förhör. Utpekade personer som kontrollerats har avskrivits från utredningen. Polisen har fått in 700 tips.

Fredag 12 juni. Polisen fortsätter sökandet på fältet och har därutöver bland annat inlett en omfattande dörrknackning i området. Besökare på kaféet i söndags kartläggs. Två ytterligare fynd görs, ett på förmiddagen och ett senare under kvällen. Lisa Holm är internationellt efterlyst via Interpol. Tre personer förhörs om försvinnandet.

Lördag 13 juni. Polisen meddelar att en död kropp har hittats, och senare bekräftas att det är Lisa Holms. Tre personer anhålls, två misstänkta för mord och en för skyddande av brottsling.

TT “

“ Ökat tryck för sänkta ränteavdrag

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Örebro. Pressen ökar på regeringen att börja fasa ut ränteavdragen för bolån. Miljöpartiets kongress klubbade ett sådant krav på lördagen. Men finansmarknadsminister Per Bolund (MP) prioriterar att införa amorteringskrav.

Miljöpartiet klubbade på lördagskvällen ett nytt bostadspolitiskt program, den mest omfattande frågan på kongressen som avslutas på söndagen. En central punkt är att alla skatter på boende ska ses över. Det nuvarande systemet missgynnar hyresrätten och gör det dyrt för många att flytta, enligt Mehmet Kaplan (MP), bostadsminister i den S-ledda regeringen.

– För att komma till rätta med bostadsbristen måste det befintliga beståndet användas rätt. Då är det viktigt att utjämna skillnaderna mellan olika bostadsformer. Det gäller att titta på alla ingångar, såväl reavinstskatten som ränteavdragen. Men vi vill inte låsa oss vid vad som ska komma ut av det, säger Mehmet Kaplan.

Partistyrelsen resonerar i det bostadspolitiska programmet kring möjligheten att sänka beloppsgränserna för ränteavdragen utan att precisera sig. Ledande företrädare ansåg dock att partiet borde peka ut en tydligare kurs redan nu och fick med sig kongressen på det. Enligt beslutet ska MP ”verka för att ränte-avdraget fasas ut”.

Förslaget kom från Rasmus Ling, MP:s skattepolitiska talesperson i riksdagen.

– Vi har ett väldigt fokus på att bygga nytt, och det är viktigt, men det är minst lika viktigt att öka rörligheten och det här är ett sätt att göra det, säger Rasmus Ling.

Emma Hult, MP:s bostadspolitiska talesperson i riksdagen, var också drivande bakom kongressbeslutet.

– Med dagens låga räntenivå är det ett läge som gör det lättare att diskutera, säger hon.

Ränteavdragen innebär cirka 30 miljarder kronor per år i uteblivna intäkter för statskassan. De pengarna vill Rasmus Ling och Emma Hult använda till att slopa reavinstskatten. Det skulle göra att fler som vill flytta kan göra det utan negativa ekonomiska konsekvenser.

De två miljöpartisterna ser framför sig att utfasningen ska ske över många år, för att undvika dramatiska effekter på hushållens ekonomi. Ett möjligt scenario är att minska avdraget med 1,5 procent per år i 20 år, ett annat 1 procent årligen under en 30-årsperiod.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP) ansvarar för frågan i regeringen. Han har inlett samtal med övriga partier för att komma framåt. Skälet är enligt honom inte bara att rörligheten på bostadsmarknaden behöver öka. Oron för hushållens växande skuldsättning väger också tungt.

Men det lär dröja innan ränteavdragen blir en skarp fråga på regeringens bord. Först vill Bolund pröva vad amorteringskrav kan ha för effekt och för det krävs ny lagstiftning.

– Nu jobbar vi för fullt med att ge Finansinspektionen mandat att

införa ett amorteringskrav. Det är huvudspåret nu. Sedan får vi se om vi behöver återkomma med mer, säger Per Bolund.

Finansminister Magdalena Andersson (S) har varnat för att sänkta ränteavdrag kan minska hushållens konsumtion, vilket kan få negativa effekter på samhällsekonomin. Vänsterpartiet däremot vill ha bort ränte-avdragen, som enligt dem gynnar välbeställda hushåll på ett skevt sätt.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se
Fakta. MP:s bostadspolitik

Investeringsstöd till billiga hyresrätter. Regeringen har aviserat cirka 3 miljarder kronor per år.

Mer energisnålt byggande. Inrätta ett nationellt kunskapscentrum för tekniskspridning. Svenska krav på energieffektivitet ska vara hårdare än EU:s regler.

Ökad konkurrens i byggsektorn. Små innovativa bolag ska gynnas.

Se över alla skatter på bostäder. Ett nytt system ska vara mer gynnsamt för hyresrätter och öka rörligheten på bostadsmarknaden.

Motarbeta hemlöshet. Stärk rätten till egen bostad.

Smartare markanvändning. Bygg tätare städer och utnyttja redan exploaterad mark.

“ Avveckling kan ge miljarder i reformutrymme – och valförlust

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Örebro. Socialdemokraterna vill inte höra talas om minskade ränteavdrag. Traumat med fastighetsskatt och valförlust lever starkt i minnet. Men nu trycker bägge samarbetspartierna på för en avveckling, som kan ge miljarder i nytt reformutrymme.

Analys.
Det borde vara ett enkelt beslut. Ränteavdragen gör att staten förlorar ungefär 30 miljarder kronor i skatteintäkter. Huvuddelen går till redan välbärgade villa- och bostadsrättsägare och bidrar till växthusklimatet på stora delar av bostadsmarknaden.

Ansedda ekonomer har föreslagit att avdragen ska avvecklas. Dessutom vill de återinföra fastighetsskatten, sänka reavinstskatten på bostäder och avveckla hyresregleringen. Det skulle öka rörligheten på bostadsmarknaden och alltså minska bostadsbristen.

Marknadshyror och fastighetsskatt är tabu för S. Men partiet avvisar också att begränsa ränteavdragen. Förklaringen är att de är viktiga för många väljare. En stor majoritet svenska hushåll gör dem, och vissa av hushållen har små ekonomiska marginaler.

S minns hur det gick med fastighetsskatten i valrörelsen 2010. De rödgröna föreslog höjd skatt för de allra dyraste husen. Väljarna hörde orden ny fastighetsskatt och fruktade att det inte skulle stanna vid det.

Förslaget var ett viktigt skäl till att Mona Sahlin (S) inte blev statsminister. Riksdagsvalet före det, år 2006, hjälpte löftet om avskaffad fastighetsskatt Alliansen att komma till makten.

Bostadsbeskattning är en fråga med potential att hålla de rödgröna ute från regeringskvarteren i Rosenbad. Frågan är om ränteavdragen är lika laddade som fastighetsskatten var.

Finansminister Magdalena Andersson (S) har inte velat ta risken, utan förordar amorteringskrav i stället. Det berör framför allt nykomlingar på bostadsmarknaden och inte majoriteten av väljarna.

Miljöpartiets kongress slog på lördagskvällen fast att ränteavdragen på sikt ska avvecklas. Det ökar trycket på finansministern och statsministern. Vänsterpartiet har sedan i april krävt att avdragen ska begränsas redan i höstens budgetproposition. Nu får Jonas Sjöstedt sällskap på barrikaden.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se “

“ Sverige deltog i stor Natoledd amfibieövning

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Ravlunda. Sverige genomförde tillsammans med ett flertal Nato-länder en amfibieövning på Österlen i Skåne på lördagen. Krigsfartyg övade prickskytte mot land, en landstigning genomfördes och amerikanska bombplan iscensatte en fingerad minfällning. Övningen är en del av den marina Natoledda storövningen Baltops som pågår till och med den 20 juni. Totalt deltar 4 500 personer, ett 50-tal fartyg, en ubåt, stridsflygplan och helikoptrar från 17 olika nationer i den årliga övningen. Sverige deltar med cirka 300 personer. I lördagens övning, som bland annat ska ge Sverige ökad förmåga att genomföra havsövervakning, deltog även Finland, Polen, Storbritannien och USA.

TT

“ Skogsrester blir syntetisk bensin

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Preem har som första drivmedelsbolag i Sverige tagit fram grön bensin gjord av skogsrester. Potentialen bedöms som stor, men för storskalig produktion kräver Preem besked om framtida skatter.

– Ska vi gå vidare krävs långsiktiga spelregler från våra politiker, säger koncernchefen Petter Holland.

Preem, som är det största drivmedelsbolaget i landet, lanserar den nya produkten Evolution bensin senare i månaden på ett 40-tal stationer i södra Sverige. Den innehåller 10 procent förnybart, dubbelt upp mot vad som finns i dagens bensin. Fördelningen blir 5 procent av dagens etanol och 5 procent av den nya syntetiska bensinen.

Volymen i första skedet beräknas till drygt fem miljoner liter skogsbensin. Det beräknas minska koldioxidutsläppen med över 13 600 ton på årsbasis, vilket motsvarar utsläppen från 5 500 fossila bensinbilar, enligt Preem.

Satsningen är en fortsättning på den syntetiska Evolution diesel Preem lanserade 2011. Den är framställd av tallolja som är en biprodukt från massaindustrin och räknas till andra generationen biodrivmedel med mycket höga reduktionsvärden av växthusgaser. Bränslet går under samlingsnamnet HVO, som står för hydrerade vegetabiliska oljor.

I dag erbjuder även andra drivmedelsolag HVO gjord av andra råvaror, exempelvis slaktavfall, men också palmolja med sämre miljöprestanda.

Till skillnad från etanol, som låginblandas i bensin, kan syntetisk diesel blandas med fossil diesel även i högre andelar utan att bilarna behöver modifieras.

Preems Evolution diesel innehåller i dag 32 procent förnybart. Enligt Preems beräkningar har det minskat utsläppen av växthusgaser med 1,5 miljoner ton sedan 2011. Enligt Energimyndigheten gick HVO-diesel om etanol som det största biodrivmedlet i Sverige redan 2013. Förra året gav HVO utsläppsminskningar på 1,13 miljoner ton. Det ska jämföras med 2,3 miljoner ton för alla biodrivmedel.

En nackdel med tallolja som råvara är att tillgången är begränsad. Det gäller inte för syntetisk bensin när Preem väljer lignin som råvara, som är ytterligare en restprodukt i pappers- och massaindustrin.

Preem räknar i de mest försiktiga uppskattningarna med att använda mellan en och två miljoner ton lignin årligen. Två miljoner ton skulle ge närmare två miljoner kubik-meter bensin – mer än hälften av all bensin som konsumeras i Sverige.

Det skulle på sikt leda till mycket stora utsläppsminskningar från vägtrafiken, som årligen svarar för cirka 12 miljoner ton koldioxid.

Syntetisk bensin kräver varken särskilda bilar (som Flexifuelbilar för etanol) eller särskilda pumpar vid mackarna. I dag måste mackarna investera hundratusentals kronor för att bygga en etanolpump.

Men för att ta steget till storskalig produktion krävs investeringar på flera hundratals miljoner vid Preems raffinaderier, som finns i Göteborg och Lysekil.

– För att vi ska gå vidare måste vi få besked från politikerna om hur det blir med skatterna och andra styrmedel för biodrivmedel. Vi vet inte ens hur det blir nästa år, säger Helene Samuelsson, kommunikationschef på Preem.

Lasse Swärd

lasse.sward@dn.se

Sex frågor om syntetisk bensin.

1 Vad handlar det här om?

Syntetisk bensin som kemiskt är lik fossil bensin. Det gör att den kan blandas med fossil bensin i valfria proportioner. Bilen behöver heller inte modifieras och det behövs inga särskilda pumpar.

2 Hur framställs den?

Den görs av skogsavfall. Med hjälp av en katalysator, hög värme och högt tryck omvandlas molekylerna på ett sätt som motsvarar fossil bensin.

3 Hur bra är det för miljön?

Enligt Preem blir det mycket höga utsläppsminskningar. Diesel av tallolja som görs på motsvarande sätt är det bästa biodrivmedlet enligt Energi-myndigheten.

4 När kan jag tanka detta bränsle?

Skogsbensinen lanseras i södra Sverige i juni på ett 40-tal stationer. I ett första skede bara som låginblandning med 5 procent i vanlig bensin.

5 Hur mycket kostar den?

Samma pris som vanlig bensin.

6 När kan jag tanka skogsbensin till 100 procent, alltså ingen fossil bensin alls?

Preem kräver besked från politikerna om framtida skatter på biodrivmedel för att göra de investeringar som krävs. “

“ Karin Bojs: Mannen med yxan kom hit med en helt ny tid

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Han begravdes med sin yxa i Viby utanför Kristianstad för ungefär 4 500 år sedan. Nu är han en av 170 individer som skriver om Europas historia.

De två studier som toppade den vetenskapliga tidskriften Nature i veckan är ingenting mindre än ett paradigmskifte – som det kallas när nya vetenskapliga rön vänder upp och ned på gamla uppfattningar.

Den ena studien har letts från Boston och har dna-analyserat ett sjuttiotal individer från Europas stenålder och bronsålder. Den andra har letts från Göteborg och Köpenhamn, och har analyserat drygt hundra individer.

Resultaten från Boston har varit offentliga i ett par månader, men Göteborgsresultaten kom först i onsdags. De två grupperna, som är hårda konkurrenter till varandra, kommer fram till precis samma slutsats: När Europa fick sin nuvarande befolkning skedde det i tre vågor. Först kom istidsjägarna, med start för över 40 000 år sedan.

Sedan kom stenåldersbönderna. De utgick från nuvarande Syrien/Turkiet för ungefär 10 000 år sedan. Därefter, med start för ungefär 5 000 år sedan, kom en ny våg av herdar från stäpperna i nuvarande Ryssland. Dessa stäppherdar förde med största sannolikhet med sig grunden till de indoeuropeiska språk som vi fortfarande talar. Dessutom införde de en ny kultur, med fokus på får och ylle, nya gudar och en ny syn på egendom och arv.

Att det första jordbruket spreds med invandring hela vägen upp till nuvarande Sverige, kunde en svensk forskargrupp visa redan för tre år sedan. Pontus Skoglund, Anders Götherström och de andra i gruppen blev våldsamt kritiserade då, men deras resultat bekräftas av de nya rönen.

Och även nu, när det står klart att det fanns en tredje stor invandringsvåg efter jägare och bönder, spelar svenska forskare framträdande roller. I den Bostonledda gruppen ingår Fredrik Hallgren. Han var ledare för ett grävprojekt i Motala som för ett par år sedan hittade skallar från ett tiotal stenåldersjägare. Dessa skallar är alla omkring 8 000 år gamla och har varit betydelsefulla som jämförelsematerial i de nya analyserna. En av ledarna för Göteborgs-Köpenhamnsgruppen är Kristian Kristiansen, professor i arkeologi vid Göteborgs universitet. Under många år har han – ganska ensam – drivit sin linje om hur och varför bronsålderskulturer spreds i Europa. De nya dna-resultaten ger honom i allt väsentligt rätt.

Upptakten till bronsålderns dramatiska förändringar kom redan under den epok som i Sverige kallas för stridsyxetid.

Dna-analyserna visar tydliga släktskapsband som löper hela vägen från stäpperna runt floden Volga i nuvarande Ryssland, över Polen, Tyskland, Danmark och södra Sverige.

Mannen som begravdes i Viby utanför Kristianstad för 4 500 år sedan är ett exempel. Han tillhörde stridsyxekulturen, det framgår klart av hans grav. Att döma av hans dna-sekvenser hade han stora delar av sitt ursprung i den herdekultur som kallas yamnaya, och som levde på stäpperna vid floderna Volga och Don. Troligen härstammade Vibymannen i rakt nedstigande led från någon mäktig man i denna kultur.

Förutom Vibymannen har forskarna dna-analyserat två något yngre stridsyxeindivider från Trelle-borg och fyra bronsåldersindivider från Abbekås och Ängamölla, som också ligger i Skåne. Samtliga visar sig vara nära släkt med samtida herdekulturer i Polen och Tyskland. Det som Kristian Kristiansen har hävdat i alla år – att det fanns omfattande handelsnätverk i Europa under brons-åldern som bland annat grundades på släktskapsband – får stöd av dna-analyserna. De nya rönen kan till och med avslöja en del om hur människor såg ut: vilka som var blåögda (jägarna), ljushyade (bönderna) och vilka som tålde mjölk (nästan ingen, förrän långt senare).

Det är dags att skriva om ganska mycket i läroböckerna, precis som det brukar vara vid paradigmskiften.

Karin Bojs

vetenskap@dn.se “

“ Maria Crofts: Nu har du chans att pruta på boräntan

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Snitträntorna gör det lättare att pruta på boräntan. Men det gäller att se upp när du förhandlar med banken. Det finns fler saker att tänka på än själva räntan.

Fram till ett par veckor sedan redovisade banker och bolåneinstitut bara listpriserna på sina boräntor. Men sedan början av juni måste de även informera om den genomsnittliga boränta som kunderna lyckats förhandla fram.

Snitträntorna är ett jättebra redskap eftersom de visar hur stor rabatt andra kunder lyckats få. Med hjälp av dem kan du tvinga banken att förklara varför du ska betala en högre ränta och pressa fram en större rabatt.

Listräntorna hos de fyra storbankerna ligger runt 2 procent för ett bolån med tre månaders bindningstid. Det ska jämföras med att snitträntorna varierar mellan 1,33 procent och 1,60 procent vilket betyder att det finns en rejäl prutmån. En vanlig fråga är vad som är en bra bolåneränta och det har tidigare inte varit så lätt att svara på. Men nu med snitträntorna kan jag konstatera att en tremånadersränta på 1,5 procent är bra.

Lyckas du få ännu lägre ränta är du bara att gratulera och det är verkligen värt ett försök. Får du högre ränta tycker jag att du ska fråga varför och se till att banken motiverar sitt beslut.

De senaste åren har det uppmärksammats att många förfrågningar från långivare drar ner kreditbetyget. Men så behöver det inte vara.

Begär du in anbud på boräntan från flera långivare är det uppenbart att det är just det du har gjort och det ska inte påverka kreditvärdigheten. Att ha många förfrågningar om konsumtionskrediter och stora blancolån i förhållande till inkomsten påverkar däremot.

Du behöver alltså inte dra dig för att försöka dra ner boräntan genom att spela ut olika banker mot varandra.

En viktig faktor är hur länge rabatten varar. Se till att du får rabatt i åtminstone ett år om du enbart har tremånadersränta. Annars tvingas du omförhandla var tredje månad.

Om du binder en del av lånet på längre tid än tre månader är det viktigt att rabatten gäller hela bindningstiden på det bundna lånet. Men du ska också se till att rabatten löper under lika lång tid på det lån som har kortare bindningstid.

Annars drar den högre räntan på tremånaderslånet upp den genomsnittliga räntan sett till hela ditt lån. Det ger dig ett sämre förhandlingsläge när bindnings-tiden för det andra lånet håller på att löpa ut.

Som sagt, det finns en del att tänka på men lägger du lite tid på att förhandla om boräntan borde du kunna sänka din boendekostnad rejält.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se “

“ Facket tar strid för flexibel pensionsålder

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Alla ska ha rätt att gå i deltidspension från 60 eller 62 år. Det är, jämte höjd reallön, ett huvudkrav från det stora privattjänstemannaförbundet Unionen inför den kommande avtalsrörelsen.

Flexpension, som Unionen kallar delpensionen, ska ge fler möjlighet att orka jobba längre upp i åldrarna, genom att den som inte längre orkar jobba heltid kan börja trappa ned.

Under avtalsrörelsen 2013 lyckades Unionen, Sveriges största fackförbund för privatanställda tjänstemän, driva igenom flexpension för en del medlemsgrupper, men inte för alla. I den avtalsrörelse som nu drar i gång blir Unionens viktigaste förhandlingsfråga högre avsättningar till tjänstepensionen.

– Medlemmarna säger att de prioriterar större pensionsavsättningar till och med högre än löneökningar, säger Unionens ordförande Cecilia Fahlberg.

En ny undersökning som Unionen låtit Novus ta fram bekräftar bilden av att unga är pessimistiska om pensionsåldern. Hälften tvivlar på att de ska orka jobba fram till pensionsdagen. Nio av tio under 30 år tror att de kommer att behöva arbeta längre än till 65. Bland 18–29-åringarna tror 22 procent – mot 10 procent bland samtliga åldrar – att

de får gå i pension tidigast vid 71 års ålder. Samtidigt säger bara 3 procent att de vill arbeta så sent i livet.

Drygt hälften vill gå i pension före 65. Men bara en av fem tror sig kunna göra det. Nära hälften, bland kvinnorna drygt hälften, oroar sig för att inte orka fram till pensionen.

En stor majoritet skulle om möjligt välja att trappa ned de sista tio åren av arbetslivet. En tredjedel av 18–29-åringarna tror att de lättare skulle orka jobba till efter 70 om de fick möjlighet till deltidspension från 62 års ålder.

– Det skulle vara mycket värt för både individen och samhället, eftersom längre yrkesliv innebär ökade pensionsavsättningar, säger Unionens ordförande Cecilia Fahlberg.

Webbenkäten med ett urval ur Novus Sverige-panel i åldrarna 18–64 år, totalt 1 009 intervjuer med en svarsfrekvens på 54 procent, visar också att två av tre känner sig oroliga för sin ekonomi som pensionärer.

Tove Nandorf

tove.nandorf@dn.se “

”Våga fråga och visa intresse”

SÖNDAG 14 JUNI 2015

“ I början av karriären drevs Lina Jorheden av möjligheten till en internationell karriär. Nu är hon ansvarig hon för Atlas Copcos östafrikanska gruvverksamhet och arbetar med att sälja gruvutrustning och service.

– Mitt arbete är att se till att allt fungerar. Jag ser till att distributörerna fokuserar på våra produkter och att kunderna vet vem de ska kontakta. Sedan ser jag till att de anställda har alla verktyg, vet vad de ska göra och vad vi har för mål, säger hon.

Lina Jorheden arbetar oftast från sitt kontor i Kenya, men reser också inom regionen.

Därifrån driver hon en sälj- och serviceorganisation som arbetar med att sälja bland annat gruv-utrustning, service, reservdelar och borrstål i 14 länder i östra Afrika. Att hon skulle jobba med gruvverksamhet var inte var självklart från början.

– Det är egentligen en ren slump. Jag ville arbeta i ett internationellt företag, där jag kunde få resa mycket, men också få vara stationerad utomlands, säger Lina Jorheden.

Efter två år på huvudkontoret i Sverige fick hon erbjudandet hon väntat på. Hon flyttade till Luxemburg och startade en internbank för

företaget. Efter det dröjde det ytterligare två år innan hon sökte och fick jobbet som ekonomichef i Tanzania.

I dag är Lina Jorheden landschef för verksamheten i östra Afrika. En vanlig dag reser hon och träffar kunder eller så är hon på kontoret. Där diskuterar hon olika lösningar på problem som de stöter på och utvecklar verksamheten.

– Jag har varit i rollen i två år, så jag försöker komma ut och träffa alla kunder och distributörer och se till att vi arbetar som ett team i hela regionen, säger hon.

Lina Jorheden blev för ungefär en månad sedan prisad som ”Framtidens kvinnliga ledare” av organisationen Ledarna. Utmärkelsen tror hon kan bidra till att förändra bilden av hur en chef inom industrin ska se ut och vara.

– Det är viktigt att visa att det är möjligt att jobba i ett industriföretag som kvinna och att vara chef för ett företag i Östafrika. Det finns så många möjligheter om man träffar rätt personer och visar vad man vill.

Hur är du som chef?

– Jag lyssnar, är tydlig och engagerande.

Hur tar det sig uttryck?

– Jag försöker få alla att förstå vart vi är på väg och få förslag från kollegerna om hur vi ska komma dit. Jag försöker få alla att inse hur de bidrar till helheten så att de får en drivkraft i sig själva. Det har nog också delvis att göra med att jag själv är ekonom och att alla som rapporterar till mig är antingen ingenjörer eller mekaniker. Jag är inte expert inom deras yrken utan vi behöver alla hjälpas åt för att det ska bli bra, säger hon.

Vad är det bästa med jobbet?

– Alla upplevelser och att jag får träffa människor som jag aldrig hade träffat annars.

Hur ska man göra om man vill ha samma jobb som du har?

– Man ska våga fråga, visa att man är intresserad, säga ja när man får möjlighet och sedan be om hjälp om man behöver. Man ska ibland göra saker fast man inte riktigt vågar. Det handlar om mod och att våga tacka ja och ge sig i väg, även om det inte riktigt känns som att man kommer att klara det.

Malin Nykvist

malin.nykvist@dn.se
Fakta. Lina Jorheden

Ålder: 33 år

Utbildning: Masterexamen i Corporate finance, Lunds universitet.

Jobb: Landschef för Atlas Copcos östafrikanska gruvverksamhet.

Linas tre bästa chefstips:

1 Var transparent: Se till att alla i organisationen får reda på information och undanhåll inte saker.

2 Ha mål för verksamheten: Se till att ha tydliga mål som alla är delaktiga i och förstår hur de kan bidra till.

3 Lyssna och förklara: Om man har lyssnat och fått en åsikt som du inte håller med om, se till att förklara varför. Varför vi gör det här, varför vi inte ska göra så. Om de anställda förstår varför kan de ofta acceptera det på ett annat sätt. “

“Unga ska pigga upp svenskt näringsliv

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Med yrkesinriktad och betald utbildning siktar Volvo på att locka nytt blod till svensk industri och samtidigt hjälpa till att minska ungdomsarbetslösheten. Emma Andréasson och Sofie Holmström nappade på erbjudandet och är positivt överraskade.

Emma Andréasson och Sofie Holmström sitter uppflugna på var sitt lastbilsdäck i Volvos lastbilsfabrik i Tuve utanför Göteborg, som är deras arbetsplats sedan ett halvår tillbaka.

De är två av de 1 200 arbetslösa tjejer och killar som de senaste tre åren tagit chansen att få arbetslivserfarenhet genom AB Volvos satsning Volvosteget.

Svenska ungdomar skriker efter jobb. Storföretaget behöver arbetskraft och måste föryngra.

Genom den yrkesinriktade och betalda utbildningen förenas behoven.

Emma Andréasson och Sofie Holmström vill sticka hål på myten om att industrin är skitigt mansgöra.

– Min morfar byggde släpvagnar och när han kom hem på kvällen kunde man dra en rand med fingret genom smutsen på matbordet.

Sådan är inte miljön här. Det här är mer som ett kontor, tycker jag, säger 23-åriga Sofie Holmström.

– Visst är det mest killar som arbetar på fabriken, men tjejerna blir fler och fler, säger Emma Andréasson, som är 20 år.

De kom till utbildningen med olika bakgrund. Emma Andréasson läste ekonomi- och affärsprogrammet på gymnasiet och blev nyfiken när hon såg en annons.

– Det känns kul att prova på något nytt och så ger det mig erfarenhet, oavsett vad jag ska göra i framtiden, säger hon.

Sofie Holmström, som kommer från en familj av industriarbetare, har en gymnasieutbildning som lastvagnstekniker och har redan provat på arbete i Göteborgs hamn och på Volvos bussfabrik. Utbildningen har gett henne blodad tand för att plugga vidare.

– Jag hade inte tänkt att jag skulle göra det, men nu är det inte omöjligt att jag söker vidare till någon industriinriktad linje på högskolan, säger hon.

Under utbildningsåret varvar de tolv veckors teori med 34 veckors praktik, då de får lära sig allt kring monteringen av lastbilar. Emma Andréasson och Sofie Holmström har också fått i uppgift att blogga om sina erfarenheter under året.

Volvosteget garanterar inte jobb, men statistik från Arbetsförmedlingen visar att sju av tio av de som hittills genomgått utbildningen inte längre är arbetssökande. Nästan 60 procent av de som svarat arbetar i dag inom industrisektorn. 160 stycken har fått fast jobb på Volvo eller hos bemanningsföretag som hyr ut personal till företaget. Volvo anser att projektet varit så framgångsrikt att man nu bestämt sig för att permanenta det.

– Regeringen har lyft fram det här som ett exempel på ett lyckat projekt och från Volvos sida är vi generellt sett intresserade av det som skapar värden både för oss och för samhället, säger Karin Wik vid företagets informationsavdelning.

Emma Andréasson och Sofie Holmström tycker att Volvosteget är ett bra initiativ för att det ger unga människor chansen att få yrkes-erfarenhet och en möjlighet att bekanta sig med industrijobbet. De berättar att de har flera kompisar som blivit intresserade av utbildningen, men tvekat eftersom de inte trodde att de hade rätt kompetens.

– Jag var nervös första gången jag kom hit, men man får mycket hjälp. Det är ju folk som har jobbat här
i 30 år, säger Sofie Holmström.

Både hon och Emma Andréasson har redan lärt sig det mantra som råder i fabriken, att man inte ska vara rädd för att föreslå nya saker om det kan leda till att produktionen blir bättre.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

Fakta. Volvosteget

Sedan 2012 har AB Volvo erbjudit betald yrkesinriktad utbildning till 400 arbetslösa ungdomar per år.

Den som blir antagen får en ettårig betalad utbildning vid någon av elva Volvoanläggningar i landet.

70 procent av dem som genomgått Volvosteget uppger att de inte längre är arbetslösa. 59 procent av dessa arbetar inom industrisektorn.

Utbildningen kommer att permanentas från och med nästa år.

Målsättningen är att utbildningsplatserna ska vara jämnt fördelade mellan könen. Hittills har fördelningen varit 55 procent killar och 45 procent tjejer.

Ansökningstiden för utbildningsåret, som startar i november 2015, är den 3–31 augusti. “

“ Varför ska den som mobbas byta jobb?

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Fråga: Jag läste din spalt om en chef som bär sig illa åt. Du rekommenderar frågeställaren att byta jobb. Jag tyckeratt det är chefen som borde försvinna.

Jag är specialistläkare i en stor stad och är van att få positiva omdömen av alla, har fått flera utmärkelser. För en tid sedan anställdes en hög chef. Arbetsplatsen blev då en plats för mobbning. Människor hängdes ut och tvingades sluta. En dag var jag på tur att bli mobbad. Jag kontaktade min närmaste chef, som inte längre ställde upp för mig. Min tidigare bundsförvant ställde sig nu på nya chefens sida. Jag kontaktade facket. De rådde mig att byta jobb. Jag anmälde den höga chefen för mobbning, men orkade inte fullfölja utan har nu bytt jobb. Men den höga chefen är kvar. Hur är det möjligt?

Svar: Det kan bero på att det saknas ett tydligt ägarskap och en stark ledning. Det ökar frustration och stress i organisationen. Då kan en elak småpåve som din chef dyka upp och ta makten.

De underställda är rädda för chefen och vill inte bli nästa person att utsättas för mobbing. Därför hjälper de den höga chefen att mobba andra. Alla är rädda om sitt eget skinn.

Dessutom finns lagar som skyddar anställda och chefer – Lagen om anställningstrygghet (Las). Det är bara de allra högsta cheferna som inte skyddas av den lagen. Det krävs mycket starka bevis för att

avskeda en person. Det kan bli rättegång med oviss utgång som kan kosta mycket pengar och företaget kanske ändå inte blir av med chefen. Så det är otydlig ledning, rädda människor och lagstiftningen det handlar om. Då är det tyvärr klokt att byta jobb för den enskilde.

Gunilla Arhén

Karriärrådgivare. Gunilla Ahrén
Har du frågor kring din arbetssituation – mejla din fråga till jobb@dn.se. “

“ Svårt få plats på fortbildningar

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Högskolans fortbildningskurser för yrkesverksamma blir färre – trots att behoven mångfaldigas av de skenande strukturförändringarna. Det visar TCO i en ny rapport. På KTH har utbudet krympt radikalt; från 750 kurser för tre år sedan till dagens 90.

Förr kunde en högskoleutbildning räcka hela yrkeslivet. Men i dag går den tekniska utvecklingen blixtsnabbt, och kunskaperna måste ständigt uppdateras.

När Ericsson nyligen varslade 2 200 anställda höjdes kritiska röster om att företaget inte investerat i mångåriga medarbetares kompetens, och nu hellre bytte ut dem mot 25-åringar med färsk kunskap.

Kungliga tekniska högskolans drastiskt minskade antal kortkurser för yrkesverksamma beror på att högskolan slagit i anslagstaket. När fler ungdomar söker till programmen tvingas högskolan prioritera programstudenterna.

TCO:s ordförande Eva Nordmark är bekymrad. Hon pekar på att bristande fortbildning hotar både enskildas ekonomi och på sikt den svenska konkurrenskraften. Därför efterlyser hon en debatt om reformer för att underlätta yrkesverksammas omställning även senare i arbetslivet.

– Företagens brist på rätt kompetens är deras största expansions-hinder. Därför måste utbildningsutbudet utformas med större hänsyn till de växande behoven av återkommande vidareutbildning. Och den kanske allra viktigaste åtgärden är att förbättra studiefinansieringen, så att även medelålders och familjeförsörjare har möjlighet att studera på heltid under en period.

Chalmers tekniska högskola i Göteborg erbjuder i dag inte en enda kurs för yrkesverksamma i det ordinarie utbudet till yrkesverksamma. I stället har Chalmers startat dotterbolaget Chalmers professional education, som ger fortbildning mot betalning. De flesta deltagare får sin kurs betald av arbetsgivaren. Men många, som saknar fast arbetsgivare men både vill och behöver uppgradera sina kunskaper, lyckas inte lösa finansieringen. Varken betalningen för själva kursen, eller ersättning för förlorad arbetstid. Att leva på studie-lån kan vara svårt eller rentav omöjligt för den som redan har familj och bolån. Och det år man fyller 47 börjar studielånsmöjligheten trappas av.

En avgör-ande fråga är därför vem som i det nya flexibla kunskapssamhället ska stå för kostnaderna. Vilken roll ska högskolan, med sina gratis utbildningar, spela?

TCO har bearbetat statistik för alla kurser och program vid högskolan och Yrkeshögskolan via den centrala antagningen under åren 2008–2014. Slutsatsen är att utbudet av utbildning för yrkesverksamma minskar på många yrkesområden, när det i stället borde öka. Platser på korta utbildningar är få, liksom på tider då yrkesverksamma kan studera – kvällar, helger och sommartid. Distans- och deltidskurser minskar också.

För att vända utvecklingen måste nu universitet och högskolor få ett uttryckligt uppdrag att satsa mer på livslång kompetensutveckling, kräver TCO. På kravlistan finns fler ettåriga magisterprogram och kortare kurser. Sverige behöver också vidareutveckla den nätbaserade distansutbildningen:

– Redan är vi på väg att halka efter länder som USA, Storbritannien, Brasilien och Indien, där utvecklingen går snabbt framåt, påpekar TCO:s ordförande Eva Nordmark.

Tove Nandorf

tove.nandorf@dn.se

Fakta. TCO:s krav

Dimensionera för yrkesverksamma, med fler kortare kurser för att kunna bygga på tidigare utbildning.

Mer och bättre nätbaserad distansutbildning.

Förbättra studiefinansieringen för yrkesverksamma.

Låt äldre kan komma in på arbetslivserfarenhet.

Förbättra studievägledningen för yrkesverksamma.”

“ Stor satsning på smarta fabriker

SÖNDAG 14 JUNI 2015

Den fjärde industriella revolutionen är här, då hela tillverkningsindustrin ska kopplas upp. För att Sverige ska hänga med startar nu Wallenbergsstiftelsen ett av de största forskningsprogrammen i modern tid: 1,8 miljarder kronor under tio år.

Mycket står på spel. Internet håller på att förändra företagen i grunden på samma sätt som en gång ångmaskinen, elektriciteten och elektroniken.

– För svensk industri handlar det om att bli utslagen i åttondelsfinalen eller att gå till final, fastslår Lars Nielsen, professor vid institutionen för systemteknik på Linköpings universitet och programdirektör på Wallenberg autonomous systems program.

Utvecklingen mot allt fler självstyrande system går hisnande snabbt. Det handlar om fabriker, där produkterna monterar sig själva och där alla delar i tillverkningsprocessen är uppkopplade och kommunicerar med varandra. Gruvor som är online, bilar utan förare, smarta energisystem, intelligenta och resurseffektiva transportlösningar. Robotar som blir självstyrande med hjälp av smarta algoritmer och stora datamängder som samlas in från omgivningen.

Den svenska miljardsatsningen på autonoma system har kommit till efter påstötningar till Wallenbergsstiftelsen från bland andra Ericsson och Saab. Den är avgörande för Sveriges konkurrenskraft som forskningscentrum, teknik- och industrination, konstaterar Mille Millnert, ordförande i Wallenberg autonomous systems program, Wasp.

– Med den här satsningen har Sverige möjlighet att ta en tätposition, både akademiskt och industriellt. Utvecklingen mot allt fler uppkopplade saker kommer inte bara att förändra industrin, utan också att påverka hur vi lever, arbetar, hur sjukvården är organiserad, och många andra områden.

Förebilden finns i Tyskland, där konceptet Industrie 4.0 förenar många aktörer inom stat och närings-liv och 4.0 står just för den fjärde industriella revolutionen.

Den tyska staten satsar mer än 2 miljarder kronor på att digitalisera sin viktiga tillverkningsindustri. Även USA och flera andra länder har genomfört liknande kraftsamlingar. Därför är det hög tid också för Sverige. Viktiga delar i programmet blir forskarutbildning och rekrytering av toppkompetens. Totalt ska ett hundratal doktorander antas, -varav hälften ska vara anställda i industrin och samtidigt forska minst på halvtid. Chalmers invigde också i veckan ett nytt labb för nästa generations smarta fabrik. Här ska forskare, studenter och företag kunna experimentera med ny teknik och nya arbetssätt, som att låta robotar och människor samarbeta, eller att ge instruktioner på distans. och testa alla de nya tekniska möjligheterna inom Industrie 4.0-konceptet.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se

Fakta. Programmet

Programmet kommer att pågå i tio år och inom många områden, med betoningen på programvara och autonoma system.

Ett hundratal doktorander ska antas.

Lejonparten av finansieringen på 1,3 miljarder kommer från Wallenbergsstiftelsen. Ytterligare 500 miljoner från industrin och Chalmers, KTH, Linköpings universitet och Lunds universitet. “

“ Alla vägar leder till DÖ

MÅNDAG 15 JUNI 2015

På tisdag är det dags. Det som höjt pulsen hos svensk borgerlighet det senaste halvåret ska bli av: Alliansen kommer inte att rösta på sin egen budget.

Frustrationen som detta gett upphov till syns inte minst hos Moderaterna. Riksdagsledamot Finn Bengtsson har gjort en stor sak av att han tänker bryta partilinjen: Han ska rösta på Alliansens budget.

I Ekots lördagsintervju ombads Anna Kinberg Batra svara på samma fråga om och om igen: tycker partiledaren att det är okej om Bengtsson röstar efter sin egen övertygelse och mot partilinjen? ”Jag vill alltid, naturligtvis, vara tydlig med vad jag tycker”, svarade Kinberg Batra. Sedan undvek hon att svara på frågan.

Klart är i alla fall att hennes trovärdighet som Moderatledare står och faller med denna uppgörelse. Därför är det synd att hon varken gör sig besväret att bemöta sina kritiker i sak eller ordentligt förklara varför DÖ är nödvändig.

Att argumentera för någonting som inte är bra, enbart bättre än alternativen, är inte lätt. Men det är viktigt. För Finn Bengtsson är inte en ”enstaka kritiker”, som moderatledaren hävdar. Uppgörelsen är avskydd.

I fredagens Dagens Industri skriver- före detta näringslivstopparna Stefan Hanna, Lars V Kylberg och Sören Gyll en appell mot uppgörelsen. Budskapet lyder: Bryt överenskommelsen och öppna för samarbete med Sverige-demokraterna. De rödgrönas -inflytande skadar svenskt näringsliv.

Stefan Hanna, som i dag är kommunal-råd i Uppsala (C), utvecklade trions budskap i ”P1-morgon”. Att ge regeringen utökad makt genom överenskommelsen hotar näringslivet, då till exempel dess förslag om kvotering
i börsstyrelser skulle inskränka äganderätten, menade han.

Därmed sammanfattade han inte -Decemberöverenskommelsens problem, men dess förespråkares: få förstår vad den faktiskt innebär. För överenskommelsen gäller enbart budgetomröstningen, inte samtliga riksdagsbeslut. För den som inte vill se kvotering är uppgörelsen därför inte något hot.

Näringslivstopparna är inte ensamma. En DN/Ipsos mätning visar att bara 49 procent har hört talas om överenskommelsen och vet vad den går ut på. Utöver det har 31 procent hört talas om den, men vet inte vad den innebär.

Överenskommelsen har blivit något slags diffus fiende som alla – oavsett vad man önskar – kan enas om är fel.

Längtar du tillbaka till den mandatperiod då Fredrik Reinfeldt styrde med en majoritetsregering? Bäst att skrota DÖ. Vill du se ett politiskt samarbete med Sverigedemokraterna? Riv uppgörelsen! Vill du att alla ska avgå? Då är det lika bra att riva kontraktet. Önskar du att valresultatet blivit ett annat? Köp en DÖ-voodoo.

Allt missnöje bär till DÖ-kritik.

I näringslivstopparnas fall handlar önsketänkandet om att kompensera Alliansen för dess förlorade väljarstöd genom att öppna för samarbete med landets mest protektionistiska parti. ”Det är dags att acceptera verkligenheten och sluta exkludera något riksdagsparti från samtal och förhandlingar”, menar de.

För det finns många frågor som är viktiga att lösa och där det går att skapa majoritetslösningar, lyder argumentationen. Och det har artikelförfattarna naturligtvis rätt i. Men så sker redan
i dag: SD är ett riksdagsparti vars röster räknas och påverkar beslut precis som andra partiers.

Att som de tre artikelförfattarna
– och en del andra inom borgerlig-heten- – föreslå att SD ska användas som underlag för en borgerlig regering är något helt annat.

Kritikerna tycks ha förträngt vad som föranledde uppgörelsen och får det
att låta som att dess enda syfte är att hålla SD borta. I själva verket är den
en -reaktion på SD:s uppträdande
i riksdagen. Partiet inte bara fällde regeringens budget utan hotade även att fälla samtliga efter den som inte lät SD:s invandringspolitik få genomslag

i budgeten. Att samarbete med SD förs fram som ett alternativ är därför inte trovärdigt.

Dock sätter kritikerna fingret på en mycket viktig politisk punkt framöver: Sverige regeras med en opedagogisk budgetordning som få förstår sig på. Och så länge Kinberg Batra och hennes kollegor inte lyckas förklara den bättre kommer kritiken också fortsätta – hur dåligt förankrad i verkligheten den än är.

DN 15/6 2015 “

“ Tappet till SD är inte problemet

MÅNDAG 15 JUNI 2015

Om partierna inte är tillräckligt alerta för att hantera samhällsproblem när de dyker upp, så kanske de vaknar till om man påminner om att deras väljare lämnar dem för att de inte gör sitt jobb tillräckligt bra.

Så tycks nu många opinionsbildare resonera.

”Andra partier bör locka över SD:s väljare” manar PM Nilsson på i Dagens Industri på tisdagen. ”Vinn tillbaka SD-väljarna i tid” skriver Ann-Charlotte Marteus i Expressen. I Svenska Dagbladet påpekar Thomas Gür detsamma, och avslutar med att varken Socialdemokraterna eller ”motståndarna på andra sidan blockgränsen” verkar har ”beredskapsplaner för att stoppa blödningen till SD”.

Ständigt denna blödning.

SD:s opinionsframgångar är ett obestridligt faktum. I senaste SCB-mätningen uppger 14,4 procent att de skulle rösta på partiet om det vore val i dag. Och att partiets växande stöd fungerar som en påminnelse för andra partier att öka reformtakten är alldeles utmärkt.

Men nu ser vi debatten förskjutas ytter--
ligare ett steg: Åkessons opinionsframgångar förs rent av fram som skäl för öv-riga partier att byta riktning på sin politik.

Det är en olycklig och ideologiskt fattig logik att bygga politik på. För det är inte ”blödningen till Sverigedemokraterna” vi ska oroa oss över. Det är själva såret: det faktum att det finns samhällsproblem som behöver lösas och som väljarna inte uppfattar har hanterats tillräckligt bra. Först om man tar itu med det som inte fungerar finns det en möjlighet till läkning.

Problemet är dessutom större än skevt fokus, det kan också leda till fel slutsatser. Att formulera problemet i termer av SD:s väljarstöd gör att lösningarna blir andra än om man står fast vid att de centrala utmaningarna är bostadsbrist, segregation och fulla asylboenden.

Behovet av reformer är akut. Men det har inte med Sverigedemokraterna att göra, utan att det flyr rekordmånga till Sverige. I och med det har det uppstått problem som det är partiernas ansvar att lösa.

Dock inte med politik de själva inte tror på.

Amanda Björkman

amanda.bjorkman@dn.se “

”Rekordsnabb urbanisering av Sverige är en myt”

MÅNDAG 15 JUNI 2015

“Räkna rätt. Den spridda uppgiften om att Sverige har Europas snabbaste urba-n-i-seringsprocess visar sig vid en granskning vara felaktig. I underlaget räknas varken -Göteborg eller Malmö som urbana områden – och statistiken säger mycket lite om -befolkningsförändringar från land till stad, skriver Jan Amcoff, kulturgeograf.

De senaste åren har det ofta upprepats i den allmänna debatten att Sverige just nu har Europas snabbaste urbaniseringsprocess, tre gånger snabbare än genomsnittet. Tesen förefaller bygga på ett pressmeddelande som EU:s statistikbyrå, Eurostat, skickade ut våren 2012. Påståendet har varit utgångspunkt för diskussioner i bland annat svensk radio och tv, upprepats av statliga myndigheter, kommenterats på ledarsidor och lagts till grund för partiers politiska ställningstaganden. Därför är det bekymmersamt att det visar sig vara byggt på lösan sand.

På samma grund som tesen om Sveriges abnormt snabba urbanisering synes bygga på, skulle man nämligen kunna dra fler, än mer uppseendeväckande, slutsatser. Sundsvall, med sin berömda stenstad, är exempelvis över huvud taget inte är att betrakta som urbant och den som flyttar från Singö, i Roslagen, till centrala Göteborg flyttar inte till, utan från, en urban miljö. Faktum är att enligt den indelning som ligger till grund för slutsatsen om Sveriges rekordsnabba urbanisering,

begränsar sig Sveriges urbana delar till Stockholms län. Även om det är svårt att mönstra några avgörande argument mot en kategorisering, väcker nog denna avgränsning av ”det urbana” frågetecken i både Sundsvall, Göteborg och på Singö.

Fast helt oavsett hur det urbana ska avgränsas visar sig också själva måttet på urbanisering, som ligger till grund för tesen om Sveriges racer-urbanisering, vara tämligen okonventionellt. I vardagsspråket brukar ju termen referera till en omfördelning av befolkning från landsbygd till stad och föra tankarna till människors flyttrörelser. I klartext visar sig påståendet om Sveriges snabba urbanisering emellertid referera till att folkmängden i Stockholms län, under år 2010, växte tre gånger snabbare än genomsnittet i drygt 300 andra europeiska regioner, som också har kategoriserats som urbana. Måhända är det remarkabelt, men har ju inte nödvändigtvis någonting alls att göra med befolkningsomfördelningen från Sveriges landsbygder till landets urbana områden. Vidgar man vyerna och ser längre än till Stockholms län visar samma data att befolkningen i de icke-urbana delarna av Sverige växte fem gånger snabbare än genomsnittet i motsvarande europeiska regioner.

Den snabba urbaniseringen förefaller alltså sammanfalla med sin egen motsats, en ännu snabbare kontraurban befolkningsomfördelning! Det är självfallet nonsens och visar att den grund som påståendet om Sveriges abnormt snabba urbanisering vilar på är orimlig. Det egentliga skälet till att Sveriges urbana delar växer så mycket snabbare än andra länders urbana regioner är alltså att befolkningsökningen i Sverige som helhet är avsevärt snabbare än Europagenomsnittet. Därtill kommer det faktum att endast huvudstadsregionen har definierats som urban i Sverige, medan ett flertal regioner som regel uppfyller kriterierna i andra länder. Accepterar man ovan nämnda avgränsning av ”urban”, men mäter urbaniseringen på ett mer vedertaget sätt kan man, med samma data, konstatera att befolkningen i Sveriges urbana delar (det vill säga Stockholms län) växte ungefär dubbelt så snabbt som i riket (+1,7 procent att jämföra med +0,8 procent) under mätåret 2010. EU-snittet var +0,5 procent i de urbana regionerna och +0,3 procent i hela unionen. Sveriges befolkningstillväxt tillhörde alltså de högsta i Europa år 2010, men urbaniseringstakten framstår som ganska genomsnittlig om man mäter på detta, mer konventionella, vis.

Som framgått skulle det emellertid vara lätt att argumentera för att en avgränsning av Sveriges urbana regioner är irrelevant om den vare sig inkluderar Göteborg eller Malmö. Över huvud taget är det en vansklig uppgift att klassificera regioner som urbana eller ej. Inom befolkningsgeografi används därför ofta Hooverindex som ett mått på en befolknings koncentration. Det är ett mått som antar värdet 0 om en befolkning är jämnt utspridd over ett lands yta, men som närmar sig 100 om hela befolkningen skulle tränga ihop sig i en enda delregion, till exempel ett län. Den stora fördelen med detta mått på urbanisering ligger alltså i att man slipper den besvärliga uppgiften att avgränsa ”det urbana”.

Eurostat tillhandahåller data sedan 2000-talets början, på en upplösningsnivå motsvarande länsnivå (NUTS3) för en lång rad Europeiska länder och möjliggör därmed en jämförelse. Måttets absoluta värde är mindre intressant eftersom det påverkas av hur regionerna (till exempel länen) råkar vara avgränsade, men dess förändring över tid skulle kunna användas som indikator på ett lands urbaniseringstakt. Sedan år 2000 har urbaniseringsgraden (mätt som Hooverindex) ökat med ungefär 4 procent i Sverige på länsnivå. (På kommunnivå är takten ungefär densamma.) Det är aningen

långsammare än i de nordiska grannländerna, men snabbare än Italien (som är närmast efter). I Litauen steg Hooverindex på NUTS3-nivå samtidigt med nästan 15 procent och i Bulgarien med mera än 20 procent. Också med detta mått framstår Sveriges urbaniseringstakt som genomsnittlig.

Det är möjligt att man kan mönstra ett sätt att avgränsa ”det urbana” som ger vid handen att Sverige verkligen har en rekordsnabb urbanisering, men det är nog ingen lätt uppgift. Sverige var nämligen ganska urbaniserat redan för fyrtio år sedan, medan många länder, i exempelvis östra Europa, än i dag har jämförelsevis stor landsbygdsbefolkning och mer turbulent samhällsutveckling och därmed helt andra potentialer för urbanisering än Sverige har.

Denna skärskådan av påståendet om Sveriges snabba urbaniseringstakt resulterar snarast i slutsatsen att Sverige visserligen ännu urbaniseras, men i en takt som ligger nära Europas genomsnitt. Det är nog i sig en viktig kunskap för debattörer, ledarskribenter, politiker och beslutsfattare på olika positioner. Att påståendet om Sveriges abnormt snabba urbaniseringstakt har spridits i medier och i den allmänna debatten trots att det är tveksamt (artigt uttryckt), illustrerar också något annat. Det exemplifierar kanske också en avsaknad av den kunskapsgrund som skulle behövas för att frammana en rimlighetsbedömning av de spektakulära slutsatser som, ibland alltför snabbt, dras av korta pressmeddelanden. (Eurostats pressmeddelande säger faktiskt inget alls om urbaniseringstakten i Sverige, utan presenterar en ny indelning av Europa i urban och ruralt.) Slutligen belyser det också behovet av en sunt skeptisk hållning till sensationella medieuppgifter.
Jan Amcoff, docent i kulturgeografi vid Uppsala universitet “

“Miljöpartiet kämpar för parförhållandet med S

MÅNDAG 15 JUNI 2015

Örebro. Miljöpartiet har inlett förvandlingen från idealistisk gräsrotsrörelse till maktparti med gott humör. Men tar ministrarna kongressbesluten på allvar väntar allvarligt regeringstrubbel. Prognosen är att de tonar ned det mest kontroversiella.

Analys.
Regeringssamarbetet mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet påminner om när en medel-ålders person för första gången blir sambo, efter att i årtionden ha rått över sitt eget liv. S har slagit ihop sina påsar med den betydligt yngre MP och våndas nu. Plötsligt anses det inte okej att grilla dansk fläskfilé eller flyga på weekendresa till Rom. Och sambon ifrågasätter suv:en i garaget och vill ha en biogasbil.

Men sambon är ganska nöjd med livet, och anstränger sig för att kunna leva upp till partnerns och omgivningens krav.

En banal jämförelse, kan tyckas. Men faktum är att Miljöpartiets partisekreterare Anders Wallner i sitt kongresstal jämförde sitt parti med tjejen i den amerikanska komedin ”Legally blond” från 2001. Han sade att Miljöpartiet ska vara som Reese Witherspoon i filmen. Den snygga blondinen blir dumpad av sin rike pojkvän, men vägrar att acceptera det. Hon följer efter honom till Harward lawschool och kämpar hårt för att bli en toppstudent.

Miljöpartiet kämpar också för sitt parförhållande, för att visa sig regeringsduglig.

De gröna betedde sig rent av som ett maktparti på helgens kongress, lanserade en politiskt intetsägande paroll (”Nu bygger vi Sverige”, väldigt lik Alliansens ”Sverigebygget”) och spelade schlagermusik.

Språkrören Åsa Romson och Gustav Fridolin kallade MP för samarbetspartiet och betonade att det går bra för dem i regeringen. Kongressombuden var med på noterna och applåderade sina statsråd så golvet gungade lite.

Men kongressen körde ändå över ministrarna, även om partistyrelsen försökte dämpa smällarna genom att göra kompromisser innan debatten nådde kongressalen.

Partistyrelsen lyckades faktiskt förmå kongressen att ta tillbaka en tillväxtkritisk formulering i valmanifestet från förra året, som språkrören förföljdes av i valrörelsen.

Men summan blev ändå rätt besvärande. Kravet att statliga Vattenfall ska lägga sin tyska brunkolsverksamhet, värd tiotals miljarder kronor, i träda är orealistisk. Vare sig S, resten av riksdagen eller Tyskland kommer att acceptera det. Men de gröna ministrarna tog trots det inte strid med kongressen, utan gjorde en kompromiss och har nu med stor sannolikhet en svekdebatt att se fram emot.

Kravet att avveckla ränteavdragen har något större utsikter att lyckas, men S är hårdnackad motståndare också där. Ultimatumet för att acceptera frihandelsavtalet TTIP mellan USA och EU hotar Socialdemokraternas jobbagenda och kommer inte att accepteras av partnern.

Däremot är sannolikt de gröna statsrådens högste chef – stats-minister Stefan Löfven (S) – väldigt glad över att den gröna kongressen avvisade förslaget att individualisera föräldraförsäkringen. Det ger honom ett skäl att kunna strunta i S-kongressens för honom så ovälkomna kongressbeslut om att utmana väljarna med en tudelad föräldraförsäkring.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Fakta. Beslut på kongressen

Ny valstrategi: Tydligare fokus på miljö och skola ska ge ett tvåsiffrigt opinionsstöd inför nästa val.

Bostäder: Byggstöd till små billiga hyresrätter, stegvis slopade ränteavdrag, mer konkurrens i byggsektorn, hårdare energikrav.

Vattenfall: Det statliga bolaget ska behålla och avveckla sina kolkraftverk i Tyskland.

Föräldraförsäkringen: Ett förslag om att avskaffa valfriheten och individualisera försäkringen röstades ned.

Handelsavtalet EU-USA: Skärpta ställningstaganden mot företags möjligheter att kräva skadestånd för politiska beslut. “

“ Lärare ska bli bättre på stöd till elever

MÅNDAG 15 JUNI 2015

Örebro. Lärare ska få vidare-utbildning så att de kan ge rätt stöd till elever med särskilda behov. Målet är att fler ska gå ut grundskolan med gymnasiebehörighet.

– Vi hoppas att det kan komma i gång nästa år, säger utbildningsminister Gustav Fridolin (MP).

Förra året var det fler än någonsin som lämnade grundskolan utan den behörighet som krävs för att fortsätta på gymnasiet. Det handlade om cirka 13 procent av niondeklassarna, nästan 13 000 personer.

Ett skäl till det är enligt utbildningsminister Gustav Fridolin att elever med neuropsykiatriska diagnoser som autism och asperger inte får det stöd de behöver.

– Många föräldrar säger att det inte finns den miljö i skolan som krävs för att möta de här eleverna, säger Fridolin.

Därför ska nästa nationella skolutvecklingsprogram inriktas mot dessa problem. Det räcker enligt Fridolin inte med regeringens satsning på fler specialpedagoger. De vanliga lärarnas kompetens när det gäller elever med särskilda behov måste också höjas. Det ska ske genom vidareutbildning liknande Mattelyftet och Läslyftet som redan är i gång.

Skolverket får i uppdrag att titta på hur det kan organiseras och hur mycket pengar som behöver skjutas till. Regeringspartierna är enligt Fridolin överens om målsättningen. Finansieringen blir en fråga för kommande budgetförhandlingar.

– Vi hoppas att det kan komma igång nästa år, säger utbildnings-ministern.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se “

“ Kometsond vaken efter halvårs tystnad

MÅNDAG 15 JUNI 2015

Efter sju månader i skuggan lyser- solen åter på komet-landaren Philae. Forskare på jorden väntar nu på den lilla sondens sändning av spännande data.
Det var i augusti 2014 som den europeiska rymdorganisationen ESA lyckades flyga rymdsonden Rosetta så att den hann ikapp kometen Churymov-Gerasimenko. Då hade sonden varit på väg i tio år.

Den 12 november landade så Philae på kometens yta – något som aldrig tidigare gjorts. Men Philae hamnade i skuggan av en klippa och efter 60 timmars arbete på kometen tog batterierna slut och de flesta uppgifter som samlats in blev kvar ombord. De bilder som Philae hann skicka visade en ödslig yta, inte helt olik månens.

Men i helgen visade Philae plötsligt att den vaknat ur dvalan och skickade ett kosmiskt pip på sitt Twitter-konto riktat till jorden:
-”Hello Earth! Can you hear me?”

Och det kunde jorden!

– Philae mår bra och arbetar just nu i minus 35 grader, säger projektets chef Stephan Ulamec till BBC på söndagen.

Och viktigast: Philae har laddat sina batterier. Kometen befinner sig nu 300 miljoner kilometer från jorden, men bara 205 miljoner kilometer från solen. Och det är närheten till solen som har gjort att -landarens solpaneler nu åter börjat ta emot energi.

Nu hoppas ESA:s tekniker att de ska kunna ta emot alla de uppgifter som Philae samlat in på kometytan, data som är unika. Man hoppas också att få i gång den borr som finns ombord för att kunna ta sig ned - under ytan och se vad som finns där.

– Vi hoppas kunna ta reda på om de byggstenar som en gång startade livet på jorden, vatten och kolbaserade molekyler, en gång fördes hit med hjälp av kometer, säger professor Monica Grady till BBC.

I augusti passerar kometen 186 miljoner kilometer från solen, en del av den is som kometen består av smälter då. Kanske bildas också en svans som går att se från jorden.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se “

“ Birgitta Forsberg: Skattesmitning kan slå tillbaka mot företagen

MÅNDAG 15 JUNI 2015

Företagen lurar sig själva när de försöker smita undan skatten. Sådant tänk kan gå ut över vinsten. Nu har myndigheterna täppt till ett antal kryphål och svenska företag betalar mer bolagsskatt än tidigare.

Förra veckan avslöjade DN att Volvo Personvagnar inte betalat någon bolagsskatt i Sverige sedan 2010, då kinesiska Geely tog över. Om det endast beror på att bolaget använder sina stora förlustavdrag är det ingenting konstigt. Sverige är rätt generöst på den punkten. I flera länder är förlustavdragen tidsbegränsade och får inte heller vara hur stora som helst.

Men rent allmänt sett styrs bolagen ibland för mycket av skatte-optimering. I USA rasar politiker mot amerikanska bolag som smiter undan den höga amerikanska bolagsskatten genom att köpa europeiska bolag och lägga huvudkontoret här.

Pfizer provade utflyttningsgreppet genom att försöka köpa Astra Zeneca, men affären stöp. Företag som lyckats är Garmin, Michael Kors, Carnival och Nielsen.

Men även inom Europa registrerar bolag sig gärna på fördelaktiga platser. Jan Stenbeck lade sätet för flera bolag i Kinneviksfären i Luxemburg. Telebolaget Millicom är fortfarande ”skrivet” där.

Stenbeckadepten Niklas Zennström, som grundade Skype, registrerade telefonibolaget i Luxemburg. Medan ledningen satt i finansmetropolen London och programmerarna i låglönelandet Estland.

Ja, storhertigdömet är ett favoritställe. Visserligen är bolagsskatten hög, drygt 29 procent, men den är förhandlingsbar. Vissa bolag kan få betala så lite som 5 procent, enligt skatteprofessorn Sven-Olof Lodin.

Amazon, Google och Starbucks grillades för några år sedan i det brittiska parlamentet om sina europeiska skatteupplägg. Amazon slutar slussa sin europeiska försäljning via Luxemburg efter EU:s hårdgranskning.

Starbucks använder en liknande metod som Ingvar Kamprads Ikea – en del av omsättningen skeppas skattefritt i väg som royalty. I Ikeas fall till Inter Ikea. Ingvar Kamprad har kanske varit den skickligaste svensken när det gäller att minimera skatter i stora bolag.

Svenska riskkapitalister – som har en osviklig förmåga att utmärka sig i sådana här sammanhang – har traditionellt skrivit sina bolag i skatte-paradis som Jersey.

De hade dessutom länge en förkärlek för så kallade räntesnurror: de bolag som riskkapitalisterna köpte lånade pengar inom grupperingen och gjorde avdrag för räntorna för att få ned skatten.

Multinationella företag kan sänka sin bolagsskatt bland annat genom att mickla med intern-prissättningen. När bolag inom en koncern köper produkter – till exempel bilar, lastbilar eller verktyg – från ett tillverkande bolag inom koncernen kan koncernledningen sätta ett högt internpris i länder med hög skatt, så att dotterbolaget där knappt gör någon vinst. Och ett lågt pris i länder med låg skatt, så att vinsterna hamnar där i stället.

– Skattetänkandet i investeringar går ofta ut över vinsten före skatt. Sedan sitter bolagen kanske fast i system de inte vill vara i. Allt fler bolag har börjat inse detta, säger skatteprofessorn Sven-Olof Lodin.

Myndigheterna jagar de kreativa bolagen. I måndags släppte OECD ett paket som bland annat syftar till att hindra bolagen från att skyffla vinsterna mellan olika länder. Tidigare täppte alliansregeringen till kryphålet med räntesnurror. Och när det gäller skatteparadis har Skatteverket numera avtal om informationsutbyte med alla utom ett, Förenade Arabemiraten.

Dessutom har många länder sänkt sin bolagsskattesats, bland dem Sverige, för att förmå bolag
att stanna kvar eller locka dit
dem. I Sverige ligger vi nu runt genomsnittet för EU, med våra
22 procent. De tunga EU-länderna Tyskland och Frankrike rör sig
på betydligt högre nivåer, knappt
30 procent respektive drygt
33 procent.

Samtidigt betalar svenska företag mer bolagsskatt än tidigare. I dag pytsar bolagen in bolagsskatt motsvarande 3,5 procent av BNP, jämfört med 2,5 procent av BNP år 1988. Det är en högre andel än i de flesta länder. Totalt betalar svenska företag omkring 110 miljarder kronor i bolagsskatt per år.

Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se

“ Nej till högre kvinnopåslag

MÅNDAG 15 JUNI 2015

IF Metall har ställt sig bakom LO:s linje i nästa års lönerörelse: att tydligt krympa lönegapet mellan kvinnor och män. Men det betyder inte att kvinnodominerade låglöneförbund kan få större löneökningar än industrin, varnar IF Metalls ledning.

– Vi tror inte på att man kan skicka pengar mellan olika företag och sektorer. Kommunal får inte mer till sina medlemmar för att metallarna tar ut mindre, lika lite som IF Metalls tvätterianställda får ett större löneutrymme om stålarbetarna står tillbaka, understryker IF Metalls avtalssekreterare Veli-Pekka Säikkälä, i samband med att förbundet i dag publicerar rapporten ”Skilda löner”, om könslöneskillnader bland de egna medlemmarna.

I februari antog samtliga 14 LO-förbund det gemensamma målet att minska gapet mellan kvinnliga och manliga arbetares medellön med en halv procentenhet per år från 2016.

Kommunals tolkning är att männen ska stå tillbaka för ”värdediskriminerade” yrken, i praktiken att kvinno- dominerade låglöneförbund ska tillåtas ta ut större lönelyft än det så kallade märket, som sätts av industrins löneavtal.

Men så ska det inte tolkas, understryker Veli-Pekka Säikkälä med tydlig adress till Kommunal inför avtalsrörelsens start i höst. IF Metalls recept för att jämna ut mäns och kvinnors snittlöner är i stället att attrahera kvinnor till traditionellt mansdominerade yrken och vice versa. Förbundet efterlyser också ”ett riktat och stödjande arbete för att lyfta kvinnor till mer kvalificerade arbetsuppgifter”.

– Inom offentlig sektor finns bara ett sätt att öka löneutrymmet och det är att höja skatterna – inte att sänka våra medlemmars löner så att de betalar mindre skatt, påpekar IF Metalls avtalssekreterare som råder Kommunal och andra offentlig-fack som Vårdförbundet, Vision, SSR och Lärarförbundet att i första hand verka för skattehöjningar.

Tove Nandorf

tove.nandorf@dn.se

Fakta. Kompetensutveckling

Inom IF Metall skiljer det
6,8 procent mellan mäns och kvinnors löner.

Skillnaderna förklaras i rapporten ”Skilda löner” med att kvinnor och män arbetar inom olika näringsgrenar och yrken. De kan därför inte bara ses som lönediskriminering.

Tvättindustrin, med 63 procent kvinnor, har en snittlön på 22 000 kronor. Inom gruvindustrin, med 86 procent män, är lönesnittet 30 000.

IF Metall vill försöka bryta arbetsmarknadens könssegregering och säkra mer kompetensutveckling för kvinnorna. “

“ Maria Schottenius: EU betalar för att förstöra vårt unika gemensamma kulturarv

MÅNDAG 15 JUNI 2015

EU har skrämmande dålig styrning över pengar som ska gå till att skydda Europas historiska monument. I vissa fall gör bidragen mer skada än nytta.

När jag för ett drygt tiotal år sedan var på besök i dammet och hettan bland ruinerna i Pompeji, förstört genom ett vulkan-utbrott år 79, var detta storslagna kulturarv förbryllande vanskött. Det var svårt att lokalisera sig efter guideböcker, det gick knappt att hitta toaletter och man blev i stort sett påtvingad en dyr guide.

En kort tid efteråt läste jag i internationella tidningar att den napolitanska Camorran helt styrde över Pompeji, och snodde åt sig nästan alla EU-pengar som skulle gå till att hålla Pompeji i skick. Artik-larna bekräftade min iakttagelse med guiderna. Strategin var att alla turister mer eller mindre skulle tvingas till att betala guider som Camorran hade utplacerat, och dessa guider gjorde vad man betalade dem för. Till exempel kunde de mot en större summa pengar ”titta bort” om en rik turist ville plocka med sig en bit muralmålning från de berömda, antika rummen. Floder av EU-pengar hade under åren runnit in på Camorrabossarnas konton. Medan stackars Pompeji förslummades.

Nu lär staden vara bättre uppstyrd från EU:s sida. Men problemen kvarstår på andra håll. I Bulgarien, till exempel. Där hade romarriket provinser och än i dag finns det kvar en stor mängd rester från murar, fästen och soldat-bostäder.

EU betalar miljarder för att dessa antika monument från romartiden ska skyddas. Men det som i verkligheten händer är att de förstörs i en förfärande hastighet.

För två veckor sedan pågick en konferens om restaureringarna i Sofia i Bulgarien och från den kom hårresande rapporter om skandalösa byggprojekt.

En lokal entreprenör har genom bulvaner hand om alla restaureringar i Bulgarien. Och i strid med all restaureringskunskap bygger han på minnesmärkena med fejkade ruiner. Stenar muras med cementbruk på de gamla romerska murarna, så att de blir högre. Nya ruiner på de gamla, alltså.

Cementen börjar spricka efter ett par år och i många fall hugger man bort en del av den ursprungliga stenen för att få de nya ”ruinerna” att passa. ”Jag har aldrig stött på något som varit så vansinnigt från början till slut”, sa en av konferensdeltagarna jag talade med.

”Killing with kindness” är rubriken på en specialrapport om förstörelsen skriven av doktor Yuri Stoyanov på School of Oriental and African studies i London. Jag läser också en allvarlig larmrapport från presidenten för International council on monument and sites, Gustavo Araoz. Han skriver att man omedelbart måste sätta stopp innan man helt saboterar ett ovärderligt antikt byggnadsarv.

I de här fallen betalas EU-pengar ut till ett ministerium i Bulgarien, som i sin tur för dem vidare. Men vart? Ett av problemen är, enligt konferensdeltagarna, att det inte finns någon riktig mottagar-organisation för bidrag och ingen transparens. Man har inga större erfarenheter av att hantera anslag och projektpengar. Hur ett kapitalistiskt system fungerar är svårt att förstå om man inte har lärt sig det. Vem tar mellanskillnaden? Vad är korruption egentligen?

Arkitekterna, ingenjörerna och byggarna har ofta goda intentioner, men dåliga kunskaper. Dels i re-staurering, men också i språk. Det finns inga pengar till utbildning, resor eller kommunikation med andra yrkesverksamma i Europa.

Medan oligarkerna berikar sig och bygger egna, nya palats med guldkranar renoverar de sönder Europas antika palats.

Och EU i sin tur betalar för att förstöra vårt gemensamma, unika kulturarv.

Maria Schottenius

maria.schottenius@dn.se “

“ Skönhetsrådet: Monsterhusen tar över i city

MÅNDAG 15 JUNI 2015

Skönhetsrådet är starkt kritiskt till att ersätta delar av Gallerian med ett tolv våningar högt hus mot Hamngatan.

– Det här är principiellt viktigt, går det igenom blir det inte den sista monstervolymen i city och Stockholms stad riskerar att tappa kontrollen över stadsbilden, säger rådets sekreterare Henrik Nerlund.

Den byggnad det handlar om är den del av Galleriankvarteret som vetter mot Hamngatan och Regeringsgatan. Enligt förslaget ska det U-formade huset rivas och bytas ut mot ett nytt och större.

– Det är helt okej för oss att man river huset – om man ersätter det med något som bättre hjälper gatulivet i city, säger Henrik Nerlund.

Skönhetsrådet anser att förslagets helglasade fasad ger ett mer oroligt intryck i gatumiljön än dagens sammanhållna fasad med arkader. Karaktären är spretig med volymer i klossform som travats uppåt men också med utkragande överhäng på som mest 1,5 meter mot gatan, enligt rådets mening en gestaltning som tillför allt för många linjer och former.

– Det blir en oro som vi inte tycker tillför någonting, säger Henrik Nerlund.

Men huvudproblemet, enligt Skönhetsrådet, är höjden. I dag finns de högsta delarna av Gallerian mot Brunkebergstorg. Det är ingen slump, menar Henrik Nerlund, där gick Brunkebergsåsen.

– Nu ska den högsta delen vara mot Hamngatan. I förslaget lägger man på fem våningar till, i praktiken ett helt hus till. NK kommer att bli en liten grindstuga, från Skeppsholmen sett kommer det nya huset att skymma Hötorgsskraporna, säger han.

– Jättehöjden kliver ur Cityskalan på ett sätt som skapar mycket obalans.

Skönhetsrådet har noterat att påbyggnader på husen i city har skett de senaste 15–20 åren – och blivit allt fler.

– Men nu ser vi något annat, att ett hus rivs och det byggs ett mycket högre på platsen. Jag skulle säga att vi är i början av en sådan utveckling, säger Henrik Nerlund.

Menar ni att det blir oundvikligt om Gallerianbygget tillåts?

– Ja, det blir en rättvisediskussion, ”om de får bygga högt måste vi också få bygga högt”, säger Henrik Nerlund.

Den 17 juni blir det ett öppet hus och samrådsmöte om förslaget på stadsbyggnadskontoret i Tekniska nämndhuset. Sista datum för att lämna in synpunkter är den 14 augusti.
Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

“ Televerkshus blir tusentals bostäder

MÅNDAG 15 JUNI 2015

En ny stadsdel i stadsdelen med 3 000 bostäder byggs på Telia Soneras nuvarande kontorsområde i Farsta.

Televerket, som blev Telia Sonera,
har funnits i Farsta i över 50 år, men i slutet av nästa år går flyttlassen för 3 000 arbetsplatser till Arenastaden och köptemplet Mall of Scandinavia i Solna. Teliafastigheten är en viktig del i satsningen på att bygga 5 000–6 000 nya bostäder i Farsta och nu är det klart att Rikshem och Ikano Bostad tillsammans köper området.

– En unik möjlighet att bygga riktigt många bostäder i ett område som redan är exploaterat, men där det finns stora ytor att bygga på, säger Ilija Batljan, vice vd för Rikshem.

Bostäderna blir en blandning av bostadsrätter och hyresrätter. Minst 1 000 hyresrätter är målsättningen.

– En stor andel bostadsrätter är en förutsättning för att kunna bygga hyresrätter som inte blir på tok för dyra, säger Ilija Batljan.

Byggstart väntas 2017 eller 2018.

– Vi vill komma i gång så snart som möjligt. Det borde gå att starta ombyggnader av kontorshusen ännu
tidigare, säger Robert Jaaniste, vd för Ikano Bostad.

De k-märkta byggnaderna i området ska bevaras.

Anders Sundström

anders.sundstrom@dn.se
Fakta. Rikshem och Ikano

Ekonomiskt starka bolag

Ikano Bostad och Rikshem är båda starkt växande bostadsföretag med mycket ekonomiska muskler.

Ikano Bostad ingår i familjen Kamprads imperium. Äger i dag omkring 6 000 hyresrätter, varav hälften i södra Stockholm. Bygger 800–1 000 bostadsrätter per år.

Rikshem ägs av Fjärde AP-fonden och AMF och har direktiv om att öka värdet på sin fastighetsportfölj från 27 till 50 miljarder. Äger drygt 21 000 bostäder varav 5 000 äldrebostäder och 1 000 studentbostäder. “

“ Värde bortom blocken

TISDAG 16 JUNI 2015

När brittiska Labour imploderade i det nyss hållna valet flödade svenska kommentarer om vad valresultatet hade att säga om den svenska socialdemokratin. Vilka analyser fanns det att göra? Var det ett tidens tecken? Samma slags frågor kommer att ställas, oavsett valresultat, efter torsdagens folketingsval i Danmark.

Helle Thorning-Schmidt har nu varit Danmarks statsminister sedan 2011. Hon erövrade makten trots dansk socialdemokratis sämsta valresultat sedan 1903. Väckelsekänslorna vid valvinsten var påtagliga. Danmarks första kvinnliga statsminister var något att vara stolt över.

Det var dock en glädje som inte varade särskilt lång tid. Krisen för den danska socialdemokratin löstes knappast av Helle Thorning-Schmidt, alldeles oavsett hennes kön. Istället hade personfrågan dolt en kris som har kommit att förlängas. Thorning-Schmidt och hennes regering har nästan hela tiden sedan valvinsten legat under i opinionsmätningarna.

Som alltid när det kommer till dansk politik hamnar invandringsfrågan i centrum för valdebatten. Danska S har också varit och rotat i den lådan. ”Kommer du til Danmark, skal du arbejde” var budskapet i en kampanj tidigare i år, med en antydan om att de som flyr för sina liv och söker asyl i Danmark skulle vara latmaskar som inte självmant skulle vilja kavla upp ärmarna och göra ett ärligt dagsverke. När

asylmottagningen debatterades i en partiledardebatt i söndags kväll stod volymfrågan återigen i centrum.

I Sverige har det länge pratats om att det inte pratas om invandringspolitiken. I Danmark har frågan varit central under lång tid. Men det har knappast förbättrat vare sig integrationen eller det allmänna samtalsklimatet.

På så sätt är allt sig likt i dansk politik. Men medan den svenska debatten närmat sig integrationsfrågan, verkar det som att den danska politiska scenen är på väg att röra sig mot svensk politisk vardag. Blockpolitiken verkar ha nått Danmark.

Valutgången är osäker in i det sista. Trots ett kort opinionsmässigt övertag för regeringen precis innan valet utlystes, har de två blocken nu placerat sig jämte varandra i slutspurten.

De jämna opinionssiffrorna antyder att den blocköverskridande flexibilitet som varit en central aspekt av den danska politiska vardagen kan vara över för överskådlig framtid. Och i en dansk kontext, med tio partier, fem per block, blir en sådan lösning med ens mer besvärlig. En cementerad dansk blockpolitik bådar knappast gott för ett danskt samtalsklimat som riskerar bli ett ”race to the bottom”.

Men om den svenska erfarenheten av de senaste årens blockpolitik kan vara en fingervisning om vartåt den danska politiken är på väg, med avsaknad av viktiga reformer, kan det utifrån den danska erfarenheten finnas ledtrådar till hur Stefan Löfvens återstående statsministerperiod kan komma att arta sig.

Helle Thorning-Schmidt har, i brist på opinionsmässiga framgångar på hemmaplan, ägnat mycket tid åt utrikespolitiken. Genom selfies med Barack Obama och David Cameron har hon försökt att vässa sin statsmannamässiga profil. Hon fick också uppskattning för sin hantering av terrorattentaten i februari mot ett arrangemang med Lars Vilks och mot den judiska synagogan.

Det finns en anledning till att Stefan Löfven tagit till brösttoner om den feministiska utrikespolitiken och till att Sveriges kandidatur till FN:s säkerhetsråd ansetts vara så viktig. Utrikespolitiken är rena rama semestern från en inrikespolitiskt tung vardag. Det är också den arena där Stefan Löfven kan uppfattas vara en statsman, en stark ledare, till skillnad från på hemmaplan.

Oavsett vem som erövrar statsministerposten i Danmark kommer en av de första utlandsresorna ha Sverige som destination. Hit är nästa danska statsminister välkommen för att lära sig att en cementerad blockpolitik inte utesluter blocköverskridande överenskommelser, och att dessa inte heller behöver bli ett ”race to the bottom”. I Sverige har nämligen blockpolitiken, trots motsättningar, förenats med en grundläggande koncensus om liberala kärnvärden. Det är den grundläggande svenska synen på asylrätten ett tydligt bevis på.

Statsminister Stefan Löfven (S) har varit föredömligt tydlig med att en liknande ton som den danska socialdemokratin har slagit an inte är aktuell från hans partis sida. ”Det är inte så att vissa människor från vissa länder inte vill arbeta” har han sagt.

Vissa ståndpunkter förtjänar att upprepas. Hver gang.
DN 16/6 2015 “

”Förbjud förbränning av osorterade sopor”

TISDAG 16 JUNI 2015

“Återvinning för klimatet och jobben. Mycket värdefullt material i avfallet går till spillo när avfall förbränns. Materialet bör istället återvinnas för att spara på råvaror, för klimatet och för att skapa nya jobb. Vi uppmanar regeringen att införa styrmedel för att öka återvinningen, skriver representanter för återvinningsbranschen.

En regering som säger sig värna jobben, klimatet och näringslivet måste satsa på att återvinna så mycket som möjligt av avfallet för att skapa nya industriella råvaror. Vi uppmanar nu näringsminister Mikael Damberg och klimat- och miljöminister Åsa Romson att införa styrmedel som ökar drivkraften för företag och verksamheter att sortera ut återvinningsbart material ur avfall.

Flera europeiska länder har redan infört tydliga regelverk för att återvinningsbart avfall ska kunna användas som råvaror. Belgiska Flandern var tidigt ute och beslutade redan 2006 om en materialstrategi istället för att fokusera på avfallshierarkin. Sverige har efter det framgångsrika införandet av producentansvar i början av 90-talet inte fortsatt att utveckla lagstiftningen för att stödja en ökad materialåtervinning. Istället har en massiv utbyggnad av avfallsförbränningen skett.

För att nå en långsiktigt hållbar råvaruhantering och en konkurrenskraftig tillverkningsindustri behövs ett nytt politiskt fokus på återvinning av material. Sverige borde också ha en materialstrategi. Ett första steg i denna riktning är att öka återvinningen av avfall till råvaror. Förutsättningarna för att förbättra och utöka sorteringen av avfall från företag och offentliga verksamheter är goda, men incitamenten för materialåtervinning är i dag för små och därför behövs nya politiska styrmedel.

Våra återvinningsföretag kan bidra med innovativa och kundanpassade lösningar för att öka återvinningen, men i dag saknas de marknadsmässiga förutsättningarna för detta. Återvinningsbranschen är på så vis mycket intressant för regeringens pågående innovations- och entreprenörsutredning som syftar till att underlätta innovationer och entreprenörskap.

Alldeles för mycket värdefullt material i avfallet går i dag till spillo, till exempel i förbränningen av avfall. Materialet bör istället återvinnas så många gånger som möjligt innan det slutligen förbränns. På detta sätt skulle mer återvunnen råvara kunna produceras och därmed signifikant minska klimatpåverkan samtidigt som den återvunna råvaran kan bli del i nya produkter.

Vi föreslår därför att regeringen snarast möjligt inför följande styrmedel:

Kräv att det avfall som kan materialåtervinnas sorteras ut

Förbjud förbränning av osorterat avfall

Beskatta avfall som går till förbränning.

Nya styrmedel för en ökad återvinning är nödvändiga, inte bara av råvaruskäl. Materialåtervinning har också stor betydelse för att minska utsläppen av växthusgaser. Det är en av de mest energibesparande åtgärder som Sverige kan ägna sig åt. Dilemmat är att materialåtervinning inte syns i den nationella utsläppsstatistiken av växthusgaser och därför glöms den alltför ofta bort när utsläppen diskuteras.

En annan effekt av förslagen är att en ökad materialåtervinning bidrar till fler arbetstillfällen. En ny studie från den europeiska tankesmedjan Romklubben visar att en effektivare materialanvändning, där återvinning är en viktig del, skulle kunna skapa cirka 50 000 nya jobb i Sverige.

Sammanfattningsvis skulle förslagen på styrmedel ovan effektivt bidra till en kraftigt ökad materialåtervinning i Sverige. Åtgärderna skulle minska utsläppen av växthusgaser och öka antalet jobb. Samtidigt skulle industrins råvarubas breddas och konkurrenssituationen stärkas i takt med en ökande råvarubrist och efterfrågan på produkter med återvunna råvaror.

Det finns ett stort stöd hos både svenska folket och riksdagsledamöterna att återvinna mer. Hela 80 procent av de tillfrågade svenskarna svarade ja när Sifo förra året ställde frågan: Anser du att det bör ställas krav på att avfall som kan materialåtervinnas ska sorteras ut och inte förbrännas? Endast nio procent svarade nej. När Återvinningsindustrierna förra året ställde samma fråga till riksdagsledamöterna svarade en stor majoritet ja, nästan nio av tio ledamöter.

Enhälligheten bakom en ökad återvinning är således massiv både bland riksdagsledamöterna och svenska folket. Det som behövs är politiska beslut och ett kraftfullt agerande. Nu är det hög tid att regeringen tar chansen och ökar återvinningen med fler jobb och minskad klimatpåverkan som följd.

Bakgrund. Avfall och återvinning

Av den totala mängden icke farlig avfall i Sverige förbränns 31 procent enligt Naturvårdsverket. Av hushållsavfallet förbränns närmare 50 procent. Enligt IVL Svenska Miljöinstitutet är 2,8 miljoner ton avfall per år från svenska hushåll och verksamheter osorterat.

Sverige har en överkapacitet på avfallsförbränningsanläggningar i dag och kapaciteten fortsätter att byggas ut. År 2016 förväntas kapaciteten vara utbyggd till en förbränning av 6,6 miljoner ton. Överkapaciteten kan till 2020 öka till omkring 2,3 miljoner ton per år om alla utbyggnadsplaner realiseras enligt Avfall Sverige.

På grund av överkapaciteten i avfallsförbränningsanläggningarna måste Sverige importera avfall. Mellan 2004 och 2013 ökade Sveriges import av avfall med en faktor tre och uppgick till 2,14 miljoner ton.

Återvinningsbranschen är en växande näringsgren som skapar arbetstillfällen. Antalet jobb i återvinningsbranschen har ökat med 60 procent sedan år 2000 och antalet företag har ökat med 20 procent sedan 2006 enligt SCB.

Materialåtervinningen i Sverige minskar koldioxidutsläppen med mer än 6 miljoner ton. Det motsvarar cirka 10 procent av Sveriges totala utsläpp.

Lars-Gunnar Almryd, vd IL Recycling,

Johan Berggren, vd Hans Andersson Recycling,

Ola Claesson, vd Liselotte Lööf Miljö,

Jörn Lindberg, vd Lindberg & Son,

Staffan Persson, vd Stena Recycling,

Jörgen Sabel, vd Swerec,

Britt Sahleström, vd Återvinningsindustrierna,

David Schelin, vd Ragn-Sells,

Lin Tennung, Affärsutvecklare NCC Recycling,

Mårten Widlund, vd Sita Sverige. “

“Människosmugglare löper liten risk att åtalas

TISDAG 16 JUNI 2015

Ett 40-tal kriminella nätverk i Sverige livnär sig på människosmuggling och handel med svenska pass, enligt polisen. Men de senaste åren har bara ett fåtal personer åtalats för att organisera människosmuggling i vinstsyfte.

– Det är tjänstefel av polisen, säger Göran Larsson, polisinspektör som i flera år jagat människosmugglare.

Bilderna av döda flyktingar som sköljs i land på italienska stränder har skakat världen. För att förhindra fler flyktingkatastrofer kräver Europas politiker ett stopp för flyktingsmugglarna – ett krav som även Sveriges regering ställt sig bakom. Samtidigt bedömer den svenska polisen att människosmugglingen till Sverige är ett växande problem.

”Det finns fler indikationer som styrker att kriminella aktörer i Sverige står för hela smugglingskedjan, från ursprungslandet via transitländer ända till Sverige”, skriver polisen i sin nya rapport om grov organiserad brottslighet som publicerades i maj. Polisen misstänker att ett 40-tal kriminella nätverk handlar med svenska pass och använder dem i människosmuggling.

– Det finns flera fall där vi tror att smugglingen organiseras härifrån, säger Lars Öjelind, chef för underrättelsesektionen på polisens Nationella operativa avdelningen (NOA).

Men trots att brottsligheten anses öka ledde bara två misstankar om organiserad människosmuggling i vinstsyfte till åtal förra året, enligt statistik som Åklagarmyndigheten har tagit fram för DN:s räkning.

De senaste åren har antalet brottsmisstankar som lett till åtal varit lågt.

– Det här är mycket komplexa historier där ingen vill samarbeta med oss. När smugglarna väl har nått Sverige är det mycket svårt att bevisa grovt brott, säger Lars Öjelind.

Göran Larsson, polisinspektör i Västra Götaland, ledde för några år sedan en aktionsgrupp som riktade sig mot flyktingsmugglare. Han är kritisk till polisledningens hantering av frågan i dag.

– Det har inte hänt någonting under fem sex års tid. Men människosmugglingen har givetvis ökat i och med att den illegala invandringen har ökat. Smugglarna härjar fritt och det är tjänstefel från polisen, säger han.

Under åren 2008 och 2009 nådde polisen större framgångar. Då ledde 56 respektive 20 brottsmisstankar om organiserad människosmuggling i vinstsyfte till åtal.

År 2007 gjorde Göran Larssons dåvarande aktionsgrupp ett stort tillslag mot människosmugglare. Flera personer greps och utrustning för att tillverka id-handlingar beslagtogs. Statens kriminaltekniska laboratorium beskrev beslaget som ”en komplett förfalskarverkstad”, enligt Göran Larsson.

Operationen ledde till flera fängelsedomar.

– Då var vi åtta poliser som arbetade med det här och vi lyckades väldigt bra. Vi fick två stora ligor fällda, vilket ledde till sammanlagt 20 års fängelse för 15 personer. Men den gruppen lades ned. Givetvis kostar sådant här pengar, men vi knäckte ligorna och det sparar ju pengar för samhället, säger han.

Lars Öjelind på NOA delar delvis bilden att mer resurser lades på att bekämpa människosmuggling tidigare, men håller inte med om kritiken.

– Det stämmer inte att man inte tar frågan på allvar. Vi arbetar mycket internationellt, att komma åt dem på egen hand i Sverige är nästan omöjligt.

Polisen har även svårt att komma åt människosmugglarnas kanske främsta verktyg: de svenska passen.

Nästan 63 000 svenska pass och andra id-handlingar anmäldes försvunna förra året, enligt ny statistik från polisen som DN tagit del av. Det är en ökning med drygt 10 000 sedan 2010. När DN granskade de försvunna passen förra året visade det sig att 861 personer anmält sina pass försvunna tre eller fler gånger på bara två år. Två personer hade anmält tolv försvunna pass vardera.

Passen är eftertraktade på den svarta marknaden – de erbjuder inresa i hela EU och är av hög kvalitet som försvårar förfalskning. De som

köper ett svenskt pass tillhörande någon som liknar dem själva, har stor chans att ta sig genom Europa till Sverige för att söka asyl.

Användandet av svenska pass beskrivs av polisen som omfattande och ökande. Men smugglarna delar inte ut svenska pass av välvilja. Enligt polisen kostar det mellan 100 000 och 120 000 kronor att smugglas med svenskt pass. Passet kan kosta upp till 80 000 kronor.

”Personer som inte har pengar för att betala för sin smuggling sätts i stället i skuld till smugglaren. Denna skuld måste de sedan betala av på plats i Sverige, vilket gör att de i vissa fall är i en situation där de lever under människohandelsliknande förhållanden”, skriver polisen i sin rapport.

– Utan passen fungerar inte smugglarnas verksamhet, säger Lars Öjelind.

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se

Kristoffer Törnmalm

kristoffer.tornmalm@dn.se “

“ Splittrade moderater röstar om budgeten

TISDAG 16 JUNI 2015

Det blir en splittrad moderat riksdagsgrupp som i dag, tisdag, går till omröstning om regeringens budgetförslag. Riksdagsledamoten Finn Bengtsson (M) står fast vid att gå emot partilinjen.

Sent på tisdagseftermiddagen ska riksdagen rösta om regeringens förslag till vårbudget. Det blir första gången som den så kallade Decemberöverenskommelsen prövas i praktiken. Överenskommelsen, som kom till efter vinterns rege-ringskris, innebär att de borgerliga partierna lägger ned sina röster i den slutliga omröstningen så att regeringen garanterat får igenom sin budget.

Men Moderaterna är splittrade i frågan. Riksdagsledamoten Finn Bengtsson har förklarat att han trots överenskommelsen tänker rösta på Alliansens budgetförslag.

Han gör det både av princip och av övertygelse om att December-överenskommelsen är fel väg att gå för Moderaterna i opposition. Parti-ledningen har utan framgång försökt övertala honom att tänka om.

– Försök att få mig att inte rösta har funnits länge. Men det är inte förhandlingsbart, säger Finn Bengtsson och tillägger att han har fullt stöd för sin uppfattning från sitt eget valdistrikt.

Moderaternas riksdagsgrupp ska träffas före omröstningen, men Finn Bengtsson säger att han inte är mottaglig för ytterligare övertalningsförsök.

Han kommer att finnas på plats i kammaren och rösta efter sin egen övertygelse.

– De kan försöka beveka mig men det lyssnar jag inte på, säger han.

Det finns ytterligare en handfull moderata riksdagsledamöter som är tveksamma till Decemberöverenskommelsen. Hur de kommer att agera i budgetomröstningen är dock oklart.

– Våra principer i gruppen är att vi tillsammans landar i ett beslut och sedan röstar vi utifrån det. Jag utgår från att vi har den respekten för varandra i gruppen och följer det beslut som gruppen har fattat, säger Jessica Polfjärd, Moderaternas gruppledare i riksdagen.

Hon är kritisk till Finn Bengtssons planer på att gå emot Decemberöverenskommelsen.

– Principen är att det är gruppens gemensamma beslut som gäller. Vi fattar ett beslut i gruppen och det är det vi brukar följa. Om man väljer att göra annorlunda så tycker jag att det är olyckligt, säger Jessica Polfjärd.

Regeringen får igenom sitt budgetförslag även om några moderata riksdagsledamöter väljer att inte följa överenskommelsen.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“ Putins upprustning dominerade debatten

TISDAG 16 JUNI 2015

I dag fattar riksdagen beslut om försvarets inriktning fem år framåt. Kontrasten är stor mot förra gången ett femårigt beslut fattades. Då ansågs Europa fredligare än någonsin. Nu planerar Sverige åter för ett totalförsvar.

Inför beslutet hölls en säkerhetspolitisk debatt i riksdagen under måndagen, och hoten från Ryssland och IS dominerade agendan.

Kerstin Lundgren (C) påminde om att inför förra beslutet 2009 ansågs Europa fredligare och säkrare än någonsin.

Nu är det säkerhetspolitiska läget så allvarligt att Sverige åter ska börja planera för totalförsvar i krig.

Den ryska upprustningen, annekteringen av Krim och krigföringen i Ukraina fördömdes av samtliga partier. Höstens ubåtsintrång samt incidenter med ryskt militärflyg kräver högre svensk beredskap. -

Islamiska staten, IS, är ”en utmaning som en civiliserad mänsklighet solidariskt måste ta tag i”, enligt försvarsminister Peter Hultqvist (S).

Det skärpta omvärldsläget ledde
i april till en fempartiuppgörelse över blockgränsen.

75 procent av riksdagen står bakom uppgörelsen (S–MP, M, C och KD).

Försvarsministern och Hans Wallmark (M) underströk den konstruktiva andan, enigheten, nya materielinköp och de viktiga signaler detta ger till omvärlden.

– Allt det här är tröskelhöjande mot ett angrepp och det är också hela den internationella övningsverksamheten, slog Peter Hultqvist fast.

Vänstern kritiserar ”stegvisa glidningar mot Nato”, vilket försvarsministern tillbakavisade med att samarbetslinjen med Nato inleddes redan 1994.

Övningar med Nato och grannländer är nödvändiga för att öka den militära kapaciteten, enligt ministern. Däremot är det inte aktuellt att gå med i Nato, enligt regeringen, medan Karin Enström (M) ansåg att ”frågan är inte om att gå med
i Nato utan hur”.

Regeringen ska återkomma till riksdagen som 2016 ska godkänna ett värdlandsavtal med Nato, vars förband efter svensk inbjudan kan öva i Sverige.

De borgerliga ifrågasatte om Miljöpartiet verkligen är med på regeringslinjen.

– Även om detta inte är en blåkopia av partiprogrammet så står Miljöpartiet bakom propositionen fullt ut, lovade MP:s försvarspolitiker Jakop Dalunde.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Militära samarbetet med Nato fördjupas

Regeringens inriktningsproposition för Sveriges försvar 2016–2020 innebär bland annat att:

Gotland får ett permanent militärt förband.

Totalförsvar för krig inklusive civilförsvar för befolkningen ska börja planeras.

Alla militära förband ska övas och en rad vapensystem köps in, bland annat två ubåtar.

Sveriges militära samarbete med Finland och Nato fördjupas.

Försvarsanslaget höjs stegvis
från dagens 41,7 miljarder kronor/år
till 50 miljarder kronor/år 2020. Folkpartiet och Sverigedemokraterna ville anslå mer pengar och står utanför uppgörelsen. Det gör även Vänsterpartiet. “

“ Skolelever åtalas för knarkbrott

TISDAG 16 JUNI 2015

Närmare 20 personer, varav flera skolelever, har åtalats för narkotikabrott i Falkenberg.

En 28-årig man misstänks för att bland annat ha sålt narkotika i 53 fall. Ytterligare 17 personer, varav tre 15-åringar, åtalas för innehav och eget bruk av narkotika.

– Vi fick tips om narkotikaanvändning vid en högstadieskola i kommunen. Det ledde oss på spåren och sedan har utredningen vuxit, säger Christer Bartholdsson, lokalpolisområdeschef i Falkenberg.

Efter en riktad spaningsinsats greps 28-åringen i slutet av april. Vid en husrannsakan i mannens bostad påträffades portionsförpackad cannabis som var klar för försäljning.

Flera av köparna har identifierats av polisen och hämtats till förhör. Provtagningar som genomfördes gav i många fall också positiva utslag på narkotika.

– Insatsen har varit viktig för att identifiera unga missbrukare. Flera av de här ungdomarna var okända för oss sedan tidigare och det har blivit en väckarklocka för både föräldrar, sociala myndigheter och skolan, säger Christer Bartholdsson. **TT “**

“ Sverige huvudaktör i uppgörelse

TISDAG 16 JUNI 2015

EU slår fast rätten att bli glömd på nätet, men forskningen får undantag från EU:s nya dataskyddsregler. Sverige har både drivit på och bromsat uppgörelsen om dataskydd i EU.

Bryssel.
EU:s justitieministrar kom på måndagen överens om nya EU-regler för dataskydd. Förhandlingarna har pågått i tre år och har lett till stormiga debatter i många medlemsländer.

Det handlar bland annat om ”rätten att bli glömd” på nätet, en princip som EU-domstolen tvingade Google att följa sommaren 2014. Nu ska EU-medborgarnas möjlighet att få bort personliga uppgifter slås fast i den nya EU-lagen, men här har Sverige bromsat.

– Rätten att bli glömd måste vägas mot yttrandefriheten, och sådana skrivningar har vi nu fått med. Det är till exempel inte självklart att uppgifter från en nyhetsartikel ska plockas bort, säger Morgan Johansson (S).

Sveriges justitieminister är också nöjd med en annan del av måndagens kompromiss som innebär att forskningen ska få undantag från EU-lagen.

De nya reglerna innebär att det alltid ska finnas ett tydligt syfte när information om människor samlas i stora dataregister.

Dessa uppgifter ska inte i efterhand få användas för annat ändamål än när de samlades in.

Men EU:s justitieministrar vill att forskningen ska ha större möjligheter att få tillgång till redan existerande dataregister för nya studier.

– Annars skulle det vara mycket svårt att genomföra kvalificerad forskning, anser Morgan Johansson.

När EU-parlamentet behandlade EU:s nya dataskyddsregler våren 2014 röstade en stor majoritet mot ett sådant undantag för forskningen, vilket ledde till oro i den akademiska världen.

Magnus Stenbeck, docent vid Karolinska institutet, är en av dem som har varnat för följderna, och efter måndagens uppgörelse är han lättad.

– I Sverige finns stora register som täcker hela befolkningen, till exempel cancerregistret. De är utom-ordentligt viktiga för forskningen, inte bara i Sverige utan internationellt, säger Magnus Stenbeck.

Måndagens beslut innebär dock inte sista ordet för EU:s nya regler för dataskydd.

I höst blir det slutliga förhandlingar mellan EU-parlamentet och rådet.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

“ Hitta rätt läge och håll nere kostnaderna

TISDAG 16 JUNI 2015

Det är inte alltid så lätt att kombinera två affärsgrenar som kompanjonerna på Ringvägen i Stockholm gör. Räkna på vilken av grenarna som ger störst vinst, och koncentrera dig på den mest lönsamma. Kanske ska ändå den minst lönsamma vara kvar i mindre skala om det finns synergier.

Kafé är ett drömföretag för många. Trots en viss överetablering kan det gå bra att lyckas i den branschen. Men då gäller det att ta till sig råd som de här:

1 **Hitta rätt läge.** Tricket är att hitta ett ställe där dina kunder passerar ofta, kanske i ett köpcentrum, vid en turistplats eller på en shoppinggata. Se läget från kundernas perspektiv. Är de sugna på att fika just här? Räkna antal förbipasserande. Är det 50 i timmen och du räknar med att få in fem av dem? Räcker det? Att det ligger andra kaféer i närheten behöver inte vara en nackdel. Kaféer som ligger på ett litet område i Vasastan i Stockholm drar mycket folk, eftersom de bildar ett kluster där många samlas.

2 **Antal sittplatser är viktigt.** Antalet sittplatser kan avgöra inriktningen. Få sittplatser kräver mer take-away. Med en större och dyrare lokal måste du kanske servera varm mat för att klara dig.

3 **Sätt rätt pris.** Kostnaderna för kaffe och kakor är normalt 20–40 procent av det pris du kan ta ut. Anpassa priset till vad du tror

kunderna är villiga att betala. Snegla inte för mycket på vad konkurrenterna tar.

4 **Håll kostnaderna nere.** Jobba ständigt med att försöka sänka kostnaderna. Effektivisera för att ha mindre personal? Minska portionerna om kunderna inte äter upp?

5 **Skaffa stammisar.** Försök att få kunder som återkommer, helst varje dag. Och försök få dem att rekommendera ditt ställe till andra.

Anders Andersson

anders@driva-eget.se

Anders Andersson är Driva Egets och DN:s expert på småföretagande. Ställ dina frågor till anders@driva-eget.se “

“ Snart har sista bussen gått

TISDAG 16 JUNI 2015

När busslinjenätet läggs om i Stockholms innerstad vid midsommar, är konsekvenserna för funktionshindrade oklara – kommunens råd för funktionshindrade informerades när allt var klappat och klart. Staden skyller röran på landstinget, som i sin tur lämnat över ansvaret till bussentreprenören.

Buss 43 kör fram vid hållplatsen på Mariatorget. Men inte så länge till. Alla 40-bussar försvinner vid midsommar vid den största omläggningen av busstrafiken i Stockholm på 30 år.

Ulrika Voghera, ordförande i kommunala trafiknämndens råd för tillgänglighetsfrågor, fick i slutet av förra året reda på att något stort var på gång.

– Så snart vi fick veta att det skulle bli ett nyss busslinjenät började vi tjata om att få vara med i processen på ett tidigt stadium. tjänstemännen har inte varit omedvetna om att vi varit på hugget, säger Ulrika Voghera, som går Hornsgatan fram med hjälp av rullator.

Sedan gick månaderna. I slutet av mars höll en tjänsteman från trafikkontoret en dragning för rådet för tillgänglighetsfrågor vid trafiknämnden. Då hade staden sedan länge lämnat sina synpunkter till landstinget. På mötet konstaterades att beslutet redan var fattat. Och att tillgänglighetsrådet inte fått någon möjlighet att påverka, helt på tvärs med stadens riktlinjer.

– Det här har skötts alldeles förfärligt. Det bryter mot allt vad de snackar om tillgänglighet, säger Ulrika Voghera,

När rådet frågade om tjänstemännen diskuterat tillgänglighetsaspekter på nya linjesträckningar och indragna hållplatser, blev svaret att det inte ingår i trafiknämndens uppdrag.

– Kommunen ansvarar för att gatorna går att köra på och för hållplatserna. Det är ju trafikförvaltningen som ansvarar för kollektivtrafiken, säger Erik Hollander på trafikförvaltningen som varit med i arbetet med det nya busslinjenätet och som höll i dragningen.

Men medborgare i Stockholms kommun ska ju åka med bussarna.

– Ja, bland andra. Men vi har varken kompetens eller resurser för att bedöma vad det betyder om man slutar trafikera en viss hållplats -eller konsekvenserna för nätet som helhet.

Möjligen hade rådet för funktionshindrade kunnat komma med inspel.

– Ja, men samtidigt var remiss-tiden från landstinget så kort. Vi har gjort vad vi har kunnat.

Tillgänglighetsfrågorna har kommunen överlåtit åt landstinget, det framgår av det remissvar som skickades till trafikförvaltningen. Men inte heller landstinget har haft samråd med resenärer, representanter för äldre och funktionsnedsatta, som DN tidigare berättat. Trots att det är stora förändringar på gång, där busstrafiken ska bli effektivare, vilket betyder att vissa linjer och hållplatser dras in.

– Det här är en ganska stor förändring, och vi har respekt för att en större del av befolkningen anser att de borde ha fått delta i samråd, sade Sara Catoni, trafikdirektör på trafikförvaltningen till DN i april.

Samtidigt har synpunkter på det nya busslinjenätet fortsatt att strömma in till trafikförvaltningen på landstinget under hela våren. Cirka 450 synpunkter har kommit in sedan mitten av februari, då det nya busslinjenätet började uppmärksammas i medierna.

Trafikborgarrådet i Stockholms stad, Daniel Helldén (MP), säger att upplägget för planeringen av det nya linjenätet, där landstinget gett Keolis huvudansvaret, gjort att tillgänglighetsfrågorna kommit i skymundan.

– Allt var väldigt försenat, och det gick fort, så det gick inte att göra på något annat sätt. Men så klart påverkar det alla stockholmare, säger Daniel Helldén.

Han pekar också på att själva upplägget minskar kommunens möjlighet att påverka.

– Landstinget har tecknat ett konstigt avtal med Keolis som ger dem rätt att dra linjerna nästan hur som helst. Det vi som kommun kan ha synpunkter på handlar om vilka gator man kan köra på, och om det kan ställa till trafiksituationer.

Den nya inriktningen på busslinjenätet är att busstrafiken blir mer samplanerad med annan kollektivtrafik. Om tunnelbanan går till en viss plats, betyder det att resenärerna inte längre kan räkna med att det också går att åka dit med buss. Men att hänvisa bussresenärer till tunnelbanan är inget alternativ för många äldre och funktionshindrade, säger Ulrika Voghera.

– Vi är många tanter och gubbar med rullator som åker buss. Men i tunnelbanan vet man ju aldrig om hissarna går. För psykiskt funktionshindrade med fobier kan bussen vara enda alternativet, säger hon.

De senaste veckorna har Keolis och SL startat en informationskampanj för att förmedla förändringarna i busslinjenätet.

Ute på Hornsgatan stöter Ulrika Voghera ihop med en bekant, Kaj Wiman, som även han börjat engagera sig i bussomläggningen, inte minst för grannarnas skull.

– Det är sex 90-åringar i kvarteret, och jag tänkte ta reda på vad som gäller – det är bättre än att alla ska föra sin egen talan, säger Kaj Wiman och lägger till:

– Äldre blir bortglömda, alltså – mellan raderna kan man ana att de inte vill ha oss pensionärer här.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Stockholm – en stad för alla

Stockholms stads arbete för funktionshindrades delaktighet har ett eget program ”En stad för alla 2011–2016”.

Råden för funktionshinderfrågor i Stockholms stad är knutna till alla nämnder och bolag. Rådet ska yttra sig i frågor som rör personer med funktionsnedsättningar innan beslut är fattade.

Fakta. 450 synpunkter har inkommit till landstinget

Många av synpunkterna gäller tillgänglighet:

"De ändringar som är annonserade försämrar väldigt mycket möjligheterna för oss med rörelsehinder att använda oss av bussar. Kommer vi att få fler färdtjänstbiljetter? ”

Flera resenärer oroas av längre avstånd till hållplatserna:

"Jag blir mycket orolig över hur det kommer att fungera för oss på Roslagsgatan när 53:an försvinner efter midsommar... Vi är många äldre med funktionsnedsättning som har svårt att gå långa sträckor som från Odengatan.” “

“ Järnvägsprojekt kan ge 100 000 nya bostäder

TISDAG 16 JUNI 2015

En utbyggnad av järnvägen -mellan Märsta och Uppsala till fyra spår skulle kunna ge 100 000 nya bostäder. Det visar en analys som Stockholms handelskammare står bakom. Utöver bostäder skulle en utbyggnad betyda pålitligare järnvägstrafik för såväl människor som gods.

Överenskommelsen om nya tunnelbanor kopplade nya spår med nya bostäder och var ett nytt sätt att planera för framtiden. Själva spåren och stationerna beräknas kosta 19,5 miljarder och löftet från kommunerna är 78 000 nya bostäder.

Stockholms handelskammare – som även omfattar Uppsala – stod helhjärtat bakom de nya tunnelbanorna och fick blodad tand av kopplingen mellan utbyggnaden och nya bostäder. I dag lanserar Handelskammaren en analys med medverkan av konsultföretagen Tema och WSP om en utbyggnad av järnvägen mellan Märsta och Arlanda till fyra spår. En investering som bedöms kosta omkring 10 miljarder för spår och stationer kan ge omkring 100 000 nya bostäder.

– Det finns en enorm potential. Gränsen mellan Stockholm och Uppsala län är den länsgräns som har överlägset flest pendlare och mitt emellan Stockholm och Uppsala ligger Arlanda där arbetsmarknaden växer väldigt snabbt, säger Maria Rankka, vd för Stockholms handelskammare.

I Handelskammarens förslag återupplivas de före detta stationerna i Odensala, Alsike och Bergsbrunna. Dessutom byggs en helt ny station kallad Nysala. Vid dessa stationer – liksom i Märsta och Knivsta – byggs 5 000–25 000 nya bostäder per station. Alla de nya ”småstäderna” byggs i en blandning av flerbostadshus och småhus – med en övervikt av småhus och i analysen betonas att alla inte ska byggas samtidigt.

I Uppsala kommun har det funnits planer på stora bostadsområden i bland annat Alsike och sedan Knivsta blev egen kommun har den lilla orten expanderat kraftigt. Trycket på det här området i närheten av ett expanderande Arlanda är stort. Men en rejäl expansion är enligt Handelskammaren omöjlig utan en utbyggnad av järnvägen till fyra spår.

– Det är redan fullt på spåren och det är en väldig blandning av snabbtåg, godståg och pendeltåg. Med fyra spår får vi en mycket stabilare tågtrafik där snabba och långsamma tåg inte måste samsas på samma spår, säger Maria Rankka.

Handelskammaren ska följa upp analysen ”Fyra spår ger 100 000 bostäder” genom mer omfattande ekonomiska kalkyler och förslag till finansiering. En grov kalkyl slutar med att en järnvägsinvestering på 10 miljarder ger följdinvesteringar i bostäder på 350 miljarder. Utbyggnaden kommer, om den blir av, att pågå i många decennier.
Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se “

“ Experter dömer ut nya kyrkohandboken

TISDAG 16 JUNI 2015

I Kyrkosverige råder upprorsstämning bland både musiker och experter mot arbetet med den nya kyrkohandboken. Nu menar den svenske nestorn inom kyrkomusik att handboksarbetet måste göras om från grunden.

Arbetet med en ny kyrkohandbok har pågått i sju år och en ny version ska enligt handboksprojektets styrgrupp vara klar 2018. Men ledande experter och kyrkomusiker menar att processen har varit så undermålig att projektledningen måste bytas ut och arbetet göras om från början. DN:s Maria Schottenius har uppmärksammat striden i ett flertal krönikor. Nu ställer sig även -landets ledande expert på kyrkomusik bakom kraven på en total revision. Folke Bohlin är professor emeritus i musikvetenskap vid Lunds universitet och ombads att komma med synpunkter på remissvaren på kyrkohandboken. Han sammanfattade sin kritik i ett skriftligt utlåtande.

– Det är musiktekniska saker jag vänder mig mot och jag har funnit flera felaktigheter. Sammanfattningsvis förstärker de min uppfattning att förslaget till gudstjänstmusik bör genomgå en förnyad grundlig revision, säger han.

Folke Bohlin menar att hans synpunkter på gällande förslag har kommit att tolkas som att han stöder förslaget. Det reagerar han starkt emot.

– Jag vet att kunnigt och begåvat folk som har varit med i processen har uppfattat det som att jag har varit medansvarig. Men i mitt utlåtande finns inte ett ord om att jag berömmer förslaget eller tycker det är bra eller vettigt. Jag kritiserar notskriftens utformning, användningen av gregoriansk sång och andra konkreta ting. Och där finns så mycket att göra att det måste bli en grundlig nyrevision, inte bara att man petar in lite småsaker, säger han.

I Svenska kyrkans tidning har ett flertal organister krävt en ny projektledning och i tidskriften Svenskt gudstjänstliv kritiserar litteraturprofessorn i Lund Eva Haettner Aurelius den nya handbokens ”språkfel, icke-idiomatiska uttryck och vaga, nebulösa formuleringar”. Delar av den nya handboken är så dåliga att de passerar pekoralets gräns, menar hon.

– Det visar en språkblindhet av en kaliber som man inte trodde fanns, säger Eva Haettner Aurelius.

Hon är också förvånad över att man inte bytt ut de ansvariga.

– Att man ger ett förnyat förtroende till personer som har släppt igenom en så kraftigt kritiserad produkt är märkligt.

Mattias Lundberg, docent i musikvetenskap vid Uppsala universitet, anser att problemen i handboksarbetet bland annat beror på att Svenska kyrkan sedan frigörelsen från staten har tappat kontakt med universiteten och det fria kulturlivet.

– Landets alla berörda musik-organisationer har erbjudit den kompetens man annars saknar centralt i kyrkan, men av något oförklarligt skäl vill man inte visa hur man arbetar eller föra dialog med det musikliv man som kyrka ingår i. Det blir en sluten och snäv process, när man kunnat ha öppenhet och värdefulla diskussioner, säger Mattias Lundberg.

Projektledare för kyrkohandboken sedan 2010 är Boel Hössjer Sundman och kyrkosekreterare och chefsteolog Cristina Grenholm är en av de ansvariga för arbetet. Göteborgs biskop Per Eckerdal är vice ordförande i handboksprojektets styrgrupp. Han känner till den omfattande kritiken och menar att den inte har gömts undan eller viftats bort.

– Folke Bohlins slutsats att förslaget bör genomgå en grundlig revision rapporterades på styrgruppens senaste möte i onsdags. Tidigare har det tydligen på något sätt cirkulerats att Folke Bohlin skulle stödja förslaget. Det är väldigt olyckligt, för det är helt klart att han är mycket kritisk till det, säger Per Eckerdal.

Hur ser du på hans kritik?

– Kritiken när det gäller den gregorianska musiken är allvarlig och besvärande, och det har i hög grad funnits med i våra diskussioner. Handboksprojektet har också valt ett arbetssätt som en hel del har kritiserat. Det är vi medvetna om, men har ändå varit tvungna att göra ett val.

Så det blir ingen grundlig revision?

– Nej inte i denna fas av arbetet, men vi fäster stor vikt vid kritiken, som finns med i den fortsatta bedömningen.

Har den här linjen stöd även uppifrån, hos ärkebiskop Antje Jackelén?

– Nu är ärkebiskopen sjukskriven, men hon och jag står i kontakt med varandra och styrgruppen har varit enig och bedömt att detta är det klokaste sättet att jobba på.

Sverker Lenas

sverker.lenas@dn.se

Kyrkohandboken.

Kyrkohandboken innehåller ordningar för gudstjänster, till exempel högmässa, dopgudstjänst och vigselgudstjänst.

Den nuvarande kyrkohandboken för Svenska kyrkan är från 1986, och år 2006 beslutade kyrko-styrelsen om en revision. Bland annat för att anpassa handboken till bibelöversättningen från 2000, och för att komma fram till ett mer inkluderande språkbruk. År 2010 beslutade man om ”en mer genomgripande revision”, och enligt tidsplanen ska en ny kyrkohandbok tas i bruk 2018.

Kritiker menar att arbetet med kyrkohandboken har varit toppstyrt och gått för snabbt. I september förra året skrev hundratals musiker och tunga instanser som Kungliga musikaliska akademien och Föreningen svenska tonsättare
på ett upprop där man krävde
att kyrkan skulle ta hjälp av musikalisk expertis. Det har också framförts kritik mot språket i handboken. “

“Maria Schottenius: Arbetet har fastnat i en maktkamp

TISDAG 16 JUNI 2015

Det blir bara snurrigare och alltmer obegripligt det som pågår i arbetet runt den nya kyrkohandboken.

Om vi börjar från början var det inte alls meningen att göra en ny handbok. Tanken var bara att handboken från år 1986 skulle revideras. ”Bibel 2000”, nyöversättningen av Gamla testamentet, skulle lyftas in i kyrkohandboken. Dessutom ville man ta bort en del patriarkalt språkbruk från Nya testamentets översättning från 1982. Ett antal genusgalna saker som att det står söner i stället för barn. Sådant skulle rättas till.

Men plötsligt förelåg ett direktiv om en helt ny kyrkohandbok med ny musik och nya texter. Av vilken anledning, undrar jag och många med mig? Jag tror inte att församlingarna skriker efter en ny handbok. Nu har det hela fastnat i en prestigefull maktkamp. Och vår nya ärkebiskop Antje Jackelén har fått härvan i sitt knä.

Som vi ser i Sverker Lenas artikel tar experter till ovanligt kraftiga ord. Musikvärlden har tidigare slagit larm, men även sakkunniga inom andra områden väljer att säga ifrån. Eva Haettner Aurelius, professor i litteraturvetenskap i Lund, kritiserar språket som hon kallar pekoral, och hon talar om språkblindhet. Hon är oförstående till man inte långt tidigare bytt ut de ansvariga och tycker att det är ”märkligt”.

Ja, det kan man säga. Och jag förstår fortfarande inte detta hårdnackade motstånd från Kyrkokansliet. Hur ska man kunna få fram en handbok när hela musiklivet och expertis avvisar både resultat och arbetsmodeller? Och hur är det möjligt att byråkrater utan några egna ämneskunskaper vägrar låta experter få insyn i arbetet?

Varför detta maktspråk? Varför är ansvariga beredda att gå så långt i hemlighållande och maktspel för att få slippa göra en bra handbok, som skulle kunna få stöd hos landets musiker och gudstjänstfirare? Det är den stora gåtan.

Maria Schottenius

maria.schottenius@dn.se “

“ Enkelhet är politikens lag

ONSDAG 17 JUNI 2015

Så blev det äntligen examensdag. Decemberöverenskommelsen testades – på riktigt. Och den höll. Men vem firar?

De argaste kritikerna har fel. Demo-kratiskt sett är uppgörelsen fullt försvarbar. De folkvalda är fria att använda sina röster som de vill. Partier som inte själva ser någon möjlighet att gripa makten – eller använda den på ett meningsfullt sätt efter ett makt-övertagande – kan välja att acceptera en annan regering.

Kärnan i DÖ är att ett sådant accep-terande ska vara ömsesidigt: ”Vi släpper fram er när ni är starkast mot att ni släpper fram oss när vi har en övervikt.”

Redan på 1990-talet enades partierna om budgetregler som stärkte regeringsmakten och gjorde det svårare för oppositionen att bryta sönder en minoritetsregerings budget. DÖ fyller en liknande funktion och tillkom som ett svar på att Sverigedemokraterna bröt mot konventionen att partier röstar på sitt eget budgetförslag. SD var berett att utnyttja den destruktiva potential som ligger i att taktiskt rösta på någon annans budgetförslag i syfte att fälla regeringen. Så har partier inte tidigare agerat i riksdagen. Situationen var ny och framkallade en parlamentarisk kris.

Uppgörelsen mellan regeringspartierna och de borgerliga var ett demokratiskt legitimt svar på det dilemma som uppstått: Hur skulle landet kunna regeras med en riksdag där viljan att förstöra för andra var större än viljan och förmågan att ta eget ansvar?

Lösningen blev att återskapa blockpolitiken inom ny ram. De rödgröna och de borgerliga var inte överens om politikens innehåll, däremot om att den starkaste partikonstellationen skulle ges möjlighet att regera.

På tisdagen gjorde allianspartierna vad de lovat. De hade ett gemensamt förslag men valde med hänvisning till DÖ att inte rösta på det.

Så kan man hantera en parlamentarisk kris. Och i slutet av december var nog de flesta lättade över att landet slapp det extra val som statsminister Löfven hade hotat med. När alternativen var fullständig politisk låsning och en uppgörelse om hur minoritetsregeringar skulle ges större chans att överleva var det senare att föredra.

DÖ var svaret på en akut kris. Men partiernas sätt att manövrera inom uppgörelsens ram har blottat dess inre motsägelse och pedagogiska problem.

Blockpolitikens styrka är dess enkelhet. Ett lag av partier står mot ett annat. Val hålls och en vinnare pekas ut. Det block som fått makten genomför den politik som det har gått till val på. När mandatperioden är över utkrävs ansvar. Tycker väljarna att det som åstadkommits är okej får regeringen förnyat förtroende, annars röstas det andra blocket fram.

I samma ögonblick som Sverige-demokraterna kom in i riksdagen förlorade dock blockpolitiken sin enkelhet. Fredrik Reinfeldt kunde 2010 sitta kvar men utan den tidigare handlingskraften. Med höstens val försämrades förutsättningarna ytterligare.

DÖ syftar till att ge blockpolitiken nytt liv: Störst partikonstellation får regeringsmakten och möjlighet att lotsa sin budget genom riksdagen.

Men något viktigt har gått förlorat: tydlig-heten. Om blockpolitikens främsta styrka var dess klara fördelning av makt och ansvar, vad är den då värd i en variant som få väljare begriper?

Till en del är obegripligheten onödig. Moderaterna har valt att tolka Decemberöverenskommelsen som att den kräver att Stefan Löfven söker stöd för sin budget hos Vänsterpartiet. Därmed driver de själva regeringen åt vänster. Klart att borgerliga väljare har svårt att förstå och svälja det.

Alliansens fyra partier borde från och med nu lägga fram egna budgetar och visa att de accepterar att regeringen lägger fram sina budgetpropositioner utan stöd från Vänsterpartiet. Det vore ett naturligare agerande utifrån deras egna värderingar och skulle i någon mån kunna minska DÖ:s dåliga rykte.

Men även med ett rimligare agerande av Moderaterna inom uppgörelsens ram skulle livet med DÖ förbli besvärligare än äkta blockpolitik. En överenskommelse om spelreglerna som bara sex av riksdagens åtta partier ställt sig bakom skapar i sig osäkerhet: Får man göra så och är det schyst?

DÖ överlevde tisdagen. Men för att nödlösningen ska fungera över längre tid krävs att partierna bakom den både uppträder och talar om den så att väljarna förstår vad de håller på med.

DN 17/6 2015 “

“Fortsatt springnota till försvaret

ONSDAG 17 JUNI 2015

Försvarsuppgörelsen är ett jävla skit, men nu har vi baxat den ända hit.

Så kan den antagna -försvarsinriktningen för 2016–2020 sammanfattas med en parafras på Kjell-Olof Feldts ord om löntagarfonderna. Inriktningen, en blocköverskridande överenskommelse mellan regeringen och -Alliansen minus Folkpartiet, gör gällande att det nu satsas på försvarsområdet. Det är inte helt sant.

I bästa fall innebär överenskommelsen ett bibehållande av nuvarande förmåga samt krav på att återmilitarisera Gotland, mot ÖB Sverker Göransons inrådan. Och då har inte ens det enorma materielberget nämnts i -sammanhanget.

Formellt innebär den nya försvars-inriktningen ett tillskott på 10,2 miljarder. I realiteten äts 1,7 miljarder upp av de rödgrönas höjda arbetsgivaravgifter för unga samt ökade hyreskostnader och avkastningskrav på Fortifikationsverket.

Återigen används försvaret som en budgetregulator. Försvaret får mer pengar, men inte enbart till försvarsverksamhet. Kvar finns ungefär 8,5 av de 18 miljarderna som ÖB tidigare angivit som en rimlig summa för att klara av sitt uppdrag. Försvarsbeslutets fem partier mäktar inte med att betala för den tjänst de beställt.

Redan i april konstaterade ÖB att 10,2 miljarder kronor innebar ”fortsatta överväganden om svensk försvarsförmåga”.

På ren svenska: ”Vi ska göra så gott vi kan, men krisar det så får vi hoppas på det bästa”.

Från och med 2016 ska alla verksamheter i försvaret organiseras som krigsförband. Det ska ställas krigsduglighetskrav. Att detta inte redan är en stående lägstanivå visar på politikernas låga ambitioner.

I mitten av november ska 400 tidigare värnpliktiga inställa sig för repetitionsövningar. Senast en repövning hölls var 1997. Det är nästan 20 år sedan. Därför är det heller inte så märkligt att Försvarsmakten har behövt ett helt år av förberedelser för att kunna ta emot endast 400 av 7 500 tillgängliga personer från årskullarna 2005–2010.

Försvarsminister Peter Hultqvist (S) har med inriktningsbeslutet klarat sin första stora utmaning. Men inte ens med lågt ställda förväntningar är detta magra resultat värt att fira. En överenskommelse som inte stöttas av försvarsvänliga Folkpartiet men som accepteras av pacifistiska Miljöpartiet, talar sitt tydliga språk.

Csaba Bene Perlenberg
Ledarskribent

Csaba Perlenberg

csaba.perlenberg@dn.se “

”Kriminalisering av IS-stridande är nästa steg”

ONSDAG 17 JUNI 2015

“Nytt direktiv. Regeringen ska utreda om det bör bli olagligt att strida för
terrororganisationer utomlands. Det är fullständigt oacceptabelt att svenska -medborgare reser till ISIL, finansierar organisationen eller strider för den,
skriver Morgan Johansson (S) och Anders Ygeman (S).

Världssamfundet står enat mot ISIL:s terror. FN:s säkerhetsråd antog därför i slutet av september en resolution med krav på att alla medlemsstater ska kriminalisera resande och försök att resa i syfte att utföra, planera, förbereda eller delta i terroristhandlingar, eller terroristträning. Regeringen välkomnade FN:s beslut och gav därför den 18 december förra året Lars Werkström, rättschef vid Åklagarmyndigheten, i uppdrag att ta fram lagförslag som kriminaliserar terrorresande. Det ska också bli straffbart att finansiera, organisera eller i övrigt underlätta en sådan resa. I dag överlämnar utredningen sina förslag Straffrättsliga åtgärder mot terrorismresor till Justitiedepartementet.

Vårt mål är att öka tryggheten för alla. Sverige har ett ansvar för vad våra medborgare gör både här hemma och i andra länder. Konflikterna i omvärlden är påtagliga och vi ser på daglig basis hur oskyldiga blir offer för den våldsbejakande extremismens terrorism. Vårt arbete

handlar om att värna demokratin och skydda de demokratiska värden som ska prägla vårt samhälle.

I dag tar regeringen nästa steg i arbetet med att bekämpa terrorismen. Ett tilläggsdirektiv ska bedöma om själva stridandet i en väpnad konflikt med terroristorganisationer behöver kriminaliseras för att samhället mer effektivt ska förebygga och förhindra att personer strider för terroristorganisationer.

ISIL, också känt som IS, är våldsbejakande extremister vars främsta måltavla är de muslimer som inte delar organisationens vantolkning av religionen. ISIL:s mord och terror riktas framför allt mot shiamuslimer men också Iraks och Syriens minoriteter. Grupper så som yazidier, kurder, allawiter och kristna mördas och fördrivs. Ett antal européer har också mördats och ISIL-ledare hotar med fler terrorattacker mot Europa.

Nu har världssamfundet ett ansvar. De största uppoffringarna i kampen mot ISIL görs av människorna i Syrien och Irak men också omvärlden bidrar i kampen mot organisationen och med att bistå de som tvingats fly. Sverige är en av staterna i den internationella koalitionen mot ISIL. Vi ger ett omfattande bistånd för att hjälpa på plats och i grannländerna. Många av dem som tvingats fly har också fått en fristad i Sverige. Sverige är också aktiva i den politiska fredsprocessen och bland annat FN:s sändebud Staffan De Misuras ansträngningar för fred i Syrien. Riksdagens beslut den tredje juni innebär att svensk militär ska utbilda den kurdiska delstatens militära styrkor.

Många av dem som anslutit sig till terroristorganisationer och på olika sätt deltar i kriget och terrorn i Syrien och Irak kommer från andra länder. Från Sverige har hundratals anslutit sig. Av dessa har tiotals dödats och ett antal återvänt till Sverige eller flyttat till andra länder, men många är också kvar. Det är fullständigt oacceptabelt att svenska medborgare reser till ISIL, finansierar organisationen, eller strider för organisationen. Tilläggsdirektiven om kriminalisering av stridande för terrororganisationer som regeringen i dag beslutat ska ses i ljuset av detta.ISIL och liknande terrororganisationers syfte är att med våld och terror krossa de värden, mänskliga rättigheter, frihet, demokrati och mångfald som vårt samhälle bygger på.

Men terrorismen påverkar också Sveriges säkerhet och det utgör ytterligare ett skäl för kriminalisering. De människor som bor här och har valt att ansluta sig till ISIL kan utgöra ett allvarligt hot om de återvänder. Kriminalisering är naturligtvis inte den enda åtgärden som kan förhindra det men är en viktig del av åtgärderna mot terrorism. Det behövs också förebyggande insatser mot bland annat radikalisering och rekrytering. Sådana insatser ingår exempelvis i det uppdrag som har getts till den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Mona Sahlin.

Det finns ett begränsat antal personer som bedöms kapabla till att begå terrorhandlingar i Sverige. Den som har rest iväg riskerar att bygga upp en vilja och förmåga som kan hota vår säkerhet. I augusti kommer regeringen att presentera en samlad strategi mot terrorism. Att skärpa lagstiftningen och kriminalisera stridandet med terrorgrupper är en viktig del. Men arbetet mot terrorismen måste alltid kombineras med förebyggande insatser på lång och kort sikt.

Vi har ett ansvar för vad våra medborgare gör både här hemma och i andra länder. Det kräver politisk vilja och initiativförmåga. Det kräver

att alla goda krafter hittar gemensamma vägar för att motarbeta den våldsbejakande extremismen, oavsett vad den utger sig för att vara. Regeringen är tydlig. Vi bekämpar terrorism med såväl verkningsfulla förebyggande åtgärder som med lagstiftning som kriminaliserar rekrytering, finansiering och organisering av terrorism. Vi är mer övertygade än någonsin om att demokratiska värden är avgörande för att det ska vara framgångsrikt.

Morgan Johansson (S), justitieminister

Anders Ygeman (S). "

"Sverige har inte levt upp till sin potential"

ONSDAG 17 JUNI 2015

"Den tidigare S-ministern Leif Pagrotsky blir ny ordförande för Business Sweden. Han utses på regeringssammanträdet i dag, onsdag.

– Leif Pagrotsky har en unik erfarenhet, säger näringsminister Mikael Damberg (S).

Under den förra mandatperioden valde Leif Pagrotsky, en av Socialdemokraternas mest kända profiler, att lämna politiken.

Nu får Pagrotsky, som under sina tio år som statsråd var såväl kultur- som näringsminister, ett nytt tungt uppdrag av regeringen. Som ordförande för Business Sweden, som ägs gemensamt av staten och näringslivet, blir Leif Pagrotsky en viktig kugge i regeringens exportambitioner.

– Det är ett enormt fokus i de här frågorna från regeringen, men vi upplever också ett stort intresse från näringslivet. Här menar vi att Leif Pagrotsky har en unik erfarenhet som utrikeshandelsminister och näringsminister, säger Mikael Damberg.

Business Swedens uppdrag är främst att hjälpa svenska företag som vill göra affärer utomlands. Organisationen har tidigare fått kritik för att fokusera för mycket på de traditionella marknaderna i Europa. Det senaste året har Business Sweden börjat ställa om, vilket ligger i linje med regeringens nya land-strategi där 26 länder prioriteras för statliga insatser.

Majoriteten av de utpekade länderna är så kallade svårarbetade marknader med höga trösklar.

– Det är sådana marknader som växer i dag och där är våra företag underrepresenterade. Vi har en svagare prestation än andra länder och har inte riktigt levt upp till vår potential, säger Leif Pagrotsky.

Både han och Mikael Damberg menar att en av de viktigaste uppgifterna de kommande åren för Business Sweden blir att stötta små och medelstora företag på internationella marknader.

– Jag vet från min tid i regeringen att även Volvo och Ericsson har stort behov av uppbackning från staten. Men det är ingenting mot vad som gäller för små företag, säger Leif Pagrotsky.

Business Sweden skapades när Exportrådet och Invest Sweden slogs ihop 2013. Invest Sweden, som var betydligt mindre än Exportrådet, arbetade med att locka investeringar till Sverige. Leif Pagrotsky säger att han som ordförande kommer att hålla ett öga på att den delen av verksamheten inte ska glömmas bort.

– Det är viktigt att den inte hamnar i skymundan. Det är väldigt viktigt för Sverige att locka hit kvali-ficerade verksamheter som bidrar till vårt företagsklimat och vår företagskultur, säger Leif Pagrotsky.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se

Fakta.
Leif Pagrotsky

63 år.

Arbetade under 1970- och 80-talen
på Riksbanken, finansdepartementet och OECD.

Efter valet 1994 blev han statssekreterare
i finansdepartementet.

Från 1996 till 2006 var Pagrotsky minister. Han var i tur och ordning statsråd
i statsrådsberedningen, handelsminister, näringsminister samt utbildnings- och kulturminister.

Efter maktskiftet 2006 satt Leif Pagrotsky i riksdagen till och med 2012.

Fakta.
Ägs av staten och näringslivet

Business Sweden ägs av staten och näringslivet tillsammans. Verksamheten finansieras dels av staten, dels av intäkter från egna konsulttjänster. Uppdraget är att hjälpa svenska företag som vill göra affärer utomlands samt att locka internationella investeringar till Sverige.

De senaste åren har det stormat rejält kring Business Sweden. På grund av dåliga intäkter tvingades en tredjedel av personalen att sluta. Den förre vd:n Ulf Berg tvingades bort efter larm om bland annat vidlyftig representation. Organisationen leds i dag av Ylva Berg. “

“Utsläppen av koldioxid ökade 2014

ONSDAG 17 JUNI 2015

Koldioxidutsläppen minskar i EU-länderna – men Sverige uppges gå emot trenden. Förra året ökade de svenska utsläppen med 0,2 procent, enligt en ny rapport från Eurostat.

De preliminära siffrorna från EU:s statistikbyrå Eurostat visar att EU-ländernas koldioxidutsläpp från fossila bränslen minskade med 5 procent mellan 2013 och 2014. Enbart sex länder gick emot minskningstrenden. Ett av dem är Sverige.

Enligt statistiken ökade de svenska utsläppen i stället med 0,2 procent, vilket motsvarar 80 000 ton koldioxid. Uppgifterna kommer som en nyhet för Naturvårdsverket.

– Enligt våra preliminära siffror har alla växthusgaser i Sverige minskat mellan 2013 och 2014. Det beror på att 2014 var väldigt varmt, vilket ledde till en minskad användning av el och fjärrvärme. Men vi baserar våra beräkningar på olika statistikprodukter, säger Hanna Brolinson, handläggare för utsläppsstatistik på Naturvårdsverket.

Även om utsläppen från el och uppvärmning har minskat enligt Naturvårdsverkets statistik, ligger industrins energianvändning på ungefär samma nivå som föregående år. Målet är att fram till år 2050 komma ned till nästan noll.

– Transporter står för nästan en tredjedel av Sveriges utsläpp och vi har en stor industri. När den går bra syns det direkt på utsläppen, säger Hanna Brolinson.

Eurostat baserar sin rapport på uppgifter från FN:s klimatkonvention. I Sveriges fall rapporteras dessa in från Svenska miljöemissionsdata, Smed.

– Senast i april gjorde vi en preliminär uppskattning som visade på en minskning, sett till Sveriges totala koldioxidutsläpp. Men även om det bara gäller fossila bränslen låter det lite konstigt, jag vet inte hur de räknar, säger Åke Sjödin, programkoordinator för programområde Luft på Smed.

Den största minskningen inom EU stod Slovakien för medan Bulgarien stod för den största ökningen. Koldioxid står för fyra femtedelar av utsläppen av växthusgaser i EU. Tyskland släpper ut mest, medan Sverige ligger på plats 16 av 28 totalt, enligt Eurostat.

Emma Bouvin emma.bouvin@dn.se

Fakta. Länderna som ökade sina koldioxidutsläpp mest

Bulgarien +7,1 procent
Cypern +3,5 procent
Malta +2,5 procent
Litauen +2,2 procent
Finland +0,7 procent
Sverige +0,2 procent
Källa: Eurostat “

“ Regeringen synar vinstuttag – trots kritiken

ONSDAG 17 JUNI 2015

Frågan om hur uttag av vinster kan begränsas blir kvar i utredningen om regler för företag i välfärden. Detta trots att riksdagen nu har slagit fast att regeringen borde byta spår.

– Vi utesluter inga frågor. Vi har en skyldighet gentemot medborgarna att utreda alla relevanta frågor, säger civilminister Ardalan Shekarabi (S) efter riksdagens begäran till regeringen.

En majoritet, bestående av de fyra allianspartierna samt Sverigedemokraterna, vill att regeringen tillsätter en ny utredning om villkor för företag som bedriver skattefinansierad verksamhet i välfärden. Regeringen tillsatte sin utredning i mars, påskyndad av Vänsterpartiet. En nyckelmening i direktiven, som de borgerliga och SD vill ha bort, handlar om begränsning av vinstuttag.

De direktiv de borgerliga vill se handlar om fokus på kvalitet, mer krav på tillstånd, bättre tillsyn och straff för offentliga och privata aktörer som inte följer regler. Det kommer i sig att göra det svårt att göra stora vinster, enligt Jonas Jacobsson Gjörtler (M), ledamot i finansutskottet.

– Det uppdrag regeringen har gett är inte lämpligt eftersom det skapar så stor osäkerhet. Vi vill inte ha vilda västern i välfärden, men inte heller vilda vänstern, säger han.
TT “

“ Tre misstänkta häktade för mordet på Lisa Holm

ONSDAG 17 JUNI 2015

De tre misstänkta för inblandning i mordet på 17-åriga Lisa Holm begärdes häktade på tisdagen. Men bevisen mot kvinnan bedöms för närvarande som svaga, och åklagaren måste finna mer bevis mot henne inom en vecka. Alla tre nekar till brott.

DN i Skövde.
Skaraborgs tingsrätt häktade kvinnan som skäligen misstänkt för grovt skyddande av brottsling. Det innebär att hon ska ha undanröjt bevis eller på annat sätt försökt dölja mordmisstankarna mot någon av männen eller båda. Det betyder att vice chefsåklagare Lars-Göran Wennerholm nu har en vecka på sig att få fram starkare bevis. Annars kommer kvinnan att släppas.

De två bröderna, 31 respektive 35 år, häktades på sannolika skäl som misstänkta för mordet på Lisa Holm. Häktningsförhandlingarna drog ut långt på tiden. Enligt Lars-Göran Wennerholm beror det på att samtliga förhandlingar krävde tolk.

De två bröderna och kvinnan var lågmälda men samlade när de mötte tingsrätten. De svarade kortfattat men tydligt på rättens frågor utan att visa några starka känslor.

Intresset för häktningsförhandlingarna var stort och Skaraborgs tingsrätt hade infört skärpta säker-hetskontroller vid inpassering till

domstolen. Polisen hade också spärrat av ett stort område utanför domstolen i Skövde för att de misstänkta skulle kunna transporteras till förhandlingarna.

Känslorna kring mordet på Lisa Holm har varit mycket starka, men inga incidenter har rapporterats under förhandlingarna.

Det är fortfarande oklart exakt hur bevisen mot de misstänkta ser ut. Häktningsförhandlingarna hölls bakom stängda dörrar när bevisen presenterades. Samtliga som deltog i förhandlingarna har också belagts med yppandeförbud, vilket betyder att de inte får berätta vad som presenterades för rätten.

Vice chefsåklagaren har i sin häktningsframställan angett att männen är misstänkta för mord någon gång under den tid Lisa Holm var försvunnen. Han vet alltså inte om hon mördades direkt eller om det skedde strax innan hennes döda kropp påträffades natten till lördagen. Lars-Göran Wennerholm har hänvisat till en helhetsbild och ville inte svara på om det finns några tekniska bevis.

– Vi befinner oss i början av utredningen och då är det ofta så här, sade han efter förhandlingarna.

Polisens undersökningar av brottsplatsen är inte klara, och även rättsläkarens utlåtande blir betydelsefullt för bevisläget mot de misstänkta.

Det är också oklart hur åklagaren har kunnat avgöra vem av de misstänkta som har gjort vad.

Lars-Göran Wennerholm ville inte svara på om han har en uppfattning om exakt vad var och en av de misstänkta har gjort.

De tre är från Litauen, en av dem har levt i Sverige i flera år. Flera som har haft kontakt med dem har haft svårt att tro att de skulle kunna vara inblandade i mord eller andra grova brott.

Tingsrätten beslutade att åtal ska väckas mot männen senast den 30 juni. Men det är vanligt att sådana tidsfrister förlängs.

– Det är inte troligt att jag kan väcka åtal då, sade Lars-Göran Wennerholm.

Stefan Lisinski

stefan.lisinski@dn.se

Detta har hänt.

Söndag 7 juni

17-åriga Lisa Holm stänger kaféet i byn Blomberg på Kinnekulle och sms:ar till föräldrarna att hon är på väg hem på sin moped. När hon inte kommit hem åker en av föräldrarna till kaféet och hittar mopeden parkerad med nycklarna i. Försvinnandet anmäls till polisen.

Måndag 8 juni

Polisen klassar fallet som särskild händelse. En handske hittas i ladan mittemot kaféet.

Tisdag 9 juni

Polisen går ut med namn och bild på flickan. Delar av en mobil-telefon hittas.

Onsdag 10 juni

Brottsrubriceringen uppgraderas från olaga frihetsberövande till människorov. Missing people sätts in i sökarbetet. Flera föremål som tillhör Lisa Holm hittas.

Torsdag 11 juni

Polisen har fått in 700 tips och har genomfört ett hundratal förhör.

Fredag 12 juni

Ytterligare fynd görs. Tre personer förhörs om försvinnandet. En kropp hittas i sökområdet.

Lördag 13 juni

Polisen bekräftar att det är Lisa Holm som hittats död. De tre som hämtats till förhör anhålls natten till lördag. Två är misstänkta för mord och en för grovt skyddande av brottsling.

Söndag 14 juni

En minnesgudstjänst för Lisa Holm hålls i Sankta Helena kyrka i Skövde.

Måndag 15 juni

Högen av blommor, ljus och hälsningar växer utanför kaféet. En av de misstänktas advokat hoppar av målet efter anmälan om jäv.

Tisdag 16 juni

De tre begärs häktade på sannolika skäl, som är den högre misstankegraden. Häktningsförhandlingar hålls i Skaraborgs tingsrätt i Skövde. “

“Ett historiskt beslut när vårbudgeten klubbades

ONSDAG 17 JUNI 2015

Ett historiskt riksdagsbeslut fattades när regeringens budget fick grönt ljus på tisdagen. Alliansen sablade först ner det rödgröna förslaget i debatten. Sedan följde de decemberöverenskommelsen och avstod från möjligheten att fälla det. Men två Moderater trotsade partilinjen.

På tisdagen prövades decemberöverenskommelsen (DÖ) för första gången i praktiken. Enligt DÖ ska riksdagens största partikonstellation få igenom sin budget. Överenskommelsen kom till för att göra det möjligt att regera landet i minoritet efter att Sverigedemokraterna hotat att rösta ner varje budget, oavsett vem som lägger den.

Tack vare DÖ blev det på tisdagen ja till budgeten, trots att Alliansen och Sverigedemokraterna tillsammans är större än de rödgröna. Med två undantag valde Alliansen att lägga ner sina röster. Siffrorna i slutomröstningen, där regeringens budget stod mot Alliansens förslag, blev därför 144 ja och 2 nej, medan 167 avstod och 36 var frånvarande.

– Decemberöverenskommelsen tecknades för att undvika ständiga regeringskriser. Nu slipper vi det, säger M-ledaren Anna Kinberg Batra.

DÖ har kritiserats hårt av SD men också från borgerligt håll, framför allt inom Moderaterna.

I slutänden var det två moderater, Finn Bengtsson och Anders Hansson, som trotsade partipiskan och vägrade att avstå från möjligheten att rösta ner den rödgröna budgeten.

– Mitt ansvar är att bedriva full opposition, inte minst i budgetfrågorna som kanske är de mest centrala. Det är därför för mig och mina väljare obegripligt varför vi avstår från den rollen, säger Bengtsson.

Om budgetproceduren var plågsam för Moderaterna så var finansminister Magdalena Andersson (S) betydligt mer uppåt. Det har gått åtta månader sedan regeringen tillträdde och först nu får den möjlighet att regera på en budget som är åtminstone delvis deras egen.

– Nu har de seriösa partierna ett samarbete om hur man ska hantera en sådan här situation och det är förstås väldigt bra att vi inte låter Sverigedemokraterna skapa kaos varje gång det är en budgetomröstning, säger Andersson.

I debatten före omröstningen beskyllde de borgerliga regeringen för att öka skattebördorna på företagare och dem som arbetar och därmed hämma tillväxten av nya jobb. Mycket av kritiken riktades mot att rabatten på arbetsgivaravgiften för unga tas bort.

– Vi har stora problem på arbetsmarknaden och kostnaderna för att anställa är det stora bekymret. Det handlar om människor som saknar de egenskaper som efterfrågas på arbetsmarknaden. Då måste det finnas enklare jobb som de kan starta med för visa att de kan ändå, säger Ulf Kristersson, Moderaternas ekonomisk-politiska talesperson.

Finansminister Magdalena Anderssons recept är i stället att förbättra matchningen mellan de arbetslösa och jobben genom offentligt

finansierade insatser. Det kan handla om utbildningskontrakt för arbetslösa ungdomar, traineejobb och fler utbildningsplatser.

– Den sänkta arbetsgivaravgiften för unga har fått kritik från en rad expertinstanser, ingen av dem säger att det är ett effektivt sätt att bedriva politik, säger Andersson.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se
Fakta. Regeringens budget

Här är de största posterna i regeringens vårändringsbudget för 2015 som riksdagen klubbade i går, tisdag.

Reformer

Skolan: 470 miljoner kronor till fler lärare i lågstadiet, fler platser på lärar-utbildningen med mera.

Arbetsmarknad:
450 miljoner kronor på bland annat utbildning till arbetslösa ungdomar.

Infrastruktur: 620 miljoner kronor till järnvägsunderhåll.

Integration: 320 miljoner kronor till validering, svensk-undervisning med mera för snabbare etablering.

Näringspolitik:
630 miljoner kronor till innovationer, växande företag och exportstöd.

Ekonomisk trygghet: 1,28 miljarder kronor till höjd a-kassa, höjt underhållsstöd med mera.

Miljö:
570 miljoner kronor till lokala klimatinvesteringar, naturskydd med mera.

Vård och omsorg:
1,2 miljarder kronor till äldre-omsorg och förlossningsvård.

Finansiering

Arbetsgivaravgiften: Nedsättningen av arbets-givar-avgiften för unga slopas. Ger 5,49 miljarder kronor.

Övrigt: Höjda miljöskatter, höjd skatt på kärnkraft, slopad läx-rut med mera. “

“ Ministern: Polisen gör ett bra jobb

ONSDAG 17 JUNI 2015

Inrikesminister Anders Ygeman (S) anser att polisen gör ett bra jobb i arbetet mot flyktingsmugglarna. Ett internt dokument visar dock att polisen själv ser en annan verklighet. ”Det är som att stånga sitt huvud blodigt”.

DN kunde igår berätta att polisen har pekat ut ett 40-tal kriminella nätverk som livnär sig på att smuggla flyktingar och handla med svenska pass. Samtidigt leder få misstankar om organiserad människosmuggling i vinstsyfte till åtal, visar statistik från Åklagarmyndigheten.

Inrikesminister Anders Ygeman anser att polisen gör ett bra arbete i kampen mot smugglarna.

– Det är mycket som görs väl. Jag tror att när vi har samlat krafterna för den nya operativa avdelningen finns det säkert de som tycker att just deras organisation, eller arbete, har försämrats. Men på det stora hela så hävdar jag att det finns ett aktivt arbete mot människosmuggling, säger han.

För tre år sedan höll ledningen för rikskriminalpolisens kriminalunderrättelsetjänst ett nationellt möte om människosmuggling. Redan då framkom intern kritik mot hur arbetet sköttes. I protokollet från mötet står det enligt uppgift till DN att det trots att flera myndigheter har prioriterat flyktingsmugglingen, gjordes lite för att stävja den kriminella verksamheten. Det bedrevs i vissa län ingen som helst utredning på området, spaningsresurser för arbetet var knappa och kun-skapen hos åklagarna var låg.

Att lyckas få extra resurser av polisens operativa ledningsgrupp beskrivs som att ”slå huvudet blodigt i en vägg”.

Sedan mötet inget större åtal mot personer som bedriver organiserad människosmuggling i vinstsyfte väckts i Sverige.

Allt färre misstankar leder till åtal och omdömet från polisen är skarp, är det dags att lyssna på kritiken?

– Självklart lyssnar vi på kritik och diskussion. Vi har precis tagit emot, och skickat på remiss, en passutredning som tar upp en rad konkreta förslag för att försvåra verksam-heten, säger Anders Ygeman.

Därtill menar Ygeman att polisen ska fortsätta bekämpa smugglarna med ”polisiärt arbete”. Exakt hur arbetet ska bedrivas för att fler kriminella ska lagföras kan han dock inte säga.

– Det är inte regeringen som bestämmer över de polisiära arbetsmetoderna. Vi måste ta upp det i den resultatdialog vi har med myndigheterna, säger Anders Ygeman.

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

“ En av sex barnfamiljer under fattigdomsgräns

ONSDAG 17 JUNI 2015

Var sjätte svensk barnfamilj lever på en nivå som ligger under EU:s fattigdomsgräns – och utan stöd som barn- och bostadsbidrag skulle var fjärde barnfamilj ha en så låg ekonomisk standard. Det visar en rapport från Försäkringskassan.

Rapporten går fem år tillbaka
i tiden och jämför bland annat hushållens disponibla inkomster, alltså hur mycket pengar de har att röra sig med efter att de har betalat skatt och fått bidrag.

Sammanboende utan barn har de högsta disponibla inkomsterna och det är också de som ökat sina inkomster mest. De med de lägsta inkomsterna har fått den minsta inkomstökningen.

– De flesta har fått det bättre i kronor räknat men det är stora skillnader i inkomstökning mellan dem med de högsta och dem med de lägsta inkomsterna. Det är framför allt ensamstående med barn som halkar efter, säger Niklas Löfgren, familjepolitisk talesperson på Försäkringskassan.

Det finns tre olika sorters stöd till barnfamiljer: generella bidrag, som alla barnfamiljer får, samt inkomstprövat stöd och försäkringar. Det rör sig ofta om barnbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd och ersättning från föräldraförsäkringen.

– Var tionde krona barnfamiljerna har att röra sig med kommer från familjepolitiken. Bland ensamstående med två barn handlar det om 25 procent av den disponibla inkomsten, säger Niklas Löfgren.

Om stödet till barnfamiljerna togs bort skulle fler tvingas leva på det som kallas en låg ekonomisk standard. Med de stöd som finns i dag lever 16 procent av barnfamiljerna på den nivån, utan stöden skulle andelen öka till 26 procent.

Låg ekonomisk standard innebär att hushållet har en disponibel inkomst som ligger under 60 procent av medianinkomsten i landet. De som bor i ett land jämförs alltså med varandra. Mätmetoden används inom EU och nivån brukar kallas EU:s fattigdomsgräns.

– Siffrorna visar tydligt att utlandsfödda kvinnor med barn är den mest utsatta gruppen i Sverige, säger Niklas Löfgren.

De senaste åren har trenden gått mot att en allt mindre del av barnfamiljernas inkomster kommer från stöd riktat till barnfamiljer. Det beror på att löneinkomsterna ökat medan bidragen i stort sett legat på samma nivå.

– Bidragen styrs av politiska beslut och när ersättningstaken i försäkringarna höjs mindre än löneökningarna kommer en större del av inkomsten från arbetsgivarnas försäkringar, säger Niklas Löfgren.

Barnbidraget är 1 050 kronor
i månaden sedan 2005. Underhållsstödet har höjts med 100 kronor på 20 år och är nu 1 273 kronor i månaden.

Maria Crofts

maria.crofts@dn.se

Fakta. Uppdrag av regeringen

Rapporten har gjorts av Försäkringskassan på uppdrag av regeringen som vill veta om familjepolitiken lever upp till de mål som socialdepartementet satt upp.

Målet är att familjepolitiken ska bidra till att förbättra levnadsstandarden för alla barnfamiljer.

Uppgifterna som rapporten bygger på kommer från enkätundersökningen ”Hushållens ekonomi” som görs av Statistiska Centralbyrån. “

“ Få åtal väcks för brott vid slakterier

ONSDAG 17 JUNI 2015

Förra året ledde bara tre av länsstyrelsernas 144 anmälningar om djurskyddsbrott vid landets slakterier till åtal.

– Om uppenbara brott inte åtgärdas finns det risk att motivationen att göra anmälningar sjunker, säger Stig Orustfjord, generaldirektör på Livsmedelsverket.

Anledningen till att så få förundersökningar leder till åtal tror Orustfjord beror på att den nuvarande lagstiftningen är för vag eller kunskapsbrist hos dem som utreder djurskyddsbrott.

– Det kan exempelvis vara vad som anses är vårdslöshet vid transporter. Om man inte förstår hur brott eller bevisning ska bedömas vill vi ställa upp med utbildningsinsatser, säger han.

Av länsstyrelsernas 144 anmälningar mot personer och företag för misstänkta djurskyddsbrott vid landets slakterier förra året ledde bara åtta till strafföreläggande och tre till åtal, varav två till fällande domar, enligt TV4:s ”Kalla fakta”.

– Det är ett problem som man behöver göra något åt. Därför har jag varit i kontakt med Riksåklagaren om att utreda frågan, säger Stig Orustfjord till TT.
TT “

“Regeringen satsar på chefer inom förskolan

ONSDAG 17 JUNI 2015

Förskolechefer ska få samma möjligheter till vidareutbildning som rektorer. Det beslutar regeringen i dag, onsdag. Målet är att landets förskolor ska bli mer likvärdiga.

– Man kan se i Pisa-proven för 15-åringar vilka som fått en bra förskola, säger utbildningsminister Gustav Fridolin (MP).

Regeringen beslutar i dag att Skolverket får i uppdrag att organisera en vidareutbildning för förskolechefer, motsvarande det Rektorslyft som finns i skolan. Redan i höst ska det bli möjligt att ansöka till utbildningen som ges vid universitet eller högskolor. Finansieringen tas ur en årlig pott på 20 miljoner kronor som även inkluderar rektorsutbildning och som kommer att ingå i regeringens höstbudget.

– Förskolechefen är en nyckel för att det pedagogiska arbetet ska fungera. Det här ska stärka deras ledarskap så att de kan se till att verksamheten håller hög kvalitet och att de kan stötta förskollärarna i det, säger Gustav Fridolin.

Enligt honom håller den svenska förskolan generellt hög klass, men det finns brister i likvärdigheten.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“ Invandringen färgar alla partikampanjer

ONSDAG 17 JUNI 2015

Invandring dominerar i den danska valrörelsen och har gett Dansk folkeparti vind i seglen. Kritikerna tycker att debatten har blivit för grov och tar för mycket plats från andra viktiga frågor.

Köpenhamn
Dansk folkepartis ”Roadshow” rullar in på Nørreport i centrala Köpenhamn. Stämningen är hög och optimistisk. Opinionsundersökningar visar att högerpopulisterna går framåt kraftigt och utmanar om att bli Danmarks näst största parti vid valet på torsdag. Debatten visar att man också haft starkt inflytande. För det är långt ifrån bara Dansk folkeparti som sätter sin gamla hjärte-fråga högt på agendan. Tvärtom tävlar konkurrenterna om att framstå som åtstramare.

Socialdemokraterna och statsminister Helle Thorning-Schmidt lanserade redan i våras en stor kampanj med hårdare krav på invandrare och åtstramning i asylreglerna. Regeringspartiets slogan: ”Socialdemokraterna – det Danmark du känner”, har tolkats som ett subtilt främlingsfientligt budskap.

När motvinden häromveckan blåste hårt för Lars Løkke Rasmussen, högerliberala Venstres skandalomsusade ledare och stats-ministerkandidat, sjösatte partiet ett flerpunktsprogram där man krävde att flyktingpolitiken ska ”sättas på rätt spår”.

Och liknande utspel har fortsatt ända in på mållinjen.

— Det är bra att de andra partierna talar invandring, men tro mig, de kommer att glömma allt de lovat efter valet. Det är bara vi som står för vad vi tycker i den här frågan, säger Steen Thomsen från Dansk folkepartis partistyrelse och konstaterar att Socialdemokraterna numera har accepterat den omstridda så kallade 24-årsregeln, den som man tidigare så hårt kritiserade.

Det är Thomsen som står för intervjuerna med utländska medier denna dag.

Vi försöker få den tidigare parti-ledaren Pia Kjærsgaards syn på saken. Hennes svar blir ett kort och föga tillmötesgående:

– Nej.

Partiledaren Kristian Thulesen Dahl avböjer också med motiveringen att utländska medier bara vill tala om invandring, medan han vill prata om andra ämnen och därför prioriterar danska medier och väljare.

Yassin Al-Hussein är en av dem Pia Kjærsgaard pratar med. Han kommer från Sudan, anlände till Danmark för 15 år och är just nu bosatt i Malmö. Han berättar att han skrivit brev till Kjærsgaard och frågat varför integrationen i landet går så långsamt, men inte fått något svar.

— Jag fick det inte nu heller, konstaterar han och säger att han gillar Kjærsgaard som politiker men ännu inte bestämt sig för vem han ska rösta på.

Det har Leena Kjær, en annan av åhörarna. Hon har tidigare ofta röstat socialdemokratiskt, men nu blir det Dansk folkeparti.

— Där jag är i livet känns det rätt. Jag är så trött på alla brutna löften, säger hon och förklarar att invandringsfrågan känns som den viktigaste i det här valet.

Med Kristian Thulesen Dahls mer lågmälda framtoning anses Dansk folkeparti ha nått en bredare väljarkår. I valet till EU-parlamentet förra året blev man sensationellt största parti med 26,6 procent av rösterna. Den siffran lär bli svår att kopiera, men enligt opinionsundersökningarna får man runt 18 procent, en kraftig ökning mot de 12,3 man noterade för fyra år sedan.

Även om andra frågor, som sjukvård och välfärd, fått större utrymme är retoriken när det gäller invandring fortfarande tuff.

”Danmark är inte ett invandrarland och har aldrig varit det. Vi kommer därför inte att acceptera en multietnisk förvandling av landet”, står det i partiprogrammet, som också slår fast att: ”Speciellt har det visat sig svårt att integrera flyktingar och invandrare av muslimsk bakgrund.”

Nørrebro är en av Köpenhamns mest invandrartäta stadsdelar. Här driver Hashim Mattar en grafisk verkstad sedan 25 år tillbaka och han följer intresserat samhälls-debatten. Mattar, som har sina rötter i Irak

men bott i många länder, håller med om att tonläget inför valet är högt. Han slår fast att de idéer som Dansk folkeparti för fram inte fungerar.

— Om vi stoppar invandrare från att komma till Danmark, vem ska då driva butikerna här på Nørrebro, vem ska köra bussen och taxin, frågar han sig.

Samtidigt är bilden inte entydig. Runt hörnet från Mattars butik har frisören, muslimen Reda Aly, sin salong och han förklarar i ett reportage i Berlingske att han den här gången kommer att rösta på Dansk folkeparti eftersom de har lösningar som fungerar och så gillar han partiets EU-kritiska linje. Han betonar att han känner fler muslimer som resonerar på samma sätt.

Klart är att invandringsfrågan engagerar och att partierna insett dess betydelse. Men det finns de som tycker att frågan får för mycket plats i debatten.

Mathilde Lynggaard Vinther är ordförande i studentförbundet Danske gymnasieelever sammenslutning. Förra veckan bekostade förbundet en annons i tidningen Politiken, där man förklarade att man tröttnat på att invandring åter tillåts dominera och ta plats från and-ra stora ämnen. Framför allt tycker man att debatten är onyanserad.

– Vi är vana vid att politiker kastar skit på varandra och det kan de väl få göra, men när de börjar kasta skit på minoritetsgrupper går det för långt. Debatten har blivit för grov, säger Lynggaard Vinther, som oroas över hur argumenten spridit sig till skolornas klassrum och att det höga tonläget normaliserats.

Inget parti anses ha förlorat en valrörelse på en stram invandrings-politik. Däremot hävdas det ofta att Poul Nyrup Rasmussen förlorade valet 2001 på en mjukare linje.

Men när Dansk folkeparti val-spurtar på Nørreport är huvudbudskapet ”Trygghet och tillit.”

Var partiet står i valets stora fråga är allmänt känt.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

Fakta.

De flesta vill strama upp invandringspolitiken

En majoritet av de danska partierna förespråkar stramare regler i invandringspolitiken.

24-årsregeln betraktas som en politisk vattendelare. Den hindrar utländska medborgare som gifter sig med en dansk att bosätta sig i Danmark om någon av parterna är under 24 år. Ett av skälen till lagen är att hindra tvångsäktenskap.

Socialdemokraterna har under -regeringstiden beslutat att flyktingar från krigsområden bara får tillfälligt uppehållstillstånd i ett år. ”Kommer du till Danmark ska du arbeta”, heter det i valkampanjen. Vill behålla 24-årsregeln.

Venstre vill inte ge asylsökande permanent uppehållstillstånd förrän de arbetar och talar danska. De anser att krigsflyktingar hjälps bäst i närområdet. Vill behålla 24-årsregeln.

Dansk folkeparti vill skicka hem asylsökande så fort det ”lugnar ner sig” i hemlandet. Vill förbjuda slöjor i skolorna och kräver att ”kriminella invandrare” ska utvisas. Vill behålla 24-årsregeln.

Radikale venstre, som sitter i regeringen, vill avskaffa 24-årsregeln.

Liberal alliance vill som enda parti i det borgerliga blocket ta bort regeln.

Även Enhedlisten, **Socialistisk folkeparti** och **Alternativet** vill avskaffa den.

Källa: DN, Sydsvenska Dagbladet

Senaste opinionsmätningen

Enligt den senaste opinionsmätningen som redovisas på tidningen Politikens hemsida ser valet ut att bli en rysare. Det borgerliga blocket leder knappt, med 50,2 procent, mot de röda med 49,8 procent. De stora partierna får enligt mätningen:

Socialdemokraterna 25,8 procent

Venstre 20 procent

Dansk folkeparti 18,1 procent

Enhedslisten 8,3 procent

Liberal alliance 8,1 procent

Radikale venstre 5,3 procent

Socialistiskt folkeparti 5,1 procent

Alternativet 4,6 procent “

“Hårt motstånd till kvoterade flyktingar

ONSDAG 17 JUNI 2015

Motsättningarna om EU:s flyktingpolitik skärps. Flera länder säger nej till förslaget att ta emot flyktingar gemensamt, men Italien hävdar att insatserna är otillräckliga.

Det blev som väntat en laddad diskussion om EU:s flyktingpolitik när ländernas justitieministrar samlades i Luxemburg på tisdagen för att diskutera kommissionens nya, långtgående förslag.

Ändå var Sveriges justitieminister Morgan Johansson mer optimistisk när han lämnade mötet än när han anlände.

– Ja, jag tycker att diskussionerna har gått Sveriges väg. Mycket återstår, men det kan gå, hävdade Johansson efter förhandlingarnas slut.

Sverige står tillsammans med Tyskland och Österrike bakom EU-kommissionens omdiskuterade förslag som innebär att EU-länderna ska ta emot 40 000 flyktingar gemensamt på två år.

Det är en liten del av flyktingströmmen, men innebär ändå ett skifte. Om förslaget går igenom blir det första gången som EU bestämmer att medlemsländerna ska ta emot flyktingar, men det handlar alltså inte om några stora tal.

– Sverige skulle ta emot lika många flyktingar på två år som vi i dag gör på två veckor. Men principen är viktig för oss, förklarar Morgan Johansson.

Det är också principen som gör att motståndet från andra EU-stater är hårt. Länder som till exempel Polen, Ungern och Tjeckien vill själva bestämma hur många flyktingar som ska tas emot. Italien står bakom kommissionen men anser i stället att förslaget är helt otillräckligt och kräver större insatser från övriga.

Tre länder – Storbritannien, Irland och Danmark – har olika former av undantag från EU:s flyktingpolitik och behöver inte vara med om att dela på ansvaret. Och regeringen i Köpenhamn är nöjd med det.

– Vi vill inte vara en del av EU:s gemensamma flyktingspolitik, förklarade Danmarks justitieminister Mette Fredriksen på väg in till mötet.

Tidigare har också Frankrikes premiärminister varit kritisk, men inför tisdagens diskussioner presenterade Frankrike och Tyskland ett gemensamt kompromissförslag som innebar ja till kommissionens idéer med vissa tillägg.

Inga beslut fattades under tisdagens möte. Den kontroversiella frågan ska avgöras på högsta politiska nivå när stats- och regeringscheferna träffas vid EU-toppmötet i slutet av nästa vecka.

Frankrikes inrikesminister Bernard Cazeneuve svarade också på den hårda kritiken från Italien, som anser att regeringen i Paris bryter mot EU:s regler när landet stoppar flyktingar som försöker ta sig över den franska gränsen. Österrike och Schweiz har också stängt gränserna.

Hundratals flyktingar har skickats tillbaka till Italien av fransk polis de senast dagarna och Frankrike hävdar att landet har rätt att kontrollera sina gränser.

– Vi följer de bestämmelser som finns inom Schengen och i Dublinförordningen för första asylland, hävdade Cazeneuve.

I ett försök att trots motsättningarna visa sammanhållning framträdde ändå Italiens, Frankrike och Tysklands ministrar tillsammans, kallade varandra för vänner och manade till enhet i EU.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se

Fakta.
Kommissionens flyktingförslag

Hittills i år har 58 000 flyktingar kommit till Italien och nästan lika många har tagits emot i Grekland. Samtidigt har nästan 3 000 människor drunk-nat på Medel-havet det senaste året.

Kommissionen anser att flyktingströmmen innebär ett nödläge och att EU därför måste ta gemensamt ansvar.

Sammanlagt 40 000 flyktingar, framför allt från Syrien och Eritrea, som har anlänt till Grekland och Italien ska därför på två år vidarebosättas i andra EU-länder enligt en särskild fördelningsnyckel.

Sverige skulle till exempel ta emot 1 369 flyktingar av de 40 000. Länderna skulle få 6 000 euro i EU-bidrag för varje flykting. “

“ SJ läxas upp om restidsgarantin

ONSDAG 17 JUNI 2015

SJ:s restidsgaranti är ingen garanti då den inte ger något utöver vad lagen ger resenärerna.
Nu kräver Konsumentverket att SJ förbättrar sin information om resenärers rättigheter.

Den 1 maj i år ändrade SJ sitt system för ersättningar till resenärer som drabbats av förseningar. Från att tidigare ha kunnat få upp till 100 procents ersättning för sin biljett vid mer än en timmes försening, gäller i dag endast 25 procents ersättning.

Det här är helt i linje med en EG-förordning, vilket är del av svensk lag. Och då kan inte SJ framställa det som en garanti eller ett erbjudande, menar Konsumentverket.

I ett brev till SJ skriver verket att ”framställa konsumenters lagliga rättigheter som utmärkande för näringsidkares erbjudande är otillbörligt”, vilket strider mot Marknadsföringslagen.

Resenärer har rätt till mat och dryck vid större förseningar. Med anledning av de många förseningar på sistone vill verket ha besked om vilka rutiner SJ har och statistik över hur många resenärer som erbjudits måltider, samt hur många skadeståndsanspråk som SJ fått gällande utlägg för mat och dryck.

SJ hade på tisdagen ännu inte fått Konsumentverkets brev och kunde därför inte kommentera det.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se
Fakta. Restids-garanti

Från att tidigare ha kunnat få 100 procents ersättning för biljettkostnaden vid mer än en timmes försening kan man i dag få 25 procents ersättning. “

“ Nya regler krävs för att hjälpa svårt skuldsatta

ONSDAG 17 JUNI 2015

Kommentar
Tiotusentals svenskar sitter fast i skuldfällan och kan inte ta sig loss. Nu måste de få hjälp. Dagens regelverk fungerar uppenbarligen inte så det är hög tid att ta fram ett nytt.

I november 2013 lade Anna Hedborg fram utredningen ”Överskuldsättning i kreditsamhället” som beställts av den tidigare alliansregeringen. Sedan hände – ingenting.

Med jämna mellanrum får jag mejl från läsare som undrar vad som hänt med förslagen i utredningen. Det enda jag kan svara är – ingenting.

Nu har det gått så långt att regeringens egen revisor, Riksrevisionen, reagerar och uppmanar regeringen att ta itu med problemet.

Riksrevisionen vill att regeringen ska undersöka varför allt fler blir svårt skuldsatta och hur de kan få hjälp. Regeringen uppmanas också att se till att Kronofogden har resurser att ta hand om alla som söker skuldsanering samt att se till att de skuldsatta får stöd och hjälp.

Överskuldsättningen är ett stort problem. Riksrevisionen, som säger sig använda ett snävt begrepp, räknar med att 28 000 personer är skuldsatta för livet. Utredningen räknade till 95 000 personer som funnits i Kronofogdens register
i mer än 20 år.

Anna Hedborg jämförde de skuldsattas situation med att de dömts till ett livslångt straff med mycket liten chans till benådning. Och det är bara att hålla med.

Det mest uppmärksammade utredningsförlaget var att skulderna ska skrivas av efter 15 år hos Krono-fogden. Men utredningen förde också ett resonemang om större rättvisa mellan dem som lånar och de som lånar ut.

I dag får de som har skuld-problem betala med ett sämre liv för både sig själva och sina barn. Vart sjätte barn lever i en familj där en eller båda föräldrarna har minst en skuld hos Kronofogden.

Det går inte att skuldsätta sig utan att någon lånar ut pengar. Därför ligger det nära till hands att undra hur personer med svag betalningsförmåga kan få krediter över huvud taget.

Ett svar är att de som ger krediterna tycker att det är värt risken. De allra flesta gör allt de kan för att betala och slippa hamna hos Kronofogden med betalningsanmärkning.

Riksrevisionen konstaterar att det är bra för hela samhället om de överskuldsatta får hjälp eftersom de arbetar mindre och har sämre hälsa än den övriga befolkningen.

Finansmarknadsminister Per Bolund har lovat att regeringen ska lägga fram förslag om nya regler för överskuldsatta till hösten. Då hoppas jag att det händer – någonting.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se “

“ SJ kritiserar Trafikverket: De lyssnar inte på oss

ONSDAG 17 JUNI 2015

Trafikverket får 620 miljoner extra till järnvägsunderhåll. Men järnvägsbranschen är mycket kritisk till att den inte får vara med och planera när, var och hur underhållet ska göras.

På tisdagen beslutade riksdagen att ge Trafikverket ytterligare 620 miljoner kronor till upprustningen av det svenska järnvägsnätet. Men Trafikverket har inte diskuterat med järnvägens parter om hur de ska använda pengarna. SJ:s vd och Tågoperatörernas ordförande Crister Fritzson säger att alla inblandade måste samarbeta för att minimera konsekvenserna för resenärerna.

– Vi måste få komma med i ett mycket tidigare skede i planeringsprocessen och är beredda på att sätta in våra absolut bästa kompetenser. Och jag talar för en enig bransch, säger Crister Fritzson.

Enligt Fritzson har man tidigare haft ett mycket lyckat samarbete i ett underhållsprojekt med Trafikverket.

– Vi var överens med förre generaldirektören Gunnar Malm om att fortsätta i den andan, men det riskerar att inte bli bättre eller till och med sämre om vi inte lyckas etablera detta arbetssätt, säger han.
DN har sökt Trafikverket.
Hans Arbman hans.arbman@dn.se “

“ Catia Hultquist: Det som börjar i lust kan snabbt bli en manisk och livsfarlig dans

ONSDAG 17 JUNI 2015

Ann Söderlund och Sanna Lundell skriver om medberoende i sin nya bok ”Djävulsdansen”. De avdramatiserar och mänskliggör alkoholisten och de nära som drabbas.

Hur mycket sprit finns det till sillen? Vågar jag be om snapsförbud? Blir det ännu en katastrofhelg för barnen – eller bara lite bråk?

Midsommaren ska ju vara en ljuvlig, solstänkt Pripps blå-helg med svinglada, brunbrända hipsters i fiskartröja på valfri gated community skärgårdsö. Till tonerna av Tommy Nilsson ska vi hoppa från en klippa, skratta högt och kyssas i motljus. Eftersom vi har druckit precis lagom av det där blåfärgade ölet.

Men verkligheten bakom instagrambilden ser oftast helt annorlunda ut. Och det är ju inte bara vädret som har en tendens att obstruera till midsommar. Vi människor gör det också. Särskilt då vi ska vara som ljusast och lyckligast.

Journalisterna Ann Söderlund och Sanna Lundell har i sin nya bok ”Djävulsdansen – bli fri från medberoende” beskrivit hur det är att vara anhörig till en människa med ett beroende.

Uttrycket djävulsdansen är en kusligt träffsäker symbol för det tillstånd som drabbar en medberoende. Enligt den svenska sägnen om Hårgadansen kommer det en sommarnatt en ny spelman till logen. Han har ”brinnande ögon” och spelar så medryckande att ingen kan sluta dansa. När kyrkklockorna ringer leder spelmannen dansarna upp på Hårgaberget. Och när morgonen kommer hittas alla döda. Ingen märkte att spelmannen hade bockfot. Ingen hittade ett sätt att sluta dansa till djävulens musik.

På samma sätt är det med medberoende. Det som börjar som en lustfylld kärleksrelation med en charmig beroendeperson kan snabbt bli en manisk och livsfarlig dans som ingen kan stoppa. Det gäller att våga se bockfoten och hitta vägen ut ur djävulsdansens turer och krumsprång.

Vilket inte är lätt. Särskilt inte för någon som själv vuxit upp med ett mönster av missbruk och vant sig vid det oförklarliga. Som till exempel att en älskad person startar ett obegripligt bråk en vacker sommarkväll för att få chansen att fly in i sitt missbruk. Manuset är redan färdigskrivet när familjen sätter sig till bords.

Sanna Lundell beskriver i boken ett tidigt minne:

”Jag sitter på en pall i köket och ser min mamma gråtandes vid ett öppet fönster inne i matrummet där hon förtvivlat, hulkandes skriker till pappa att han inte ska gå.”

Men hennes pappa går ändå, till synens oberörd av mammans böner.

”Hur kan han lämna någon som är så ledsen. Hur kan han lämna mig med någon som är så förtvivlad”, frågar hon sig.

Något som liknar ett svar får Sanna Lundell som vuxen när hon börjar ta del av forskning runt beroende och synen på missbrukare som sjuka – inte onda och omoraliska. Med andra ord är det inte den beroende som är djävulen utklädd till spelman, utan drogen och tillståndet som den skapar hos de inblandade.

Lundell och Söderlund vill med sin bok (en uppföljare till tv-serien med samma namn och uppladdning inför höstens fortsättning om psykisk sjukdom) avdramatisera djävulsdansen. De förklarar mekanismerna kring den så kallade ”beroendepersonligheten” och hjärnor som kidnappats av sitt missbruk. De avmonsterifierar och mänskliggör. Och de gör en stor insats.

Deras dröm är ett barn ska kunna komma till skolan och berätta om sin mammas beroende på samma sätt som man pratar om en cancersjukdom – och få samma sympati. För berättandet och öppenheten är bara en av många vägar ut ur dansen. Den falska spelmannen trivs inte i ljuset.

Catia Hultquist

catia.hultquist@dn.se “

“ Ingen höjning av SL-kortet

ONSDAG 17 JUNI 2015

Stockholm. Partilinjerna hölls och landstingsfullmäktige bestämde på tisdagskvällen att inte höja priset på SL-kortet. Det betyder att de borgerliga får styra landstinget med ett budgethål på 700 miljoner.

När landstingspolitikerna ägnade hela måndagen åt att debattera landstingets budget med intäkter på 65 miljarder så handlade det mesta om SL:s månadskort som den borgerliga allians som styr landstinget i minoritet vill höja med en hundralapp till 890 kronor.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Sverige-demokraterna är inte överens i så många frågor. Men partierna är överens om att inte höja priserna för att resa kollektivt.

I trafikdebatten betonade de borgerliga företrädarna envetet att det är viktigt med en taxehöjning för att säkerställa en bra kollektivtrafik i framtiden och för att täcka upp de kostnadsökningar som är en följd av satsningar på miljöbränslen, tillgänglighet och annat som gjort trafiken bättre.

Oppositionspartierna har lite -olika lösningar på hur landstingsbudgeten ska gå ihop utan en höjning av SL-priserna. Alla partier – även de borgerliga – vill minska kostnaderna för konsulter och central byråkrati. Konsulter förefaller vara ett riktigt fult ord i

landstingshuset men partierna är oense om hur många hundra miljoner det går att spara på konsulter.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill utöver det höja skatten – som partierna anser vara bättre än att höja biljettpriserna. Sverigedemokrater-na vill spara in på bland annat -tolkar och genom att stoppa Tvärbanans utbyggnad.

De borgerliga förlorade omröstningen om SL-priset och nu lär politikerna träta länge om vems fel det är att landstingsbudgeten har ett underskott på 700 miljoner.

Anders Sundström

anders.sundstrom@dn.se “

“ Resfeber kan inte regleras

TORSDAG 18 JUNI 2015

Tidigt på morgonen den 8 juni hindrades en 18-åring av säkerhetspolisen från att stiga ombord på ett flygplan på Landvetter. Destinationen var Köpenhamn för vidare resa mot Syrien. Misstanke förelåg om att han var på väg att ansluta sig till islamistiska terrorgruppen IS, med uppsåt att antingen genomgå terrorträning eller direkt ansluta sig till stridigheterna.

Det var ett ovanligt agerande av Säpo, eftersom 18-åringen inte var svensk medborgare utan norsk.

Sverige agerade utifrån en internationell arresteringsorder utfärdad av den norska säkerhetstjänsten PST. Den unge mannen skickades omgående tillbaka till Norge. I vårt grannland blev det nyligen olagligt att vara medlem av, eller ge hjälp åt, organisationer som är terrorstämplade.

Hade det däremot varit en svensk
medborgare så hade Säpo som mest kunnat prata med honom och be honom höra av sig vid hemkomsten.
I Sverige är det i dag fullt tillåtet att åka på terrorresa, ansluta sig till IS eller andra terroristgrupper. Och risken är liten att lagföras för att ha begått de mest vedervärdiga dåd som inte sällan dokumenteras och sprids för att uppnå full terroreffekt. Det räcker inte med att bestialiskt mörda folk, bränna ihjäl eller halshugga dem, kasta ner dem från höga

byggnader och därefter stena dem – liken måste även bli propagandatroféer.

Detta är nu äntligen på väg att ändras. Efter en snabbutredning tillkännagav justitieminister Morgan Johansson (S) under onsdagen att det nu föreslås bli olagligt att förbereda, finansiera eller resa med avsikt att genomgå träning. Samtidigt tillsätts en tilläggsutredning, där det ska undersökas om man kan kriminalisera även stridandet. Frågan är inte okomplicerad och utredningsläget är oerhört svårt. Just förberedelse av själva resandet och genomförandet av det är betydligt lättare att utreda och bevisa än brott begångna på plats.

Risken att en kriminalisering försvårar det förebyggande arbetet är stor. Släktingar kan tveka att anmäla en familjemedlem eller be om hjälp. Det ska vägas mot den risk det innebär att – som i dag – inte kunna förhindra en livsfarlig resa.

Regeringen vill ge Säpo nya verktyg att arbeta med, som elektronisk övervakning, avlyssning samt hemlig kameraövervakning. Ett intrång i privatlivet, ja, men nödvändiga åtgärder för att förhindra brott.

Säkerhetspolisen har länge fått arbeta i något av en gråzon för att förhindra resorna. Underrättelsearbete och uppsökande verksamhet har hittills varit de enda redskapen.

Jihadresor är ett internationellt säkerhetsproblem. Enligt en FN-rapport i april hade över 25 000 tillresta jihadister anslutit sig till främst IS i Syrien och Irak. Mellan mitten på 2014 och mars 2015 var det en ökning på 71 procent. Av dessa beräknade EU:s kommissionär för rättvisa, Vìra Jourová, att över 6 000 jihadister kom från Europa. Säpo beräknar att 300 svenska medborgare rest till Syrien och Irak för att kriga. 160 av dessa är bekräftade med minst två källor. 40 uppges ha stupat, medan cirka 50 ska ha återvänt till Sverige. Det är inte otänkbart att det rör sig om fler än 300. Hur många människor de skadat eller mördat är okänt.

Bekämpningen av IS är inte bara ett geografiskt flerfrontskrig som kräver militära insatser, utan ett problem som kräver insatser på fler fronter. Vi måste hindra människor att både resa i väg en första gång, samt förhindra dem att ge sig i väg på nytt. Vi gör oss själva en stor otjänst om vi tror att ny lagstiftning kommer att lösa problemet med att unga människor vill ansluta sig. Det är ett verktyg bland många för att kunna förhindra och avskräcka men kommer knappast åt det faktum att det finns individer som lockas av IS.

Säpos chef Anders Thornberg poängterade i Ekots Lördagsintervju i november att Säpo inte är en ideologisk polis: ”När någon bestämt sig för att åka uppstår först en idé. Var och en får tycka och tänka vad de vill i ett fritt samhälle”. Säpo varken kan eller bör förhindra människor att ha en viss politisk eller religiös åsikt.

Att kriminalisera terrorresor är en viktig markering. Men det är endast lösningen på ett symptom. Det är bara i det förebyggande arbetet och i det demokratiska samhällets värderingar som vi kan försöka komma åt lockelsen med att resa.

DN 18/6 2015 “

”Tillståndskrav skyddar tiggare från utnyttjande”

TORSDAG 18 JUNI 2015

“ Ändra ordningslagen. En stor del av EU-migranterna på våra gator är kvinnor,
och nu kommer oroande rapporter om att många tvingas till prostitution. Att kräva
tillstånd för att tigga skulle göra det lättare för myndigheterna att hjälpa en extremt
utsatt grupp, skriver Gulan Avci och Anna Mårtensson, Liberala Kvinnor.

På våra gator sitter några av EU:s allra fattigaste medborgare och tigger för sitt uppehälle. Majoriteten av de som kommer hit är från Rumänien men det kommer också medborgare från Bulgarien. Insikten om att människor, mitt i Sverige, kan leva under förhållanden som borde tillhöra en annan tid är skakande.

För oss liberaler är den fria rörligheten inom EU viktig. Men vi har alla ett ansvar att inte stå handfallna när människor från andra EU-länder lider på våra gator. Den som inte vill att främlingsfientliga röster ska få äga debatten måste själv ge lösningar på problemen.

Det går inte heller att blunda för att en stor grupp av EU-medborgarna på våra gator är kvinnor. Enligt siffror från Stockholms stads socialförvaltning var det under vintern endast 3,6 procent kvinnor på härbärget Vinternatt. Var och en som har vistats i centrala Stockholm vet att andelen kvinnor bland hemlösa migranter är betydligt större än så. Enligt socialförvaltningens EU-team är 57 procent av de kontakter de har i dag med EU-medborgare kvinnor. Var sover de när männen är på härbärgena?

Regeringens nationella samordnare pekar på att det blivit allt vanligare att fattiga EU-medborgare utnyttjas. Häromdagen rapporterade Sydsvenskan att gatuprostitutionen ökat markant i Malmö från årsskiftet. Enligt sektionschefen Anette Edvardson har det tillkommit många unga rumänska kvinnor som säljer sex på Malmös gator och de utgör nu 75 procent av de gatuprostituerade i Malmö. Det är en skrämmande utveckling.

Flera rumänska medborgare har dömts för grovt koppleri efter att ha organiserat prostitutionsverksamhet i Stockholm. Fattiga rumänska kvinnor har lurats hit och tvingats sälja sex under hot och våld. Vi är allvarligt oroade för att fler av de rumänska kvinnor som kommer hit tvingas in i prostitution.

Förra torsdagen (11/6) rapporterade Ekot att många tiggare blir utsatta för hot och hat runt om i Sverige. Både regeringens samordnare och hjälporganisationer bekräftar bilden av att tiggare erbjuds att sälja sex. Ingen vet i dag hur vanligt detta är eftersom det inte finns någon samlad statistik och mörkertalet sannolikt är mycket stort.

Vi i Liberala Kvinnor har länge engagerat oss i arbetet mot trafficking och vi vet hur svårt det är att få någon dömd för människohandel. Lagstiftningen har inte hängt med och är i dag inte tillräcklig för att skydda utsatta EU-medborgare vare sig i Sverige eller i andra EU-länder.

Vi menar att lagstiftningen behöver skärpas för att motverka att fattiga kvinnor och män i en redan mycket utsatt situation utnyttjas. Ingen vet exakt hur många EU-medborgare som befinner sig i Sverige. Det är viktigt att utsatta människor får akut hjälp när de är i Sverige. Många ideella organisationer som Röda korset, Crossroads, Stadsmissionen med flera gör ett mycket viktigt arbete för att nå ut till kvinnor och män med information om olika typer av service, sovplatser och vilken typ av vård de har rätt till.

Det är bra att kartläggning av situationen för EU-medborgare nu sker. Det är utmärkt att regeringen har träffat avtal med Rumänien. Men det räcker inte. Mer behöver göras för att hjälpa fler.

Liberala Kvinnors centralstyrelse föreslår därför en skärpning av ordningslagen. I dag krävs det tillstånd av polismyndigheten för insamling av pengar på offentlig plats inom detaljplanelagt område. Undantag kan göras om platsen tas i anspråk endast tillfälligt och i obetydlig omfattning, utan att inskränka på någon annans tillstånd.

I februari 2014 drog tingsrätten i Södertälje slutsatsen att det är en passiv insamling av penningmedel att sitta på gatan och samla in pengar i muggar eller liknande och att detta faller utanför tillståndskravet. Vi menar att ordningslagen behöver förtydligas och skärpas så att även passivt tiggeri kräver tillstånd.

Ett tillståndsförfarande för allt tiggeri skulle ge mycket större möjligheter för Myndighets-Sverige att hjälpa en extremt utsatt grupp. I samband med ansökan bör information ges om den sökandes rättigheter och skyldigheter i Sverige och om möjligheterna att få hjälp med sådant som sjukvård, boende och personlig hygien. Här bör även information om allemansrätten ges.

Vi är övertygade om att ett tillståndsförfarande skulle ge många EU-medborgare, främst kvinnor, som har mycket liten eller ingen kunskap alls om det svenska rättsväsendet och som löper risk att utnyttjas sexuellt, möjlighet att anmäla övergrepp de utsatts för. Det är viktigt att kvinnliga sökanden i samband med tillståndsansökan ges möjlighet att träffa en kvinnlig tjänsteman i enrum. Vid sådana tillfällen bör även tolk finnas tillgänglig som talar den sökandes modersmål. Ansökningsprocessen bör vara så enkel och billig som möjligt för den sökande.

En annan aspekt med ett tillståndsförfarande är att polisen ges ett viktigt verktyg för bättre ordning och kontroll över tiggeriet så att fall av människohandel lättare kan förhindras.
I samband med ansökan om tillstånd ska man uppge kontaktuppgifter och aktuellt område för penninginsamlingen samt datum för ansökan. Polisen får då möjlighet att identifiera tiggare samt kontrollera om de utan särskilt tillstånd vistats här i mer än tre månader. Vi är medvetna om att detta kommer att kräva en stor arbetsinsats från polisens sida och ytterligare resurser bör tillföras.

Vi kan aldrig acceptera ett Europa där människor flyr från sina egna hemländer från diskriminering och förtryck och ser tiggeriet som enda lösningen för att klara sig ekonomiskt. Vi är övertygade om att den långsiktiga lösningen finns i Rumänien och inte i Sverige.

EU har en viktig roll att fortsätta trycka på för att förändra situationen. Om Rumänien inte använder de pengar som har anslagits genom

Europeiska socialfonden så borde andra EU-länder eller civila samhällsorganisationer få ta del av dessa pengar för att hjälpa rumänska medborgare i Rumänien.

Vi hoppas givetvis att Rumänien lever upp till det avtal som undertecknats med svenska regeringen. Samtidigt är det viktigt att regeringen fortsatt i EU sammanhang hårdgranskar EU:s medlemsländer och ställer krav att de respekterar de mänskliga rättigheterna. Vi menar att systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna och diskriminering av romer och andra utsatta minoritetsgrupper ska kunna få konsekvenser.

Samtidigt kan vi inte heller blunda för utvecklingen här hemma med allt fler EU-medborgare som kommer hit och riskerar att fara illa. Då är tystnad inget alternativ för oss. Vi har alla ett ansvar att inte stå handfallna när människor lider på våra gator. Därför ger sig Liberala Kvinnor in i den mycket svåra debatten.

Gulan Avci, ordförande Liberala Kvinnor,

Anna Mårtensson, rättspolitisk talesperson Liberala Kvinnor "

”Vi har gjort allt för att starta en dialog”

TORSDAG 18 JUNI 2015

“Rysslands ambassadör i Stockholm Viktor Tatarintsev anser att han möts av en kylig attityd av Sveriges regering. De svensk-ryska relationerna har inte blivit bättre och spänningen i Östersjöområdet har ökat.

– Men jag kan garantera att Ryssland inte hyser anfalls-planer mot Sverige, säger ambassadören.

Det är en besviken rysk ambassadör som tar emot för att svara på frågor om den försämrade situationen i Östersjöområdet. Han är tydligt frustrerad över det han uppfattar som växande rysshat i Sverige, ett land som han håller högt och har tillbringat 15 år av sitt liv i. Att Sveriges regering fryser kontakterna med Ryssland kan han inte förstå.

– Förr stod Sverige för dialog. Jag längtar efter det gamla, ”du gamla du fria”, Sverige, säger Tatarintsev.

För ett år sedan sade du att relationerna mellan Ryssland och Sverige ”kunde vara bättre”. Har det blivit bättre sedan dess?

– De har tyvärr inte blivit bättre. Jag är desillusionerad; man kunde ha åstadkommit mycket mera. Men felet ligger inte på rysk sida. Vi har gjort allt för att starta en dialog och kontakter. Men vi möts av en mycket kylig attityd, och alla kontakter på statsrådsnivå har frysts ner. Det är inte naturligt att inte upprätthålla en dialog mellan grannländer. Utrikesminister Margot Wallström sade i sitt linjetal att vi ska ha en

dialog med Ryssland. Men den exi-sterar inte, tyvärr. Jämför med Finland: oavsett vilka motsättningar det finns politiskt, så har vi en dialog. Så sent som i går var den finske presidenten i Moskva och hade överläggningar med Putin.

Fler svenskar är positiva till ett medlemskap i Nato än förr. Är det något som oroar den ryska rege-ringen? Finns det en fruktan för att Sverige söker medlemskap?

– Det tror jag inte blir aktuellt under den närmaste tiden, även om det har skett en viss svängning i opinionen. Men om det sker kommer det att bli motåtgärder. Putin påpekade att det i så fall får följder, att Ryssland blir tvunget att ta till svarsåtgärder på det militära planet och omorientera våra styrkor och missiler. Det land som går med i Nato måste vara medveten om vilka risker det utsätter sig för.

Vad har du att säga till de svenskar som är rädda för Ryssland?

– Vem är det som hotar vem? Ta Natos och USA:s militärbudgetar. Enbart USA:s är på 750 miljarder dollar, medan Rysslands är 60 miljarder – alltså 13 gånger mindre än den amerikanska. Du kan dra egna slutsatser om vem som är starkast. Tyvärr hyser svenskarna numera antiryska rädslor och antipati mot Ryssland i större skala än tidigare. Förklaringen är den aggressiva propagandakampanjen som bedrivs i svenska massmedier. Ryssland beskrivs ofta som anfallare som bara tänker på att föra krig och hota and-ra. Men jag kan garantera att Sverige, som är ett alliansfritt land, inte förekommer i några krigsplaner i den ryska generalstaben. Sverige utgör inte ett mål för våra väpnade styrkor.

Vad kan göras för att minska spänningen i Östersjöregionen?

– Det är aldrig så att det är den enes fel om två parter bråkar. Alla måste sätta sig ner tillsammans för att mildra spänningarna. Men se på statistiken; den visar helt entydigt att det är fyra gånger så många överflygningar av Nato som av Ryssland över Östersjöregionen. Det kan du fråga vilken expert eller Natogeneral som helst, och om de är ärliga kommer de att bekräfta det.

Ryssland är oroat över den ökade Natonärvaron i Baltikum. Men kan några flygplan och stridsvagnar utgöra ett militärt hot?

– Det är alltid lättare att starta ett krig än att avsluta det. De baltiska staterna har insisterat på permanent övervakning av deras luftrum, det började med tre plan, nu vill de ha tolv. Men det handlar ändå om upp till tre tusen elitsoldater, som kan engagera sig i krig. Det är ett reellt tecken på att man vill bygga en plattform för att inleda en konflikt som kan gå över till något större. Det är en farlig tendens.

”Nato närmar sig våra gränser, men vi rör oss ingenstans”, sade Putin i veckan. Är inte det ryska agerandet i Ukraina exempel på just det?

– Vi har sagt många gånger att om president Janukovytj inte avsatts med militärt våld, så skulle Krim och Donbass fortfarande ha varit ukrainskt. Orsaken var att Carl Bildt och hans polske kollega Radek

Sikorski via det ”östliga partner-skapet” försökte dra bort länder som tidigare tillhörde Sovjetunionen från Rysslands intressesfär, och in i EU:s. Och detta utan att ens ha konsulterat Ryssland, som om vi inte fanns. Allt i syfte att försvaga Ryssland.

Är det ett problem att Ryssland blir alltmer isolerat av Väst?

– Att Ryssland skulle vara isolerat är skitprat. På kort tid har Finlands president besökt Moskva, Putin har varit i Italien, och snart kommer Greklands premiärminister.

Michael Winiarski

michael.winiarski@dn.se

Fakta.
Viktor Ivanovitj Tatarintsev

Tatarintsev utnämn-des i maj 2014 av Rysslands president Vladimir Putin till
ambassadör i Sverige.

Han har delvis bakgrund i Ukraina, i det sydliga länet Cherson (modern ukrainska och fadern ryss).

Under åren 1980–1986 och 1990–1994 var han stationerad
vid Sovjetunionens/Rysslands ambassad
i Stockholm.

1997–2002 återkom han som ministerråd (andreman) vid Ryska federationens ambassad i Stockholm.

Under åren 2006–
2010 var han Rysslands ambassadör
i Island.

2010–2014 chef för Andra europeiska enheten på Rysslands utrikesministerium.

Han talar engelska, svenska och polska. “

“Kärnvapnen – argument för och emot Nato

TORSDAG 18 JUNI 2015

Analys
Från Hiroshima 1945 fram till 80-talet var kärnvapen en stor politisk fråga i Sverige. Nu växer åter kärnvapenhotet. I svensk politik har det blivit ett argument både för och emot Natomedlemskap.
Östersjön har på några år gått från att kallas Fredens hav till att bli en arena för militära styrkedemonstrationer.

I går flög två ryska bombplan, som kan bära kärnvapenrobotar, åter över Östersjön. De eskorterades av två snabba ryska jaktplan, som också har en viktig roll för Rysslands kärnvapenstyrkor.

Det skedde dagen efter att Vladimir Putin gett besked om att Ryssland ska skaffa 40 nya interkontinentala kärnvapenrobotar i år. Och samtidigt som EU fattade beslut om förlängda sanktioner mot Ryssland och den USA-ledda -militärövningen Baltops pågår.

”Övningen är ingen lek”, varnade den -brittiske försvars-ministern från ett örlogsfartyg i Östersjön.

Både flygningarna och retoriken doftar 80-tal.

Rysslands president Vladimir Putin har avslöjat i en rysk tv-dokumentär att han var beredd att ställa landets kärnvapen i högsta beredskap under annekteringen av Krim.

Och Nato har svarat.

För snart två veckor sedan stationerade USA sina moderna B-2 bombplan i Europa, för andra gången någonsin. Enligt det amerikanska flygvapnet var det för att demonstrera flyg-planens förmåga att ”leverera konventionell och nukleär avskräckning när som helst och var som helst”.

Det går kalla krigskårar utmed ryggen.

Ryssland och USA moderniserar sina kärn-vapen. I Rysslands fall är det en del av den stora militära upprustning som påbörjades 2008. Ryssland lägger bara en sjättedel så mycket på sin militärmakt som USA, men när det gäller kärnvapen är de ungefär jämnstarka.

Sverige möter Rysslands upprustning och övningar med en viss ökning av försvarsanlagen, som bland annat ska ge svensk militär möjlighet att öva mer.

Men när det gäller kärnvapenupprustningen finns inget svar. Under kalla kriget stod Sverige i praktiken under det amerikanska kärnvapenparaplyet. Nu har USA gjort klart att Sverige inte kan räkna med något skydd om vi inte går med i Nato.

Sverige är i ett nytt läge, jämfört med under kalla kriget. Gränsen mellan Nato och då-varande Sovjetunionen går inte längre i Östersjön, utan vid de baltiska staternas gräns mot Ryssland. Och Sverige har ingen dold allians med USA.

För Natoanhängarna är Natos kärnvapen ett skäl för medlemskap, de skulle kunna höja tröskeln för ett anfall mot Sverige.

För motståndarna är kärnvapnen i stället ett argument mot Nato. De skulle kunna ge Ryssland skäl att anfalla och dessutom försvåra Sveriges diplomati för nedrustning.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se “

“ Regeringen föreslår en kriminalisering av IS-resor

TORSDAG 18 JUNI 2015

Kriminalisering av resor och mer övervakning ska hindra att potentiella terrorister ansluter sig till den krigförande organisationen IS i Syrien och Irak.

– De ska sitta i fängelse. Vi kan inte lägga fingrarna emellan, säger justitieminister Morgan Johansson (S).

Frågan om det svenska samhället är för naivt i sin syn på terrorismen har diskuterats sedan Stockholms stad lade fram ett förslag om hur återvändare från krigets Syrien och Irak ska hanteras. Justitieminister Morgan Johansson vill tydligt markera var regeringen står.

– Mitt svar är väldigt enkelt: de ska sitta i fängelse. Vi kan inte lägga fingrarna emellan. Det finns ingenting att skylla på för de här människorna. De kan inte hävda att de inte visste vad det handlade om. Hela internet är fullt av vittnesmål om vilken typ av krigföring de här grupperna ägnar sig åt, säger Morgan Johansson.

Han räknar upp systematiskt dödande av civila, folkfördrivning och slavhandel med kvinnor och barn som exempel. I går, onsdag, presenterade regeringens utredare förslag till ny lagstiftning som ska sätta stopp för svenskar som vill delta i detta.

Resor med avsikt att utföra terror-handlingar eller delta i sådan utbildning ska bli straffbart, liksom underlättande av detsamma. Lagstiftningen mot finansiering av terrorism skärps dessutom. Eftersom en kriminalisering kan leda till att sådant som tidigare gjordes öppet hädanefter sker i det fördolda, ska polisen få utökade möjligheter att använda övervakning.

FN räknar med att 25 000 personer har rest till Syrien och Irak för att på ett eller annat sätt delta i kriget. Bland dem finns cirka 300 från Sverige, varav ett fyrtiotal har dödats. Ungefär 80 har återvänt.

– Vi ska inte ha svenskar som reser utomlands för att delta i terror-verksamhet, så enkelt är det. Ett av de starkaste skälen är att när de kommer hem, ja då kommer de att utgöra betydande säkerhetsrisker här, med de erfarenheter och nätverk som de har skaffat sig, säger Morgan Johansson.

Regeringen avser att lägga fram lagförslag i riksdagen i höst. Utredaren Lars Werkström får dessutom i uppdrag att också utreda möjligheterna att kriminalisera deltagande i strid för en terroristorganisations räkning.

Said Mahmoudi, professor i internationell rätt, varnar för att den nya lagstiftningen kan skapa gränsdragningsproblem.

– Om det finns bestämda planer att utföra en brottslig handling utan-för Sveriges gränser, då har vi redan lagstiftning mot planering av brott. Men en person kan åka till Syrien av ideologiska skäl utan att nödvändigtvis delta i strider, säger han.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se

Fakta.

Det ska enligt ett utredningsförslag bli kriminellt att resa utomlands i syfte att delta i terrorhandlingar eller för att delta i terroristutbildning. Även organiserandet av sådana resor blir olagligt.

Finansiering av grupp eller person som sysslar med terrorism blir olagligt, även om pengarna inte uttryckligen är ämnade för just terrorism.

I nästa steg ska lagförslag tas fram mot deltagande i strid inom ramen för terrorist-organisationer.

Källa: DN “

“ Skillnaderna i lön minskar

TORSDAG 18 JUNI 2015

Löneskillnaderna mellan kvinnor och män minskar, visar en rapport från statliga Medlingsinstitutet.

När kvinnors och mäns genomsnittliga månadslöner 2014 jämförs har kvinnor i genomsnitt 86,8 procent av mäns lön. Det är en minskning med 0,2 procentenheter jämfört med 2013. Sedan 2005 är minskningen 3,1 procentenheter.

Den relativt stora förändringen på tio år beror på att flera kvinnodominerade förbund i några avtalsrörelser efter 2007 fick högre löneökningar än män. Två tredjedelar av förändringen beror dock på att segregeringen på arbetsmarknaden minskat: fler kvinnor har tagit plats i mansdominerade yrken och branscher och vice versa.

Tas hänsyn till skillnader i yrke, sektor, utbildning, ålder och arbetstid minskar löneskillnaden mellan könen till 5 procent. Det är den oförklarade löneskillnaden. Den största oförklarade skillnaden, 8,1 procent, finns bland privata tjänstemän. Den minsta, 0,4 procent, i kommunerna.

Yrke är den största enskilda faktorn bakom löneskillnaden. De 20 yrken som har högst genomsnittlig grundlön innebär nästan uteslutande ledningsarbete. Nio av dessa yrken är manligt dominerade, medan bara ett har flest kvinnor. Bland de 20 yrkena som har lägst grundlön – som inom service och omsorg – domineras 15 av kvinnliga anställda.

Den statliga medlingsmyndig-heten kritiseras ofta av kvinnodominerade fackförbund med relativt låga lönelägen för att den sedan 2011 hållit på att inget avtal på hela arbetsmarknaden ska ge högre procentpåslag än avtalet inom industrin, det så kallade märket. Det innebär att löneskillnaderna fortsätter att öka, eftersom ett och samma procentpåslag på en hög lön innebär större löneökning per månad än på en lägre lön.

Den rödgröna regeringen gav
i vintras Medlingsinstitutet i uppdrag att undersöka om det fanns något i de olika centrala kollektivavtalens konstruktion som särskilt kan underlätta en mer jämställd lönebildning ute på arbetsplatserna.

På basis av denna analys skulle Medlingsinstitutet också initiera en diskussion i syfte att främja parternas arbete med att minska löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Vad Medlingsinstitutet kommit fram till kan möjligen kännas som antiklimax av de som hoppats på ett nytt arbetssätt från den statliga medlaren.

Slutsatsen är att avtalens konstruktion har spelat mindre roll för löneskillnaderna, och att skillnaden är större inom avtalskonstruktionerna än mellan dem. Marknadskrafterna är avgörande. Det finns därmed inga tydliga belägg för att en viss avtalskonstruktion är att föredra.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se “

“ Fondavgifter bakom rekordlyft för banken

TORSDAG 18 JUNI 2015

Swedbank förvaltar nästan en fjärdedel av fondspararnas pengar. Verksamheten sköts i bolaget Swedbank Robur fonder som gjorde rekordvinst förra året. Då landade resultatet efter finansnetto på rekordhöga 1,3 miljarder kronor, en uppgång med 20 procent mot 2013, enligt den senaste årsredovisningen.

Intäkterna steg från 1,7 miljarder kronor 2013 till nästan 1,9 miljarder kronor under 2014, en ökning med 9,5 procent.

I bolaget Swedbank Robur, som är ett ägarbolag för fondverksamheten i Sverige, Norge, Estland, Lettland och Litauen ökade vinsten med 14 procent mot året innan.

– Att fondbolagets resultat steg med cirka 20 procent förra året beror till allra största delen på en positiv marknad som gynnat våra sparare och därmed även genererat en ökad intäkt till fondbolaget, säger Pär Bäckman, informationschef på Swedbank Robur.

Stigande börskurser är ett effektivt gödningsmedel för fondbolagens vinster. Det beror på att de avgifter som kunderna betalar tas ut som en andel av spararens kapital. Växer kapitalet i fonderna, växer också de avgifter som banken kan ta ut av kunderna.

De senaste åren har också de flesta stora aktiemarknader stigit kraftigt. Kurserna på Stockholmsbörsen har exempelvis gått upp med över 50 procent mellan 2012–2014. Samtidigt har kapitalet som Swedbank Robur förvaltar ökat med 34 procent. Bolaget har under 2014 sänkt avgifterna i 27 fonder. Med tanke på den kraftiga vinstökningen kan spararen undra om det inte finns marginal för att sänka fler avgifter?

– Det stämmer att vi sänkt priset på många fonder 2014, något vi fortsatt med i år, säger Pär Bäckman som menar att priset är en viktig faktor i fondbolagets utbud.

Swedbank har under flera år tappat marknadsandelar men konstaterar i sin årsredovisning att räknat i volym har bolaget behållit sin andel på 23 procent jämfört med förra året. Det gör Swedbank till den överlägset största aktören på fondmarknaden.

Fondbolaget är också i blåsväder kring sin förvaltning. Föreningen Aktiespararna har anmält fondbolaget till Allmänna reklamationsnämnden, ARN, och menar att förvaltningen i fonderna Swedbank Robur Allemansfond Komplett och Swedbank Robur Kapitalinvest inte varit aktiv, men att banken ändå tagit betalt för det.

ARN väntas snart fatta beslut om de ska ta upp ärendet eller inte.

– Då tvisten fortfarande är aktuell avstår vi från att kommentera det, säger Pär Bäckman.

I årsredovisningen skriver Swedbank Robur fonder att ”Bolagets uppfattning är att förvaltningen har varit aktiv och att vi varit tydliga med hur den bedrivits”.

Samtidigt som vinsten i bolaget ökade fick också vd Tomas Hedberg högre lön. Årslönen för 2014 var 5 miljoner kronor mot drygt 4,5 miljoner förra året.

Hasse Eriksson

hans.eriksson@dn.se

Fakta.

Storbankerna dominerar

De tio största fondbolagen när det gäller förvaltat kapital i svenska fonder.

miljarder

kronor

Swedbank Robur 761

SEB 417

Nordea Bank 388

Handelsbanken 353

SPP 132

AMF Pension 118

Länsförsäkringar 116

Skandia 78

Danske Capital 77

Carnegie Fonder 55

I siffrorna ingår inte annan förvaltning, så kallad diskretionärt mandat.

Källa: Moneymate “

“ KI: Dröjer till 2018 innan målet uppnås

TORSDAG 18 JUNI 2015

Riksbanken sänker reporäntan från –0,25 procent till –0,4 procent i början av juli eller senare under andra halvåret.

Det spår Konjunkturinstitutet, KI, i en ny prognos där det dröjer ända till 2018 innan inflationsmålet uppnås.

Sveriges BNP ökar med 2,8 procent i år och 3,2 procent under nästa år, enligt KI-prognosen. Konsumtionen är fortfarande en viktig drivkraft, medan oväntat svag export fördröjer återhämtningen.

Sysselsättningen stiger men samtidigt växer arbetskraften, bland annat beroende på flykting- och anhöriginvandring.

Därför sjunker arbetslösheten långsamt och når 2017 vad KI ser som en jämviktsnivå strax under
7 procent.

Regeringens finanspolitik bedöms bli milt åtstramande, men det dröjer till 2018 innan de offentliga finanserna åter är i balans. Överskott ligger ännu längre bort.

Ränteavdragen medför ett statligt inkomstbortfall, som nära nog fördubblas under de kommande åren.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

“ Elisabeth Åsbrink: Där på sjukhuset förstod jag att min kropp och jag inte var vänner

TORSDAG 18 JUNI 2015

När kända människor dör förenas vi ett gemensamt sörjande som gör det lättare att stå ut. Men inför den egna döden har man inte mycket att skydda sig med.

Det är något med döden. Vi blir vi ständigt påminda om den, både andras död och vår egen, och ändå gör vi vad vi kan för att undvika tanken. När någon som Magnus Härenstam dör, förenas vi i en känsla av förlust som gör döden lättare att stå ut med – gemenskapen blir starkare än rädslan. Också inför det brutala mordet på en ung människa, blir den kollektiva indignationen en väg förbi det outhärdliga. Gott så. Men inför den egna döden finns få flyktvägar.

Jag läser att författaren Jenny Diski är döende i cancer, och att hon gör vad varje författare gör för att hantera sitt liv: skriver om det. Hon vägrar skydda sig med omskrivningar och klichéer, och lär ha sagt till sin man att ingen får säga att hon ”förlorade slaget” mot cancer, eller att hon var modig. Termerna ”slåss mot”, ”vinna”, ”utstå” eller ”utkämpa slag” får inte beskriva vad hon går igenom.

I stället är det en annan, kanske mer svåruthärdlig, metafor som blir hennes sanning – sjukdomstiden blir som att medverka i en ordlös

pjäs, där hennes roll är given och hon inte har något val annat än att spela med, vare sig det är förödmjukande eller ej.

De orden knockar mig.

För ett antal år sedan blev jag allvarligt sjuk, inlagd på sjukhus på obestämd tid och med oviss utgång. Kroppen blev en öppen farkost, ett skal, och jag försökte hålla mig i relingen. Havet var större än kartan, gick ut över horisonten. Där, på sjukhuset, stod det klart: min kropp och jag är inte ett, vi var inte ens vänner.

Hade jag kunnat göra slut, hade jag rest mig upp och gått. Inget lydde. Jag kunde inte beordra stora rörelser, knappt styra över handen för att hålla en penna. Kort sagt: ett ödehus, med mig osalig inuti.

Det var sex år sedan. Vi, kroppen och jag, tog oss igenom sjukdomen men vår relation är inte längre som förut. Vi blev varse villkoren, den fullkomligt orättvisa grunden för vår gemensamma existens: kroppen kunde överge mig. Den kunde brytas ner, skrumpna ihop och dö medan jag aldrig skulle ha det minsta att säga till om. Som försvar skulle jag möjligen kunna gå i ide, stänga av – men lämna den, så som den kunde lämna mig? Aldrig. Kroppen hade makten. Det vill säga, döden hade makten.

Jenny Diski fick frågan om hon ser världen annorlunda nu, men hon – alltid egensinnig och osentimental – svarade nej. Det är som den gången hon slutade röka, sa hon. Då hade hon väntat på att världen plötsligt skulle börja dofta underbart, men den enda skillnaden var att hon inte längre rökte.

Vi är och sedan är vi inte. Den tanken är obegriplig och ändå står vi ut med den. Författaren och filosofen Simone de Beauvoir sätter ord på den, när hon formulerar sina intryck efter att ha flugit till New York för första gången:

”Min närvaro är en lånad närvaro. Det finns ingen plats för mig på trottoarerna. Denna värld, där jag överraskande har landat, har inte väntat på mig. Den var fullständig utan mig – den är fullständig utan mig. Det är en värld där jag inte är, och jag griper den i min frånvaro.”

Påståendet att dödens närhet gör livet mer värdefullt är en kliché – kanske Jenny Diski avskyr den, jag vet inte – men kan ändå vara sant. Döden kan vara skrämmande och förödmjukande, vi står inför den utan någon makt. Men tanken på den skärper våra sinnen, och får oss att skilja mellan viktigt och viktigast.

Elisabeth Åsbrink

kulturdebatt@dn.se “

“Vita duken står stadigt i digital storm

TORSDAG 18 JUNI 2015

I korthet.
Trots tv-seriernas, datorspelens och de -sociala mediernas frammarsch fortsätter vi att gå på bio ungefär som förut. Och svenska biografer kan ta ut EU:s högsta biljettpriser. Men rår bion på framtidens hemunderhållning?

Hemmet som underhållningsbubbla har genomgått en revolution med smarta skärmar, snabba uppkopplingar och möjligheten att se vad som helst, när som helst. Och nu även var som helst, sedan alltmer innehåll flyttat in i mobilen. När tv-tittande, datorspelande och sociala uppdateringar äter upp alltfler av dygnets timmar skulle man kunna tro att den över sekelgamla biografen är ett gammelmedium på dekis.

Men vita duken rider ut stormen på mediemarknaden, än så länge. I Sverige går vi ungefär lika mycket på bio i dag som för tio år sedan, alltmedan vod-tjänster och piratverksamhet på några få år har krympt dvd-marknaden till en tredjedel. I höst storsatsar SF med 15 nya biografsalonger i det nya köpcentret Mall of Scandinavia.

Biobranschens välmående syns också i omvärlden. De senaste tio åren har försäljningen av biobiljetter ökat globalt från 22,5 miljarder dollar till 36,4 miljarder dollar, och spås i år överskrida 40 miljarder dollar tack vare ett stort knippe blockbusters. En viktig förklaring är den snabba tillväxten av biografer i Kina, som har en omättlig aptit på explosioner, biljakter och specialeffekter i filmer som ”San Andreas” eller ”Fast and furious 7”.

I takt med kulturens digitalisering blir bion också en alltmer betydande inkomstkälla för filmbranschen. 23 procent av intäkterna från ”Ice Age 1” kom från biovisningar, medan motsvarande andel för efterföljarna ”Ice Age 2”, ”Ice age 3” och ”Ice age 4” ökade till 37, 48 respektive 52 procent, enligt siffror från 20th Century Fox.

Ett mer särpräglat svenskt fenomen är däremot priset på biobiljetten. En tvåbarnsfamilj som vill se nya ”Jurassic world” får betala 600 kronor. Då ingår förvisso 3d-glasögonen, men i en internationell jämförelse är det mycket högt. Enligt statistik som Svenska filminstitutet har tagit fram för DN finns bara två länder i världen som 2014 hade dyrare biobiljetter än Sverige: Schweiz och Norge. Det betyder att svenska biobesökare betalar för världens tredje dyraste biljetter och EU:s dyraste.

Om regeringen genomför sin aviserade momshöjning på biobiljetter från 6 procent till 25 procent blir priset sannolikt ännu högre.

Spelar det någon roll? När Sveriges biografägareförbund en solig försommardag bjuder in till seminarium i biografen Grands mörka salong identifierar Mats Kullander, som jobbar på etableringsavdelningen på SF Bio, en rad skäl till att biograferna fortfarande lockar publik och kan ta bra betalt. Ett av trumfkorten är beprövat sedan 1980-talet:

– Hotet från motorsågsmassakrer, vhs-bandspelare och allt fler tv-kanaler motade vi genom att göra film bäst på bio. Om biografen ska överleva i dagens bildmässiga brus krävs att vi är det absolut -främsta nöjesalternativet för gemen-sam upplevelse av bild, säger han.

Då var det hifi och dolby som var senaste skriket. Under 00-talet kom 3d-bion som svar på den digitala hemmabion och när det gäller

framtiden tror branschen på hologram. Jämfört med 3d beskrivs hologrambio som en upplevelse mer lik en teaterföreställning, och utan 3d-glasögon.

Är det vad som krävs för att locka 2020-talets konsument av rörlig bild ut ur virtual reality-hjälmen?

– Hologram, absolut, det kommer att hända. Det är en enorm investering, men tänk på kostnaderna att inte göra det. Tekniken på en biograf måste vara bättre än i hemmet, säger Hollywoodsvensken Tomas Jegeus, co-president för global marknadsföring och distribution inom 20th Century Fox Film.

Kostnaderna för tekniken är en av de variabler som gör biljetten dyrare. Filmstaden Scandinavia kommer vid öppningen i mitten av november att erbjuda Sveriges första Imaxbiograf med filmer ur den ordinarie repertoaren. En Imaxbiograf har en extra stor, välvd duk med förbättrade 3d-effekter, större lutning i stolsraderna och ett specialdesignat ljudsystem.

Men branschen jobbar även med mysfaktorn och sneglar på nischbiografer i omvärlden. En av de äldsta är The Electric i London, en biograf från 1910 där besökarna kan luta sig tillbaka i generösa läderfåtöljer med ett glas vin i handen. I samma stad finns nyöppnade Hot tub cinema, där biofåtöljerna är utbytta mot uppvärmda minipoolar och där filmvisningen vid eftertexterna övergår i blöt fest. Båtbio, trädtoppsbio, rörliga biofåtöljer och luktbio är andra exempel. Riktigt så långt sträcker sig inte SF, men konceptet med integrerad restaurang har importerats både till Filmstaden Scandinavia och till Göta, som öppnar i Göteborg i höst.

Biomörkrets mysfaktor är emellertid inte längre en så självklar magnet som den har varit.

Enligt Tomas Jegeus har den generation som nu befinner sig i tonåren ett annat förhållningssätt till biofilm.

– Traditionen att gå på bio håller på att försvinna. Hos unga i dag bygger allting på vilken film man ska se snarare än: vore det inte kul att gå på bio? Den yngre generationen har också så många enklare och snabbare sätt att bli underhållna. 56 procent av alla ungdomar som är på sociala medier är livrädda att missa en viktig statusuppdatering, vilket betyder att de är online hela tiden och tittar var femte minut. Då får de svårt med bio, säger han.

I USA har biobesöken i åldern 12-24 år minskat med 26 procent mellan 2007 och 2014. Samtidigt har de nya youtubestjärnorna redan erövrat större berömmelse bland unga än världens största film- och popstjärnor. De fem mest kända mediepersonerna bland amerikanska tonåringar i dag heter Smosh, The Fine Bros, PewDiePie, KSI och Ryan Higa. Alla är youtubers.

– För mig är det totalt oförståeligt. En skrämmande utveckling. Jag har väldigt svårt att titta på de här programmen, men mina barn fattar allt och tycker att det är det roligaste de sett. Generationsklyftan nu är större än någonsin. Förr var det barnen som tjatade på föräldrarna att gå på bio, nu är det föräldrarna som tjatar på barnen att göra det, säger Tomas Jegeus.

Samtidigt behöver man inte vara tonåring för att känna igen sig i de koncentrationssvårigheter som second screen-kulturen medför. Jonas Holmberg, konstnärlig ledare på Göteborgs filmfestival, tror att det på sikt kan vändas till en fördel:

– Biografen har något som inget annat fönster för film kan erbjuda: koncentrationen. Den kan du aldrig få hemma. Du isolerar dig. Du är i ett mörkt rum. Du får inte titta på din mobiltelefon samtidigt. Du får inte prata med din kompis. Du måste vara tyst och sitta still. Den pausen från vardagens varseblivning är otroligt mycket värd, helt unik och väldigt värd att bevara.

Sverker Lenas

sverker.lenas@dn.se

Fler biografer i Sverige

För en månad sedan aviserade kulturminister Alice Bah Kuhnke att filmavtalet ska skrotas från och med 2017. Enligt förslaget ska biografavgiften på 10 procent tas bort och ersättas av en momshöjning på biobiljetter från 6 till 25 procent. Filmpolitiken ska bli teknikneutral.

Bakgrunden till den nya filmpolitiken angavs vara krisen för svensk filmproduktion. 23 procent av de biobiljetter som såldes förra året var till svenska filmer. Motsvarande siffror i Japan och Kina är 58 procent respektive 54 procent.

Samtidigt växer antalet biografer i Sverige. Den 27 februari öppnade Panora i Malmö med tre salonger, den största i Folkets Bios kedja. Den 4 september öppnar SF en ny så kallad arthouse-biograf i den gamla biografen Götas lokaler i Göteborg och i mitten av november klipps bandet för Filmstaden Scandinavia med 15 salonger i Stockholm nya köpcenter Mall of Scandinavia.”

“ Hoten är inte flyktiga

FREDAG 19 JUNI 2015

Aldrig tidigare i modern tid har så många människor varit på flykt som just nu. Detta enligt nya siffror från FN:s flyktingorgan UNHCR som under torsdagen med-delade att hälften av de nästan 60 miljoner människorna som flyr för sina liv är barn. Det är en ökning från 51,2 miljoner endast ett år tidigare. För tio år sedan var siffran 37,5 miljoner.

Av de 60 miljoner flyktingarna, -nästan sex gånger så många som Sveriges befolkning, är 11 miljoner på flykt i sina egna länder. Långt ifrån alla har viljan eller möjligheten att fly till Europa. I stället hamnar var fjärde flykting i några av världens mest underutvecklade länder.

Det verkligt oroväckande i sammanhanget är att färre än 127 000 lyckades återvända hem under 2014, den lägsta siffran på över 30 år.

Inte heller verkar kriserna som -orsakar migrationen avta. Tvärtom förvärras de enligt fredsforsknings-institutet Sipri, som i sin årsbok redogör för världens konflikter och säkerhetspolitiska risker.

Att kriserna blir fler utmanar världens förmåga att reagera. Visserligen ökade antalet militära fredsoperationer till 62 under 2014, men det totala antalet soldater i fredsinsatser minskar.

Barack Obamas och USA:s ovilja att avsluta sitt presidentskap med ett nytt omfattande militärt engagemang i Syrien och Irak visar att det inte alltid är behoven som styr. Humanitära och militära insatser styrs i

allra högsta grav av politiska prioriteringar. Detta gäller även för Sverige.

Sedan årsskiftet har vi varit huvudland för en av EU:s snabbinsatsstyrkor, Nordic Battle Group. Det är en vilande styrka som kan aktiveras med kort varsel och som har mandat att göra -begränsade insatser inom en radie av 600 mil från Bryssel. EU har inte använt styrkan en enda gång.

Det råder inte brist på möjliga användnings-områden. Däremot krävs att inget av EU:s medlems-länder motsätter sig dess användning.

Dessutom måste ett land aktivt föreslå att styrkan ska aktiveras. Det är talande att Sverige, som leder styrkan och rimligtvis borde vilja se sin investering och sitt åtagande komma till praktisk användning, inte har föreslagit en aktivering. Och nu är det för sent. I onsdags hölls en avtacknings-ceremoni för de inblandade på Träng-regementet i Skövde.

Däremot har Sverige sett en politisk vinning av att delta med trupp i Mali, där den FN-ledda insatsen ses som ett bra sätt att visa välvilja mot en organisation vars säkerhetsråd man önskar sitta i 2017–2018. Givetvis finns dock ett reellt behov av den insats Sverige gör: Afrika är för närvarande kontinenten med flest internationella fredsinsatser.

Mängden fredssoldater i Afrika är fler än i alla andra insatser gemensamt, och av sju nya fredsoperationer som inleddes under 2014 återfins fyra i Afrika. Det riskerar dock att ge en delvis felaktig bild av det säkerhetspolitiska läget på kontinenten, som så sent som 2005 var helt befriad från krig.

Det ökande antalet konflikter pekar på behovet av förebyggande arbete. Vissa utvecklingar kan förutses och möjligen undvikas. Samtidigt påpekar Sipri mycket riktigt att det under 2013 fanns få chanser att förutspå Rysslands agerande med annekteringen av Krimhalvön och krigföringen mot Ukraina. De som skrek varg efter Rysslands agerande i Georgien år 2008 utpekades länge som alarmister. Det finns även de som inte velat se, då det inte passat in i deras världsbild. Förhoppningar är inget gångbart substitut för en säkerhetspolitik. Konsekvenserna kan bli ödesdigra.

Att 60 miljoner människor är på flykt är vår tids stora utmaning. Det är en siffra som riskerar att öka än mer om de nuvarande konflikterna inte hanteras, och om framtida krig inte kan undvikas.

Den som är tvingad på flykt är inte fri.

DN 19/6 2015

Vi behöver en ny migrationsminister

FREDAG 19 JUNI 2015

Redan när regeringen bildades fanns många frågetecken. Varför tillsatte man ingen integrationsminister? Och varför skuffade man undan migrationsfrågan som något slags bisyssla för justitieministern?

Sedan dess har det inte blivit klarare. En snabb sökning i mediearkivet Retriever på migrationsminister Morgan Johanssons namn i DN, SvD, Aftonbladet och Expressen de senaste tre månaderna ger 105 träffar. Några enstaka handlar inte om honom, och majoriteten handlar om hans olika åtaganden som justitieminister.

I de få fall där han agerat i egenskap av migrationsminister har han kort kommenterat EU:s gemensamma flyktingpolitik samt talat om EU-migranter och problem med arbetskraftsinvandring. Det närmaste han kommit ett uttalande om den svenska asylpolitiken, den fråga som just nu sysselsätter resten av landet, är en beskrivning av hur han attackerades med brand-släckarskum på ett asylboende.

Vid ett tillfälle säger han också att det inte är uteslutet med en tvingande lagstiftning för kommunerna att ta emot asylsökande. Men när regeringen nyligen skickade förslaget på remiss var det arbetsmarknadsminister Ylva Johansson som bjöd in till presskonferens.

Så frågan är: vad gör vår migrationsminister? Och vem har ansvar för migrationspolitiken i regeringen? För om det är Morgan Johansson är det oroväckande tyst.

Medan regeringen avvaktar fortsätter människor att fly till Sverige. Förra året kom över 80 000 asylsökande, i år och nästa väntas lika många. Det kan jämföras med 2000–2010: då kom i snitt 26 000 personer per år. Att situationen ställer nya krav på mottagningssystemet är uppenbart.

Förändringen speglar en orolig omvärld, men har inte gett avtryck i regeringens (brist på) aktivitet. Om Löfvens ministär ska kunna stå upp för en fortsatt generös migrationspolitik måste den också ge svar på hur de som når landet ska tas emot.

En regering som har plats för en framtidsminister och tre olika utbildningsministrar borde fundera över sina prioriteringar. Det är hög tid att tillsätta ett statsråd som enbart kan ägna sig åt migrationsfrågan.
Amanda Björkman amanda.bjorkman@dn.se “

”Tio myter och missförstånd om svensk säkerhetspolitik”

FREDAG 19 JUNI 2015

“ Nyansera debatten. Den säkerhetspolitiska diskussionen om Sveriges förhållande till Ryssland, Nato och våra internationella åtaganden är högljudd, men präglas av -bristande insikter. Här är några av de ofta upprepade påståendena – och hur jag tycker att de ska bemötas, skriver Sven Hirdman, tidigare Moskvaambassadör.

Flygövningen i Norrland, ubåtsjakten i Stockholms skärgård i höstas och konflikterna i Östeuropa har fört Sveriges säkerhet högt upp på agendan. I den livliga debatten förekommer flera missuppfattningar och myter om Sveriges verkliga intressen.

Här är några av påståendena – och hur jag tycker att de ska bemötas.

1. Ryssland har för stort inflytande över -Sveriges säkerhetspolitik.

Sverige ska självt bestämma sin säkerhetspolitik utifrån svenska säkerhetspolitiska intressen. Varken Ryssland, USA eller de baltiska staterna avgör hur vi utformar vår politik.

2. Varje land har rätt att självt bestämma sin säkerhetspolitik, exempelvis om man vill söka medlemskap i Nato eller inte.

Ja, det är sant men när man gör det ska man i eget intresse ta hänsyn till hur det påverkar omgivningen och hur dess reaktioner kan få

återverkan på en själv. Såsom sägs i ESK:s enhälliga Parisstadga från 21 november 1990, som avslutade det kalla kriget: ”Säkerheten är odelbar och varje medlemsstats säkerhet är oskiljaktigt förbunden med alla andras.”

3. Europas moderna historia började 1990 med det kalla krigets avslutande. De folkrättsnormer som etablerades då reglerar de mellanstatliga relationerna i Europa i dag.

Det är sant till den del de enskilda staterna gjort bindande åtaganden. Å andra sidan har historien ingen början och inget slut. Vi lever i ett kontinuum av händelser där det förflutna, även långt tillbaka, bestämmer dagens situation. Historien har långt minne.

4. Vad gäller Sveriges säkerhetspolitik, till exempel om vi ska söka medlemskap i Nato eller inte, behöver vi inte bry oss om vad ryssarna säger. Det är bara propaganda och osanning, när de påstår att deras säkerhet hotas av Natos utvidgning österut.

Detta är ett naivt och farligt synsätt. Det finns ingen objektiv sanning i säkerhetspolitiken utan den bestäms av enskilda statsledningars uppfattningar. Nu råkar det vara så att de ryska statsmakterna sedan århundraden haft en, om så vill kalla paranoid inställning till att andra staters militära strukturer kommer närmare Rysslands gränser. Dessa perceptioner, byggda på ryska historiska erfarenheter, är de som bestämmer hur Ryssland agerar och kommer att agera, när USA:s och Natos militära styrkor kommer närmare områden som Ryssland anser vitala för sin säkerhet. I Nordeuropa gäller det Sankt Petersburg och Kaliningrad- och Murmansk-områdena. Vi kan ogilla dessa ryska perceptioner men vi kan inte hindra ryssarna att agera utifrån vad de anser vara rätt.

5. Risken är överhängande för rysk militär aggression mot EU:s och Natos medlemsländer efter vad som hänt i Georgien och Ukraina.

Sannolikheten för oprovocerad sådan rysk aggression är mycket liten. Ryssarna har haft nog av krig med väst. Kärnvapenbalansen är en starkt avhållande faktor. USA och Nato tryggar säkerheten för Natos medlemstater. Ett isolerat ryskt angrepp på Sverige är helt osannolikt. Det har inget strategiskt värde utan bara kostnader.

Krigen med Georgien 2008 och med Ukraina 2014–2015 har sin grund i Sovjetunionens upplösning. De förträngda konflikterna under Sovjetdiktaturen återuppstår nu och blir så mycket svårare som territorierna var så sammanvävda med varandra. Syftet med Budapestmemorandumet 1994 var inte främst att garantera Ukrainas suveränitet utan att samla ihop de sovjetiska kärnvapen, som fanns där, och placera dem under central rysk kontroll, vilket var ett starkt amerikanskt krav.

6. Sverige är förpliktat att militärt bistå de baltiska länderna.

Fel. Den ensidiga svenska solidaritetsklausul som riksdagen antagit utgör ingen förpliktande mellanstatlig förbindelse för Sverige. EU:s solidaritetsklausul, artikel 42:7 i Maastricht-fördraget, är däremot tvingande för Sverige. Den innebär att om en av EU:s medlemstater, till exempel en baltisk stat, utsätts för ett väpnat angrepp på sitt territorium, är Sverige skyldigt att ge den medlemsstaten stöd och bistånd med alla till buds stående medel i enlighet med artikel 51 i FN:s stadga. I klartext innebär det att Sverige till följd av EU-medlemskapet måste lämna någon form av hjälp, men den behöver inte alls vara militär.

Vore vi medlemmar av Nato skulle vi enligt kollektivförsvarsartikeln V i Nato-fördraget – ett anfall ska anses som ett anfall på alla – vara förpliktigade att ingripa militärt och anses vara delaktiga i försvaret av vederbörande land och därmed i militär konflikt med angriparstaten.

7. Ett medlemskap i Nato stärker Sveriges säkerhet.

Nej. Östersjöområdet har de senaste åren blivit ett högspänningsområde, där konfrontations-ytorna mellan Ryssland och Nato kommit närmare varandra. Blir även Sverige och Finland medlemmar, stegras risken för miltärpolitisk och utrikespolitisk spänning och för allvarliga incidenter. Det försämrar Sveriges säkerhetspolitiska situation under rådande fredsförhållanden. Skulle krig uppstå i vår region mellan Ryssland och Nato, skulle Sverige i egenskap av Nato-medlem omedelbart bli indraget i en konflikt med en övermäktig stormakt, vilket vore den slutgiltiga katastrof som vi försökt undvika i 200 år.

8. Sverige måste bli medlem av Nato, eftersom vårt försvar har blivit för dåligt.

Nato kommer inte att ekonomiskt betala för det rika Sveriges försvar. Man kommer i stället kräva att vi höjer våra försvarsutgifter med 20–30 miljarder kronor per år. Som icke medlem i Nato avgör vi själva hur mycket vi vill satsa på vårt försvar. Det är en politisk prioritering. Medan vi aldrig haft resurser att försvara oss mot ett stormaktsanfall, har vi möjlighet att hålla ett marginalstyrkeförsvar som, med tanke på vårt geopolitiska läge, inte gör det meningsfullt att anfalla Sverige.

9. Riksdagen måste nästa år anta förslaget om ett värdlandsavtal med Nato.

Tveksamt. Det medför ett element av utrikespolitiskt risktagande, eftersom sannolikheten är stor att omgivningen, läs Ryssland, till följd av detta långtgående avtal och alla våra andra samarbeten med Nato kommer att i sin krigsplanering betrakta Sverige som ett Nato-land med alla de konsekvenser det skulle medföra i ett skarpt läge. Vi skulle få de flesta av Nato medlemskapets nackdelar, men inte den skyddsgaranti som det fulla medlemskapet genom artikel V skulle ge.

10. I nuvarande skärpta säkerhetspolitiska läge till följd av främst Rysslands aggression mot Ukraina finns för Sveriges del inget alternativ till medlemskap i Nato.

Jo, ett bättre alternativ är att Sverige liksom under det kalla kriget försöker verka för undanröjande av den djupa misstro som finns mellan Ryssland och västmakterna. Mycket skulle kunna göras av Sverige och Finland tillsammans vad gäller förtroendeskapande åtgärder, förslag om rustningsminskningar och tillämpning av hela det åtgärdspaket som utarbetades inom ESK efter Helsingforsavtalet 1975. Den pågående säkerhetspolitiska krisen i Europa är inte unik. Det räcker att erinra om Korea 1950, Budapest 1956, Kuba 1962, Vietnam 1965, Prag 1968, Afghanistan 1979, Serbien/Kosovo 1999, Irak 2003 med flera stormaktskonflikter. Folkrättsbrotten har varit legio. Icke desto mindre måste prioriteringen för ett land som Sverige alltid vara att konflikterna måste lösas och dödandet och förstörelsen upphöra.

Sven Hirdman, fd stats-sekreterare i försvarsdepartementet och ambassadör
i Moskva, ledamot i Krigsvetenskapsakademien och Moskvas statliga institut för internationella relationer “

“ Kampen om läkare hårdnar – då ökar fusket

FREDAG 19 JUNI 2015

Landstingen hyrde in läkare och sjuksköterskor för över 3,4 miljarder kronor förra året, visar DN:s granskning. Marknaden växer explosionsartat och nu ser Skatteverket hur flera bemanningsföretag erbjuder läkarna fri bostad och fria resor – i strid med skattereglerna.

Behovet av inhyrda sjuksköterskor och läkare är enormt. Trots att det gått tre år sedan Sveriges Kommuner och landsting slog fast att kostnaderna för hyrpersonal inom vården skulle halveras har utgifterna i stället skenat.

En sammanställning DN gjort av landstingens totala kostnader för hyrpersonal visar att utgifterna ökat med över 70 procent sedan 2010.

Bara förra året betalade landstingen drygt 3,4 miljarder kronor för sina inhyrda läkare och sjuksköterskor.
I många landsting har inhyrd personal blivit en förut-sättning för att få verksamheten att gå runt och konkurrensen mellan bemanningsföretagen är hård.

Skatteverket misstänker att den växande marknaden har med-fört ett utbrett fusk med skatte-medel. Myndighetens granskningar visar bland annat att många be-manningsföretag står för bostad, resor och traktamente skattefritt – vilket strider mot reglerna, men som om det inte upptäcks är eko-nomiskt fördelaktigt för läkarna.

Totalt kan det handla om tusentals kronor i månaden för en enskild hyrläkare som struntar i att redo-visa sina förmåner.

– Bemanningsbolagen gör det helt klart för att locka fler läkare och vinna konkurrensfördelar. Det gör naturligtvis att de bolag som följer reglerna hamnar i ett sämre läge, säger Anna Larsson som utreder frågan på Skatteverket.

Myndigheten har upptäckt bemanningsföretag som öppet i sina utskick till läkare skriver att de erbjuder gratis resa och logi – skattefritt.

Fusket i branschen har lett till stor upprördhet även bland bemanningsbolagen. Läkaren Olof Ljunghusen driver bemanningsbolaget Lilab och menar att fusket får allvarliga konsekvenser för de bolag som följer lagen.

– Läkarna vill att vi betalar resa och bostad, vilket vi absolut gör, men när vi säger att vi betalar arbets-givaravgifter och anmäler det till Skatteverket vill de inte det, eftersom andra uppdragsgivare inte gör det. Det blir uppenbart att de konkurrerar ut oss på ojämna villkor, säger han.

Olof Ljunghusen är även orolig att det misstänkta fusket kan leda till att en redan ifrågasatt bransch får ännu mer kritik.

– Det är klart att det inte är bra för någon bransch när det uppdagas oegentligheter. Det är tråkigt att det kan pågå under så lång tid. Många läkare kan dras med i det och det kan få kännbara effekter om Skatteverket upptäcker det.

Även läkaren Börje Eriksson, som driver bolaget Skandinavisk Hälsovård, har reagerat kraftigt på vad han upplever som en orättvis konkurrens i branschen. Han bedömer att drygt 30 procent av bemanningsbolagen bryter mot reglerna.

Skatteverkets Anna Larsson hoppas att myndighetens granskning ska kunna visa hur omfattande fusket är.

– Men 30 procent låter inte orimligt, även om jag inte kan bekräfta den bilden, säger hon.

Parallellt med myndighetens granskning av bemanningsföretagen i vårdbranschen pågår även en riktad insats för att kontrollera hyrläkarnas egna bolag.

Utredare har bland annat upptäckt hur enskilda hyr-läkare drar av stora privata kostnader i de egna bolagen.

Det handlar bland annat om läkare som dragit av allt från kaffemaskiner och cyklar till familje
resor och heminredning. I ett fall har en läkare dragit av kostnaden för flera travhästar på det egna läkarbolaget.

– Travhästar är ganska dyra, kostnaderna för de här låg på ungefär 430 000 kronor. Det är också en hobbyverksamhet, som inte har något med läkarens näringsverksamhet att göra, säger Anna Larsson på Skatteverket.

Det förekommer också att läkarna skriver sitt bolag utomlands trots att de bor och arbetar i Sverige.

På branschorganisationen Bemanningsbolagen säger förbundsdirektör Henrik Bäckström att mycket av problemen inte är medvetet fusk utan beror på otydliga besked från Skatteverket.

Han anser även att man bör diskutera om bemanningspersonal i vården över huvud taget ska förmånsbeskattas.

– Någon som åker från sin familj och jobbar i Värmlands skogar i en månad, jag ser ingen förmån i det. De gör ett viktigt jobb. De borde få en skattelättnad.

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Fakta. De åkte fast i Skatteverkets granskning

Läkare, 65, Västra Götaland

En läkare i västra Sverige sysslar med travsport vid sidan av sitt ordinarie jobb som hyrläkare. Kostnaderna för hästarna har han dragit av på det egna bolaget. Förutom köpeskillingen ingår även träning hos en professionell tränare och en hästvagn. Skatteverket gör bedömningen att travhästarna är en hobbyverksamhet och att kostnaderna på över 430 000 kronor inte ska vara avdragsgilla. ”Det är uppenbart att travsportverksamheten inte är nödvändig för er fortlevnad”, skriver Skatteverket i beslutet.

Läkare, 66, Värmland

Uppgav sig ha F-skattebevis och fakturerade ett bemanningsföretag för sina tjänster som stafettläkare under två års tid. Bemanningsföretaget gjorde därför inga avdrag för preliminärskatt eller arbetsgivaravgifter. Skatteverket skriver i sitt omprövningsbeslut att ”det förefaller orimligt att en man i din ålder och med din utbildningsnivå inte insett att något var konstigt med ovannämnda utbetalningar”. Totalt rör det sig om belopp på närmare 300 000 kronor.

Läkare, 47, Stockholm

Läkaren har jobbat som stafettläkare för både Stockholms läns landsting samt extrajobbat på olika vårdcentraler via ett utländskt bemanningsföretag.
I sin deklaration har läkaren bara redovisat inkomsterna från landstinget. Lönen från bemanningsföretaget, på över 300 000 kronor, har inte funnits med i deklarationen över huvud taget. Läkaren har även gjort av
drag för en lokal han hyrt ut till sig själv för att sköta sin bokföring från. Bokföringen har däremot utförts av ett externt bolag.

Läkare, 74, Hälsingland

Granskningen visar att läkaren under flera år inte har bokfört sina inkomster från eller fakturor till ett bemanningsföretag. Vid en revision upptäcktes att läkaren haft nästan dubbelt så höga inkomster som de som uppgetts i deklarationen. Läkaren har även gjort avdrag för en klinik i hemmet som, enligt Skatteverket, inte ens använts som behandlingsrum. Revisionen visar också felaktiga avdrag för musik- och bokklubbar, resor, en kamera, dagstidningar och medlemsavgifter.

Läkare, 49, Tallinn/Stockholm

Läkaren har varit anställd av ett svenskt bemanningsbolag via ett estniskt bemanningsbolag och
har arbetat som stafettläkare
i norra Sverige. Han har inte redovisat några inkomster i vare sig Estland eller Sverige. Det estländska bolaget
har fakturerat det svenska bolaget över två miljoner kronor årligen under tre års tid. Läkaren har även fått fri bostad och haft tre leasingbilar.

Läkare, 48, Stockholm

Läkaren har arbetat som stafettläkare för flera olika bemanningsföretag på vårdcentraler i Stockholmsområdet. Ett av företagen

har sitt säte i utlandet, och
trots att läkaren har utfört sina tjänster
i Sverige har han inte redovisat dem i sin deklaration.

Fakta. Bemanningsbranschen

Bristen på läkare och sjuksköterskor har lett till att landsting i högre grad anlitar vårdpersonal på bemanningsbasis. Det innebär att exempelvis en läkare med eget bolag hyrs in av ett landsting för att under begränsad tid arbeta på en annan ort. Ofta sker förmedlingen via något bemanningsbolag som genom upphandlade ramavtal levererar till landstingen.

Eftersom hyrläkare ofta byter anställningsform finns inga säkra siffror på hur många som arbetar som bemanningspersonal i vården. Branschorganisationen Bemanningsbolagen bedömer att det kan vara uppemot 3 000 personer, och ett 50-tal bemanningsbolag, på marknaden just nu.

Fakta. Granskningar

I år genomför Skatteverket två granskningar av bemanningspersonal i vården. Hittills omfattar de båda granskningarna totalt över 100 ärenden, där både enskilda läkare och stora bemanningsbolag synas. Granskningarna pågår hela året och kan komma att utökas till att även omfatta sjuksköterskor. “

“ Wallström skyller på Ryssland

FREDAG 19 JUNI 2015

Utrikesminister Margot Wallström går till motangrepp efter den ryske ambassadörens kritik mot den svenska regeringen.

– Vi har kyliga relationer och det beror på hur Ryssland agerar, säger Wallström.

I en intervju i torsdagens DN anklagade den ryske ambassadören i Stockholm Sveriges regering för att motverka dialog, vilket enligt Viktor Tatarintsev ökar spänningen i Östersjöregionen.

– Alla kontakter på statsrådsnivå har frysts ner. Det är inte naturligt att inte upprätthålla en dialog mellan grannländer, säger Tatarintsev i intervjun.

Han beskriver den svenska attityden som ”kylig”. Utrikesminister Margot Wallström (S) använder samma ord om relationen till den stora grannen i öster, men hon lägger skulden på Ryssland.

– Vi har normala diplomatiska förbindelser och kontakter med Ryssland, men man kan inte säga annat än att våra relationer är kyliga och det beror på hur Ryssland agerar, säger Wallström när DN möter henne efter EU-nämndens sammanträde på torsdagen.

Hon syftar bland annat på den ryska inblandningen i kriget i Ukraina. Krimhalvön har annekterats och de ryssvänliga separatisterna i östra Ukraina får understöd. I nästa vecka kommer Wallström och övriga utrikesministrar i EU att fatta beslut om förlängda sanktioner mot

Ryssland. Det handlar om inreseförbud och frusna finansiella tillgångar för 151 personer och 37 företag i Ryssland.

– Ryssland måste ta ansvar för sina handlingar. Vi agerar via EU och vi dömer Ryssland efter hur de agerar. Det är det som är problematiskt. Det är därför vi har infört sanktioner och det är därför vi har en kylig attityd till att ha kontakter på ministernivå, säger Margot Wallström.

Den militära aktiviteten kring Öster-sjön har blivit betydligt mer intensiv det senaste året, vilket en sammanställning i torsdagens DN visade.

Ryssland har genomfört 22 större övningar, mot normalt en per år. Just nu pågår Baltops där förband från 17 nationer, däribland Sverige, övar under USA:s ledning.

Den ryske ambassadören pekar ut Nato som drivande bakom upptrappningen i Östersjön och han varnar Sverige och andra länder för att gå med i västalliansen. Den ryske presidenten har gjort uttalanden med samma innebörd.

– Putin påpekade att det i så fall får följder, att Ryssland blir tvunget att ta till svarsåtgärder på det militära planet och omorientera våra styrkor och missiler, säger Tatarintsev i DN-intervjun.

Statsminister Stefan Löfven slog
i sin regeringsförklaring fast att ett svenskt Natomedlemskap inte är aktuellt. Däremot har Sverige ett långtgående militärt samarbete med den USA-ledda alliansen, vilket Margot Wallström försvarar.

– Vi har ett gott samarbete med Nato om övningar och informationsutbyte och vi har inga problem med det, säger hon.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se “

“ Studie om tiggare slår hål på myter

FREDAG 19 JUNI 2015

Rumänska tiggare i Stockholm, Oslo och Köpenhamn är mycket fattiga, och ingen annan tjänar på vad de samlar in. I Stockholm drar de in minst pengar och sover oftare utomhus, visar en stor studie.

– Det var viktigt att dokumentera att de som kommer är en extremt fattig del av befolkningen i Rumänien och inte utgör en elit bland romerna där, som det ibland påstås i debatten, säger Anne Britt Djuve, forskningschef vid institutet Fafo
i Oslo.

Enligt studien finns det inte någon i bakgrunden som organiserar tiggandet och tjänar på det. Forskarna använde olika metoder för att se att tiggarnas faktiska inkomster och utgifter gick ihop.

Över 1 200 hemlösa personer från Rumänien studerades sommar och höst 2014, varav cirka 400 vardera i de skandinaviska huvudstäderna. I Stockholm var andelen romer klart högst (86 procent).

Stockholmstiggarna tjänade minst, både i hemlandet och i Sverige. På frågan vad de tjänade senast under en dag, genom tiggeri och pantsamling, svarade Stockholmstiggarna 130 kronor. I Oslo var det 190 svenska kronor och i Köpenhamn 240.

I Oslo råder sovförbud utomhus och i Köpenhamn även tiggeriförbud, så i grannländerna stördes tiggarna oftare. Men annars hade tiggare det på många sätt tuffare
i Stockholm. Exempelvis sade 79 procent i den svenska huvudstaden att de sov ute och bara en procent på härbärge eller i lägenhet. I Oslo och Köpenhamn hade 26 respektive 28 procent ordentligt tak över huvudet. Mycket tyder på att det var svårare att få plats på härbärge i Stockholm.

Forskarna har inte lyckats utröna hur stora grupperna är i respektive stad, och om det gör att konkurrensen om pengar och sovplatser därför skiljer sig åt. Men tiggandet är lika vanligt i gatubilden i Oslo som i Stockholm, men sker mer diskret
i Köpenhamn, säger Bjuve.

TT “

“ Regeringen vill minska antalet AP-fonder

FREDAG 19 JUNI 2015

Färre AP-fonder med nya placeringsregler, föreslår finansmarknadsminister Per Bolund (MP).

Från fem till tre. På så sätt ska förvaltningen av AP-fonderna och deras över tusen miljarder kronor i tillgångar bli mer effektiv. Dessutom får fonderna tydligare krav på sig att investera ansvarsfullt och och miljömässigt hållbart.

Men några näringspolitiska hänsyn, som att till exempel rädda svenska industriföretag eller liknande ska fonderna inte få ta.

– Nej, de ska ha pensionssystemets bästa för ögonen, säger Per Bolund.

Exempelvis oljeaktier kommer inte att gillas, fast det är inget som politikerna ska lägga sig i direkt. Det är fonderna själva som får ta de besluten, men med en nyinrättad AP-fondsnämnd som politikerna har insyn i, som överrock. Nämnden ska bland annat sätta upp vilka avkastningsmål fonderna ska ha.

Per Bolund anser inte att fondernas självständighet genom den nya politikerstyrda nämnden blir beskärd, snarare tvärtom.

– De får friare placeringsregler, de kan bland annat få investera i onoterade tillgångar och infrastruktur eller fastigheter, säger Bolund.

Tidigare i veckan klagade Tredje AP-fondens ordförande Pär Nuder i en artikel i Svenska Dagbladet på hanteringen av ärendet – att efter år av beredning några timmar före midsommarafton lägga fram för-slaget som ska informeras vidare till personalen på fonderna.

– Men det har varit viktigt att vi har kunnat förankra det här ordentligt, säger Bolund.

TT “

“ Johan Schück: Att jobben håller på att ta slut är en av de sämsta teorierna

FREDAG 19 JUNI 2015

Det tillhör vår tids myter att jobben snart är slut. I själva verket stiger svenskarnas sysselsättning stadigt och närmar sig en toppnivå. -Oavsett vem som styr landet, är det arbetslinjen som regerar.

En av senaste tidens mest uppmärksammade böcker är ”De tio sämsta ekonomiska teorierna – från Keynes till Piketty” (Albert Bonniers förlag) av Nordeas styrelseordförande Björn Wahlroos. Det är en läsvärd bok, om man är beredd att ta emot hans budskap.

Björn Wahlroos gör gällande att marknadsekonomin visser-ligen inte är helt felfri, men ändå fungerar bättre utan långt drivna regleringar. Han avfärdar skatte-höjningar och menar att aktiva centralbanker är bäst på att sköta stabiliseringspolitiken. Inflation beror enligt honom – och hans läromästare Milton Friedman – enbart på att det skapas för mycket pengar.

När det kommer till kritan är Björn Wahlroos dock knappast så renlärig som Milton Friedman och inte heller någon total motståndare till John Maynard Keynes idéer om konjunkturutjämning. Hans kritik gäller främst dennes efter-följare som har drivit idéerna längre och utan hänsyn till att världen numera ser annorlunda ut.

Paul Krugman hamnar i skottgluggen, liksom Thomas Piketty, när det gäller synen på kapitalbildning och jämlikhet. Mer överraskande är kanske att Björn Wahlroos skåpar ut aktiv aktieförvaltning som Nordea sysslar med. Men det är konsekvent, eftersom han tror på effektiva finansmarknader där det inte gå ska gå att plocka ut vinnare.

Att Björn Wahlroos slår åt olika håll hindrar dock inte att något saknas. Till de tio sämsta ekonomiska teorierna – där alla inte är lika dåliga som han hävdar – kan man foga en elfte: den om att jobben snart är slut och att tekniken håller på att ta över.

En sådan rädsla för teknologisk arbetslöshet har funnits sedan början av 1800-talet då det hade kommit vävstolar som ansågs alltför effektiva.

Nu hörs liknande tongångar om automatisering, digitalisering och annat som minskar det omedelbara behovet av mänskliga arbetsinsatser.

Men alltsedan den industriella revolutionen som började för mer än 200 år sedan har tekniska förändringar ofta gått språngvis och lett till omvälvande konsekvenser. Mängder av yrken har försvunnit och utövarna funnit att deras kunnande inte längre behövs. Det kan vara brutalt och gör många till förlorare tills de har hittat en ny försörjning.

Strukturförändringar av det slaget är samtidigt vad som har gjort Sverige rikt. Numera har vi knappast något annat val: en öppen och konkurrensutsatt ekonomi måste vara i ständig förändring för att inte slås ut.

Historien visar att det hittills har uppstått nya jobb, i stället för dem som försvinner. Det finns inget skäl till att denna omvandling skulle upphöra, ens om ekonomin går in i en kris. I så fall kan övergången ta längre tid, men kommer ändå med fördröjning.

De nya jobben uppstår så länge det finns ouppfyllda behov. Personliga tjänster har i dag en annan omfattning än tidigare. Även om man kan äta hemma är det allt fler som vill gå på restaurang, för att ta ett exempel.

Annat arbete, till exempel inom vård och skola, bygger på mänsklig kontakt som inte utan vidare kan rationaliseras bort. Fler jobb uppstår också på områden där det krävs eget tänkande och kreativitet, utöver vad datorer och robotar klarar.

Problem finns ändå när det kommer till matchningen. För den som behöver hitta nytt arbete blir det svårare när det numera i ökad utsträckning är jobben på mellannivå som försvinner.

Framtidens arbetsmarknad ser ut att bli mer polariserad mellan högre och lägre betalda jobb – alla viktiga, men med olika kvalifikationsgrad. Men högt satta minimilöner kan hindra nya jobb från att växa fram. Här väntar allt större spänningar i ett samhälle där jämlikhet är norm.

Ändå är det en myt att jobben skulle ta slut. I Sverige är fler sysselsatta än någonsin och sysselsättningsgraden, den andel av befolkningen som arbetar, är snart uppe på rekordnivå. Oavsett vem som styr landet, är det arbetslinjen som regerar – med kort avbrott för midsommarafton!

Johan Schück

johan.schuck@dn.se

Fakta. Björn Wahlroos lista
De tio sämsta
ekonomiska teorierna

1. Finanspolitisk åtstramning stryper ekonomisk tillväxt.

2. Kapitalism alstrar exploatering.

3. Högre skatter botar underskottet.

4. Jämlikhet är bra för tillväxten.

5. Inflation är lika med högre konsumentpriser.

6. Marknader är ineffektiva.

7. Räntor kan inte vara negativa.

8. Någon fri marknad finns inte.

9. Eufori, panik och krascher är kapitalismens eviga följeslagare.

10. Centralbanker ska bekämpa inflationen och ingenting annat. “

“ Naturen ger svenskar tröst

FREDAG 19 JUNI 2015

I Sverige ger vi oss ut i naturen när vi söker kraft och tröst vid en personlig kris. Där
skiljer vi oss från många andra länder där man i stället vänder sig till religionen, visar den första studien om kultur och livskriser.

När Fereshteh Ahmadi kom från Iran till Sverige i början av åttiotalet förundrades hon omedelbart över svenskarnas känsla för naturen. Man pratade om naturen, promenerade i naturen och begav sig ut i skog och mark så fort man var ledig. Djuren sågs som lika viktiga som människor.

I dag är hon professor i sociologi vid högskolan i Gävle och har precis avslutat en stor rikstäckande studie om hur den kulturella bakgrunden påverkar hur människor hanterar livets allvarligaste kriser. Över 2 000 personer som fått diagnosen cancer har fått svara på en enkät om hur de hanterar sin sjukdom.

I studien svarar 68 procent att de i första hand vänder sig till naturen för att få tröst medan endast 14 procent väljer kyrkan. Den religiösa musiken lockar 14 procent medan 66 procent väljer att lyssna på ”naturens musik” som fågelsång och vindsus.

– Det här gör antagligen Sverige unikt i världen. Naturen är det heligaste vi har, säger Fereshteh Ahmadi.

Den andra slutsatsen som hon drar av studien är att vår kulturella bakgrund och uppväxt spelar stor roll för hur vi hanterar kriser.

– Kulturen påverkar definitivt hur man hanterar en kris. I USA är det till exempel mycket vanligare att man vänder sig till kyrkan. Man har gått i kyrkan sedan barndomen och man ser sin president be till Gud. I Sverige ser sig alla som en del av naturen, vi andas naturen, säger hon.

Det kan handla om skillnader mellan länder, men också om mellan olika uppväxtmiljöer i ett land. För en person som är uppvuxen på landet ligger det förmodligen närmare till hands att söka sig ut i naturen för att få ro än vad det gör för en person uppvuxen i en storstad.

Själv är Fereshteh Ahmadi uppvuxen både i ett annat land och i en stor stad, Teheran, vilket har präglat hennes inställning till naturen:

– Vi gick på sin höjd till parken, men jag hade aldrig promenerat i en skog. Första gången jag såg en ko i Sverige blev jag rädd. För mig var det jättefrämmande att gå ut och lyssna på havet eller gå ut i skogen. Det är en helt annan sak att växa upp med träd, blommor och sjöar, säger hon.

När hon kom till Sverige 1984 var familjen de enda invandrarna i - Ljungsbro. De bjöds med på picknick av svenskar.

– Till en början förstod vi inte varför de alltid tog oss till samma ställe. Vi ville hellre se någon annan plats. De behövde inte den omväxlingen, för dem räckte det med att vara ute i naturen.

Svenskarna hade en stark känsla för naturen medan vi mer såg den mer som en vacker tavla. Därför ville vi till en ny plats, se en ny tavla, hela tiden. Svenskarna var mycket mer uppmärksamma på naturen och kunde säga: Ser du de där fåglarna? Känner du lukten? Det gjorde vi inte. Det är som att antingen vara med i en film eller titta på den. Två olika sätt att se på naturen, säger Fereshteh Ahmadi.

Hon tror att utifrånperspektivet hjälpt henne i forskningen. Det är så lätt att bli hemmablind och inte se det som uppfattas som självklarheter i det man har omkring sig.

Flera i undersökningen tog upp att vården vill bota och rädda liv, men inte hjälper patienterna att leva vidare. Människor kan bli fysiskt friska men ändå börja må dåligt efter flera år.

– Man måste inse att krisen finns kvar, även om operationen gick bra, säger Fereshteh Ahmadi. Läkarna skulle kunna uppmuntra människor att använda sig av naturen för att må bättre.

– Kanske skulle vi ha naturträdgårdar runt sjukhusen, kanske ska man använda naturens musik, som fågelsång, vid operationer. Gruppresor till sköna platser i naturen, trädgårdsterapi – det finns massor att göra. Naturen har bevisligen en mycket lugnande effekt på män-niskor i Sverige. Och vi har dessutom naturen runt oss som en gratisresurs.

Fereshteh Ahmadi är själv en stadsmänniska i grunden och älskar stadslivet. Ändå kan hon känna en viss oro för utvecklingen när allt fler flyttar in till städerna och kommer allt längre från naturen. Och de invandrare som bosätter sig i städerna kanske aldrig får chansen att se värdet i naturen.

– För de unga har kafékulturen blivit oerhört viktig. De sitter på kaféerna och tittar i sina mobiltelefoner, surfplattor eller datorer. En del verkar sitta där hela dagarna. Jag är rädd för att de tappar känslan för naturen.

Själv sitter Fereshteh på ett kafé på den grekiska ön Lesbos när jag intervjuar henne per telefon.

– Jag älskar kaféer och den nya tekniken, säger hon och skrattar. Jag sitter ofta och jobbar på kaféer, nästan aldrig hemma. Jag jobbar mycket bättre på ett kafé, men tankarna blir bättre nära naturen. Så gärna ett kafé nära havet. Man kan kombinera stadslivskulturen med naturen.

De många åren i Sverige har gjort även henne till en person som numera älskar naturen på djupet.

– Jag gillar att promenera i skogen eller vara nära havet, lyssna och lukta. Jag är en internationalist men jag älskar Sverige!

Och hon har lärt sig av det svenska sättet att betrakta naturen på.

– På persiska kan jag fortfarande inte namnet på några blommor eller fåglar. På svenska har jag fått ett mycket rikare språk när det handlar om naturen.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se

Fakta. Fem sätt att hantera en kris

Så här rangordnar deltagarna i studien olika sätt att hantera en personlig kris:

1. Vistelser i naturen.

2. Lyssna på ”naturens musik” som fågelsång och vind.

3. Vandra i naturen eller delta i en aktivitet utomhus.

4. Själv omedelbart ta kontroll över sin situation utan Guds hjälp.

5. Tänka att livet är en del i en större och högre kontext.

Betydligt längre ned på listan kommer religiösa vägar att söka ro, som att lyssna på andlig musik, ge andligt stöd till andra eller gå till kyrkan. På sista plats kommer att söka hjälp av en präst eller en annan andlig ledare.

I studien har 2 417 personer som fått diagnosen cancer i Sverige svarat på en enkät. De fick rangordna 24 olika sätt att hantera sin sjukdom.

Studien är den första i världen som studerat kulturens inverkan på hur man hanterar en livskris. Det internationella intresset har varit stort.

Forskargruppen gör nu liknande undersökningar i Kina, Sydkorea och Turkiet och ska i höst utöka forskningen till Japan. “

“ Pengar är inte viktigast

LÖRDAG 20 JUNI 2015

Om det finns någon tvärsäker slutsats att dra av ESO-rapporten ”Verksamma insatser mot brott?” så är det att det inte finns några tvärsäkra slutsatser att dra av vad som minskar brottsligheten och inte.

Det betyder ingalunda att rapporten är ointressant. Snarare är det en indikation på de metodproblem som är förknippade med frågorna. Och på hur slutsatser om prevention måste vägas mot allmänt rättsmedvetande, etik och kostnader.

Ett sådant vanskligt spörsmål är om långa straff minskar brottsligheten. Forskningsläget, summerar rapport-författaren Mikael Priks, ger inget stöd för teorin – även om studier i vissa länder kan peka i den riktningen. Vidare är det svårt att urskilja vad som möjligtvis ska skrivas upp på ”avskräckningskontot” och vad som kan förklaras av att kriminella hålls inlåsta och därmed förhindras att begå nya brott.

Oviktigt, invänder kanske någon, så länge som resultatet är att brottsligheten minskar. Fast om det vore det allenarådande målet skulle man lika gärna kunna argumentera för att alla förstagångsförbrytare bör dömas till livstid.

En slutsats av rapporten är att övervakningskameror på ”rätt plats” kan minska fickstölder, väskryckning, bilstöder och inbrott i bilar och byggnader. Och det utan att samma brott ökar i områden intill.

Den personliga integriteten brukar vägas mot användningen av kameror. Men den debatten har väl passerat bäst-före-datum? Hotet mot den personliga integritet hittas i dag i kablar och servrar som via Facebook, betalkort och surfvanor skisserar vilka vi är som individer. Sett ur ett integritetsperspektiv är övervakningskameror i dag det minst problematiska.

Viss brottslighet är planerad och värderad utifrån en rationell riskanalys. Andra begås mer impulsivt. Det är sannolikt de förstnämnda som är lättast att styra genom påföljd.

Dödsstraff för ett smärre momsfiffel skulle säkert fungera avskräckande medan det är en from förhoppning att statistiken över relationsmord skulle påverkas nämnvärt.

Samtidigt skulle en sådan ordning utmana det allmänna rättsmedvetandet. Människoliv är viktigare än pengar. Detta måste avspeglas i påföljderna.

Om man tittar på de straffsatser som tillämpas i dag så finns en slagsida. En känd nöjesprofil dömdes 2003 till ett års fängelse för grovt skattebrott. Hon hade tagit ut 600 000 kronor ur sitt bolag. År 2011 dömde hovrätten en finansman till samma påföljd för att ha betalat drygt en miljon för lite i skatt.

Samma straff som de två ekobrottslingarna fick en 38-åring man som vid upprepade tillfällen misshandlat sin fru. Han hade bland annat tagit stryptag på henne och piskat henne med en sladd. Han dömdes för grov kvinnofridskränkning, misshandel av två av partnerns barn, olaga hot mot både hustrun och barnen samt för övergrepp i rättssak (Dala-Demokraten 27/3-2014).

Nu kan man förstås tycka att undanhållande av skatt är ett grovt brott eftersom man stjäl från det allmänna. Men varför bestraffas i så fall inte bidragsbrott, som ju också är stöld från det allmänna, enligt samma hårda måttstock?

Beloppen är vanligtvis mindre. Men även när brottet är grovt menar lagen att det är värre att inte ha betalat in det man ska än att ha försnillat medel från det som andra betalat in. För grovt skattebrott kan man dömas till fängelse i sex år. För grovt bidragsbrott är maxstraffet fyra år, oavsett hur höga beloppen är.

Men vanligtvis utdöms inget fängelsestraff alls. Straffet för en kvinna som fick sjukpenning under ett och ett halvt år samtidigt som hon arbetade stannade på villkorlig dom och dagsböter (TTELA 24/10 2014).

Det behövs mer forskning om brott och prevention. Men det behövs också en vidare debatt om värderingar och rättsmedvetande.

DN 20/6 2015 “

”Sverige behöver en mer nyanserad debatt om NPM”

LÖRDAG 20 JUNI 2015

“Olyckliga extrempositioner. Det är trångt på barrikaderna när det utskällda
New Public Management debatteras. I själva verket är flera av doktrinens grundsatser okontroversiella och rimliga, vilket glöms bort. Med en klokare debatt skulle vi få bättre svar på frågorna kring offentlig styrning, skriver forskaren Louise Bringselius.

Hösten 2014 annonserade finansdepartementet att man avsåg att utveckla en ”ny styrning bortom New Public Management”. Strax därpå inledde civilminister Ardalan Shekarabi en turné runt om i Sverige, för att diskutera hur detta ”bortom NPM” kunde se ut.

Dessa åtgärder följer på en långvarig debatt, som bland annat har förts här på Dagens Nyheters debattsidor. Debatten har riktat sig mot den samling idéer som i forskningen brukar gå under beteckningen New Public Management (NPM). Vissa har tagit fasta på den minskade professionella autonomin. Andra har tagit fasta på marknadslösningarna. Samtliga har argumenterat för att konsekvensen blir underminerad kvalitet, effektivitet och motivation i förvaltningen. NPM har blivit ett enkelt penseldrag som får förklara det mesta.

På barrikaden mot NPM har det således varit fullt. Men på den andra barrikaden, där NPM:s försvarare borde ha stått, har det ekat tomt. Begreppet NPM har snabbt etablerat sig som närmast ett skällsord i det offentliga samtalet. Därmed har det också blivit en lågriskstrategi att öppet sälla sig till de fanbärare som kallar på dess avskaffande.

När det bildas sådan här konsensus kring enkla etiketter och förklaringar finns det ofta anledning att bli misstänksam. Denna artikel syftar varken till att gå ut till stöd för NPM eller till att spä på den flod av kritik som redan framförs mot idésamlingen. I stället syftar den till att mana till försiktighet i debatten kring NPM, genom att visa på några risker med det sätt på vilket begreppet i dag ofta används.

Ett första problem med NPM-debatten är att NPM behandlas som om det vore ett paradigm eller en entydig idé – ungefär som ett färdigt paket som relativt enkelt kan lyftas ut från hyllan. Redan när begreppet lanserades år 1991, av den brittiske forskaren Christopher Hood, betonade han att de sju doktriner som den omfattade inte skulle misstas för en sammanhållen ideologi. Flera av trenderna inom NPM är till och med motstridiga, påpekade Hood. Förenklat är doktrinerna följande.

1. Förvaltningsmyndigheter ska ledas av opolitiska förvaltningschefer med betydande handlingsfrihet.

2. Styrningen ska vara resultatorienterad och utgå från granskning av prestationer.

3. Resultatansvaret ska delegeras inom myndigheten.

4. Olika fristående aktörer ska kunna utföra offentliga åtaganden.

5. Konkurrens ska eftersträvas.

6. Privat sektor som ska fungera som förebild för offentlig sektor.

7. Ekonomisk återhållsamhet ska betonas.

Dessa idéer uppstod delvis som en konsekvens av svårigheter att finansiera västvärldens välfärdsåtaganden. Syftet var att samtidigt öka effektivitet, rättssäkerhet och flexibilitet. Man kan således se NPM som resultatet av en ökad ambitionsgrad i förvaltningen.

Med tanke på den massiva kritiken mot NPM kan man tro att det skulle skava direkt, när man läser igenom doktrinerna. Men när man tittar närmare på dem finner man i stället att flera av idéerna är sådana som många av oss ganska omgående skulle ställa sig bakom. Det gäller exempelvis ambitionen att delegera beslutsmakt inom organisationer, så att personer närmare verksamhetsgolvet självständigt får besluta över hur arbetet ska organiseras och budgeten fördelas (doktrin nummer 2 och 3). I Sverige är det också många som stolt ställer sig bakom vår modell med fristående myndigheter, med syfte att skilja förvaltning från politik (doktrin nummer 1). Även strävan efter hushållning med offentliga medel har sannolikt stort stöd (doktrin nummer 7) och den bidrar till förvaltningens legitimitet.

Ett andra problem med NPM-debatten är att den har blivit så polariserad att man tenderar att låsa fast sig i extrempositioner. Med tanke på den kraftiga opinionen mot NPM riskerar man att kasta ut barnet med badvattnet. Det behövs en större förståelse för komplexiteten i de problem som berörs i debatten och därmed också ett mer nyanserat offentligt samtal.

Ett exempel är frågan om hur mycket granskning man ska ha och hur mycket utrymme de professionella ska få. Här har det varit flera nyanserade inslag i debatten, men också mer radikala sådana. Betydande granskning är nödvändig i en förvaltning som dels har delegerats betydande befogenheter, dels har höga ambitioner vad gäller rättssäkerhet, transparens och kvalitet.

Ett fall som utmärkt illustrerar problemet är de fosterhemsplaceringar som ägde rum under perioden 1950–1970. I dag vet vi att många av de barn som placerades ut for illa, men på den tiden var granskningen minimal och man litade på de handläggare som fattade beslut om placeringarna. Säkert hade flertalet av dessa handläggare barnens bästa för ögonen, men även med goda intentioner kan utfallet bli dåligt. För de barn som drabbades blev felplaceringarna livsavgörande och så är fallet med många av de beslut som fattas i den offentliga förvaltningen.

I sin artikelserie i DN (april–maj 2015) har Maciej Zaremba visat på liknande problem i socialförvaltningen i dag.

Granskning och transparens behövs således för att säkerställa kvalitet i förvaltningens beslut. Här är professionellt utrymme underordnad frågan om medborgarens rätt till korrekta beslut vid myndighetsutövning. Än en gång handlar det emellertid om en avvägning, där lösningen sällan ligger i ytterligheterna. Att ersätta en extremposition med en annan har sällan varit en klok lösning.

Ett tredje problem med NPM-debatten är att den – med den självsvåldighet som lätt följer när det är trångt på barrikaden och öppna motståndare saknas – tenderar att misstänkliggöra stora grupper

i samhället. NPM blir inte bara ett skällsord med sikte på idéer, utan det blir också ett skällsord med sikte på grupper. En sådan grupp är de riskkapitalister som verkar på de nya öppna marknader man har skapat. En annan grupp är högre chefer inom förvaltningsmyndigheter. Det uppstår ett onödigt hårt debattklimat. Med ett mer nyanserat, respektfullt och samarbetsinriktat offentligt samtal skulle man sannolikt komma fram till klokare svar än vad man gör med dagens polarisering.

Enkla grepp och eleganta etiketter har alltid haft en förförande attraktionskraft på människor, när vi försöker förstå och förklara samtidens problem. Kanske är det delvis därför som NPM har kommit att användas som ett intellektuellt alexanderhugg. En etikett som inte bara säkrar en plats i strålkastarljuset, utan också förmår locka folk till barrikaderna. Det är dags att vi kliver ned från dessa barrikader och möter verkligheten, som är betydligt mer komplex och rik på nyanser. Först då kan det riktiga samtalet börja.

Louise Bringselius, docent och förvaltningsforskare vid Lunds universitet “

“ Sjukdomen blev starten på deras forskarkarriär

LÖRDAG 20 JUNI 2015

Cancer. Parkinson. Två tuffa diagnoser med dåliga framtidsutsikter. Ulrika Sandén och Sara Riggare valde att göra sjukdom till yrke.

– Jag är trött på solskenshistorier, men det är tack vare våra sjukdomar – inte på grund av dem – vi forskar, säger Ulrika Sandén.

Ulrika Sandén, 41, och Sara Riggare, 44, lärde känna varandra genom ett parkinsonforum på Face-book för två år sedan.

Ulrika Sandén hade precis fått sin diagnos, som troligen orsakats av behandlingen hon fått för sin hjärntumör. Sara Riggare har haft Parkinsons sjukdom sedan hon var 13, men fick det inte svart på vitt förrän 20 år senare. Det är hon glad för i dag.

– Jag skulle inte må så bra som jag gör i dag om jag hade gjort som vården sa. Hade jag fått det här beskedet när jag var 13 hade det varit en dödsdom, säger Sara Riggare.

Hon har precis tagit licentiat-examen på Karolinska institutet. Det innebär halvvägs till en doktors-examen och ämnet är i princip hon själv.

– Mitt jobb är att jag ska må så bra som möjligt och därav kunna hjälpa andra. Jag har gjort min sjukdom till mitt yrke, förklarar Sara Riggare, som forskar kring egenvård av parkinsonpatienter.

Hennes kliv in i forskarvärlden började med att hon insåg att hon var mer kunnig kring sin sjukdom än sin egen läkare. Det fick henne att vilja prata med forskare om saker som skulle kunna göras.

– Och då förstod jag att för att kunna prata med forskare på forskares språk, var jag tvungen att bli forskare.

Ulrika Sandén fick hjärncancer som 30-åring och opererade bort en hjärntumör. Med hjälp av rehabilitering och, som hon själv säger, en rejäl livsgnista, lyckades hon ta sig tillbaka till ett aktivt leverne och yrkesliv. 2010 flyttade hon till Vester-ålen i Nordnorge.

– Jag skickade ansökningar till olika nordnorska kommuner och det första jobbet jag erbjöds tog jag. Jag ville ha ett äventyr, säger Ulrika Sandén.

Väl på plats insåg hon att det lilla norska samhället fick henne att må bra, inte bara på grund av miljön, utan till följd av invånarnas inställning till livet.

– De ältar inte. I stället lyssnar de under tystnad för att sedan sätta i gång med något aktivt, till exempel en fjälltur eller laga middag.

Att leva i en miljö där humorn är ständigt närvarande, döden inte skrämmer och ingen ömkar en hade en positiv inverkan som Ulrika Sandén ville utforska mer. Hon är socionom i grunden och hennes nyfikenhet slutade i en masteruppsats: ”Nuets förnöjsamhet.”

– Det är lätt när man är sjuk att hela världen blir sjuk omkring en. Allting kommer att handla om sjukdomen, läkarkontakter, mediciner. Det vanliga livet ställs på paus.

Mer av den nordnorska livsglädjen behövs inom sjukvården, tycker Ulrika Sandén, som forskar vidare på temat. Nu i ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt, ”Proaktiv Cancervård”, på Lunds tekniska högskola.

Målen är bland annat ökad patient-medverkan, bättre överlevnadsprognos och minskad oro för den enskilde sjuke.

– Jag hade inte kommit på detta om jag inte hade haft cancern i bakvattnet själv. Jag tror att jag som forskare räcker ett steg längre, för min fantasi når längre än den skulle ha gjort om jag var frisk.

Sara Riggare nickar instämmande medan Ulrika pratar och håller med om att det är en fördel att själv vara drabbad av det man jobbar mot. I sitt forskningsprojekt undersöker hon hur parkinsonpatienter använder appar för att mäta exempelvis medicineffekt och stelhet i rörelser.

– Tekniken är egentligen bara en del av det, forskningen handlar om hur man kan lära sig av teknik. Jag vill få fram strukturer för att vi som vill ska kunna vara mer aktiva, vilket i sin tur också skulle kunna avlasta vården.

Många läkare ber sina patienter att föra smärtdagbok. En kvinna i Saras patientgrupp testade att göra tvärtom.

– Hon mätte när på dagen hon mådde bra. Genom att följa sig själv gick hon från 3 timmars välmående per dag till 9,5. Hon tyckte också metoden var mer motiverande, efter-som det är roligare att tänka på när man har det bra, än på när man har det dåligt, säger Sara Riggare.

Personer med samma slags cancer som Ulrika Sandén får förr eller senare återfall. Sjukdomen är kronisk och drygt hälften överlever fem år.

– Jag har varit fri från återfall i över tio år och har lovat mig själv att om jag doktorerar, då ska jag åka till varenda rehabiliteringsklinik i landet och föreläsa, för att visa att diagnosen inte behöver betyda slutet, även om jag är väldigt trött på solskenshistorier. Kanske kommer jag inte att orka genomföra löftet, men jag vill i alla fall berätta för så många jag kan om mina forskning om nuets förnöjsamhet, säger hon.

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se

Fakta. Parkinson

Parkinsons sjukdom är neuro-logisk och drabbar främst personer över 55 år. I Sverige finns drygt 20 000 personer med sjukdomen. Något fler män än kvinnor insjuknar, men i stort är könsfördelningen rätt jämn.

Parkinson innebär att nervceller, som tillverkar signalsubstansen dopamin, långsamt försvinner. Dopaminet är viktigt för att signalerna från olika delar av hjärnan ska nå varandra och när det blir för lite dopamin i hjärnan kan symtom som skakningar, stelhet och långsamma rörelser uppträda. Symtomen förvärras ju fler dopaminproducerande nervceller som dör.

Det finns i dag inga läkemedel som botar Parkinsons sjukdom,
men det finns mediciner som hjälper till att kontrollera symtomen.
Med rätt behandling och regelbunden rehabili-tering kan man leva som tidigare i många år.

Källa: Parkinsonguiden, Parkinsonförbundet

Fakta. Hjärncancer

I Sverige får ungefär 1 300 per-soner diagnosen primär hjärntumör varje år. Sjukdomen före-kommer ungefär lika ofta hos män som hos kvinnor. Barn, ungdomar och unga vuxna kan få sjukdomen, men den är vanligast hos personer över 60 år.

Orsaken till hjärntumörer är
inte känd. Kemiska ämnen och
arv kan spela in. Tumörer i centrala nervsystemet är antingen primära eller sekundära. Primära tumörer uppstår i hjärnan. Sekundära är - metastaser, dottertumörer, från cancer som har uppstått någon - annanstans
i kroppen men spridit sig till hjärnan.

Primära hjärntumörer kan vara godartade eller elakartade. God-artade tumörer växer långsamt och avgränsat från själva hjärnvävnaden, medan elakartade växer in i hjärnvävnaden och är svårare att operera bort. Det finns ett hundratal olika typer av primära hjärntumörer med olika prognos och behandling.

Källa: Vårdguiden, Hjärnfonden “

“ Malariabesläktad fästingsmitta i Sverige

LÖRDAG 20 JUNI 2015

Den ovanliga fästingsmittan babesios har hittats bland djur men kan också drabba människor, visar en ny svensk studie. Smittan är släkt med malariaparasiten och kan bryta ned kroppens röda blodkroppar.

I den stora fästingstudien som har pågått i närmare tio år har forskarna hittat två fästingar med babesia-parasiten och fyra personer med antikroppar mot smittan. Enligt Pia Forsberg, klinisk forskningsledare för studien, visar studien att babesia förekommer i Sverige och kan drabba människor här, rapporterar Vetenskapsradion.

Smittans utbredning är ännu oklar, men enligt Folkhälsomyndigheten är den mest förekommande bland boskapsdjur som kor och får i mellersta Sverige.

– Man vet inte hur läget ser ut, det kan vara ett jättestort mörkertal, säger Maria Karlsson som är doktor
i zoologisk ekologi vid SLU, till TT.

Även hon har undersökt förekomsten av babesia hos fästingar och under förra sommaren samlade hon in 520 fästingar från olika platser i södra Sverige – av dem var 22 bärare av smittan.

– Framför allt på Hallandsåsen var det vanligt förekommande, där hittade vi tre olika arter av babesia, säger hon.

Ett hundratal babesiaarter är kända men bara ett fåtal kan orsaka sjukdom hos människor, enligt Folkhälsomyndigheten. Det har dokumenterats två fall av smittan hos människor i Sverige, varav åtminstone en av patienterna saknade en mjälte, enligt Pia Forsberg. Och det är framför allt personer som saknar mjälte som drabbas av sjukdomen.

Utomlands har dödsfall dokumenterats, men enbart hos personer med mycket nedsatt immunförsvar, säger Pia Forsberg till Vetenskapsradion.

Anders Tegnell, statsepidemiolog på Folkhälsomyndigheten, säger att man länge känt till fästing-smittan babesios.

– Det är en vanlig djursjukdom i Mellansverige, att den finns är inget konstigt och veterinärer är väl medvetna om den, säger Anders Tegnell.

Men upptäckten att babesia verkligen finns i Sverige är väldigt viktig för svensk sjukvård, säger Pia Forsberg till Vetenskapsradion.

– Särskilt för distriktsläkarna som oftast tar hand om människorna som har blivit fästingbitna.

Men risken att bli smittad är oerhört liten. Enligt den senaste studien handlar det bara om två fästingar bland tusentals undersökta.

– Det är en udda sjukdom som i grund och botten är en djursjukdom som i något enstaka fall har drabbat en människa. Det finns så mycket annat att oroa sig för än för babesios, säger Anders Tegnell.

Mimi Billing

mimi.billing@dn.se

Fakta. Babesios

Babesios, eller piroplasmos, är en fästingöverförd sjukdom, som är vanligt förekommande bland får och kor i södra och mellersta Sverige. Sjukdomen orsakas av att parasiten babesia, nära besläktad med malaria, förökar sig i de röda blodkropparna.

I båda fallen där människor i Sverige har drabbats av sjukdomen har orsaken varit B.divergens. Hos personer som saknar en fungerande mjälte ger B.divergens en allvarlig sjukdom med bland annat malaria-liknande symptom som hög feber, frossa, gulsot och njursvikt.

Babesios smittar enbart från fästingar, inte från människa till människa.

Källa: Folkhälsomyndigheten "

" Överge inte förortsborna

SÖNDAG 21 JUNI 2015

Det räcker inte att polisen rycker ut när bilar står i brand. För att vända den negativa trenden i flera förorter är ökad polisiär närvaro nödvändig.

Det blir allt svårare för polisen att få allmänheten att vittna. Det gör att färre brott klaras upp, vilket i sin tur gör att fler upplever det som lönlöst att vittna. Och om oviljan att prata med polisen tidigare gällde kriminella har inställningen nu spridits till gemene man. Det är den oroväckande utveckling som beskrivs i ”Studio Etts” reportage om den så kallade tystnadskulturen.

”Sannolikheten att brotten klaras upp är noll”, säger några killar vid Norsborgs tunnelbanestation. Kriminalinspektör Johan Winells svar? ”Siffran noll ligger ganska nära sanningen.”

Att utreda brott utan allmänhetens hjälp kräver inte bara stora resurser, det leder också till att många utredningar läggs ner. Bara hos Södertörnpolisen läggs en som rör ett grovt våldsbrott ner i veckan, på grund av brist på vittnesmål, berättar Winell.

Pål Sjölander, kommissarie vid polisen i Västra Götaland, säger till ”P1-morgon” att rädslan ofta är överdriven. ”Min bild är att gemene man väldigt sällan råkar illa ut om man hjälper polisen.”

Men Rikskriminalpolisens rapport från i höstas visar delvis på en annan verklighet. I den pekas 55 områden ut i 22 stora och små städer där ”det ordinarie rättssystemet till viss del sätts ur spel”. Det är dessa områden som har kommit att kallas no go-zoner.

I dessa har löst sammansatta grupper kriminella, i de flesta fall med ”låg strategisk förmåga”, hela lokalsamhällen i sitt våld, går det att läsa. Näringsliv, myndigheter och allmän-heten utsätts för hot, våld och utpressning. Narkotikahandel sker öppet och grovt våld sker på platser där allmänheten hamnar i kläm, som vid den tragiska dödsskjutningen i Göteborg nyligen.

Men det är inte bara de boende som drabbas – även polisen hindras i sitt arbete med att stävja brottsligheten. Dels på grund av att allmänheten inte vill bidra i utredningar, dels på grund av sabotage på plats. Obevakade polisbilar angrips och poliser hotas och utsätts för våld. De som ska skydda allmänheten har svårt att skydda sig själva.

Till exempel går det i rapporten att läsa att ”fordons-kontroller försvårar” arbetet. Men det är inte polisens kontroller som åsyftas, utan de kriminella nätverken som hindrar polisens verksamhet. Råttorna dansar på bordet.

55 områden är 55 för många och för att vända den mycket oroande trenden krävs insatser från samhällets alla delar.

Varje medborgare har ett ansvar. Men så länge boende uppfattar att riskerna är större än det som man kan uppnå genom att vittna – eftersom hotbilden är tydlig och uppklaringsprocenten låg – kommer det inte att ske.

Problemet är större än polisens arbete och ansvaret är delat. Men tydligt är att myndighetens strategi hittills har varit misslyckad. I rapporten finns också en stor dos självkritik: Polisens arbete har i för hög utsträckning varit händelsedriven. När bilbränderna är släckta har också insatserna avtagit.

Vad som nu behövs är ökad och bestående närvaro i de här områdena. Förortsborna kan inte längre lämnas i de kriminellas våld, som i sin tur inte ska lämnas ostörda.

För det krävs resurser och prioriteringar. Men kostnaden för att låta bli – en rättsstat som inte når alla – är betydligt högre.

DN 21/6 2015 “

”Cirkulär ekonomi bra både för jobben och för miljön”

SÖNDAG 21 JUNI 2015

“ Ställ om till kretslopp. Jobbdebatten lever kvar i industrisamhället. Det gör inte vi
– och både teknikutvecklingen och klimatfrågorna innebär växande utmaningar.
Omställning till en cirkulär ekonomi, där återanvändning och grön energi dominerar,
är nödvändig, skriver representanter för fack, företag och forskning.

Diskussionen om jobben i framtiden behöver breddas. Debatten i dag förs som om vi fortfarande levde kvar i industrisamhället och jobben automatiskt skulle öka med tillväxt i BNP. Men några sådana garantier finns inte längre. Digitaliseringen av ekonomin ställer många av den konventionella ekonomins postulat på huvudet. Investeringarna i robotar och automatisering ökar snabbt och gör att människor ersätts av maskiner. Nya jobb kommer visserligen till men inte alls i samma takt.

Parallellt med den snabba teknikutvecklingen – med dess många fascinerande möjligheter – blir spänningen mellan ekonomi och miljö allt allvarligare. Det är ingen överdrift att påstå att den konventionella tillväxten är på kollisionskurs med naturen. Ett alltmera instabilt klimat och överutnyttjade ekosystem och naturresurser är de mest tydliga exemplen.

Förslag till miljöåtgärder har hittills ofta setts som ett hot mot både konkurrenskraft och jobb. Samtidigt är det uppenbart att energi och materialanvändningen inte kan fortsätta som förut. Priserna för olika råvaror har ökat snabbt. Materialkostnaderna uppgår i vissa branscher till 40–50 % av kostnadsmassan. Därtill kommer de snabbt ökande kostnaderna för samhället för klimat- och miljöpåverkan samt att vissa resurser uppvisar klara knapphetsproblem.

Med en växande befolkning i världen och en helt nödvändig ökning av levnadsstandarden i låginkomstländerna kommer trycket på naturen att fortsätta öka. En effektivare resursanvändning skulle spara både pengar och natur. Därtill skulle jobben öka, som vi strax ska visa. Slutsatsen är att jobb- och miljöagendan måste giftas ihop. Sverige har goda förutsättningar gå före.

Dagens ekonomi bygger i allt väsentligt på principen ”köp och släng”. Logiken under de senaste femtio åren har varit att ju snabbare vi ersätter våra prylar, desto bättre för företagen och ekonomin. Det kommer inte att hålla i längden.

Det allra mesta av de produkter som kasseras i dag representerar stora värden som skulle kunna utnyttjas igen – och igen. I dag hamnar alltför mycket i förbränningsugnarna, ofta utan att sorteras först, och med risk för allvarliga föroreningar till både luft och vatten.

För att utvecklingen ska bli ekologiskt hållbar krävs att vi satsar på en ekonomi där energianvändningen baseras alltmer på förnybar energi, är maximalt effektiv och produkterna är utformade både för att hålla längre och underlätta återvinning, demontering, återanvändning och rekonditionering. Ett exempel är flervåningshus i trä som binder kol

under hela det ingående virkets totala livslängd. Ett annat är elektronik som designas för längre livslängd och för att enkelt kunna plockas isär så att ingående komponenter kan utnyttjas igen. Ett tredje exempel är möbler av återvunnen plast, som i sin tur kan recirkuleras.

Förändringar i design måste förenas med att nya affärsmodeller utvecklas. Att även sälja tjänster och service är en vinnande formula. Michelin hyr ut däck till tunga fordon och tar betalt per km. Däcken återvinns och regummeras. Renault tar tillbaka gamla motorer, renoverar dem och använder i nya fordon. Hos Mud Jeans och Houdini kan man hyra kläder i stället för att köpa. Digital Lumens erbjuder smart belysning som en service som ett alternativ till köp.

Inte bara forskarna, utan också företag och fack, som vill värna sina affärer och jobb, riktar nu intresset mot att radikalt höja effektiviteten i resursanvändningen under alla led av en varas livscykel.

Utveckling mot en mer cirkulär ekonomi kommer inte av sig själv. Politiken måste hjälpa till med både smarta styrmedel och offentliga investeringar för att möjliggöra övergången. Miljöskatternas andel av den totala skatteuppbörden i Sverige ligger i dag strax under 6 procent och sjunker räknat i miljarder. Skatten på arbete utgör 60 procent så här finns stora möjligheter att skatteväxla för att göra det enklare att anställa och bryta ohållbara mönster. Det goda arbetet ökar yrkeskunnandet, ger livet mening och bygger upp samhället till skillnad från miljöpåverkan och överuttag av naturen som försvårar kommande generationers förutsättningar till ett bra liv.

För att nå ett samhälle med låg miljö- och klimatpåverkan krävs också att det byggs allt från räls och kollektivtrafiklösningar till smarta elnät – investeringar som den offentliga sektorn måste initiera. Genom rätt typ av investeringar – runt 100 miljarder om året, motsvarande ungefär 2–3 procent av BNP årligen skulle vi efter femton år vara på god väg mot en mer cirkulär ekonomi.

Romklubben har nyligen låtit göra en simulering av den svenska ekonomin. Hur skulle Sverige sett ut i dag om vi redan vore mer energieffektiva, hade högre andel förnybar energi samt en långt effektivare materialanvändning? Var och en av dessa åtgärder skulle enligt modellkörningen föra med sig en betydande minskning av koldioxidutsläppen, totalt skulle det bli nära 70 procent. Dessutom visade analysen att mer än 100 000 nya jobb skulle skapas. Det blir de facto många fler jobb i en ekonomi som vårdar och vidareutvecklar värdet av det som redan producerats än i en ”köp- och släng”-ekonomi.

Om vi vill styra mot en mer cirkulär ekonomi är politiska åtgärder helt nödvändiga – både på EU-nivå och nationellt:

1 Utveckla den förnybara energin, bredda ekodesigndirektivet – att omfatta både energi- och materialeffektivitet – och reformera handeln med utsläppsrätter så att det primära syftet uppnås, att styra bort från kol.

2 Skärp kraven för återvinning och återanvändning av material och restprodukter samt inför skatt på avfallsförbränning.

3 Använd offentlig upphandling för att locka fram nya affärsmodeller där fokus flyttas från att sälja produkter till att även sälja service och tjänster.

4 Skatteväxla: sänk skatten på arbete och höj den på miljöpåverkan och att överutnyttja naturen

5 Avskaffa momsen på återvunnet
material.

Vi lever i en värld där klimathotet framstår som allt allvarligare. Samtidigt är arbetslösheten hög, inte minst bland unga. Digitaliseringen av ekonomin ställer oss inför både möjligheter och problem. Tekniken hjälper oss att använda resurserna mera effektivt. Samtidigt riskerar många människor att bli utan jobb när rader av arbetsuppgifter tas över av maskiner. Vi kan inte se några argument emot att genom ökade investeringar i hållbara energi-, transport- och materialsystem och en förskjutning av skattebördan från arbete till naturresurser stimulera utvecklingen mot att utnyttja naturen på ett mera ansvarsfullt sätt.

Anders Wijkman, ordförande i Romklubben Per Olof Sjöö, förbundsordförande i GS-facket Per Stoltz, sustainability developer, Ikeakoncernen Johan Rockström, professor i miljövetenskap, chef för Stockholm Resilience Cente “

“ Ny lag tandlös – svårt stoppa bilmålvakter

SÖNDAG 21 JUNI 2015

En ny lag skulle göra det lättare att lägga beslag på bilmålvakternas fordon. Men hittills har endast ett fåtal fordon tagits om hand, visar DN:s granskning. I dag finns elva svårt skuldsatta personer i Sverige som äger mer än 1 000 bilar var.

Den 1 juli i fjol ändrades lagen för att komma åt bilmålvakternas fordon. De nya reglerna skulle göra det möjligt för Kronofogden och parkeringsbolag att ta hand om bilarna. Men lagen har inte fungerat som det var tänkt.

– Än så länge har vi inte tagit så många bilar i anspråk, säger Johan Krantz, verksamhetscontroller på Kronofogden.

Målvakterna, som ofta är personer med stora skulder, anlitas för att den som verkligen använder bilen ska slippa betala avgifter och skatter.

Eftersom målvaktenna själva saknar något av värde har det varit svårt att driva in skulder från dem.

Tanken med den nya lagen var att helt enkelt lägga beslag på bilen och på så sätt få in en del av skulden.

Men DN:s granskning visar att endast ett fåtal bilar har beslagtagits. Bilmålvakterna finns kvar och skaffar hela tiden nya fordon.

DN har bett Transportstyrelsen att ta fram en aktuell lista över de personer i Sverige som står som ägare av flest fordon i landet. Det går inte att se vad det är för sorts fordon, men till större delen rör det sig om bilar.

Enligt parkeringsbolag och Krono-fogden varierar bilarnas värde kraftigt. Ibland är det fallfärdiga fordon, ibland nya fräscha bilar.

Totalt är det elva personer, samtliga män, som äger mer än 1 000 fordon var. Det finns 121 personer som äger mer än 100 fordon.

Högst upp på listan står en 56-årig man skriven i Göteborg. Han är registrerad som ägare av 2 906 fordon. Sedan den hårdare lagen trädde i kraft i fjol har han skaffat ytterligare 397 fordon.

Mannen har samtidigt registrerade skulder hos Kronofogden på 24,3 miljoner kronor. Det är långt ifrån något rekord. En 30-årig man i Malmö, som äger 1 835 fordon, har skulder på 54,6 miljoner.

DN har förgäves sökt männen, men precis som de flesta andra på listan är de mycket svåra att få tag på. Ingen av dem svarar på de telefonnummer som finns till dem.

DN frågar Johan Krantz på Kronofogden varför personernas fordon inte har tagits i beslag för att reglera skulderna.

– Vi har inte resurser att åka runt och spana efter bilar. Tanken var att det i första hand skulle vara parkeringsvakterna som upptäckte bilarna, säger Johan Krantz.

Men inte heller parkeringsvakterna lyckas komma åt bilarna. Lagarna gör det möjligt att ta hand om ett fordon när ägaren har mer än 5 000 kronor i obetalda parkeringsavgifter.

Problemet har varit störst i Malmö, där det finns många bilmålvakter. Eva Svenning är ansvarig för parkeringsövervakning och fordonsflytt i Malmö och den som beslutar att fordon ska tas i beslag. På ett år har hon beslutat om att ta hand om cirka hundra bilar.

– Parkeringsvakterna kan i dag inte få fram uppgifter på sina handdatorer. I stället tvingas de ringa till Transportstyrelsen och kanske vänta en halvtimme i telefonkö. Det är bara öppet på vardagar mellan klockan 8 och 16, berättar Eva Svenning.

Erfarenheterna från Göteborg är likartade. Där har endast åtta bilar tagits i beslag. Stockholm är inte lika hårt drabbat av bilmålvakterna.

Kommunerna har haft täta kontakter med Transportstyrelsen för att få fram ett effektivare system. Men det dröjer innan det kommer ett fungerande system.

– Det här är en fråga som är under process. Vi tittar på tekniska lösningar för att få fram en bättre lösning. Vi undersöker också om vi kan skapa en automatisk telefontjänst som vakterna kan utnyttja hela dygnet, säger Mikael Andersson, pressansvarig på Transportstyrelsen.

Transportstyrelsen räknar med att få fram ett bättre system någon gång under hösten.

Stefan Lisinski

stefan.lisinski@dn.se

Fakta. Kronofogden har rätt att beslagta fordon

Den 1 juli 2014 kom en ny lag som gjorde det möjligt för Kronofogden att beslagta fordon för att användas som betalning av skulder kopplade till fordon.

Meningen var att den som använde bilen inte skulle kunna flytta över ansvaret på en så kallad bilmålvakt.

Lagen gav Kronofogden rätt att lägga beslag på ett fordon, om det finns obetalda skulder kopplade till det. Kommunerna fick också rätt att ta hand om fordon om ägaren har mer än 5 000 kronor i obetalda parkeringsavgifter.

DN:s granskning visar att mål-vakterna fortfarande anlitas flitigt. Elva personer i Sverige står som ägare till mer än 1 000 fordon vardera och 121 personer har mer än vardera 100 fordon.

De 25 personer i landet som står som ägare till flest fordon har sammanlagt nästan 210 miljoner kronor i skulder hos Kronofogden.

Viktigaste skälet att anlita bilmålvakter är att slippa skatter och avgifter. Några anlitas också för att föra bilarna ut ur Sverige. “

“Svenskarna har fått allt senare surfvanor

SÖNDAG 21 JUNI 2015

Ett diagram över våra mobila surfvanor kan säga rätt mycket om den moderna människans liv. Vi ägnar numera mest tid åt surfplattan och mobilen timmarna före midnatt.

Telenor har gjort en jämförelse mellan hur våra surfvanor såg ut för fyra år sedan och hur de såg ut under ett dygn i april i år. Att dataförbrukningen ökat kraftigt är ingen överraskning, men det är däremot fördelningen över dygnet. 2011 var kurvan ganska jämn med ett bottenläge vid 04-tiden på morgonen och en liten topp vid 21-tiden. I år är svängningarna mycket större med stort tapp på morgonkvisten och en mycket hög topp vid 22–23-tiden. Den genomsnittliga dataförbrukningen är sju gånger större på kvällen än på morgonen.

Ett diagram över våra mobila surfvanor kan säga rätt mycket om våra liv. Vi ägnar numera mest tid åt surfplattan och mobilen timmarna före midnatt. Telenor har gjort en jämförelse mellan hur våra surfvanor såg ut för fyra år sedan och hur de såg ut under ett dygn i april i år. Att användningen ökat kraftigt är ingen överraskning, men det är fördelningen över dygnet. 2011 var kurvan ganska jämn med ett bottenläge vid 04-tiden och en liten topp vid 21-tiden. I år är svängningarna mycket större med stort tapp på morgonkvisten och en mycket hög topp vid 22–23-tiden. Den genomsnittliga dataförbrukningen är sju gånger större på kvällen än på morgonen.

TT”

“ Börja med att tysta mobilerna

MÅNDAG 22 JUNI 2015

För en tid sedan skrev jag om bibliotek och efterlyste synpunkter. Ska de vara en stilla plats eller är detta uttryck för en förlegad ”tysthetsnorm”, som en makthavare hävdade?

Responsen blev överväldigande. Ni har bidragit med över 220 mail och ett mycket vackert handskrivet brevkort från ”Söders höjder”.

En bibliotekarie skriver om sina ”tusen historier och minnen” från yrket, det har varit ett privilegium att ta del av några av dem. Många av de tusen återkommer: biblioteken som väg till bildning mot alla odds, som enda fristad undan mobbning eller trasiga familjer.

Ett kan man konstatera. Om den nya normen ska vara mer prat, mobil-användande, stök och oro på svenska bibliotek så har denna norm föga stöd bland DN:s läsare. ”Varför är detta över huvud taget en diskussion?”, är det flera som frågar sig. En del gör inter-nationella jämförelser – Finland, Spanien och Japan har förekommit – vilket får svenskar att framstå som böckernas barbarer som ens kommer på en så barock tanke som att ifrågasätta läsron på bibliotek.

Många har svårt att se detta som en höger/vänsterfråga. ”Själv är jag vänster och har alltid sett mig som det men jag tycker vänsterns reaktion i denna debatt har varit extremt sorglig”, skriver en Stockholmsbibliotekarie. Flera lyfter fram bibliotekens roll för arbetarklassens bildningsresa. ”Tysthetsnormen” verkar främst vara ett problem för nyvänstern.

Några synpunkter går särskilt igen. Högljuddheten är inte bunden till ålder, klass eller etnicitet – men att det främst rör sig om det manliga könet tycks tveklöst. De allra flesta är positiva till ljudliga aktiviteter som författar-besök och barnprojekt men önskar att det i så fall ska finnas rum som verkligen är tysta. Och så dessa telefoner. ”Mobilprat” är en mycket vanlig störnings-källa – något som inte borde vara svårt att totalförbjuda. Vad finns för skäl att tala i telefon inne på ett bibliotek?

En del bibliotekarier vittnar om att det är svårt att få chefernas stöd när de försöker skapa lugn och tystnad. Jag vet inte vad det är värt, men den stora majoriteten av besökarna tycks ni sanner-ligen ha med er.

Och då kvarstår nyckelfrågorna: Vem har efterfrågat mindre tystnad på biblioteken? I vems ögon har ”tysthetsnormen” blivit ett problem? På vems uppdrag har biblioteken upphört att vara en fredad zon för bildning och läslust?

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se “

”Diskrimineringslagen saknar barnperspektiv”

MÅNDAG 22 JUNI 2015

“ Missriktad lagtext. Barnkonventionen kräver att vi i frågor som rör barn har ett barnperspektiv. I fall där barn utsätts för sexuella trakasserier av andra barn är det därför olyckligt att lagen bara utgår från vuxnas sexualitet. För att kunna hjälpa de barn som utsätts för kränkningar behöver lagen ändras, skriver Agneta Broberg, DO.

De anmälningar som DO tar emot som kanske berör allra mest är när barn utsätts för sexuella trakasserier av andra barn. Kränkningar mellan barn är händelser där alla, på ett eller annat sätt, är offer. Samtidigt ser vi att nuvarande lagstiftning begränsar hur samhället kan, och ska ta hand om dessa händelser. Som diskrimineringsombudsman hyser jag allvarliga tvivel om lagen på den här punkten är förenlig med barnkonventionen.

DO har till uppgift att utöva tillsyn över att utbildningsanordnare för förskolor och skolor följer diskrimineringslagen. Enskilda som upplever att de utsätts för trakasserier eller sexuella trakasserier i skolan kan därmed anmäla det till DO. Men vad många inte känner till är att när DO får in en anmälan som rör händelser mellan barn i förskola eller skola ska myndigheten utreda om utbildningsanordnaren har fullgjort de krav som lagen ställer på utredning och åtgärder vid trakasserier. DO:s uppgift är inte att utreda trakasserierna i sig eller att ställa en ”förövare” till svars.

I praktiken behöver dock DO för att kunna avgöra om utbildningsanordnaren har brustit i sina skyldigheter också undersöka om det faktiskt har förekommit trakasserier på förskolan/skolan eller inte. Det kan alltså krävas ett visst mått av individorienterade utredningar av minderåriga även i ärenden om sexuella trakasserier.

En sådan utredning riskerar självklart att i sig vara traumatisk och riva upp sår för ett redan utsatt barn. Risken är också att en juridisk process tar tid, ibland flera år, och att den i slutändan inte ger barnet (upplevelsen av) upprättelse i de fall där skolan kan anses ha fullgjort sina skyldigheter.

Ytterligare ett problem med nuvarande lagstiftning är att det individorienterade verktyget bygger på en ”förövare och offer”-dualitet som är problematisk på flera sätt. Konsekvensen av utredningen blir att ett annat barn identifieras som ”förövare”. Även om lagstiftningen handlar om att slå fast ansvar för skolans huvudman är effekten av den att enskilda barn riskerar att pekas ut inför den domstol som eventuellt kan komma att pröva ärendet. Detta sker ofta utan att det utpekade barnet hörs, vilket är djupt problematiskt ur barnrättssynpunkt. De stigmatiserande konsekvenserna för det utpekade barnet och barnets familj har ingen tänkt på.

Min bedömning är att utredningar rörande trakasserier mellan barn riskerar att göra mer skada än nytta för samtliga av de inblandade barnen.

När det gäller sexuella trakasserier är förbudet formulerat utifrån vuxnas sexualitet och vuxnas syn på sexualitet. Lagen är skriven för situationer som vuxna människor befinner sig i. Den handlar om vuxensexualitet i arbetslivet och vid universitet/högskolor. Skola och förskola är visserligen inkluderade i lagstiftningen men barns situation

har inte utretts särskilt i samband med att lagen antogs. Diskrimineringslagen saknar ett barnperspektiv.

En del forskare menar i och för sig att barn är medveta om sin sexualitet från förskoleåldern och att de från relativt låg ålder kan förstå att de kränker någon annan. Men att barn har någon form av sexualitet är däremot inte nödvändigtvis samma sak som att de kan utsätta varandra för sexuella trakasserier i lagens mening. Tvärtom resonerar vi i annan lagstiftning (brottsbalken) att barn inte kan ses som förövare, eftersom de varken har faktisk eller rättslig förmåga att ta ansvar för sina sexuella handlingar. På motsvarande sätt lägger lagstiftningen på en rad områden ansvaret för barnen och deras handlingar på vårdnadshavare, på skolan eller andra vuxna i dess omgivning.

Som diskrimineringsombudsman ifrågasätter jag också om lagstiftningen är effektiv för att faktiskt hjälpa de tiotusentals barn som dagligen utsätts för kränkningar i skolan. Fokus läggs i dag på barns möjlighet till upprättelse i efterhand genom skadestånd i stället för att stödja och hjälpa utsatta barn i den verklighet de befinner sig i. Alla barn kan, eller vågar inte heller berätta om vad de upplever i skolan för föräldrar eller vårdnadshavare på grund av hemförhållanden eller andra omständigheter som gör barnet otryggt. Inte minst i dessa fall behövs andra vuxna som tar barnet på allvar och snabbt kan ge dem stöd på plats.

Jag anser att det förslag som också BO tidigare har framfört om lokala barn- och elevombud kan vara ett steg på vägen att lösa det här problemet. Lokala barn- och elevombud kan vara den oberoende vuxna som kan agera lokalt och omedelbart ge stöd vid händelser i skolmiljö.

Barnkonventionen kräver av oss att vi i frågor som rör barn har ett barnperspektiv och inte ett vuxenperspektiv. Det är problematiskt med en lagstiftning vars utgångspunkter har ett så tydligt vuxenperspektiv och inte har barnets bästa för ögonen, och jag ställer mig frågande till om diskrimineringslagen över huvud taget ska tillämpas när det handlar om trakasserier eller sexuella trakasserier mellan barn. Mot bakgrund av dessa omständigheter skriver jag i dag till regeringen och begär en översyn av nuvarande lagstiftning.

Fakta. Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen förbjuder två former av trakasserier. ”Trakasserier”, som enligt lagen (1 kapitlet 4 paragrafen 3 mom.) innebär ”ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etniskt tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder”, samt sexuella trakasserier som är ”ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet”. Enligt lagen är trakasserier och sexuella trakasserier alltså former av otillåten diskriminering.

Förbudet gäller bland annat på utbildningsområdet, och en utbildningsanordnare som ansvarar för en förskola eller en skola har enligt lagen en skyldighet att se till att den här formen av diskriminering inte förekommer i dess verksamhet.

Agneta Broberg, diskrimineringsombudsman “

“ 660 000 svenskar bor utomlands

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Om utlandssvenskarna utgjorde befolkningen i en svensk kommun skulle den vara näst störst i Sverige. Fler än 660 000 svenskar, 7 procent av Sveriges befolkning, lever utomlands enligt en ny studie.

– Regeringen borde se dem som en resurs för Sverige. Alla de här människorna har med sig en bild av Sverige som de förmedlar, säger Karin Ehnbom-Palmquist, generalsekreterare i Svenskar i världen, en organisation som företräder utlandsboendes intressen och som ligger bakom studien.

För att räkna svenskar har organisationen vänt sig till flera myndigheter, Svenska kyrkan och andra instanser. Som utlandssvensk betraktas i studien den som bor utomlands mer än sex månader per år.

Fyra länder utmärker sig: USA med 150 000 svenskar, samt Storbritannien, Spanien och Norge med 90 000 vardera. Thailand är sjua med 20 000, en fördubbling från Svenskar i världens förra studie från 2011, trots den odemokratiska utvecklingen i landet. Delvis beror ökningen på bättre mätmetoder.

– Men det är många som åker och bosätter sig i Thailand, säger Ehnbom-Palmquist.

Therese Larsson har under tidigare år arbetat periodvis på Gran Canaria och numera bor hon och familjen på turistön permanent.

– Klimatet är den stora fördelen. Vi betalar inte så mycket skatt, men jag hade hellre sett att det var som i Sverige, säger hon.

Antalet svenskar minskar nästan inte i något land. Ett undantag är krisens Grekland som gått ned från 3 500 till 3 000. En annan trend är Portugal, upp från 1 500 till 3 500. Det är mycket beroende på förmånliga skatteregler för pensionärer, enligt Ehnbom-Palmquist.

Ju fler svenskar utomlands, desto mer får UD och ambassader att göra. Men lagen ger dem små möjligheter att ekonomiskt hjälpa den som har varit utanför Sveriges gräns i mer än ett år. Det viktiga då är att vara ordentligt försäkrad.

– Man kan alltid vända sig till ambassaden för råd och stöd om något inträffar, men för att få ett lån krävs i princip att tillståndet är livshotande och att det inte finns adekvat vård på plats, säger Patric Nilsson, departementssekreterare på UD.»

TT “

“ Polisen lägger locket på i utredningen

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Polisen vet ännu inte om attacken med handgranater i Malmö är en isolerad händelse eller har kopplingar till andra sprängdåd i staden. Ännu finns inga gripna och polisen lade locket på när förundersökningen återupptogs på söndagen.

Det enda operativa som skett under söndagen i spaningarna efter dem som tidigt på lördagen kastade skarpladdade handgranater mot en lägenhet i stadsdelen Kroksbäck i Malmö, är att polisen fortsatt att knacka dörr i området i jakt på information. Samtidigt lade man locket på, och berättade bara i allmänna ordalag om att man har ”inre spaning” och följer upp spår.

– Vi vet inte hur allt hör samman. Vi har sprängningar tidigare på andra ställen i Malmö, men vi kan inte se något mönster i detta senaste, säger Ewa-Gun Westford, press-talesman hos Malmöpolisen.

Ska allmänheten vara orolig?

– Det var ren tur att de här handgranaterna inte briserade, det är vi väl medvetna om och vi ser mycket allvarligt på det. Frågan är om det är en isolerad händelse. Vi förstår att det är olustigt och ökar våra trygghetsskapande åtgärder i området, säger Ewa-Gun Westford.

– Det enda vi kan uppmana allmänheten till är att prata med oss om man vet något. Vi har svårt att klara oss utan ”detektiven allmänheten”, fortsätter hon.

Det var vid 04.50-tiden på lördagsmorgonen som ett par handgranater kastades mot en lägenhet i ett åttavåningshus i Kroksbäck. Granaterna visade sig senare vara skarpladdade, men de briserade inte utan hamnade på ett tak.

Efter en omfattande polisinsats där ett 60-tal personer evakuerades från hyreshuset till en nära-liggande skola, kunde granaterna tas om hand av polisens bombgrupp.

Därefter genomfördes en brottsplatsundersökning i den bostad som attacken var riktad mot.

Polisen har lagt locket på även när det gäller uppgifter om lägen-heten, och vem eller vilka som bor där.

Juan Flores

juan.flores@dn.se “

“ Birgitta Forsberg: Svenska företag är dopade – och riskerar baksmälla

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Den billiga kronan och låga räntan riskerar att bädda in företagen i en falsk tro på en evig sommar. På sikt är produktiviteten i fara. I så fall kan svenska företag förlora sin konkurrens-kraft.

Krönika.
Redan då studenterna hoppade runt på lastbilsflaken i Stockholm bäddade sommarlugnet in stora delar av det svenska näringslivet. För när det är studentskivor, midsommar och semester sjösätter näringslivstopparna oftast inte så många interna projekt eller gör så många affärer.

Nu behövs det ju inte heller, eller hur? Räntorna är låga och kronan svag. Riksbanken – som numera är tillhållen att endast ta ansvar för inflationen – kämpar med alla tillgängliga medel för att få priserna att stiga. Därmed står banken i princip som garant för att kronan inte stärks för snabbt. Helt enkelt finns det knappt ett moln på företagshimlen, rent generellt sett. Tillvaron ter sig i det närmaste idyllisk.

Eller inte. En lång period av låga räntor riskerar att göra att få bolag slås ut. Även de med dålig lönsamhet kan hänga sig kvar med konstgjort billiga lån. De nya, bättre, företagen som kunde ha tagit de svagas plats kanske aldrig startas. Om räntorna bara sänks varje gång det blir problem försvinner heller inte felinvesteringar ur ekonomin utan blir kvar.

Samtidigt har de låga räntorna gött börsen och rika människor har blivit rikare, i alla fall på papperet. (Även om börsen har vänt nedåt på senare tid har den varit urstark länge.)

Företagen är helt enkelt dopade. Om den här situationen råder i många år kanske företagsledare inte anser sig tvungna att rationalisera och effektivisera lika
hårt som annars. En av nack-delarna med droger är dock baksmällan.

– På längre sikt får vi en lägre produktivitetsutveckling, säger Swedbanks prognoschef Magnus Alvesson.

Det är allvarligt. Sverige har inte blivit en exportnation genom att konkurrera med låga löner utan med avancerade prylar och tjänster. Om vi skulle byta fot blir följden lägre löner eller sämre konkurrenskraft. Sveriges väg från ett fattigt jordbrukarsamhälle till ett av jordens rikaste länder beror på att vi lyckats höja vår produktivitet, det vill säga den inre effektiviteten i företagen. Med andra ord att de gör saker på allt smartare sätt.

Redan nu växer produktiviteten långsammare globalt. Storbritanniens finansminister George Osborne lyfte nyligen fram produktiviteten som nyckeln till framtida välstånd. Han har lovat att presentera en produktivitetsplan innan budgeten kommer i juli. Även i USA lägger många pannan i bekymrade veck.

Inbromsningen hänger bland annat samman med att utvecklade ekonomier fokuserar mer på tjänste-sektorn samtidigt som taket för den enkla tillväxtuppgången snart är nådd i tillväxtekonomierna. En del av den svenska nedsaktningen kan kanske förklaras med att sysselsättningen har ökat och att även de som inte är så högproduktiva fått jobb, vilket i grunden är positivt.

Dessutom rationaliserar faktiskt flera av de stora bolagen, vilket är bra för produktiviteten, men sämre för jobben.

Ericsson och Volvo har stora omstruktureringspaket, bland annat för att hänga med på sina marknader. Rent generellt går det bättre för de inhemska bolagen än exportbolagen. Det är bankernas, byggbolagens och konsument-bolagens vinster som drar börsen medan de som historiskt har varit draglok – skogen, stålet och verkstadsbolagen – inte riktigt kommer i gång.

Men visst finns det slack hos svenska företag just nu. Framför allt har industrin växlat ned, men även tjänstesektorn. Inom industrin går inte alla maskiner för fullt och båda sektorerna kan öka antalet arbetade timmar.

Ett antal företag är i ett vänte-läge. De hoppas att konjunkturen ska komma i gång. Samtidigt av-- vaktar många bolag med att investera, vilket gör att saker och ting inte tar fart. Den svaga efterfrågan kan förklara den låga inflationen, men kanske även den låga produktiviteten. (Annars brukar låg inflation hänga ihop med hög produktivitet.)

Det kanske är dags för företagsledarna att hälla ut paraplydrinken, lämna solstolen och dra på sig jobbkläderna.

Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se “

“ Lättare få rätt för konsumenter

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Köpa ett par skor, gå ut och promenera ett par gånger och sedan lämna tillbaka dem. Det är okej att göra, enligt beslut i Allmänna reklamationsnämnden (ARN).

En man beställde hem ett par skor från en butik på nätet. Efter två promenader tyckte han att de gjorde ont och drog slutsatsen att det måste röra sig om ett tillverkningsfel. Han ville lämna tillbaka skorna och få sina 780 kronor tillbaka.

Butiken sade nej. Men Allmänna reklamationsrätten (ARN) gav mannen rätt. Att det var fel på skorna gick inte att visa. Däremot hade han rätt att ångra köpet, med stöd av den nya lagen om distansavtal som fyllde ett år i dagarna.

Lagen ger konsumenter rätt att återlämna varor inom två veckor, även om de inte längre är i ”väsentligt oförändrat skick”. Konsumenten kan behöva stå för viss värdeminskning, men det hade butiken inte informerat om och därför försvann den möjligheten.

ARN har än så länge bara hunnit avgöra ett par ärenden. Många fler ligger och väntar.

– Det är rätt stora förändringar som det här innebär, särskilt den här värdeminskningsfrågan. Vi håller på att ta fram vägledande beslut, säger Nils Sigfrid, beredningsjurist på ARN.

Svensk Handel är kritisk till lagen, som stiftats på EU-nivå.

– Det finns en oro för att konsumenter i högre grad kommer att lämna tillbaka använda varor. Det blir som att tvinga företag att hyra ut saker, fast det inte är det man sysslar med, säger Ann-Karin Smedberg Strömqvist, jurist på Svensk Handel.

TT “

“ Borg blickar mot Afrika

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Arbetslösheten blev alliansregeringens av-görande misslyckande, menar förre finans-ministern Anders Borg. Han är självkritisk, men ser nu hellre framåt när det gäller ekonomin. Ett viktigt glädjeämne är den allt starkare utvecklingen i Afrika.

– Efter att alliansregeringen hade vunnit valet 2010 trodde vi att tillväxten i Sveriges ekonomi skulle driva ner arbetslösheten bland ungdomar och nyanlända svenskar. Men så blev det inte, eftersom vi hade underskattat problemet med trösklar på arbetsmarknaden, säger Anders Borg.

På den tiden räknade han med att lärlingsutbildning och yrkesintroduktion, vilket man kunde komma överens om med arbetsmarknadens parter, skulle ge gott resultat. Men svårigheterna visade sig mycket större än väntat, vilket sedan har fått honom att byta uppfattning:

– Jag anser att det är nödvändigt att gå den politiska vägen och förändra arbetsrätten. Det kan göras på olika sätt där man kan vidga kretsen som undantas från turordningen, införa särskilda regler för mindre företag eller ha större fri-kretsar. Men oavsett hur lösningen blir, bör den genomföras i början av nästa mandatperiod.

Hans erfarenhet från regerings-tiden är att tunga strukturreformer bör göras tidigt, om de ska hinna ge önskad verkan. Det klarade man under perioden 2006–2010, men inte 2010–2014 – vilket bidrog till att det sedan blev regeringsskifte.

Sedan dess har Anders Borg lämnat politiken och påbörjat en ny bana med uppdrag för Världsekonomiskt forum och som vice styrelseordförande i Kinnevik och i dess dotterbolag Millicom. Det medför långa resor till Afrika och Latinamerika. Men det är hos Kinnevik på Skeppsbron i Stockholm som DN träffar honom.

– En hel del går att sköta härifrån. Men jag kom nyligen från Världsekonomiskt forums Afrikamöte i Kapstaden, efter att ha rest runt till flera länder. Vad som nu händer i Nigeria och Tanzania är mycket hoppfullt när det gäller både stark ekonomisk utveckling och tydlig inriktning mot demokrati, poängterar han.

I Afrika möts uppdragen för Anders Borg. Inom Världsekonomiskt forum ska han medverka till utvecklingen av finansmarknaderna, vilket – bland mycket annat – går ut på att utveckla mobiltjänster som för många invånare i fattiga länder blir det stora steget in i ett modernt samhälle. De kan nu ta emot ett brett utbud, alltifrån banklån till försäkringar, som hanteras genom telefonen.

Samtidigt är Afrika en viktig marknad för mobilföretaget Milli-com, även om det mesta av verksamheten finns i Latinamerika:

– Möjligheterna under de kommande åren är störst i Afrika, även om man startar på betydligt lägre nivå. Kina satsar stort i regionen och numera gäller det även Indien. Svenska företag bör vara med där allt detta händer.

Men överallt går det inte lika bra. Anders Borg talar om de närmaste åren som ”en prövningens tid” för flera tillväxtländer, däribland Brasilien och Sydafrika. Han är där-emot ganska optimistisk beträffande Europa. Krisen i Grekland tynger dock.

– Det finns en väldig frustration mot grekerna, men gäller ändå att hitta en lösning som innebär att de stannar kvar i euron. Allt annat skulle bli förödande för deras del, samtidigt som det är väsentligt för Europa att inte släppa i väg Grekland – på ett sätt som endast skulle gynna Putin.

Anders Borg anser att svenska ekonomin är i ett bra läge. Men enligt honom betyder ökad global konkurrens och pressade produktionskostnader att inflationen förblir mycket låg, även när tillväxten tar fart.

Han betonar att Riksbanken bör hålla fast vid sitt inflationsmål, även om det leder till mer långt-gående åtgärder än minusränta:

– Riksbanken tvingas ner i spagat mellan stillastående konsument-priser och snabbt stigande tillgångspriser. Men detta är bättre än att hamna i deflation, där det i stället blir skulderna som stiger i värde och riskerar att bli helt över-mäktiga.

Johan Schück

johan.schuck@dn.se

Fakta

Namn: Anders Borg.

Yrke: Tidigare finansminister, nu vice styrelseordförande i Kinnevik och Millicom och uppdrag i Världsekonomiskt forum.

Utbildning: Universitetsstudier i statsvetenskap, ekonomisk historia och filosofi, påbörjat forskarutbildning i nationalekonomi.

Lön: ”Ligger på nivå som följer internationella normer. Har goda ekonomiska förhållanden, men anger inga siffror.”

Så tjänade jag min första krona: ”Alldeles säker på att det var pantade flaskor.”

Här firar jag semester: ”Blir nog Katrineholm i år – och Södermalm.” “

“ Fler unga saknar hemförsäkring

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Utrikesfödda och unga saknar oftare hemförsäkring än andra, visar en ny sammanställning. En tredjedel av de unga som saknar hemförsäkring menar att de inte har så många saker och att de inte behöver någon försäkring.

4 procent av svenskarna saknar hemförsäkring, enligt en sammanställning som försäkringsbolaget If gjort av statistik från Statistiska centralbyrån. Men för flera befolkningsgrupper är andelen betydligt högre, visar SCB:s siffror.

För utlandsfödda är andelen som har hemförsäkring 12 procent och i åldersgruppen 16–24 år är det 6 procent som saknar försäkringen. I gruppen 25–34 år är det 8 procent som saknar hemförsäkring.

– Att vara utan hemförsäkring innebär en stor risk både för oss själva och för vårt hem. Det innebär exempelvis att man saknar ett skydd om det skulle börja brinna, eller om man råkar ut för en olycka under en resa, säger Jenny Rudslätt, försäkringsexpert på If.

Hon pekar på att en olycka eller sjukdom kan bli en dyr affär för den som drabbas och är oförsäkrad.

– Bara ambulansflyg från Thailand kan gå på över 700 000 kronor – pengar som man får betala ur egen ficka om man saknar försäkring, säger Jenny Rudslätt.

I en undersökning beställd av If säger en tredjedel i åldersgruppen 25–34 år som saknar hemförsäkring att det inte behövs eftersom de inte har så många saker. Undersökningen är gjord av företaget Yougov och bygger på intervjuer med 3 583 personer under perioden 13–27 mars.

Hos If ger man bland annat råden att göra en inventering av bostaden så att man har rätt försäkrings-belopp. Den som äger en villa eller ett radhus behöver förutom hemförsäkring även en villaförsäkring för byggnaderna och tomten.

För bostadsrätter behöver man ett bostadsrättstillägg som omfattar fast inredning som diskmaskin, kyl och frys. För den som bor i hyresrätt räcker det med en vanlig hemförsäkring.

På hemsidan konsumenternas.se
kan man jämföra hemförsäkringar hos olika bolag. Bakom jämförelsen står organisationen Konsumenternas försäkringsbyrå som ska ge oberoende råd till konsumenter.

Hasse Eriksson

hans.eriksson@dn.se “

“Sopimport sänker viljan att sortera

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Varför stå här och kladda med förpackningsåtervinning, när sopor importeras högvis för att brännas? Kraftvärmeverkens sopimport kan påverka återvinningsmoralen, befarar företaget som sköter insamlingen.

Soporna tar en ganska stor plats i våra liv, både bildligt och bokstavligt.

– Vi ser i kommentarerna till våra enkäter att folk skriver ”varför ska vi sortera våra sopor när vi hämtar avfall från andra länder för bränning”. Visst påverkar det. Vi är oroliga att inte få tillbaka förpackningar så de får flera liv, säger Annica Dahlberg, informationschef på Förpacknings- och tidnings-insamling.

Men sopimporten ska inte alls betraktas som en motsättning till återvinning, förklarar Eva Rydegran, pressekreterare på medlemsorganisationen Svensk fjärrvärme. Det är sorterade sopor som bränns, och visst skulle det vara bättre om andra länder kunde ta hand om sina sopor själva, men tills vidare så är det bästa att göra om dem till fjärrvärme i Sverige där vi redan har all utrustning.

– Undersökningar har visat att de som är bra på energiåtervinning också är bra på materialåtervinning. Vi är världsledande på den här tekniken, vi har högeffektiva anläggningar, och det här är en miljöteknik som vi exporterar, säger Eva Rydegran. **TT**

Fakta. Så mycket
återvinns

Material återvunnet ur förpackningar för 2014, andel av producerat material i Sverige:

Pappersförpackningar 77,9%

Plastförpackningar 38,4%

Metallförpackningar 72,5%

Glasförpackningar 93,0%

Under 2012 importerades 800 000 ton avfall för bränning i svenska kraftvärmeverk. I år väntas 1,4 miljoner ton importeras. Soporna kommer främst från Norge, Storbritannien och Finland.

Källa: Källa: Förpacknings- och tidningsinsamling, Svensk Fjärrvärme “

“ Så slipper Östersjön dö av dollarturisternas bajs

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Emma Westerberg kopplar ihop den grova avloppsslangen från "Viking Cinderellas" -innandöme med slangen i en brunn på kajen som leder avloppsvattnet vidare till Henriksdals reningsverk. Stockholms hamn ger -rabatt på hamnavgiften till fartyg som tömmer avloppen i hamn – ändå töms tusentals ton smutsvatten och toalettavfall i Östersjön.

Det är sedan den 1 april i år förbjudet för fritidsskeppare att tömma toalettavfall i Östersjön. Men för de stora fartygen finns inga förbud mot att dumpa vare sig kemikalie-rika tvättvatten eller toalettslam i havet. FN:s sjöfartsorganisation, IMO, beslöt 2011 att förbjuda utsläpp från passagerarfartyg i Öster-sjön från 2016. Men motståndet har varit starkt och tidpunkten har skjutits fram flera gånger.

Två stora stötestenar är att en del rederier inte går med på miljösatsningar som kostar pengar och att många hamnar runt Östersjön saknar utrustning för att ta emot avloppsvatten.

– Det är svårt att förstå att det inte går att nå en överenskommelse och det är svårt att förstå att hamnar inte skapar tömningsmöjligheter. Det handlar inte om några väldiga pengar, säger Henrik Cars, hamn- och trafikchef i Stockholms hamnar.

Världsnaturfonden, WWF, driver i år en kampanj ”Skit inte i Östersjön” för att sätta ljus på de stora utsläppen av avloppsvatten. En enkät som WWF gjorde visade att 93 procent av kryssningsresenärerna i framtiden skulle välja ett fartyg som inte släpper ut avloppsvatten i havet. Samtidigt var det bara en enda av 33 tillfrågade kryssningsoperatörer – Hapag-Lloyd Cruises – som svarade ja på frågan om de kunde garantera att avfallet tas om hand på ett tillfredsställande sätt.

I själva verket är det inte särskilt svårt att rena avloppen från ett stort fartyg. Sedan många år tömmer de stora färjerederierna som trafikerar Sverige–Finland avloppsvattnet i hamnarna där det sen pumpas vidare till reningsverk.

– För oss är det mycket enkelt. Vi kan inte trovärdigt visa upp miljöpriser och samtidigt åka fram och tillbaka över Östersjön och förorena den, säger Thomas Jansson, befälhavare på "Viking Cinderella".

På en enda tur över havet samlar fartyget på sig omkring 170 kubikmeter avloppsvatten från tvätt, disk, toaletter och annat. Det betyder omkring 100 000 kubikmeter per år. I dag hanteras det enkelt genom att avloppsvattnet från tankarna ombord kopplas ihop med slangen i en av de brunnar som finns i kajen för att sedan pumpas till Henriksdals reningsverk.

– Det är en ganska enkel, men omfattande hantering. En färja är nästan som en liten stad och vi sorterar avfall och tar hand om avlopp på samma sätt som en stad, säger Benny Karlström, teknisk chef på "Cinderella".

Det krävs ingen avancerad teknik för att tömma avloppsvatten i Stockholms hamn. Dessutom har hamnen ett rabattsystem som gör att fartyg som tömmer tankarna här får avdrag på hamnavgiften.

– Färjetrafiken släpper inte ut något i havet och av kryssningsfartygen som anlöper Stockholm tömmer omkring 70 procent sitt avloppsvatten hos oss, säger Henrik Cars.

Han betonar att det inte betyder att resten släpper ut avfallet orenat i Östersjön. Moderna kryssnings-fartyg har reningsverk som tar bort kemikalier och andra gifter. Där-emot bidrar de till övergödningen.

I några hamnar runt Östersjön som anlöps av de väldiga kryssningsfartygen går det inte att tömma avloppsvatten. I andra finns möjligheten men hamnarna tar ut extra avgifter för servicen.

– På sikt kommer det här problemet att lösas. Det som oroar oss är diskussioner om straffavgifter i Sverige. Det skulle bara leda till att en del fartyg överger våra hamnar där vi kan ta emot avloppsvattnet. Det skulle inte Östersjön må bra av, -säger Henrik Cars.

Anders Sundström

anders.sundstrom@dn.se

Fakta. Fler miljöfrågor

Elanslutning av fartyg som -ligger i hamn och hantering av sopor är två andra viktiga miljöfrågor i hamnarna. Huvuddelen av de stora moderna fartygen sorterar i dag soporna ungefär på samma sätt som sopor sorteras på landbacken.

En del fartyg, främst de reguljära färjorna, använder el som energikälla när de ligger i hamn. Det är bra för miljön – i alla fall om elen inte produceras med kol eller olja. Dessutom bullrar fartygen mindre.

Att många fartyg inte ansluter sig till elsystemet beror bland annat på att det finns nästan lika många olika elkopplingar som det finns fartyg och på att hamnen bara på vissa kajplatser kan koppla upp ett fartyg på elnätet utan att halva Stockholm släcks när ”proppen går” “

“Äldre kan tvingas flytta när hyran höjs

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Tillsammans har de bott över 170 år i området. Nu höjer kommunala bostadsbolaget Signalisten hyrorna rejält och pensionärerna i Ritorp tvingas flytta.

– Jag är 72 år men jag söker jobb igen för att kunna bo kvar, säger Teero Jussila.

Om det inte lyckas har Teero Jussila en annan plan.

– Jag har bott här i 40 år, nu har jag sparat så jag kan bo kvar i två år, sedan får jag säga upp lägenheten och köpa en husbil. Campingplatser är billigare och ja, vad ska man göra, det är i alla fall något eget, säger han.

Hans tvåa på 60 kvadrat kostade tidigare 4 680 kronor i månaden. Nu betalar han – tillfälligt eftersom hyresförhandlingarna inte är klara – 6 332 kronor. Signalistens krav är 7 500 kronor i månaden. Teero Jussilas pension är 200 kronor för hög för att han ska få bostadstillägg.

– En standardhöjning, kallade Signalisten det. De har lagt parkettgolv i sovrummet – ungdomar vill ha det, säger de – och jag har fått en eluppvärmd handdukstork i badrummet.

Lägenheterna i Ritorp – som ligger intill E 4:an vid Järva krog – har enligt P-O Brogren, ordförande i Solnas hyresgästförening, hittills haft de lägsta hyrorna i kommunen.

Maj-Britt Rönnlund, som har bott här i 25 år, betalar i dag 5 700 för sin trea. Hyran stiger till 9 000 kronor i månaden om Signalistens höjningsäskande går igenom.

– Det kommer jag inte att klara av, jag måste söka efter en ny bostad, säger hon.

– Jag har absolut inte råd att ha kvar lägenheten, säger grannen Magda Hannegård som också bor i en trea.

Vad ska du göra?

– Jag vet inte, jag har bott här i 40 år, jag har ingen längtan efter att flytta härifrån, säger Magda Hanne-gård.

Maj-Britt Rönnlund berättar att Signalisten på det första informationsmötet om renoveringen talade om en hyreshöjning på 800–1 000 kronor.

– Alla var där och hörde det, säger Teero Jussila.

– Det lät så fint från början, säger Magda Hannegård.

Signalistens fastigheter i Ritorp är dels låga trevåningshus, dels höga punkthus. I låghusen – som renoverades först – har hyreshöjningen varit uppe i både hyresnämnden och hovrätten. Hyresgästföreningen förlorade.

– Vi och hyresgästerna ville inte riva bort köken och sätta in nya, det är ungefär halva höjningen, säger P-O Brogren.

1950-talsköken är platsbyggda med gott om förvaringsutrymmen.

– Skafferiet och städskåpet försvinner när de bygger om, säger Maj-Britt Rönnlund.

– Jag har fått ett nytt kök. Det är sterilt, det var mycket hemtrevligare förr, säger Teero Jussila.

Magda Hannegård berättar att Signalisten gör reklam för att de ombyggda lägenheterna ska se ut som på det i dag trendiga 1950-talet.

– Men det är ju 50-tal, säger hon.

– Det byggs inte om för er utan för nya hyresgäster, säger P-O Brogren.

Hyresgästföreningen hävdar att det går att byta stammar i fastigheterna utan att riva ut köken. Signalisten menar att det inte går. I oktober ska hyresnämnden besikta husen.

Så till dess är allt lugnt?

– Inte här inne, säger Magda Hannegård och pekar mot bröstet.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

”Inte möjligt att göra på annat sätt”

MÅNDAG 22 JUNI 2015

“Signalisten gör inga lyxrenoveringar i Ritorp och det är nödvändigt att riva ut köken. Det anser bostadsbolagets vd.

– Vi vill rusta upp så ordentligt att vi inte behöver komma tillbaka och störa hyresgästerna på 40 år, säger Catarina Johansson Nyman.

Enligt bolaget är den tekniska livslängden på bland annat vatten-och avloppsledningar samt elsystem slut, det finns ett stort underhållsbehov.

– Det är inga lyxrenoveringar. Vi tilläggsisolerar vindar och tittar på energibesparingar också, säger Catarina Johansson Nyman.

För att komma åt köksstammarna vid stambytet menar bolaget att köken måste demonteras, och eftersom kökssnickerierna är platsbyggda går de inte att sätta tillbaka.

– Ja, det är vår bedömning att det är nödvändigt att riva ut köken. Det är inte möjligt – med rimlig ekonomi – att göra på något annat sätt, säger Catarina Johansson Nyman.

Hon menar att de stora hyreshöjningar Signalisten yrkar på beror på att bolaget hittills har vi hållit tillbaka hyrorna i Ritorp i hyresförhandlingarna.

– Då bli det stora höjningar, i procent. Men om man jämför med privata hyresvärdar – och andra områden i Solna – så är det inga ohemula hyror efter renoveringen, säger Catarina Johansson Nyman.

Vad ska de som inte klarar höjningen göra?

– Vi kan erbjuda andra, mindre lägenheter, dels i området, dels i andra områden.

Signalisten är också beredda att diskutera en stegvis intrappning av den nya hyran med hyresgästföre-ningen.

– Men vi är en stiftelse, vi har ingen ägare som kan sätta in pengar. Det är ändå rimligt att det är den som får en standardhöjning som får stå för den största delen av kostnaden och inte kollektivet, säger Catarina Johansson Nyman.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Fakta. Husen i Ritorp

Husen byggdes 1956–1957, längs Fläderstigen och Törnbacken.

Staten upplät marken åt Stockholms garnisons bostadsrättsföre-ning och en stor andel av lägenheterna var reserverade åt militär personal och åt anställda vid SJ:s verkstäder i Hagalund.

Husen uppfördes av bostads-företaget Signalisten som ägdes till 50 procent av Solna, 33 procent av försvaret och 17 procent av SJ och lägenheterna fördelades efter andel.

I dag är Signalisten en allmän-nyttig stiftelse. **DN “**

“ Gamla pendeltåg måste byggas om för Citybanan

MÅNDAG 22 JUNI 2015

SL:s nya pendeltåg som ska trafikera Citybanan går inte att samköra med de gamla tågen. Därför måste 83 av SL:s pendeltåg byggas om.

När Citybanan öppnar 2017 planeras en ökning av pendeltågstrafiken jämfört med i dag. Inför trafikstarten har SL och trafikförvaltningen beställt 46 nya pendeltåg. De förs-ta tågen, av typen X60B, kommer att levereras i januari 2016.

Men de nya tågen är inte samkörbara med dem som nu går i trafik, typen X60 och X60A. Därför måste de gamla tågen byggas om, skriver trafikförvaltningen i en ny rapport. Om ombyggnaden inte görs betyder det att tågen inte kan köras lika effektivt i Citybanan, eftersom det inte kan integreras med varandra.

– Det skulle i så fall innebära att man har två fordonsflottor som ser likadana ut, men som inte är lika. Man måste ha dubbla reserver, kan man säga, för man kan inte koppla ihop två olika tågset till exempel när man vill växla från lågtrafik till högtrafik, säger Oskar Fröidh, järnvägsforskare på KTH.

– Rent spontant kan det vara dumsnålt att ha två fordonsflottor som ser likadana ut.
Totalt handlar det om 83 tågset som måste byggas om. 71 tåg av typen X60 som kört i pendeltågstrafiken sedan 2005, och 12 tåg av typen X60A som beställdes för Uppsalapendeln.

En avgörande skillnad mellan de nya X60B och de gamla tågen är att de nya är utrustade med det nya signalsystemet, ERTMS, som är EU-gemensamt.

Det är mycket som skiljer de nya och de gamla tågen, säger Per Öster, vd för Alstom transport, som levererat både de nya och de äldre tågmodellerna till SL. Förklaringen ligger i ändrade EU-regler för hur tågen ska byggas.

– Det är en helt ny generation tåg, och det är framför allt för att trafik i tunnel ställer nya krav i det nya regelverket. Därför finns en uppsjö av ändringar på tåget – som kanske inte kunden upplever, säger Per Öster.

Kraven ställs inte på gamla tåg, utan när man bygger nya. Men förr eller senare kommer alla tåg att behöva anpassas till det nya signal-systemet som Trafikverket så småningom kommer att installera på Citybanan.

– Om och hur de gamla tågen ska byggas om är ett beslut för SL att ta. Man kommer att behöva bygga om dem för ett nytt signalsystem den dag som Trafikverket levererar ett nytt signalsystem och där står vi till förfogande för att göra det. Men beslutet och vad som i så fall kommer att byggas om, det ligger ju hos SL, -säger Per Öster.

Priset för en ombyggnad är svårt att slå fast, eftersom det helt beror på vilken nivå SL vill lägga sig på, enligt Alstom.

Någon beställning av ombyggnad av tågen har Alstom ännu inte fått från SL. Och något beslut om ombyggnad har heller inte fattats av trafiknämnden. Men det bör göras under 2015–2016, skriver Trafikförvaltningen i sin rapport.

Lena Tornving, programledare för program pendeltåg på SL och Trafikförvaltningen, hänvisar till en pågående utredning.

– Just nu håller vi på att titta på exakt vad man behöver bygga om. Då kan vi få en prisbild, och när vi har den kan vi jämföra vad som är mest kostnadseffektivt – att bygga om de gamla tågen eller att behålla dem som två flottor, säger Lena Tornving.

Är det här något som SL hade kunnat förutse?

– När vi beställde tågen visste vi att det fanns nya lagkrav som gjorde att de inte kunde byggas kompatibla med de gamla. Men vi hade inte kunnat beställa de nya fordonen på något annat sätt. Det är de gamla -tågen som måste byggas om.

Men kostnaden för ombyggnaden är ändå något som hade kunnat tas in i beräkningen, säger Oskar Fröidh.

– Det här är förvånande. Kostnaden borde man ha räknat med när man köpte nytt, säger han.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Pendeltågstrafiken och Citybanan

När Citybanan öppnar 2017 planeras för en tätare pendel-tågstrafik. För att kunna köra pendel-tågen i tunneln har SL -beställt 46 nya pendel-tåg som kommer att börja levereras i januari 2016. Samtidigt ska de gamla pendeltågen av modell X10 fasas ut, eftersom de inte får köra i den nya tunneln. “

“ Viktor Barth-Kron: Hur många elstängsel behöver de här politikerna?

MÅNDAG 22 JUNI 2015

På valnatten den 14 september 2014 höll Stefan Löfven segertal. Det borde han inte ha gjort. Den överoptimistiske statsministern, stödd på 43 procent av väljarna, sprang in i elstängslet den 3 december, när Sverigedemokraterna valde att sänka regeringens budget tillsammans med den borgerliga oppositionen.

Vilket för oss in på situationen i Stockholms läns landsting.

Vi regerar vidare, tutade den borgerliga alliansen efter valet. Trots att man backat kraftigt, förlorat den egna majoriteten och fått in en vågmästare – SD – vars landstingspolitik få (om ens de själva) hade någon riktig koll på.

Finanslandstingsrådet Rosdahl (M) hittade fram till elstängslet även han, även om det dröjde lite längre.

I förra veckan röstade SD med de rödgröna, mot alliansens föreslagna prishöjning på SL-biljetter. Med konsekvensen att det plötsligt stod ett hål på sisådär 700 miljoner kronor och gapade i landstingets budget. Hoppsan.

Borgerliga politiker och anställda gaphalsar röt det som brukar rytas från bägge håll när något liknande inträffar: Titta, de rödgröna har kastat sig i armarna på SD!

En anklagelse som förmodligen ska läsas som att det är rasistiskt att inte höja priset på SL-kort, eller något sådant. (För tydlighets skull: Det är det inte.)

Vissa försökte argumentera för att det var hyckleri av Social-demokraterna att inte hålla sig till Decemberöverenskommelsens anda. Den gäller alltså bara när det är S som har makten! rasade man.

Det är en felaktig tolkning. -Decemberöverenskommelsen gäller mycket riktigt bara i riksdagen – eftersom den slutits i just riksdagen. Det är än så länge bara riksdagen som har bytt till ett parla-mentariskt låtsas-system för att vissa partier inte ska behöva vara med och bestämma.

Allvarligt talat. Det här är inte seriöst.

Sveriges politiska system, i kommuner, landsting och (egentligen) riksdag, bygger på att man skapar majoriteter för politiken. Det är - inget ovanligt system. Tvärtom är det standard i flertalet demo-kratiska länder.

Det är heller inte systemets fel att några av dess aktörer vägrar släppa en tio år gammal tanke om hur det egentligen borde fungera, vilka som ska leka med vilka och vilka som inte ska vara med.

Väljarna har inte gett något självutnämnt block egen majoritet. Däremot har väljarna valt in Sverigedemokraterna. Vill man då inte samarbeta med SD så får man samarbeta med någon annan.

Jag är ledsen om det här framstår som pedagogiskt i överkant – det är det garanterat för fler-talet läsare, men tydligen inte för politikerna.

Det är Moderaterna som ivrigast förfäktat blockpolitiken och i grunden för deras glöd ligger Social-demokraternas -historiska dominans. Genom borgerlig samman-hållning ska den social-demokratiska makthegemonin balanseras och brytas. Allt annat än en stark icke-socialistisk pakt kommer att leda till att Tage Erlander återuppstår och inför löntagarfonder. Ungefär.

Om den tanken är överspelad i riksdagspolitiken – S har numera 30 procent, inte 50 – så är den direkt befängd i Stockholm.

Det är inte Socialdemokraterna som är Stockholms dominerande politiska kraft. Det är Moderaterna. Trots ett katastrofval där M tappade 8,57 respektive 7,22 procentenheter behöll man positionen som största parti i både landsting och stad.

Precis som Stefan Löfven inte borde ha stått där och låtsats ha vunnit valet i september så kanske Moderaterna skulle prova lite ödmjukhet i landstinget.

Sträck ut handen i den minst tråkiga riktningen. Försök bygga en stabil majoritet. För den som hörde tongångarna hos oppositionen efter valet framstår det i alla fall inte som ett på förhand dödsdömt projekt.

Med SL:s havererade ekonomi, sjukvårdens problem och miljard-jätten glufs-glufs i form av Nya Karo-linska saknas inte akuta problem att ta tag i för ett handlingskraftigt styre.

Det är möjligen lite svårare för alla inblandade än att sitta och käfta på Twitter om vem som är minst kompis med SD, men det vore oändligt mycket värdigare.

Viktor Barth-Kron viktor.barth-kron@dn.se “

“ Eva-Karin Gyllenberg: Den humoristiska gubben i gatan ska flyttas till ny adress

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Hej Eva-Karin!

Här kommer en fråga om en skulptur:; ”Humor” av K G Bejemark. Den placerades ursprungligen utanför Berzelii park, i hörnet Hamngatan och Nybroplan. Jag minns den därifrån och har alltid tyckt att den var så kul.

Nu finns den mitt emot Stads-museet. Jag tycker den har placerats illa och undanskymt, med ogräs mellan plattorna och ett par bockar som är mycket risiga.

Vore tacksam om du kunde ta reda på om den kommer att flyttas till sin ursprungliga plats, där det finns utrymme, eller minimum att man snyggar till platsen där den nu finns.

Med vänlig hälsning Åke A

Svar: ”Humor” är verkligen en skulptur man blir glad av och jag håller med dig om att den hade en bättre placering tidigare. Åtminstone en mer överraskande. När det gäller de röd-gula bockarna med texten PARKFÖRVALTNINGEN är det en del av själva konstverket. Det kanske det inte är så många som känner till. Att det är åtskilliga år

sedan det fanns något som hette Parkförvaltningen i Stockholm hör liksom inte hit.

Jag ringde upp Mårten Castenfors, chef för Stockholm konst och han hade ett nedslående besked till alla dem som vill se ”Humor” vid Nybroplan. Det finns inte
på kartan eftersom det finns
x antal kablar som måste till för att spårvagnen ska komma fram just där. Däremot fick jag veta att den nuvarande placeringen bara är tillfällig såsom en liten humoresk kring de arbeten som pågår i området, som Mårten Castenfors uttryckte saken.

– En ny, fin placering kommer i framtiden och den nuvarande placeringen är extremt omtyckt av folket på Söder. Speciellt små barn som varje dag går förbi och hälsar på sin gubbe, säger han.

Att gubben är poppis fick vi bevis på i vintras då han utrustades med både halsduk och mössa. Det är kärlek det.

Dagens överkurs: Skulpturen ”Humor” är en hyllning till Hans Alfredson och den skapades av
K G Bejemark (1922–2000). Konstverket invigdes vid Nybroplan 1970 och där fick det vara kvar till 2010 då det flyttades på grund av spårvagnsspårens utbyggnad. I september 2011 återuppstod gubben med brunnslocket
i nacken alldeles intill Slussens T-banestation på väg upp mot Götgatan.
Hur länge gubben blir kvar vid Slussen återstår att se.

Eva-Karin Gyllenberg eva-karin.gyllenberg@dn.se “

“ Arbete – en chans att göra något för din nästa

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Vad kan en munk från 400-talet lära oss om -synen på arbete i dag och i framtiden? En hel del: ”Den som tror att arbetet har ett egenvärde blir snart dess slav”, skriver teologen och författaren Joel Halldorf om Benedikt av Nursia.

Med devisen ”bön och arbete” byggde klostergrundaren Benedikt av Nursia det moderna Europa. Medeltidens kloster var inte isolerade och världsfrånvända, utan kulturhärdar – center för teknisk, medicinsk och humanistisk bildning.

Benedikts berömda klosterregel, som reglerade livet i den myriad av kloster som spreds över Europa från 500-talet, präglas av ett sök-ande efter balans. Balansen mellan lydnad och integritet, fasta och fest, och inte minst mellan bön och arbete. Här finns också lärdomar också för det moderna arbetslivet.

Detta präglas av en samverkan med maskinerna, vilket har skapat två grupper: de som inte alls arbetar och de som alltid arbetar.

För den första gruppen, de arbetslösa, präglas relationen till teknologi av konflikt. För 200 år sedan slog brittiska ludditer -sönder -maskiner i frustration över att de berövade dem deras arbete. Det hindrade dock inte utvecklingen, utan maskinerna har sedan den industriella revolutionen tagit över allt fler uppgifter som tidigare -utfördes av

människor. Nu tas ytter-ligare kliv genom den tilltagande digitaliseringen av arbetslivet. Kombinationen av datorer, nät, -robotar, 3d-skrivare och sensorer ger oerhörda möjligheter att automatisera tjänster som vi tidigare med självklarhet antog att människor måste utföra.

Teknikomställningar av detta slag frigör idealt sett människor till mer meningsfulla och kreativa arbeten. Men samtidigt har vi redan nu i Sverige en situation där ekonomisk tillväxt inte tycks leda till ökad sysselsättning. Experter talar om att vi fått en teknologisk arbetslöshet.

Parallellt innebär den ökade integrationen mellan människa och maskin att vi alltid kan vara uppkopplade, och därför potentiellt alltid arbeta. Arbetstid är inte längre kontorstid. Kontoret har många av oss numera alltid på fickan, i vår smartphone eller vår bärbara dator. Denna integration mellan människa och maskin kommer i fram-tiden att bli än djupare i form av klockor, glasögon och andra än mer kroppsnära datorer.

Det datoriserade arbetslivet ställer oss därmed inför två möjligheter: att vi aldrig arbetar eller att vi alltid arbetar. Att vi ersätts helt av datorer, eller att datorerna gör att vi ständigt är uppkopplade. I dag syns detta i en arbetslöshet permanent parkerad på 8–10 procent, samtidigt som en stor grupp människor arbetar oavbrutet tills de tvingas sjukskriva sig på grund av utmattningssyndrom.

Det benediktinska mottot ”Bön och arbete” låter kanske inte så aktuellt i ett sekulärt samhälle, men kan ändå ge vägledning. Ett kloster är en gemenskap där man söker leva det goda livet, och här anses arbetet ha en plats. Benedikt försökte skapa en livsrytm där allt får sina rätta proportioner. Arbetet är något gott, något som människan inte bör berövas – men det är inte det högsta goda. Den som tror att arbetet har ett egenvärde blir snart dess slav. Arbetet får i stället sin -mening genom att det riktar människan mot högre ting: mot medmänni-skan och ytterst mot Gud.

Benedikt kom till Rom från den lilla staden Nursia för att studera i slutet av 400-talet. Det var det naturliga steget för en ung man ur den italienska överklassen, men Benedikt vantrivdes. Han avskydde staden, med dess karriärism och hedonism. Tjugo år gammal lämnade han den för att leva som eremit.

Snart störs emellertid Benedikts ensamhet av att människor i trakten börjar söka upp honom. Han ansluter sig till en grupp munkar och blir deras ledare. Under åren fram till sin död grundar han tolv kloster i området. Det är för dessa gemenskaper han skriver sin klosterregel, den som kallas ”Benedikts regel”. Den blir så småningom grundregeln för i princip allt klosterliv i Västeuropa. (”Regel” finns numera utgiven på svenska med utförliga kommentarer av Ingmar Svanteson: ”…Och jag visste det inte: Kommentarer till den helige Benedictus regel”.)

Ora et labora – bön och arbete – är det berömda slagord som sammanfattar ”Benedikts regel”. Egentligen borde det kanske heta ”Bön, läsning och arbete”, för det är så dagarna i klostret organiseras: fasta tider för bön, andlig läsning och arbete. Benedikt formulerar ingen teori om arbetet, men han ger en handfast och konkret vägledning till arbetets plats i munkens liv.

Den grundläggande filosofin är att arbetet är nödvändigt, men inte för sin egen skull. Det får sin betydelse genom att det riktas mot -högre mål.

Det kapitel i regeln som behandlar arbetet inleds med orden: ”Sysslolöshet är själens fiende.” Arbetet åläggs munken, men inte som en börda utan som en gåva. För Benedikt är arbetet en del av själva gudssökandet. Enligt denna benediktinska arbetslinje ska ingen därför berövas arbetet, det vill säga tvingas gå arbetslös i klostret. Inte ens de som kan tyckas oförmögna: ”Sjuka eller svaga bröder skall tilldelas sådant arbete eller hantverk, att de inte är sysslolösa.” (48:24)

Arbetet ska vara ett uttryck för kärlek. Kärlek är för Benedikt något konkret och handfast, inte sentimentala känslor av sympati. Det handlar om att faktiskt göra något för dem man har runt sig. Därför skriver han om kökstjänsten, att i denna tjänst vinner man större lön och kärleken förökas (35:2). Medmänniskan är arbetets mål.

Arbetet får alltså sitt värde genom att det för in människan i en slags kärlekens ekonomi, där hon får bidra till och visa kärlek mot and-ra människor.

Benedikt uppskattar också arbetets kroppsliga sida, som han ser som nödvändig för munkens liv. Det kapitel i regeln som handlar om -arbete har rubriken ”Om det dagliga arbetet med händerna”. Med arbete menar Benedikt alltså manuella uppgifter, i motsats till bön och läsning som var intellektuella sysslor. Eftersom en människa inte bara är huvud, utan också kropp behövs kroppsarbete – gärna av ett hårt och fysiskt slag: ”Om förhållandet på platsen eller fattigdom kräver att bröderna själva skördar skall de inte vara bedrövade, ty först då är de verkliga munkar, om de lever av sina händers arbete, liksom våra fäder och apostlarna.” (48:78)

I sin regel schema-lägger Benedikt en dag för sina munkar med en växling mellan det intellektuella – bön och läsning – och det fysiska. Ingmar Svanteson kommenterar: ”Redan fastställandet av bestämda tider för bön och läsning respektive -manuellt arbete vittnar om Benedikts medvetenhet om behovet av en balanserad växling, en rytm, där det ena avlöser det andra. Varken bönens eller arbetets båge kan hållas spänd för länge. Däremot kan det ena bereda mark för det andra.”

Det fysiska arbetet gör alltså munken till en bättre bedjare. Denna växling mellan intellektuellt och manuellt arbete var central för -Benedikt. I dagens arbetsliv, med dess strikta uppdelning mellan så kallade blue respektive white -collar-yrken, är den sällsynt. Även vi som inte ber lika flitigt som medel-tidens munkar kan gott fundera på vad som går förlorat genom en -sådan uppdelning.

Gemenskapen med Gud är målet för munken, och därför ska allt i klostret medverka till detta. Det är genom denna hierarki, där guds-gemenskapen står överst, som arbetet slutligen får sin rätta plats. Arbetet blir viktigt genom att det riktas mot högre mål: kärleken till nästan och sökandet efter Gud.

Arbetet kan bli en del av det goda livet, om det får sin rätta plats i våra liv. Om vi följer Benedikt ska vi alltså inte tillskriva arbetet ett egenvärde, utan uppskatta det för vad det riktar oss mot. Arbetet är en chans att göra något för vår nästa, en möjlighet att använda vår kropp, och kanske också ett tillfälle till inre samling, ja till och med bön.

Motsatsen, att tillskriva arbetet ett egenvärde, leder enligt den -benediktinska traditionen till obalans. Människan dras in i ett effektivitetstänkande, och börjar värdera sig mer efter vad hon gör och producerar än vad hon är.

Hon upphör att vara arbetare, och blir i stället arbetets slav.

Joel Halldorf

After work. En artikelserie om framtidens jobb

Arbetsmarknaden är på väg att förändras i grunden. I går var det arbetarna i industrin som slogs ut, i dag och i framtiden riskerar även tjänstemän och akademiker att bli överflödiga när datorerna tar över.

I en serie
artiklar belyser DN Kultur hur den fundamentala förändringen kan påverka sam-hället, ekonomin
och människan. I första delen (30/4) skrev sociologen och DN-medarbetaren Roland Paulsen om vår historiska chans till arbetsbefrielse. I andra delen (12/5) dödförklarade Per Schlingmann, författare och rådgivare, begreppet arbetslinjen som han själv lanserade under sin tid som Moderaternas partisekreterare. I del tre (8/6) skrev fysikern, författaren och professor emerita Bodil Jönsson om utmaningen att definiera ”arbete”, nu och i framtiden.

Joel Halldorf är teolog, författare, lektor vid Teologiska högskolan Stockholm samt ledarskribent i tidningen Dagen. Bland hans utgivna böcker kan nämnas ”Tålamod och längtan”. “

“ Arbetet måste inte räddas

MÅNDAG 22 JUNI 2015

Utmaningen när jobb försvinner är att på djupet definiera ”arbete”, nu och i framtiden. ”Det största samhällsuppdraget är att börja fundera över en annan existensbas”, skriver författaren och professorn Bodil Jönsson.

Platon gav på sin tid sina lärjungar i uppdrag att ”rädda fenomenen”. Bakgrunden var den dåvarande föreställningsvärldens krav på att alla himmelska rörelser skulle vara cirkulära. När så planetbanor sedda med jordiska ögon faktiskt visade sig vara allt annat än cirkulära, före-föll ordningen rubbad och skulle därför återställas. ”Räddningen” bestod i att man till sist lyckades ”förklara” observationerna med tänkta cirkelrörelser överlagrade på varandra så att de tillsammans kom att forma just de rosettbanor som planeterna beskrev. Vilken lycka! Själva idén, teorin, den gamla tankegrundvalen kunde därmed behållas oförändrad.

Vad var det då för mening med att fenomenen räddades? Jo, att man fortsatt kunde vidmakthålla en föreställning om att himmelska rörelser är väsensskilda från jordiska. Därmed slapp man se respekten för det himmelska gå förlorad. Långt, långt senare när människan hade insett att jorden faktiskt inte var alltings centrum, blev det emellertid uppenbart att hela detta räddningsarbete bara utgjorde en historisk krumelur. Det hade helt enkelt inte funnits några ”fenomen” värda namnet att rädda.

Kommer det att bli så också med den nuvarande doktrinen Rädda Arbetet eller snarare Rädda Föreställningen Om Den Nödvändiga Arbetslinjen? Framtida människor, framtidskulturen och framtids-samhället kan få svårt att förstå
vad det är som vi så krampaktigt håller fast vid. Går det att mycket, mycket försiktigt, till en början i hypo-tetiska termer, börja samtala om detta?

Själv hör jag till dem som tycker att det är bättre att förekomma än förekommas. Det går inte att blunda för den digitalisering som nu sveper fram. Drygt hälften av alla jobb i Sverige kan vara automatiserade inom 20 år. Det blir framför allt enkla och medelenkla arbetsuppgifter som försvinner. I ambitionen att Rädda Arbetet diskuteras nu främst vilka mekanismer det kan bli som så kan kompensera digitaliseringens effekter att det kan kvarstå ett oförändrat behov av mänsklig arbetskraft.

Men är verkligen ambitionen att till varje pris Rädda Arbetet konstruktiv för framtiden? Eller kan och bör den luckras upp? Det här behöver många och breda och djupa samtal. Det går inte att komma framåt via slagträn, ytargument eller skenvunna debatter, det som krävs är öppenhet, långsiktighet, eftertänksamhet och uppriktiga samtal. Och ett undvikande av snabba konfrontationer om vilka ”lösningar” (beskattning av robotinsatser, medborgarlöner etcetera) som skulle stå till buds om det formaliserade arbetet inte för alltid förblir alltings nav.

Jag vill kasta upp tre bollar i luften med anknytning till detta:

1. Människan är en handlande varelse

Ja, det är inte alls människan som handlande varelse som jag ifrågasätter när jag vill syna det formaliserade arbetets särställning som uppbyggare av både individ och samhälle. Jag är exempelvis varmt fäst vid Karl Bertil Jonssons julbudskap i tv om att ett väl utfört arbete ger en inre tillfredsställelse och är den grund varpå samhället vilar. Men just därför, just för att ”arbete” är så centralt, behöver vi bättre reda ut vilka av alla mänskliga handlingar som vi valt att kalla för ”arbete” och vilka vi kallar för ”icke-arbete”. Och varför man så länge och så ivrigt buntat samman vitt skilda aktiviteter under en och samma beteckning, ”arbete”, och sedan normerat och reglerat dem efter en och samma mall.

Tänk bara på vår låsning vid arbetstid. Vad står arbetstid för i alla de kreativa yrken där det är omöjligt att styra prestationerna till någon viss arbetstidslängd eller ens till någon avgränsad del av dygnet? Och vad är det som skapat föreställningen att alla ska arbeta i en och samma omfattning och att denna ska vara så kallad ”hel tid” (också det en normkonstruktion, av människan skapad)? Solidaritet är inte till för att alla ska vara lika; solidaritet är till för att vi ska kunna vara så olika som vi faktiskt är och ändå leva så bra som möjligt tillsammans i denna världen.

Många vet om att också de som formellt inte ”arbetar” så mycket kan vara till gagn för andra. Kanske till lika stor nytta som om det hade varit ”arbete”? I stor skala hjälper exempelvis far- och morföräldrar till under barnbarnens uppväxttid. Och närstående, vänner och grannar hjälper år ut och år in männi-skor som har svårt att klara sig på egen hand. Ibland går omfattningen av insatserna vida utöver det som en arbetstidslagstiftning tillåter – men så kan det förbli eftersom det ju inte räknas som ”arbete”. Det gör inte heller det idéburna

engagemanget, enskilt eller i organisationer, och inte hemarbetet. Inte ens arbets-resorna räknas in i arbetstiden.

2. Arbete som basen för samhället

Samhället vilar sedan länge på människors reglerade arbetsprestationer. På så sätt har det kunnat omfördela resurser och samtidigt skapa ett omfattande välfärdssystem av välfärdstjänster. Samhället och det gemensamma är nu kanske ännu viktigare än tidigare eftersom vi har blivit så individualiserade och urbaniserade. Så var finns då de kreativa samhällsbyggare som mot bakgrund av digitalisering, individualisering och urbanisering vill ventilera idéer om huruvida det går att bygga upp det gemensamma inklusive dess välfärd på andra grunder än räknade arbetstimmar?

3. Arbete för resultatets eller för processens skull

På ett seminarium kring förnybar energi ställdes nyligen pellets-användning i en viss situation mot vindkraft. Arbetsaspekterna var ett av argumentationens huvudspår. Vindkraftverken ger arbetstillfällen bara under byggtiden och har ett närmast obefintligt underhålls-arbetsbehov, medan pelletsanvändningen skapar sysselsättning i vitt skilda delar av processen. Vilket var ett av argumenten till varför den är ”bättre”.

Men hur skulle våra i bokstavlig mening faktiskt arbetsbelastade förfäder sett på att vi nu letar efter
det mest arbetskrävande? Vår samtid talar med dubbla tungor och handlar dessutom med dubbla avsikter. Mitt i en period av hyllad arbetsreducerande teknikutveckling anstränger man sig för att hitta på så arbetsskapande processer som möjligt. Lite liknar det faktiskt Goyas
konstverk över Kronos som äter upp sitt eget barn.

Resultatmässigt är digitaliseringen nu på väg att öka totalverkningsgraden av mänskligt arbete. På vissa områden tar den över helt. Vi klarar alltså resultaten med råge – men hur klarar vi processen? På individnivå: en människa kommer fortsatt att vilja känna stolthet över att hon kan prestera så att hon klarar sig själv och sina närstående och samtidigt bidrar till världen. Sker det inte enbart i det formaliserade arbetets termer, så måste det få ske på andra kreativa sätt, sådana som vi kanske börjar bli mogna för nu i individualiseringens spår. Jag har svårt att tro att vi kommer att vilja fortsätta med arbete som ren terapiverksamhet när vi väl genomskådat att det i sin gamla bemärkelse inte längre behövs i samma utsträckning som förr.

Men vi vill ha gemenskap och så länge som ”alla andra” är på jobbet, är det där som gemenskapen finns och där som normen sätts för vad som är ”rätt”. Den som blir arbetslös känner sig sällan arbetsfri i positiv bemärkelse. Snarare lika övergiven som det barn som till äventyrs inte går på dagis och inte har några lekkamrater hemma eftersom ”alla andra” är där. Vad jag vill få upp till ytan är reflektioner kring hur vi kan handla om snart inte längre ”alla andra” finns på arbetet och när undantagen börjar bli till regel.

På det individuella planet kommer det att växa fram en myllrande mångfald. Till en början kan vi kalibrera om våra ögon och på så sätt urskilja hur det bland alla dessa unga så kallat arbetslösa finns de som arbetar tio timmar om dygnet eller mer med sin musik. Ska kanske det

de uträttar faktiskt ses som ett ”arbete”, även om inte alla råkar höra till det fåtal som når framgångar utomlands och därmed (enligt det gamla sättet att tänka) ökar svensk BNP och export? De engagerar sig ju faktiskt, de presterar och de bidrar garanterat till andras upplevelser.

Den samhälleliga arenan är svårare men väl så viktig. Ändå har jag bara vågat antyda den skissartat i den korta punkten 2 ovan. Helst skulle samhället vara en föregångare. En första åtminstonenivå kan vara att man uppriktigt intresserat följer alla de spontanverksamheter som myllrat upp som alternativa ”arbeten”. Sedan är det lovvärt om man också börjar stötta fler sådana initiativ. Men det största samhällsuppdraget är ändå det att för samhällets egen del börja fundera över vilka andra existensbaser det kan gå att stå på vid sidan om det formaliserade arbetet.

Bodil Jönsson

Bodil Jönsson

After work. En artikelserie om framtidens jobb

Arbetsmarknaden är på väg att förändras i grunden. I går var det arbetarna i industrin som slogs ut, i dag och i framtiden riskerar även tjänstemän och akademiker att bli överflödiga när datorerna tar över jobbet.

I en serie
artiklar belyser DN Kultur hur den fundamentala förändringen kan påverka sam-hället, ekonomin och människan. I första delen (30/4) skrev sociologen och DN-medarbetaren **Roland Paulsen** om vår historiska chans till arbetsbefrielse. I andra delen (12/5) dödförklarade **Per Schlingmann**, författare och rådgivare, begreppet arbetslinjen som han själv lanserade under sin tid som Moderaternas partisekreterare.

Bodil Jönsson är fysiker, författare och professor emerita i rehabiliteringsteknisk forskning vid Lunds universitet. Hennes bok ”Tio tankar om tid”, där hon formulerade begreppet ”ställtid”, (1999) fick stort genomslag. Hennes senaste böcker handlar också de om tid, och om åldrande. “

”Det är Sven Hirdman som sprider myter”

Publicerad 2015-06-22 10:14

REPLIK. **Ett svenskt nej till värdlandsavtalet med Nato, något som Sven Hirdman rekommenderar, skulle vara ett rejält bakslag för den regionala solidariteten och en mycket stor framgång för den ryska politiken, skriver Tomas Bertelman, Johan Molander och Sven-Olof Peterson.**

Ett svenskt nej till värdlandsavtalet med Nato, något som Sven Hirdman rekommenderar, skulle vara ett rejält bakslag för den regionala solidariteten och en mycket stor framgång för den ryska politiken, skriver Tomas Bertelman, Johan Molander och Sven-Olof Peterson.

Om missförstånd upprepas tillräckligt många gånger kan de komma att framstå som sanning. Vår kollega Sven Hirdman har under de senaste åren med energi och inte utan egen högljuddhet upprepat sina teser om Ryssland och svensk säkerhetspolitik så många gånger – senast på DN Debatt 19/6 – att de riskerar få en patina av etablerad sanning, snarare än att framstå för vad de är: en hårt vinklad och selekterad tolkning av den ryska utvecklingen, av den geopolitiska logiken och av förhållandet mellan små och stora stater. Eftersom denna hirdmanska tolkning alltid lånar tyngd av en referens till hans tjänstgöring som ambassadör i Moskva, vill vi med följande konstateranden markera att man med denna bakgrund också kan nå helt andra slutsatser, uppfattningar som i själva verket är långt mer representativa för pensionerade Moskvaambassadörer än de myter som Sven Hirdman fortsätter att sprida.

Så här är det:

Den nuvarande krisen mellan Ryssland och Väst har sina rötter i Rysslands interna utveckling. Att Ryssland tragiskt nog misslyckades med sin demokratisering och ekonomiska reformagenda på 90-talet har många orsaker, men dessa kan inte lastas på Väst. Den djupast liggande orsaken är helt enkelt att reformkraften inte räckte, och att någon radikal brytning med det förflutna aldrig skedde i den stora sovjetiska stats- och säkerhetsapparaten. De sovjetiska rötterna (auktoritära, nationalistiska och korrupta) var mycket djupare än vad vi förstod på 90-talet.
De senaste 15 årens ryska utveckling har dominerats av president Vladimir Putin som ett uttryck för dessa intressens strävan att återta den politiska kontrollen, åter centralisera Ryssland och i egna syften kontrollera dess ekonomi. De färgade revolutionerna i Ukraina och Georgien, den så kallade arabiska vårens konsekvenser samt inte minst de omfattande protesterna i de större ryska städerna vintern-våren 2011-12 bidrog till att Putins tredje period som president har kommit att accelerera två distinkta processer: den auktoritära mobiliseringen internt och konfrontationen med Väst externt. De båda processerna kompletterar och förstärker varandra, och de tjänar det överordnade syftet att bevara den nuvarande ryska ledningens politiska makt och kontroll över gigantiska ekonomiska resurser. En forcerad militär upprustning samt strypande av självständiga media och oberoende politisk verksamhet hör till denna politik, liksom en skicklig och ihärdig statlig rysk propaganda, vars huvudbudskap är att Ryssland har provocerats och förorättats och har rättmätiga krav att ställa på en revision av den rådande världsordningen. Ryssland förlorade enligt denna version inte det kalla kriget utan kan ta åt sig äran av att ha avskaffat det kommunistiska styret. Felet ligger i stället hos Väst, som har behandlat Ryssland som förlorare och utnyttjat dess svaghet, mer

eller mindre som Versailles behandlade det besegrade Tyskland. Så lyder refrängen, med dunkla antydningar om ödesdigra konsekvenser om inte hänsyn visas Rysslands legitima intressen.

Likt de flesta som ägnat många år att studera Ryssland delar vi inte alls den beskrivningen. Rysslands huvudsakliga problem i dag är att landet inte har brutit på något avgörande sätt med sitt sovjetiska förflutna, och att ledningen saknar förmåga och intresse att anpassa sig till demokrati och marknadsekonomi. Kreml avvisar globaliseringen och flyr i stället tillbaka in 1800-talets tankevärld vad gäller geopolitisk logik, kulturkonservatism, återupprättande av intressesfärer och ett försök att skapa en zon runt sina gränser av länder som känner sig otrygga, utsatta och beroende av Moskva. I denna strävan spelar information, pengar och korrupt penetration av öppna samhällen väl så stor roll som militära hot.

Projiceringen av bilden av ett Ryssland som är inringat av fientliga krafter och av ett aggressivt växande Nato och EU fyller en viktig intern legitimerande funktion. Den medvetet odlade hotbilden bidrar till att behålla stödet för en ledning som förtrycker och eliminerar politisk opposition och fria media, som åter förstatligar de stora ryska bolagen och framför allt som genom en galopperande korruption förbehåller den ryska råvaruekonomins vinster för en liten lojal elit. Ryssland är ett av världens mest ojämlika samhällen. Utan fortsatt höga oljepriser kan Kreml inte längre på sikt trygga den lojalitet man tidigare kunnat räkna med på grund av folk fått det bättre. Nu måste lojaliteten säkras på annat sätt. Landets revanschistiska och revisionistiska utrikespolitik har därför mer att göra med de konkreta inrikespolitiska förutsättningarna och med Kremls intressepolitik än med någon diffus månghundraårig tradition, även om den senare utgör en klangbotten för den ryska propagandan. Om denna propaganda, liksom om den närmast exempellösa statliga korruptionen, finns en rik internationell och väl dokumenterad litteratur från de senaste åren. Att Rysslands aggressiva politik mot sina grannar är ett resultat av det interna systemets dysfunktionalitet är närmast ett banalt konstaterande, men det har konsekvenser för säkerheten i vårt närområde. Som ett litet grannland har vi inte råd att önsketänka eller skönmåla eller blunda för de nya riskernas natur.

Men om detta har den före detta Moskvaambassadören förvånansvärt lite att säga. För honom förblir det viktigaste att Sverige i sin säkerhetspolitik inte utmanar eller irriterar Ryssland sådant som det är.

Det är svårt att se några verkliga möjligheter att med nuvarande premisser föra en dialog med Putins Ryssland om en revidering av säkerhetsordningen i Europa. Denna behöver inte revideras utan respekteras. Sannolikt skulle dock inte heller eftergifter och anpassning minska spänningen. Konflikten med Väst fyller helt enkelt en viktig funktion i den nuvarande ryska maktutövningen. Dessvärre måste kanske EU, Sverige och även Nato åter utveckla sin förmåga att hantera en utdragen konfrontation. I den kraftmätning som nu pågår väcker en sådan förmåga respekt och verkar avhållande, medan försöken att se konflikten från motsidans synpunkt och söka efter kompromisser tolkas som svaghet och genererar större aptit.

På motsvarande sätt är det i första hand en demonstrerad militär förmåga genom ökade ekonomiska satsningar och genom övningar – tillsammans med Nato och Nato-länder – som kan verka avhållande inför det ryska militära trycket.

Ett svenskt Nato-medlemskap skulle givetvis inte befria oss från nödvändigheten att satsa mer på försvaret. Det skulle knappast öka

risken vi blir angripna, eftersom vi redan i praktiken räknas tillhöra Nato-sidan i en konflikt. Men det skulle sannolikt utlösa en hård rysk kritik, nya hot och motreaktioner (och därmed obehag för svenska politiker). Ett svenskt Nato-medlemskap skulle nämligen vara ett betydande politiskt nederlag för den ryska strategin att söndra och splittra (att ha ”oberoende” grannar). Ett svenskt Natomedlemskap skulle väsentligen underlätta alliansens utlovade hjälp till de baltiska länderna och Polen och därigenom stärka Natos trovärdighet. På omvänt sätt skulle ett svenskt nej till det av regeringen godkända värdlandsavtalet med Nato, något som Sven Hirdman rekommenderar, vara ett rejält bakslag för den regionala solidariteten och en mycket stor framgång för den ryska politiken.

De främsta ryska utrikespolitiska målen i Europa är att undergräva både Natos och EU:s trovärdighet, att splittra och försvaga medlemsländerna och deras sammanhållning och framför allt att skapa en klyfta mellan de europeiska och de transatlantiska medlemmarna. Ett svenskt Natomedlemskap, som skulle göra alliansens åtaganden i Östersjöområdet trovärdiga, skulle därför inte bara stärka säkerheten och stabiliteten i vårt närområde utan också vara en betydande motgång för Rysslands globala strävanden. Det skulle därmed främja flertalet av de överordnade mål om lika rättigheter och alla individers likvärdighet, demokrati, fred och stabilitet och respekt för folkrätten som brukar pryda svenska utrikespolitiska deklarationer, oavsett partifärg.

Tomas Bertelman, ambassadör i Moskva 2008-2012

Johan Molander, ambassadör i Moskva 2004-2008

Sven-Olof Peterson, chef för UD:s politiska avdelning 2000-2002, EU-ambassadör 2002-08 “

“Humaniora hjälper oss att förstå det främmande”

DN 23 juni 2015

“Diskussionen om humanioras kris bygger på att forskningen ska gå att sammanfatta i konkreta rön. Men vetandet har större - tillämpningar än så. Det skriver Stefan Arvidsson, professor i religionshistoria.

För ett par veckor sedan fick mitt universitet besök av en av rikets mest inflytelserika humanister. Han skulle tala om ett av de eviga ämnena. Inte om Döden eller Kärleken, utan om Humanioras Kris. Han var sympatisk och klok och hans tal var en blandning av sådant som borde vara självklart och annat som var värt att tänka på. Hans övergripande tes var emellertid att humanister borde bli samhällsvetare. Humanister ska inte längre syssla så himla mycket med att förstå Strindbergs dramer utan i stället arbeta med att förklara saker som ”migrationsflöden” och ekonomisk ”trögrörlighet”. Inledningsvis fick jag intrycket att den charmfulle historikern var lurig och menade att denna förändring bara skulle vara en kosmetisk fint för att förleda obildade utbildningsministrar och andra som sitter på pengapåsarna. Sådana personer kan förväntas förstå samhällsrelevansen med kunskaper om människans socioekonomiska liv, men näppeligen kulturrelevansen med kunskaper om kristendomens betydelse för latinamerikansk socialism. Men till min förvåning visade det sig att hans sensmoral faktiskt var att det som humanister brukar syssla med är passé.

I vårt södra grannland Danmark har det sedan åtminstone tio år pågått ett liknande skarpt ifrågasättande av humanistisk forskning och utbildning. Ledande politiker har menat att skattemedel inte bör gå till ”smakdomare” och att universitetens enda existensberättigande ligger i att hjälpa till att alstra vinster åt företagen. En del humanister har kontrat med att lyfta det faktum att humaniora faktiskt är lönsamt. Tänk på turistnäringens nytta av historiska skildringar eller musikindustrins förankring i musikforskningen. I denna strategi ligger en strävan efter att få humaniora att se lite ”hårdare” ut. Vem skulle ha koll på fakta om Karl XII eller på skillnaden mellan brittisk och amerikansk vokabulär, om det inte vore för humanisterna? I den andan framhöll vår besökande humanist många gånger värdet av att humanister likt andra forskare ska kunna sammanfatta sin forskning i konkreta rön. Självklart vet han lika väl som alla andra humanister att till exempel en hyllad historiebok som ”Osten och maskarna” mycket väl kan sammanfattas i några rön, men att det verkliga värdet (förståelse för ett främmande livsöde) med Carlo Ginzburgs bok därmed inte alls har vidrörts. Men detta kan man inte upplysa utomstående om.

En annan vanlig strategi är att indignerat påtala att humanister är experter på ”kritiskt tänkande”, på att ”problematisera”, ”se komplexa helheter” eller andra uttryck som ungefär betyder ”bra”. Man kan också höra en och annan surmulet muttra något om att teoretiska fysiker (vars forskning är helt uppe i det blå) eller ekonomer (vars lärdom alla vet ligger närmre astrologi än astronomi) eller biologer (vars insikter om Amazonas skalbaggar knappast är lukrativt) minsann inte tvingas rättfärdiga sig jämt och ständigt. Men trots det, varför är det ingen humanist som bara rätt och slätt tar bladet från munnen och säger vad humaniora är bra för? Det är lika bra att jag gör det, en gång för alla.

Alltsedan renässansen har humanioras uppdrag varit att hjälpa människor att känna sig hemma på jorden under de få år hon vandrar här. Detta uppdrag innehåller två huvuduppgifter. För det första ska det hjälpa människor att få information och kunskaper om världshistoriens alla kulturtraditioner. Kanske finns det personer som vill bygga sig ett hem i världen med hjälp av kulturella byggstenar hämtade från Kina? Det finns de som fascineras av sydstaternas musikhistoria och de som svärmar för antikens kulturliv. Humaniora serverar dem. Ger dem information, ger sammanhang. Låt oss bläddra bland tidningarna i en Pressbyrå nära dig. Den överväldigande majoriteten av dem tar upp humanistiska ämnen. Här finns modetidningar med utblickar i världen och historiska återblickar. Här finns historiska tidskrifter liksom tidskrifter om finkulturella konster och filosofiska resonemang. Till och med när det handlar om tekniska prylar som motorcyklar upptar humanioras intresseområde – historien, estetiken, livsstilen – en stor del av tidningarnas mest attraktiva material.

Vilken fattig populärkultur skulle vi inte ha om författare hade saknat exempelvis översättningar av Bibeln, undervisning i engelska och forskning om vikingatiden? Hur många funderar inte på historien bakom ett ortnamn när de är ute och reser på vägarna eller samtalar om äktheten i någon medeltids-romantisk tv-serie från HBO? Likaså är det uppenbart att folk gärna går på öppna föreläsningar om till exempel Syriens samtidshistoria – inte för att de inbillar sig att de ska bli fredsmäklare, utan för att de vill bilda sig och därmed känna sig mindre främmande inför världens alltför ofta otäcka skeenden. Vi får leta länge innan vi kan hitta en enda medborgare i Sverige som inte är amatörhumanist, alltså en person som aldrig bläddrar i någon bok om hantverk, köper en reseguide till Paris, håller på lite med släktforskning, slukar en biografi om Hitlers hund eller är med i en kör

och sjunger gamla sånger som någon gammal humanist bevarat till eftervärlden.

Humanioras andra huvuduppgift är att tar reda på vad det egentligen är som förhindrar människorna att gå genom livet lyckliga. Det finns förstås naturliga och medicinska aspekter som gör livet svåruthärdligt, men upplevelserna av dem är till viss del kulturellt bestämda och det finns dessutom många faktorer som inte alls är naturliga. Hur uppstod kastförtryck och är det helt säkert att det är ett förtryck? På vilket sätt? Är skamkänslor runt mens ofrånkomliga? Varför i så fall? Folk som jobbar med humaniora är inte några slags poliser. Vi letar inte efter bovar. Vi är inte heller sensationsreportrar som söker det spektakulära. Vi vill bara identifiera de strukturer som förhindrar folk att trivas.

Egentligen ska humanister vara glada över att politiker avfärdar dem som ”smakdomare” och att säkert många skattebetalare skulle höja på ögonbrynen om de visste att de stödde forskning om Tolkien. För även om humanister oupphörligen måste understryka det faktum att det krävs en hel del ansträngning för att lära sig läsa hindi, för att göra kvalificerade tolkningar av medeltida romanser eller sätta sig in i debatten om muslimsk feminism, ska vi välkomna att folk uttalar sig om vårt arbete. Det visar nämligen att humaniora är något som man – med rätta – anser vara allas och envars angelägenhet.

Det ligger också i humanioras natur att aldrig kunna bli en exakt vetenskap. Den kommer aldrig ifrån att använda inlevelse för att förstå det främmande och den kan aldrig upphöra att vara ett tolkande forskningsområde. Men bara den som kan läsa ugaritiska kan någonsin hävda att hen är en framstående expert på ugaritisk kultur. Bara den som har tillbringat månader i Indonesien kan uttala sig med auktoritet om islam på öriket. Bara den som har lagt många dagar i folklivsarkiven kan tala med sakkunnighet om svensk bondementalitet.

Den humanistiska forskningen strävar efter att hjälpa människor att förvandla hus till hem och därför finns det en historisk pakt mellan humaniora, humanism som livshållning och humanitära ansträngningar. Och omvänt finns det en oförsonlig motsättning mellan humaniora och livsförnekande religioner och antihumanistisk politik. De enda som har goda skäl att vilja se humaniora förtvina är religiösa personer som redan vet att jorde-livet inte är vår sanna bestämmelse utan bara en prövning samt de som gärna ser att de själva har goda och meningsfulla liv men inte mår illa av att andra medlemmar av homo sapiens far illa. Ja, och så en grupp till: de som anser att enbart det arbete som kan ge dem ännu mer pengar är värt att utföra.

Humanioras yttersta existensberättigande är alltså att hjälpa människor att känna sig hemma under deras korta vandring på jorden. Det är med den målsättningen som humanister följer historiens och världens kulturer och försöker återge människors kamp och strävan, deras längtan och besvikelser, deras tankar och frustrationer. Humanister vill göra det förflutna åtkomligt för nutiden, göra hela mänsklighetens påhitt tillgängliga och förklara varför dessa yttringar av den mänskliga själen någon gång någonstans av någon uppfattades som rimliga. Så kan vi bygga vidare på – eller vända oss mot – mänsklighetens kulturarv.

Stefan Arvidsson Professor i religionshistoria, Linnéuniversitetet “

”Minst 100 barn har tagits ur skolan för att resa till Sverige”

ONSDAG 24 JUNI 2015

“ Alarmerande situation. Att blint hävda rätten till skolgång för EU-migranters barn, samtidigt som vi godtar att de lever under totalt oacceptabla förhållanden, går stick i stäv med barnens bästa. Lösningen är att säkra skolgången i hemlandet, skriver - regeringens utredare Martin Valfridsson och Rickard Klerfors, Hjärta till hjärta.

Problematiken och orsakssambanden kring utsatta EU-medborgare som tillfälligt kommer till Sverige, främst från Rumänien och Bulgarien är komplexa. Även om vi dagligen arbetar med frågan har vi fortfarande jämförelsevis begränsad kunskap kring problembilden. Den offentliga debatten och diskussionen riskerar att bli förenklad och generaliserad. Det kan leda till att vi inte hittar rätt lösningar utan snarare motverkar förbättrade förhållanden. Problembilden förändras ständigt. Det finns risk att vi söker bekräftande fakta för den egna versionen av problembilden.

Under våren har vi sett en debatt om alla barns rätt att gå i skolan även när deras familjer vistas tillfälligt i Sverige. Det finns röster som hävdar att vi enligt Barnkonventionen är skyldiga att se till att alla barn som vistas här alltid ska få gå i skolan i Sverige. Det kan vid en första anblick tyckas finnas goda skäl för en så generell tolkning av vad som är barnets bästa.

Under de senaste veckorna har vi var för sig varit i såväl Rumänien som Bulgarien.

Vad som föranleder oss att skriva denna artikel är vad som berättats på tre orter i Rumänien i länen Bacau, Sibiu och Buzau. Orterna ligger långt från varandra. Barn har under våren, tagits ut ur skolan för att följa med sina föräldrar till Sverige. En rektor uttryckte inför Rickard Klerfors stor frustration. ”Ska vi i den fria rörlighetens namn tillåta att föräldrar offrar sina barns framtid för kortsiktig vinning?” Från dessa tre orter handlar det om cirka 100 barn som sedan årsskiftet avbrutit sin skolgång. I värsta fall permanentas dessa avhopp.

Majoriteten av de utsatta EU-medborgarna kommer inte att bosätta sig i Sverige. Om det svenska samhället sänder ogenomtänkta signaler kring barn- och skolfrågan riskerar vi att bidra till att barn rycks ur en pågående skolgång. Ska vi blint hävda barnens rätt till skolgång i Sverige samtidigt som vi accepterar att man bor och lever under totalt oacceptabla förhållanden? Skulle det inte i de flesta fall vara bättre för barnen att gå kvar i skolan i hemländerna? Det svenska samhället, det offentliga och det civila, kan och bör verka för att alla barn får gå i skolan – men det innebär inte per automatik att de ska göra det i Sverige. Vi förenklar bilden och intentionen med Barnkonventionen om vi entydigt hävdar att det bästa för barn till EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, är att de går i svensk skola.

Å andra sidan kan det i undantagsfall vara förenligt med barnets bästa, för barn som varit här en längre tid, att få gå i skola. Vi har kännedom om enstaka barn som i vissa fall fötts i Sverige och som levt hela sitt liv fram till skolstarten i Sverige. Det finns enstaka kommuner där barn till EU-medborgare bott en längre tid och kontakten med hälso-

och sjukvård, skola eller socialtjänst är i princip obefintlig. Barnen har kanske inte gått i skolan i hemlandet. I dylika fall bör en enskild bedömning göras. Finner man i det enskilda fallet att det är förenligt med barnets bästa kan man använda sig av skolförordningens möjlighet att erbjuda skolgång även för barn som inte har skolplikt. Det bör dock i sådana fall föregås av en noggrann prövning av barnets förutsättningar. Inga barn bör kastas in i skolverksamhet i en okänd miljö på ett språk man inte känner till utan en föregående utredning.

För att kunna bedöma vad som är barnets bästa när det gäller skolgång i Sverige kan vi lära oss något genom närliggande forskning och avgöra om det går att överföra slutsatserna till dessa barn. Vi bör fördjupa oss i det arbete som Skolinspektionen, Socialstyrelsen och forskare bedriver.

Det goda riskerar att bli det bästas fiende. Jurister talar med emfas om vad som gäller kring skolgång och barnkonventionen. Bekymret är att det sällan är jurister som är mest lämpade för att bedöma vad som är det enskilda barnets bästa på lång sikt. För att avgöra det bör vi snarare lyssna på anställda inom socialtjänst, skola och andra som arbetar med barnen, framför allt i hemländerna, men även i Sverige.

För att kunna bedöma barnets bästa för de barn, som lämnar skolan i hemländerna och tas med till Sverige för en tillfällig vistelse, måste det också sättas i sitt sammanhang. Vad vet vi om barns möjlighet att ta till sig kunskap vid byte av språk och skolsystem? Vad säger forskning och beprövad erfarenhet? De EU-medborgare som tar med barn till Sverige, avbryter inte bara i många fall en pågående skolgång utan lämnar i många fall en bostad, i och för sig ofta med väldigt låg standard, till en osäker och många gånger illegal boendesituation. Att skolplikt råder i Rumänien och Bulgarien ska också vägas in.

Den långsiktiga lösningen, när det gäller utbildning för barn, måste vara att genom samarbete med hemländerna arbeta för att barn får sin rättighet till skolgång tillgodosedd där. Genom det nyligen ingångna bilaterala avtalet mellan Sverige och Rumänien ges möjlighet att på flera nivåer påverka landet och uppmuntra till nödvändigheten av utbildning. Vi kommer att arbeta med kontakter på lokal nivå, utbyten om hur skolgången fungerar i Rumänien.

I sammanhanget vill den nationella samordnaren understryka vikten av att socialtjänsterna runtom i Sverige bedriver ett aktivt arbete för att säkerställa att barn till gruppen utsatta EU-medborgare inte far illa. I den delen gäller samma lagstiftning som för svenska barn. Om anmälningar eller tecken på att barn bor eller vistas i olämpliga miljöer ska alltid en utredning inledas. Det är även av största vikt att ett uppsökande arbete när det gäller barn, antingen i egen regi eller genom exempelvis någon organisation, bedrivs.

Regeringens nationella samordnare kommer under hösten att föra diskussioner med de professioner, som redan i dag gör svåra individuella bedömningar, om barnets bästa i olika situationer. Målsättningen med dialogen är att bidra till ett förhållningssätt för det svåra övervägandet om när det i enskilda fall är förenligt med barnets bästa att påbörja skolgång i Sverige och när det faktiskt inte är det.

Rickard Klerfors, biståndsansvarig, -organisationen Hjärta till Hjärta
Martin Valfridsson, nationell samordnare
för arbetet med utsatta EES-medborgare “

“ 17 psykdömda på fri fot väcker kritik

ONSDAG 24 JUNI 2015

En vårddömd sadistisk pedofil har varit på rymmen från rättspsykiatriska regionkliniken i Sundsvall i över en månad. Enligt Socialstyrelsen saknas totalt 17 personer som försvunnit från rättspsykiatriska kliniker de senaste åren.

– Det är väldigt allvarligt eftersom de ofta är dömda för grova brott, säger enhetschefen Bitte Fritzson på Socialstyrelsen.

Tisdagen den 19 maj i år befann sig två vårdare från Rättspsykiatriska regionkliniken i Sundsvall i en lägenhet i Söderhamn. Enligt ställföreträdande verksamhetschef Bengt Eriksson hade de slagit sig ned i vardagsrummet medan patienten – en sexualbrottsdömd man på permission – rörde sig mellan köket och toaletten. Bengt Eriksson berättar att vårdarna, efter en stund, inte längre hörde några ljud från köket och upptäckte att mannen helt enkelt smugit ut och lämnat lägenheten.

– Det finns regler som säger att vårdare måste ha ”visuell” kontakt med patienten under hela permissionen. Det hade vårdarna tyvärr inte i det här fallet, säger Bengt Eriksson.

Den bristande övervakningen i lägenheten var bara ett av stegen i en kedja misstag som sedan ledde fram till att den 49-årige mannen, dömd för flera sexbrott mot barn, fortfarande är på rymmen någonstans i Europa.

Tidigare hade sexbrottslingen också lyckats hämta ut ett nytt pass hos polisen, trots att det är förbjudet enligt passlagen. Varken vårdaren som var med vid tillfället eller någon annan på kliniken har kunnat

förklara hur det kom sig att mannen sedan tilläts behålla passet. När kliniken sedan kontaktade polisen om rymlingen begicks nästa misstag. I anmälan till polisen hade kliniken visserligen kryssat i flera rutor som beskrev mannen: suicidal, aggressiv, flyktbenägen och med risk för missbruk. Men, enligt polisen, glömde de den viktigaste informationen. Att mannen var farlig. En tidigare rättspsykiatrisk undersökning visade att risken för återfall i likartad allvarlig brottslighet var hög.

– Det är väl alldeles uppenbart att vi borde ha fått reda på hur farlig den här mannen är från början. Då hade vi gjort en helt annan prioritering av resurser och definitivt skickat ut rikslarm direkt, säger Robert Öhman, poliskommissarie i Sundsvall.

Verksamhetschefen Bengt Eriksson i Sundsvall anser dock att det är polisens sak att ta reda på hur farlig en person bedöms vara.

– Om det är någon som har koll på vad folk är dömda för så är det väl polisen, säger han.

Så fort en patient rymmer från en rättspsykiatrisk klinik eller avviker från en permission ska händelsen rapporteras till polisen, som därmed tar över ärendet. Den rättspsykiatriska kliniken ska också kontakta Socialstyrelsen som gör en farlighetsbedömning av patienten för att se om en så kallad europeisk arresteringsorder ska utfärdas. Det sker vid ett trettiotal tillfällen varje år.

– Vi tittar på om de rymt tidigare, om de har kontakter utomlands och hur allvarliga domarna är. Om det är fråga om mord eller sexbrott mot barn ska det ske automatiskt, säger Bitte Fritzson, enhetschef på Socialstyrelsen.

Men något beslut om europeisk arresteringsorder fattades inte i Sundsvallsärendet. Bitte Fritzson är kritisk till att kliniken i Sundsvall lämnade felaktig information både till Socialstyrelsen och till polisen. Misslyckandet har lett till att myndigheten nu ser över möjligheterna att få tillgång till egna belastnings-register för att inte behöva förlita sig på informationen från klinikerna.

– Vi måste kunna göra vårt arbete och det förutsätter att vi får rätt information, säger Fritzson.

DN har begärt att få ta del av samtliga anmälningar om avvikelser och rymningar. Siffrorna visar att antalet ärenden har ökat kraftigt. Från 21 fall 2007 till 144 förra året. Social-styrelsen och de rättspsykiatriska klinikerna tror att ökningen beror på bättre anmälningsrutiner och på att det sedan 2008 är tillåtet med öppenvård inom rättspsykiatrin. De flesta som avviker återvänder relativt snabbt. Men i Socialstyrelsens system finns 17 personer dömda till rättspsykiatrisk vård som försvunnit under de fem senaste åren och som fortfarande inte kommit tillbaka.

– Det är väldigt allvarligt eftersom de ofta är dömda för grova brott. Det krävs mycket att bli dömd till rättspsykiatrisk vård och för att vi ska begära europeiska arresteringsorder. Därför är det hemskt när det är som i det här fallet och rutinerna brister, säger Bitte Fritzson, enhetschef på Socialstyrelsen.

Det finns en viss osäkerhet kring statistiken eftersom Socialstyrelsen upplever att en del kliniker brister i sitt ansvar att anmäla när personer avviker och återkommer.

Den internationella sektionen vid polisens Nationella operativa avdelning (NOA) har uppdraget att hitta de som är internationellt

efterlysta och som har flytt landet. Kommissarie Johan Sone säger att trots att en del av rymlingarna har varit borta i flera år så arbetar polisen aktivt med att få hem dem.

– Vi kan exempelvis sätta it-spärrar som gör det svårt för rymlingar att resa mellan länder. I prioriterade ärenden arbetar vi väldigt aktivt med spaning och med att inhämta information genom våra internationella samarbeten.

I fallet med den 49-årige mannen i Sundsvall säger sig polisen veta var han befinner sig. Ett internationellt polissamarbete är etablerat.

– Det pågår löpande insatser och förhoppningen är att han ska vara bakom lås och bom så snart som möjligt, säger Robert Öhman vid polisen i Sundsvall.

Polisen vill dock inte kommentera vilket land det rör sig om.

– Han sitter garanterat och läser svenska tidningar just nu. Går vi ut med land eller lokalisering kommer han att röra på sig.

Polisen har anmält sig själv för tjänstefel angående passutlämningen. Även den rättspsykiatriska region-kliniken i Sundsvall utreder sin hantering av ärendet och har även lex Maria-anmält händelsen. I dag har mannen varit försvunnen i 36 dagar.

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se
Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Den efterlysta pedofilen.

DN har tagit del av domarna mot den 49-årige mannen som nu är på rymmen från den rättspsykiatriska kliniken i Sundsvall. Redan 2004 dömdes han för försök till våldtäkt av en 14-åring, sexuellt ofredande och grovt barnpornografibrott. År 2013 dömdes han på nytt för olaga hot, ofredande, köp av sexuell tjänst, koppleri och barnpornografibrott.

Då hade han vid ett tjugotal tillfällen förmedlat sexköpare till en prostituerad kvinna. Han ska även ha ofredat och hotat både henne och hennes föräldrar till livet via en telefon som han smugglat in på den rättspsykiatriska enhet där han då satt till följd av domen från 2004. Hoten var till för att tvinga henne att fortsätta sälja sex.

Bland den barnpornografi som man hittade hos honom på den rättspsykiatriska enheten fanns filmer där mycket unga barn utsattes för våld och tvång som tingsrätten ansåg särskilt hänsynslöst.

Efter en rättspsykiatrisk undersökning slog tingsrätten fast att han begick brotten under inverkan av en allvarlig psykisk störning. Risken för återfall i likartad allvarlig brottslighet bedöms vara hög, står det i domen.

Om europeisk
arresteringsorder.

En europeisk arresteringsorder kan utfärdas för brott som ger fängelse i ett år eller mer, eller mot en person som redan dömts till fängelse eller rättspsykiatrisk vård i minst fyra månader. Förutom åklagarbeslut så kan även en begäran från Socialstyrelsen ligga till grund för

arresteringsordern. Socialstyrelsen fattar beslut efter samråd med kliniken som personen rymt ifrån. Till grund ligger bedömningar om farlighet och möjlighet att fly utomlands. Varje år begär Socialstyrelsen arresteringsorder vid ett 30-tal tillfällen. En betydande del av dem tillgodoses aldrig av polisen, då de eftersökta personerna självmant återvänder.

I 17 fall sedan 2010 är personerna fortfarande efterlysta.

Uppmärksammade rymningar förra året.

Växjö 2014

En patient rymmer från rättspsyk efter att ha lurat sin vårdare. Han säger att han är tvungen att hälsa på sin sjuke far och kliniken godkänner därför en lång permission utan att kontrollera uppgiften. Men redan första dagen slutar han höra av sig, och det framkommer att pappan är frisk. Mannen grips efter att ha varit på rymmen i drygt en månad.

Sundsvall 2014

En våldtäktsdömd och hiv-smittad man blir internationellt efterlyst efter att ha rymt från den rättspsykiatriska kliniken i Sundsvall. Mannen är i 30-årsåldern och är på rymmen i tre veckor innan han grips av polisen. Han rymde vid en bevakad permission, kliniken förklarar det med ”olyckliga omständigheter”.

Kristinehamn 2014

En morddömd 34-åring rymmer från rättspsykiatrin i Värmland tillsammans med en kvinna. Kvinnan kontaktar själv polisen och de båda kan hämtas upp. 34-åringen var dömd för att ha mördat en för honom okänd femårig flicka vid en förskola 2003. Han avvek från rättspsykiatrin under frigång vid sjukhusområdet.

Växjö 2014

En patient från rättspsyk i Växjö är på konditori tillsammans med personal när patienten plötsligt blir hotfull och våldsam. Patienten rusar ut och hoppar in i en väntande taxi som patienten själv ringt och beställt tidigare på dagen. Patienten blev direkt efterlyst och greps efter några timmar.

Huddinge 2014

En man som rymt från rättspsykiatrin i Huddinge reser runt med tåg i Sverige. I Gävle attackerar han oprovocerat en för honom okänd man och misshandlar honom grovt. Offret förs till sjukhus med svåra skallskador. Den 22-årige gärningsmannen kan gripas efter misshandeln. “

“ Oron för Ryssland ökar stort bland svenskarna

ONSDAG 24 JUNI 2015

Fyra av fem svenskar oroas av Ryssland, vilket är en kraftig ökning mot tidigare. Vänsterpartister och sverigedemokrater är inte lika oroade. I frågan om Sverige ska gå med i försvars-alliansen Nato har motståndarna en liten övervikt.

Det visar den årliga nationella undersökningen från SOM-institutet i Göteborg som presenterades på tisdagen. Institutet mäter opinionen varje höst och redovisade på tisdagen undersökningarna för 2014.

I en uppmärksammad DN-intervju den 18 juni klagade Rysslands ambassadör i Sverige, Viktor Tatarintsev, över att den svenska regeringen har en kylig attityd mot Ryssland.

Redan i november förra året sade den nytillträdda utrikesministern Margot Wallström (S): ”Här är svenskar, för första gången, på allvar rädda. Rädda för Ryssland, för vad de ska ta sig till.”

Undersökningen som också gjordes i höstas ger utrikesminister Wallström ett visst stöd. Oron för utvecklingen i Ryssland är numera vitt spridd i hela det svenska folket, oavsett partisympatier.

– Resultaten visar att svenska folkets oro för situationen i Ryssland ökat markant mellan åren 2013 och 2014, konstaterar professor Ulf Bjereld vid Göteborgs universitet och doktor Karl Ydén vid Chalmers i den nya antologin ”Fragment”.

2013 var hälften av svenskarna, 53 procent, mycket eller ganska oroade av situationen i Ryssland. Efter Rysslands annektering av Krim vintern 2014 och sommarens krigföring i Ukraina hade oron ökat kraftigt. Fyra av fem svenskar, 80 procent, kände oro för utvecklingen i Ryssland hösten 2014.

Mest oroade är sympatisörer till Centern, hela 93 procent av dem är ganska eller mycket oroade. Därefter följer Folkpartiets anhängare där 87 procent oroas, hos Krist-demokraterna är siffran 81 procent. Hos den rödgröna regeringens väljare är oron jämt fördelad hos socialdemokrater och miljöpartister: 82 procent känner oro hos S och MP. Moderaternas väljare hamnar strax under regeringens med 81 procent.

Två partier längst ut på höger-vänster-skalan avviker en smula. Av Sverigedemokraternas sympatisörer är 73 procent oroliga och av Vänsterns 70 procent.

Däremot finns det en tydlig skillnad mellan höger och vänster när det gäller att gå med i Nato. SOM-institutet har ställt sin Natofråga sedan 1994. Jämfört med då har andelen anhängare till Natointräde fördubblats. Skillnaden i opinionen mellan ja och nej till Nato är endast några få procent, för andra året i rad.

Enligt undersökningen svarar 31 procent att det är ett bra förslag att gå med i Nato, jämfört med 29 procent 2013. S–MP-regeringens linje att inte söka inträde i Nato har större stöd, men endast 6 procentenheter högre. 37 procent svarar att ett Nato-inträde är ett dåligt förslag, mot 34 procent år 2013. De som inte bestämt sig och som svarar ”varken eller” har blivit något färre, 32 procent 2014 mot 37 procent 2013.

– Det finns tendenser till ökad polarisering i opinionen, där avståndet mellan de rödgröna partierna och alliansspartierna är något större 2013 och 2014, skriver Ulf Bjereld och Karl Ydén.

Natomotståndet är störst bland sympatisörer till Feministiskt initiativ följt av Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Hälften av Folkpartiets väljare (50 procent) och nästan lika många bland Moderaterna (47 procent) och Kristdemokraterna (46 procent) tycker det vore bra att gå med i Nato.

– De senaste två åren har försvarsfrågorna tilldelats en ovanligt framträdande plats i den inrikes-politiska debatten. Försvarsfrågornas ökade tyngd avspeglas inte bara i politiken, utan även i medievärlden, poängterar Karl Ydén.

– Vi hade ett väldigt annorlunda opinionsklimat under 2014 jämfört med året innan, med ett större fokus på omvärlden än på inhemska frågor som till exempel arbetslöshet och ekonomisk utveckling, säger Henrik Ekengren Oscarsson, föreståndare för SOM-institutet.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Opartiskt institut
SOM (Samhälle opinion medier) är en opartisk undersökningsorganisation vid Göteborgs universitet. Sedan 1986 har institutet tillsammans med forskare ställt frågor för att belysa samhällsutvecklingen.

Källa: http://som.gu.se/ “

“ Kidnappare: Släpp fångar mot svensken

ONSDAG 24 JUNI 2015

Svenske Johan Gustavsson togs för att kunna bytas mot fångar, säger hans kidnappare från al-Qaida i en nysläppt video.
Videon kan tyda på att jihadisterna vill pressa Sverige att förhandla.

Gustafsson ska ”användas i utbyte mot mujahedinfångar som hålls av de otrogna”, säger berättaren i videon och syftar sannolikt på al-Qaida-medlemmar. Kidnapparna har inte tidigare talat så öppet om sina krav, om de nu stämmer. Men svensken har inte fått ”tillräckligt stöd av sin regering för att släppas”, hävdar mannen på flytande engelska, med brittisk accent.

Filmen är det första kända livstecknet på två år från Gustafsson och hans brittisk-sydafrikanske vän Stephen Malcolm, som kidnappades i november 2011 i Mali, och numera är den enda västerländska gisslan i regionen såvitt känt.

Med ödesmättad musik och dramatiska effekter tycks videon inspirerad av Islamiska statens filmer. Gustafsson och Malcolm har långt skägg och beiga dräkter. Runt dem står beväpnade män.

I den misstänkt hårdregisserade videon berättar en maskerad man under ett träd för fångarna om läget.

– Tyvärr har vi inte hört någonting officiellt från era regeringar, hävdar mannen.

Han påstår att Frankrike hindrar en överenskommelse med fångarnas regeringar om deras frigivning. Franska trupper bekämpar al-Qaida i islamiska Magreb (Aqim) i Mali.

Fångarna tycks spela med i besvikelsen över Frankrike. Särskilt svider det, ska det i alla fall framstå som, att en fransk gisslan, Serge Lazarevic, kunde släppas i december 2014 men att Gustafsson och Malcolm inte ingick i den uppgörelsen med Aqim. Fångarna uppmanar sina regeringar att göra vad de kan.

Filmen kan vara ett sätt att pressa fångarnas regeringar att förhandla.

– Det är ett sätt för den här gruppen att visa att de fortfarande finns med i spelet. De har ju hamnat lite i skymundan på grund av händelserna i Irak och Syrien, säger Hans Brun, terrorismforskare vid King's College i London.

– Det är en del i en förhandling, man vill visa att han lever och att han är i ganska gott skick.

Fångarna får i filmen också vända sig till sina familjer. De hälsningarna verkar mer uppriktiga.

– Jag hoppas att ni är starka och går vidare med era liv. Res, lär och fortsätt med ert arbete, men sitt inte och vänta på mig. Jag vet inte hur det här slutar. Jag hoppas på det bästa men vem vet vad som kommer att hända? säger svensken, märkbart rörd.

Hans Brun ser med optimism på Gustafssons chanser att bli frigiven, med tanke på att Lazarevic släpptes. Troligen förhandlar Sverige genom någon mellanhand.

– Men mer ska man inte prata om det, för ingen av oss vill försvåra hans frigivande, säger Hans Brun.

Varken svenska UD eller svensk polis vill kommentera filmen.

Filip Kotsambouikidis/TT

Ola Westerberg/TT

Detta har hänt

2011 Johan Gustafsson, 40, börjar sin resa genom Afrika på motorcykel. Den 25 november kidnappas han i Timbuktu i Mali när han besöker en restaurang. Även nederländaren Sjaak Rijke och britten/syd-afrikanen Stephen Malcolm förs bort, och en tysk medborgare dödas. Ett par veckor senare tar Aqim, al-Qaidas nordafrikanska gren, på sig kidnappningen.

2012 Ett filmklipp publiceras på nätet där Johan Gustafsson berättar att han är kidnappad men är vid god hälsa.

2013 I september släpps ett andra videoklipp där Johan Gustafsson medverkar.

2015 I april fritas Johans medfånge Sjaak Rijke av franska specialstyrkor. I juni publiceras ännu en video där Johan hälsar till sin familj. "

“ Svenskarnas intresse för digital vård ökar

ONSDAG 24 JUNI 2015

Digital och virtuell vård kan spara över en miljard kronor årligen åt svensk sjukvård. Men då krävs att myndigheter, kommuner och landsting stärker sin förmåga att samverka, visar en ny undersökning.

Svenskarnas intresse för egenvård, eller gör det själv-vård, via mobiltelefoner och datorer ökar, visar en ny undersökning gjord av revisionsjätten PwC. Skulle en av fem svenskar välja att göra läkarbesöket virtuellt handlar det om en besparing för vården på 1,2 miljarder kronor årligen.

– Sverige är ett av världens mest uppkopplade länder. Det finns en mognad för den här sortens lösningar och att man gärna inter-agerar med vården med hjälp av ny teknik, säger Jon Arwidson, partner och branschansvarig för hälso- och sjukvård på PwC.

75 procent av svenskarna har i dag smart mobil. Undersökningen visar att tre av fyra kan tänka sig att övervakas i hemmet av en trådlös hjärtmonitor och över hälften är positivt inställd till att kontrollera vitala värden med apparater kopplade till en smart mobil.

Drygt 60 procent kan till exempel tänka sig att skicka ett digitalt foto av ett utslag till en hudläkare för bedömning. Det handlar om att på distans få svar och diagnoser på prover som patienten själv kan ta i hemmet, exempelvis blodtryck eller blodsockernivåer.

Enligt Jon Arwidson överensstämmer flera resultat med en liknande amerikansk studie från 2013.

– Men jämfört med amerikanerna verkar vi i Sverige vara mer positiva till virtuella lösningar och enklare diagnosticering via exempelvis urintest eller ekg-provtagning i hemmet, konstaterar han.

I takt med att svenskar lever allt längre belastas också vårdapparaten allt hårdare. OECD och EU-kommissionen uppskattar att utgifterna för långtidsvårde år 2050 kommer att vara fördubblade eller mer. Under 2011 spenderade Sverige 3,6 procent av bruttonationalprodukten, BNP.

Det finns alltså stora pengar att spara för vården om fler började använda ny teknik, hävdar PwC:s rapportförfattare och ger två exempel:

Om en av tre personer med kroniska sjukdomar som kronisk hjärtsvikt, kronisk obstruktiv lungsjukdom (Kol) och diabetes skulle välja virtuella vårdlösningar kan det innebära en kostnadsbesparing på 369 miljoner kronor årligen.

Om en av fem svenskar skulle välja att göra hälften av sina läkarbesök i primärvården virtuellt, kan detta spara sjukvården upp till 1,2 miljarder kronor varje år.

Myndigheten för vårdanalys uppskattar att personer med kroniska sjukdomar står för ungefär 80–85 procent av de totala hälso- och sjukvårdskostnaderna i Sverige. Personer med två eller fler kroniska sjukdomar står för 50 procent av kostnaderna.

Men för att klara skiftet till virtuell vård är det viktigt att myndigheter, landsting och kommuner stärker sin förmåga att samverka, betonar Jon Arwidson.

En av de största utmaningarna med virtuell vård är att säkerställa patientskyddet, men bara en mindre del av de som svarat i undersökningen, 6 procent, anger att de skulle känna oro kring skyddet för de egna patientuppgifterna.

– Det som bekymrar mest är risken för minskad vårdkvalitet. Den slutsats vi kan dra av vår studie är att eventuell oro för bristande sekretess och/eller integritet är marginell och förändrar inte viljan att pröva digitala eller virtuella vårdlösningar, säger Jon Arwidson.

Thorbjörn Spängs

thorbjorn.spangs@dn.se

Fakta. PwC-undersökningen

Webbenkätundersökning genomförd i april 2015.

Enkäten skickades ut till cirka 2 600 svenskar, 1 034 svarade vilket innebär en svarsfrekvens på cirka 40 procent.

Respondenterna är slumpvis utvalda och i åldern 18–75 år. “

“ Flera reaktorer på väg att stängas

ONSDAG 24 JUNI 2015

Den länge omstridda kärnkraften kan avvecklas snabbare än någon trott. Elbolaget Eon föreslår att reaktor 2 vid Oskarshamns kärnkraftverk tas ur bruk i förtid. Därmed kan fyra av Sveriges tio reaktorer vara på väg ut.

– Det saknas ekonomiska förutsättningar för investeringar i drift av Oskarshamnsreaktorn efter 2020. Det är riktigt ett tungt beslut. Vi har ju en anläggning som har levererat el tryggt och säkert i 40 år av många fantastiska medarbetare, säger Eons Sverige-vd Jonas Abrahamsson.

Energiministern Ibrahim Baylan (S) är inte överraskad av beskedet.

– Det är ju gamla reaktorer och de har krävt en hel del dyra säkerhetsuppgraderingar efter katastrofen i Fukushima, säger Ibrahim Baylan.

Beskedet visar att nu är energiomställningen på riktigt, säger energiministern.

– Nu är det allvar. Kortsiktigt har vi lösningar, nu behöver vi i Energi-kommissionen komma fram till långsiktiga beslut över blockgränserna.

Men Maria Sunér Fleming på Svensk Näringsliv är inte nöjd med det svaret.

– Kommissionens uppdrag är att se på energisituationen efter 2025. Jag är rädd att vi kommer att få problem långt innan dess, säger hon.

Moderaterna begär att energiminister Ibrahim Baylan (S) kommer till näringsutskottet och förklarar sig.

– Om det nu på kort tid ges besked om fyra reaktorer som kommer att stängas ned, så är det klart att det får stora effekter för företag och jobb, säger Lars Hjälmered, energipolitisk talesperson för Moderaterna.

TT "

”al-Qaida-videon ett förhandlingsutspel”

ONSDAG 24 JUNI 2015

“Den senaste al-Qaida-videon på kidnappade Johan Gustafsson är troligen en del i en förhandling, säger en terroristforskare.

I videon skickar svensken en känslomässig hälsning till sin familj.

– Det är ett sätt för den här gruppen att visa att de fortfarande finns med i spelet. De har ju hamnat lite i skymundan på grund av händelserna i Irak och Syrien, säger Hans Brun, terroristforskare vid King’s college i London.

– Det är en del i en förhandling, man vill visa att han lever och att han är i ganska gott skick.

Johan Gustafsson, 40, kidnappades i Timbuktu i Mali 2011 av Aqim, al-Qaidas nordafrikanska gren, tillsammans med nederländaren Sjaak Rijke och britten/sydafrikanen Stephen Malcolm.

I den nya videon, som är 19 minuter lång, ”intervjuas” Gustafsson och Malcolm av en maskerad man med öken-kamouflagefärgad dräkt. Det är det första kända beviset på två år att fångarna lever. De har långt skägg och beiga fotsida dräkter. Runt dem står beväpnade maskerade män. Med ödesmättad musik och dramatiska effekter påminner filmen om jihadiströrelsen Islamiska statens (IS) avancerade produktioner.

Den intervjuande kidnapparen pratar flytande engelska. Han kallar platsen ”världens största fängelse” på ett ”nytt territorium som kontrolleras av mujahidin (”gudskrigarna”)”. Under ett träd frågar fångarna honom om förhandlingarna. Han svarar:

– Tyvärr har vi inte hört någonting officiellt från era regeringar och de franska och maliska säkerhetstjänsterna försöker vinna så mycket tid som möjligt och hoppas att ni ska kunna bli fria utan att möta mujahidins krav.

Hur pass tillrättalagd filmens innehåll är går inte att säga, inte heller exakt när den är inspelad. Men i filmen får fångarna se hur en fransk gisslan, Serge Lazarevic, släpps, vilket skedde i december 2014.

Fransmännen hindrar gisslans regeringar och Aqim att nå en lösning, hävdar kidnapparen. Gustafsson vänder sig rakt mot kameran till Frankrike och Sverige. Till den svenska regeringen vädjar han om hjälp i hans fall och stöd till hans familj. Frankrike ”har ett stort ansvar” för deras frigivning, säger han.

Franska specialstyrkor strider mot Aqim, vilket kan förklara varför udden riktas mot Frankrike.

Gustafsson har en lång hälsning till sin familj. Han har hört att de är i regionen och säger att det värmer, men kallar det ”hjärtslitande” vad de tvingas gå igenom.

– Jag hoppas att ni är starka och går vidare med era liv. Res, lär och fortsätt med ert arbete, men sitt inte och vänta på mig. Jag vet inte hur det här slutar. Jag hoppas på det bästa men vem vet vad som kommer att hända? säger svensken, märkbart rörd.

I filmen beskrivs hur Gustafsson en gång försökte fly och hittades uttorkad i öknen.

Hans Brun ser dock med optimism på Gustafssons chanser att bli frigiven, med tanke på att Lazarevic, som kidnappades dagen före svensken, till slut släpptes fri av Aqim. Antagligen förhandlar Sverige genom någon form av mellanhand.

– Men mer ska man inte prata om det, för ingen av oss vill försvåra hans frigivande, säger Hans Brun.

Nederländaren Sjaak Rijke fritogs i april.

Svenska UD eller svensk polis vill inte kommentera filmen.

TT

Detta har hänt

2011 Johan Gustafsson, 40, börjar sin resa genom Afrika på motorcykel. Den 25 november kidnappas han i Timbuktu i Mali när han besöker en restaurang. Även nederländaren Sjaak Rijke och britten/syd-afrikanen Stephen Malcolm förs bort, och en tysk medborgare dödas. Ett par veckor senare tar Aqim, al-Qaidas nordafrikanska gren, på sig kidnappningen.

2012 Ett filmklipp publiceras på nätet där Johan Gustafsson berättar att han är kidnappad men är vid god hälsa.

2013 I september släpps ett andra videoklipp där Johan Gustafsson medverkar.

2015 I april fritas Johans medfånge Sjaak Rijke av franska specialstyrkor. I juni publiceras ännu en video där Johan hälsar till sin familj. “

“ Trenden med lokalt öl skapar brist på humle

ONSDAG 24 JUNI 2015

Björsäter. Småbryggerier som ökar lavinartat och trendiga ölsorter har skapat brist på humle. I Sverige har humle inte odlats kommersiellt på 60 år. Nu gör efterfrågan att fler blir intresserade. Spännaregården levererade sin första skörd förra året och ökar odlingen i år.

Efterfrågan på hantverksmässigt producerat öl fortsätter att växa, och antalet småbryggerier har mångdubblats på senare tid. För sex år sedan fanns det 30 bryggerier i Sverige, i dag finns 160.

– Det ökar fortfarande med tre fyra bryggerier i månaden, så intresset har inte nått toppen än. Snarare är det så att intresse föder mer intresse, säger Cecilia Giertta, vd för Sveriges bryggerier.

Förutom fler mikrobryggerier är det allt fler som brygger själva för eget bruk. Populära ölsorter som Indian pale ale, IPA, kräver mycket humle och nu råder brist både i Sverige och internationellt.

– Det är brist nu och den kommer att fortsätta i några år, säger Peter Högström, ansvarig för inköp på Humlegårdens ekolager som levererar råvaror och utrustning till mikro-bryggerier och hemmabryggare.

Nästan all humle importeras.
I Sverige infördes på 1400-talet en lag på att varje gård måste odla humle. Lagen togs bort 1860 och i dag är humleodlingen i landet försumbar. Kommersiell odling har inte förekommit sedan mitten på 1900-talet men nu vill bryggarna ha svensk humle.

– Många bryggerier vill göra ett helsvenskt öl och frågar efter svensk humle. Den får gärna vara ekologisk också, det är en trend både här och internationellt, säger Peter Högström.

Gunilla Hellsten Boman och Magnus Boman på Spännaregården utanför Mariestad är två av de första som nu har börjat odla humle i större skala för att sälja till bryggerier.

– När vi för fem sex år sedan hörde att det var brist på humle så tänkte vi ”hur svårt kan det vara”, säger Gunilla Hellsten Boman.

Då hade de humle i sin trädgård från en planta som Gunilla många år tidigare tagit vara på i svär-faderns släktgård. De tog skott från moderplantan och förra året var det dags för den första skörden som sålts till ett bryggeri.

– De kom hit och hjälpte till med skörden för de ville brygga på färska humlekottar, annars är de hänvisade till att köpa torkade kottar, säger Gunilla Hellsten Boman.

Ungefär 20 kilo färska kottar fick bryggeriet med sig, det blev drygt 3 000 flaskor med helsvenskt öl.

Humlearomen är flyktig så när kottarna skördas är det bråttom att ta hand om dem.

– Helst ska de börja torkas inom ett par timmar, säger Magnus Boman.

Han har själv byggt torkapparaten, liksom en maskin som rensar ogräs, och håller just nu på att bygga om en gammal skördetröska från 1953 till en modern skördemaskin för humle.

I år utökas odlingen med hundra störar och de är nu närmare 400 totalt, alla från samma planta. I år prövas också vajrar och linor i stället för störar, men oavsett klätter-anläggning kräver odlingen en hel del skötsel och omtanke.

– Man brukar säga att humlen behöver se sin odlare varje dag, säger Gunilla Hellsten Boman medan hon med handskklädda händer hjälper den lite stickiga rankan att medsols klättra uppför linan.

Hon håller ofta föredrag om humle-odling, de har visningsvandringar på gården och i januari var de med och höll en odlingskurs som Västra Götalandsregionen anordnat.

– Vi trodde att det på sin höjd skulle komma trettio personer, det kom över hundra, säger Gunilla Hellsten Boman.

– Vi hoppas att det blir fler odlare så att vi kan få ett humlerike här i trakten.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Humle

Rankorna kan växa 20 centimeter per dygn

Humle ingår i familjen hampväxter och förekommer naturligt i Europa, Asien, Nordafrika och Nordamerika.

Den kan bli 6–7 meter hög och växa 20 centimeter per dygn.

Humlen har en konserverande effekt och tillsattes tidigt i öl. Den ger ölet beska men också frisk arom och smak. Trendiga ölsorter som IPA, Indian pale ale, har smak av frukt och citrus och kräver mer humle än andra sorter.

Humlekottar har rogivande effekt, de stoppades därför i örngott och användes på fältlasaretten under första världskriget som lugnande och sövande medel. “

“ Elnätsbolag tvingas sänka intäkterna

ONSDAG 24 JUNI 2015

De tre största svenska elnäts-bolagen kan inte ta ut så höga priser av sina kunder som de tänkt sig. Energimarknads-inspektionen vill pruta deras intäkter med totalt 7 miljarder kronor.

Ett av de bolag som fått besked är Eon elnät Sverige som får sin intäktsram för 2016–2019 sänkt med drygt 2 miljarder kronor. Bolaget har ännu inte bestämt om de ska överklaga. Eon elnät Sverige hade begärt att få ta ut totalt drygt
37 miljarder kronor men tillåts ta ut knappt 35 miljarder i elnätsavgifter.

Svenska Kraftnät har begärt
24,4 miljarder och får ta ut 23,3.

Giganten Vattenfall vill ta ut
42,5 och får enligt beslutet ta ut
39 miljarder kronor.

Totalt ska Energimarknads-inspektionen fatta beslut om intäktsramen för cirka 180 elnätsföretag för perioden 2016–2019. Besluten meddelas fram till den sista oktober. Tisdagens besked var de första och omfattar 14 företag.

Sammanlagt har elnätsföretagen ansökt om intäktsramar på 175 miljarder kronor.

Intäktsramen för innevarande period, 2012–2015, fick avgöras i domstol. Inspektionen hade föreslagit 160,5 miljarder kronor men domen gav bolagen rätt att ta ut drygt 196 miljarder kronor.

– Vi har nu ett bättre regelverk för att besluta om intäktsramar för elnätsföretagen. De nya reglerna är tydligare och skarpare, säger Anne Vadasz Nilsson, generaldirektör på Energimarknadsinspektionen.

De nya reglerna är tydligare med hur kapitalkostnaderna för elnätsföretagen ska beräknas och hur hänsyn ska tas till elnätens ålder. Inspektionen har räknat med en avkastningsränta på 4,53 procent, vilket är klart lägre än för före-gående period.

Statliga Energimyndigheten visar i en ny rapport att elnätspriserna har stigit med 2,3 procent för lägenheter och med 1,6 procent för villaägare under 2014.

Eon Sverige höjer elnätsavgiften med 3,5 procent i juli.

– Vi höjde inget förra året, med undantag för en mindre höjning i det norra området, säger Torbjörn Larsson, kommunikationschef.

Enligt Torbjörn Larsson har Eon i snitt höjt elnätsavgiften med 1,5 procent årligen under perioden 2012–2015.

Leif Petersen

leif.petersen@dn.se “

“ Högtryck för resebyråerna

ONSDAG 24 JUNI 2015

Efter midsommarhelgens på många håll blöta och kalla väder är suget efter sol och värme stort. Resebyråernas bokningssystem upplever just nu det högtryck som semesterfirarna suktar efter – men resorna börjar ta slut och blir allt dyrare.

Regn, rusk och vinterjacka till midsommarsillen. Inledningen på årets sommar har i stora delar av landet lämnat en hel del i övrigt att önska. Enligt SMHI:s meteorolog Sofia Söderberg ser det ut som om 2015 erbjuder en av de kallare somrarna vi har haft.

I delar av landet har solen inte ens värmt upp nog för att det ska kunna benämnas som sommar, över en tredjedel av Sverige har meteorologiskt sett fortfarande vår.

Samtidigt är chansen att få njuta av en varm sommar långt ifrån över. Trots det rushar nu svenskarna till resebolagens sajter för att få en biljett till värmen.

På resebyråerna Apollo, Ving och Fritidsresor har över 80 procent av sommarens paketresor sålt slut. På Ving bokades 60 procent fler juliresor under midsommarveckan än förra året.

– Sitter man i regnet är det klart man får panik. Man vill solsäkra i alla fall en eller två veckor av semestern, säger informationschef Magdalena Öhrn.

Under midsommarhelgen gick Apollos bokningssystem för högtryck med 50 procent fler bokade juliresor än under samma period förra året. Men trycket har varit hög-re än vanligt sedan i maj.

– Det höga trycket beror inte bara på det dåliga vädret i midsommar utan också på vädret sedan i maj. Det känns som om det inte har varit någon vår – eller sommar, säger Kajsa Moström, informationschef på Apollo.

Majkylan och svenskarnas sug efter solen har märkts av även hos Fritidsresor. Under sista veckan
i maj sålde de fler paketresor än någonsin tidigare. Försäljningen under midsommarhelgen låg däremot på ungefär samma nivå som förra året, då resebolaget ökade med 20 procent mot 2013.

– Det är samma volym som förra året. Men det höga bokningstrycket den senaste månaden gör att vi totalt sett har färre resor kvar i sommar än förra året, säger informationschefen Mattias Bergendahl.

Det blir inte bara svårare att hitta drömresan – när efterfrågan går upp ökar även priserna. Resebyråerna tipsar om att vara flexibel för att hålla nere kostnaderna och hitta en plats där solen faktiskt skiner.

– Om man inte har barn, eller har barn i skolåldern, kan det vara värt att titta på resor i slutet av augusti, när skolorna har börjat. För dem med barn rekommenderar jag sista delen av sommarlovet, säger Mattias Bergendal.

– Det kan vara en idé att titta på resor från andra flygplatser än sin närmsta, då kan man hitta lediga resor, säger Magdalena Öhrn på Ving.

Finns möjlighet att sätta in fler flyg och hotell?

– Vi gjorde det när trycket ökade för några veckor sedan, men nu är det lite sent att få in fler. Vi vill kunna vara säkra på kvaliteten vi erbjuder charterresenärerna, säger Barbro Holmberg, informatör på Ving.

Inte heller Apollo har planer på att köpa in fler platser på så kort sikt.

Samtidigt som resebolagen åtnjuter frukterna av det dåliga vår- och sommarvädret har rusket inneburit usla siffror för klädhandeln. I maj sjönk försäljningen med 9,2 procent, mätt i löpande priser, jämfört med samma månad föregående år. Enligt Nyhetsbyrån Direkt blev den regniga vårmånaden den sämsta för modebranschen sedan 2012.

Kristoffer Törnmalm

kristoffer.tornmalm@dn.se
Malin Hansson

malin.hansson@dn.se

**Då brukar det
bli sommar**

Kiruna: 18 juni

Östersund: 29 maj

Stockholm: 13 maj

Malmö: 8 maj

Definition av sommar:

Rent meteorologiskt har sommaren kommit när dygnsmedeltemperaturen varit 10 grader eller högre i minst fem dygn i sträck. Då räknas det som att sommaren börjat den första av dessa fem dygn. **Källa: SMHI**

Fakta. Hit reser
svenskarna helst

1. Grekland.

2. Spanien

3. Turkiet

**Källor: Statistik från Apollo,
Fritidsresor och Ving. “**

“ Ny betalmodell får hård kritik

ONSDAG 24 JUNI 2015

Den digitala handelsplatsen Amazon är en av världens största aktörer i litteraturmarknaden. Nu ska de författare som ingår i jättens e-boktjänst, Kindle, få betalt per läst sida.

Ett nytt royaltysystem kan göra livet svårt för de författare som inte fångar in sina läsare från första sidan – och håller kvar dem. Från och med den 1 juli gäller nämligen en ny ersättningsmetod hos den amerikanska nätgiganten Amazon. Författarnas ersättning ska nu betalas per läst sida.

Amazon har flera e-bokstjänster som går ut på att läsaren betalar en månads- eller årsprenumeration för att komma åt näthandelns elektroniska bibliotek. Det innebär i praktiken att man ”hyr” e-böckerna snarare än köper dem. Det är kring dessa system som den nya ersättningsmodellen är uppbyggd.

Det är författare som, utan hjälp av förlag, publicerar sina verk genom tjänsten Kindle direct publishing (KDP) som ska ingå i systemet. På sin hemsida skriver Amazon att författare bett om ”en ersättning som ligger i linje med böckernas längd och hur mycket kunderna läser”.

Svante Weyler är författare, förläggare och journalist. Han ser oroligt på utvecklingen och menar att systemet, liksom all elektronisk distribution av litteratur gynnar distributörer på andra aktörers bekostnad.

– Plötsligt blir distributören den viktigaste parten, inte upphovsmannen eller förläggaren. Så länge den moderna förlagsbranschen har funnits, har vi ägnat oss åt att kulturellt och kommersiellt öka värdet av böcker. Denna typ av näthandlare har som ambition att sänka det värdet, säger Weyler.

Elektroniska plattformar gör det lättare att samla statistik om våra läsvanor. Det ökar möjligheterna för mer anpassat och riktat innehåll. Resultatet är enligt Svante Weyler att läsaren till slut vänjs vid lättuggad text. På ett sätt innebär KDP en demokratisering av litteraturen eftersom det blir lättare för gemene man att publicera böcker. Men lättuggad litteratur, i kombination med ersättning per sida och KDP, öppnar upp för oseriösa författare vilket i längden påverkar den väsentliga litteraturen negativt, menar Weyler.

– Om man tittar på böcker som blivit stora genom denna typ av e-handel, har jag inte sett ett enda exempel som inte faller inom kategorin enkel underhållning eller porr. Detta är en modell som passar amatörer, inte seriösa författare som vill leva på sitt skrivande, säger han.

Författarförbundet är inne på ett liknande spår. Enligt Malin Koch, förbundsjurist, kan en sådan modell möjligen tillämpas i självpubliceringssyfte. Men de yrkesverksamma författarnas ersättning måste baseras på att läsaren betalar för att ta del av hela boken. Värdet hos prenumerationstjänster som Amazons ligger enligt henne i utbudet.

– Författaren upplåter hela sitt verk att ingå i tjänsten, inte delar av det. Värdet ligger i möjligheten att läsa hela boken, inte den faktiska läsningen som sker, skriver hon i ett mejl.

Juan José Iragorri

juan.iragorri@dn.se

Amazon. Författarna delar på en given pott

Amazon grundades 1995 av Jeff Bezos. Då fungerade sidan endast som bokhandel. Numera går det att köpa allt från kläder och hemelektronik till smycken och musik-instrument på sajten.

Amazons läsplatta Kindle lanserades i november 2007 och blev en succé, främst i USA. 2011 släpptes lånetjänsten ”Kindle owner’s lending library”.

I Kindles befintliga ersättningsmodell räknas det totala antalet ”lån” av e-böcker. Författarna delar på en gemensam pott utifrån varje enskild författares andel av ”lånen”. Potten för juni 2015 ligger på 3 miljoner dollar.

Det nya systemet grundas i samma ”pottmetod” som det gamla. Men ersättningen utgår ifrån antalet lästa sidor.

Prenumerationstjänsten Kindle unlimited lanserades 2014 och kostar i USA 9.99 dollar per månad. Den är inte tillgänglig i Sverige. “

“ Oväntad koalition. Visby en arena för motstridiga yttringar

ONSDAG 24 JUNI 2015

Föreställ dig: en man med tvinnat skägg står lutad mot en vitkaklad vägg, med en hillebard vilande i armvecket och en ekologisk smoothie med riven ingefära i näven.

En sensationell syn, på många sätt.

Om man inte är i Visby, vill säga. I Visby är synen en självklarhet. Det är under vecka 32, medeltidsveckan, givet att en man i säckväv, och gissningsvis bristande intimhygien, ska stå och hänga i en ljusfräsch juicebar.

Ingen annan stad i Sverige är en sådan arena för motstridiga yttringar. Förvisso; sommaren är den tid då de flesta av oss är lediga och därför trängs klasskikt och intressesfärer på gemensamma ytor på ett sätt som annars inte är vanligt. Men inte som här.

För trots att det har uppfunnits nischveckor för att fastlänningarna ska fördelas jämnt på ön över säsongen – politikervecka, Bergmanvecka, Stockholmsvecka, medeltidsvecka och nu den nytillkomna deckarveckan – är hela landskapet ett kaos av riktningar på kollisionskurs med varandra. Mellan det moderna och det medeltida, mellan det ful- och det finkulturella.

Jag har sett Shakespeare framföras på husvagnscampingar, sett pop up-nattklubbar utmed kullerstensbelagda gator, en sommar huserade en strippklubb alldeles intill den på världsarvslistan uppsatta ringmuren.

I år ska house-dj:n Kaskade uppträda inför tvåtusen berusade, amatörstekande ungdomar intill ett kallbadhus från 1800-talet, omgärdat av inlastad sand och nerborrade palmer. På Wikipedias artikel om platsen står att läsa: ”Festandet på Kallbadhuset är mycket omstritt, med mycket fylla och våld”, med tre separata källhänvisningar bara till den meningen.

Men den kanske starkaste händelsen för kulturkonflikt i sommar-Visby inträffar i nästa vecka. Då hålls landshövdingens årliga fest på residenset i innerstaden. Här samlas och nätverkar ett hundratal näringslivstoppar, politiker, mediefolk, kulturknegare och sommargotlänningar (”Hela listan – Massor av kändisar!” jublade nyhetssajten Helagotland när årets inbjudningslista offentliggjordes).

Tillställningen är extremt laddad på ön, eftersom de gotländska skattebetalarna fått stå för kalaset när en förmodad samhällselit sprätter runt i trädgården. Men även på själva festen är konflikten kännbar mellan näringsliv och kultur, dessa eviga kombattanter.

För tre år sedan var jag på festen och hade hyfsat nyligen släppt min debutroman, som kritiserar hur den gotländska glesbygden utarmats medan entreprenörer gräver guld i förmögna fastlänningars fickor.

Då fick en av öns affärslivsstjärnor syn på mig. Han lutade sig in och frågade, med stavelserna drucket slirande: ”Du, din nästa bok – blir den också en barnbok?”

Med ett sådant sinne för dräpande klander var det bara att beklaga att han slagit sig in på businessbanan. Litteraturkritiken gick därom miste om ett ess.

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se
Ny serie.

Inte bara i politiken kan man bilda oväntade koalitioner. I sommar presenterar DN Kultur en rad oheliga allianser, sådana som bara uppstår under sommar och semester, uppfiskade från verklighet och fiktion. “

“ Framtidens arbete äger vi tillsammans

ONSDAG 24 JUNI 2015

Med den digitala teknologin har delat ägande vuxit fram som en ny ekonomi. Amerikanska sociologiprofessorn Juliet B Schor avslutar DN:s artikelserie om framtidens jobb.

Delningsekonomins drastiska framväxt har gett upphov till ett antal akuta frågor. Handlar det verkligen om att dela? Finns det något nytt i allt det här? Handlar det om en bättre modell för att organisera arbete och konsumtion? Efter att ha studerat de här initiativen i över tre års tid kan jag med säkerhet slå fast att svaren på de här frågorna är: kanske, kanske och kanske.

Jag definierar den nya delningsekonomin som en ekonomisk version av peer-to-peer, eller person till person, likt den fildelning som sker över digitala plattformar. “P2P” skiljer sig från tjänster som Zipcar, som kan definieras som business-to-peer, genom att företaget äger tillgångarna (bilarna) och hyr ut dem till konsumenterna.

Den digitala dimensionen är viktig för initiativ som siktar på volym, delvis för att det minskar transaktionskostnader (den tid som går åt till att arrangera utbyten), men även för att den tillåter utbyte av information om renommé och konsumentbedömningar som minskar risken med intima transaktioner mellan människor som inte känner varandra. Delande har alltid existerat, men denna typ av delande mellan främlingar är något nytt.

Men handlar det verkligen om att dela? Det finns en kategori plattformar, vanligtvis icke-vinstdrivande, där svaret är ja. Couchsurfare bor hemma hos varandra utan betalning. Ideella sajter som Freecycle och Yerdle låter folk skänka bort saker och ting till varandra. Andra delningssajter i ordets verkliga mening innefattar timebanking, landdelning (som parar ihop presumtiva jordbrukare med folk som äger jord), utsädes- och verktygsbibliotek och lokalt baserade, framväxande produktions- och konsumtionsformer som matbyten och improviserade reparatörskollektiv. Innovativa praktiker av denna typ, byggda på solidaritet, ekologiskt medvetande och fri tillgång, blir fler och fler. Deras akilleshäl är att de flesta av dem inte har dragit alla fördelar av digital teknologi eller hittat de ekonomiska modeller som leder till stabila och ökande volymer av handel och ömsesidiga relationer.

I vår forskning med The MacArthur Foundation Connected Learning Research Network, har jag och mina kolleger funnit att timebanking och matutbytesprogram enbart skapar ett litet antal transaktioner.

De plattformar som däremot ökar är de där leverantörerna tjänar pengar och konsumenterna gör en bra affär. Det är de stora, välfinansierade, vinstdrivande företagen som uppmärksammas mest – Uber, Lyft, and Airbnb. Men ingen sysslar med delning. (Ett undantag är den lilla del av marknaden som ägnas åt verklig samåkning – främlingar som åker tillsammans.) Transportföretagen drar fördel av taxibranschens regleringar mot nyetablering och priserna för att ”undergräva” branschen.

Uber har blivit ökänt för aggressiv prissättning och konkurrensfientlig praxis mot andra samåkningsföretag, vilseledande marknadsföring

gentemot sina förare, intrång i privatlivet och sexism. Airbnb är en uthyrningssajt som låter folk tjäna pengar på det boende de äger eller hyr.

Dessa plattformar är innovativa, tjänar sina konsumenter väl och kan vara lönsamma för vissa uthyrare. Men i allt högre grad handlar de mer om att tjäna pengar (åt leverantörer) och billigt hantera kostnaderna för arbete (åt plattformarna) än om de mjuka värden som relationsbyggande, minskad negativ miljöpåverkan och effektivitet som flera plattformar betonade när de drog igång verksamheten.

Benägenheten att dela är minst uppenbar när det gäller plattformarna för arbete, särskilt när det gäller de som specialiserar sig på färdigheter som det finns stor tillgång på: bilkörning, bud, städning eller montering av Ikeamöbler (en vanlig förfrågan på Task Rabbit, en billig sajt för enklare tjänster). Leverantörerna har ingen trygghet – inte ens garanti om minimilön – när lönen är per jobb och inte per timme. Plattformarna är orubbliga med att ”påhuggs”-arbetarna inte är anställda utan ”mikro-entreprenörer”. Vi har funnit att folk med specialistkunskaper eller hög utbildning kan dra in gott om pengar, särskilt eftersom de för det mesta har annan anställning. Det är mycket svårare för folk med mer allmän kompetens, eftersom tillgången på leverantörer tycks högre än efterfrågan. Även om ekonomin vore mer gynnsam för leverantörerna, skulle de här sajterna i huvudsak dra fördel av en kollapsande arbetsmarknad – snarare än att skapa förutsättningar för delad risk och vinst.

Kunde det vara annorlunda? Konsumtionsdelning framställdes från början som nästa steg i *peer production*-revolutionen. *Peer production* (en kollektiv produktionsmodell, övers. anm.) ger upphov till produkter som inte skapas för vinst och är fritt tillgängliga. Exempelvis fri mjukvara (Linux, Firefox), gräsrotsforskning, delade kulturyttringar, och kollektivt sammanställd kunskap (Wikipedia). *Peer production* har uppstått eftersom information, ekologiska tillgångar och sociala relationer
är kärnan i 2000-talets ekonomier.

Dessa resurser förvaltas inte på bästa sätt av privat ägande och vinstmaximering, vilket en betydande mängd ekonomisk teori visar. De är gemensamma resurser, eller ”allmänningar”, som bättre hanteras genom rättvis fördelning, samarbete och demokratiskt styre. Delat boende, delad jord, delad egendom och delade tjänster kan bli nästa steg i en ny modell som betonar samarbete och jämt fördelade tillgångar snarare än konkurrens och koncentration av rikedom. Den digitala teknologin har effektiviserat den här utvecklingen. Men för att i stor skala dra nytta av effektiviseringen kommer vi att behöva plattformar som ägs och kontrolleras av sina användare (leverantörer och konsumenter). Det är tekniskt möjligt och en demokratisk modell kommer att förhindra försämrade lönevillkor och tillvarata konsumenternas intresse.

Huruvida vi kan nå det målet innan Uber, Airbnb och de andra vinstdrivande företagen har tagit över marknaden för gott, det är frågan. Om vi lyckas har vi chansen till en äkta delningsekonomi.

Juliet B Schor Övers. från

Juliet B Shor

After work. En artikelserie om framtidens jobb

Arbetsmarknaden är på väg att förändras i grunden. I går var det arbetarna i industrin som slogs ut, i dag och i framtiden riskerar även tjänstemän och akademiker att bli överflödiga när datorerna tar över.

I en serie
artiklar belyser DN Kultur hur den fundamentala förändringen kan påverka sam-hället, ekonomin
och människan. Artiklarna har skrivits av **Roland Paulsen** (30/4), **Per Schlingmann** (12/5), **Bodil Jönsson** (8/6) **och Joel Halldorf** (22/6).

Läs samtliga artiklar på dn.se/kultur.

Juliet B Schor är författare, professor i sociologi vid Boston College och gästprofessor vid Harvard University's Radcliffe Institute. Hennes senaste bok är "Plentitude. The new economics of true wealth", en bok om hållbart konsumtionsbeteende. "

" Samma regler för alla

TORSDAG 25 JUNI 2015

Något måste göras, men det finns ingen allomfattande och snabb lösning. Så kan regeringens nya så kallade kraftsamling mot tiggeri sammanfattas. Talande för frågans komplexitet är att det krävdes hela tre statsråd för att under onsdagen presentera regeringens tre nya "reformområden". Det ska bli enklare att avhysa människor från privat mark, sade justitieminister Morgan Johansson (S). Den rumänska välfärden ska byggas upp, EU måste aktiveras och barn och unga ska få extra mycket hjälp på plats i Rumänien, menade barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér (S). Och kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP) aviserade nära samarbete med olika civilsamhällesorganisationer. En kompott av åtgärder, således.

Att det ska bli enklare att avhysa dem som skapat kåkstadsliknande bosättningar på privat mark är bra. Varken svenskar eller andra kan bo precis var som helst. Men det ger inte svaret på vad som ska hända med människorna efter en avhysning. Vart ska de ta vägen? Räcker det att gå över närmaste tomtgräns för att direkt kunna inleda en ny process? Vräkningar bekämpar inte fattigdomen utan förflyttar den bara. Därför är det rimligt att hävda att de nya reglerna syftar till att försvåra för EU-migranterna. Budskapet är tydligt: det kommer bli tuffare att vistas i Sverige framöver. Detta vågade dock ingen av de tre ministrarna erkänna under pressträffen.

Och medan regeringen inte talar klarspråk om avsikten bakom regelförändringarna kring avhysningar, så sätts orimligt stort hopp till

ett nytt samarbetsavtal med Rumänien – ett land som länge behandlat sin romska minoritet som både andra- och tredjeklassens invånare.

Att frågan om tiggare både engagerar och provocerar är uppenbart. Stiftelsen Expo presenterade under onsdagen siffror som visar att det under de senaste arton månaderna inträffat minst 76 attacker mot EU-migranter i Sverige. Mörkertalet är troligtvis stort då många tiggare skyr kontakt med myndigheter. Flera fall kunde ha slutat i katastrof. I januari attackerade en mobb i Perstorp nattetid en skåpbil där rumänska tiggare låg och sov. Sten kastades mot bilrutorna och flera personer misshandlades. I Kista har en man vid upprepade tillfällen gripits för attacker mot EU-migranter. I Malmö har tältläger stuckits i brand och maskerade män med slagträn har gått till attack. Och så fortsätter det, i stad efter stad.

Men det finns också ljuspunkter, rapporter om medmänsklighet från hela landet som skänker hopp om att människor i nöd inte enbart möts av våld, rasism och hårda ord.

Sundsvalls Tidning rapporterade häromdagen om en företagare som skänkt sin gamla husvagn till en ideell samordnare för stadens tiggare. Nu bor en hel familj från den rumänska byn Valeaseca i den. I Skövde fick en manlig tiggare i mars extrajobb på en restaurang. I Mariefred hjälper romer till att sälja loppisprylar och genomför enklare trädgårdssysslor och städtjänster åt ortsborna. Och förra december skrev Tidningen Härjedalen om en man i 70-årsåldern som öppnade sitt hem i Sveg för fem tiggare från Bulgarien som låg och frös i sin minibuss. Han hade ju ett hus med två våningar helt för sig själv.

Det är en typ av medmänsklighet som inga offentligt finansierade insatser kan matcha. Helhetslösningar? Knappast. Stor betydelse för de enskilda? Absolut.

Under regeringens presskonferens var Morgan Johansson noga med att försöka skilja på organiserat tiggeri i form av familjer som reser tillsammans och situationer där människor utnyttjas. Justitieministern kunde dock inte svara på hur stor omfattningen av det senare problemet är. Det är uppenbarligen viktigare att verka handlingskraftig än att göra rätt sak av rätt anledning.

Att regeringen på några punkter vill skärpa reglerna är bra. Samtidigt är det precis som Morgan Johansson betonade, viktigt att inte glömma bort att tiggarna har samma rättigheter och skyldigheter som alla andra. Avhysningar ska göras med värdighet. Ordningsregler ska följas av myndigheterna men även av EU-migranterna själva.

Sverige kan inte lösa de problem som Rumänien så länge vägrat ta ansvar för. Vi kan dock vara tydliga med vilka regler som ska gälla här.

DN 25/6 2015 “

“ Politiken som försvann

TORSDAG 25 JUNI 2015

Fyra av tio kärnkraftsreaktorer kan komma att stängas. Mot bakgrund av Sveriges energipolitiska historia är situationen absurd. Ingen politisk fråga har varit så överpolitiserad och präglad av ideologiska låsningar som kärnkraften. Och så plötsligt, 35 år efter folkomröstningen, står vi i ett läge där besluten kommer slag i slag och inget är så iögonenfallande som underskottet på politik.

Eon som på tisdagen gav beskedet att bolaget vill lägga ned de två äldsta reaktorerna i Oskarshamn har säkert goda skäl. Låga elpriser och ökade säkerhetskrav efter Fukushima-katastrofen i Japan 2011 har försämrat kalkylen.

Det företagsekonomiska beslutet fattas dock inte i vakuum. Politiska beslut påverkar lönsamheten.

Regeringens höjning av den effektskatt som tas ut på kärnkraftsel verkar inte ha varit den avgörande faktorn. Men om regeringen som svar på de fallande priserna i stället hade sänkt denna särskilda kärnkraftsskatt skulle utgången sannolikt ha blivit en annan.

När de borgerliga partierna ingick sin energiuppgörelse 2009 var strävan att skapa stabila spelregler. Frågan skulle föras bortom det politiska skyttegravskrigets för eller mot kärnkraft. När reaktorer skulle stängas och om nya skulle byggas var tänkt att avgöras av ekonomi och säkerhetskrav.

Den borgerliga kompromissen var ett genombrott för en sundare syn på hur energipolitiken bör bedrivas. Men så länge uppgörelsen saknade blocköverskridande stöd uppnåddes inte den eftersträvade stabiliteten.

Ironiskt nog står vi nu utan både långsiktiga spelregler och politiskt ansvarstagande. Statsminister Stefan Löfven (S) och energiminister Ibrahim Baylan (S) kan låtsas som att de inte har något att göra med det som händer, medan regeringens miljöpartister förtjust kan notera att kärnkraften håller på att avveckla sig själv.

Det är inte givet att kärnkraft som fasas ut bör ersättas av nya reaktorer. Vad som i dag är kloka investeringar för framtiden är en helt annan fråga än hur vi bör ta hand om kraftverk som redan byggts. Men att i förtid stänga säkra och ännu fullt fungerande reaktorer har ett högt pris. Sverige får dyrare el och osäkerhet om energiförsörjningen.

Ur ett globalt klimatperspektiv är det som håller på att ske lika bakvänt. Det som borde trängas ut ur energimixen är kolet, inte kärnkraftselen.

Johannes Åman

johannes.aman@dn.se “

“ Kulturministern går sina egna vägar

TORSDAG 25 JUNI 2015

”Jag trodde att det var ett skämt. Jag kommer väl att få äta upp det här hela mitt liv, men jag blev väldigt förvånad”, kommenterade Aftonbladets kulturredaktör Åsa Linderborg förra hösten. Anledningen var utnämningen av Alice Bah Kuhnke till kultur- och demokratiminister. Bah Kuhnke var då ett politiskt oskrivet blad, som endast gått med i Miljöpartiet några dagar före.

Icke desto mindre verkar det vara dags för Linderborg, och många andra, att göra avbön. På kort tid har Bah Kuhnke lyckats dräpa två stora kulturpolitiska drakar. Först sades det föråldrade filmavtalet upp för att ersättas av en statlig filmpolitik, och nu dras det i nödbromsen för den hårt kritiserade DAB-radiosatsningen. Det krävs kanske en osentimental outsider för att få jobbet gjort.

Frågan är om Bah Kuhnke inte är regeringens mest handlingskraftiga minister hittills.

Csaba Bene Perlenberg “

”Utvidga rut för fler jobb och bättre integration”

TORSDAG 25 JUNI 2015

“Fler vardagsjobb. Arbete är kittet som håller ihop vårt samhälle. Validering och matchning av högutbildade nyanlända är en viktig del i integrationen, men för de som inte är lika väl rustade behövs också enklare jobb. Utvidga rut och gör det billigare att anställa människor ur denna grupp, skriver Carola Lemne, vd för Svenskt Näringsliv.

Den svenska arbetsmarknaden är starkt polariserad. Inte minst många av de unga och de flyktinginvandrare som har kort utbildning är arbetslösa i vårt land. Välutbildade, även utrikes födda, klarar sig relativt väl.

När fler flyktingar söker sig till Sverige riskerar polariseringen att förstärkas. Klyftorna ökar om vi inte lyckas ta tillvara den potential som finns hos de människor som tar sig hit. Det gäller särskilt de många som saknar de erfarenheter som krävs för att passa in på den svenska arbetsmarknaden så som den ser ut i dag.

Det finns många enklare uppgifter att lösa i vårt samhälle som inte kräver stora kunskaper eller lång erfarenhet. Men av framför allt kostnadsskäl utförs de inte i tillräcklig omfattning i dag. Vi kallar det vardagsjobb.

Vår utgångspunkt är att Sverige tjänar på att vara ett öppet och välkomnande land. Genom ett ständigt flöde av varor, tjänster, idéer

och arbetskraft till och från Sverige utvecklas våra företag och vår välfärd kan finansieras. Cirka 20 000 arbetskraftsinvandrare från länder utanför EU/EES stärker vår internationella konkurrenskraft. Totalt är det i dag närmare 800 000 utrikes födda som arbetar i Sverige och bidrar till vårt välstånd. Över 70 000 utrikes födda driver företag.

Men de kortsiktiga utmaningarna med flyktinginvandringen är betydande. Pressen på Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och många av Sveriges kommuner är stor. Brist på jobb hindrar integrationen och riskerar att skapa större motsättningar i samhället. Rätt insatser krävs för att fler ska komma i arbete och de positiva långsiktiga effekterna av vår öppenhet öka.

Utmaningen får inte underskattas. De sociala konsekvenserna av att inte kunna få ett jobb utan tvingas leva på bidrag år efter år är oacceptabla. Arbete är kittet som håller ihop vårt samhälle. Alla ska kunna känna hopp om en egen försörjning.

Det finns inte ett enskilt förslag, inget alexanderhugg, som i ett slag förbättrar möjligheten för alla utan jobb att komma i egen försörjning. Olika grupper kräver olika insatser.

En grupp nyanlända är väl anpassade till arbetsmarknaden, med relevant kunskap och erfarenhet. De behöver snabbare valideras och matchas in på arbetsmarknaden. Här kan snabbspår som regeringen bjudit in till trepartssamtal om, vara en väg.

Vi är givetvis positiva till bättre validering och matchning av nyanlända. Dagens långa ledtider för att identifiera nyanlända som har kunskap och erfarenhet som efterfrågas är ett slöseri både för individerna, för arbetsgivarna och för samhället. I flera branscher har samtal om snabbspår inletts.

Men vi bör vara medvetna om att snabbspårens potential är begränsad i förhållande till utmaningen. Våra beräkningar visar att det som nu diskuteras i bästa fall handlar om något eller några tusental ytterligare rekryteringar. Personer lämpliga för ett snabbspår är troligen inte heller den typ av arbetskraft som har det allra svårast på svensk arbetsmarknad.

En andra grupp nyanlända är personer som i och för sig har kunskap och/eller erfarenhet, men som inte är rustade för den svenska arbetsmarknaden. Många har förutsättningar att inom en rimlig tid lära sig det som behövs. De behöver insatser i form av snabbare och effektivare validering, praktik, yrkesinriktad språkundervisning eller kompletterande utbildningar. Med rätt insatser kan fler nå upp till den svenska arbetsmarknaden krav.

En tredje grupp nyanlända är personer som helt saknar den kunskap och erfarenhet som fordras på den svenska arbetsmarknaden så som den i dag ser ut. De har ingen gymnasieutbildning och många har mycket kort skolgång bakom sig. Många är i medelåldern, en del saknar helt studievana.

Ska Sverige hålla samman, och regeringen nå sitt arbetslöshetsmål, måste denna stora utmaning på arbetsmarknaden mötas. I dag saknar ungefär 115 000 av dem som är inskrivna på Arbetsförmedlingen gymnasieutbildning. Av dessa är över 70 000 utrikes födda.

Här krävs nya grepp som utvecklar den svenska arbetsmarknaden. För att undvika långvarig arbetslöshet behöver vi skapa fler arbeten som inte ställer stora krav på kunskap och erfarenhet – vi kallar det vardagsjobb. Det handlar om arbeten som innebär att privatpersoner och företag kan få hjälp med tjänster som i dag utförs i begränsad eller ingen omfattning. Tjänster som gör vardagen lättare för både individer, familjer och företag.

I livets olika faser behöver vi olika typer av stöd. Som småbarnsföräldrar är efterfrågan på avlastning i form av matlagning, tvättning, strykning, barnpassning med mera kanske som störst. Men när ryggen börjar krångla eller tiden inte räcker till blir kanske trädgårdsskötsel och leveranser av mat hem viktigare. Som äldre kan vi behöva sällskap för att göra inköp eller att komma ut i naturen.

Men inte bara privatpersoner utan även företag kan efterfråga fler vardagsjobb. Om fler medarbetare avlastas genom att enklare sysslor utförs av andra blir den samlade effektiviteten och produktiviteten högre. Det kan också handla om nya former av service som kan utöka erbjudandet till företagens kunder.

Framväxten av vardagsjobb hindras av att det är för dyrt att köpa tjänster i Sverige. Vi har generellt höga skatter på arbete. Arbetsgivaravgifterna är höga. Inkomstskatterna, inte minst betydande marginalskatter, minskar utrymmet för privat konsumtion av tjänster. Momsen ökar ytterligare kostnaden för privatpersoner att köpa tjänster.

Sverige har också höga ingångslöner och minst lönespridning inom hela OECD. En följd av allt detta är att andelen enkla jobb – vardagsjobb – är lägst i EU. Bristen på vardagsjobb drabbar särskilt de unga och flyktinginvandrare som har kort eller ingen utbildning.

För att fler vardagsjobb ska efterfrågas av privatpersoner behöver rut-reformen utvecklas. Taket bör justeras uppåt och de tjänster som omfattas av rut bli fler. Då kommer efterfrågan att öka och fler gå från arbetslöshet till sysselsättning.

För företagen beror efterfrågan på vardagsjobb på kostnaden men också risken. Träffsäkra reformer med syftet att minska kostnaden för att anlita personer som saknar kunskap och erfarenhet behöver göras.

Kombinationen av en stor grupp utan gymnasieutbildning och en stel arbetsmarknad med höga kostnader för att anställa innebär en betydande utmaning för Sverige. Sveriges företagare vill inte att vårt land glider isär. Vi behöver en politik för fler arbeten. Också sådana som inte kräver stora förkunskaper eller erfarenhet. Vi behöver fler vardagsjobb i Sverige.

Carola Lemne, vd Svensk Näringsliv “

“ Kinberg Batra går om Löfven

TORSDAG 25 JUNI 2015

Förtroendet för statsminister Stefan Löfven störtdyker, visar DN/Ipsos.

Fler har nu förtroende för Anna Kinberg Batra (M) än för S-ledaren. Dessutom har vice statsministern Åsa Romson (MP) ett sensationellt lågt stöd.

Almedalsveckan som inleds på söndag avslutar ett dramatiskt år i svensk politik. Regeringen ledd av statsminister Stefan Löfven har haft en allt annat än spikrak resa sedan regeringsförklaringen lästes upp
i riksdagen den tredje oktober förra året.

De dramatiska veckorna i december då Sverige stod inför nyval kommer att gå till historien.

Decemberöverenskommelsen av--
värjde nyvalshotet och gjorde det möjligt för regeringen att få igenom sin ekonomiska politik. På andra områden har regeringen däremot haft svårt att få igenom sin politik, vilket åskådliggjort vilken svag parlamentarisk grund S+MP-regeringen vilar på.

Väljarnas förtroende för Socialdemokraternas partiledare har tagit rejält med stryk det senaste året. Sedan januarimätningen har S-ledarens förtroendesiffror rasat 8 procentenheter till 34 procent.
I juni förra året uppgav 46 procent av väljarna att de hade stort eller mycket stort förtroende för Stefan Löfven.

– Det finns bara två tidigare exempel på så stora förtroendetapp för S-ledare. Göran Persson tappade från höga nivåer 2004 och Mona Sahlin hade ett rejält ras mellan 2008 och 2009, säger David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

Samtidigt ökar andelen som säger att de har förtroende för moderatledaren Anna Kinberg Batra inom felmarginalen till 35 procent. Att ingen partiledare når över 40 procent i förtroende är sällsynt. Det har inte hänt på tio år.

Tendensen syns ännu tydligare om man skärskådar siffrorna. Varken Stefan Löfven eller Anna Kinberg Batra lockar några större skaror väljare på andra sidan blockgränsen.

Förtroendet för Stefan Löfven bland alliansanhängare har halverats på två år och Anna Kinberg Batra har hittills inte förmått
skapa förtroende bland rödgröna väljare.

Faktum är att samtliga partiledare och språkrör har en kraftig negativ förtroendebalans, det vill säga att det är fler som inte har förtroende för partiledaren än som har det.

– Det finns ingen samlande person just nu i svensk politik. Det har blivit mer polariserat och ingen partiledare lyckas samla ett bredare förtroende, säger David Ahlin.

Det finns flera andra anmärkningsvärda resultat i mätningen. Miljöpartiets språkrör, den vice statsministern Åsa Romson, åtnjuter förtroende från bara 14 procent av väljarna. 71 procent av de tillfrågade uppger att de har litet eller inget förtroende för henne.

– Det är värt att notera att endast 26 procent av de rödgröna väljarna har förtroende för Åsa Romson. Förtroendet bland miljöpartister är inte heller särskilt starkt, det -ligger på 53 procent, säger David Ahlin.

Även Kristdemokraternas nyvalda partiledare Ebba Busch Thor har det tufft bland de egna. Knappt hälften, 46 procent, av kristdemokraterna uppger att de har stort -eller mycket stort förtroende för partiledaren. Basen är förvisso liten, men även i den bredare gruppen alliansväljare har endast en femtedel förtroende för Ebba Busch Thor.

I Ipsos väljarbarometer för juni noterar KD dessutom, med 2,7 procent, sin sämsta siffra sedan
1996.

Opinionsläget är i övrigt stabilt där båda blocken har historiskt dåligt stöd med cirka 40 procent var. Sverigedemokraterna har sin bästa notering hittills hos Ipsos. Med 15,9 procent har partiet ett försprång på mer än 9 procentenheter till småpartierna.

– Vi håller på att få ett tredje stort parti som redan har stöd av mer än 20 procent av väljarna i flera breda väljargrupper. Det sätter den vanliga parlamentariska logiken ur spel. Det blir ännu svårare att bilda en stabil regering med något av de traditionella blocken, säger David Ahlin.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

“ Regeringens alla felsteg straffar sig

TORSDAG 25 JUNI 2015

Analys

Statsminister Stefan Löfven (S) får betala för sina misstag och det osäkra politiska läget. Hans förtroende sjunker kraftigt och han får spö av en nykomling som varit nästan osynlig. M-ledaren Anna Kinberg Batras riskminimering ger henne förstaplatsen.

Den starkaste partiledareffekten i det senaste riksdagsvalet stod S-ledaren Stefan Löfven för. Det visar SOM-undersökningen från Göteborgs universitet, som presenterades i tisdags. Löfven var den partiledare vars person drog flest röster.

Därför är det särskilt allvarligt för Socialdemokraterna att han gör ett magplask i opinionen.

Han har tidigare väckt mycket starkare sympatier bland väljarna än företrädarna Sahlin och Juholt. Även om hans konkurrent i valrörelsen, den dåvarande stats-ministern Fredrik Reinfeldt (M), var populärare bland sina egna så var de båda statsministerkandidaterna lika populära bland mittenväljarna.

Stefan Löfven profilerade sig som konsensuskulturens och den svenska modellens företrädare.

Nu har den sympatiske oppositionsledaren med den utsträckta handen, han som ogillar käbbel, blivit statsminister.

Det svenska politiska landskapet har samtidigt blivit alltmer polariserat och konfliktfyllt. Frågor som bensinskatt, feminism och flyktingmottagning bänder och sliter i den gamla höger-vänsterskalan, och i regeringssamarbetet mellan S och MP. Ett samarbete som Löfven aldrig försvarade inför väljarna före valet.

Tonläget i inrikespolitiken har ofta varit uppskruvat på max, också hos statsministern. Alla partiledarna ligger numera på minus, när väljarnas gillande och ogillande vägs samman.

Det är svårt för väljarna att reda ut vad regeringen egentligen har åstadkommit. Den regerade på borgerlig budget, blev nedröstad gång på gång i riksdagen, och först från halvårsskiftet kan regeringen förverkliga sin ekonomiska politik.

Stefan Löfven har inte lyckats samla någon riksdagsmajoritet annat än i några enstaka (om än viktiga) sakfrågor. Han har tillbringat mycket av sin statsministertid på resa utomlands och inte visat att han har en klar idé om hur landet ska kunna ledas bort från oreda och osäkerhet.

I stället har hans regering gjort fel gång på gång. Från stora misstag, som hanteringen av Saudi-avtalet, till mindre, som när hans justitieminister skrämde slag på näringslivet genom att hota med att lösa upp alla aktiebolag med för få kvinnor i styrelsen.

Oppositionsledaren Anna Kinberg Batra har däremot inte tagit några risker. Hon har legat lågt
i offentligheten och varit så utslätad i partiledardebatterna att det är svårt att minnas henne. Men hon håller en rak kurs, med återkommande små utspel om välfärdspolitik och jämställdhet som gör att fler kvinnor väljer M. I detta läge, när förtroendet för politiken sjunker, är det viktigare för förtroendet att inte göra fel än att söka nya lösningar.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

”Vi vill att tiggeriet ska minska – och upphöra”

TORSDAG 25 JUNI 2015

“ Regeringen vill få bort tiggeriet från de svenska gatorna. I ett nytt åtgärdspaket vill den kriminalisera utnyttjande av tiggare samt göra det lättare att få bort ovälkomna tältläger. Förslagen får tummen upp av M.

Regeringen presenterade i går en rad åtgärder för att bekämpa tiggeri och EU-migranters utsatthet. En utredare ska se över möjligheten att göra det lättare för kommuner och privata markägare att få bort ovälkomna tältläger.

– När det gäller allmän plats kan polisen ganska enkelt med stöd av ordningslagen begära att de flyttar på sig. Men när det gäller privat mark är det svårare. Den fria rörligheten ger inte människor rätt att bosätta sig på någon annans mark, säger justitieminister Morgan Johansson (S), som betonar att det inte är tal om ett tiggeriförbud.

Regeringen vill även se över möjligheten att kriminalisera utnyttjande av tiggare med en lagstiftning liknande den som förbjuder koppleri. Efter att Moderaterna presenterade ett liknande förslag, med åtgärder för att stoppa ”det organiserade tiggeriet”, blossade en debatt upp om i vilken grad tiggarna exploateras ekonomiskt – om ens över huvud taget. Morgan Johansson kan inte säga i vilken omfattning utnyttjandet sker. Han hänvisar till de erfarenheter som regeringens samordnare Martin Valfridsson har samlat på sig.

– Samordnaren har åkt runt
i Sverige och träffat många företrädare, både kommuner, polis och representanter för migranterna själva. När han begär en översyn av lagstiftningen och säger att det här förekommer så utgår jag från att det är det han faktiskt har sett, säger Johansson.

Regeringen ska även se över åtgärder för att stoppa trakasserier och våld mot människor som tigger.

Barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér (S) konstaterar att ansvaret för migranterna i första hand ligger hos hemländerna. Hon understryker också att Sverige nyligen har ingått ett avtal med Rumänien om välfärd samt barns och kvinnors rättigheter, som ska resultera i en konkret handlingsplan.

– Vi vill att människors utsatthet ska minska och att tiggeriet ska minska – och upphöra, säger Åsa Regnér.

Moderaternas Beatrice Ask, ordförande i justitieutskottet, välkomnar regeringens förslag – även om hon anser att de är kopior på M:s förslag.

Betyder det att förslagen kommer att få stöd av er i riksdagen?

– Det återstår att se hur en sådan proposition ser ut, men ja, vi har den uppfattningen, säger Beatrice Ask.

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se

Tre frågor. 1. Hur ser du på utspelet? 2. Har du några invändningar? 3. Kommer regeringen att lyckas med sin insats?

Thomas Hammarberg, ordförande i regeringstillsatta Kommissionen mot antiziganism:

1. – Regeringen tog upp många bra saker, men jag är inte säker på att analysen är alldeles rätt. Regeringen har uppenbarligen ett tunt faktaunderlag när det gäller exploatering av de som tigger. Vi vet att det har förekommit några fall och vår bedömning är att de kan fällas med nuvarande lagstiftning. Problemet är inte lagen utan svårigheter i polisarbetet. Offren vågar inte anmäla.

2. – Ja, bristen på förslag på vart de människor man avhyser ska ta vägen. Ingen vill sova under en bro eller i en park, men problemet är att det många gånger inte finns något alternativ. Flera kommuner och organisationer erbjuder natthärbärgen, detta borde regeringen uppmuntra.

3. – Ja, men det kommer att ta tid och frågan är om svenska folket och partierna har tålamod nog. Det börjar hända saker nu. I Rumänien finns flera hjälporganisationer på plats och deras arbete är rätt imponerande. Och på de platser man arbetar minskar motivet att åka utomlands för att tigga. Även i EU börjar det lossna, man tar frågan på allt större allvar.

Marika Markovits, direktör Stockholms Stadsmission:

1. – Jag tänker att de flesta åtgärderna är rimliga. Särskilt positivt är samarbetsavtalet med Rumänien. Det är viktigt att man stödjer dem i arbetet att bygga upp ett fungerande välfärdssamhälle. Genom att göra upp med den statliga diskrimineringen och säkerställa att alla medborgare har samma rättigheter löser man problemen långsiktigt.

2. – Det är viktigt att regeringen klargör frågan om bosättningar. Men man måste också komma åt själva kärnan, det vill säga skapa en fungerande bostadspolitik som tar hänsyn till den ökade rörligheten i Europa. Det behövs billiga bostadsformer, till exempel vandrarhem där människor får sköta sig själva. Därtill tycker vi att man ska införa tak över huvudetgaranti.

3. – Jag tror inte att jag lever den dagen. Det är stora och svåra frågor det handlar om. Men just för att vi inte har förbjudit tiggeri i Sverige har fattigdomen blivit synlig för allmänheten. Och allmänheten har varit väldigt påtryckande mot politikerna att göra något, som i sin tur drivit på frågan i EU. Därför är det så viktigt att inte dölja samhällsproblem bakom förbud.

Emir Selimi, ordförande för
Unga romer:

1. – Man hör nästan dagligen politiker säga både det ena och det andra om romer som tigger. Min spontana reaktion var därför att man bedriver en häxjakt på de mest utsatta i vårt samhälle. Samtidigt tycker jag att det finns bra förslag, till exempel att polisen ska föreslå åtgärder för att stoppa hatbrotten mot EU-migranterna.

2. – Man kan inte avhysa människor utan att ha någon lösning på vart de ska ta vägen. Det finns kommuner, till exempel Göteborg, som erbjuder boende, men man måste göra mer. Men det saknas vilja hos politikerna. Jag är övertygad om att skulle det vara andra människor – som inte är romer – som skulle befinna sig i samma utsatta situation hade politikerna gjort mer.

3. – Problemet är att diskrimineringen och fördomarna sitter så djupt. Om politiker i Rumänien bestämmer sig för att hjälpa romerna blir de bortröstade nästa val. Därför är det viktigt att se till att pengarna verkligen går till rätt saker. Samt att alla EU:s medlemsländer tar sitt ansvar.

Fakta. Paket i tre delar

Ökad samverkan inom EU, särskilt med Rumänien och Bulgarien.

Avtalet med Rumänien gäller välfärdsutveckling samt barns och kvinnors rättigheter. En arbetsgrupp från de båda länderna håller på att bildas.

Ändrad lagstiftning.

Polisen ska få i upp
drag att ta fram åtgärder mot våld och trakasserier mot EU-migranterna. En utredare ska se över möjligheten att göra det lättare för markägare att avhysa migranter. Människohandelsutredningen ska få ett tilläggsdirektiv om hur utnyttjandet av tiggare ska stävjas.

Närmare samarbete med civilsamhället.

Samarbetet med den del av civilsamhället som arbetar med migranterna ska förbättras. “

“ Tusentals uteblir från mammografin

TORSDAG 25 JUNI 2015

**Kvinnor med invandrarbak-
grund, svag ekonomi och låg -utbildning löper större risk för att dö i bröstcancer. Orsaken är att de i större utsträckning uteblir från mammografin.**

– 8 procent kommer aldrig till mammografiundersökningen. Vi talar här om mer än 150 000 kvinnor, säger Elizabeth Bergsten Nordström som är ordförande i Bröstcancerföreningarnas Riksorganisation (BRO).

En stor andel av dem som drabbas av bröstcancer upptäcks med hjälp av mammografi. Ju tidigare upptäckt, desto större möjlighet att sätta in behandling i tid – något som kan rädda liv. Men alla kvinnor som kallas kommer alltså inte till de allmänna undersökningarna.

– Många socioekonomiskt svaga kvinnor och kvinnor med invandrarbakgrund deltar i mindre omfattning, säger Bergsten Nordström och hänvisar till BRO:s nya rapport. Den utgår från en jämförelse mellan olika områden i landets tre största städer som gjorts inom ramen för Sveriges Kommuner och landstings cancerstrategi.

Skillnaderna är tydliga. År 2012 gick över 80 procent av de som bodde i Sävedalen utanför Göteborg till den allmänna mammografin. Siffran för den mer socialt utsatta stadsdelen Bergsjön var bara 54 procent.

Att kvinnor uteblir kan bero på undersökningens kostnad. Bristande information kan vara en annan orsak. Enligt Elizabeth Bergsten Nordström kan ett lågt deltagande
i vissa fall även höra ihop med kulturella skillnader.

– En del förstår kanske inte kallelsen, andra kanske är oroliga för att behöva möta en manlig läkare. Man kanske också måste resa utanför sin stadsdel.

Enligt BRO kan situationen förändras med hjälp av information och pengar. Landstingen borde genomföra större informationsinsatser och gå ut och informera på olika språk, säger Bergsten Nordström.

– Att göra mammografin kostnadsfri är ett sätt att sänka tröskeln.

TT

Fakta.

Dubbelt så hög frånvaro bland utomnordiskt födda kvinnor

50 procent av kvinnorna deltar i samtliga undersökningar de kallas till. 8 procent deltar aldrig.

Utomnordiskt födda kvinnor har dubbelt så hög frånvaro.

De mellan 40 och 50 år har också högre frånvaro.

Stora skillnader mellan olika områden i storstäderna:

Göteborg: Under 2012 deltog 84 procent av kvinnorna i Sävedalen i en allmän undersökning – jämfört med 54 procent i Bergsjön.**Malmö:** 83 procent av kvinnorna i Tygelsjö deltog jämfört med 58 procent i Västra Skrävlinge.

Stockholm: 71 procent av kvinnorna på Kungsholmen deltog, jämfört med 59 procent i Skärholmen.

Källa: Bröstcancerföreningarnas riksorganisations rapport juni 2015 “

“ Villkoren för unga forskare ska utredas

TORSDAG 25 JUNI 2015

Regeringen tillsätter en utredning för att se över villkoren för unga forskare och ta fram förslag för att minska antalet tidsbegränsade anställningar.

Det blir Ann Fust, tidigare universitetsdirektör i Uppsala och numera på Vetenskapsrådet, som får i uppdrag att se över anställningsvillkoren för doktorander och hur forskaryrket kan göras mer attraktivt.

Beskedet kommer sedan DN rapporterat om att en allt större del av forskningsbidragen inte förbrukas – något som Riksrevisionen kritiserat i flera år. 2014 förblev 17 miljarder kronor outnyttjade.

Utbildningsminister Helene Hellmark Knutsson har sagt att det kan bero på att mycket medel går till en liten grupp forskare, som ibland inte hinner förbruka dem.

– Vi behöver bygga upp fler starka forskningsmiljöer och även se till att fler unga forskare och kvinnor kan vara med och konkurrera, sade Hellmark Knutsson i en DN-intervju tidigare i juni.

Utredningen ska vara klar senast den 31 mars nästa år.

Erik de la Reguera erik.delareguera@dn.se “

“ Unga flyttar inte långt hemifrån

TORSDAG 25 JUNI 2015

Unga vuxna flyttar hemifrån vid 21 eller – i killarnas fall – nästan 22 års ålder. Men unga i storstadsområden är senare med att få en egen adress.

Unga personer i storstäderna och dess förorter är alltså sist ut med att lämna föräldrahemmet. I den gruppen är kvinnorna nästan 22 och männen 22,5 år när de flyttar, visar en ny rapport från SCB. Brist på bostäder är en förklaring, närheten till universitet och högskolor en annan. Storstadsbor som pluggar vidare har ju en möjlighet att bo kvar hemma.

Sett över tid har flytta hemifrån-åldern inte ändrats så mycket. Det förvånade demografen och rapportförfattaren Anna-Karin Nylin:

– Jämfört med början av 2000-talet har ju flyttåldern inte ökat med mer än ett halvt år. Innan jag satte mig in i området tänkte jag mest på hur svårt det är för unga att få bostad, och därför hade jag nog trott att man skulle var ännu äldre när man flyttar hemifrån. Jag har en känsla av att det finns en stark norm i Sverige att flytta hemifrån tidigt.

Rapporten visar också att flytten ofta inte går så långt. Hela 70 procent av dem som flyttade hemifrån under 2013 blev kvar i samma län, och omkring hälften i samma kommun. De som flyttade ut ur länet blev i de flesta fall kvar i samma landsända. Särskilt Umeå, Malmö och Göteborg behöll i hög grad unga kvinnor som flyttade hemifrån 2010–

2013. För unga män var det vanligast med flytt inom Umeå, Kiruna och Malmö. Men också Borås, Eskilstuna, Gällivare och Norrköping var populära kommuner att bo kvar i för både kvinnor och män.

SCB:s rapport bygger på data om ändrad folkbokföringsadress. SCB konstaterar att flytten hemifrån kan vara en stegvis process, där man bor hemifrån en period och senare återkommer. De flyttåldrar som nämns i rapporten bör närmast ses som åldern då unga människor börjar sitt vuxna, självständiga liv.

TT “

“ Striden om lönerna börjar i Almedalen

TORSDAG 25 JUNI 2015

Nästa år får 2,9 miljoner svenskar nya löneavtal. Dragkampen om pengarna har redan börjat. I Almedalen väntas det blåsa upp till strid kring både ”kvinnolönerna” och storleken på det totala löneutrymmet – enligt arbetsgivarna synnerligen begränsat.

Den sista mars nästa år löper två av tre löneavtal ut. Under hela 2016 handlar det om 475 kollektivavtal för 2,88 miljoner anställda.

Utgångsläget är tufft, med minusränta, nollinflation, bara svagt ökad produktivitet och minskade exportandelar för industrin.

Nu på söndag startar Almedalsveckan, då de kvinnodominerade offentligfacken går till offensiv. Kommunal, Akademikerförbundet SSR och LO håller seminarier med rubriker som ”Varför är män värda mer än kvinnor?” och ”Jämställda löner – den svenska modellens dilemma?”.

Moteld kommer direkt från Almedalens ”industriområde” där arbetsgivarna i Teknikföretagen hissar seminarieflaggen ”Därför ska den konkurrensutsatta industrin sätta nivån för löneutvecklingen”.Industriarbetsgivarna varnar för att högre procentlöneökningar för andra grupper skulle leda till kaos i lönebildningen, med kompensationskrav från industriförbund och ohållbara kostnader för exportföretagen med nedskärningar och uppsägningar som följd.

Två av den tidigare så stabila svenska löneförhandlingsmodellens ankare tycks vara på väg att vittra sönder: Den ovanligt låga inflationen har skapat större oenighet än på länge om vilka lönekrav som kan ställas, och industrins löneledande roll utmanas allt tydligare av skärpta fackliga krav på höjda kvinnolöner.

Riksbankens målsättning om 2 procents inflation har hittills utgjort en utgångspunkt för de fackliga lönekraven och skapat grunden för någorlunda samsyn mellan parterna. Facken hävdar nu trots bristen på inflation att lönekraven ska ligga över 2 procent, LO räknar med ett löneutrymme på mellan 2,5 och 3,5 procent.

Motiveringen är att större löneökningar kan öka konsumtionen och sätta fart på inflationen, som blivit en förutsättning för att ekonomin ska fungera som vi är vana. Arbetsgivarna kontrar med att sådana reallönehöjningar ytterligare skulle försvåra för konkurrens-utsatt svensk industri som befinner sig i ett känsligt läge. Enligt Teknikföretagen kan löneavtalen enbart baseras på företagens konkurrenskraft och produktivitetsutveckling.

I höst och vinter preciserar facken sina krav, men redan i februari slog de 14 LO-förbunden fast mål för de kommande tolv åren som ledande arbetsgivarföreträdare omgående dömde ut som verklighetsfrämmande 70-talsromantik: ett halverat lönegap mellan kvinnor och män, höjda lägstalöner och minskade löneskillnader mellan arbetare och tjänstemän.

Frågan om hur den offentliga sektorns kvinnodominerade förbund ska kunna få upp sina löner har blivit mer infekterad för varje lönerörelse. De senaste åren har Medlingsinstitutet, som statens väktare av industriavtalet, hållit stenhårt på det så kallade märket. Om Industrin förhandlat till sig 2,8 procent är det tak också för kommuner och landsting. Och 2,8 procent innebär färre nya kronor på den lågavlönade undersköterskans lönekonto än på maskinoperatörens. På så sätt växer löneskillnaderna vidare.

I hopp om att slippa hållas tillbaka av industrinormen har allt fler fackförbund, inte minst de kvinno-dominerade och relativt lågavlönade akademikerfacken
i offentliga sektorn, de senaste åren tagit klivet ut i det okända och accepterat så kallat sifferlösa centrala avtal. Det innebär att hela lönesättningen blir lokal och individuell.
I år omfattas var fjärde löntagare, 800 000 främst tjänstemän i offentlig sektor – till exempel läkare, sjuk-sköterskor, lärare, socialsekreterare, kuratorer – av sifferlösa avtal. Resultatet av strategin har varit blandat, och inom flera förbund finns medlemskritik.

Tove Nandorf

tove.nandorf@dn.se

Fakta. De tre viktigaste frågorna

1. Kvinnolönerna

Många lågavlönade grupper finns i offentliga sektorn. Det är en stor del av förklaringen till varför det inte samtidigt går att höja lönerna rejält för lärare, sjuksköterskor, socialsekreterare, undersköterskor, barnskötare och hemtjänstanställda: skattemedlen räcker inte.

Kampen om kommunernas begränsade löneutrymme har lett till hetsiga ordstrider mellan berörda fackförbund. I hopp om att få ut mer lokalt har främst akademikerna gått med på sifferlösa centrala avtal, Vision och Akademikerförbundet SSR, Lärarförbundet och Finansförbundet. Nästa avtalsrörelse får lärarna tre extra miljarder av staten, vilket kan leda till kompensationskrav från övriga.

2. Anställningstrygghet

Även reglerna kring anställningstrygghet kan segla upp som en spelbricka i den kommande avtalsrörelsen, där löneutrymmet sannolikt blir begränsat och andra frågor därför kan få större plats.

Svenskt Näringsliv vill träffa avtal som ökar arbetsgivarnas möjligheter att säga upp dem de vill bli av med vid neddragningar. Privattjänstemännen vill att Svenskt Näringsliv betalar mer till kompetensutveckling av de anställda. Förhandlingar mellan parterna har förts av och till i flera år, och har nyligen tagits upp på nytt. Även LO-facken IF Metall och Kommunal har uttryckt visst intresse.

Samtidigt kräver LO att andelen visstidsanställda minskas.

3. Arbetstider

Nu när affärerna är öppna nästan jämnt kallas många handelsanställda in för korta och otrygga deltidsanställningar med kort varsel, ofta via sms.

Inom handeln arbetar fack och arbetsgivare sedan flera år i ett gemensamt projekt för att se hur fler butiksanställda ska kunna erbjudas heltidsanställningar. 2014 startades försöksverksamhet i tio butiker för att testa olika sätt.

Frågan kan lyftas in i avtalsrörelsen av facket. Även Kommunal kräver en större andel heltidsanställningar, och den nya socialdemokratiska ledningen inom Sveriges Kommuner och landsting har utlovat sådana förhandlingar.

Fakta. LO-krav

Löneskillnaden mellan mäns och kvinnors löner ska halveras fram till 2028.

Lägstalönen ska då vara 75 procent av den genomsnittliga arbetarlönen.

Tjänstemännens löner ska vara högst 40 procent högre än arbetarnas.

Andelen visstidsanställda ska vara högst 10 procent. “

“ 1 700 personer bort på Ericsson

TORSDAG 25 JUNI 2015

Ericsson skär ned och 1 700 personer får lämna sina jobb i Sverige. Alla som måste sluta har nu fått personliga besked.

– Det är förstås jättetufft att behöva ge de här beskeden. Även om man vet att man ska göra det, är det inte roligt. Men vi måste hela tiden vara kostnadseffektiva, säger Helena Norrman, informationschef på Ericsson.

Ericsson flaggade för uppsägningar redan förra året, men de slutliga beskeden om vilka som måste gå har kommit nu.

Totalt försvinner 2 100 tjänster i Sverige. 400 personer får byta till jobb inom Ericsson som blivit lediga när personal slutat frivilligt. Men 1 700 anställda får sluta helt.

TT “

”Den svenska modellen hotas”

TORSDAG 25 JUNI 2015

“ Arbetsförmedlingens agerande kring anställningsstöden hotar den svenska arbetsmarknadsmodellen. Förmedlingen stöder kollektivavtalslösa arbetsgivare med statligt avlönad arbetskraft och sätter konkurrensen ur spel.

Det hävdar LO-facket Handelsanställdas förbund, som i en ny rapport varnar för oseriösa företag och snedvriden konkurrens.

Handeln är den bransch som har störst andel personal i olika arbetsmarknadsåtgärder. I sin rapport radar Handels upp exempel på butiker och stora kedjor i hela landet som förbundet menar satt i system att överutnyttja Arbetsförmedlingens stödpengar till arbetsgivarna. Företagen har enligt facket ersatt ordinarie personal med arbetssökande i åtgärder, och byter systematiskt ut dem mot nya åtgärdsjobbare när bidragen tar slut.

Handels konstaterar att företag som saknar kollektivavtal är överrepresenterade bland dem som utnyttjar Arbetsförmedlingens anställningsstöd. Bara 7 procent av Handels medlemmar arbetar i företag utan kollektivavtal, medan sådana stod för 31 procent av alla ansökningar. I Stockholm handlar det om hälften. Handels ordförande Susanna Gideonsson är mycket kritisk till att Arbetsförmedlingen väljer att inte lyssna på de fackliga invändningarna.

– Risken att människor hamnar hos oseriösa företag och att vi får en snedvriden konkurrens är betydligt större utan kollektivavtal, i längden blir det ett hot mot den svenska modellen, säger hon.

Arbetsförmedlingens generaldirektör Mikael Sjöberg kontrar med att facket bör rikta sin kritik mot regeringen:

– Den förordning vi följer säger att vi ska samråda med facken, men inte att vi ska avstyrka ansökan på grund av avsaknad av kollektivavtal. Det finns inget fackligt veto. Det viktiga för oss är de konkreta villkoren på arbetsplatsen och att få veta om facken känner till arbetsgivare som inte erbjuder schysta villkor, men det kan företag göra även utan kollektivavtal.

Mikael Sjöberg, som själv har en facklig bakgrund, säger sig ha förståelse för Handels inställning:

– Den svenska kollektivavtalsmodellen är viktig för Sverige. Samtidigt är vi inte odelat positiva till krav på kollektivavtal, som skulle riskera att minska antalet tillgängliga platser kraftigt. Det här är en svår avvägning, men den ska göras av politiken.

Tove Nandorf

tove.nandorf@dn.se

Fakta. Kör över facket

Inför varje placering av en långtidsarbetslös på en arbetsplats måste Arbetsförmedlingen samråda med facket.

Av 1 700 samråd i april i år stödde Handels en placering i 958 fall och avrådde i 742. Oftast för att kollektivavtal saknades.

I sex fall av sju körde Arbetsförmedlingen över Handels. “

“ Mindre mångfald i svensk kultur

TORSDAG 25 JUNI 2015

Kultursektorn är mer segregerad än de flesta andra delar av svenskt arbetsliv. Andelen anställda i den offentliga kultursektorn med utländsk bakgrund var låg för 15 år sedan, och är nu ännu lägre.

Den kulturella mångfalden i den svenska befolkningen ökar, men den utvecklingen tycks ha passerat obemärkt förbi den offentliga kultursektorns arbetsmarknad. Trots politiska intentioner att det offentliga kulturlivet ska spegla mångfalden i samhället är personer med utländsk bakgrund sämre representerade inom den offentliga kultursektorn än på andra områden. Det gäller i synnerhet personer från andra delar av världen än Europa och de anglosaxiska länderna.

En ny rapport från Myndigheten för kulturanalys visar att de svenska kulturinstitutionerna ligger längre bort från målet än de gjorde för 15 år sedan. Cirka 20 procent av den svenska befolkningen har utländsk bakgrund enligt Statistiska centralbyrån (SCB). Motsvarande siffra 2001 var 15 procent. Rapporten visar att andelen personal med utländsk bakgrund i kultursektorn stagnerat och ligger kvar på cirka 13 procent sedan början på 2000-talet.

De låga mångfaldssiffrorna står sig trots flera stora satsningar från regeringen, berättar Katharina Tollin, utredare på Myndigheten för kulturanalys.

– Underrepresentationen var inte särskilt stor 2001, säger Katharina Tollin. Men befolkningssammansättningen har förändrats och kultursektorn har inte hängt med.

Som en del av undersökningen intervjuades flera av branschens nyckelpersoner. Enligt Katharina Tollin finns en generell medvetenhet om att mångfalden är viktig för kulturens kvalitet och utveckling. Framför allt är mångfalden viktig för att nå en så bred publik som möjligt. Men den positiva inställningen till mångfald motsvarar inte den tid och de resurser som läggs på frågan. En möjlig förklaring till det är att antalet anställda inom kultursektorn har krympt under 2000-talet.

– Kultursektorn har inte haft förutsättningar att hänga med. Det är svårt att få fasta tjänster med bra villkor och då byter man ogärna jobb, säger Katharina Tollin.

De institutioner som ligger överlägset sämst till i mångfaldsrankningen är de regionala museerna. Mångfalden bland deras personal ligger på 7,6 procent, jämfört med de regionala musikinstitutionerna som ligger mycket bättre till med 17,6 procent.

Ann Follin är museichef på Tekniska museet och tidigare direktör för Riksutställningar. Hon har jobbat en hel del med inkluderingsfrågor och känner igen problematiken med dålig rörlighet i den offentliga kulturens arbetsmarknad. Men den bristen på tid och resurser som intervjupersonerna i undersökningen beskriver tycker hon inte ursäktar ett bristande mångfaldsarbete.

– Jag köper inte det. Vid varje rekryteringstillfälle har man en möjlighet att bredda kompetensen i sin organisation. Man måste rekrytera i andra kanaler. Gör man som man alltid har gjort får man samma resultat som man alltid har fått, säger hon.

Enligt Ann Follin brottas många museer med ett inifrånperspektiv som gör det svårt att tilltala de nya grupper man vill nå. För henne är det viktigt att kulturen representerar samhällets fulla bredd.

– Det är i grunden en demokratifråga. Vi offentliga aktörer har en skyldighet att finnas till för alla medborgare.

Juan José Iragorri

juan.iragorri@dn.se

Flest från Norden

Undersökningen från myndigheten för kulturanalys är baserad på siffror från Statistiska Centralbyrån (SCB). Rapporten redovisar statistik från 2001–2012.

De branscher som ligger över den offentliga kultursektorn i andel personal med utländsk bakgrund är bland andra hotell och restaurang, vetenskaplig forskning, vård och omsorg, samt data och information.

Kulturarbetare med ursprung i Norden och anglosaxiska länder är förhållandevis överrepresenterade. De mest underrepresenterade grupperna är arbetare från Asien, Afrika och Sydamerika. “

”Mediernas satsningar siktar aldrig på de äldre”

TORSDAG 25 JUNI 2015

“ På söndag ska klokheten få en röst i mediebruset. Då lanseras News55.se, en nyhetstjänst som riktar sig mot de tre miljoner män niskor i Sverige som är över 55 år. Artur Ringart är vd.
1News55 vill ”hylla erfarenheten och klokskapen”. Har nyhetsmedierna förlorat dessa värden?

– Allt fler medier gör sig av med den äldre personalen; äldre erbjuds avgångsvederlag, alternativt råder arbetsbrist. Och de personer som vill fortsätta arbeta efter 65 tillåts inte göra det av arbetsgivarna.

2Vilka nyheter ska ni rapportera om som ingen annan gör?

– Det finns inga nyhetsmedier som har människor över 55 år som uttalad målgrupp Vi prioriterar ned de traditionella nyheterna för att förklara det som försvinner i dagens nyhetsflora. När regeringen säger att en miljard ska satsas på äldrevården, då förklarar vi *hur, varför* och *vilka* som berörs.

3Er målgrupp är starka läsargrupper för morgontidningarna, är de era främsta konkurrenter?

– Vi ska komplettera övriga medier. Det är bra att läsarna finns där, men det beror också på att de inte fått andra alternativ. Satsningar riktar sig alltid mot unga eller nya läsar- och lyssnargrupper, aldrig mot de äldre.

Hugo Lindkvist hugolindkvist@dn.se “

“ Regeringen får kritik för slopad Dab-satsning

TORSDAG 25 JUNI 2015

Radiobranschens aktörer har länge och högljutt argumenterat för betydelsen av en övergång till digitalradio i Sverige. Därför blev besvikelsen stor när kulturminister Alice Bah Kuhnke i en debattartikel i tisdagens Svenska Dagbladet meddelade att övergången till digitalradio inte blir av.

– Det är tråkigt för den svenska radion; det krymper utvecklingsmöjligheterna. Radiobranschen kommer att vara kvar i samma sits som under början av 1990-talet, säger Björn Löfdahl, programdirektör på Sveriges Radio.

Christer Modig, vd på MTG Radio som driver en rad kommersiella radiokanaler anser att beslutet är mest tråkigt för lyssnarna.

– Ett utbud med sex radiokanaler är inte värdigt en IT-nation som Sverige. Det är lika illa när som vi bara hade SVT1 och 2 samt TV4. Nu stannar utvecklingen av radio i Sverige, säger Christer Modig.

Hugo Lindkvist

hugolindkvist@dn.se”

“Nödvändig kursändring

FREDAG 26 JUNI 2015

313 dagar. Så lång tid tog det för Moderaterna att korrigera kursen i sin integrations- och migrations-politik efter det att förre partiledaren Fredrik Reinfeldt (M) myntade begreppet ”Öppna era hjärtan” i sitt valtal på Norrmalmstorg i Stockholm.

När partiets arbetsmarknadspolitiska talesperson Elisabeth Svantesson tillsammans med partisekreteraren Tomas Tobé under torsdagen presenterade resultatet av Moderaternas arbetsgrupp Stärkt integration lät det i stället så här: ”Integrationen fungerar alldeles för dåligt.”

Moderaterna kopplar nu kostnadsfrågan till asylmottagningen. Enligt partiet kan det sparas nio miljarder kronor genom ett ”kostnadseffektivt mottagande”. Detta möjliggörs genom att en ny boendeform införs, kallad ”stödboende”. Ersättningen till kommunerna ska schabloniseras.

Arbetslinjen lever fortfarande i Moderaternas förslag. De som kommer utanför kvotflyktingsystemet ska endast ges tillfälliga uppehållstillstånd om tre år. Men för de som finner jobb ska tillståndet bli permanent. Därmed vill Moderaterna förstärka incitamentet till arbete. Ett annat jobbincitament är att utöka lärlingsjobben även till nyanlända.

Dessutom ska försörjningskravet vid anhöriginvandring skärpas. Vill man föra in en ny partner i landet måste man kunna bevisa att man kan garantera vederbörandes försörjning, alternativt att personen kan försörja sig själv.

Däremot rör Moderaterna inte familjeåterförening i övrigt. Här vill partiet till och med gå steget längre och låta familjer återförenas även utifrån tillfälliga uppehållstillstånd.

Att Moderaterna riktar in sig på anhöriginvandringen är inte överraskande. De anhöriga tillhör en annan kategori än kvotflyktingarna och de asylsökande. Därmed värnas fortfarande asylrätten. Under 2014 uppgick antalet till 42 000 personer, varav endast 30 procent var anhöriga till flyktingar. Resten var anhöriga till personer som varit bosatta i Sverige sedan tidigare, eller svenska medborgare.

Elisabeth Svantesson sade även att ”Ett ja måste vara ett ja och ett nej måste vara ett nej”. Betoningen var på det sista ordet. De människor som fått avslag ska verkligen lämna landet samtidigt som handläggningstiderna ska kortas. Det senare är lättare sagt än gjort.

I våras konstaterade Migrationsverket att handläggningstiderna, sett till nuvarande asyltryck och hantering utefter gällande regler, ständigt ökar. 2012 tog ett normalärende i genomsnitt 3–4 månader, en tid som först beräknas vara möjlig igen vid mitten av 2017. I dag är det mellan 7 och 10 månader som gäller. Moderaterna vill även införa så kallade ”säkra länder”, som i praktiken innebär avslag direkt. Bland annat de ökade sociala flyktingströmmarna från Balkan kommer att påverkas.

I senaste numret av det borgerliga magasinet Neo (3/2015) intervjuas den förre folkpartistiske integrationsministern Erik Ullenhag. Han

pressas hårt om alliansregeringens insatser gällande utanförskap och integration. ”Vi har anledning att reflektera över att vi var lite naiva”, erkänner Ullenhag om både nystartsjobben och etableringslotsarna som visat sig vara satsningar utan tillräcklig kontroll.

Den insikten ger även Moderaterna uttryck för då språkutbildningen Svenska för invandrare sågas. Skolinspektionen ska kunna granska utbildningar och överta dem som brister i kvalitet. Det är en variant på det välfärdsutspel som Moderaterna kom med nyligen, gällande såväl kommunala skolor som fria alternativ. Moderaterna vill visa sig ansvarstagande genom att ge mer makt åt staten.

Erik Ullenhag påminner i Neo-intervjun om att integration inte främst är ett resultat, utan en process. I en diskussion om de så kallade problemområdena vidgas perspektivet: ”Det är bara att gå igenom befolkningen i Tensta och Rinkeby. På 70-talet var det svenskar och finnar som bodde där, sen kom chilenarna, på 90-talet var det nästan bara människor från Balkan, och det är väldigt få av dessa invandrare kvar där nu. Så ser genomflyttningen ut.”

När Kristdemokraterna och Folkpartiet i början av året öppnade dörren till en borgerlig och liberal diskussion om migrations- och integrationspolitik haglade kritiken. När Moderaterna nu ansluter till den sedan dess puttrande diskussionen är gensvaret inte lika hårt.

Frågan är nu hur den rödgröna regeringen kommer att svara.

DN 26/6 2015 “

“Språkrörets problem är partiets

FREDAG 26 JUNI 2015

Miljöpartiledaren Åsa Romsons svårigheter fortsätter. I torsdagens DN/Ipsos säger bara 14 procent av de tillfrågade att de har förtroende för henne. Det innebär att fler har tilltro till SD-ledaren Jimmie Åkesson.

Samtidigt fortsätter hennes båt att uppta plats på nyhetssidorna. Att den fortfarande gör det är i det närmaste obegripligt, men helt och hållet språkrörets eget fel.

Efter att ha målat skrovet med en miljöfarlig och förbjuden färg skulle de flesta politiker ha gjort en ordentlig pudel. Men inte Åsa Romson. I en intervju i tidningen På Kryss (26/5) förklarade hon att färgen visserligen är både giftig och förbjuden, men för just hennes båttyp finns ett undantag. Det, rapporterade SvD (22/6) i veckan, stämmer inte.

Att Romson har fel i sak gör det så klart extra pikant. Men grundproblemet hade kvarstått även om det funnits ett kryphål för just hennes båt. En Miljöpartiledare kan inte tänja på några miljöregler.

Romsons försvar säger en del om orsakerna till hennes opinionsbekymmer. Den som är snäll skulle kunna beskriva språkröret som ”principfast”: Rätt ska vara rätt (och det är alltid hon som har det). För den elake passar ”tjurskallig” bättre. I vilket fall saknas den känsla för vad som ses som acceptabelt hos den breda allmänheten,

och den vilja att anpassa sig till det, som kännetecknar den professionelle politikern.

På sätt och vis illustrerar språkrörets problem de som även hennes parti har – MP är i flera mätningar minst bland de rödgröna. Miljöpartiet har historiskt varit – och dess gräsrötter är det fortsatt – just en aning envetet. Maria Wetterstrands och Peter Erikssons projekt gick ut på att göra partiet regeringsdugligt, vilket i praktiken innebar ett mer flexibelt och trendkänsligt parti.

Den förändringen tilltalade storstadsväljarna och gjorde MP 2010 till Sveriges tredje största. Men omfamnades kanske aldrig helt av de egna gräsrötterna. För när de skulle välja nya språkrör föredrog de Åsa Romson framför Mikaela Valtersson, som representerade projektets kontinuitet.

Att Romson är gräsrötternas språkrör gör att hon nog sitter säkert i sadeln. Men det belyser också vad som är partiets djupare problem.

Martin Liby Alonso

martin.libyalonso@dn.se "

”Skrota LVU och låt barnets bästa prägla den nya lagen”

FREDAG 26 JUNI 2015

“ Nytt lagförslag. Sverige halkar efter när det gäller reglerna för tvångsvård av barn och unga. Dagens LVU-lagstiftning bör skrotas och ersättas av en ny lag med tydligare -barnperspektiv och bättre -rättssäkerhet. Vården ska inte kunna upphöra om det strider mot barnets bästa, skriver -regeringens särskilda utredare Håkan Ceder.

Jag har haft uppdraget att se över tvångsvården för barn och unga och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Det handlar om den vård som genom socialtjänstens försorg ska ges barn och unga som på grund av missförhållanden i hemmet eller eget beteende löper en påtaglig risk att få sin hälsa eller utveckling skadad, och där vården inte kan ges med samtycke. Syftet med översynen är att stärka barnrättsperspektivet i lagen och rättssäkerheten.

Dagens LVU har i sina huvuddrag i princip samma utformning som i början av 1980-talet. Jag kan konstatera att det finns ett mycket stort behov av att reformera tvångsvården. LVU ska vara det yttersta skyddsnätet för barn och unga i starkt utsatta situationer. Lagen måste ge dessa barn det nödvändiga skyddet och vården vara av god kvalitet. Samtidigt är ett beslut om tvångsvård något av det mest ingripande som kan ske i en familj, vilket gör att det måste ställas mycket höga krav på rättssäkerhet i både lagens utformning och tillämpning.

Det pågår nu en parallell utredning som syftar till att föreslå hur barnkonventionen kan få ställning som svensk lag. Det förutsätter i flera delar ändringar i lagen som stärker barns rätt och rättssäkerhet. Behovet av en utvecklad tvångsvård blir än mer uppenbart när vi jämför oss med de nordiska grannländerna. De förefaller på en rad områden ha klart högre ambitionsnivå än den svenska.

Det förslag som i dag lämnas till barnminister Åsa Regnér innebär att nuvarande LVU upphör och ersätts av en ny lag. Den nya lagen har ett barnperspektiv och tydliggör barns grundläggande rättigheter även vid tvångsvård. Den innehåller, till skillnad från nuvarande LVU, tydliga krav på vårdens utformning. Tvångsvården ska vara trygg och säker, ändamålsenlig och präglas av kontinuitet. Den ska ges med omtanke, bygga på respekt och ges utifrån en helhetssyn. Ett barn som vårdas utanför det egna hemmet ska ha rätt till samhörighet med anhöriga och närstående – till exempel med syskon – och kontakt med hemmiljön. Han eller hon ska ges möjlighet till fritid anpassad efter ålder och intresse.

Det är ur rättssäkerhetssynpunkt anmärkningsvärt att nuvarande LVU saknar tydliga regler i detta avseende. Tydliga krav är en förutsättning för fungerande uppföljning och utvärdering av vården och en effektiv tillsyn. Den nya lagen ska dessutom, också till skillnad från den nuvarande, vara pedagogisk och överskådlig. Även barn och unga och deras föräldrar har rätt att kunna förstå grunderna och formerna för tvångsvård.

Det är väl belagt att placerade barn och unga har sämre fysisk och psykisk hälsa än genomsnittligt. Därför ska barn som blir aktuella för placering ha rätt till en hälsoundersökning. Syftet är att upptäcka tecken på ohälsa och säkerställa att barnet får den hälso- och sjukvård och tandvård som alla barn har rätt till. På begäran av socialtjänsten ska landstinget ha en i lag reglerad skyldighet att utföra en sådan undersökning.

Tryggheten för barn som placeras tidigt i livet och långsiktigt måste stärkas. Särskilt viktigt ur ett barnperspektiv är att stödet till barnets förälder förbättras. Ett aktivare arbete från socialtjänsten att göra föräldrarna delaktiga i vården och utveckla föräldraskapet kan bidra till att förebygga konflikter, vilket har stor betydelse för barnets trygghet och stabilitet.

Men det behövs också lagändringar för att öka tryggheten för dessa barn. Vård enligt LVU vid missförhållanden i hemmet ska inte kunna upphöra om det strider mot barnets bästa. Det ska gälla även om de ursprungliga skälen för själva omhändertagandet inte längre är för handen. Vid bedömningen av om vården ska fortsätta ska barnets inställning, och om barnet sedan låg ålder och under lång tid vårdats i familjehemmet, vara centrala faktorer. Även barnets relation till vårdnadshavaren och till familjehemsföräldrarna ska vägas in. Utöver detta behövs också i lag tydligare vägledning för när socialtjänsten ska överväga en överflyttning av vårdnaden om ett barn från biologiska föräldrar till familjehemsföräldrar.

Ett ytterligare eftersatt område är stödet till dem som lämnar vården för ett vuxenliv. Inte överraskande visar forskning att barn som får adekvat stöd också har bättre förutsättningar att klara vuxenlivet på ett bra sätt. Förslaget här innebär att lagen ska bli tydligare i vilkets slags stöd barnet eller den unga ska kunna förvänta sig från socialtjänsten. Stödet och hjälpen bör inriktas på frågor om ekonomi, boende, studier

eller arbete. Socialtjänstens särskilda ansvar för stödet ska gälla tills den unge fyller 22 år. Dessutom bör särskilda statliga medel avsättas för att utveckla fungerande arbetssätt och metoder i stödet till dessa unga.

Utöver detta behöver också rättssäkerheten stärkas på en rad punkter, till exempel:

Samtliga beslut om tvångsåtgärder vid de särskilda ungdomshemmen ska kunna överklagas. I dag kan endast ett fåtal av dem överklagas.

Det ska ställas särskilda lämplighetskrav för att som offentligt biträde få företräda ett barn i ett mål enligt LVU.

Barn och vårdnadshavare ska ha rätt till offentligt biträde i mål om umgänges-begränsningar.

Det ska utarbetas nationell vägledning för vilka begränsningsåtgärder som är tillåtna vid HVB som drivs i kommunal eller enskild regi. Den nuvarande oklarheten här är ur rättssäkerhetssynpunkt oacceptabel, både för barn och unga och personal.

En särskild fråga gäller den grupp unga strax under myndighetsåldern som är i en utsatt situation på grund av djupgående konflikter i hemmet. Vårdnadshavarens bestämmanderätt gör att socialtjänsten i dag har små möjligheter att hjälpa dessa, om inte föräldern samtycker till en placering eller om LVU inte kan tillämpas. Här föreslås att socialnämnden ska kunna besluta om placering av barn som fyllt 16 år, även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det. Förslaget innebär ett ingrepp i föräldrars bestämmanderätt, men är motiverat ur barnrättssynpunkt.

Det nu nämnda är ett axplock av de förslag som nu överlämnas för vidare hantering. De har tagits fram i en dialog med bland annat barn och unga med egen erfarenhet av tvångsvård, med professionella och forskare inom området. Under arbetets gång har också ett mycket stort antal föräldrar tagit kontakt. Det är min förhoppning att förslagen nu leder till en reformering av tvångsvården, med sikte på stärkt barnrätt och rättssäkerhet. Det behövs för att barn och unga i utsatta situationer ska tillförsäkras nödvändigt skydd och, när ett omhändertagande görs, också får tillgång till en god vård.

Håkan Ceder, särskild utredare “

“ Sänkta fartgränser räddar 14 liv varje år

FREDAG 26 JUNI 2015

När hastigheten på svenska vägar sänktes från 90 till 80 kilometer i timmen dog 14 färre personer per år. Det visar en ny forskningsrapport från VTI som DN tagit del av. Däremot ökade antalet skadade på de motorvägar där hastigheterna höjts, visar studien.

Sedan 2008/2009 har Trafikverket gjort hastighetsändringar på vägarna utanför tätorter. Det är främst vägar med låg trafiksäkerhetsstandard och dåliga vägrenar som fått sänkt hastighetsgräns. Det gäller framför allt landsvägssträckor där högsta tillåtna hastighet sänkts från 90 till 80 km/tim.

Det gäller också vägar med god säkerhetsstandard, som vissa motorvägssträckor, där hastigheten höjts från 110 till 120 km/tim. Även för 2+1-vägar har hastigheterna justerats så att de med 90 km/tim höjts till 100 km/tim och de med 110 km/tim sänkts till 100 km/tim. 2+1-vägar är vägsträckor där vägen omväxlande har två filer och en fil för att förhindra möte vid omkörning.

Väg- och transportforsknings-institut, VTI, har undersökt långtidseffekterna av förändringarna.

– Glädjande nog kan vi se en minskning med ungefär 17 färre dödade per år tack vare Trafikverkets arbete med att ompröva hastighetsgränserna, säger Anna Vadeby. forskare i trafiksäkerhet på VTI och ansvarig för rapporten.

Störst har effekten varit på landsvägar som fått hastigheten sänkt från 90 till 80 km/tim. Där har antalet dödade minskat med cirka 14 per år.

– Det är en tydlig minskning och en signifikant effekt. Det här är den typ av vägar där de allvarliga mötesolyckorna sker, säger Anna Vadeby.

För de svårt skadade syns där-emot inga signifikanta förändringar på dessa vägar.

På motorvägar som fått höjd hastighetsgräns har antalet svårt skadade ökat med cirka 15 per år, medan antalet dödade i princip är oförändrat.

– Antalet svårt skadade har ökat på alla typer av motorvägar, men det är de smala motorvägarna som har markant sämst utveckling, säger Anna Vadeby.

För 1+2-vägar med sänkt hastighetsgräns från 110 till 100 km/tim har personskadeolyckorna minskat med cirka 10 per år och de svårt skadade har minskat med cirka 16 personer per år.

För 2+1-vägar med höjd hastighetsgräns från 90 till 100 km/tim ökade antalet personskadeolyckor med cirka 19 per år.

– Trafikverkets justeringar av hastigheterna har varit ett viktigt steg för att minska antalet döda, säger Anna Vadeby.

Landsvägar med hastighetsgränser på 90 km/tim tillhör de mest olycksdrabbade.

– Andra viktiga åtgärder för att få ner antalet olyckor, förutom att sänka hastigheten, är att sätta upp hastighetskameror eller att bygga om till 1+2-väg, säger Anna Vadeby.

Förra året omkom 270 personer i trafiken. Sverige tillhör de trafiksäkraste länderna i världen. Och antalet döda har minskat kraftigt de senaste decennierna.

I mitten av 1970-talet dog nästan 1 200 personer på de svenska vägarna. För tio år sedan var dödssiffran 440 personer och förra året 270.

– Målet är att få ner dödstalet till 220 år 2020, säger Anna Vadeby.

Det är inte bara sänkt hastighet utan även bättre vägar, bättre utformade sidområden och säkrare bilar som spelar in.

När hastigheten sänks med 10 km/tim på skylten betyder det i praktiken 3–4 km/tim lägre faktisk hastighet, visar forskningen. Trafikverket planerar att placera ut 200 kameror per år fram till 2020.

– Det är en bra åtgärd om du vill uppnå effekter av omskyltningen, säger Anna Vadeby.

Leif Petersen leif.petersen@dn.se

Fakta. Nya gränser

Trafikverkets hastighetsöversyn innebar att 2008 fick cirka 100 mil av vägnätet en hastighetshöjning och 250 mil en sänkning. I en andra etapp 2009 fick 170 mil en höjning av hastigheten och 1 500 mil en sänkning. “

“ Ministern: Övningarna ökar vår militära förmåga

FREDAG 26 JUNI 2015

För första gången på 20 år rustar Sverige för att undvika krig. Det kräver tätare samarbete med grannar och Nato. Från den 1 juli nästa år kan alliansen få öva på svenskt territorium, avslöjar försvarsminister Peter Hultqvist i en DN-intervju.

– Vi får öva på ett sätt som vi inte skulle kunna göra annars. Det är säkerhetspolitiska signaler som är stabiliserande.

På torsdagen kom uppgifter om att Ryssland den 16–21 mars i år övade på att erövra nyckelområden i Norden. Scenariot för 30 000 ryska militärer var att inta Nordnorge, Åland, Gotland och Bornholm. De detaljerade uppgifterna vill försvarsminister Peter Hultqvist (S) inte gå in på, utan säger:

– Det är ett generellt faktum att Ryssland övar mer omfattande, komplext och i vissa fall provokativt och utmanade. Vi förhåller oss till den utvecklingen och stärker nu vår militära förmåga och våra internationella samarbeten – inte minst med Finland och Norden, säger försvarsministern.

I riksdagens försvarsbeslut den 16 juni talas för första gången sedan det kalla kriget om att bygga upp civil- och totalförsvar ”för att förbereda Sverige för krig”.

Ser du en ökad krigsrisk?

– Jag vill inte spekulera om det. Jag vill undvika krig, kriser och konflikter – men jag ser samtidigt att det är nödvändigt att vi väljer en annan väg än tidigare, svarar Peter Hultqvist.

Det innebär att flera års fokus på fredsinsatser utomlands flyttas till försvar av Sverige.

Samtliga krigsförband ska övas före år 2020. Detta kräver övningar och samarbeten också med Nato-länderna.

– Vi kan inte driva den typen av övningsverksamhet själva, och övningarna ökar vår kapacitet och militära förmåga. Samtidigt är de en viktig signal till en orolig och oförutsägbar omvärld, understryker Peter Hultqvist.

Den 12 juni landsteg svenska och amerikanska soldater i Skåne under övningen Baltops. De skyddades av ett amerikanskt B-52 bombplan som fällde simulerade minor, eskorterat av fyra svenska Gripenplan. Sverige har deltagit i Baltops 20 gånger, men nu skedde det i skuggan av ett oberäkneligt Ryssland.

– Vi måste förhålla oss till den nya verkligheten. Det är brett förankrat i riksdagen att det är viktigt att USA finns militärt representerad i Europa och detta är en del av balansen, säger Peter Hultqvist.

Han berättar att Sverige ska delta i Natos två största övningar under 2015 och 2018.

Det sker som reservförband till Natos reaktionsstyrka på 40 000 personer. I september ska svenska Gripenplan och en svensk bordningsstyrka delta i manövern Trident Juncture i Spanien med uppåt 25 000 deltagare. 2018 ska Sverige delta i en liknande storövning i Norge.

Försvarsministern säger att allt svenskt deltagande sker på den svenska militära alliansfrihetens grund. Det innebär att svenska enheter inte övar på att försvara Natos territorium, men nästa år kan Nato inbjudas till svenskt territorium. Ett värdlandsavtal ska göra det möjligt för Nato att verka i Sverige under övningar, kriser och till och med i krig. Peter Hultqvist berättar att en proposition om avtalet ska lämnas till vårriksdagen så att det kan träda i kraft den 1 juli 2016.

– Det innebär inte att det är fritt fram för Nato. Ingenting sker på svensk mark utan att det krävs svensk inbjudan och regerings-beslut i varje fall, och ett särskilt avtal för genomförandet, säger Peter Hultqvist.

Juridiskt är det en utvidgning av ett avtal som Sverige slöt redan 1995 med Nato. Det innehåller regler om tull- och skattefrågor. Kritik om att Sverige med avtalet tar ett steg in i Nato och får mindre handlingsfrihet avvisar Hultqvist:

– Att vi utvecklar ett avtal vi haft sedan 1995 rubbar inte vår säkerhetspolitik. Det här skapar en ökad handlingsfrihet. Om det är så att vi kommer i en krissituation har vi förberett att ge och ta emot hjälp. Om det sedan används i kris är det vi själva som bestämmer.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta.
Samarbetet med Nato

Sverige gick 1994 med i Natos Partnerskap för fred (PFF). Sverige har inget inflytande i alliansen, men har deltagit i Nato-ledda freds-operationer i Bosnien, Kosovo, Libyen och Afghanistan.

Sedan 1995 finns ett avtal som reglerar när fredsförband inom PFF övar i Sverige (Status of their forces agreement, Sofa). Det nya värdlandsavtalet (Host nation support) ska gälla när Sveriges regering bjuder in Nato-förband och -högkvarter till svenskt territorium under övning, kris och krig. "

"Tystnad har aldrig stoppat extremism"

FREDAG 26 JUNI 2015

" I går besökte regeringens samordnare mot extremism, Mona Sahlin, Ludvika för att hjälpa politikerna att handskas med nazisterna i kommunen. På ett möte med de boende ställdes hon öga mot öga med Svenska motståndsrörelsen.

Ludvika.
Ett tungt regn drar in över Ludvika. Under ett träd utanför stads-huset står ett par män med afrikansk bakgrund och pratar. I fullmäktigesalen håller Mona Sahlin i ett seminarium om extrema rörelsers framväxt i Sverige. Särskilt fokus ligger på de nazister som nyligen har tagit sig in i kommunfullmäktige.

Efter valet i höstas lyckades Pär Öberg från Svenska motståndsrörelsen (SMR) kuppa in sig i kommunpolitiken via ett SD-mandat. DN kunde i ett stort reportage i maj berätta hur Öberg under ett möte i kommunen ställt sig upp i sammanträdessalen och hetsat mot judar.

Ingen av de etablerade politikerna i salen bemötte retoriken. Mötet fortsatte som att inget hade hänt.

– Vi har diskuterat mycket vad som hände. I det fallet diskuterade vi ett förvärv av en folkhögskola, då hade ingen väntat sig att Pär Öberg skulle trigga i gång en sådan ramsa. Det var en chock, säger kommunstyrelsens ordförande Leif Pettersson (S).

I sitt samtal med Mona Sahlin bad han henne och samordningsgruppen om hjälp med kunskap för att kunna konfrontera extremisterna i framtiden.

– Vi måste bygga upp den politiska kunskapen så att vi känner oss beredda att ta debatten.

Och debatten fick politikerna ta. För när Mona Sahlin på kvällen skulle diskutera extremism tillsammans med de boende i Ludvika i Folkets hus dök SMR upp. Enligt Sahlins medarbetare spridde mellan 10–15 mörkklädda män ut sig i mötessalen.

Först ut att begära ordet var Pär Öberg. Han krävde debatt med Mona Sahlin.

– Han vägrade släppa mikrofonen och sade: ”Varför vägrar du debattera med mig?” Då svarade jag att det är ju det jag gör, säger Mona Sahlin till DN över telefon och berättar hur de andra åhörarna på mötet ställde sig upp och applåderade henne.

Enligt Sahlin greppade även flera av politikerna från de etablerade partierna mikrofonen och tog debatten med nazisterna.

– Jag kände mig oerhört stärkt. Ibland blir diskussionen på riktigt, och det blev den i kväll. Riktiga människor som diskuterade sin vardag och rätt till en hudfärg och uttrycka sina åsikter. Jag hoppas att detta gav dem ett självförtroende som håller i sig, säger Mona Sahlin.

Mona Sahlin har i år besökt 88 kommuner runt om i landet för att ge dem stöd, men också informera om extrema höger-, vänster- och våldsbejakande jihadistgruppers framväxt. Kommunernas insikt om problematiken menar hon befinner sig på en skala från ”yrvaket naiv” till ”väldigt erfaren”.

– Ludvika befinner sig inte längst ut på skalan men i själva sättet att jobba så har de mycket kvar att göra, konstaterar Mona Sahlin.

– Det har varit väldigt yrvaket, det sticker vi inte under stol med, säger Leif Pettersson.

För att Pär Öberg skulle ta plats i kommunfullmäktige krävdes bara åtta röster och en öppen SD-lista. Mona Sahlin ser en risk att gruppen växer till nästa val och drar paralleller till nazistiska Svenskarnas parti som växte från några hundra till flera tusen röster mellan två val.

– Vad SMR har för ambitioner vet inte jag, men det är tillräckligt allvarligt att Sverige har nazistiska grupper i en del av våra fullmäktigegrupper och att de kan bli fler efter valet om normaliseringen av dem fortsätter, säger hon.

En del kommuner har mycket att arbeta med, menar du, vilket ansvar har staten för att det ser ut som det gör?

– Man har inte skött det speciellt väl. Sett i hela samhället så finns det delar som säger att ”vi ska inte uppmärksamma det här, det ger dem bara uppmärksamhet”. Det har funnits en naivitet på nationell nivå.

Mona Sahlin forsätter:

– Tystnad har aldrig stoppat vare sig extrema åsikter eller en diktator.

Kristoffer Törnmalm

kristoffer.tornmalm@dn.se

Bakgrund.

I maj publicerade DN ett tio sidor långt reportage om hur nazismen håller på att slå rot i Bergslagen. Nedslagsplatsen för reportaget var Ludvika där Pär Öberg från nazistiska Svenska motståndsrörelsen tagit sig in i kommunfullmäktige på ett SD-mandat.

Reportaget har väckt starka reaktioner, inte minst hos regeringens samordnare mot extremism, Mona Sahlin, som har pekat på riskerna när nazistiska åsikter normaliseras.

Mona Sahlin och hennes samordningsgrupp är tillsatt av den förra regeringen. Den ska arbeta för att förbättra samverkan mellan myndigheter, kommuner och organisationer på nationell, regional och lokal nivå för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

I ett tilläggsdirektiv har gruppen även fått i uppdrag att bland annat ta fram ett anhörigstöd, en strategi för att hjälpa avhoppare samt ta fram ett förslag till strategi mot våldsbejakande extremism. “

“ Bildt förebild för M:s nya rådgivare

FREDAG 26 JUNI 2015

Den tidigare ambassadören och författaren Diana Janse blir i höst utrikespolitisk rådgivare och en av M-ledaren Anna Kinberg Batras närmaste medarbetare. Janse har tidigare arbetat nära tidigare utrikesministern Carl Bildt, men vill ännu inte berätta vilka råd hon tänker ge.

– Världen förändras och självklart måste politiken följa med i förändringarna. Vi måste ha en politik för i dag, säger Diana Janse.

Hon är just nu föräldraledig, men tillträder sin nya tjänst den 1 oktober. Hennes uppgift blir att ge råd till oppositionsledaren Anna Kinberg Batra i utrikes-, säkerhets- och EU-politik.

Moderaterna har under Kinberg Batra gjort en omsvängning i säkerhetspolitiken när det gäller synen på Ryssland och Nato.

– Att det sker omsvängningar i partiet ser jag som någonting väldigt naturligt. Men jag vill inte närmare gå in och kommentera vad jag tycker att partiet ska göra i den ena eller andra specifika frågan innan jag tillträtt, säger Diana Janse.

Hon är tidigare mest känd för att 2010 författat boken ”En del av mitt hjärta lämnar jag kvar” om sina upplevelser som diplomat i Afghanistan.

– Afghanistan var en väldigt speciell placering på många sätt. Den har format min syn på politik och utrikespolitikens möjligheter, men också tillkortakommanden.

Under tre och ett halvt år arbetade hon under den tidigare utrikesministern Carl Bildt som också var moderatledare 1986–1999.

– Jag har lärt mig otroligt mycket av Carl, det ska jag inte sticka under stol med. Han är kunnig, engagerad på väldigt många sätt och en av många förebilder, säger hon.

Mats J Larsson

matsj.larsson@dn.se

Fakta.

Namn: Diana Janse.

Ålder: 44 år.

Familj: Gift och dotter på sex veckor.

Aktuell: Tillträder den 1 oktober som utrikespolitisk rådgivare hos Moderaterna, en ny tjänst inrättad av partiledaren Anna Kinberg Batra. Tar tjänstledigt från sin opolitiska tjänst på utrikesdepartementet.

Bakgrund: UD-diplomat under 16 år i Moskva, Belgrad, FN-delegationen i New York, Afghanistan, Bryssel, ambassadör i Georgien med sidoackreditering i Armenien, därefter placerad i Damaskus och Beirut. Skrev 2010 boken ”En del av mitt hjärta lämnar jag kvar” om sina upplevelser i Afghanistan. “

“ Regeringen till polisen: Följ lagen

FREDAG 26 JUNI 2015

Efter avslöjandena om polisens olagliga register över romer och våldsutsatta kvinnor ger regeringen nu polisen ett särskilt uppdrag: följ lagen och säkerställ integritetsskyddet.

– Polisen måste följa lagen, det borde man inte ens behöva säga till om. Det är helt oacceptabelt att integritetsskyddet satts ur spel vid flera registreringar, säger inrikesminister Anders Ygeman (S).

Regeringsuppdraget innebär att Polismyndigheten ska se till att de anställda som arbetar med personuppgifter känner till vilka lagar som gäller och att lagstiftningen följs. Främst handlar det om att följa den nya polisdatalagen som trädde i kraft 2012 och som stärker integritetsskyddet på flera sätt.

– Det ska inte finnas några register alls som bryter mot gällande regler, säger Anders Ygeman.

Polismyndigheten uppmanas att hålla regeringen löpande informerad om hur arbetet med integritetsskydd fortskrider. Slutredovisning av uppdraget ska ske 2017.

Regeringsbeslutet kommer samma dag som Datainspektionen slår fast att Stockholmspolisens så -kallade kvinnoregister är olagligt.

I vintras avslöjade Sveriges Radio hur polisen i hemlighet registrerade kvinnor som anmält att de blivit misshandlade. Många av kvinnorna blev omskrivna i kränkande ordalag. Nu slår Datainspektionen fast att registret är olagligt och att polisen inte längre får använda det.

– Jag har svårt att se nyttan med registret över våldsutsatta kvinnor. Det har säkert funnits goda syften från början, men det är uppenbart att polisen inte haft koll på gällande regler, säger Anders Ygeman.

En annan bakgrund till regeringens särskilda uppdrag är DN:s avslöjande i september 2013 om att Skånepolisen hade ett olagligt register över romska släkter. Skånepolisen lyckades dock aldrig förklara varför just romer buntats ihop på detta sätt, varför så många av de registrerade bodde utanför Skåne, varför 220 avlidna registrerats eller varför över en fjärdedel av de registrerade var barn.

I maj i år bad Sveriges nya riks-polischef Dan Eliasson om ursäkt för den olagliga registreringen.

– Jag vill be romerna i Sverige om ursäkt. Jag har gjort det via Kommissionen mot antiziganism och jag gör det här och nu. Polisen gjorde fel, sa rikspolischefen.

Inrikesminister Anders Ygeman säger att det från början kan ha funnits spaningsskäl till Skånepolisens registrering, men att det är uppenbart att registret gått överstyr.

Ibland hör man folk invända mot kritiken mot olagliga polisregister. De säger: vi finns alla i en massa register, vad gör det egentligen för skada att finnas i ett hemligt register hos polisen? Vad säger du till dem?

– En viktig sak är att man kan uppfattas som misstänkt fast man inte är det. Men helt centralt är också att staten ska följa lagar och regler, säger Anders Ygeman.

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se “

“ Mygginvasion väntar vid värme

FREDAG 26 JUNI 2015

Den regniga sommaren har inneburit goda möjligheter för myggen att försöka sig. Men den stora myggboomen kommer med varmare väder – vilket det blir nästa vecka.

– Det kan bli jättebra tajming, då värmen kommer och folk ropar ”yippie” och springer ut och njuter. Då kommer myggen också ut och kan njuta av alla människor, säger Jan Lundström, forskare i populationsbiologi vid Uppsala universitet.

Enligt Lundström har det säkerligen kläckts stora mängder mygg under våren och försommaren. Men de har ännu inte blivit fullt aktiva, för stickmyggor behöver förhöjda dagstemperaturer för att bli riktigt pigga. Enligt SMHI drar varmare väder in över Sverige nästa vecka.

– Är det 10 grader är det inte så många arter som flyger omkring, men blir det en 20–25 grader blir det en himla fart på allihop, säger Jan Lundström.

Värmländska Forshaga och Enhörna nära Södertälje har invaderats av den aggressiva översvämningsmyggan.

– Det lär väl öka sedan när värmen kommer på allvar, säger han.

TT “

“ Moderater vill skärpa kraven på försörjning

FREDAG 26 JUNI 2015

Moderaternas arbetsgrupp vill skärpa kraven på försörjning vid anhöriginvandring.

– Fler måste omfattas, sa Elisabeth Svantesson vid en pressträff i går.

I våras tillsatte Moderaternas parti-styrelse sex arbetsgrupper med uppgift att arbeta fram en ny politik till partistämman i höst. Och i går presenterade migrationsgruppen, som leds av Elisabeth Svantesson, sina förslag.

Bland annat vill man skärpa kraven på försörjning vid anhörig-invandring. Försörjningskravet infördes av alliansregeringen 2010 och innebär att den som vill ta hit sin familj måste ha jobb och bostad. När regelverket infördes gjordes dock undantag för exempelvis flyktingar, skyddsbehövande och barn.

Svantesson menar att fler måste omfattas av försörjningskraven. Därför föreslår arbetsgruppen att två av undantagen tas bort – svenska medborgare samt de som bott i Sverige i mer än fyra år. De som berörs är bland annat personer som fått uppehållstillstånd och därefter tar hit en partner.

– Det är rimligt att de som önskar att ta en ny partner till Sverige också kan försörja den som anländer, säger Elisabeth Svantesson.

Två moderater som tidigare kritiserat ledningen för att inte varit tillräckligt aktiv när det kommer till integrationsfrågor är Lars-Ingvar Ljungman, förbundsordförande i Skåne, och Henrik Sundström, förbundsordförande i Bohuslän.

– Det är steg i rätt riktning. Egentligen borde det varit så från början. Det blir ju lite löjligt om du har ett system där bara ett par procent omfattas av reglerna, säger Ljungman.

– Det här är briljant. Detta har Bohuslän arbetat för väldigt, väldigt länge, säger Sundström.

Ungdomsförbundets ordförande Rasmus Törnblom är dock kritisk.

– Man börjar i fel ände. Männi-skor som inte deltar i sin integration skulle kunna få sina ersättningar indragna. Det är bättre än att säga stopp till människor som vill hit, säger han.

Förutom ändringar rörande försörjningskravet vill arbetsgruppen också göra besparingar på migrationsområdet. Genom att införa en ny stödboendeform, låta staten ta över ansvaret för undervisningen i svenska och korta Migrationsverkets handläggningstider räknar Moderaterna med att spara in nio miljarder fram till år 2019.

Rapporten lämnas till partistyrelsen som ska arbeta fram sitt förslag till partistämman i höst.

Nina Brevinge

nina.brevinge@dn.se

Fakta. M-förslagen

Försörjningskravet ska utökas till att omfatta fler. Undantagen för svenska medborgare och den som bott i Sverige mer än fyra år tas bort.

Boendeformen för ensamkommande flyktingbarn bör ändras. HVB-hem ska användas endast i behovsprövade fall.

Införa säkra länder-listor för att minska handläggningstiderna för uppenbart ogrundade ansökningar.

Staten bör ta över ansvar för undervisning i svenska och förberedande insatser de första sex månaderna. “

“ Johan Schück: Centralstyrda AP-fonder kan slå mot pensioner

FREDAG 26 JUNI 2015

AP-fonderna -tappar en del av sin självständighet, enligt förslag från den parlamentariska pensionsgruppen. Det bäddar för ökad centralstyrning och minskad pluralism. Men ännu finns det tid att tänka om.

På eftermiddagen före midsommarafton var ordförandena i de fem AP-fonderna kallade till finansmarknadsminister Per Bolund. Vid denna udda tidpunkt skulle de infor-meras om stora förändringar i pensionsfondsystemet.

Förslaget från regeringen som Per Bolund ville berätta om ska nu ut på remiss. Men det är förankrat i den parlamentariskt sammansatta pensionsgruppen, där Social-demokraterna, Moderaterna, Centern, Folkpartiet, Kristdemokraterna och numera även Miljöpartiet finns representerade.

Denna konstellation över den politiska blockgränsen företräder en bred majoritet i riksdagen. Samtidigt krävs enighet inom gruppen för att pensionssystemet i något avseende ska förändras. Det är en ordning som har gällt obrutet sedan pensionsreformen vid slutet av 1990-talet.

Nu vill alltså pensionsgruppen – och regeringen – förändra AP-fondssystemet.

Vad det handlar om är, bland annat, en minskning av antalet buffertfonder – det vill säga alla AP-fonder utom Sjunde AP-fonden – från fem till tre. Sjätte AP-fonden försvinner och även en av de -övriga fonderna ska bort. Menin-gen är att detta ska leda till viss besparing.

Principiellt mer väsentlig är dock den del av förslaget som innebär en hårdare styrning av AP-fonderna. Dessa har hittills arbetat ganska självständigt mot ett avkastningsmål. Det har fungerat relativt väl, så tillvida att fonderna har utvecklats starkare än inkomstindex som bestämmer pensionernas utveckling (se grafiken). Man kan alltså säga att AP-fonderna har bidragit positivt till våra pensioner.

Men enligt vad som nu föreslås ska AP-fonderna i stället underordnas en ny huvudman, kallad AP-fondsnämnden. Detta organ får uppgiften att upprätta en referens-portfölj av olika tillgångar, som sedan ska ligga till grund för utvärderingen av hur fonderna förvaltar pensionskapitalet.

AP-fonderna skulle därmed förlora en del av sin nuvarande självständighet och i högre grad tvingas följa en gemensam norm. Om man redan nu kan tycka att fonderna skiljer sig alltför litet från varandra i sina placeringar, skulle de därmed bli ännu mer ensartade. Olikhet i avkastning mellan fonderna blir då också mer slumpartad och mindre beroende på skicklighet.

Positivt med förslaget är att placeringsreglerna för AP-fonderna blir mer flexibla, vilket vidgar deras möjligheter att söka bästa möjliga avkastning. Men negativt är att fondernas beslutsmöjligheter snävas in, på ett sätt som bäddar för ökad centralstyrning och minskad pluralism.

Mycket stor makt läggs hos AP-fondsnämnden, eftersom dess referensportfölj blir rättesnöret för de tre tilltänkta AP-fonderna. Då blir det extra kostsamt med en felbedömning, till exempel i avvägningen mellan olika slags tillgångar: aktier, räntepapper, fastigheter och så vidare. Detta slår i så fall mot hela fondsystemet och dess möjligheter att bidra till pensionerna.

Centralstyrningen ökar sam-tidigt utrymmet för ingrepp utifrån av ett slag som inte gynnar pensionerna. Det kan gälla att AP-fonderna ska bidra mer till utbyggnad av infrastruktur än de själva önskar eller – i ett trängt läge – att de ska försöka hejda utländskt över-tagande av svenska storföretag. Detta ligger utanför fondernas uppgifter, men är krav som återkommande förs fram i den politiska debatten.

Intressant nog har dock invändningar redan börjat komma fram. Svenskt Näringslivs vd Carola Lemne, LO-ordföranden Karl-Petter Thorwaldsson, TCO-ordföranden Eva Nordmark och Saco--ordföranden Göran Arrius har nyligen gått till attack i en gemensam debatt-artikel (DI den 18/6 2015). De varnar för att AP-fonderna alltmer kan komma att likna passiva indexfonder, vilket knappast är förenligt med deras storlek och betydelse.

Remissomgången som ska pågå fram till hösten blir därför en spännande historia. Ännu finns det tid för regeringen och pensionsgruppen att tänka om.

Johan Schück

johan.schuck@dn.se “

“ Bedräglig enighet

LÖRDAG 27 JUNI 2015

När den parlamentariska kommittén för översyn av krigsmaterielexport (Kex) på fredagen överlämnade sitt betänkande till utrikesminister Margot Wallström (S) betonade dess ordförande Hans Wallmark (M) hur enig den var. Sex av partierna – alla utom Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna – var överens om allt. Alla åtta var överens om det mesta.

Att Wallmark gjorde det är inte så konstigt. Kex-utredningen har vid två tillfällen fått förlängt mandat för att den inte kunnat enas. Och just enighet är viktigt för att säkra tydliga, stabila och långsiktiga spelregler, vilket är nödvändigt för vapenindustrin.

Om kommittén är så samstämmig som den vill ge sken av är ändå tveksamt. För som Kristdemokraternas representant Désirée Pethrus så målande beskrev så hade den fött en ”demokrati- bebis” och vad hen skulle växa upp till visste man inte än. Anledningen till det är att utredningens syfte på samma gång har varit att försvåra och möjliggöra export av krigsmateriel till länder som inte enkelt kan kategoriseras som demokratier. Dubbeltydighet har därmed funnits i dess kärna.

Kex-utredarna föreslår att demokrati- och människorättskriterierna ska skärpas. Dels ska utgångspunkten vara att export inte är tillåten till länder som inte är demokratier och att särskilda undantag därför ska göras när säkerhetspolitiska skäl föreligger. Dels ska ”allvarliga”, i

stället för som tidigare ”omfattande”, människorättskränkningar räcka för att omöjliggöra export.

Dessutom blir definitionen av följdleveranser snävare. Det innebär i praktiken att större hänsyn tas till förändringar i inhemska förhållanden efter att en försäljning har genomförts.

Men samtidigt kvarstår formuleringen om att exportbeslut görs utifrån en helhetsbedömning och att hänsyn ska tas till säkerhets- och försvarspolitiska motiv. Det innebär, naturligtvis, att avvägningar måste göras. Kommittén vill också göra ansvarsförhållandena för dessa tydligare. Därför finns skrivningar som betonar att det är regeringen som har sista ordet i kontroversiella ärenden.

Den tvetydighet som oundvikligen följer när demokratikrav och säkerhetspolitik ska vägas mot varandra är i sig inte fel. Frågan om till vem och under vilka omständigheter Sverige ska exportera vapen är komplex. Vi ska naturligtvis inte beväpna despoter som kan tänkas vända vapnen mot den egna befolkningen. Därför var och är krigsmaterielexporten till Saudiarabien fel. Av världens förtryckarregimer är det en av de allra värsta.

Men samtidigt som Saudiaffären har belyst det moraliska dilemma som vapenexporten innebär har Rysslands alltmer aggressiva framtoning understrukit de säkerhetspolitiska hänsyn som måste tas.

Det är inte så enkelt som att pengar står mot principer. Demokratier har rätt att försvara sig och måste därför få producera försvarsmateriel. För att vi ska kunna ha en högteknologisk svensk vapenindustri måste den få exportera. Säkerhetspolitik är ett pussel och ingen bit kan isoleras. Av dessa anledningar är frågan om svensk vapenexport svår för alla utom den rabiate pacifisten och den samvetslöse cynikern.

Tvetydigheten är därför inte ett problem så länge den speglar frågans komplexitet, men blir det om den är en konsekvens av aktörernas olika utgångspunkter. Nyanserade bedömningar ska kunna göras av hur de delvis motstridiga intressena ska vägas i det enskilda fallet. Däremot bör reglerna inte formuleras dunkelt för att dölja motsättningar mellan industrikramare hos M och pacifister i MP (eller båda typerna i S).

Skäl för just en sådan tolkning gav Miljöpartiets representant Bodil Valero (tidigare Ceballos) under den presskonferens där utredningen presenterades. På en direkt fråga om huruvida förslaget uppfyller språkröret Åsa Romsons löfte från partiets kongress tidigare i våras om att helt förbjuda vapenexport till diktaturer blev svaret ja. En tolkning hon inte delade med många.

Förslaget om en ny lagstiftning för svensk vapenexport ska nu ut på remiss. Margot Wallström bedömde att det kommer att ta ungefär ett år innan det ligger på riksdagens bord. Sista ordet är kanske ändå inte sagt.

DN 27/6 2015 “

“ <u>När faller Almedalen?</u>

LÖRDAG 27 JUNI 2015

Planen var att skriva om nya svenska thrillerboken ”Almedalen har fallit” av Erik Lewin. Men när datordokumentet ännu lyste vitt kom de första rapporterna från Lyon, Frankrike: Ett avhugget huvud, en flagga med ”islamistiskt budskap”. Och så följde attacken mot turistorten i Tunisien, med växande dödstal.

Verkligheten hann före fiktionen.

För ”Almedalen har fallit” handlar just om ett terrordåd. Våldet slår till mot det svenska samhället där och när det är som mest sårbart, politiker, tjänstemän, till och med höga militärer är samlade på ett ställe. Slå ut Visby och du slår ut Sverige.

Att Almedalen skulle falla som i boken, efter ett anfall så målmedvetet och massivt att det liknar ett fältslag, är väl osannolikt. Däremot känns det i svarta stunder som denna att idén ”Almedalen” kommer att falla ganska snart.

När utlöses en bomb nära scenen vid ett partiledartal? Kommer någon att granska det öppna kalendariet tillräckligt noga för att slå mot den lokal där de viktigaste och flesta befinner sig? Och har vi verkligen de redskap som behövs för att förhindra det?

Terrorn slår mot öppenheten, mot mötesplatser, mot fabriker och stränder. Den öppenhet som är Almedalen, och som varit en så tydlig symbol för den fredliga svenska demokratin, kanske lever på lånad tid.

Snart kanske vi säger: ”Minns ni de där åren kring 2000 när politiker och makthavare kunde gå runt bland vanligt folk, när de kunde hålla stora tal på öppna platser utan annan synbar bevakning än ett par Kling & Klang-konstaplar som åt Piggelin? Minns ni dem, åren då vi hade råd att vara så naiva att vi trodde att detta var det normala?”

Tunisien och Frankrike har mottagit nya, tunga slag från människor som tycks hata modernitet, demokrati, sekularism, fria samtal. Än så länge står öppenheten emot. Men hur länge?

”Tala milt och ha en stor käpp”, sa den amerikanske presidenten Theodore Roosevelt om sin utrikespolitik. Jag vill aldrig vara med om den tid då vi tvingas sluta använda den milda rösten. Men jag hoppas samtidigt att vår käpp är stor nog när vi behöver den.

Ledarskribent

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se “

”Valkampanjerna missar mål trots mer pengar än tidigare”

LÖRDAG 27 JUNI 2015

Ny studie. Genomsnittskostnaden per röst för riksdagspartierna har ökat från 42 till 75 kronor sedan 2006. Men trots mer pengar och -professionalitet har parti-erna svårt att sätta agendan. En förklaring är avståndet mellan den ”offentliga” -valdebatten och -väljarnas verklighetsuppfattning, skriver två forskare.

Det så kallade ”supervalåret” 2014 resulterade i en parlamentarisk baksmälla; påbud om extraval och en decemberöverenskommelse som fortfarande debatteras. Partier, medier och väljare har haft mycket att tänka på det sista halvåret och snart är de politiska partierna i fokus igen nu när Almedalsveckan snart drar i gång. I Alme-dalen väntar nya politiska utspel. Förra årets valrörelser visar dock att partierna sällan kan räkna med att få det genomslag de hoppas på när de försöker vinna stöd för sin politik.

Det beror inte på att valkampanjerna varit dåliga. Det var rätt länge sedan pressade partisekreterare kunde höras beklaga att de inte ”nått ut” med sina förträffliga budskap till väljarna. Sådana halvkvädna visor hörs sällan numera. I dag är det snarare så att de politiska partiernas valkampanjer blivit allt mer professionella. Det visar en aktuell studie som bygger på intervjuer och partienkäter med de åtta riksdagspartiernas kampanjansvariga under flera år fram till det senaste riksdagsvalet 2014 (”Vinnande kampanjer, förlorade val”, DEMICOM/Mittuniversitetet).

Under valåret 2014 satsades betydande ekonomiska och personella resurser på partiernas valkampanjer. Kontakter med väljarna fördes via fler kanaler än någonsin. Över tre miljoner väljare nåddes av partiernas samtalskampanjer när ett rekordstort antal dörrar knackades, och sociala medieplattformar blev allt viktigare arenor för politiska samtal. Samtidigt var mediebevakningen bredare genom till exempel partiledardebatter i fler medier än tidigare.

Supervalårets valrörelser kan beskrivas som mycket lyckade. Det fanns en allmän tillfredsställelse bland partiernas företrädare om att valkampanjarbetet flöt på bra. Partiernas kampanjer märktes på gator och torg och valrörelsen fick stort medialt genomslag. Men trots dessa väl genomförda valkampanjer rådde det en klar besvikelse över de faktiska resultaten på valdagen. Det fanns en utbredd undran över varför den egna kampanjen inte ”lyfte”. Formuleringar som att det inte ”höll ända fram” eller att ”inga frågor fäste” var vanliga. Detta trots att valkampanjen planerats minutiöst och att det mesta också gått enligt planerna.

I efterhand beskriver partiernas företrädare framför allt valrörelsen 2014 som splittrad och otydlig, i princip utan vare sig avgörande sakfrågor eller särskilda mediehändelser. Helt enkelt en valrörelse utan egenskaper. Uppenbarligen hände saker under valrörelsen som gjorde att politiska utspel, medieläckor och kontroversiella konflikter inte fick fäste på det sätt som de politiska aktörerna från början hade tänkt sig.

Utvecklingen kan också beskrivas i ekonomiska termer. Ett förenklat, men ändå belysande, sätt att mäta partiernas kampanjinsatser är att undersöka hur mycket varje röst ”kostat” partiet i relation till den befintliga valbudgeten. En sådan jämförelse av de tre senaste

valrörelserna 2006, 2010 och 2014 visar att genomsnittskostnaden per röst för alla riksdagspartier ökat från 42 kronor till 75 kronor (se figur). Trenden är entydig då kostnaden per röst ökat för varje parti vid varje val, med ett enda undantag (Socialdemokraterna hade ungefär samma valbudget 2010 som 2014 men fick fler röster).

Partierna satsar generellt mer pengar per erhållen röst för varje val. Mycket talar också för att den här utvecklingen kommer att fortsätta då teknik och metoder hela tiden förnyas. Sannolikt kommer det att bli allt dyrare för partierna att nå ut till de väljargrupper de prioriterar i sina kampanjer, men det kan fortfarande vara ett logiskt vägval för de partier som tycker att de har råd att satsa mer pengar för varje ny röst.

Tendensen vad gäller svensk politisk kommunikation i valrörelsen kan verka paradoxal. Samtidigt som valkampanjarbetet genomförs på ett allt mer professionaliserat sätt med hänsyn till organisation, resurser och strategiska satsningar så är det i många fall oklart vad detta kampanjarbete leder till för resultat. Denna uppenbara ”mismatch” mellan insatser och utfall i valrörelsen är värd att reflektera över. Inte för att det är ett demokratiskt problem att väljare inte agerar som partierna tänkt sig, utan för att förhållandet möjligen antyder att det finns parallella valrörelser som sällan möts.

Vi har den ”offentliga” valrörelsen som tar stor plats för partier, medier och politiskt engagerade med vissa dominerande perspektiv. Men vi tycks också ha en ”underliggande” valrörelse där många väljare sannolikt uppfattar att valrörelsedebatten går över huvudet på dem och alltför sällan bottnar i frågor och problemformuleringar de tycker är mest angelägna. Numera är partierna duktiga på att bearbeta och fånga in aktiva och relativt välinformerade väljargrupper. Men strategierna för att nå grupper av politiskt mindre intresserade och relatera den egna politiken till deras verklighetsuppfattningar förefaller inte lika välutvecklade.

Förr kunde vi ofta höra att partier med de smartaste kampanjstrategerna och den mest ”marknadsorienterade” kampanjen också vann valet. Socialdemokraternas återkomst i regeringsställning 1994 och Moderaternas framgångar 2006 brukar tillskrivas deras överlägsna kampanjer. I dag är en bra genomförd valkampanj inte främst ett recept för att bli mer framgångsrik än de politiska motståndarna, utan snarare ett måste för att inte riskera att tappa mark och bli omsprungen av andra i kampen om de flyktiga väljarna. Valkampanjer handlar i de flesta fall mer om att mobilisera för att inte försvinna, än om att vinna nya röster.

Vi kan även se att såväl valkampanjer som annan politisk opinionsbildning i hög grad förefaller leva sitt eget liv och få näring av alla de politikens aktörer som snart samlas under Almedalsveckan: politiker, lobbyister, policy-professionella, reklam- och pr-folk, myndighets- och näringslivsföreträdare, politiska journalister, statsvetare – och en och annan medieforskare. Däremot är det tveksamt om de politiska kampanjerna och utspelen i särskilt stor utsträckning når det mål de i grunden syftar till: att få stöd från medborgarna för den politik som allt mer professionellt kommuniceras.

Marie Grusell, fil dr medie- och kommunikationsvetenskap, Göteborgs Universitet Lars Nord, professor politisk kommunikation, Mittuniversitetet “

“ Kritiker: Liten effekt av nya demokratikravet

LÖRDAG 27 JUNI 2015

Kex-utredningen föreslår stopp för vapen-export till länder med allvarliga demokratisk-a brister. Men kritiker menar att Sverige i praktiken fortfarande kommer att kunna exportera krigsmateriel till diktaturer.
Under gårdagen presenterades slutbetänkandet för den så kallade Kex-utredningen, som ska skärpa reglerna kring vapenexport. Kärnan i utredningen är demokrati-kriteriet, som ska göra det svårare att sälja krigsmateriel till icke-demo-kratier. Ett lands demokratiska status ska bedömas utifrån sådant som rättvisa val och medborgerliga rättigheter. Ju sämre den demokratiska statusen är, desto mindre utrymme för att tillstånd ges.

I dag finns ett hinder för exporten om det förekommer ”grova och omfattande” kränkningar av demokratiska rättigheter. Utredarna föreslår att det ska skrivas om till ”allvarliga” kränkningar, vilket man menar är en sänkning av tröskeln för vad som är en icke-demokrati.

– Generellt sett kommer det att bli svårare nu. Demokratikriteriet gör oss unika, det finns mig veter-ligen inget annat land i världen som har ett sådant, säger Hans Wallmark (M), ordförande för utredningskommittén.

Men skrivningen får kritik. Lars Ohly, Vänsterpartiets ledamot i utredningen, menar att man fort-farande kommer att kunna runda kravet, då det enligt skrivningen är politiska bedömningar som avgör om det blir export eller inte.

– Jag skulle ha velat skriva att det ska vara ett absolut hinder om länder betraktas som diktaturer eller auktoritära stater, säger han.

En sådan politisk bedömning som Lars Ohly talar om skulle kunna vara om demokrati-kriteriet ställs mot rikets säkerhet. Lena Hjelm-Wallén (S), vice ordförande för kommittén, menar att säker-heten för Sverige i ett sådant fall kommer att gå först.

– Om det krockar ska en helhetsbedömning göras politiskt. Rikets säkerhet är någonting väldigt, väldigt tungt. Är det så att man direkt kan konstatera det så väger det över, säger hon.

Även Svenska freds ordförande Anna Ek är kritisk till de delar av demokrati-kriteriet som kommittén menar är en skärpning.

– Jag har svårt att kalla det skärpningar. Visst är det bra att begreppet demokrati kommer in i regelverket men vi vet att det är värden som går att prioritera bort. Jag befarar att det inte kommer förändra så mycket i praktiken.

MP:s ledamot i kommittén, Bodil Valero (tidigare Ceballos), har till skillnad från Lars Ohly varit mer kompromissvillig kring demokrati-kriteriet. I en intervju med SR berättar hon att sådana önskemål har kommit från partiets språkrör. På MP:s kongress för någon vecka

sedan sade vice statsminister Åsa Romson (MP) att ”vi har stoppat vapenexporten till diktaturer”.

Bodil Valero medger att så inte riktigt är fallet, även om hon menar att det nu blir svårt rent politiskt.

– Om en regering skulle sälja Jas till exempelvis Saudi-arabien så tror jag att den skulle få väldigt svårt att sitta kvar.

Men din partiledare säger att exporten är stoppad, har hon rätt eller fel?

– Hon har rätt i att priset kommer att bli högt.

Men det är väl inte samma sak?

– Det är inte samma sak, nej, säger Bodil Valero.

Mark Bromley, expert vid fredsforskningsinstitutet Sipri, säger till TT att vapenexporten nu blir mer politisk.

– Att man erkänner att vapen-export är politiska beslut gör Sverige mer likt andra länder.

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se

Nina Brevinge nina.brevinge@dn.se

Fakta. Kex-förslaget

”Demokratisk status centralt villkor”

Så här formulerar Krigsmaterielexportöversynskommittén (Kex) förslaget:

”Respekt för mänskliga rättigheter och den mottagande statens demokratiska status utgör centrala villkor vid tillståndsprövningen.

En stats demokratiska status bedöms utifrån förekomsten av demokratiska institutioner, statens respekt för demokratiska processer samt de medborgerliga och politiska rättigheterna. Ju sämre den demokratiska statusen är desto mindre utrymme föreligger för att tillstånd beviljas. Ifall det förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i den demokratiska statusen utgör det hinder för beviljande av tillstånd.” “

“ Sveriges röst i världen ber inte om ursäkt

LÖRDAG 27 JUNI 2015

○ Vapenexporten banade väg för ett skifte i socialdemokratisk utrikespolitik. Sedan maktskiftet har utrikesminister Margot Wallström höjt rösten i partiets klassiska hjärtefrågor och gamla konflikter väckts till liv i svensk politik.

○ Wallström anklagar oppositionen för feghet i kampanjen för en plats i FN:s säkerhetsråd. ”Det är som att man letar efter saker att kritisera”, säger hon.

○ DN:s Karin Eriksson har följt Margot Wallström.

Feministiskt forum, ABF-huset på Sveavägen i centrala Stockholm. Röda tyger omgärdar scenen där Margot Wallström frågas ut av Lena Ag från organisationen Kvinna till kvinna.

Man skulle kunna dra slutsatsen att publiken domineras av kvinnor. Men en person i en av bänkraderna uppmanar företrädarna på scenen att ”inte köna” – att inte slå fast att det är en kille eller tjej som begär ordet. Hur som helst är det nästan fullt hus när Sveriges utrikesminister pratar om sin uppmärksammade feminism.

Det är inget färdigt koncept, enligt Margot Wallström, utan snarare en analys av hur världen ser ut när det gäller kvinnors rättigheter, resurser och representation.

– I början var det ganska mycket fniss om den feministiska utrikespolitiken. Men nu har de slutat, hävdar hon.

Hon berättar att hon fått mer mod och mindre tålamod med åren.

– Jag har ingenting att förlora. Jag måste inte till en viss position.

Så blir det debatt om Saudi-affären, vårvinterns stora drama i svensk utrikespolitik, där utrikesministerns uttalanden om Saudi-arabiens straffsystem och statsskick sammanföll med uppsägningen av ett militärt samarbetsavtal.

– Du bad inte om ursäkt, säger Lena Ag.

– Det är klart att jag inte ska be om ursäkt, svarar Margot Wallström.

Sällan har det stormat så mycket på hemmaplan om svensk utrikespolitik som sedan maktskiftet i höstas.

Vid sidan av Saudikrisen har regeringens hantering av erkännandet av Palestina ifrågasatts. Ett av riksdagsledamöternas sista beslut före sommaruppehållet blev att klubba konstitutionsutskottets kritiska granskning: Wallström hade ett ”särskilt ansvar” och Löfven hade ett ”övergripande ansvar” för att det möjligen framstod som om beslutet fattats före samrådet i Utrikes-nämnden.

Det har också uppstått slitningar om alliansfriheten. Den nya moderatledaren Anna Kinberg Batra vill nu ha en färdplan mot Nato.

Till och med en formulering i en kampanj har skapat konflikt. Regeringen ville använda ”en oberoende röst” som slogan i kandidaturen till FN:s säkerhetsråd. Formuleringen ifrågasattes av borgerliga

politiker, eftersom Sverige är medlem i EU och deltar i unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

Regeringen backade efter kritiken. Men Margot Wallström förnekar bestämt att begreppet oberoende skulle ha ställt till med problem i EU-sammanhang.

– Jag har ju inte hört någon som har missförstått det. Inget land som vi har träffat eller pratat med. Alla länder vet att vi är en fullvärdig medlem av EU, säger hon till DN.

Hon tycker att oppositionen har gjort en stor fråga av en enkel formulering.

– Vi tycker att detta markerar att vi inte hör till någon militär allians. Vi är inte beroende av vare sig en rysk stormakt eller en amerikansk stormakt. Då gjorde oppositionen detta till ett hinder för att de skulle engagera sig. Det var verkligen ett sidospår.

Det handlade om en slogan. Men den hade sin symboliska betydelse.

I många år har borgerligheten med Moderaterna i spetsen strävat efter att normalisera Sverige, från ett socialdemokratiskt undantag till ett i raden av nordeuropeiska länder. Om det finns en blockskiljande konflikt om svensk utrikespolitik, så handlar den ofta om fokus – närområdet eller världen.

Ulf Bjereld är professor i statsvetenskap och nyvald ordförande för Socialdemokrater för tro och solidaritet. Han gör bedömningen att den rödgröna regeringen använt begreppet ”oberoende” för att markera en skillnad mot alliansrege-ringen. Det var ett bakslag att formuleringen fick plockas bort.

– Regeringen försöker ju slå an till en utrikespolitik från Palmes dagar. Det svåra är hur den ska få en utformning som blir relevant för vår tid. Det är lätt hänt att det blir formuleringar om mänskliga rättigheter som ingen är emot, och då blir bedömningen av utrikespolitiken bara en fråga om vem som är skickligast i att föra fram den, säger han.

Den som hört Margot Wallström hålla några tal kan konstatera att hon är ganska varsam med referenser till Palmeeran. Hon jämför sig med regeringen Bildt, inte med sitt eget partis ikoner.

Det är så många andra som drar sådana paralleller mellan 1970- och 1980-talets politik och i dag.

Somliga av dem är varma anhängare.

– Det har varit lite av en återkomst för Palme. Socialdemokraterna tar ställning och förespråkar värden, utan att vika ned sig. Jag tror att många skulle säga att det är en hållning som de har saknat lite, säger Jens Orback, generalsekreterare vid det internationella Palmecentret.

Andra använder Palmereferensen kritiskt.

– Jag förstår att Socialdemokraterna har ett behov att återställa. Men detta är verkligen tillbaka till 1980-talet med FN, nedrustning och tredje vägen i tredje världen. Det är nästan så man väntar på att de ska

plocka fram axelvaddarna och det krulliga håret, säger Ann-Sofie Dahl, forskare vid Center for Militære Studier i Köpenhamn, Natoanhängare och författare till boken ”Du gamla, du fria. Moderat utrikespolitik från Högerparti till Alliansregering”.

Hon tycker att signalerna från utrikesdepartementet är motstridiga.

– Ena stunden ska Sverige samarbeta, andra stunden är vi oberoende. Det som jag hör till exempel i Natokretsar är att de inte riktigt vet vad de ska ta fasta på.

Under Saudiaffären i vintras talade många om krocken mellan realism och idealism: Realpolitikern lägger tonvikten vid landets nationella intressen, och utrikespolitiken sköts med tyst diplomati och strategiska allianser. Idealisten talar i stället om vårt ömsesidiga beroende över gränserna. Internationella institutioner som FN och folkrätten väger tungt.

Sådan är uppdelningen i teorin. I praktiken står de flesta partier och många politiker för både pragmatism och höga ideal.

– Palme förmådde göra både och. Hans skicklighet inom utrikespolitiken var att han kunde kombinera ett värnande av nationens säkerhet med ett ideologiskt språkbruk och en ideologiskt färgad utrikespolitik, säger Ulf Bjereld.

Kritikerna ansåg att Palmes solidaritet med folk i tredje världen stod i skarp kontrast mot undfallenheten mot den dåvarande grannen Sovjet i öster. När det senare framkom att den skarpa retoriken mot USA kombinerades med hemliga försvarskontakter över Atlanten, kom anklagelserna om hyckleri.

I början av 90-talet skrev Ann-Sofie en bok om ”den moraliska stormakten”.

– Socialdemokraterna blev så upprörda. Men det fanns en pragmatism som inte stämde överens med alla övertoner. Palme kunde kritisera USA oerhört skarpt, och sedan säga åt sin försvarsminister att hålla amerikanerna på gott humör. Det är den omoraliska moraliska stormakten i alla dimensioner, säger hon.

På direkta frågor om Palme, svarar Margot Wallström att världen har förändrats dramatiskt sedan hans dagar. Men hans engagemang inspirerar.

– Det handlade om att stå upp och vara modig. Det var han, säger hon.

Palme mördades 1986. Berlinmuren föll 1989. Sedan stod många borgerliga politiker på barrikaderna för Baltikums frihet. Moderaten Carl Bildt blev först svensk statsminister, sedan fredsmäklare och stjärna på den internationella scenen. När Socialdemokraterna återtog regeringsmakten 1994, fick statsminister Ingvar Carlsson föra in Sverige i den europeiska unionen.

Statsvetaren Ulf Bjereld är övertygad om att medlemskapet fick stor betydelse för socialdemokratisk utrikespolitik.

– På typiskt svenskt sätt skulle vi också vara bäst i klassen i EU och samordna mest. Det skapade en tomhet i svensk politisk debatt, säger han.

Möjligen fick Sverige en mer aktiv röst inom ramen för EU under Anna Lindhs utrikesministertid. Men hon mördades 2003.

Margot Wallström tycker att det är svårt att tala objektivt om hennes insatser.

– Anna Lindh var en så nära vän, så det blir mer personligt. Jag beundrade den person hon var. Att hon var frispråkig och kunde framföra kritik. Men hon gjorde det på ett sätt som gjorde att alla tyckte om henne ändå, säger hon.

Det mesta var som det brukar under partikongressen på Stockholmsmässan i Älvsjö i oktober 2009. Temat var ”jobben först”. Ombuden debatterade vinster i välfärden och skärpte några skrivningar om föräldraförsäkringen. Efteråt sa folk att den dåvarande partiledaren Mona Sahlin fått ett starkt mandat.

Men sent på kvällen under den andra kongressdagen för nästan sex år sedan hände något: Partistyrelsen åkte på bakslag: Partiet sa ja till att erkänna Västsahara som självständig stat. Partiet ville också klassa morden på bland andra kristna och armenier i det osmanska riket 1914—1918 som folkmord. Partiledningen fick stöd för den svenska insatsen i Afghanistan men först sedan tungviktare som den tidigare utrikesministern Jan Eliasson gått upp i debatten.

Sedan fick den utrikespolitiske talespersonen Urban Ahlin ingen plats i verkställande utskottet.

Få utomstående bedömare insåg sprängkraften i besluten. Utrikespolitik stod inte så högt på agendan. Men det fanns socialdemokrater – inte minst i ungdomsförbundet SSU – som längtade efter tydligare visioner och värderingar. Dessa krafter kom att uppfatta att det öppnades ett fönster i just internationella frågor på kongressen 2009. Det stod klart, säger en socialdemokrat, att Urban Ahlin inte kunde hålla emot.

Pragmatismen var satt undet press.

Inför partikongressen 2013 mobiliserade gräsrötterna om vapenexporten. Ekots avslöjanden om den så kallade vapenfabriken i Saudiarabien banade väg. Jens Orback var med och slutförhandlade formuleringarna om ett demokrati-kriterium. Det var inte en slump, säger han, att frågan fick en sådan sprängkraft:

– Vi är både ett intresseparti och ett idéparti. Det har varit ett intresse att föra upp människor till en bättre position, men vi ska göra den resan med idén om alla människors lika värde. Det står i våra utrikespolitiska dokument att vårt försvar ska försvara våra värden, gränslösa värden. Om vi exporterar till ett land som fråntar människor deras värde, då handlar det bara om intressen, nationella intressen. Det var inte det parti som jag gick med i.

Framgång födde framgång.

Vid den här tiden, ett år före valet, hade ett gäng yngre socialdemokrater också inrättat en särskild arbetsgrupp som ordnade seminarier och work shops, och formulerade ståndpunkter om allt ifrån FN och bistånd till jämställdhet och arbetsrätt. Texterna i sig var inte oviktiga, men det som spelade störst roll var den allians som uppstod mellan unga internationellt engagerade socialdemokrater och personer ur en äldre, utrikespolitiskt erfaren generation.

Flera av dem befinner sig i dag på centrala positioner.

En av initiativtagarna var Laila Naraghi, tidigare medarbetare på Palmecentret och i dag politiskt sakkunnig hos Margot Wallström. Emma Karlsson, som rekryterats som politisk sekreterare för S-ledamöterna i riksdagens utrikes-utskott, deltog i gruppen. LO-utredaren Johan Danielsson likaså.

I referensgruppen ingick Annika Söder, som nu är kabinettssekreterare på UD, Jens Orback på Palmecentret och den dåvarande internationella sekreteraren Ann Linde. Den blivande utrikesministern Wallström deltog i diskussionen på distans. Slutdokumenten lämnades över till partisekreteraren Carin Jämtin och den dåvarande kanslichefen Hans Dahlgren, numera statssekreterare i statsrådsberedningen.

Socialdemokratisk utrikespolitik är inte bara summan av enskilda personer, men enskilda personers inflytande spelar roll. Det har betydelse att Urban Ahlin i dag är talman i riksdagen, medan hans forna medarbetare är statssekreterare för utrikeshandelsfrågorna på näringsdepartementet. Det spelar roll att försvarsdepartementet har en stark chef i Peter Hultqvist. Det spelar roll att statsministern själv, Stefan Löfven, vurmar lika mycket för Olof Palme som för svensk industri.

Under Saudiaffären i vintras pågick en dragkamp mellan departementen i skärningspunkten mellan mänskliga rättigheter och nationella intressen. Skulle Sverige värna feminismen och säga upp avtalet med ett land där kvinnor saknar grundläggande rättigheter? Eller se till viktiga exportintressen? Vem styrde säkerhetspolitiken?

Till slut vann värderingarna.

I bakgrundssamtal med socialdemokrater är det lätt att fastna vid olika aktörer och teorier om vem som blockerat vem i utrikespolitiken. En del säger att Urban Ahlin på sin tid var för dominant. Andra suckar över att Palmeveteraner som Jan Eliasson och Hans Dahlgren har tagit allt utrymme på den internationella scenen i decennier.

Om Wallströms insatser går åsikterna isär.

Under många år var hon nästan som en sagoprinsessa för arbetarrörelsen, beundrad på distans. När hon klev tillbaka in i den politiska verkligheten tycktes många överrumplade över de skarpa konturerna.

I dag är Wallström, precis som en gång Palme, en person som väcker reaktioner. Anhängarna hyllar modet. De påpekar att svensk utrikespolitik ger eko i internationella medier och att utrikesministern hamnar högt i förtroendemätningar Kritikerna tycker att

utrikesministern är odiplomatisk. I synnerhet jämfört med företrädaren Carl Bildt.

Jämförelser med Bildt har hängt efter Margot Wallström sedan första dagen på det nya jobbet i oktober i fjol. Hon har ett favoritsvar om vad som skiljer dem åt.

– Nu har vi inte bara en utrikesminister. Vi har också en utrikespolitik, säger hon.

När hon föreläser på gymnasieskolor och universitet blir det en utförligare version av regeringens prioriteringar: Fred i närområdet, feminism, FN och så slutligen folklig förankring. Det var på Folk och försvars konferens i januari som Margot Wallström lanserade planen på en inrikesturné om utrikespolitiken.

– Jag har väl varit ute, men inte alls så mycket som jag skulle önska. Det händer ju saker hela tiden, säger hon.

Saudiaffären tog en stor del av uppmärksamheten under vintern. Nu när ökenstormen lagt sig säger Margot Wallström att analysen i medierna blev ytlig.

– Så fort det kostade på, lade man skulden på mig i stället för att titta på saudierna, säger hon.

Diskussionen om vapenexporten lär fortsätta. I går tog utrikesministern emot Kexutredningen om svensk krigsmaterielexport. Enligt förslaget, som en majoritet av riksdagen står bakom, ska demokratikraven skärpas för länder som köper vapen av Sverige. Men kritiker från vänstern och fredsrörelsen vill ha hårdare skrivningar.

Inom vänstern växer också kritik mot frihandelsavtalet TTIP, som förhandlas mellan USA och EU. I Socialdemokraterna ligger kongressbeslutet om Västsahara och bubblar.

– Vi kommer inte att släppa den frågan. Vi tycker inte att man ska komma undan med folkrättsbrott, säger Jens Orback på Palmecentret.

Mycket talar alltså för att tempot och tonläget i utrikespolitiken består. Det parlamentariska läget bidrar också till att höja temperaturen. Den sittande S-MP-regeringen har ett svagt stöd i riksdagen. Den borgerliga oppositionen har bundit sig till Decemberöverenskommelsen i den ekonomiska politiken. För båda sidor finns en större rörelsefrihet i utrikespolitiken. Även Vänsterpartiet håller hög profil i internationella frågor, och Sverigedemokraterna vill i alla fall debattera flyktingströmmarna.

Margot Wallström håller med om att utrikespolitiken har blivit ett inrikespolitiskt slagfält under det senaste riksdagsåret.

– Ja, mycket mer än tidigare, säger hon.

Varför är det så?

– Jag vet inte. De har verkligen valt ut detta. Och i onödan ibland. Det är som att man letar efter saker att kritisera. Samtidigt ser vi ju att

många inom framför allt Folkpartiet är jätteglada för beslut som vi har tagit.

Finns det någon anledning att vara självkritisk?

– Vi har varit tydliga. Vi har satt en agenda för utrikespolitiken. Kan någon beskriva vad Bildt hade för utrikespolitisk agenda? Men blir man tydlig så lockar man också reaktioner. Och så vill man göra detta till ett forum för debatt.

Varför vill man det?

– Folkpartiet vill det för att de äntligen kan föra fram sina frågor. Moderaterna vill väl hitta ett sätt att angripa oss. De vill inte bara vara passiva. Så det är oppositionspolitikens kärna vi ser.

Vad kunde ni ha gjort annorlunda?

– Jag tänker att vi lär oss efter hand hur de vill ha det. Vi har jätte-bra samtal med Moderaternas Karin Enström, som är klok och konstruktiv. Vi försöker vara i utrikesutskottet. Jag ska ta med mig riksdagsledamöter när jag är ute och reser. Men de kommer att fortsätta, tror jag.

Hur påverkar det dig?

– Det är ju bra. Det är bra att man får förklara. Så ska det vara. Men sedan får man ju välja sina strider, både i opposition och i regeringsställning. Jag blev sur när det här med säkerhetsrådskandidaturen inträffade … De anmälde kandidaturen. Sedan trodde de att det skulle lösa sig av sig självt. Eller så tyckte de inte att det var värdigt att kampanja. De hittade på vad som helst för att slippa backa upp. Det tycker jag är fegt.

Margot Wallström är utrikes-minister i en orolig tid. Konflikterna ökar i världen. Spänningarna i närområdet växer. Även detta påverkar svensk debatt, med ekon från 1980-talet.

Ubåtsjakten i Stockholm i höstas påminde om det kalla kriget. Nu utökar Ryssland sin kärnvapen-arsenal.

– Det är en väldigt olycklig tid att vrida tillbaka politiken till 1980-talet och FN och tredje världen. Det är här hemma som de säkerhetspolitiska problemen finns, säger Nato- förespråkaren Ann-Sofie Dahl.

Jesper Bengtsson, S-debattör och chef för tankesmedjan Tiden, gör motsatt tolkning: Nu finns ett tydligt behov av länder som Sverige i världen.

– När vi närmar oss läget under det kalla kriget i världspolitiken blir det både viktigare och enklare att bedriva en alliansfri moralisk politik. Under lång tid hade vi bara en supermakt, och då talade alla i svensk politik om att sprida demokrati och mänskliga rättigheter. Nu blir stormakterna mer och mer real-politiska, säger han.

Regeringen går säkerhetspolitisk balansgång: Alliansfriheten består formellt, men Natosamarbetet förtätas.

Under våren har Margot Wallström formulerat sig skarpt om Ryssland, och beskrivit Moskvas politik som den allvarligaste utmaningen mot den europeiska freden sedan kalla krigets dagar.

Hon betonar att fred i närområdet är regeringens första prioritet:

– Det är vad vi jobbar med dagligen och stundligen. Vi engagerar oss i Ukraina och vi arbetar genom EU med utvidgningen och det östliga partnerskapet. Där finns en kontinuitet och samsyn med den förra regeringen.

Men när andra röster höjs för Natomedlemskap, väljer utrikesministern att tala om nedrustning.

– Det är viktigare än någonsin att länder fortsätter driva nedrustningsfrågan, när läget är så farligt som det är. Vi har verkligen återupplivat det engagemanget sedan vi kom i regeringsställning. Nu har vi en överblick över de initiativ som finns och kan gå vidare, säger hon.

Det blir som så ofta: En utrikespolitik i flera lager.

Margot Wallström ser ingen självklar motsättning i engagemanget i närområdet och engagemanget i världen, eller nationella intressen och värderingar. Mer än någonsin hänger världen ihop, säger hon.

– Världen är mer komplex. Men det är ju just då som man måste ha värderingar som styr. Annars blir man ju helt och hållet styrd utifrån.

Uppland är som allra vackrast, men utrikesministern tillbringar lördagseftermiddagen under lysrören på ledningsregementet i Enköping.

Hon har åkt direkt från Feministiskt forum i Stockholm, en resa på sju mil, och vid första anblicken på åhörarna kan man tro att hon landat i en annan värld.

Uppemot 130 äldre herrar, åtskilliga i blå baskrar, sitter i lokalen. I början på 60-talet deltog de i den svenska FN-styrkan i Kongo. Ett halvsekel har gått, men engagemanget finns kvar, och de lyssnar uppmärksamt på när Margot Wallström talar om den svenska kandidaturen till säkerhetsrådet och den nya utredningen om Dag Hammarskjölds död.

En av de äldre männen frågar om blåsvädret i vintras.

– Om man vet med sig att man har följt sitt samvete och det som man tycker är rätt och talat sanning, då orkar man stå upp även när det blåser, svarar Margot Wallström.

Några av veteranerna berättar i korridoren att de haft synpunkter på Wallströms utrikespolitik. Major Stig von Bayer, som ägnat stora delar av sitt liv åt utlandstjänstgöring, skrattar milt.

– Det var lite humor. Att först reta upp israelerna och sedan araberna. Det var ett mästerstycke som ingen annan lyckats med, säger han.

Han tillägger att man får se saudi-krisen som ett olycksfall i arbetet. Veteranerna betraktar Wallström som en vän.

Glenn Altsten, klädd i uniform på självaste 80-årsdagen, reser sig och tackar för hur utrikesministern uppmärksammat honom och ett par andra Kongo-svenskar vid ett FN-arrangemang.

– Det värmde i hjärtat, säger han.

Det ser ut som om den förhöjda temperaturen letar sig tillbaka till utrikesministern. När hon får frågan om hon kan stanna på kaffe, tvekar hon bara ett ögonblick.

– En liten kopp då, säger hon och ler.

Karin Eriksson

Detta har hänt. Utrikespolitiken sedan maktskiftet

3 oktober. Stefan Löfven presenterar sin regering. Margot Wallström blir utrikesminister. Regeringsförklaringen slår fast att Sverige ska erkänna Palestina, och att den svenska militära alliansfriheten tjänar landet väl.

8 oktober. Utrikesministerns första utlandsresa till Finland och Estland.

30 oktober. Sverige erkänner staten Palestina.

16 november. Margot Wallström säger i SvD att svenskar är ”på allvar rädda” för Ryssland.

19-21 november. Statsminister Stefan Löfven åker till New York och kampanjar för Sveriges kandidatur till FN:s säkerhetsråd.

25 november. Margot Wallström besöker Ukraina.

11 januari. På Folk och försvars rikskonferens utlovar Margot Wallström en turné för att förankra utrikes-politiken.

15 januari. Ekot uppger att Wallström inte är välkommen på officiellt besök i Israel.

16 januari. Wallström säger till DN att Israels retorik gått över alla gränser. De första soldaterna i den svenska FN-styrkan i Mali anländer.

19 januari. Sverige protesterar mot Saudiarabiens offentliga prygling av bloggaren Raif Badawi. ”Närmast medeltida metoder”, enligt Wallström.

29 januari. Statsminister Stefan Löfven säger att Sveriges militär-avtal med Saudiarabien ska omförhandlas – ett överraskande besked även för delar av regeringskansliet. Wallström besöker Washington för överläggningar med den amerikans-ke utrikesministern John Kerry och håller linjetal om feminismen.

10 februari. Palestinas president Mahmud Abbas besöker Stockholm.

11 februari. Utrikesdeklarationen slår fast att Sverige ska vara aktivt i FN och värna mänskliga rättigheter, och att den säkerhetspolitiska linjen ligger fast. I riksdagsdebatten frågas Margot Wallström ut om Saudi-arabien och beskriver statsskicket som diktatur.

1 mars. Sveriges slogan för FN-kampanjen, ”oberoende röst”, väcker debatt.

6 mars. Wallström säger: Rysslands aggression är ”den allvarligaste utmaningen mot den europeiska fredsordningen sedan kalla krigets dagar”.

9 mars. Margot Wallström nekas tala på Arabförbundets möte. Förbundet fördömer Wallströms saudiuttalanden. Dagen därpå bekräftar regeringen att det militära samarbetsavtalet med Saudiarabien ska sägas upp.

11 mars. Saudiarabiens ambassadör kallas hem.

27 mars. Sändebudet Björn von Sydow besöker Saudiarabien och överlämnar brev från kungen och statsminister Stefan Löfven. Det blir slutet på krisen.

29 mars. Carl Bildt, Pierre Schori och Göran Persson blir hedersambassadörer för Sveriges FN-kampanj.

16 april. Wallström frågas ut i KU om erkännandet av Palestina.

20 april. På EU:s utrikesministermöte får Margot Wallström igenom att EU ska tillsätta en person med ansvar för FN:s resolution 1325 om kvinnors, fred och säkerhet.

22–23 april. Wallström medverkar vid Afrika-Asean-konferensen för att prata om stödet till Palestina.

1 maj. Wallström förstamajtalar i Göteborg. UD drar tillbaka slogan ”oberoende röst” i FN-kampanjen.

21 maj. Wallström får ett nytt toppuppdrag i FN som medlem i generalsekreteraren Ban Ki-Moons panel om FN:s finansiering.

29 maj. Ryssland svartlistar åtta svenskar, däribland flera M-politiker. Sverige begär en förklaring.

31 maj. Wallström efterträder Urban Ahlin som ledamot i Socialdemokraternas verkställande utskott.

13 juni. Margot Wallström deltar i Afrikanska unionens toppmöte i Johannesburg för att prata om jämställdhet och nordisk välfärd.

26 juni. Kexutredningen om svensk vapenexport överlämnas till utrikesministern.

Utrikesdepartementets fokus.

Fred i närområdet. Huvudinriktningen är att agera gemensamt i EU. Påtryckningar mot Ryssland ska vara politiska och ekonomiska, snarare än militära.

FN. Sverige vill stärka organisationen och kandiderar till en plats i FN:s säkerhetsråd.

Feminism. Fokus på kvinnors representation, resurser och rättigheter. Svenska ambassader bidrar till kartläggningen.

Folklig förankring. En öppen debatt om prioriteringarna i utrikespolitiken.

Utrikespolitiska profiler.

Olof Palme (1927–1986)

Socialdemokratisk partiledare från 1969 och fram till sin död. Svensk statsminister 1969–1976 samt 1982–1986. Kontroversiell, inte minst på grund av sina utrikespolitiska ställningstaganden, som protesterna mot USA:s inblandning i Vietnam och apartheidpolitiken i Sydafrika. Engagerad i nedrustning. Medlade mellan Iran och Irak.

Anna Lindh (1957–2003)

Socialdemokrat. Utrikesminister från 1998 och fram till sin död. Fick hantera åtskilliga utrikespolitiska kriser, från kriget i Kosovo till terrorattacken mot New York i september 2011. Ledde utrikesministrarna under det svenska ordförandeskapet i EU 2001 och därmed förhandlingarna som förhindrade inbördeskrig i Makedonien.

Carl Bildt (född 1949)

Moderat. Partiledare 1986–1999. Statsminister 1991–1994. Utrikesminister 2006–2014. Fick sitt genombrott under ubåtskonflikterna med Palme på 80-talet. EU:s medlare i krigen i det forna Jugoslavien 1995. Starkt Europaengagemang. Som utrikesminister ofta skarpt kritisk mot Ryssland.

Margot Wallström (född 1954)

Socialdemokrat. Svensk utrikesminister sedan oktober 2014. Kom in i regeringen första gången 1988 som biträdande civilminister. Kulturminister och socialminister på 90-talet. EU-kommissionär 1999–2010, därefter FN:s generalsekreterares särskilda representant för kvinnors situation i krig och konflikter.

Urban Ahlin (född 1964)

Riksdagens talman. Förde Socialdemokraternas talan i utrikesutskottet i riksdagen från 2002 till 2014. Konstruktiv och kunnig, enligt vänner. För svag mot Carl Bildt, enligt kritiker.

Jan Eliasson (född 1940)

Vice generalsekreterare i FN sedan 2012. Tidigare rådgivare åt Olof Palme. Utrikesminister under ett halvår 2006.

Hans Dahlgren (född 1948)

Statssekreterare för EU- och utrikesfrågor hos Löfven. Topptjänsteman under ett antal S-regeringar. Kabinettssekreterare på UD vid tsunamin 2004.”

“ Snårigt få stöd för barn med diagnos

LÖRDAG 27 JUNI 2015

Trots stora satsningar på barn med diagnoser som adhd når inte informationen om hjälp ut till berörda familjer.

Nästan sju av tio föräldrar känner inte till möjligheterna till samordnad hjälp, enligt en ny undersökning.

Sedan 2010 ska samhället kunna erbjuda en samordnad individuell plan (SIP) till bland annat familjer med barn som har neuropsykiatriska diagnoser, till exempel adhd eller Aspergers syndrom.

Lagen innebär i korthet att social-tjänst och hälso- och sjukvård ska samordna sina insatser för att underlätta för den drabbade. Trots att fem år nu gått är kunskapen fortfarande liten om möjligheterna och få drabbade erbjuds hjälp, enligt en undersökning som riksförbundet Attention gjort tillsammans med försäkringsbolaget Trygg-Hansa. I den uppger 88 procent av de 1 766 svarande att de inte erbjudits en SIP.

Nästan 7 av 10 (67 procent) svarar samtidigt att de inte ens visste om att hjälpen finns att tillgå.

– Jag blir inte förvånad över bilden som framträder. Det är fortfarande en tröghet i systemet. Samhället har inte hängt med, säger Anna Persson, ombud vid Attention.

– Vi har exempel på barn som haft adhd-diagnos och inte fått förslag på behandling. När sedan samma barn fick en autismdiagnos, då rasslade information in. Det är olika perspektiv på samma problem.

Den förra regeringen beslutade dessutom i maj 2012 om en satsning inom psykisk ohälsa, där landsting och kommuner bland annat ska uppmuntras till SIP:ar.

Förra året avsattes totalt 150 miljoner kronor. På kommunsidan tilldelades förra året 3 718 barn upp till 17 år en SIP. På landstingsnivå var siffran 4 988.

Ing-Mari Wieselgren, samordnare vid Sveriges Kommuner och landsting, anser att utvecklingen ändå gått framåt.

– För några år sedan visste inte ens huvudmännen om möjligheten, vilket kan vara förklaringen till att man inte tog initiativet. En enskild person kan inte begära att få en SIP men då alla tjänar på att upprätta en plan borde varken kommun eller landsting säga nej, säger hon.

Victoria Madberg är nu en av många i den här situationen. Hon har tre barn, varav två har utretts för neuropsykiatrisk dia-gnos och det tredje just nu är under utredning.

Hennes yngsta dotter Iris, 5 år, har fått en adhd-diagnos.

– Det har hänt mycket sedan mitt första barn fick sin diagnos, då var det inte lika självklart att få hjälp. Då hoppade man mellan vårdcentral och Bup och ingen tog sig an det här, säger VIctoria Madberg.

– Samtidigt är det viktigt att vara påläst och kunnig som förälder. Man måste stå på sig.

Victoria Madberg vill framför allt poängtera hur viktigt det är med information.

– Det blir väldigt rörigt när man själv ska jaga information och man kan känna sig dum som förälder.

TT “

“ Kommuner varnar: Tågbudget spricker

LÖRDAG 27 JUNI 2015

Modellen för hur de nya stambanorna för höghastighetståg ska betalas är inte realistisk. Den slutsatsen drar organisationen Sveriges Kommuner och landsting, SKL, efter att ha gjort egna beräkningar.

– Staten måste ta ett större ansvar, säger SKL:s ordförande Lena Micko.

Det handlar om det största infra-strukturprojektet i Sverige på 150 år. Till en kostnad av 150–200 miljarder kronor ska landets tre största städer bindas samman med nya stambanor där tågen kan färdas i 320 kilometer i timmen.

Utöver de statliga pengarna är tanken att kommunerna ska bidra i förhållande till de värdeökningar som uppstår när kommunikationerna förbättras. Men nu ifrågasätts projektets ekonomiska fundament. Under politikerveckan i Visby presenterar SKL nya beräkningar, som DN har tagit del av. Slutsatsen är att det skulle krävas en orealistisk nivå på bostadsbyggandet för att kommunerna ska kunna bidra som tänkt till finansieringen.

– Kombinationen av kraven på bostadsbyggande och medfinansiering är inte hållbar, säger SKL:s ordförande Lena Micko.

I rapporten utgår SKL från att den enda direkta intäktskällan som kan finansiera kommunernas bidrag till stambanorna är försäljning av mark, som förväntas öka i värde tack vare förbättrade kommunikationer. I ett exempel antas kommunerna i snitt kunna få 2 500 kronor per byggd kvadratmeter bostadsyta. SKL:s kalkyl blir då att det måste byggas 150 000 nya bostäder i kommunerna om de ska kunna bidra med en femtedel av stambanornas finansiering. Det är 50 000 fler än det mål som satts upp i Sverige-förhandlingen.

I ett annat exempel har SKL utgått från Linköping. Om staden ska bidra med tre miljarder kronor till järn-vägen måste det byggas nästan 30 000 lägenheter för att det ska gå jämnt ut. Det motsvarar 60 års nybyggnation med nuvarande takt.

– Det är inte realistiskt. Kommunerna är väldigt oroliga för den kantring av ansvaret som har skett. Infrastruktur som binder ihop städer är ett nationellt ansvar men i praktiken har kraven på medfinansiering hela tiden ökat. Staten måste kliva fram och säga att vi tar ansvar, säger Lena Micko.

Hur mycket kommunerna ska bidra med är inte spikat ännu: det avgörs i den pågående Sverigeförhandlingen. Enligt Lena Micko har SKL utgått från nivåer som nämnts i diskussionerna och varit måna om att inte ta i för mycket.

Lena Micko är själv socialdemokrat men de åsikter hon framför här råder det enighet om i SKL över parti- och blockgränserna. Infrastrukturminister Anna Johansson är partikamrat med Micko och hon har markerat att staten inte ska smita undan.

– Hur staten ska ta ett större ansvar återstår att se. Jag tror att ministern förstår förutsättningarna men det är en diskussion de måste ta i regeringen. I min värld handlar det om en större lånefinansiering, säger Lena Micko.

SKL:s ordförande varnar också för att finansieringsmodellen kan pressa upp markpriserna till en nivå som motverkar ambitionen att bygga både mer och billigare. Hon påpekar också att många kommuner inte kommer att kunna få tillnärmelsevis så stora intäkter från markförsäljning som det finns möjligheter till i Stockholm.

Enligt Lena Micko är kommunerna mycket positiva till investeringarna i ny järnväg och de är beredda att betala för sådant som stationshus, parkeringar och anslutande kommunikationer. Samtidigt varnar hon för att alltför stor med-finansiering kan drabba kommunernas kärnverksamhet.

– Det här är ett nationellt projekt på 150 miljarder eller mer. Ska kommunerna vara med och betala så här så tror jag definitivt att det kommer att bli mindre resurser till välfärden.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta: Nya -stambanorna

Sverigeförhandlingen lanserades av Alliansen i Almedalen förra året och har fortsatt under den nya rödgröna regeringen. Uppdraget är att lämna förslag om var de nya stambanorna för höghastighetståg ska dras och hur de ska finansieras.

Utgångspunkten är att banorna ska binda ihop Stockholm, Göteborg och Malmö via Jönköping. Stat och kommuner ska dela på finansieringen.

Trafiken mellan de tre stor-städerna kommer att gå i 320 kilometer i timmen. På interregionala delsträckor blir hastigheten 250 km/h. Det ger en restid på 1 timme Stockholm–Jönköping, 2 timmar Stockholm–Göteborg och 2,5 timmar Stockholm–Malmö.

Slutår för projektet är 2035. Kostnaden beräknas till mellan 150 och 200 miljarder kronor. “

“ Peter Wolodarski: Vad gör Sverige om det otänkbara inträffar?

SÖNDAG 28 JUNI 2015

I teorin är länderna kring Östersjön -tillsammans rika och motstånds-kraftiga. I verkligheten är de splittrade och därmed svaga.

Jämfört med varje nordiskt land runt Östersjön är Ryssland en jätte. Så är vi vana att se på grannen i öst.

Men från ett annat perspektiv är bilden mer komplex. Om man räknar samman de fem nordiska länderna med de baltiska staterna och Polen ändras styrkeförhållandena.

Edward Lucas, mångårig medarbetare på brittiska Economist, konstaterar i en av årets mest läsvärda rapporter att denna utvidgade nordiska grupp har en samlad ekonomi som är drygt 30 procent större än Rysslands. Dess totala befolkning är 70 miljoner – mer än Frankrikes. Tillsammans lägger länderna 270 miljarder kronor på försvar, vilket motsvarar mer än var tredje krona i den sammantagna svenska statsbudgeten.

Länderna har det mesta som en modern försvarsmakt behöver: ett flygvapen i världsklass, ubåtar, artilleri, avancerade underrättelseverktyg, specialförband med mera. Om gruppen vore ett enda land skulle dess militära förmåga betraktas som den kanske mest effektiva i världen vid sidan om kärnvapenstaterna, skriver Lucas.

Så ser det ut i teorin. I verkligheten är bilden radikalt annorlunda.

I veckan fick Edward Lucas rapport uppmärksamhet, därför att den innehåller uppgifter om att Ryssland den 16–21 mars i år övade på att erövra nyckelområden i Norden.

Scenariot för uppskattningsvis 33 000 ryska militärer var att inta Bornholm, Gotland, Nordnorge och Åland – som svar på västliga försök att underblåsa ett slags Majdanprotest i Moskva. Om aktionen genomfördes skulle det i praktiken bli omöjligt för Nato att försvara exempelvis Baltikum.

Men det intressanta som Edward Lucas pekar på, vid sidan om uppgifter om ryska övningar, är vår strategiska utsatthet i förhållande till Ryssland.

På pappret är den bredare nordiska gruppen motståndskraftig och kan försvara sig själv. Den har ett starkt gemensamt intresse av stabilitet, avspänning och samarbete i Östersjöregionen.

Problemet är bara att länderna inte kan ses som en enhet. Vissa är med i Nato och/eller EU, andra inte. Vissa lägger ordentligt med pengar på sitt försvar, andra inte. Vissa delar underrättelser med varandra, andra inte. Vissa övar tillsammans, andra inte. Fragmentisering och splittring är det som präglar dessa nio länder. Och det gör dem sammantaget svaga.

Om Ryssland skulle vilja undergräva Natos kollektiva försvarsgaranti, så är Östersjöregionen en obehagligt intressant testplats. Med relativt små medel kan dagens säkerhetsordning rubbas.

Det kan exempelvis ske kring den ryska enklaven Kaliningrad – militärt avgörande för Moskva – något som den svenske analytikern

Johan Wiktorin häromåret pekade på i boken ”Korridoren till Kaliningrad”.

Förbindelsen dit går genom Litauen. Det är inte svårt att tänka sig ett scenario där Ryssland tar sig rätten att skapa en landkorridor mot sin enklav, på liknande sätt som man agerat i Ukraina.

Såväl Johan Wiktorin som Edward Lucas belyser hur snabbt en sådan ”lokal” kris skulle kunna eskalera och bli farlig för hela Östersjöregionen. Många skott behöver inte ha avfyrats innan Ryssland hunnit etablera ett *fait accomplit* på marken.

Litauen är medlem i Nato. Kommer militäralliansen att försvara territoriet för ett av sina medlemsländer? Och sker det i ett läge när konflikten präglas av samma typ av desinformationskampanjer och ”oklarheter” som i Ukraina?

Att ryssarna inkluderar Åland, Gotland och Bornholm i sina militära scenarier är ingen tillfällighet, eftersom dessa platser är strategiska i försvaret av Baltikum. Både Nato och Ryssland har ett intresse av dem.

Gotland – där det svenska politiska etablissemanget nu samlas för en vecka i Almedalen – får i detta sammanhang en liknande roll som ett hangarfartyg. Svenskt territorium blir en bricka för stormakternas behov av flygbaser, leveransvägar och mark för vapensystem med lång räckvidd.

Ett land som lämnar centrala platser oförsvarbara kan alltså snabbt dras in i en militär konflikt, utan att de egna politikerna räknat med det. Saker bara händer, därtill utan ett fullskaligt krig. I ett drag ändras maktbalansen i hela Östersjöområdet.

Men Sverige står ju utanför Nato, invänder någon. Vi kommer inte att dras in i en konflikt mellan Ryssland och den västliga militäralliansen.

Det kan man hoppas. Men det lilla problemet är vårt geografiska läge. Och att Ryssland (korrekt) uppfattat Sverige som en integrerad del av det västliga försvarssamarbetet.

Tomas Bertelman, Sveriges tidigare ambassadör i Moskva, påpekade i sin stora utredning om försvarssamarbete att Sverige redan identifieras med den västliga militäralliansen, utan att formellt ha rätt till den kollektiva försvarsgarantin.

Med andra ord: vi har Natomedlemskapets tyngsta nackdel men inte dess viktigaste fördel.

Ingen vet hur Ryssland kommer att utvecklas. Men det är ett obestridligt faktum att makthavarna i Moskva gått in i Georgien, annekterat Krim och just nu agerar militärt för att söndra Ukraina.

Därtill har man, i den ”lugna” delen av världen som kallas Östersjöregionen, dramatiskt ökat sina militära övningar, genomfört cyberattacker, kränkningar, en högprofilerad kidnappning och förberedelser för krig.

Hur vi ska skyddas oss mot detta hot och minska risken för en konflikt eller ett felsteg borde vara den centrala frågan i svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Och det arbetet måste ske i samverkan med våra grannar. “

”Svenska livsmedel ska gynnas i upphandlingar”

SÖNDAG 28 JUNI 2015

“ Djurskyddet viktigt. Som inköpare av tre miljoner måltider varje dag har Sveriges offentliga sektor stor möjlighet att påverka matkonsumtionen. I den nya nationella livsmedelsstrategin ska högre krav ställas på djurskydd och miljöhänsyn, skriver civilminister Ardalan Shekarabi (S) och LRF:s ordförande Helena Jonsson.

Det offentliga Sverige köper in livsmedel för knappt 10 miljarder kronor varje år. Det serveras cirka 3 miljoner måltider varje dag inom vård, skola och omsorg. Offentlig upphandling är viktig för att försäkra oss om att skattebetalarna ges värde för de betalda skatterna. Det är därför viktigt att skattemedel går till offentliga inköp som bra mat till våra barn, äldre och sjuka.

Kommuner, landsting och andra myndigheter har genom sina offentliga upphandlingar stora möjligheter att styra inköpen med fokus på ekologiska livsmedel. Vid en offentlig upphandling finns vidare ett utrymme för att ställa särskilda krav på kvalitet på de produkter som ska köpas in, till exempel särskilda krav på djuromsorg.

Vårt regelverk för offentlig upphandling bygger på öppenhet gentemot omvärlden i enlighet med vår frihandelslinje och våra åtaganden mot EU:s inre marknad. Det är även i linje med Sveriges politik för global utveckling att vi driver en öppen handelspolitik mot bönder i fattiga länder att kunna sälja sina livsmedel till oss. Öppenhet är något vi måste värna.

Men i Sverige producerar vi livsmedel utifrån en ambitiös djurskyddslagstiftning och svenska bönder åstadkommer världens bästa djurvälfärd. Samtidigt kan våra barn, äldre och sjuka serveras offentlig mat från leverantörer som inte förhållit sig till den ambitiösa djurskyddsnivån vi faktiskt har i Sverige vid produktionen. Det serveras bland annat kött från områden där man använder stora mängder av antibiotika i förebyggande syfte. Sådan användning av antibiotika riskerar att bidra till spridningen av antibiotikaresistens och ökningen av multiresistenta bakterier. Den svenska modellen innebär att hellre förebygga djurens sjukdomar genom ett högt djurskydd och god djurhälsa, därför har vi den lägsta användningen av antibiotika till djur i hela EU.

Mot den här bakgrunden är det obegripligt hur det offentliga Sverige hanterat frågan om djurskyddskrav i upphandlingar under de senaste åren. Även om det blir vanligare att kommuner ställer krav på djurskydd i sina upphandlingar hör vi gång på gång rapporter om hur svenska bönder protesterat mot att kommuner valt livsmedel, som på grund av sämre djurhållning har ett lägre pris, framför varor som lever upp till det svenska regelverket.

Vi vill vända den här negativa utvecklingen där för stort fokus läggs på prisnivån. Det är dags att höja ambitionsnivån på det här området. Sverige har ett av världens bästa djurskydd. Det är något vi ska vara stolta över.

Det är möjligt redan i dag att låta andra krav än pris avgöra vid offentlig upphandling och nu blir det ännu tydligare att det finns utrymme för andra hänsyn såsom miljöhänsyn och djurskydd. Regeringen fattade för två veckor sedan beslut om en lagrådsremiss med en ny upphandlingslag, där ett av syftena just är att ge upphandlande myndigheter och enheter bättre möjligheter att använda upphandling för att nå gemensamma samhälleliga mål. Ett betydelsefullt sådant mål är att säkerställa att krav motsvarande minst svensk djurskyddsnivå ska gälla vid all offentlig upphandling.

Vi måste fråga oss själva hur vi ska använda offentliga upphandlingar till att utveckla de offentliga verksamheterna. Hur jobbar vi för att kommunsektorn ska arbeta mer koordinerat och genomtänkt med offentliga upphandlingar så att man höjer kvaliteten på verksamheterna? För att kunna besvara dessa frågor behövs en samlad strategi. Regeringen kommer därför inom kort lansera arbetet med att ta fram en nationell upphandlingsstrategi. Majoriteten av upphandlingarna sker faktiskt ute i kommunsektorn. Då är det otroligt viktigt att vi involverar kommunsektorn i det kommande arbetet vilket kommer att ske. Inom ramen för den nationella upphandlingsstrategin är vår målsättning att utgångspunkten ska vara att alla upphandlingar ska inkludera miljöhänsyn och sociala hänsyn.

En ny upphandlingsmyndighet bildas 2015 dit nuvarande upphandlingsstöd flyttas. Den nya myndigheten kommer att ha ett brett perspektiv där miljö, sociala hänsyn och innovationer ingår. Regeringen anser att kommuner och andra offentliga aktörer behöver få stöd, information och vägledning som kan bidra till väl genomförda upphandlingar av livsmedel av önskvärd kvalitet.

Regeringen har vidare initierat ett arbete med att ta fram en nationell livsmedelsstrategi för att skapa förutsättningar för tillväxt i hela livsmedelskedjan och därmed stödja en ökad svensk matproduktion och en ökning av andelen svenskt och ekologiskt i konsumtionen av livsmedel. Strategin om matproduktionen ska omfatta hela värdekedjan, från primärproduktion till konsument. I detta ingår en strategi för jordbruksnäringens utveckling och hur konsumenternas intressen ska tillvaratas.

En större andel livsmedel av den offentliga maten som uppnår vårt höga djurskyddskrav kan bidra till att skapa fler jobb i hela Sverige, ge öppna landskap och en biologisk mångfald. Offentlig upphandling kan föregå med gott exempel och visa vägen. Det har Sverige gjort många gånger förut, det kan vi göra igen.

Vår gemensamma målsättning är att de här åtgärderna sammantaget ska ge det offentliga Sverige självförtroende att ställa krav på djurskydd som är likvärdiga med svensk lagstiftning. Regeringen är beredd att vidta ytterligare åtgärder om det skulle vara påkallat. Våra bönder måste i större utsträckning än i dag ges reell möjlighet att delta i offentliga upphandlingar på lika villkor. Det ska bli lätt att göra rätt när myndigheterna upphandlar mat. Barnen i skolan, gamla och sjuka människor ska serveras god, kvalitativ och hållbar mat som är producerad på ett schysst sätt.

Ardalan Shekarabi (S), civilminister Helena Jonsson, förbundsordförande LRF “

“ Stora summor på spel för näringslivet

SÖNDAG 28 JUNI 2015

Byggbolag och vårdbolag storsatsar i årets upplaga av politikerveckan i Almedalen. I båda branscherna finns det miljarder att hämta för näringslivets lobbyister.

– Det här är ett sätt att komma närmare beslutsfattarna, säger Stefan Svanström på omsorgsföretaget Attendo.

Politikerveckan i Visby som inleds på söndagen är mest känd för partiledarnas tal. Men minst lika betydelsefulla är alla de evenemang utanför parken Almedalen där företrädare för olika intressen försöker få strålkastarljuset på just sina frågor. I bästa fall kan man få viktiga beslutsfattare att ändra uppfattning.

Här är näringslivet en storspelare. Antalet evenemang inom olika ämnesområden speglar vad som ligger högt på den politiska dagordningen och samtidigt har stor betydelse för företagen.

Mest aktivitet är det i år kring byggande av bostäder och infrastruktur (se faktaruta). Cirka 300 programpunkter i ämnet arrangeras av företag, intresseorganisationer och näringslivsorganisationer. Det är helt i linje med att regeringen aviserat miljardsatsningar på både bostäder och järnvägar.

Även vård och omsorg är hett bland samma arrangörer i Alme-dalen med cirka 250 programpunkter.

Vårdbolagen har kniven mot strupen sedan regeringen med stöd av Vänsterpartiet har satt i gång en utredning om att kraftigt begränsa möjligheterna att plocka ut vinster. Attendo, som ägs av riskkapital-bolaget IK, är ett av flera företag i branschen som är på plats i Visby för att försöka förbättra bilden av privat välfärdsverksamhet.

– Vårt viktigaste skäl för att vara här är att vi firar 30 år i svensk omsorg. Vi vill visa att vi är en långsiktig aktör och väcka uppmärksamhet kring vad vi tycker att vi bidrar med till samhället, säger bolagets kommunikationschef Stefan Svanström.

Han ser Almedalen som en viktig arena för att ändra bilden av den privata vårdverksamheten.

– Det är ett sätt att komma närmare beslutsfattare som ibland har förutfattade meningar, särskilt om det finns ett ideologiskt motstånd.

Den multinationella konsultfirman Grant Thornton är också på plats i Visby för att stötta bolag inom vård och omsorg. Lisbeth Larsson är bolagets informationschef.

– Det är ju en skakig situation, de här bolagen lever i stor osäkerhet. Vi hjälper dem med undersökningar och ägarstrategier så att de kan navigera rätt. Vi visar på vilka politiska risker som finns och hur de kan parera dem, säger hon.

Byggjätten Skanska är en av många aktörer som lyfter bostadsbyggande och infrastruktur som årets hetaste fråga. På lördagen pågick arbetet för fullt med att bygga upp företagets evenemangsplats i

Visby hamn. För Skanska handlar det om stora summor som står på spel när politikerna ska förverkliga sina löften om fler bostäder och bättre infrastruktur.

– Vi är det största företaget på den offentliga marknaden. Politikerna är våra kunder. Vi är i Alme-dalen för att träffa våra kunder, -säger Christoffer Järkeborn, Skanskas chef för public affairs.

Sveriges Byggindustrier varnar på ett seminarium för mer svartjobb i spåren av att rotavdraget begränsas. Organisationen kommer också att peka på riskerna för att amorteringskrav och slopade ränte-avdrag slår mot byggandet.

– Om man stramar åt hushållens ekonomi så minskar efterfrågan. Det är jätteviktigt tycker vi att politikerna kan se de här sambanden, säger Håkan Lind, kommunikationschef på Sveriges Byggindustrier.

Branschens företrädare lyfter även frågan om hur satsningar på järnväg och annan infrastruktur ska finansieras. Investeringar av det slaget ligger i byggarnas intresse eftersom det skapar mer attraktiv mark.

Näringslivets lobbyister har olika strategier i Almedalen. Vissa ser insatserna mest som en del i ett långsiktigt påverkansarbete. Fastighetsägarna fortsätter uthålligt att argumentera för marknadshyror trots att alla riksdagspartier håller denna känsliga fråga ifrån sig.

Det informella nätverkandet vid sidan om evenemangen är ovärderligt, enligt Martin Lindvall, organisationens samhällspolitiske chef.

– Möjligheten att kunna referera till att man sågs i Visby är naturligtvis viktig, säger han.

Andra har mycket konkreta målsättningar på kortare sikt. Anna Wilson, generalsekreterare för branschorganet Svenskt Flyg, kommer beväpnad med en färsk konsultrapport som hon hoppas ska påverka regeringens beslut om flygskatter.

– Vi vet att finansdepartementet sitter och tar fram direktiv till en utredning och vi vill förstås spela in frågetecken kring konsekvenser och vad vi tror blir effekten i Sverige, säger hon.

Vid sidan om de heta branschfrågorna riktar arbetsgivarorganisationen Svenskt Näringsliv in sig på arbetsmarknadens grundläggande spelregler. Utvidgat rotavdrag och mer flexibla regler kring anställningar är några teman.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Hans Rosén hans.rosen@dn.se

Fakta. Därför är frågorna heta för lobbyisterna
Bolagsvinster i välfärden
Möjligheterna att dela ut vinst till ägarna ska starkt begränsas, enligt regeringens direktiv till den utredning som ska se över reglerna för privata bolag inom vård, skola och omsorg. Huvudprincipen ska vara att överskott återinvesteras i verksamheten. Vänsterpartiet krävde tydliga steg i den riktningen för att göra upp med regeringen om budgeten. Detta skapar enligt kritikerna ovisshet som gör att

välfärdsföretagare får svårare att ta banklån och investeringar skjuts upp. 2013 hade de privata välfärdsbolagen 265 000 anställda, vilket motsvarade 22 procent av personalen i välfärdssektorn.

Bostäder

Enligt Boverket behöver det byggas över 400 000 bostäder till 2020. Alla erkänner att bostadsbristen är ett stort problem, men hur den ska angripas råder det delade meningar om. Regeringen har aviserat investeringsstöd till små billiga lägenheter, något som näringslivet är skeptiskt till.

Fastighetsägarna driver på för marknadshyror som ett sätt att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Frågan är känslig och inget politiskt parti vågar stödja det i nuläget. Ränteavdrag och amorteringskrav är politiska frågor som påverkar efterfrågan på bostäder och därför betydelsefulla för byggbranschen och fastighetsägare.

Infrastruktur

Järnvägsunderhållet är eftersatt och regeringen lovar att skjuta till mer resurser. För industrin är pålitliga transporter avgörande. På längre sikt väntar stora investeringar i ny infrastruktur, bland annat höghastighetståg mellan de tre storstäderna. Hur omfattande satsningarna blir, var de görs och hur de finansieras är brännande frågor för berörda branscher. Striderna om Bromma flygplats och motorvägen Förbifart Stockholm har fått både bil- och flygbranscherna att mobilisera.

Fakta. Högt på agendan i Almedalen

Antal evenemang som anordnas av företag, näringslivsorganisationer och andra intresseorganisationer.

Byggande och infrastruktur 319

Näringsliv 261

Vård och omsorg 253

Ekonomi 192

Utbildning 171

Fotnot: Antalet kan förändras från dag till dag.

Källa: Almedalen.info

Det händer i dag.

Söndag 28 juni

Årets Almedalsvecka inleds av Centerpartiet. Från Dagens Nyheters Almedalstält på Cramérgatan direktsänder DN.tv från morgon till kväll under åtta dagar.

13.00 God middag, Almedalen!

DN.tv-sändningarna inleds med Mats J Larsson som programledare under hela veckan.

Gäster: Karin Lindvall, koordinator Almedalsveckan, Martin Ådahl (C), chefsekonom, Ewa Stenberg, politisk kommentator, och Erik Helmersson, ledarskribent.

13.55

DIREKT Centerpartiets presskonferens med analys av statsvetaren Malena Rosén Sundström.

16.30 De senaste opinionssiffrorna för Centerpartiet med David Ahlin, opinionschef, Ipsos.

18.30–20.00 God kväll, Almedalen!

Samtal inför Annie Lööfs tal och analys efteråt. Bland gästerna: Michael Arthursson (C), partisekreterare, Viktor Barth Kron, politisk krönikör, och Karin Eriksson, politikreporter.

Måndag 28 juni

14.15 C-ledaren Annie Lööf intervjuas i DN:s Almedalstält. “

“ Sverige naivt inför riskerna med lobbying

SÖNDAG 28 JUNI 2015

Analys
Sverige är ett av få länder där maskerade lobbyister kan arbeta helt ostört och där det saknas karantänsregler för makthavare som byter sida. Det ökar risken för korruption.

Där det finns offentliga kontrakt eller lagstiftning som direkt påverkar möjligheterna för företag att tjäna pengar, där finns det ofta lobbying. Det märks i Alme-dalens seminarieprogram ”När både regering och opposition vill satsa på byggande ökar byggföre-tagen sin aktivitet”. När det finns planer på att begränsa möjlig-heterna för privata företag att verka i vård och omsorg gör de sitt bästa för att minimera sin ekonomiska skada.

Det är en del av ett öppet samhälle, och så länge som det handlar om att arrangera öppna seminarier så är det bra för svensk demokrati. Problemet med lobbyingen är den dolda påverkan, samtalen över lunchbord och kvällsdrinkar, åsikter som förkläs till faktaunderlag och lämnas över av lobbyister med okända uppdragsgivare.

EU och många europeiska länder anser detta vara ett problem, och försöker reglera och övervaka lobbying. Ändå är den organisation som övervakar korruption i världen, Transparency International, bekymrad för att EU ligger långt efter USA och Kanada.

Organisationen pekar ut lobbying som en av de största korruptionsriskerna i EU. Kapitalstarka grupper kan köpa sig tillgång till beslutsfattare och sedan påverka besluten.

Vissa lobbyingaktiviteter utformas för att dölja vem som står bakom och för att lura folkopinionen. De senare kallas ”astroturf”, termen är hämtad från konstgräs. Det handlar om att fejka eller -manipulera gräsrotsrörelser.

Metoden används också i Sve-rige, som när okända uppdrags-givare gömde sig bakom pr-byråer och manipulerade FRA-motståndet 2008. Läkemedelsindustrin har på liknande sätt bildat patientföreningar som slagits för subventioner eller godkännande av läkemedel.

Nyligen blev det känt att Saudi-arabien försökt hyra en svensk pr-firma för att påverka den svenska politiken och folkopinionen.

Irland har nyligen antagit en lag som ska redovisa länkarna mellan lobbyister och beslutsfattare i en databas. Lagen, som träder i kraft i september, tar också upp ”astro-turfing” och gör det svårare för företag och andra aktörer att dölja sig bakom frontorganisationer.

Slovenien kräver att statstjänstemän rapporterar alla möten med professionella lobbyister inom tre dagar, och en myndighet mot korruption övervakar att det sköts.

Många länder har också karensregler för hur snabbt en tidigare topptjänsteman eller politiker får byta sida. I Frankrike är karenstiden tre år. I Sverige är den noll. Förre statsministern Göran Persson blev

efter mindre än ett år pr-konsult, den tidigare it- och energiministern Anna-Karin Hatt blev nyligen vd i arbetsgivarorganisationen Almega.

Sverige framstår som ett underutvecklat land när det gäller lobbying, oskuldsfullt inför alla risker.Varje gång frågan om reglering har kommit upp i debatten brukar motargumentet vara att det svenska politiska systemet är så stabilt och att vi har vår svenska modell. Det argumentet ekar allt ihåligare nu. Men frågan är om något politiskt parti på allvar kommer att börja driva frågan. Lobbyister och politiker lever alltmer i symbios, med en tjänstemannaklass som rör sig fritt mellan de båda världarna.

Politisk kommentator

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se “

“ Lärarfacken: Politiker sviker löften om skolan

SÖNDAG 28 JUNI 2015

Sluta käbbla i skolfrågan. Det är uppmaningen från de två lärarfacken. Nio månader efter valet är besvikelsen stor över sena satsningar och en politisk ovilja att ta tag i vinstfrågan.

– Decemberöverenskommelsen har förstört skoldebatten, säger Bo Jansson på Lärarnas riksförbund.

Skolan var en av de viktigaste frågorna inför riksdagsvalet förra året. Politikerna tävlade om att överträffa varandra i löften till lärare, elever och föräldrar. Högre löner, ordning och reda, surfplattor till alla.

Men när den stora politikerveckan nu drar i gång i Almedalen åker de två lärarfacken, Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund, dit med en gemensam besvikelse.

– Partierna är egentligen överens om det mesta i skolan, men lägger ändå energin på att bråka om detaljer. Det gör att irritationen växer bland lärare som tröttnat på ord och vill se handling, säger Johanna Jaara Åstrand, ordförande för Lärar-förbundet.

Bo Jansson på Lärarnas riksförbund anser att Decemberöverenskommelsen har försämrat skol-debatten. Enligt honom använder partierna skolan som en stridsfråga för att visa att de trots överenskommelsen är varandras politiska motståndare.

– Blocken har aldrig stått så nära varandra i skolfrågan som de gör nu. Men de måste ha något att bråka om. Och bland de satsningar som regeringen faktiskt beslutat om kommer flera först i slutet av mandatperioden, säger han.

En av de frågor som lärarfacken anser att politikerna inte tagit tag i är frågan om skolföretagens möjlighet att ta ut vinst. En ny undersökning som Demoskop gjort på uppdrag av de två facken visar att av drygt 1 000 svarande anser 53 procent att vinstuttag har en negativ effekt på de svenska skolresultaten. Bara 12 procent anser att det är något positivt.

– Jag ser det som en naturlig reaktion. Samtidigt som vi har larmrapporter om sjunkande resultat och lärarbrist är det helt orimligt att vi ska kunna ta ut vinst, säger Johanna Jaara Åstrand.

Även Lärarnas riksförbund tycker att politikerna inte lyssnat på väljarna i vinstfrågan.

– Många av partierna går inte i takt med sina väljare i den här frågan, säger Bo Jansson.

I maj gick Skolverket ut med en varning om att lärarbristen i Sverige är alarmerande och kräver en nationell kraftsamling. De två lärarfacken är kritiska till att många kommuner fortfarande verkar yrvakna inför den stundande krisen, och att Skolverket varit långsamma med att exempelvis införa en snabbväg för nyutexaminerade lärare att få lärarlegitimation.

Väntetiden är fortfarande på flera månader, trots att det under nästa termin krävs legitimation för att få sätta betyg och ansvara för utbildningen. Båda facken är oroliga att det ökade behovet av behöriga lärare kan leda till ett system med stafettlärare, alltså bemanningspersonal som på samma sätt som inom vården flyttar runt i landet.

– Det ska man kasta i papperskorgen på en gång. För att kunna bidra till elevernas utveckling och en rättssäker bedömning behöver läraren finnas med i hela processen, säger Johanna Jaara Åstrand.

Den andra stora utmaningen som facken ser framöver är det ökade flyktingmottagandet. Många av dem som flyr till Sverige är barn, en del av dem kommer utan anhöriga, och för dem är skolan en viktig väg in i samhället.

Bo Jansson på Lärarnas riksförbund tycker att det måste finnas nationella riktlinjer för hur man ska hjälpa de nyanlända eleverna.

– En del kommuner kör med förberedelseklasser, något som inte ens finns i skollagen, andra kör med direktintegrering. Som lärare är det i dag omöjligt att veta vad som gäller och fungerar bäst.

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se “

“ Vandrare varnas för höga vattennivåer

SÖNDAG 28 JUNI 2015

De höga vattennivåer som nu finns i fjällen kan skapa problem för vandrare.

När snön tinar i fjällen kan man lätt trampa igenom den.

– Även om det inte är en stor flod kan en liten grop bli ganska allvarlig att hamna i, säger Eva Oskarsson, naturbevakare vid länsstyrelsen i Norrbotten.

SMHI har utfärdat klass 1-varningar för höga vattenflöden på ett antal distrikt i norra Sverige.

– Det är fjällkedjan från och med Jämtland och norrut samt Norrbottens läns inland. Där gäller den övre delen av Kalixälven samt Kaitum-älven, säger Göran Lindström, hydrolog vid SMHI.

Vattenflödena beror dels på att en stor mängd snö smält, dels på regn.

Enligt Eva Oskarsson, naturbevakare vid länsstyrelsen i Norrbotten, är vattenflödena inte väldigt höga nu, men de kommer att bli det när snön har smält.

– Om det blir hög värme kan det bli jättemycket vatten på bara något dygn, säger hon.

Eva Oskarsson varnar för att tinande snö inte har någon bärighet och är lätt att trampa igenom.

– När det är så mycket snö vet man inte vad man går på. Jag har sett många tokiga vägval av turister.

Hon råder den vandringssugne att ha flera alternativa vägar.

– Det är inte så att det inte går att vara i fjällen, men man kanske inte kan gå där man trodde.

TT “

“ Säkra räntefonder visar minus för avkastningen

SÖNDAG 28 JUNI 2015

Sparare i säkra räntefonder har fått se värdena minska i år. Samtidigt har de flesta aktiefonder haft en bra utveckling, visar DN:s genomgång av avkastningen för olika marknader.

Än så länge syns det inte någon minusränta på bankkontot. Men för korta räntefonder, motsvarigheten till banksparande, är minusräntan en realitet. Fyra av 20 fonder inom kategorin korta räntefonder visar minussiffror för 2015, enligt analysföretaget Morningstar.

Ålandsbanken money market visar ett minus på 0,2 procent medan SEB:s korträntefond, Alfred Berg penningmarknadsfond, SEB short bond och Nordea FRN fund har backat 0,1 procent.

I pengar räknat handlar det visserligen inte om några stora summor. För den som har 100 000 kronor i en fond handlar det om ett minus på 100—200 kronor, men många kan nog känna sig irriterade över att det som ska vara säkra placeringar minskar i värde.

Av de 20 fonderna i kategorin korta räntefonder är det bara tre fonder som lyckats visa plusavkastning med blygsamma 0,1 procent medan resten ligger på 0.

Även för de två andra kategorierna, obligationsfonder och företagsobligationer, ligger avkastningen på minus. Men det är inte helt ovanligt att de alternativen tidvis kan visa minus.

För långa obligationsfonder ligger den genomsnittliga avkastningen på minus 0,4 procent. Företagsobligationer visar plus 0,7 procent i snitt men där ligger 21 fonder på minusavkastning hittills i år.

Det är ränteläget som gör att avkastningen för allt räntesparande är extremt lågt. För korta räntefonder är avgifterna viktiga och många fondbolag har fått sänka avgifterna för att inte visa minus.

För de långa obligationsfonderna finns risken att de tappar i värde framöver när marknadsräntorna börjar klättra uppåt. Långa obligationsfonder ger bäst avkastning när marknadsräntorna går ned men har det betydligt svårare när räntorna går upp.

Om det gått dåligt för räntefonderna så har det sett bättre ut för aktiefonderna. Utvecklingen för de flesta kategorier har varit bra under flera år och fortsatt 2015 även om Greklandskrisen bromsat utvecklingen något den senaste månaden.

De för svenska sparare viktiga kategorierna Sverige och global ligger på plus på över 10 procent, vilket är en bra siffra för ett halvår.

Allra bäst har det gått för sparare i Rysslandsfonder som fått nytt liv efter flera år med kraftiga nedgångar. Enda större kategorin som visar minus är Latinamerika där Brasilien väger tungt och som brottats med ekonomiska problem.

Hasse Eriksson

hans.eriksson@dn.se

Fakta. Bästa och sämsta fonderna hittills i år

Svenskarna har mycket sparande i både Sverigefonder och globalfonder.

Här är avkastningen i procent sedan -årsskiftet.

Bästa Sverigefonderna

Norron Active 23,9

Cliens Sverige Fokus 23,2

DNB Sweden Micro Cap 21,7

Aktie-Ansvar Sverige 20,9

Cicero SRI Sverige 20,8

Carnegie Swedish Sm. Cap 20,7

Spiltan Aktiefond Sverige 20,2

Spiltan Aktiefond Småland 20,1

Lannebo Utdelningsfond 19,1

Lannebo Sverige 130/30 19

Sämsta Sverigefonderna

Granit Sverige 130/30 5,9

Case 8,5

Ålandsbanken Swedish Gr. 8,6

Handelsbanken AstraZe. 8,9

Ålandsbanken Catamaran 9,8

Danske Invest Sweden 10

SEB Etisk Sverige. 10

SEB Swedish Focus Fu. 10,2

SEB Sverige. Chans/Risk 10,3

Strand Småbolagsfond 10,3

Bästa globalfonderna

Mobilis Fokus 18,9

Carnegie Worl. St. Eq. 16,6

Fidelity World 16,3

UBS (Lux) SF Equity 15,7

Jyske Invest Global 15,2

Aktie-Ansvar Fondse. Gl. 15,1

AP7 Aktiefond 14,9

Solidar Fonder Aggr. 14,8

DNB Global Hållbar 14,6

Gustavia Global Tillväxt 13,7

Sämsta -globalfonderna

JSS Equisar 1,6

LSF Prognosia Galaxy 5,2

UBS (Lux) SF Equity 6,5

DB Platinum CROCI World 7

Alfred Berg Global Quant 7,2

Movestic Fonds. Sv/Vä. 7,2

Amundi Fds Eq Global 7,2

JSS EquiSar Global 7,3

DB Platinum World 7,4

Tree Top Global Opport. 7,4

Bästa fonderna i premiepensionssystemet

Trigon Russia 49

Finasta Russia top20 35,3

Pictet-Russian Equities 32,4

Alfred Berg Ryssland 32,3

SEB Rysslandfond 32,2

Evli Russia 31,9

Nordea Rysslandsfond 31,7

Fim Russia 31

Swedbank Robur Ryssland 30,7

Gustavia Ryssland 30,3

Sämsta fonderna i premiepensionssystemet

Turkisfund Bonds -12,1

Gustavia Balkan -10,8

Turkisfund Equities -9,8

UBS (Lux) ss rici -7,7

East Capital Turkietfonden -7,5

Trigon Emerg. Fina. Fund -7,3

Handelsbanken Råvaru. -5,7

Odin Offshore -5,5

Aktiva Fonder Monitor -5,3

Pictet-eur Corp. Bonds -4,5

Källa: Morningstar “

“ Varannan förälder vill bidra till bostad

SÖNDAG 28 JUNI 2015

Unga vuxna som funderar på sitt första bostadsköp har felaktigt låga förväntningar på hjälp från sina föräldrar. Bara 21 procent tror att de kan få hjälp med finansieringen. Men i själva verket är mer än varannan förälder beredd att bidra till kontantinsatsen, enligt en ny undersökning.

I storstadsområdena är det numera vanligt med priser på 2 miljoner eller mer även för mindre lägenheter. Sedan införandet av bolånetaket 2010 måste minst 15 procent av köpesumman betalas kontant. På en bostad för 2 miljoner innebär det 300 000 kronor.

Med nuvarande närmast obefintliga sparräntor krävs det ett månadssparande på 2 500 kronor i tio år för att få ihop den summan, och bara var femte ung vuxen mellan 18 och 30 år tror att de kan få hjälp av föräldrarna. Det visar en ny undersökning av PFM Research på uppdrag av Länsförsäkringar.

Många har dock sannolikt bättre förutsättningar än de tror eftersom samma undersökning visar att 57 procent av de tillfrågade föräldrarna uppger att de kan tänka sig att bidra med hela eller delar av kontantinsatsen. Ytterligare 4 procent kan tänka sig att köpa en bostad till sina barn, men själva stå som ägare.

– Det är mycket vanligare när det gäller ettor och mindre tvåor och det gäller framför allt förstagångsköpare. När det gäller större lägenheter är det tvärtom mycket ovanligt. Man gör det för att barnen ska komma in på bostadsmarknaden, säger Catharina Lager Sundberg på mäklarfirman Karlsson & Uddare i Stockholm.

Hon ser inga praktiska problem med att föräldrar går in och betalar kontantinsatsen vid ett bostadsköp.

– Men det är tråkigt att prisläget på bostadsmarknaden gör att allt äldre personer behöver ekonomiskt stöd från sina föräldrar. I dag är det inte ovanligt att 30-åringar behöver hjälp av föräldrarna, säger hon.

Erik Olsson

erik.olsson@dn.se

Fakta. Undersökningen

Undersökningen är genomförd av PFM Research på uppdrag av Länsförsäkringar. Den bygger på webbintervjuer med 1 000 personer mellan 40 och 60 år med barn under 18 år samt med personer mellan 18 och 30 år som inte äger en egen bostad.”

“ Facken kräver en extra miljard till fortbildning

SÖNDAG 28 JUNI 2015

Vågen av ny digital teknik spolar äldre anställda överbord. Företagen ersätter dem med unga nyutbildade. Det är tydligt när Ericsson nu skär över 2 000 svenska tjänster. Som livboj vill facken få arbetsgivarna att betala mer fortbildning.

– Det blir alltmer uppenbart vilken kraft det är i digitaliseringen, datorer kommer i stor utsträckning att ersätta även tjänstemannajobb, vilket gör det nödvändigt att kunna byta jobb också mitt i livet, konstaterar Unionens förhandlingschef Niklas Hjert.

– Den enda trygghet som finns är den kompetens jag besitter.

I veckan återupptog Unionen och de andra fackförbunden inom Privattjänstemannakartellen PTK efter ett och ett halvt års paus sina förhandlingar med Svenskt Näringsliv om ett nytt omställningsavtal.

PTK vill att arbetsgivarna satsar en miljard kronor mer per år i en ny kompetensstiftelse. Den skulle finansiera studievägledning och ersätta inkomstbortfall vid studier för att stärka även de anställdas ställning på arbetsmarknaden.

Omställningsavtalet skulle omfatta många fler än i dag: inte bara uppsagda, utan också personer som fortfarande har jobb och minst fem års yrkeserfarenhet, liksom visstidsanställda och personer som sagts upp av hälsoskäl.

Stefan Borg, Unionens klubbord-förande på Ericsson i Kista, där 1 125 personer varslades i mars, tycker att Ericsson borde ha varit mer alert med att anpassa sin personal till den tekniska utvecklingen:

– Det var ju knappast okänt att vi gick mot mer molnbaserade tjänster. Hade företaget i tid kompe-tensutvecklat de anställda i den riktningen hade man kunnat förhindra att så många medelålders trotjänare sades upp på grund av ”fel” kompetens, säger Stefan Borg.

De som nu tvingas gå har ofta fyllt 50. Många har jobbat runt halva livet på Ericsson, konstaterar han.

– De har inte sällan arbetat så hårt för företaget att de inte hunnit med någon fortbildning. De har ställt upp i tid och otid på bekostnad av sin egen utveckling. Nu gäller det att de nya färdigutbildade Ericsson tar emot från universiteten inte behandlas på samma sätt, används hårt och sedan anses förbrukade och blir utkastade för att de inte ”duger”.

PTK:s och Svenskt Näringslivs förhandlingar om ett nytt centralt omställningsavtal startade redan 2011, men parterna gav upp före jul 2013, då de stod mycket långt ifrån varandra. Svenskt Näringsliv krävde i stort sett oinskränkt makt i uppsägningssituationer, Las turordningsregler skulle luckras upp rejält. Kompetens och skicklighet skulle gälla före anställningsår, och definieras av arbetsgivaren, bland annat med ledning av vars och ens senaste lönehöjningar.

Men nu är alltså båda sidor redo att sätta sig vid förhandlingsbordet igen. Stefan Borg betonar att det handlar om ett delat ansvar.

– Både chefen och den anställde måste tänka på att det visserligen är jättebra att ställa upp för företaget och vara lojal, men att det också måste finnas tid för egen utveckling. Tyvärr tror jag att ganska många ännu inte har förstått hur viktigt det har blivit, och att man trots lång anställningstid kan bli uppsagd på grund av bristande kompetens.

Niklas Hjert konstaterar att företagen redan i dag förväntas stärka de anställdas kompetens i linje med den förutsebara branschutvecklingen.

– Men ett av skälen till att vi vill skapa en fristående stiftelse är ju just att vi ser att företagen själva inte klarar att ta det här ansvaret.

Tove Nandorf

tove.nandorf@dn.se

Fakta.

Fackförbundens krav

En miljard kronor mer per år från arbetsgivarna till en ny fristående kompetensstiftelse för privatanställda tjänstemän.

Stiftelsen ska bidra med studievägledning och ersättning för inkomstbortfall under studier när yrkesverksamma med minst fem års anställning kompletterar sina studier eller helt byter bana.

Stödet ska omfatta även längre utbildningar.

Visstidsanställda och uppsagda på grund av ohälsa ska också få stöd från Trygghetsrådet.

I utbyte vill Svenskt Näringsliv att facken går med på att skrota det mesta av turordningsreglerna i Las.

Parternas mål är ett nytt avtal under hösten. “

“ Växlar med uppgiften

MÅNDAG 29 JUNI 2015

Kontrasterna är stora i den internationella politiken.

På söndagen intensifierades Greklandsdramat och omvärlden förberedde sig på en kaotisk måndag medan grekerna fortsatte att tömma landets bankomater. Samtidigt drog Almedalen 2015 stillsamt i gång med sol, en glittrande Östersjö och den för veckan typiska stämningen som blandar semester, konferensresa och firmafest.

Annie Lööf tillbringade Center-partiets premiärdag i Almedalen med att prata om skatter. Det gjorde hon alldeles rätt i.

Idén om en ”grön skatteväxling” är inte ny. Centern vill slopa arbetsgivaravgiften för den första anställda i småföretag, se till att färre svenskar behöver betala statlig inkomstskatt och öka avdraget för visst riskkapital.

Detta ska finansieras med höjd skatt på giftiga ämnen och förbränning av osorterade sopor.

Skatterna kanske inte är den sexigaste av politiska frågor. Men det är en av de allra viktigaste. De är en fråga om egenmakt, särskilt för låginkomsttagare. Hur de sätts kan vara direkt avgörande för om du får pengar kvar när månaden är slut. Den som har egna pengar blir alltid mindre beroende av hur politikerna väljer att lägga diverse bidragsnivåer.

Länge var svensk politik bara en fråga om vilka skatter den permanenta Socialdemokratiska regeringen skulle höja med hur många procent. Vi skulle förmås att tro att det inte gick att bedriva ett civiliserat samhälle utan världens högsta skattetryck, att politikerna var bättre på att bestämma vart vår lön skulle gå än vi själva.

I valet 2006 visade den nykomponerade Alliansen att det går att få regeringsmakten genom att låta folk behålla mer pengar i plånboken. Jobbskatteavdragen var en frihetsreform – att Alliansen och inte minst Moderaterna sedermera skulle få stora problem att formulera fler visioner är en annan historia.

Nu har vi åter en Socialdemokratisk finansminister – och gissa vad. ”Det är klart att det aldrig är roligt att sänka skatten”, sa Magdalena Andersson i en intervju med Dagens Industri nyligen, och även om hennes stab försäkrade att det rört sig om en felsägning står det tydligt att Socialdemokraterna har enorma problem med att formulera en ekonomisk politik utan ständiga skattehöjningar.

Att just Centern och Annie Lööf lyfter skattefrågan i Almedalen är ingen slump. Kanske hade det varit rubrik- och klickvänligare att göra ett migrations- eller integrationspolitiskt utspel. Men Lööf har gott självförtroende och behöver för tillfället inte fiska röster för sakens skull. Det är tydligt att hon, i takt med att hon blivit varm i parti-ledarkläderna, har gått från att vara en belastning för Alliansen till en av dess största tillgångar.

Dessutom har hon en förmåga att hitta slagkraftiga oneliners: ”Samtidigt som regeringen genomför en röd skattehöjning väljer vi en grön skatteväxling”, sa hon i Almedalen.

Centerledaren var tydlig med att Sverige fortfarande har internationellt sett mycket höga skatter för både arbetsgivare och lönearbetare. Det är en viktig poäng, inte minst eftersom rödgröna företrädare gärna framställer Alliansregeringen som ansvarslösa skattesänkare och välfärdsstatens dödgrävare.

Men man kan göra en budget utan att höja skatter. Det finns alltid en utgiftssida också.

Principen att sänka skatten på inkomster, företagande och jobb, och finansiera det med en höjning på miljöfarlig verksamhet, är sund. Tillväxt behöver inte per automatik innebära miljöförstöring, tvärtom kan livskraftig ekonomi och grön politik gå hand i hand.

Genom att tala högre om miljön fortsätter Annie Lööf att utmana Miljöpartiet, som hamnat i fullständig skugga i den rödgröna regeringen och backar i opinionsmätningarna. Vem minns MP:s senaste miljöutspel? Var det inte något om båtfärg?

Samtidigt fortsätter Annie Lööf att plädera för skattesänkningar som ett sätt att öka människors frihet och skapa starkare företag som i sin tur skapar arbeten. Det utmanar Socialdemokraterna och deras reflex att höja varje skatt som kommer inom räckhåll.

Almedalen är ofta både vagga och grav för politiska förslag. Det mesta av det som sägs här blir aldrig verklighet. Men förhoppningsvis blir inte Centerledaren ensam om att tala om kopplingen mellan skatter och hållbara jobb.
DN 29/6 2015 "

"Att hitta mångbesökarna är nyckeln till effektivare vård"

MÅNDAG 29 JUNI 2015

" Samordningen brister. Multisjuka, kroniskt sjuka och andra patienter med stort vårdbehov står för en stor del av vårdkonsumtionen. Genom bättre samordning och tidigare identifiering av dessa patienter kan resurserna i sjukvården fördelas effektivare och leda till en bättre vård för alla, skriver styrelsemedlemmar i Forum för välfärd.

En av välfärdens verkliga utmaningar gäller bristen på samverkan mellan olika aktörer inom sjukvården.

Richard Cook, Sveriges förste professor i patientsäkerhet, har liknat det svenska hälso- och sjukvårdssystemet vid en arkipelag av isolerade öar utan fungerande dockningsstationer. Patienter tvingas paddla mellan öarna, vissa kan göra det av egen kraft, andra måste få hjälp. När de väl kommer fram visar det sig att de kommit till fel ö och blir ivägskickade till nästa.

Människor med komplexa behov, multisjuka äldre och patienter med kroniska sjukdomar, behöver ofta vård och omsorg av många olika vårdgivare. Men, det saknas i regel incitament och inom sjukvårdssystemet förenliga arbetssätt för att vårdgivare ska ta ansvar för det samlade vårdbehovet.

Genomgripande reformer som vårdval i primärvården, har förbättrat tillgängligheten för patienter i svensk hälso- och sjukvård. Specialiseringen av sjukvården har gått snabbt och medfört många framsteg. Baksidan av detta är att sjukvården blivit alltmer fragmenterad.

Det är också väl känt att en liten del av patienterna står för en stor andel av sjukvårdskonsumtionen på våra akutsjukhus. Enligt Hälso- och sjukvårdsförvaltningen inom Stockholms läns landsting (SLL) står till exempel 10 procent av befolkningen för cirka 79 procent av de totala sjukvårdskostnaderna inom somatiskt specialistvård, psykiatri, primärvård och geriatrik. Ännu mer anmärkningsvärt är att 1 procent av SLL:s befolkning står för hela 33 procent av landstingets totala sjukvårdkostnad. Dessa patienter har genomgående flera olika kroniska diagnoser.

Vår analys inom Forum för välfärd visar att detta gäller även inom primärvården: Vårdkonsumtionsdata för primärvården i Södertälje kommun visar att 10 procent av patienterna står för 50 procent av den konsumerade primärvården. Gruppen av patienter som hade minst sju primärvårdsbesök under 2013 – patienter som allmänläkarna identifierade som ”mångbesökare” – hade mellan 14 och 20 besök årligen.

På flera platser i världen har mycket lyckosamma förändringar genomförts av delar eller hela sjukvårdssystem för att integrera vården bättre med utgångspunkt från patienternas behov, inte minst mångkonsumenterna.

Vad kan vi då göra i Sverige för att skynda på utvecklingen mot ett mer modernt och integrerat sjukvårdssystem där patienten står tydligare i fokus?

För att kunna besvara denna fråga genomförde vi inom Forum för Välfärd under hösten 2014 en pilotstudie i Södertälje i samarbete med läkare vid Södertälje sjukhus och Scania Hälsocenter, Aleris Vårdcentral Nykvarn, Capio Lina Hage Vårdcentral och Luna Vårdcentral, det vill säga med såväl offentliga som privata vårdgivare.

Vi lät de deltagande vårdcentralerna identifiera 30 patienter som under 2013 besökt primärvården sju eller fler gånger. Dessa personer erbjöds ett besök på sin vårdcentral, där de under en timme fick träffa ett multidisciplinärt team bestående av den ansvarige allmänläkaren tillsammans med en specialist i geriatrik från smärtkliniken på Södertälje sjukhus och en observatör med medicinsk bakgrund från Forum för Välfärd.

Med hjälp av analyserna, teambesöken och efterföljande utvärdering och workshops sökte vi svar på fyra huvudfrågor:

1. Vad karaktäriserar de vanligaste patientgrupperna bland mångbesökare i primärvården?

2. Vilken är den mest fördelaktiga vårdformen för respektive patientgrupp?

3. Hur kan primärvård och sjukhusvård samarbeta för att förbättra kontinuiteten för de här patienterna?

4. Hur kan ersättningsmodeller riggas för att dessa samarbeten i större utsträckning ska kunna äga rum i praktiken?

Våra analyser visar att en stor del av patienterna inte fått den vård och bedömning som de varit i behov av. En av orsakerna var brister i samordningen mellan sjukhusbaserad specialistvård och primärvård. Det handlar också om brister i kommunikation och samverkan på grund av att remisser avslagits eller inte skickats trots patientens behov av kompletterande medicinsk bedömning samt brister i bedömning och behandling på grund av ofullständig diagnostik och provtagning. Vårt arbete visade också att mångbesökarna, som oftast betraktas och hanteras som en grupp, kunde delas in i ungefär lika stora fyra grupper:

Patienter med en kronisk sjukdom

Patienter med två eller flera kroniska sjukdomar, exempelvis kol och diabetes

Patienter med icke kroniska övergående sjukdomar, exempelvis infektioner

Patienter som ännu saknar tydlig medicinsk diagnos, men som vänder sig till sjukvården för hjälp.

Det nära samarbetet mellan primärvården och sjukhusets specialistvård som vi skapade i Forum för Välfärds pilotprojekt resulterade i ett värdefullt kunskapsutbyte mellan de olika specialistläkarna. Patienterna värdesatte teambesöken och den utökade besökstiden på en timme samt möjligheten att få tillgång till en fördjupad bedömning.

Pilotstudien i Södertälje visade också att det inte är enkelt att åstadkomma ett integrerat arbetssätt även om viljan finns. Läkare och sjuksköterskor som arbetar under olika huvudmän har svårt att samverka kring patienter. Olika journalsystem, och hur information i dag får föras över mellan dessa, försvårar dessutom samverkan. Ersättning kan inte alltid ges för teambesök eller multidisciplinära åtgärder, även om det bedöms vara nödvändigt och över tid leder till en lägre total resursåtgång.

Det behövs krafttag för att skapa en bättre integrerad vård i Sverige. Viktiga förutsättningar som regelverk och incitament motverkar i dag en ytterligare samordning inom sjukvården. Vi rekommenderar att:

Primärvårdens mångbesökare identifieras och segmenteras genom att utveckla och använda metoder/algoritmer för att tidigt hitta patienter som i dag och i framtiden riskerar att konsumera en hög andel primärvård.

Förståelsen och arbetssätten fördjupas med syfte att snabbare och bättre identifiera vilka mångbesökarna är och vilka behov de har, medicinska såväl som icke-medicinska.

En automatiserad second opinion-funktion införs för patienter med hög vårdkonsumtion.

Ersättningssystemen justeras så att dessa stödjer ett mer flexibelt arbetssätt som bland annat främjar samarbete mellan primärvård och somatisk och psykiatrisk specialistvård. Ersättningssystemet bör i de här fallen säkerställa att samtliga vårdgivare blir ersatta med samma belopp som de hade fått för motsvarande vårdinsats i offentlig regi.

Vi kan inte längre låta ett centralt utformat system, som är uppbyggt och påbyggt under generationer, bestämma hur vi som patienter och medborgare ska behandlas inom sjukvården, utan vi måste i Sverige förflytta fokus till patienten och förändra systemet utifrån detta perspektiv.

Ledamöter i styrelsen för Forum för välfärd:
Carl Bennet, ordförande, Getinge
Börje Ekholm, vd, Patricia Industries
Anders Hamsten, rektor, Karolinska institutet
Chris Heister, landshövding, Stockholms län
Eva Nordmark, ordförande, TCO
Anna Omstedt Lindgren, vd, MedUniverse
Håkan Sörman, vd, Sveriges Kommuner och Landsting
Magnus Tyreman, senior partner, McKinsey & Co.
Peter Wallenberg jr, ordförande, Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse “

“ S tappar förtroende i de viktiga frågorna

MÅNDAG 29 JUNI 2015

I dag talar Stefan Löfven i Almedalen för första gången som statsminister. Han gör det i motvind. Socialdemokraterna tappar förtroende i alla viktiga sakfrågor, visar en ny DN/Ipsos. Samtidigt är Sverigedemokraterna för första gången det parti som har störst stöd på migrations-området.

Visby
I kväll stiger Stefan Löfven upp på scenen i Almedalen i Visby, klassisk mark för Socialdemokraterna. Det var den dåvarande utbildningsministern Olof Palme som 1968 inledde traditionen med politiska tal i Visby mitt i sommaren. Stefan Löfven kommer till Gotland med en tuff tid bakom sig. Regerandet har slitit hårt både på förtroendet för Socialdemokraterna och för Löfven personligen. Enligt en DN/Ipsos-mätning som publicerades förra veckan har andelen väljare som har förtroende för statsministern rasat med 8 procentenheter sedan i januari.

Även när det gäller enskilda sakfrågor har Socialdemokraterna uppförsbacke.

De två frågor som svenska väljare under lång tid värderat högst är skolan och jobben. När det gäller skolan har Socialdemokraterna tappat 4 procentenheter i stöd, till 22 procent, sedan i januari. Jämfört med i augusti förra året är raset ännu större – då tyckte 30 procent av väljarna att S hade den bästa skolpolitiken.

I den fråga som Stefan Löfven tycker överskuggar allt annat, jobben, dominerar nu Moderaterna. Av de tillfrågade anser 34 procent att M har den bästa jobbpolitiken mot 28 procent för Socialdemokraterna. Inför förra årets Almedalsvecka var läget det omvända.

– Historiskt har det varit svårt att vinna val i Sverige om man inte uppfattas ha en attraktiv politik för jobb- och sysselsättning. Om S tappar mark i jobbfrågan så är det bekymmersamt för partiet inför kommande val, säger David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

Även om väljarna inte rankar rikets ekonomi som en av de viktigaste frågorna visar den statsvetenskapliga forskningen att förmågan att sköta ekonomin har stor betydelse för utgången av val i Sverige.

I juni 2015 växer gapet mellan Moderaterna och Socialdemokraterna. Bara en femtedel tycker att S har bäst politik för Sveriges ekonomi mot 43 procent för M.

Även på andra politikområden har det största regeringspartiet problem. Både när det gäller äldreomsorgen och sjukvården tappar S.

– Delvis handlar det om att S nu har makten. Missnöjet riktas allt som oftast mot sittande regering, säger David Ahlin.

Moderaterna och de andra allians-partierna har inte lyckats dra nytta av Socialdemokraternas problem utan ligger still på flertalet politikområden.

– Om Moderaterna ser till att behålla sakfrågeägarskapet i jobbfrågan och Sveriges ekonomi samtidigt som Socialdemokraterna tappar mark, så är det ett gynnsamt läge för Moderaterna, säger David Ahlin.

Den viktigaste frågan för Sverige-demokraterna är invandrings- och flyktingfrågorna. Nu tar de med ett stöd på 20 procent för första gången greppet om opinionen i den frågan. Näst största parti på det området är Socialdemokraterna med 19 procent.

– Det är ett skifte. Övriga partier fokuserar på hur integrationen ska fungera bättre medan SD är ensamt om att förespråka en kraftigt minskad invandring. SD lyckas fånga den invandringskritiska opinion som finns, säger David Ahlin.

Miljöpartiet har precis som tidigare sakfrågeägarskapet på miljö- och klimatområdet. Men greppet har lättat betydligt. På ett år har förtroendet minskat från drygt 60 procent till 40 procent. Samtidigt har stödet för Centerpartiets miljöpolitik ökat från 8 till 18 procent på två år.

– Centerpartiet har fått en allt starkare profil som ett liberalt miljöparti. Miljöpartiet har också fått ta en del kritik det senaste året för att man kanske fått ge efter i vissa miljöfrågor, säger David Ahlin.

Jens Kärrman

jens.karrman@dn.se

Fakta. Frågorna väljarna graderar högst

Skola och utbildning 28% (+1)

Arbetslöshet, sysselsättn. 23% (+4)

Integration/invandring 20% (-)

Sjukvård 18% (+1)

Miljö 11% (-1)

Sveriges ekonomi 7% (-1)

Äldreomsorg 7% (-)

Fakta.

Måndag 29 juni

09.00

God morgon, Almedalen!

Socialdemokraternas dag i Almedalen. Gäster: Tomas Eneroth (S), gruppledare, Karl-Petter Thorwaldsson, ordförande LO, Ewa Stenberg, politisk kommentator DN, Erik Helmerson, ledarskribent DN, David Ahlin, opinionschef Ipsos, och Jens Kärrman, reporter DN.

10.00

S i opinionen. Ipsos opinionschef David Ahlin presenterar och analyserar de senaste opinionssiffrorna för S.

13.00

Ungdomsduellen – de politiska ungdomsförbunden i debatt. Duell mellan Centerpartiets ungdomsförbunds nyvalda ordförande Magnus Ek och Sara Yazdanfar från ledningen för SSU.

14.15

C-ledaren Annie Lööf intervjuas av DN:s Mats J Larsson.

15.30

Direktsändning av Socialdemokraternas pressträff. Gäst: Jonas Hinnfors, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet.

16.30

Världen utanför Almedalen. DN:s utrikeskorrespondenter om de senaste världshändelserna.

18.15–20.00

God kväll, Almedalen!

Direktsändning av S-ledaren Stefan Löfvens tal. Gäster: Carin Jämtin (S), partisekreterare, Mikael Damberg (S), näringsminister, Mona Sahlin, tidigare S-ledare, Ewa Stenberg, politisk kommentator DN, Hanne Kjöller, ledarskribent DN, Viktor Barth-Kron, politisk krönikör DN, Karin Eriksson, reporter DN."

" Lööf: Höj skatten på kemikalier

MÅNDAG 29 JUNI 2015

Skatten på kemikalier som finns i elektronik och byggmateriel bör höjas. Det föreslår nu Centerpartiet som vill använda pengarna till att sänka skatten för enmansföretagare och höginkomsttagare.

Visby
Centerpartiet var först ut när Alme-dalsveckan i Visby drog i gång på söndagen, och med sig till Gotland hade C-ledaren Annie Lööf ett färskt förslag om grön skatteväxling. Centern vill ha en betydligt hårdare beskattning av giftiga kemikalier som finns i vanlig hemelektronik och byggmateriel. Enligt Centerns beräkningar ska det inbringa 3,5 miljarder extra till statskassan.

– Vi vill ha fler jobb och företag i det här landet och vi vill fasa ut miljöfarliga ämnen. Då beskattar man sånt som man vill ha mindre av och sänker skatten på sådant som man vill ha mer av, säger Annie Lööf.

C vill använda pengarna från kemikalieskatten till att helt slopa arbetsgivaravgiften för enmans-företagare som anställer sin första personal. Det gäller dock bara löner upp till 15 000 kronor i månaden.

– Det skulle bli för dyrt att genomföra annars, säger Annie Lööf.

Förslaget innebär inte att Centern överger tankarna på att åter-införa sänkta arbetsgivaravgifter för unga.

– Definitivt inte. Centern är före-tagens bästa vän. Vi står fast vid att unga människor ska ha riktiga jobb och står fast vid halveringen av arbetsgivaravgifterna, säger Annie Lööf.

Hon medger att det kan finnas risker med att göra för många undantag i regelverket för arbetsgivaravgifter, men anser ändå att det är bättre än att inte göra något alls.

– Det är klart att det vore bra med ett totalt lägre skattetryck men det kostar ofantligt många miljarder. Därför behöver man jobba med mer riktade skattesänkningar, säger hon.

Centern väcker också liv i det gamla borgerliga förslaget om att höja gränsen för när man ska betala statlig skatt. C vill höja skiktgränsen med motsvarande 500 kronor i månaden till 37 400 kronor. Enligt Centern kostar förslaget 1,3 miljarder kronor att genomföra och ska leda till att cirka 50 000 löntagare slipper betala statlig skatt.

I sitt tal på kvällen fortsatte Annie Lööf att argumentera för såväl lägre inkomstskatter som lägre kostnader för att anställa. Hon var också kritisk mot att Alliansens idéarbete tappade fart under slutet av regeringsperioden.

– En ny borgerlig jobbpolitik behöver vara mer än bara jobbskatteavdrag och en budget i balans.

– Borgerlighetens framtid handlar om att vi behöver ha mod för att göra de förändringar som är nödvändiga, sade Annie Lööf.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Centern vill låta egenföretagare som anställer en första person slippa arbetsgivar-avgiften helt de första två åren, upp till års-löner på 180 000 kronor. Kostnaden beräknas till 2,6 miljarder för staten.

Brytpunkten för statlig skatt ska höjas med motsvarande 500 kronor i månaden. Kostnad 1,3 miljarder kronor.

Utökat investeraravdrag för småföretag, kostnad 250 miljoner.

En skatt på kemikalier i hemmiljö bör införas, till exempel på flamskyddsmedel i elektronik och skadliga ämnen i byggmateriel. Ska dra in 3,5 miljarder.

Utfasning av skattesubventioner på fossila bränslen i gruv-näringen, ska dra in 320 miljoner.

Miljöstyrande skatt på eldning av sopor, ska dra in 220 miljoner.

Skatteundantag för kreosot fasas ut, ska dra in 120 miljoner kronor.

Källa: Centerpartiet “

“C-ledaren vill blåsa nytt liv i Alliansen

MÅNDAG 29 JUNI 2015

Analys
Centerledaren Annie Lööf inledde Almedalsveckan med att försöka ta initiativet till ett nytt borgerligt projekt. Men på de områden hon vill utgå ifrån är de fyra Allianspartierna splittrade.

Annie Lööfs gröna liberala parti står för självförtroendet i borgerligheten. Trots en tillbakagång i valet tycker sig Centern vara på rätt väg, enat bakom en politik som går tillbaka till rötterna. Landsbygd, miljö och småföretagande är de tre pelarna, men nu vill Centern ta nästa kliv.

Partiet vill bli tongivande i det borgerliga samarbetet, sin storlek till trots. Dessutom vill Centern vinna förtroende i den ekonomiska politiken.

Detta märktes i Annie Lööfs Almedalstal. Hon tog upp den handske som hon själv kastade efter sitt första tal i Almedalen 2012.

Då tog den nya C-ledaren sin statsminister på sängen genom att säga att Alliansen tappat glöd och behövde förnyas. Talet ledde till ett par pinsamma sammankomster men få nya förslag.

I går besökte Annie Lööf Almedalen som ledare för ett oppositionsparti. Det gör ansatsen enklare. Hon talade rätt lite om sitt parti men desto mer om borgerligheten.

Det är tveksamt om hennes tal om förnyelse kommer att bli mer framgångsrikt denna gång.

De tre andra borgerliga partierna befinner sig i olika stadier av kris och självrannsakan. De behöver tid att ta ut ny kurs och reda ut interna misshälligheter.

Annie Lööf lanserade fyra områden som det nya borgerliga projektet skulle vila på. Hon talade om fri företagsamhet, grön tillväxt, valfrihet och öppenhet mot omvärlden. Men områdena präglas av oenighet. Där finns splittrande frågor om att luckra upp anställningstryggheten, avveckla kärnkraften, inskränka privata företags möjligheter att tjäna pengar i välfärd samt slutligen invandringspolitiken.

Annie Lööf sade att hon aldrig kommer att vika en tum från att försvara det öppna samhället . Då fick hon fick den starkaste applåden.

Men hennes tre samarbetspartner är just på väg att justera den öppna kursen några tum. De vill alla ge tillfälliga uppehållstillstånd till nyanlända i stället för permanenta och M vill begränsa anhöriginvandringen.

Det kommer att bli en konfliktfråga för en ny allians. Och Centern må vara kaxigast, men är fortfarande vare sig störst eller lierad med flest.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se “

“ Mager skörd trots närodlad trivsel

MÅNDAG 29 JUNI 2015

Från sidlinjen med DN:s Viktor Barth-Kron.

Visbyhimlen är klarblå och stämningen i medeltidsidyllen är lugn, för att inte säga saktfärdig, när årets politiska sommarkollo smyger i gång kring lunch på söndagen.

Ett par kinesiska turister tittar förundrat på de paviljonger som snickras upp kring tvärgatorna i Visby hamn. Ute i Almedals-parken sitter ett tiotal piratpartister (ja, det finns så många) och har picknick i godan ro.

Den enda föraningen om världen utanför är TV4:s stora tv-skärm, strax intill parken. Där berättar nyhetsuppläsaren med olycks-bådande stämma om Greklandskris, terrordåd och mord. Går man några tiotal meter bort hörs den dock inte längre. Skönt så, tycker nog många.

Partierna gör förstås vad de kan för att skapa drama i idyllen.

Utspelen för att möta Sveriges samhällsutmaningar är klara. Håll i er, twittrar Moderaternas parti-sekreterare Tomas Tobé.

Den som vill kan se en språklig förskjutning här. Är det verkligen utspel som möter Sveriges samhällsutmaningar? Utspel är ett ord som signalerar taktiserande, positionering snarare än resultat. Faktisk politik brukar kallas reformer. Om man ska vara petig.

I dag är det dock Centerpartiet som står för utspelen, och visst går de att beskriva som reformer. Annie Lööf står på en bädd av klöver i ett tält och pratar om grön skatteväxling för sammanlagt fyra miljarder kronor. Tankarna känns igen, även om lite är nytt. Det är närodlad politik med förra säsongens råvaror, uppfrästa med ekologisk lök.

Vilket förstås inte är något att klaga på i sig. I all nyhetsjakt är det lätt att glömma att utbudet av politiska ståndpunkter är begränsat. Den som kommer med en helt ny tanke till varje presskonferens har antagligen inte tänkt klart.

Centerpartiet befinner sig annars i en lite märklig situation. Många kurvor pekar åt rätt håll – förtroendet växer både för partiledaren och för partiets politik på nyckelområdet miljö. Annie Lööf seglar till skillnad från förr i medial medvind och verkar liksom partiet också gilla oppositionsrollen högt och rent.

Humöret är på topp. Det är bara väljarstödet som saknas.

Lanseringen av Annieansen, med Lööf som självutnämnd oppositionsledare, får nog sägas ha misslyckats. Trots det stora blå partiets långa partiledarvakuum tenderar folk som varken vill ha regeringen eller SD att stötta Moderaterna i första hand. Som vanligt.

I senaste DN/Ipsos är C med 5,4 procent till och med passerade av det allmänt utdömda Folkpartiet.

Å andra sidan har Centerpartiet mest pengar och flest kändisar engagerade i sitt Almedalsprogram. Sådant kan vara minst lika viktigt för självkänslan, en eftervalsbaksmällans sommar som denna.

Viktor Barth-Kron viktor.barth-kron@dn.se “

“ Utvandrarna fler i dag än på Karl-Oskar och Kristinas tid

MÅNDAG 29 JUNI 2015

Utvandringen från Sverige slog förra året toppnoteringen under 1800-talets emigrationsvåg till Amerika. SCB räknar med att utflyttningstrenden fortsätter – samtidigt som invandringen minskar.

Utvandringsvågen under 1800- talet, som Vilhelm Moberg levandegjorde i sin utvandrar-trilogi, känns nog avlägsen för många när Migrationsverkets rapporter om höga migrationstal avlöser varandra i medierna. Men samtidigt som invandringen befinner sig på samma höga nivåer som på 1990-talet är utvandringen just nu i nivå med den under emigrationsåren.

Den tidens toppår 1887 utvandrade 50 786 personer från Sverige. 2014 var samma siffra 51 237 personer, alltså 451 fler. Sett till antalet invånare i Sverige var andelen utvandrare dock betydligt större under 1800-talet än nu. Under 1887 utgjorde utvandringen en procent av befolkningen medan siffran i dag är en halv procent.

Att många ändå väljer att flytta från Sverige i dag har flera förklaringar, enligt Andreas Raneke, som jobbar med demografisk analys på SCB.

– Det har kommit många personer för att studera eller arbeta, samt andra EU-medborgare, och de flyttar ofta efter ett par år i landet. Rörligheten mellan länderna är större i dag, säger han.

En stor del av de personer som flyttar från Sverige är ungdomar och barnfamiljer. En grupp, som visserligen inte utmärker sig till antal, men som har större benägenhet att flytta från Sverige, är personer med föräldrar som är födda i ett annat land. Enligt Andreas Raneke beror det delvis på att de som barn följer med föräldrar som utvandrar.

– Sedan betyder det nog en del att man har kopplingar till ett annat land genom föräldrarna. Man kan tänka sig att en del flyttar till något av föräldrarnas ursprungsland, säger han.

Fram till 1930-talet var Sverige ett utvandringsland, det vill säga utvandringen var större än invandringen. Därefter har förhållandet varit det motsatta och vi har haft en nettoinvandring. Sedan slutet av 1990-talet har kurvan över nettoinvandring generellt sett pekat uppåt. Förra året invandrade 75 729 personer.

Enligt huvudscenariot i SCB:s senaste prognos över den svenska migrationen antas utvandringen från Sverige fortsätta att öka samtidigt som invandringen sjunker. Det kommer att på sikt ge en sjunkande nettoinvandring, enligt prognosen. Att invandringen väntas gå ned beror enligt analytikerna på SCB på att antalet konflikter i världen blir färre, vilket ger en lägre asylinvandring.

– På längre sikt tänker vi oss att asylmigrationen kommer att avta samtidigt som vi kommer att fortsätta se flöden mellan EU-länder och de nordiska länderna, samt från studenter och arbetskraftsmigranter från länder utanför EU och Norden, säger Andreas Raneke.

Eftersom prognoserna bygger på antaganden finns det även en prognos där invandringen antas öka respektive sjunka mer än huvudscenariot (se grafik).

Italienfödda Rosa Cusato Sörnäs flyttade från Sverige 2001. Hon och maken Erik tog beslutet att styra sitt flyttlass till Rom efter att han fått en ny tjänst i den italienska huvudstaden.

– Han jobbade för ett amerikanskt företag som bestämde sig för att expandera. Vi fick möjlighet att välja mellan Italien och London och då tänkte vi: Varför inte?

Paret hade då ett barn och tanken var att de skulle bo permanent i Italien. Men livet i Rom passade dem inte riktigt: Varje dag tillbringade Rosa Cusato Sörnäs timmar i trafiken och möjligheten att arbeta fulltid, utan att anställa en person som passade barnen, var inte möjligt, menar hon.

Beslutet föll därför på att flytta tillbaka till Sverige igen.

– Rom är en fantastisk stad, men det kändes för krångligt och därför valde vi att flytta tillbaka igen, säger Rosa Cusato Sörnäs.

Rosa Cusato Sörnäs och Erik Sörnäs med barnen Alexander och Denise packar inför sommarsemestern i italienska Salerno. Men att flytta söderut igen, efter elva år i Sverige, är inte aktuellt

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se “

“ Expert: Frihandeln dör med regeringens förslag

MÅNDAG 29 JUNI 2015

Upphandlingsexperten Andrea Sundstrand sågar regeringens utspel om att svenska livsmedel ska gynnas genom krav på djurskydd i upphandlingar. Enligt henne går det rakt emot hela idén med frihandel inom EU.

I en debattartikel i söndagens DN skriver civilminister Ardalan Shekarabi (S) tillsammans med LRF:s ordförande Helena Jonsson att det är ”obegripligt hur det offentliga Sverige hanterat frågan om djurskyddskrav i upphandlingar de senaste åren”. Enligt dem finns det stora möjligheter för kommuner, landsting och andra myndigheter att styra offentliga upphandlingar med fokus på ekologiska livsmedel och ställa krav på kvalitet som skulle göra att svenska livsmedel gynnas.

Men enligt Andrea Sundstrand, doktor i offentlig rätt och en av Sveriges främsta experter på lagen om offentlig upphandling, LOU, gör civil-ministern det väl enkelt för sig i debattartikeln.

– Skulle vi börja ställa specifika krav som gynnar enbart svenska produkter så kommer snart Storbritannien, Tyskland, Italien och alla andra göra samma sak. Och då har vi snart ingen frihandel längre, säger hon.

De senaste åren har kommunerna fått kritik för att de är dåliga på att ställa krav i upphandlingar. Sveriges Kommuner och landsting, SKL, har flera gånger reagerat och ansett att kritiken varit orättvist hård. Nu får man alltså stöd av forskaren Andrea Sundstrand som anser att civilministerns debattartikel saknar konkreta förslag.

– Det går säkert att ställa mer krav på livsmedel än vi gör i dag. Men den här debattartikeln ger ingen som helst vägledning om hur detta ska gå till, säger hon.

Enligt henne är det långtifrån givet hur sådana krav ska formuleras för att inte bryta mot de EU-direktiv om frihandel som Sverige förbundit sig till. För att ställa krav måste dessa gälla saker som det finns mycket tydliga bevis för att de verkligen leder till högre kvalitet på produkterna.

Det måste också vara krav som på ett trovärdigt sätt går att kontrollera att de verkligen efterföljs.

I debattartikeln nämner Shekarabi och Jonsson bland annat anti-biotika-användningen och antyder att svenska offentliga inköpare skulle kunna ställa hårdare krav som gör att kött från länder med hög antibiotikaanvändning skulle kunna uteslutas.

– Om vi tar det som exempel så stämmer det ju att svenska djur får mindre antiobiotika. Men det är inte så enkelt att det bara går att ställa kravet att antibiotika-användningen ska vara under en viss nivå för att man ska köpa in. Det skulle ju nämligen kunna innebära att djur inte får antiobiotika när de faktiskt behöver det, vilket i så fall ökar deras lidande och inte självklart leder till högre kvalitet, säger Andrea Sundstrand.

Erik Olsson erik.olsson@dn.se

Fakta.

Sveriges offentliga sektor köper in tre miljoner måltider varje dag. I debattartikeln skriver civilminister Ardalan Shekarabi (S) och LRF:s ordförande Helena Jonsson anser att kommunerna måste kunna göra mer för att svenska livsmedelsproducenter ska vinna upphandlingarna. “

“Omtvistad sekund förlänger natten

MÅNDAG 29 JUNI 2015

Natten mot onsdag är det dags att ställa om klockan igen. Men lugn, det handlar bara om en sekund.

Samtidigt kan årets skott-sekund, den 26:e i ordningen, bli den sista.

Den är över på ett ögonblick. Ändå är skottsekunden ett omtvistat fenomen. Trots att skottsekunder inträffar relativt sällan, kan en minut som plötsligt har en sekund ”för mycket” ställa till det för it-system runt om i världen. Förra gången, årsskiftet 2012–2013, fick ett antal stora webbplatser problem.

En rad länder, bland dem USA, vill därför att skottsekunderna avskaffas. Andra, som Storbritannien, håller emot.

– En sekund låter kanske lite. Men i vårt digitala samhälle spelar en sekund rätt så stor roll, säger Per Olof Hedekvist, ansvarig för tidhållning på Sveriges tekniska forskningsinstitut.

– Å andra sidan gäller det ju åt båda håll. Det kan ju bli problem på lång sikt om vi låter bli att lägga in sekunderna också, tillägger han.

Det var atomklockornas intåg som väckte behovet av att justera världstiden.

Plötsligt var uren mer exakta än jordklotet, som snurrar relativt varierat runt sin egen axel. Som om det inte räckte med att jorden, över tid, långsamt saktar ned, kan större jordbävningar och mängden is som smälter vid polerna påverka hastigheten.

TT

Fakta. Sekunden

Årets skottsekund är den 26:e hittills, vilket innebär att jordens rotation sedan 1972 har saktat ner 26 sekunder jämfört med atom-urens tidsmätning. “

“Hon öppnar för högre pensionsålder

MÅNDAG 29 JUNI 2015

Socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S) är öppen för att införa högre ålders-gränser för pensionen.

– Annars gröper vi ur pensions-systemet och pensionerna sjunker, säger hon i en sommarintervju med DN och lovar att redan i höst skynda på frågan om hur vi ska förmås att arbeta längre.

Vi lever allt längre, men pensionsåldern ökar inte alls i samma takt. Det gör att pensionerna måste räcka längre och därför, menar allt fler, måste arbetslivet också bli längre. För drygt tre år sedan nämnde förre statsministern Fredrik Reinfeldt till och med att arbetslivet kunde sträcka sig till 75.

Pensionsåldersutredningen föreslog häromåret att de åldersgränser som finns i dag ska höjas successivt i takt med den stigande medellivslängden (se faktaruta).

Socialdemokraterna och arbetsmarknadens parter har dock varit tveksamma, milt uttryckt. Därför har frågan gått i stå i Pensionsgruppen, där de borgerliga och rege-ringen föreslår förändringar av pensionerna.

Nu blir Annika Strandhäll den ledande socialdemokrat som tydligast säger att pensionsåldern måste höjas.

– Medellivslängden ökar med ett år varje decennium. Men den ålder som människor går i pension har inte ökat i den utsträckning som man trodde när man träffade den överenskommelse som vårt pensionssystem vilar på, säger hon.

– Man måste våga se det här i vitögat. Åstadkommer vi inte en förändring så innebär det att vi gröper ur pensionssystemet och att pensionerna sjunker, tillägger hon.

Samtidigt skyndar hon att säga att frågan är ”komplex” och radar upp motargumenten: många orkar inte arbeta ens till 65, andra socialförsäkringar som a-kassa och sjukförsäkring måste anpassas och så vidare.

Ändå tycker sig Annika Strandhäll se en förändring i debattläget. Fredrik Reinfeldts uttalande om ett arbetsliv till 75 års ålder för drygt tre år sedan skapade rabalder.

– Men i dag är frågan mer mogen. Jag upplever att parterna på arbetsmarknaden ser faktumet (med den stigande medellivslängden) i ögonen.

För ett par veckor sedan hölls ett seminarium om ett längre arbetsliv i regi av just Pensionsgruppen. Ministern ser det som en avspark för det fortsatta arbetet kring de olika -åldersgränserna för pensioneringen.

– Det kommer att ta fart ytterligare efter sommaren, säger Annika Strandhäll.

Det senaste beskedet från gruppen har dock inte handlat om åldersgränserna utan om hur AP-fonderna ska styras. Ett förslag från gruppen har nu skickats ut på remiss – och väckt ont blod.

Förslaget går bland annat ut på att fonderna ska få en ny myndighet som huvudman, vars främsta uppgift blir att skapa en referensportfölj som fonderna ska mätas mot. Kritiken från fondchefer, Svenskt Näringsliv och de fackliga centralorganisationerna, inklusive LO, har varit massiv.

Kritiken leder till att fonderna mister sin självbestämmanderätt, sägs det, vilket öppnar för politisk styrning. Referensportföljen gör att de kommer att fungera som en enda indexfond, vilket innebär risker för en sämre avkastning – till men för framtida pensioner, hävdar kritikerna.

Strandhäll tycker att kritikerna tar i för mycket.

– Man får ha lite is i magen. Vi skickar ut förslaget på remiss och svaren ska vara inne i oktober. Då har de här instanserna alla möjligheter att framföra sina synpunkter. Vi i Pensionsgruppen kommer givetvis att ha en förnyad diskussion och ta del av de synpunkter som kommit in, säger hon.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Fakta.
Statlig pension möjlig från 61 års ålder

Sverige har ingen egentlig pensions-ålder.

I dag får man lyfta statlig pension från 61 års ålder och fortsätta arbeta med skydd av Lagen om anställningsskydd (Las) till 67 år.

De flesta människors pensionering brukar infalla mellan dessa årsdagar.

Pensionsålders-utredningen föreslog att dessa gränser skulle höjas etappvis, först till 63, respektive 69 och därefter i takt med stigande medellivslängd. “

”Sverige står på en fast grund”

MÅNDAG 29 JUNI 2015

“ Sverige står stabilt även om det blir oro på finansmarknaderna på grund av Greklandskrisen. Den bedömningen gör finansminister Magdalena Andersson (S).

Hon vågar inte spekulera i hur finansmarknaderna kommer att reagera när handeln öppnar på måndagen efter helgens dramatiska utveckling kring Greklands ekonomi.

– Det är väldigt svårt att förutse. Å ena sidan är det väldigt dramatiskt det som händer, å andra sidan står den europeiska ekonomin betydligt starkare än vad den gjort tidigare, säger hon och menar att Sverige har bra förutsättningar att klara turbulens på marknaden.

– Vi är förberedda genom att vi har låg statsskuld och att vi har minskat underskotten sedan 2014. Vi står på en fast grund när det gäller de offentliga finanserna. Dessutom har de svenska bankerna klarat sig väldigt bra i de stabilitetstester som gjorts, vilket är bra om det blir turbulent.

Magdalena Andersson pekar också på att svenska banker inte är direkt exponerade mot Grekland och att vi inte har någon stor handel med landet.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“ Billigare byggande om färre behöver p-plats

MÅNDAG 29 JUNI 2015

Stockholm ändrar regelverket för hur många parkeringsplatser som måste byggas i ett bostadsprojekt. Den som bygger enbart små bostäder intill en tunnelbanestation slipper nästan bygga p-platser. Reglerna ändras både för miljöns och för ekonomins skull.

Stockholm hade till för inte så många år sedan ett p-tal på 1,0. Det betyder att den som byggde ett flerbostadshus måste anlägga minst en parkeringsplats per lägenhet. Eftersom bilägandet i flerbostadshus i Stockholm beräknas ligga kring 0,5–0,6 bilar per bostad ledde det till onödigt många bilplatser i garage i många byggprojekt.

Eftersom det är dyrt att bygga garage – 300 000–400 000 kronor per plats – ledde det också till onödigt höga byggkostnader.

Sedan flera år har Stockholm mer flexibla p-tal och snart ska ett regelverk för ännu flexiblare p-tal med grön guldkant behandlas i kommunfullmäktige.

De nya p-talen utgår från ett intervall på 0,3–0,6 platser per bostad beroende på hur bra kollektivtrafiken är på platsen och hur nära Sergels torg huset byggs. Det kan sänkas ännu mer om ett hus som byggs domineras av små lägenheter och höjas om huset domineras av riktigt stora bostäder. Dessutom justeras p-talet nedåt om byggherren

satsar på alternativ till privatbilen som bilpooler, trygga cykelrum, leveransskåp för mottagande av hemkörda varor samt subventionerade SL-kort.

– För oss har det varit viktigt att hitta en modell som är begriplig och som kan användas för i stort sett alla tänkbara bostadsprojekt, säger Jan Valeskog (S), ordförande i exploateringsnämnden.

Han betonar att det är viktigt både för ekonomin i bostadsprojekten och för miljön att det inte byggs för många parkeringsplatser.

– Men man måste ändå tänka på att många familjer i Stockholm äger en bil, som bara används på helger och semestrar och behöver en parkeringsplats, påpekar Jan Valeskog.

Det råder relativ politisk enighet om de nya flexibla och gröna p-talen, som de kallas. De borgerliga partierna vill dock utgå från intervallet 0,4–0,7 platser per bostad.

I några stora bostadsområden på senare år har Stockholm haft en medveten politik att dra ned på antalet parkeringsplatser – som Hammarby sjöstad där politiken ledde till p-kaos framför allt i den först färdigbyggda delen. Utanför tullarna är det också oftast gratis att parkera sin privatbil på de gator som staden äger.

Finns det inte risk för nytt p-kaos om det byggs färre parkeringsplatser i nya hus?

– Nej, det tror vi inte. Men den modell vi inför kommer hela tiden att följas upp så att det blir som vi tänkt. Sedan kommer det ganska snart att införas andra parkeringsregler även utanför innerstaden, säger Jan Valeskog.

Anders Sundström

anders.sundstrom@dn.se

Fakta.

Bilinnehavet per bostad i Stockholms stadsdelar – inklusive förmånsbilar – varierar från 0,94 i Älvsjö till 0,42 på Södermalm.

Exploateringskontoret har försökt räkna om bilinnehavet så att det visar hur det ser ut i flerfamiljshus genom att anta att bilinnehavet i småhusen är 1,0 per hus – vilket snarare kan vara i underkant än i överkant. Då varierar bilinnehavet i områden med flerbostadshus mellan 0,58 per hushåll i Spånga-Tensta till 0,42 på Södermalm.

Byggen av småhus berörs inte av p-talen eftersom det anses att bilen då ska få plats på tomten. För studentbostäder och ungdomsbostäder krävs enbart besöksparkering. “

“ Nytt glasrike återuppstår ur skärvorna

MÅNDAG 29 JUNI 2015

2013 gick Orrefors i graven och det en gång så berömda Glasriket verkade krossat. Men nu spirar framtidshoppet igen. DN:s Lotta Jonson åkte till Småland för att undersöka läget.

Det har gått två år sedan den svenska glasindustrins flaggskepp Orrefors lades ner. Vad blev det av Glasriket i Småland, med anor ända sedan 1700-talet? En avfolkningsbygd med förgiftad mark, en turistfälla eller ett mot alla odds överlevande konstnärligt centrum för svenskt glas?

Allt samtidigt faktiskt.

Det triangelformade området mellan Växjö och Kalmar, där det för femtio år sedan fanns över trettio glasbruk, är en avfolkningsbygd. Ett bestående minne efter en resa genom det forna Glasriket är övergivna industribyggnader. Ofta finns vägskyltar kvar men väl framme ingenting eller bara en shop.

Runt Kosta, det största ännu levande bruket, ligger paradoxalt nog de största försäljningsställena av sådant som inte hör till den egna produktionen.

– Det har blivit som ett tivoli, menar Olle Brozén, en av de många glasformgivare som tidigare var knutna till industrin.

Men det finns hopp.

Redan 2012 gav regeringen alla i trakten berörda myndigheter i uppdrag att se över vad som behövdes för att Glasriket, ett av Sveriges starkaste varumärken, skulle överleva krisen. En av många komplexa frågor är om det exempelvis är staten eller någon annan som ska betala saneringen av marken efter hundratals år av miljöfarlig produktion?

För ett halvår sedan kom slutrapporten. Den pekar på en rad möjligheter – förutsatt att länsstyrelser, kommuner och regionförbund samarbetar. Somliga av Glasrikets problem handlar om att de uråldriga sociala och samhällsekonomiska strukturerna består. Bruksandan, där var och en håller på sitt, lever kvar.

Nu har regeringsuppdraget förlängts fram till och med 2017 för att ge möjlighet att konkretisera förslagen till förändring. Under tiden har bland andra glasformgivaren Olle Brozén, numera frilans, tagit ett eget initiativ och startat ett litet galleri i Åfors, några kilometer söder om Boda.

Där visas just nu glas av Simon Holm, Lina Nieminen och Björn Friborg, alla tre med anknytning till The Glass Factory i Boda.

– Här ska finnas glas med kvalitet. Allt tillverkat i trakten. Ett framtida scenario är att göra en enkel sommarhytta och driva den tillsammans med några andra. Hyttan och galleriet kan bli en del av en helt annan sorts glasrike, hoppas Olle Brozén.

Av de bruk som producerade bruksgods i serier eller andra kollektioner finns inte många kvar förutom Kosta. Skruf gör glas (ritat av bland andra Carina Seth Andersson, Gustaf Nordenskiöld och Ingegerd Råman) på uppdrag av Svenskt Tenn. Och Bergdalahyttan startade på nytt i mars sedan Roger Johansson, erfaren glasslipare, tagit över efter att en tidigare kinesisk ägare gått i konkurs.

– Jag vill ge Bergdala ett ärligt försök, har anställt två och jobbar själv i sliperiet. Här finns ett kulturarv att vårda. Någon outletskylt kommer aldrig upp här, intygar Roger Johansson.

Också bruken i Målerås (dit Ludvig Löfgren flyttat sin produktion) och Örsjö håller i gång och drivs av hantverkare med mångårigt kunnande. Där kan glasdesigner hyra plats och få hjälp med att förverkliga sina glasidéer.

Förutom Boda är Pukeberg den viktigaste centralpunkten för utvecklingen. Där ligger Riksglasskolan och här ska det upprättas ett kompetenscentrum med bland annat glasforskning. Förhoppningsvis med hjälp av EU-pengar.

The Glass Factory i Boda omfattar ett glasmuseum inklusive utrymmen för tillfälliga utställningar. Nyligen öppnade ”Quo Vadis” med ett femtiotal svenska glaskonstnärer. Den speglar ”läget i landet” så att säga. Numera driver The Glass Factory också Boda glasbruk i samma lokaliteter. Chef för det hela är Maja Heuer, nyligen hemkommen från ett internationellt glassymposium i Venedig.

– Att sätta Boda på samma karta som Louvren i Paris och Metropolitan Art Museum i New York kändes stort. Det pågår ett paradigmskifte i Glasriket just nu, numera är det nödvändigt att öppna upp mot omvärlden om man ska överleva. Därför satsar vi mycket på internationella konstnärliga kontakter, säger Maja Heuer.

Hon är uppvuxen i Berlin. Stämningen i lilla Boda beskriver Maja Heuer som lite av den i tv-serien ”Twin Peaks”. Men hon har inte ångrat att hon flyttade, tvärtom. Kommunens kulturanslag är ovanligt stort per capita räknat och kommunledningen välvilligt inställd till verksamheten i Boda.

– Nu har vi fått snurr på den egna hyttan också och öppnar försäljning i liten skala. Här ska konstnärer kunna experimentera fritt. Eller kanske göra prototyper för en framtida industriproduktion. Visst är det kul med turister som vill se glasblåsning. Men den konstnärliga kärnan är ändå viktigast, betonar Maja Heuer.

Med hjälp av pengar från kommunen har en av de äldre byggnaderna strax intill renoverats. Nu finns där både lägenheter och ateljéer som i samarbete med bland annat Kulturrådet, Iaspis, Konstfack och Beckmans ska användas för ”artists in residence”; här ska gästande glaskonstnärer få bo och arbeta.

Åsa Jungnelius, som liksom Olle Brozén jobbat som fast anställd för Orrefors Kosta Boda AB, har fått i uppdrag att se till att verksamheten blir stabil och strukturerad. Hon är dessutom initiativtagare till konstprojektet Residence-in-Nature där det postindustriella glasbrukssamhället undersöks.

Ett av Jungnelius verk med det temat visas just nu på Växjö konsthall. Hon är även inblandad i ett metodutvecklande konstprojekt, knutet till Kalmar konstmuseum, som just sysslar med begreppet Glasriket.

– Jag har kommit underfund med att jag vill stanna här, platsen intresserar mig. Den tid när till exempel alla dricksglas tillverkades i Småland är visserligen över. Men här finns så mycket kvar, så mycket kunnande ute i buskarna, säger Åsa Jungnelius.

Som en motvikt till de större konstprojekten har hon köpt en glasugn till sin ateljé i Månsamåla. Där ska hon bland annat göra bruksvaror:

– Jag och två andra formgivare, Fredrik Paulsson och Gustaf Nordenskiöld, har startat ett nytt varumärke. Tre gånger om ordnar vi en pop up-butik. Sen säljer vi våra glasföremål på nätet.

Glasriket lever vidare. På flera nivåer. Inte som tidigare, men starkt nog.

Lotta Jonson

Fakta. Glasutställningar i sommar

”Glass is Tomorrow” på Nationalmuseum Design i Kulturhuset Stadsteatern, Stockholm t o m 23/8. Läs recension här bredvid.

”Quo Vadis” på The Glass Factory, Boda, t o m 10/1 2016. Under temat ”svenskt glas i förändring” undersöker ”Quo Vadis” glaset som material och praktik. Här finns en provkarta över tendenser, bearbetnings-metoder och motivval inom dagens svenska glaskonst.

”Vald av glas – Ann Wolff”, Designmuseet i Halland, Falkenbergs museum, t o m 6 /9. Retrospektiv utställning med glas skapat av Ann Wolff, formgivare av den välkända ”Snowball”, tillika konstnär.

”Gudrun – minnet av en storm”, Växjö Konsthall, t o m 6/9. En utställning i flera delar med Bigert & Bergströms installation ”The weather war”. Samt glasskulpturer och andra föremål i Åsa Jungnelius ”Apburen”.

”Målerås 125 år – Historiska nedslag”, Sveriges glasmuseum, Smålands museum, Växjö t o m våren 2016.

Kosta Boda Art Gallery, Kosta, t o m jan 2016. Konstglas med tyngdpunkt på Kjell Engmans utställning ”Travellers” och Bertil Valliens ”In transit”. Även konstglas av Ulrica Hydman-Vallien, Anna Ehrner och Göran Wärff.

Galleri Brozén, Åfors. Under sommaren 2015 visas glas av Olle Brozén, Björn Friborg, Simon Holm och Lina Nieminen.

”Wood”, Skrufs glasbruk, Skruv, t o m 31/8. Carina Seth Andersson och Skruf ställer ut bruksglas med skogstema.

”Studioglas i förändring”, Sveriges glasmuseum, Smålands museum, Växjö. I den nyligen invigda permanenta utställningen visas hela studioglasrörelsens utveckling från 1968 och framåt.

”Steninge loves Småland”, Galleri Steninge, Steninge slott, Sigtuna, t o m 2/8. Här deltar femton glaskonstnärer från Glasriket. “

“ Samlingsutställning. Alltför traditionell jakt efter glasets framtid

MÅNDAG 29 JUNI 2015

”Glass is tomorrow”, ”Stockholmsglas”, Nationalmuseum design, Kulturhuset Stockholm. Visas t o m 23/8.

Det är som om Fredrik Nielsens friskulpterade glaskaraff drabbats av ett vulkanutbrott. Där man förväntar sig en prydlig pip väller det fram glasmassa. ”Silverpiece #4” är ett föremål som visar på glasets inneboende kraft, och det är precis vad Nationalmuseum designs senaste utställning vill.

”Glass is tomorrow” är ett försök att samla ihop de skärvor av europeisk glasindustri som finns kvar och bygga något nytt av dem. Man vill rädda ett kulturarv för att kunna skapa ett nytt. Återupprätta glaset som material och gifta ihop existerande glastekniker med nya: som till exempel att laminera glaset, eller koppla ihop det med nya ljusteknologier.

Det som nu landat i en vandringsutställning startade redan 2011 som en öppen plattform, delfinansierad av EU:s kulturprogram, för europeiska glashyttor, producenter, skolor, formgivare och glasblåsare. En mängd workshopar i Sverige (The Glass Factory), Finland, Frankrike, England, Turkiet och Tjeckien har resulterat i de 200 glasföremål av drygt 50 formgivare som nu ställs ut på långbord i Kulturhuset.

Nationalmuseum Designs ljusa och luftiga hörnlokal är som gjord för en glasutställning, med sina många fönster och Edvin Öhrströms 130 ton tunga glasobelisk på Sergels torg i blickfånget.

Att de utställda föremålen tillverkats i anrika glashyttor verkar också lovande. Här finns till exempel objekt från franska Meisenthal, kallad ”art nouveaus vagga” eftersom det var här René Lalique revolutionerade det tidiga 1900-talets glas. Men förvånansvärt många av föremålen på långborden känns trots förutsättningarna ganska traditionella. Till undantagen hör Louis Thompsons/George Kennards frihandsblåsta lampa ”Liquid fusion”, tillverkad i franska Domaine de Boisbuchet, och Sevgi Kes/Ali master teams frihandsblåsta akvarium ”Drop”, tillverkat i turkiska Denizli.

Den morgondag som det talas om syns tydligast längst in i lokalen. Där har Nationalmuseum, i den egna bonusutställningen ”Stockholmsglas”, låtit tio Stockholmsbaserade glasformgivare gå upp i skala och visa skulptural glaskonst av i dag.

Simon Klenells jordglobsformade ”Bordsspegel” i blåst, försilvrat glas, känns som ett självklart steg in i framtiden, både för glaskonsten och Klenell själv. Det är ett objekt som, precis som Fredrik Nielsens intillstående ”Purple pitcher”, lyckas avdramatisera den inneboende elegansen i materialet. Nielsen har själv blåst sin pjäs på småländska The Glass Factory och sedan lackerat den med lila metallic på Frittes Billack på Lidingö.

Gunilla Kihlgrens ”Öga II” berättar i stället en historia om den bitvis dramatiska process som glasblåsning alltid innebär. Det är en ”vas” av massivt glas, blåst av mästaren Pino Singoretto i Murano, Italien. En

massiv, 80-kilos glasklump, formad på pipan under en fyra timmar lång (och garanterat både tung och svettig) arbetsprocess.

Jag anar att Kihlgren tänkt i samma banor som en gång Edvin Öhrström med obelisken där ute på torget. Hans ord sammanfattar så bra vad som krävs för att återupprätta glaset: ”Jag vill ta fram glasets naturliga kraft!”

Fotnot: I samband med utställningen publiceras boken ”Glass is tomorrow – reinventing glass art & design in Europe”, ArchiBooks & Pro Materia.

Annica Kvint

konst@dn.se “

“ Bra förslag i dålig trend

TISDAG 30 JUNI 2015

När Stefan Löfven och Socialdemokraterna på måndagen gjorde sitt stora Almedalsutspel handlade det alltså om skolan. Tre miljarder extra ska gå till ”särskilt skickliga lärare” för att höja yrkets status och samtidigt de fallande skolresultaten.

Att satsa på skolan och lärarna är välkommet. Man kan vara ogin och påpeka att den stora och långvariga urholkningen av undervisningens kvalitet, den svaga disciplinen och bristen på kunskapsfokus i skolan har blivit så allvarliga problem att några lärarmiljarder knappast räcker långt.

Men lärarna är, som Löfven påpekade på presskonferensen, nyckeln till att vända utvecklingen. För få vill in i yrket, det är ingen konkurrens om utbildningsplatserna och nästan alla blir antagna. En viktig förklaring är att lönerna eroderat. En svensk högstadielärare med tio års erfarenhet har sämre köpkraft än kollegerna i samtliga nordiska länder utom Island.

Den svenska skolan är i stort behov av totalrenovering. Höjda löner till skickliga lärare är ett steg i rätt riktning.

Stefan Löfven och hans parti-kolleger hade uppförsbacke på sin väg till Visby-skolan där förslaget presenterades under partiets dag i Almedalen. De dåliga beskeden kom slag i slag. DN/Ipsos mätning

visar att förtroendet för S sjunker, inte minst på de tunga politikområdena.

Moderaterna har klart bättre förtroende vad gäller jobb och sysselsättning och utklassar Löfven i ämnet ekonomi – 43 procent tycker att M har bäst politik på området, 20 procent svarar S.

Dessutom faller regeringen tillbaka i Svensk väljaropinions vägning av de fem största mätningarna. De fyra -Allianspartierna får 40,9 procent medan regeringen och stödpartiet V landar på 39,5 procent. S går visserligen framåt men ligger kvar på nästan-Juholt-nivå: 26,7 procent.

I Almedalen höll dock partisterna huvudet högt på sin dag, och det kan de väl fortsätta med ett tag till. Få rege-ringspartier belönas av väljarna mellan valen. Ändå finns skäl till oro för S. Koalitionen med Miljöpartiet påminner om en vresig gubbe som delar lägenhet med sin truliga och lätt kaotiska tonårsdotter. Pappa bestämmer och dottern är lika sur oavsett om hon får ta del i beslutet eller inte.

Stefan Löfven själv visar ofta prov på bufflighet och är förvånansvärt lätt-retad, vilket inte minst debatterna mot Annie Lööf visat.

Sannolikt kommer partiet, och regeringen, framför allt att dömas efter hur de lyckas med jobben. ”Lägst arbetslöshet i Europa”, lovade Löfven, men hittills har inget synts mer än uppfinnandet av spännande ting som industrikansler, innovationskatapulter och diverse samordnare.

Att skylla på Alliansen och att man inte regerar på egen budget kommer snart inte att hålla längre.

På måndagen kom en helt ny glosa ur den Löfvenska ordboken: ”utvecklingsmoral”. Det ansågs av S-ledaren som något mycket viktigt och handlade om allas vår skyldighet mot oss själva och samhället att, tja, utvecklas.

Den som om ett år minns ordet och kan redogöra för dess betydelse för-tjänar en kanna Guteglass på Social-demokraternas Almedalsdag 2016.

DN 30/6 2015 “

”Förbjud oseriös behandling av psykiskt sjuka patienter”

TISDAG 30 JUNI 2015

Hot mot patientsäkerheten. I Sverige får i princip vem som helst försöka bota svåra psykiatriska sjukdomar som schizofreni och bipolaritet – med vilka metoder som helst. Det är dags att även psykiskt sjuka får skydd i lagen. Enbart legitimerad personal ska få behandla psykiatriska diagnoser, skriver läkare, psykologer och debattörer.

Allvarliga sjukdomar som cancer och aids får inte behandlas av personer utanför sjukvården. Däremot finns det fortfarande inget som hindrar outbildade lekmän att försöka bota såväl schizofreni som bipolaritet. Det är ett hot mot patientsäkerheten och leder till svårt lidande för de som felbehandlas. Nu måste även personer med psykiska sjukdomar få ett skydd i lagen. Vi kräver därför att regeringen tar ansvar i en försummad fråga och styr upp en oreglerad sektor, skriver företrädare för en rad professions- och intresseförbund.

Psykisk ohälsa utgör i dag ett av de största folkhälsoproblemen, såväl nationellt som internationellt. Ängslan, oro, ångest och sömnsvårigheter har ökat stadigt i Sverige de senaste två decennierna enligt siffror från Socialstyrelsen publicerade 2013.

Psykiska sjukdomar går att behandla med vetenskapligt utprovade farmakologiska och psykologiska behandlingsmetoder, ofta med mycket goda och varaktiga resultat. Men på grund av brister i lagstiftningen hamnar många människor i stället i verkningslösa behandlingar utförda av personer med bristfälliga kunskaper, och vars verksamhet inte går att granska. I Sverige får i princip vem som helst behandla individer med psykisk sjukdom – med vilka metoder som helst.

En amerikansk genomgång på området från 2007 visar att oreglerade behandlingar ofta saknar vetenskapligt stöd, något som i bästa fall enbart kostar tid och pengar, men i värsta fall är förknippat med försämring och nytillkomna symptom, sämre tilltro till sin egen förmåga, hopplöshet och under vissa omständigheter även dödsfall. Och risken är minst sagt överhängande. En granskning av Sveriges Radios Ekoredaktion 2011 visade att många av de självutnämnda terapeuterna i Sverige inte tvekar att ta emot patienter med självmordstankar. Trots att det i detta skede kan vara livsavgörande att få tillgång till korrekt farmakologisk och psykologisk behandling. Det pågår alltså ett fullständigt livsfarligt hasardspel med allmänhetens hälsa som insats.

Svensk legitimerad personal lyder under ett strängt regelverk. Det innebär att man måste arbeta i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet, beakta sträng sekretess och dokumentera vad man gör genom att föra journal. Bryter man mot dessa regler kan man anmälas till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), och riskera att bli av med legitimationen eller till och med straffas. En felbehandlad patient kan yrka på skadestånd. Syftet med dessa regler är naturligtvis att skydda patienten.

Den som blivit felaktigt behandlad eller till och med lurad av någon som inte är legitimerad av Socialstyrelsen, är å andra sidan helt rättslös. Medan de utbildade behandlarna omfattas av stränga regler, så har vi den absurda situationen att de minst kompetenta behandlarna får göra i princip vad som helst. De får berätta för vänner och media vad klienten sagt i förtroende. Och när någon vill granska vad behandlaren har gjort, så går det inte att ta reda på eftersom dessa ”terapeuter” inte behöver föra någon journal.

Titlarna Legitimerad psykolog, Legitimerad psykoterapeut och Legitimerad läkare är skyddade i lagen. I övrigt är kreativiteten för att lura till sig kunder stor och det är omöjligt för den enskilde individen att orientera sig i djungeln av titlar och terapeuter. När man dessutom har en sjukdom som överskuggar det vanliga livet är risken att man varken har ork eller motivation för att leta sig fram till rätt ställe. Därför måste samhället ta sitt ansvar för att skydda patienterna.

Det som förvånar oss som arbetar med den här frågan är varför ingenting förändras, trots att alla är överens om problemet. Senare i år presenterar Vetenskap och Folkbildning en Demoskopundersökning om bland annat hur man ser på behandlingar för psykiska besvär. Den visar att fyra av fem av de tillfrågade tycker att det är viktigt att man kan vara säker på att behandlingen man får om man söker hjälp är baserad på noggrann forskning. Bland de politiska partierna råder det en bred enighet om att den oreglerade terapeutbranschen är ett problem. Den tidigare socialministern Göran Hägglund beklagade den bristande kontrollen av olegitimerade behandlare. Professionsförbund har länge kämpat för en förändring. Ändå har ingenting hänt. Därför tycker vi att det är dags nu.

Vi uppmanar regeringen att se över rådande lagstiftning för att bättre reglera vilka professioner som får behandla psykiatriska diagnoser, bland annat genom:

1. Utökad lagstiftning för att begränsa möjligheten att genomföra behandlingar av psykiatriska diagnoser, exempelvis psykossjukdom, depression, ångestsyndrom och ätstörningar, så att enbart legitimerad personal har rätt att behandla psykisk ohälsa.

2. Ändrad lagstiftning rörande titelskyddet så att närbesläktade begrepp inte kan förväxlas med legitimerad personal, exempelvis när en utövare utger sig för att ha en utbildning och kompetens som den saknar, även utanför sjukvårdens område.

3. Förbättrad reglering när det kommer till de aktörer som i privat regi utbildar människor i olika former av psykologisk och medicinsk behandling, och där det ofta saknas insyn eller kontroll över innehåll eller kvalitet.

Lise Bergman Nordgren, leg. psykolog, leg. psykoterapeut, fil. dr.

Gunilla Burell, fil. dr. psykologi

Linda Jüris, ordförande Beteendeterapeutiska föreningen

Dan Katz, leg. psykolog, leg. psykoterapeut

Alexander Rozental, leg. psykolog, doktorand

Heidi Stensmyren, ordförande Läkarförbundet

Linda Strand Lundberg, ordförande Vetenskap och Folkbildning

Poul Perris, ordförande Svenska föreningen för kognitiva och beteendeinriktade terapier

Anders Wahlberg, ordförande Psykolog-förbundet Li Wolf, leg. psykoterapeut “

“ Löfven behöver lite reinfeldtskt nonsens

TISDAG 30 JUNI 2015

Från sidlinjen med DN:s Viktor Barth-Kron.

På måndagen kom Fredrik Reinfeldt till Visby. I egen tillbakadragen person, sades det, men framför allt i formen av en ande.

Det började redan på förmiddagen, när Magdalena Andersson kallat till extrainsatt pressträff med anledning av den dramatiska utvecklingen kring Grekland och euron.

Den som väntat sig ett brandtal, eller ens en subjektiv kommentar, blev förmodligen besviken. Finansministern bjöd på en knastertorr nationalekonomisk föreläsning i rakt nedstigande led från Anders Borg, och svarade sedan att vi naturligtvis får vänta och se. Oavsett fråga.

Crescendot inföll sedan vid halv fyra-snåret på eftermiddagen. Stefan Löfven kallade till presskonferens i en skolsal och lät meddela att han dagen till ära avsåg lansera begreppet ”utvecklingsmoral” – en utveckling av den ”gör din plikt”-retorik som statsministern slog an på S-kongressen härom månaden. Det ska utläsas som att var och en har en skyldighet att utbilda sig, byta bana eller något annat eventuellt obekvämt om samhällsförändringen så kräver.

Känns det igen? Kanske borde Löfven följa med Fredrik Reinfeldt runt i parkerna, på den där bok-och-föreläsningsturnén om att ställa om mitt i livet.

Delar av den radikalare vänstern har redan ifrågasatt statsministerns nya individfokus, och visst kan man förstå om en och annan känner sig lite blåst. Den som till äventyrs lyssnade på retoriken före valet kunde ju lätt få intrycket att det mesta skulle ställas till rätta för de flesta om bara borgarna slutade yxmörda den svenska modellen med skattesänkningar och rut-avdrag för poolrengöring.

Allt var hur som helst inte askgrått i Socialdemokraternas Visby på måndagen. Dagens huvudnummer, vid sidan av det moraliska utvecklingsdirektivet, var de tre miljarder kronor som nu ska satsas på höjda lärarlöner.

Man kunde nästan höra Stefan Löfvens stora korporativistiska hjärta slå extra hårt när de inbjudna gästerna på pressträffen, de två lärarfacksordförandena och en S-ledamot i Sveriges Kommuner och landstings förhandlingsdelegation, samtliga sade sig vara nöjda med reformen.

En sak som Fredrik Reinfeldt hade och som Stefan Löfven saknar är dock förmågan att svara övertygande nonsens på obekväma frågor. Nu blev det lite stelt i salen när två ganska väntade invändningar restes: 1) Anser S alltså att lönegap är av godo just vad gäller lärare kontra andra yrkesgrupper? 2) Givet att S styr och har styrt i merparten av landets kommuner – hur kommer det sig att man låtit lärarna få för låga löner?

Med lite tillämpad utvecklingsmoral kanske även den typen av saker kan hanteras reinfeldtskt till nästa år. “

“ Så mycket – eller lite – har Löfvens ministrar uträttat

TISDAG 30 JUNI 2015

Här är ministrarna som har fått minst uträttat sedan regeringen tillträdde i höstas. Framtidsminister Kristina Persson (S) och gymnasieminister Aida Hadzialic (S) hamnar sist i DN:s kartläggning.

– Det är olyckligt för regeringen om ministrarna inte kommer ut med sina budskap, säger statsvetarprofessorn Tommy Möller.

När Stefan Löfven presenterade sin regering den 3 oktober förra året var det sammanlagt 24 statsråd som radade upp sig för den traditionella fotograferingen på Lejonbacken utanför Slottet. Det är lika många ministrar som i Fredrik Reinfeldts avgående ministär – ett antal som innebar att Sverige hade Europas största regering.

Då kritiserade ledande socialdemokrater storleken på regeringen med att den riskerar att leda till urvattnade och otydliga ministerposter.

DN:s granskning visar att det låg något i de farhågorna. Så här långt är det stor skillnad hur mycket var och en av ministrarna i den rödgröna regeringen har fått uträttat. Det är också stor skillnad hur mycket de olika ministrarna har synts i medierna.

DN har vägt samman en rad olika faktorer för att få fram en bild av hur aktiva de olika ministrarna har varit hittills. Vi har bland annat tittat på hur många propositioner de har lagt fram, hur flitiga de har varit i debatten och vilket intresse medier har visat för dem.

Två ministrar utmärker sig framför de andra när det gäller aktivitet. Den ena är utrikesminister Margot Wallström (S) som synts mycket både i medierna och i riksdagen. Den andra är finansminister Magdalena Andersson (S) som förutom stort utrymme i medierna också varit flitigast med propositioner och med att debattera i riksdagen. Magdalena Andersson har besvarat totalt 140 interpellationer sedan den 3 oktober. Näst flest interpellationer, 60 stycken, har ställts till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S).

I andra änden av DN:s lista finns gymnasieminister Aida Hadzialic (S) och framtidsminister Kristina Persson (S). Båda två utmärker sig genom svagt intresse från medierna. Kristina Persson har heller inte levererat någon enda proposition eller några direktiv till utredningar.

– Om jag får säga det själv så har jag varit oerhört aktiv. Men jag vet samtidigt att det inte syns i de här formella sammanhangen. Det hänger samman med att jag inte har något eget ansvarsområde. Man skulle kunna uttrycka det som att jag inte har ansvar för någonting, samtidigt som jag har ansvar för allt, säger Kristina Persson.

Hon tycker därför att det är naturligt att hon inte levererat några propositioner eller utredningar.

– Min roll i regeringskansliet är att verka i det fördolda och påverka mina kolleger och statsministern. Jag jobbar i huvudsak internt, säger Kristina Persson.

Tommy Möller, professor i statsvetenskap, tycker att det finns goda skäl för att ha en framtidsminister. Men en sådan bör även ägna sig åt opinionsbildning, anser han.

– Det ingår i hennes uppdrag att synas på den offentliga arenan. Även om hon inte lägger propositioner så bör hon vara en central-figur i den politiska debatten, säger han.

Tommy Möller konstaterar samtidigt att storleken på regeringen leder till att vissa ministerportföljer blir tämligen smala. Det leder i sin tur till att vissa ministrar riskerar att hamna i anonymitet.

– Det är olyckligt för regeringen om ministrarna inte kommer ut med sina budskap. En av ett statsråds viktigaste uppgifter är att vara synlig. Det är att betrakta som problematiskt om man inte syns, säger Tommy Möller.

DN:s sammanställning tar inte hänsyn till att flera av ministrarna ägnat mycket tid åt uppgörelser som inte ger avtryck i statistiken. Socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S) har till exempel förhandlat fram två blocköverskridande uppgörelser. Dels handlar det om bromsen i pensionssystemet, dels om en extra pappamånad i föräldraförsäkringen. Det avspeglar sig i att medieintresset för Annika Strandhäll varit ganska stort medan produktionen av rättsdokument varit mager.

Några andra exempel:

Energiminister Ibrahim Baylan (S) har inte synts mycket i medierna och har heller inte fått ur sig många dokument men har ägnat mycket tid åt den blocköverskridande energikommissionen.

Kulturminister Alice Bah Kuhnke (MP) har varit flitig i debatten men även visat politisk handlingskraft genom att riva upp det gamla filmavtalet och stoppa Sveriges Radios övergång till digital radio.

Även utbildningsminister Gustav Fridolin (MP) har förhandlat fram en uppgörelse över blockgränsen – om betygssystemet. I övrigt har varken han eller de övriga stats-råden på utbildningsdepartementet hittills åstadkommit några stora politiska avtryck. Att Fridolin hamnar högt i DN:s sammanställning beror på att han i egenskap av språkrör varit välbevakad av medierna.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se
Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Margot Wallström (S),

utrikesminister

Pressmeddelande 66

Propositioner 3

Kommittédirektiv 0

Interpellationer 41

Skriftliga frågor 87

Mediebevakning 1 083

Totalt 1 305

Kommentar: Har placerat sig i centrum genom erkännandet av Palestina och en tuff ton mot både Saudiarabien och Ryssland.

Magdalena Andersson (S),

finansminister

Debattartiklar 7

Pressmeddelande 81

Propositioner 23

Kommittédirektiv 9

Interpellationer 140

Skriftliga frågor 62

Mediebevakning 897

Totalt 1 219

Kommentar: Finansministerposten kräver alltid handling. Dessutom har budgetstriderna i riksdagen satt extra ljus på Andersson.

Åsa Romson (MP),

miljöminister

Debattartiklar 8

Pressmeddelande 77

Propositioner 3

Kommittédirektiv 3

Interpellationer 33

Skriftliga frågor 29

Mediebevakning 541

Totalt 694

Kommentar: Antalet propositioner och direktiv är inte stort men som grönt språkrör hamnar Romson ändå högt.

Gustav Fridolin (MP),

utbildningsminister

Debattartiklar 9

Pressmeddelande 68

Propositioner 6

Kommittédirektiv 15

Interpellationer 32

Skriftliga frågor 20

Mediebevakning 499

Totalt 649

Kommentar: Alliansens motstånd i riksdagen begränsar utrymmet men Fridolin har lotsat en betygsuppgörelse i hamn.

Morgan Johansson (S),

justitieminister

Debattartiklar 10

Pressmeddelande 110

Propositioner 14

Kommittédirektiv 13

Interpellationer 60

Skriftliga frågor 61

Mediebevakning 343

Totalt 611

Kommentar: Justitieministern har fullt upp eftersom han även ansvarar för de hög-aktuella migrationsfrågorna.

Peter Hultqvist (S),

försvarsminister

Debattartiklar 5

Pressmeddelande 24

Propositioner 2

Kommittédirektiv 3

Interpellationer 21

Skriftliga frågor 34

Mediebevakning 457

Totalt 546

Kommentar: Hultqvists bedrift är att han rott iland en försvarsuppgörelse med tre av de borgerliga partierna.

Mikael Damberg (S),

näringsminister

Debattartiklar 11

Pressmeddelande 102

Propositioner 5

Kommittédirektiv 3

Interpellationer 38

Skriftliga frågor 26

Mediebevakning 333

Totalt 518

Kommentar: Som ansvarig för statsministerns hjärtefråga, näringspolitiken, har Damberg hårt tryck på sig att leverera.

Ylva Johansson (S),

arbetsmarknadsminister

Debattartiklar 13

Pressmeddelande 83

Propositioner 1

Kommittédirektiv 5

Interpellationer 58

Skriftliga frågor 29

Mediebevakning 314

Totalt 503

Kommentar: Har en nyckelroll i jobbpolitiken. Hittills har det mest blivit samtal med kommuner och arbetsmarknadens parter.

Anders Ygeman (S),

inrikesminister

Debattartiklar 3

Pressmeddelande 83

Propositioner 7

Kommittédirektiv 6

Interpellationer 52

Skriftliga frågor 35

Mediebevakning 310

Totalt 496

Kommentar: Terrorhotet från IS har tvingat Ygeman, som ansvarar för polisen, att både agera och debattera.

Gabriel Wikström (S),

sjukvårdsminister

Debattartiklar 18

Pressmeddelande 95

Propositioner 8

Kommittédirektiv 3

Interpellationer 39

Skriftliga frågor 42

Mediebevakning 263

Totalt 468

Kommentar: Wikströms första tid som statsråd solkas av att lagrådet underkände hans förslag om valfriheten i vården.

Alice Bah Kuhnke (MP),

kultur- och demokratiminister

Debattartiklar 15

Pressmeddelande 62

Propositioner 4

Kommittédirektiv 8

Interpellationer 19

Skriftliga frågor 17

Mediebevakning 317

Totalt 442

Kommentar: Efter en skakig start har Bah Kuhnke hunnit att både riva upp filmavtalet och stoppa satsningen på digitalradio.

Per Bolund (MP),

finansmarknadsminister

Debattartiklar 10

Pressmeddelande 79

Propositioner 4

Kommittédirektiv 8

Interpellationer 9

Skriftliga frågor 23

Mediebevakning 309

Totalt 442

Kommentar: Lever i skuggan av finansministern men driver den tunga frågan om amorteringskrav på bolån.

Anna Johansson (S),

infrastrukturminister

Debattartiklar 9

Pressmeddelande 90

Propositioner 6

Kommittédirektiv 1

Interpellationer 38

Skriftliga frågor 26

Mediebevakning 174

Totalt 344

Kommentar: Har fått utrymme i budgeten för ökat järnvägsunderhåll. Stora testet blir infrastrukturpropositionen nästa år.

Mehmet Kaplan (MP),

bostads-, it- och stadsutvecklingsminister

Debattartiklar 3

Pressmeddelande 104

Propositioner 1

Kommittédirektiv 3

Interpellationer 27

Skriftliga frågor 15

Mediebevakning 18

Totalt 334

Kommentar: Lanseras hårt inom det egna partiet. Finansministern har gått med på den största bostadssatsningen på länge.

Åsa Regnér (S),

barn-, äldre- och jämställdhetsminister

Debattartiklar 20

Pressmeddelande 98

Propositioner 1

Kommittédirektiv 4

Interpellationer 18

Skriftliga frågor 27

Mediebevakning 161

Totalt 329

Kommentar: Ansvarsområdet är spretigt. Har synts i debatten om tiggare och har slutit ett avtal om romerna med Rumänien.

Annika Strandhäll (S),

socialförsäkringsminister

Debattartiklar 6

Pressmeddelande 47

Propositioner 5

Kommittédirektiv 2

Interpellationer 22

Skriftliga frågor 17

Mediebevakning 199

Totalt 298

Kommentar: Arkitekt bakom två uppgörelser över blockgränsen, om pensionerna och om föräldraförsäkringen.

Helene Hellmark Knutsson (S),

högre utbildning och forskning

Debattartiklar 46

Pressmeddelande 83

Propositioner 11

Kommittédirektiv 22

Interpellationer 8

Skriftliga frågor 18

Mediebevakning 105

Totalt 293

Kommentar: En minister med svagt genomslag i medierna. Utbyggd högskola är dock ingen oviktig del i Löfvens jobbpolitik.

Sven-Erik Bucht (S),

landsbygdsminister

Debattartiklar 2

Pressmeddelande 102

Propositioner 1

Kommittédirektiv 2

Interpellationer 28

Skriftliga frågor 36

Mediebevakning 113

Totalt 284

Kommentar: Har tillsatt en landsbygdskommitté och har fått hantera vargfrågan och krisen för mjölkbönderna.

Ardalan Shekarabi (S),

civilminister

Debattartiklar 8

Pressmeddelande 59

Propositioner 2

Kommittédirektiv 5

Interpellationer 19

Skriftliga frågor 17

Mediebevakning 159

Totalt 269

Kommentar: Har ansvar för att ordna en lösning för hur vinsterna i välfärden ska hanteras.

Isabella Lövin (MP),

biståndsminister

Debattartiklar 26

Pressmeddelande 65

Propositioner 1

Kommittédirektiv 0

Interpellationer 7

Skriftliga frågor 23

Mediebevakning 126

Totalt 248

Kommentar: Pressas hårt av att biståndspengar används till att finansiera det ökade flyktingmottagandet.

Ibrahim Baylan (S),

energiminister

Debattartiklar 4

Pressmeddelande 72

Propositioner 4

Kommittédirektiv 1

Interpellationer 8

Skriftliga frågor 4

Mediebevakning 99

Totalt 192

Kommentar: Politisk veteran med uppgift att ordna blocköverskridande samarbete om energipolitiken.

Aida Hadzialic (S),

gymnasie- och kunskapslyftsminister

Debattartiklar 2

Pressmeddelande 35

Propositioner 13

Kommittédirektiv 26

Interpellationer 13

Skriftliga frågor 4

Mediebevakning 95

Totalt 188

Kommentar: Regeringens yngsta minister med ansvar för gymnasieskolan. Få skarpa förslag så här långt.

Kristina Persson (S),

framtidsminister

Debattartiklar 3

Pressmeddelande 29

Propositioner 0

Kommittédirektiv 0

Interpellationer 7

Skriftliga frågor 10

Mediebevakning 80

Totalt 129

Kommentar: Osynlig minister som saknar eget ansvarsområde. Sitter på samma våning som Stefan Löfven i Rosenbad.

Fakta. Så gjorde vi

DN har sammanställt antalet propositioner, utredningsdirektiv, debattartiklar och pressmeddelanden som varje statsråd åstadkommit sedan den 3 oktober. I sammanställningen ingår dessutom hur många interpellationer och skriftliga frågor som ställts till ministrarna från riksdagsledamöterna. Uppgifterna är inhämtade vecka 26.

Därutöver har vi gjort en sökning i mediearkivet Retriever under perioden 2/10 2014–22/6 2015 och mätt träffarna. I sökningen ingår DN, SvD, Expressen, Aftonbladet, Sydsvenskan, Göteborgs-Posten, Dagens Industri, SVT:s Rapport och Aktuellt, SR:s Eko-sändningar och TV 4:s Nyheterna och Ekonominyheterna. “

“ Kritik mot att inte alla lärare får lönepåslaget

TISDAG 30 JUNI 2015

Visby. Stefan Löfven fortsätter med sin nya kärva linje. I sitt Almedalstal lanserade statsministern ett nytt begrepp – utvecklingsmoral.

– Jag tror att vi alla som individer kan göra lite till, säger han.

I en DN-intervju i maj slog Social-demokraternas partiledare in på en mer uppfordrande linje. När Stefan Löfven på måndagskvällen klev upp på scenen i Almedalsparken fortsatte han med den något kärvare tonen. Ett nytt begrepp – utvecklingsmoral – såg dagens ljus den fina sommarkvällen.

– I dag ser vi hur innovationer snabbt kommer och snabbt går. Vi måste ställa om, öka på kunskapen och hela tiden vara beredd på utveckling. Då menar jag att utvecklingsmoral är ett bra begrepp, säger Stefan Löfven.

På en presskonferens före talet förvarnade S-ledaren om att han kommer att använda uttrycket en hel del framöver.

– Ser du ditt yrke försvinna, märker du att din kompetens blivit föråldrad, då måste var och en av oss vara redo att ställa om och lära nytt. Det är din skyldighet, gjorde Löfven klart i talet på kvällen.

Och det var utbildningsfrågorna som dominerade under Social-demokraternas Almedalsdag. Löftet från valrörelsen om att höja lärar-lönerna kommer att finnas med i höstens budget. Tre miljarder kommer att läggas årligen på att höja löneläget för lärarkåren. Syftet är att höja läraryrkets status.

– Vi har för få som söker sig till läraryrket och det är för få som vill stanna i läraryrket och det är givetvis ett stort problem, säger Löfven.

Enligt regeringen innebär satsningen att ungefär 60 000 lärare ska få påökt med i genomsnitt 3 000 kronor i månaden. Vilka som är kvalificerade att ta del av löne-ökningen avgörs av arbetsgivaren och pengarna fördelas lokalt.

Stefan Löfven tillbakavisar far-hågor om att lärarlyftet kommer att innebära att fler yrkesgrupper kräver stora löneökningar.

– Vi är tydliga med att syftet är att höja läraryrkets attraktivitet. Det finns säkert fler yrken som anser sig vara felavlönade, men vi måste vara tydliga i prioriteringen. Vi har de här problemen i svensk skola och det är i skolan som framtiden börjar, säger han.

Lärarfacken, som var med på presskonferensen, välkomnar höjningen av lärarlönerna. Allianspartierna är inte odelat positiva.

FP-ledaren och förre utbildningsministern Jan Björklund anser att Gustav Fridolin begår ett historiskt svek när han går med på att höja lönerna för bara en del av lärarna.

– Han lovade gång på gång i valrörelsen att den statliga lönesatsningen skulle omfatta alla lärare. Nu blir det bara en mindre del av lärarkåren som får del av detta, säger Jan Björklund, som samtidigt välkomnar att regeringen lägger tre miljarder på lärarlöner.

Även M-ledaren Anna Kinberg Batra tycker att det är bra att regeringen satsar pengar på lärarlöner.

– Det är bra att regeringen inser att skickliga lärare behöver få bättre betalt. Men jag är förvånad över att regeringen samtidigt minskar karriär-tjänsterna med 5 000, säger Anna Kinberg Batra.

Jens Kärrman

jens.karrman@dn.se
Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. Löfvens tal

Publik: 4 600.

Väder: Soligt och några grader under 20. Kavajväder.

Största applåd: När Löfven med orden ”om du älskar Sverige, stå upp för allas frihet”, markerar mot diskriminering, homofobi och rasism.

Största skratt: Får skrattarna på sin sida när han skämtar om en skylt på ett studentflak: ”Om Löfven kan bli statsminister efter svetsutbildning finns det hopp för oss.”

Övrigt: Stefan Löfven valde att hylla den nyligen bortgångne Magnus Härenstam i talet. Ett ovanligt grepp i svensk politik som publiken uppskattade. “

“ S fortsätter söka efter en rejäl reform

TISDAG 30 JUNI 2015

Analys
Visby. Statsminister Stefan Löfven (S) är Sveriges mest pressade partiledare. Han åkte till Almedalen med Miljöpartiets hjärtefråga från valrörelsen. Men regeringens satsning på lärarlöner är sig inte lik från MP:s förslag. Den gäller inte längre alla lärare.

Stefan Löfven gick upp på Almedalsscenen i går kväll för att ta revansch. Han har brutit vallöften och gjort misstag. Förtroendet för honom faller och partiets opinionssiffror har dalat. Socialdemokraterna har dessutom förlorat förtroende i de viktigaste profilfrågorna.

Statsministern höll ett av sina retoriskt bästa tal någonsin i Almedalen, men han levererade inga nya politiska besked. S gick till val på bättre skolresultat och EU:s lägsta arbetslöshet, men partiet har fortfarande svårt att formulera trovärdiga reformer som leder dit.

På måndagen uppfyllde statsministern en del av sitt vallöfte om högre lärarlöner. Det var utbildningsminister Gustav Fridolins (MP) favoritreform från valrörelsen, och pengarna fanns reserverade i den budgetproposition som Alliansen och SD fällde i höstas.

I MP:s tappning skulle lönehöjningen gå till alla lärare. Fridolin kritiserade den förra regeringen för att den inrättade 1 600 förstelärartjänster, men lämnade resten av lärarna utan extra lönelyft.

Nu är regeringen, lärarfacken och Sveriges kommuner och landsting överens om att göra en större och bredare lönesatsning, men den går bara till varannan lärare.

Det kommer att skapa svårigheter ute på skolorna när det ska bestämmas vilka som ska bli utan, även om det finns kriterier.

”Alla lärarkategorier är felavlönade”, markerade Lärarförbundets ordförande Johanna Jaara Åstrand.

Det finns en rädsla, inte minst från LO, att politiskt beslutade löneökningar kommer att förstöra den svenska lönebildningsmodellen. Den kritiken är den tidigare fackförbundsledaren Stefan Löfven väl införstådd med. Men MP och S kom överens, även om Gustav Fridolin inte fick vara med och presentera hjärtereformen.

Det rödgröna regeringssamarbetet sliter mest på S. Det finns många socialdemokrater som är kritiska mot att regera med MP och tvingas till åtgärder som att höja skatter på bensin och kärnkraft och föra en mycket liberal invandringspolitik.

Det har varit lugnt i det socialdemokratiska partiet under Stefan Löfven, men friden varar inte för evigt. Professorn i statsvetenskap Jonas Hinnfors har ofta pekat på att partiet saknar ett rejält politiskt reformprojekt. Den senaste stora reformen var maxtaxan i valrörelsen 1998. Det är 17 år sedan.

Det är viktigt att förbättra lärarlönerna och göra yrket mer attraktivt för studenter. Men det är knappast en ny reform i klass med fem veckors semester eller maxtaxa. Och ursprungs-idén kommer ju dessutom från MP. Sökandet fortsätter.
Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

“ Medicin mot smärta kan vara overksam för kvinnor

TISDAG 30 JUNI 2015

Kronisk värk fungerar helt olika hos hanmöss och hos honmöss, enligt en ny studie. Medicin som testats på handjur kan därför vara overksam för kvinnor.

Forskare har för första gången upptäckt att olika processer i immunförsvaret är inblandade när hanmöss och honmöss utvecklar kronisk värk. Finns samma könsskillnader hos människor får det stora konsekvenser för smärtforskningen.

– Vi måste börja om från början. Den stora majoriteten av patienter som lider av kronisk smärta är kvinnor – kanske så mycket som 70 procent – och den forskning som har bedrivits har inte gagnat dem, säger Jeffrey Mogil, professor vid Alan Edwards centrum för smärtforskning vid McGill-universitetet i Montreal i Kanada.

Det senaste decenniet har många olika forskningsstudier visat att så kallade mikrogliaceller i ryggmärgen spelar en central roll när nervskador leder till kronisk smärta. Men i stort sett alla studierna gjordes på rått- och mushannar.

– Vi kunde återskapa alla publicerade resultat i hanmöss. Men vi fann att de inte fungerar alls för honmöss, säger Jeffrey Mogil.

Enligt honom har alla försök med smärtmediciner som blockerar cellerna hos människor misslyckats.

– De biologiska studierna har bara gjorts för hannar. I kliniska tester av läkemedel är det alltid både kvinnor och män med i försöksgruppen. Har du då en medicin som fungerar för män men inte för kvinnor kommer det att se ut som om ingenting fungerar, säger han.

Jeffrey Mogil och hans medarbetare fann att det var andra immunceller, förmodligen de som kallas t-celler, som gav honmössen kronisk värk.

– Så vitt vi vet är det här första gången som någon har rapporterat att ett kön använder en cell och det andra en helt annan cell för att åstadkomma precis samma resultat, säger han.

Resultaten publiceras i veckans nummer av tidskriften Nature Neuroscience.

Att det just var Jeffrey Mogil som fann könsskillnaden är ingen tillfällighet. Redan som student fick han lära sig att använda både hannar och honor i alla försök:

– Framför allt var det för att spara pengar. Vi födde upp mössen själva, och hade inte råd att döda hälften av dem. Men hade vi beställt försöksdjur hade vi nog bara beställt hannar som alla andra brukar göra.

I framtiden hoppas han att alla forskare gör som han, och han hoppas också på mediciner som tar hänsyn till biologiska skillnader mellan kvinnor och män.

– Jag har sagt länge att vi en dag kommer att ha blå piller och rosa piller. Vår studie handlar ju bara om smärta. Vem vet vad det gäller mer? Sådant här sprängstoff kan ligga och vänta även i andra fält, säger Mogil.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Fakta.

Kronisk smärta skiljer sig mellan han- och honmöss

Forskarna skapade kronisk smärta i en tass hos möss genom att skada nerver.

Efter sju dagar injicerades ämnen som blockerar mikrogliaceller.

Hos hanmössen minskade smärtan, och effekten blev större med högre dos. Hos honmössen ändrades ingenting, oavsett hur hög dosen var. Könsskillnaderna är kopplade till närvaron av manligt könshormon, testosteron.

Försöken gjordes av flera olika forskare vid tre olika laboratorier, med samma resultat.

Resultaten tyder på att hanmöss inte kan användas för studier av kronisk smärta hos kvinnor.

Källa: Nature Neuroscience “

“ Fjärrundervisning tillåts och fler får presstöd

TISDAG 30 JUNI 2015

Den 1 juli träder flera nya lagar i kraft. Här är några av de viktigaste.

Enklare att resa med ID-kort

Svenska medborgare kan resa till EU-länder utanför Schengen-området utan pass, men med nationellt id-kort. Det gäller till exempel till Storbritannien och Irland.

Fjärrundervisning införs

Om behörig lärare saknas eller om eleverna är för få, införs möjligheten att fjärr-undervisa – det vill säga att lärare och elever är åtskilda i rum men inte i tid. Bland annat ska eleverna med denna metod kunna läsa moderna språk, modersmål, samiska i sameskolan och teckenspråk.

Kommunerna ska informera om nya utbildningar

Alla kommuner blir skyldiga att informera om vilka gymnasie-utbildningar som finns i den egna kommunen och runt om i landet.

Bättre tillgång till myndigheternas handlingar

Det ska bli enklare för enskilda medborgare att ta del av offentliga handlingar – både handlingar från myndigheter och från institutioner som arkiv, bibliotek och museer.

Presstöd till fler

Lagen ändras så att fler tidningar kan få så kallat begränsat driftstöd, något som i dag bara ges till tidningar i några utvalda kommuner. Även tidningar som skriver delvis på fins-ka ökar sina chanser till presstöd.

Ansvaret för smittskyddsfrågor flyttas

Folkhälsomyndigheten tar över Socialstyrelsens uppgifter enligt smittskyddslagen och lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa.

Tydligare regler för ungdomstjänst

En ung person som döms till ungdomstjänst ska som huvudregel börja sin ungdomstjänst inom två månader från det att en dom vunnit laga kraft. Därtill ska det inte längre krävas att personen i fråga samtycker till ungdomstjänst.

I augusti och september kommer delar av regeringens jobbpolitik på plats. Traineejobb för unga inom välfärdssektorn införs, a-kassan höjs och så kallade utbildningskontrakt ska öka möjligheten för arbetslösa i åldern 20–24 år att fullfölja sin gymnasieutbildning Dessutom reduceras sänkningen av socialavgifterna för unga, för att sedan slopas helt i juni 2016. Även läx-rut tas bort.
Nina Brevinge nina.brevinge@dn.se “

“ Sverige protesterar mot Israels bordning

TISDAG 30 JUNI 2015

Sverige framförde på måndagseftermiddagen en protest till Israel efter den nattliga bordningen ”Marianne av Göteborg”. Av 18 personer ombord på Ship to Gazas fartyg är fem svenskar.

– Enligt den information som vi har fått har den israeliska marinens ingripande skett på internationellt vatten. Enligt lagen är det bara flaggstaten, i det här fallet Sverige, som får ingripa mot ett fartyg på internationella vatten. Sverige har framfört sin syn på händelsen till Israel, säger Veronica Nordlund på UD:s presstjänst.

Redan tidigare har Sverige tillsammans med EU gjort klart för Israel att blockaden mot Gaza snarast måste brytas.

– Situationen är oroväckande och Sverige anser att gränsövergångarna måste öppnas, säger Veronica Nordlund.

Det var strax före klockan halv två natten till måndagen som Ship to Gazas fartyg ”Marianne av Göteborg” bordades av den israeliska marinen. Den ombyggda fisketrålaren, vars syfte är att bryta Israels blockad, var på väg mot Gaza lastad med mediciner och solcellspaneler till ett sjukhus.

– Vi hade den sista kontakten med besättningen 00.57 på måndagsmorgonen. Då hade ”Marianne” omringats av tre israeliska fartyg, säger Victoria Strand, talesperson för Ship to Gaza.

Enligt ett uttalande från militären i Israel förekom inget våld i samband med bordningen. ”Marianne” ska flera gånger ha uppmanats att byta kurs. Besättningen och passagerarna, däribland journalisten Kajsa Ekis Ekman och politikern och musikern Dror Feiler, är kvar på ”Marianne”, som under dagen ska föras till Ashdod i Israel.

– Det går inte att få kontakt med någon på båten, de har sannolikt blivit av med sina datorer och telefoner, säger Victoria Strand, som själv var med om en liknande situation för några år sedan.

– Då bevakades vi av militärer med skjutklara vapen under den elva timmar långa resan till hamnen.

Nattens bordning skedde på internationellt vatten 97 sjömil från Gazas kust. Enligt Victoria Strand kräver Ship to Gaza ett kraftfullt uttalande från den svenska rege-ringen.

– Det handlar om brott mot internationell rätt. Dessutom har Sverige erkänt Palestina som stat, säger Victoria Strand.

Israels premiärminister Benjamin Netanyahu försvarar i en kommentar till AFP både arméns ingripande och blockaden av Gaza.

– Det här är inget annat än en demonstration av hyckleri och lögner, sade premiärministern om aktivisternas försök att bryta blockaden.

Mia Holmgren mia.holmgren@dn.se “

”Risk att skattebetalarna tvingas stå för sanering”

TISDAG 30 JUNI 2015

“ Miljöskador som följer i spåren på den svenska gruvyran synas nu av Riksrevisionen. Det finns enligt RRV tecken på att staten, och därmed skattebetalarna, kan tvingas stå för branschens saneringskostnader.

De svenska gruv- och prospekteringsbolagen avsätter för lite pengar för att täcka eventuella saneringskostnader som följer i spåren av verksamheten. Riksrevi-sionen, RRV, har därför inlett en granskning där syftet är ”att undersöka om systemet för ekonomiska säkerheter respektive tillsyn över gruvnäringens avfall fungerar på ett effektivt och ändamålsenligt sätt”.

DN har tidigare rapporterat om bristen på kontroll av gruvbolag som öppnar verksamhet i Sverige. Bolagen tillåts dra i gång en dyr och många gånger vansklig gruvdrift där notan till sist riskerar att hamna i skattebetalarnas knä.

Branschorganisationen Swemin hävdar dock att en lagändring från 2007 har minimerat risken för att skattebetalarna ska behöva stå för notan för uppstädningen.

Ett aktuellt exempel är Northland som gick i konkurs i slutet av 2014 efter ett par års drift. Northland, som fick tillstånd efter lagändringen, hade satt av 28 miljoner i säkerhet när bolaget gick i konkurs.

Kostnaderna för sanering uppskattades i årsredovisningen till tresiffriga miljonbelopp.

Företaget Tasman metals, som beviljats tillstånd för provbrytning i Norra Kärr utanför Gränna, uppvisar en soliditet på 0,27 procent. Bolaget har satt av 50 000 kronor i säkerhet för sin verksamhet.

Andra exempel är Ersmarks-berget och Svärtträsk i Lappland, där saneringskostnaderna beräknas uppgå till över 200 miljoner kronor sedan de två gruvornas ägare, Lappland goldminers, försatts i konkurs.

Länsstyrelsen i Västerbotten har gjort en kartläggning av fem gruvor som visar att miljöriskerna underskattats och att säkerheterna därför inte är tillräckliga.

RRV konstaterar nu att den svenska gruvnäringen står för en stor del av det avfall som uppkommer i landet. Avfallet kan ge upphov till en negativ miljöpåverkan genom de tungmetaller som riskerar att spridas till känsliga och skyddsvärda sjöar och vattendrag.

”Det finns tecken på att staten kan komma att behöva stå för kostnaderna för efterbehandlingen av gruvnäringens avfall på kort och lång sikt”, skriver RRV som förklaring till den utredning myndig-heten har dragit i gång.

En fråga som RRV därför vill ha utredd är om förutsättningarna för tillsyn och omhändertagande av gruvavfall på lång sikt är tillräckliga. Men det handlar också om att få svar på om gruvföretagen avsätter tillräckliga ekonomiska säkerheter för efterbehandlingen av gruvavfall.

En utgångspunkt i granskningen är att det är utövaren som är ansvarig för att undersöka och efter-behandla förorenade områden. Enligt den så kallade Polluter pays principle (PPP) ska den som förorenar också stå för kostnaderna.

RRV:s granskning omfattar förutom regeringen även myndigheter som Bergsstaten, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning och länsstyrelserna. Granskningen ska vara klar i november i år.

Som DN rapporterat tidigare har Naturskyddsföreningens tidning Sveriges Natur granskat samtliga 427 tillstånd som beviljats för undersöknings- eller bearbetnings-tillstånd mellan åren 2012 och 2015.

Tidningens genomgång av Bergsstatens och regeringens tillståndsgivning visar att många gruvbolag är kraftigt skuldsatta i förhållande till sitt eget kapital.

Vart femte bolag hade en soliditet på under 8 procent. Två av tio bolag hade en soliditet under 1 procent. Riktmärket för sunda och stabila företag ligger på 30–40 procent.

Thorbjörn Spängs

thorbjorn.spangs@dn.se “

“ Konsten att försvara människors olika värde

TISDAG 30 JUNI 2015

Världen hycklar om människors lika värde. Det krävs stor ansträngning och enfald för att se tiggeriet som någonting rättmätigt, skriver Nina Björk.

På webbplatsen Det goda samhället skrev härom veckan affärsmannen Patrik Engellau en artikel om tiggare. Engellau menade att tiggare drar sig undan det gemensamma arbetet för att i stället leva på andras ansträngningar, och att man borde betänka att ta tillbaka den gamla svenska Lösdriveriförordningen enligt vilken människor kunde sättas i tvångsarbete. Artikeln har väckt uppmärksamhet, bland annat nämnde Niklas Orrenius den i sin krönika i DN (19/6). Många har uttryckt ilska. Vilken empatilöshet! Vilken vägran att se fattigdom som någonting annat än självvald!

Helt sant. Men vi skulle också kunna läsa Engellaus artikel på ett annat sätt och då se att den bidrar till två inte oviktiga ting. Ett: den inger hopp. Två: den är en pedagogisk illustration till hur det går till när så många människor som säger sig tro på teorin om alla människors lika värde ändå försvarar en praktik av människors olika värde.

Kolla här. Engellau inleder sin artikel med att redogöra för sin spontana reaktion inför tiggare. ”Jag skäms för att jag har det bra”, skriver han. Ojämlikheten får honom alltså att må dåligt. Han reagerar på ungefär samma sätt som en grupp barn reagerar om man delar ut

klubbor och ett barn får alla. Det här är inte rätt. Någonting har blivit fel. Engellau känner: ”tiggarna borde ha fritt vivre och fri tandvård på kommunens bekostnad”.

Detta är Engellaus omedelbara reaktion – och den inger hopp. Dessutom är det en reaktion han delar med många människor: en extrem ojämlikhet i gruppen får oss att må dåligt. Jag är så privilegierad; jag vill dela med mig, jag vill att det allmänna ska sörja för de icke-privilegierade. Alla människor har ju lika värde. Varför ska några tigga och andra tjäna miljoner?

Denna spontana reaktion från Engellau stämmer dock inte överens med verkligheten. Det *är* ju trots allt så att vissa inte har någonting och andra lever i överflöd. Hur få ihop det med allas lika värde? Det är svårt. Det är en kritisk punkt. Vissa av oss ger upp, vi försöker inte få ihop det. Vi säger: vi hycklar. Världen hycklar. Den säger en sak, men gör en annan.

Andra ger inte upp utan kämpar för att få ihop det. Engellau tillhör de som kämpar, han skriver att det har ”krävts mycket möda av mig” för att komma bort från den spontana reaktionen. Hur lyckas han? Ja, han lyckas på samma sätt som de flesta: för att sammanfoga känslan och verkligheten börjar han rationalisera. Han börjar leta efter sätt att legitimera ojämlikheten.

I den moderna världen kan man ju inte längre legitimera ojämlikhet med Guds vilja och naturliga medfödda hierarkier mellan människor. Det krävs någonting annat. Det krävs att den privilegierade har förtjänat sina privilegier av egen kraft. Eller med Engellaus ord: ”Mitt filosofiska genombrott kom när jag bytte ut den där föreställningen [att ’tiggarna borde ha fritt vivre och fri tandvård på kommunens bekostnad’] mot en variant av innebörden ’jag förtjänar att ha det bra’. Jag tycker faktiskt att jag gör det. Visst, livet har gett mig en massa tur och mycket hjälp från andra, men jag har jobbat hårt också. Med den utgångspunkten gick det plötsligt att tänka”.

Här slutar alltså Engellau att känna och han märker då att det plötsligt går att tänka i stället. Han kallar detta rationaliserande för ”ett filosofiskt genombrott”. Han ”behärskas inte längre av den känslan”, det vill säga av känslan om ojämlikhet som någonting orättfärdigt. Han har kämpat för att nå dit, för att komma bort från sin ”blockerande föreställning”. Det har tagit honom, skriver han, ”några månaders funderingar att komma fram till vad som nu känns som en stabil uppfattning”.

Det går inte att ta miste på glädjen han erfar över att inte längre behöva känna sig nedslagen av ojämlikheten utan i stället kunna vila i sin privilegierade position. Äntligen mår Patrik Engellau bra igen! Men det går heller inte att ta miste på att detta har varit en kamp för honom – och där finner jag hopp; om vi inte kämpar för att hitta legitimeringar av ojämlikhet mår vi spontant dåligt av den.

Engellaus personliga lösning på problemet, att det råder en diskrepans mellan teorin om människors lika värde och praktiken av människors olika värde, är densamma som vår tids generella lösning: hårt arbete legitimerar ojämlikheten.

Och sen måste Engellau, liksom de flesta andra som söker legitimera ojämlikheten, nog dessvärre sluta tänka. För vad är ”hårt arbete”? Om jag skulle bli erbjuden att välja mellan att arbeta som Engellau arbetar

och att arbeta som tiggarna arbetar tror jag att Engellaus arbetsdag är betydligt mindre hård. Inte kan en dag i hans arbetsliv kännas så enformig, så kall, så lång som en dag i tiggarens arbetsliv? (Att inte kalla tiggande för arbete eftersom det inte sker i lönearbetets form förändrar ju inte vad det rent konkret är, knappast fritid eller nöje utan ett sätt att försörja sig.)

Tror vi verkligen att de 85 rikaste människorna på jorden som nu äger mer än dess fattigaste hälft är de som har arbetat hårdast? Tror vi det fast vi känner till arbetsförhållandena för de som sätter ihop våra mobiltelefoner eller syr våra kläder? I så fall skulle legitimering av ojämlikhet också kunna kallas ren dumhet.

Nina Björk

litteratur@dn.se

Mötet med tiggarna Läs fler artiklar samt Niklas Orrenius krönika på dn.se/kultur “

“ Nidbild av den andre. Etnografiska museet har mycket att lära om kulturers nyans

TISDAG 30 JUNI 2015

Tidigare i år besökte jag Etnografiska museet i Stockholm. I fokus stod en utställning om sydafrikanska fotografer som under 1900-talet dokumenterat landets omvälvande förändringar. Eftersom jag själv arbetar med att nyansera mediebilden av Mellanöstern var jag till en början positivt inställd till fotoutställningen. Ett gyllene tillfälle att visa upp en bråkdel av den afrikanska kontinentens mångfald, tänkte jag. I stället lämnade jag museet med bitter eftersmak.

I essän ”Orientalism igen” påpekar Edward Said att etnografin har sina rötter i ett orientalistiskt synsätt. Etnografin dokumenterar, men det samhälleliga sammanhanget saknas ständigt. Han skriver om hur orientalismen, i förhållande till islam, aldrig deltar i en dialog. Orientalister avsäger sig behovet av åsiktsutbyte med islam och dess följare.

I liknande banor betraktar jag Etnografiska museets försök – förvisso med goda intentioner – att upplysa allmänheten om det syd-afrikanska samhället. Utgångspunkten är att visa upp en historia av apartheid, segregation och civilt motstånd, men samtidigt att visuellt leda in besökaren i dagens Sydafrika med all sin modernitet och hippa subkulturer. Det är en god föresats.

Problemet är att det etnografiska fältet förmedlar ytterst lite dialog mellan objekt och iakttagare. Detta blev särskilt tydligt när en man som besökte utställningen förklarade för sin dotter: ”Där ser du vilka skjul de bor i”. Han missade vad som försiggick i bildernas centrum: entreprenörskap, dynamiken mellan det framväxande moderna samhället och traditionen, kvinnornas roll, gatukonst på skjulen.

När dialogen tystas ner återstår betraktarens tolkningsförmåga. I pappans fall tycktes den förmågan förstärka snarare än nyansera en historiskt förankrad slutsats om afrikansk fattigdom. I slutändan är vi kvarlämnade med bilder som till stor del cementerar invanda uppfattningar inom ramen för det vita västerländska samhällets representation av ”det svarta”.

Det ska dock sägas att utställningen återspeglade erfarenheter ur ett lokalt perspektiv; man hade dessutom inkluderat en dokumentärfilm som i viss mån bidrog till att bredda berättelsen bakom fotografins utveckling i Sydafrika. Och hos fotokollektivet som var involverat fanns en uttalat kritisk hållning gentemot etnografins betraktande av ”den andre”.

Trots detta förblev helhetsupplevelsen främst präglad av passivt iakttagande. En tänkbar förklaring är att fotografin som konstform blir något svårhanterlig för en ovan publik. Givetvis ska det vara möjligt att genomföra utställningar av den här typen, men det behövs samtidigt mer än bilder för att förmedla genuin förståelse, inte minst när det handlar om att bryta ingrodda rasistiska föreställningar.

Med tanke på rådande samhällsklimat, där stereotypa nidbilder av ”den andre” tilltar, bör man i stället kontextualisera dokumentationen.

Ett bra exempel, som möjligen har etnografiska inslag men ändå vilar på dialog, är svenskledda Afripedia. Genom detta digitala initiativ möter vi en uppsjö av kulturella krafter på den afrikanska kontinenten. Förhoppningsvis kan uppmärksamheten kring Afripedias uttryck influera hur Etnografiska museet – och kanske till och med etnografin i sin helhet – visualiserar och sprider kunskap om andra kulturer i identitetspolitikens tidevarv.

Adam Hedengren Grundare av medieplattformen och kunskapsorganisationen yourmiddleeast.com “

“ Caroline Englund: Samarbete krävs för att förbättra miljön

TISDAG 30 JUNI 2015

Hela världen står inför en enorm klimatutmaning de kommande åren och åsikterna om hur problemen ska lösas är många. Sveriges miljöminister Åsa Romson (MP) tror på högre avgifter för flygresor och ett nytt tankesätt kring energieffektivisering.

En rad spännande innovatörer arbetar hårt med att utveckla produkter i förhoppning om att förbättra miljön. Skåningen Mehrdad Mahdjoubi inspirerades av rymdteknik och skapade en dusch som återanvänder vatten. Och designföretaget Tomorrow machines har i samarbete med forskare tagit fram ätbara förpackningar.

Men världens länder måste hjälpas åt för att nå en lösning. DN:s korrespondent Torbjörn Petersson har rest runt i Kina för att ta reda på hur de arbetar för att byta ut den utspridda kolkraften mot solenergi.

En positiv nyhet från det stora landet i öst är att de minskade sina utsläpp av kol med sex procent under de första fyra månaderna i år. Samtidigt slåss solcellsföretagen om den lönsamma marknaden.

Trevlig läsning!

Caroline Englund caroline.englund@dn.se “

“ Romson vurmar för vindkraften. De gamla kvarnarna var det säkert folk som var emot också.

TISDAG 30 JUNI 2015

Högre avgifter för flygresor behöver införas och ett förändrat tankesätt kring energi-effektivisering krävs. Det anser miljöminister Åsa Romson (MP). DN träffade henne för att prata förnybara lösningar och miljömakt.

Miljöpartiet fick inte ens sju procent av rösterna i riksdagsvalet i fjol men har ändå lyckats sätta sin prägel i regeringsställning. Bland annat fick de Socialdemokraterna att bryta sitt vallöfte genom att höja skatten på bensin och diesel.

Känner du dig som en makthavare i miljösammanhang?

– Det gör jag så klart. Utifrån att jag har arbetat inom miljö- och -energifrågor länge och för att regeringen har en viktig funktion. Städer, privatpersoner och företag har arbetat länge och väldigt engagerat med klimatfrågan men det har saknats en nationell sammanhållning. Det känner jag ett stort ansvar för att trygga.

Intervjun med Åsa Romson görs efter en turbulent tid då hon har kritiserats för sina uttalanden i medier om Auschwitz och romer och det är en försiktig miljö- och vice statsminister som DN möter. Hon har dessutom ett hektiskt schema.

– Vissa dagar dimper det ner en indisk president vilket gör att man måste ta bort halva sitt schema. Det var i och för sig väldigt intressant, men inte riktigt vad jag hade tänkt ägna mig åt i dag, säger hon och skrattar.

Inför valet i fjol var ett av målen för Miljöpartiet och Åsa Romson att förnybara energikällor skulle stå för all energi- och värmeförbrukning i Sverige senast 2030. I regeringsställning har de fått backa om tidsplanen men Romson hoppas på att energikommissionen ska se -nyttan med en sådan ambition.

Vägtransporter ingår inte i värme- och energiförbrukning, hur ska man få det fossilfritt?

– Det är ett jättestort dilemma nu när oljepriset har sjunkit så pass mycket. Det är ett argument till att det är tid att hålla uppe styrmedlet med miljöskatter. Den miljöskatt som nu höjs på bensin och diesel är till för att de förnybara transporterna ska gynnas.

Åsa Romson tar upp utredningen som ska ta fram exakt hur man ska införa ett piska- och morotsystem där ökade kostnader på bränsle-törstande personbilar ska finansiera en starkare subvention till klimatsmarta bilar. Och om väg-slitageavgiften som ska få åkerier att betala liknande summor som i resten av EU när de använder stora vägar i Sverige.

– De senaste åren har många transporter blivit mycket billigare, det är billigare i dag att köra tio mil än vad det var för tio år sedan. Det är billigare att flyga i dag än för 15 år sedan.

Med ökad tillväxt ökar också -antalet flygresor. Är det ett -problem?

– Med den bränslemix som finns i flygplanen kommer det att bli ett stigande problem ur klimatsynvinkel och därför pågår det samtal på internationell nivå för att hitta lösningar tillsammans och synliggöra miljökostnaderna.

Vill du se högre avgifter på flyg?

– Det behöver införas. Det är orimligt i dag att man inte betalar en miljöavgift när man flyger Malmö–Stockholm, men om man åker bil betalar man ganska mycket i miljöavgift.

Åsa Romson ser två huvudkomponenter för att klara av en energiomställning, en av dem är utbyggnaden av förnybar energi där vindkraft spelar en stor roll. Romson ser en speciellt stor potential för mer havsbaserad vindkraft. Men för de som är kritiska till vindkraften, på grund av utseende eller att de är störande, har hon inte mycket till övers för.

– De gamla kvarnarna var det säkert folk som var emot också. Vissa kan ju tycka att stora solpaneler på stora tak är jättefult, men jag tror man framöver kommer se annorlunda på det. Men all energiproduktion har en viss negativ inverkan, även förnybar energi. Därför måste vi värna om energieffektivisering i första rummet.

Implementering av energieffektivisering, som är den andra delen av lösningen på energiomställningen, har Sverige goda förutsättningar för men det krävs en förändring i tankesättet, enligt Åsa Romson.

– Man ska bli medveten om att man som ett litet företag eller ett hushåll tjänar på att ställa om sitt beteende. Förut var det att byta från glöd till led-lampor, men det finns andra saker nu. Matsvinn är en sak som många har fått upp ögonen för, inte för att det är ny kunskap utan för att folk inte har varit medvetna.

Mimi Billing

mimi.billing@dn.se

Fakta.
Åsa Romson

Ålder: 43 år.

Familj: Gift och har två barn.

Bor: I Huddinge.

Yrke: Klimat- och miljöminister samt vice statsminister.

Ansvarsområden: Klimat, miljö, avfall, kärnsäkerhet.

Utbildning: Jurist-linjen, forskarutbildning doktorsexamen i juridik med inriktning på internationell miljörätt.

Politiska uppdrag: leda-mot i Grön ungdoms förbundsstyrelse, ledamot i Miljöpartiets partistyrelse, vice ordförande i miljönämnden i Stockholms stad, riksdagsledamot.

Några tidigare jobb: Första jobbet var ett sommarjobb i disken på personalrestaurangen på chassiverkstaden på Scania i Södertälje, har även arbetat som guide på Strindbergsmuseet iklädd sekelskiftesdräkt, arbetat som notarie i Eskilstuna tingsrätt och doktorand och lärare i miljö-rätt vid Stockholms universitet. “

“ Lasse Swärd: Osålda elbilar kan bli belastning för miljön

TISDAG 30 JUNI 2015

Energieffektiva elbilar och laddhybrider kan göra stor skillnad för miljön. Jag skriver kan för det är inte självklart att tekniken minskar miljöbelastningen.

För att Sverige ska nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta 2030 krävs kraftfulla åtgärder redan nu eftersom många av de bilar vi köper i dag kommer att vara i trafik även bortom 2030.

Sverige har kommit en bra bit i omställningen. Utsläppen av växthusgasen koldioxid från nya personbilar var länge bland de högsta i hela EU. Nu ligger Sverige i mitten. Vi köper allt fler bränslesnåla bilar. Andelen förnybart i drivmedlen är uppe i tolv procent efter en kraftig ökning av biodiesel, främst HVO som räknas till andra generationen biodrivmedel.

Vi har supermiljöbilarsom sockras med en statlig premie på 40 000 kronor. Sådana bilar svarar ännu så länge för mindre än två procent av nyförsäljningen, men trenden är uppåtgående.

Supermiljöbilarna kan delas in i två grupper: renodlade elbilar och laddhybrider, som kan köras på el i upp till cirka fem mil innan förbränningsmotorn tar över.

Fördelarna med eldrift är uppenbara: minskat buller, inga lokala avgaser och minskad försäljning av bensin och diesel.

Ytterligare en fördel är att elmotorn är mycket effektivare än förbränningsmotorn att utnyttja energin för att driva bilen.

Jag har i DN Motors regi kört en supermiljöbil i tre år. Bilen är en laddbar Toyota Prius, som kan köras på el i två mil innan bensinmotorn tar vid. Två mil kan låta i kortaste laget, men de flesta enkelresor är inte längre än så.

Färddatorn avslöjar flera intressanta fakta: Av totalt 3 765 mil har bilen gått på el i 1 782 mil, eller 47 procent av hela sträcken. Elförbrukningen är 2 711 kilowattimmar eller 1,5 kWh per mil.

Med den vanliga motorn igång har bilen dragit 0,49 liter bensin per mil. Det motsvarar 4,38 kWh per mil – alltså närmare tre gånger så mycket som med elmotorn.

Den höga verkningsgraden – plus minskat buller och inga lokala utsläpp – gör att eldrift ses som framtiden. Det är de flesta överens om. Däremot är varken beslutsfattare eller tillverkare överens om vilka typer av eldrift som är bäst och hur snabbt och med vilka styrmedel skiftet kan ske.

De stora tillverkarna med Toyota i spetsen menar att dagens batteridrivna elbilar kostar för mycket och har för kort räckvidd. De ser istället eldrift med bränsleceller och vätgas som den långsiktigt hållbara lösningen.

I väntan på effektivare batterier och infrastruktur för vätgas väljer tillverkarna att elektrifiera delar av bilen. Det handlar bland annat om kraftfullare startmotorer.

Störst potential för att snabbt få ned utsläppen ser tillverkarna i laddhybrider. En laddhybrid förenar elbilens fördelar i stadstrafik med den vanliga bilens räckvidd på långresor.

Vårt långtest av Toyota Prius bekräftar att man kan nå imponerande utsläppsminskningar. Men det förutsätter att man har laddmöjligheter både hemma och på jobbet.

Den som kör mest i sitt när-område kanske kan klara sig med en renodlad elbil.

Men en elbil kräver mer energi och naturresurser än en konventionell bil vid tillverkningen. Så länge den står osåld hos bilhandlaren har den därmed belastat miljön mer än en vanlig bil.

Så fort den börjar användas minskar skillnaden. Hur snabbt beror på vilken el man använder och vilka bränslen den motsvarande vanliga bilen tankas med.

Kör man sin elbil på förnybar el från vindkraft är utsläppen nära noll. Samma goda effekt blir det med vattenkraft, som svarar för närmare hälften av vår elproduktion. Även kärnkraften är bra ur fossil koldioxidsynpunkt. I många andra EU-länder är elmixen en helt annan. Med hög andel kolkraft blir de indirekta utsläppen ofta högre med eldrift.

Norge har med kraftiga styr-medel som slopad moms visat hur snabbt man kan få till ett skifte. Där är närmare var fjärde ny bil en elbil eller laddhybrid. I Sverige är andelen mindre än två procent.

Med så hög andel vanliga bilar – som kommer att rulla även 2030 – är det extra viktigt att vi får fram mer hållbara biodrivmedel, som syntetisk diesel, metanol och etanol av andra råvaror än livsmedelsgrödor. Men viktigast av allt är att välja en så bränslesnål som möjligt vid köp av ny bil. Inget är bättre för miljön än en sparad liter.

Lasse Swärd

lasse.sward@dn.se “

”Handlar ofta om etiska frågor när ett bolag hamnar i en skandal”

TISDAG 30 JUNI 2015

“ Hög transparens och förebyggande arbete med svaga grupper kan ge stora affärsmässiga fördelar för ett företag. Det tror Lena Hök, prisbelönt hållbarhetschef på Skandia. Över en lunch med studenten Linda Norrman berättar hon om sitt engagemang.

Linda: Vad var det som intresserade dig med hållbarhet? Vad är din drivkraft?

Lena: När jag pluggade ekonomi för 20 år sedan fanns det en annan syn på business. Ur det perspektivet var det enligt många ologiskt att göra något som bidrar till samhällsnyttan. Men vissa bolag arbetade på ett systematiserat sätt med att hantera samhällsutmaningar som låg nära deras affärsverksamhet. De minimerade kostnader samt skapade - affärsmöjligheter. Det var något som jag inte såg i kurslitteraturen eller lärde mig på universitetet.

Linda: Det är lätt att mäta kort-siktiga mål, men hållbarhet handlar många gånger om långsiktiga värden som man inte alltid kan mäta direkt. Känner du att du måste motivera den typen av hållbarhets-arbete hos de andra cheferna?

Lena: I dagens transparenta samhälle är det jobbigt att agera för kortsiktig vinning. Transparens gynnar långsiktighet. Det gör att man vågar fatta långsiktiga beslut.

Linda: Har du någon gång haft stora etiska kval kring ett beslut?

Lena: När ett bolag har en kris eller- hamnar i någon form av skandal, handlar det många gånger om etiska- frågor. Att man agerar på ett sätt som omvärlden inte uppfattar som konstruktiv. Då uppstår plötsligt en medvetenhet hos medarbetarna om att det här systemet som kanske varit praxis i 20 år, inte är okej. Då kan en kris vara bra på det sättet att det kräver förändring. Man måste fundera på vad vi kan stå för och vilka värderingar vi har och agera på det.

Linda: Men hur vet man vilka värderingar som är viktiga för ett bolag?
Lena: Det gäller att förstå kärnan i det bolaget tillför. Den bilden får du bäst genom att se olika intressenters perspektiv. Jag jobbade med Scandic för 15 år sedan och tog då fram en hållbarhetsplan. Vi åkte runt i Norden och intervjuade medarbetare, underleverantörer och kunder. Du kan ha experter som sätter grunden i ett värderingsarbete men alla måste få vara med och tycka till. På Scandic presenterade vi en plan utifrån vår bild av företaget. Men det var personalen som fick testa konceptet och säga att ”det här funkar för oss”.

Linda: Hur kan vi bli bättre på innovation inom offentlig sektor? Jag vill se att man vågar vara proaktiv med resurserna. Ofta reagerar man när konflikten har blossat upp. Fyra år är en ganska kort period. Om man satsar på miljö och samhälle måste vi kunna klara av att tänka 20, 30, 80 år framåt i tiden.

Lena: Näringslivet är exceptionellt bra på att klara av innovation och utveckling samt bedöma risker. Men det är också viktigt att inse värdet av sociala investeringar. Skandia som har hälsoförsäkringar har ett starkt incitament för att männi-skor ska vara friska. Inom

sjukförsäkring gör vi exempelvis insatser som riktar sig mot människor som är i en riskzon. Vi erbjuder gratis prehab-hjälp i form av läkar- eller psykologhjälp. I de flesta fall kontaktar man sitt försäkringsbolag när man redan är sjuk. 9 av 10 som kontaktar oss om försäkringsfrågor gör det innan de har blivit svårt sjuka. Andelen sjuka bland våra kunder har gått från 4,5 procent till 0,6 procent. Där kan man se att före-byggande arbete är lönsamt. Men systemen är riggade för att vara reaktiva.

Juan José Iragorri

juan.iragorri@dn.se

Lena Hök. Åt vegetarisk buffé

Ålder: 42.

Bor: Vaxholm kommun.

Familj: Man och två barn.

Fritid: Ett gott skratt eller god mat tillsammans med familj och vänner är svåröverträffat. Lyckas jag även klämma in morgonyoga eller stanna uppe för att uppskatta doften av hägg och syren är det en fullträff.

Gör: Hållbarhetschef på Skandia. Hon blev tidigare i år utsedd till årets hållbarhetschef av tidningen Miljöaktuellt.

Gör om fem år: Bidrar mer konkret till min pappas bolag som etablerar cancerkliniker i länder som saknar avancerad cancervård.

Hur lyckas man inom ditt yrke? Om man har en förmåga att visa hur hållbarhet tillför både samhällsnytta och affärsnytta så har man många spännande uppgifter framför sig.

Linda Norrman. Åt vegetarisk buffé

Ålder: 26.

Bor: Uppsala.

Familj: Sambo.

Fritidsintressen: Att driva och utveckla studentorganisationen Sustainergies.

Gör: Studerar sista terminen på masterprogrammet Environmental Communication and Management vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Gör om fem år: Driver ett stort förändringsprojekt kopplat till hållbar förvaltning av Vänern. “

“ Slopa vattnet – så tar forskarna effektivast vara på spillvärmen

TISDAG 30 JUNI 2015

Mer än hälften av all energi som produceras i ångkraftverk går förlorad. Lösningen på hur man ska ta vara på spillvärmen har länge gäckat forskare, men nu har man nått ett genombrott – genom att använda andra ämnen än vatten.

Halva Sveriges kraftgenerering kommer från ångkraftverk som använder ånga i höga temperaturer, runt 500–600 grader. Men även industrier som pappers-, -livsmedel--- och byggindustrin använder vatten--ånga i sina processer. Problemet är att energin i ånga och vatten med lägre temperatur ofta går till spillo. Samma sak gäller kylvattnet i förbränningsmotorer.

– Industriell spillvärme som är 100 grader och lägre kan du inte göra så mycket vettigt av. Men plötsligt finns hundratals möjliga medel som vi kan använda för att skräddar-sy ämnet efter applika-tionen man har, säger Magnus- -Genrup, docent i kraftverksteknik vid Lunds tekniska högskola.

De nya ämnena kan jämföras med kylvattnet i ett vanligt kylskåp men det är mer avancerat än så. Att hitta det effektivaste sättet att ta vara på spillvärmen har involverat forskare och företag i flera år. Forskare har tillsammans med företaget Climeon undersökt hur man kan utnyttja värmen som annars går förlorad i tillverkningsindustrin och i ångkraftverk. Resultatet är en anläggning som med hjälp av ämnen med helt andra egenskaper än vatten kan ta vara på värmen i vatten och ånga.

– Alla motorer använder kylvatten och värmen i den ligger på 70–95 grader. Den värmen kan vi leda in i ett annat medium som inte bara har lägre kokpunkt än vatten, utan helt andra egenskaper som passar sig för det här ändamålet, säger Thomas Öström, vd på -Climeon.

Spillvärmen kan redan i dag användas för att värma upp fabrikslokalerna, men med anläggningen kan man dessutom producera el från spillvärmen, som i sin tur kan distri-bueras för hushållselförsörjning. Climeon och andra företag i branschen kan inte ge en lösning för hur industrin ska kunna utnyttja all spillvärme, men de kan öka -elproduktion med 10 procent – energi som annars skulle gå förlorad.

Men även om restvärmen är gratis är de nya anläggningarna inte det och med dagens elpriser bromsas investeringar i sådana här projekt upp, säger Magnus Genrup. Men enligt Thomas Öström är det lönsamt att ta vara på spillvärmen även när elpriserna är låga, och han ser inget problem i att industrier byter från fossil-bränslen till förnybara -energislag.

– Så länge det finns en tillverkningsindustri kommer du alltid att ha uppvärmning av något slag. Även förbränningsmotorer kommer att finnas under oöverskådlig tid. Då kommer det också att finnas restvärme.

Mimi Billing mimi.billing@dn.se

3 andra miljövänliga uppfinningar

Led-lampan

Uppfinningen av den blå lys- dioden i början av 1990-talet ledde fram till den energisnåla och miljö-vänliga led-lampan. Upptäckten belönades med Nobelpriset i fysik 2014.

Ljungströmturbin

Ljungströmturbinen var en typ av ångturbin som omkring 1912 - konstruerades av bröderna Birger och Fredrik Ljungström. Turbin-typen har omfattande användning för el-produktion i ångkraftverk.

Solvatten

Vattenrenaren Solvatten uppfanns av Petra Wadström och drivs enbart av solens energi. Tanken var att skapa en användbar och billig produkt för de som inte har tillgång till rent vatten. Vattenrenaren är miljövänlig. “

“ Resa mot Guantánamo

ONSDAG 1 JULI 2015

Nu är det vinna eller försvinna som gäller. Något annat sätt finns inte att tolka Kristdemokraternas dramatiska terrorutspel under tisdagen. Och nej, det handlar inte om att det skulle vara fel att ta till med hårdhandskarna mot svenskar som väljer att strida för organisationer som IS. Det handlar om det monumentala inslaget av populism.

Ebba Busch Thor påpekade det orimliga i att det är tillåtet att åka och hugga huvudet av folk, våldta kvinnor och delta i folkmord. Och visst skulle det vara orimligt. Om det vore så. Men så är det ju inte.

Så sent som i år dömdes en man, som sökt och beviljats asyl i Sverige, till fem års fängelse för folkrättsbrott för att ha torterat en man i Syrien. Personer som gjort sig skyldiga till folkmord har inte någon juridisk fristad någonstans i världen.

Men det är brott som är extremt svåra att utreda och leda i bevis. Det är sannolikt därför vi inte ser fler fällande domar. Att det skulle bli lättare om man, som Busch Thor föreslår, betrakta brotten som landsförräderi är dubbelt fel. Dels för att bevisinhämtningen inte på något vis blir lättare av det. Dels för att det faktiskt inte är landsförräderi.

Inspirationen kommer från Danmark. Men där diskuteras möjligheten att lagföra krigsbrotten som landsförräderi i konfliktområden där det finns dansk militär närvaro. Den distinktionen tycks Busch Thor helt ha missat.

Hon säger att terrorkrigarna utgör ett hot mot svenska staten, men det är ju helt enkelt inte sant. Inte heller kan hon svara på om deltagande i strid i ett land som Ukraina också ska betraktas som landsförräderi.

Till den intellektuella härdsmältan ska också adderas förslaget om att neka hemvändande IS-krigare inresa i Sverige om det exempelvis finns Youtubeklipp som visar att de just huggit huvudet av folk. Här kommer inspirationen från Storbritannien. Men återigen är det en avgörande premiss som KD har missat.

I Storbritannien handlar det om människor med dubbla medborgarskap. Att neka någon med blott ett pass inresa i det egna landet är knappast juridiskt möjligt.

Ebba Busch Thor säger att KD inte tagit ställning till vilka som ska kunna stoppas, hur länge och vart de ska ta vägen under tiden. Hon vet alltså inte om människor ska sitta på Arlanda eller sättas på ett plan någon annanstans – eller vart det i så fall ska gå utan att Sverige skaffar sig alltför stora utrikespolitiska problem.

Det stora problemet med KD:s förslagsflora är avsaknaden av rättssäkerhet. Om det finns filmklipp på hur en svensk IS-krigare hugger huvudet av folk – varför då inte ställa honom inför rätta? Och vem på Arlanda är det som ska fatta beslutet om att personen som hämtar sin väska på rullbandet inte får sätta sin fot i Sverige?

Sammantaget andas KD:s förslag mer Guantánamo än svensk rättstradition. Partiet uppmanar regeringen att tillsätta en utredning utifrån förslagen.

Ska man säga ”Lycka till”? Regeringen har just presenterat ett förslag för att kriminalisera terrorresor. Och i det ryms både kloka och mindre kloka idéer. KD:s förslag är så ogenomtänkt, skissartat och populistiskt att förhoppningsvis inget parti vill befatta sig med det.

Det går att både hata terror och älska rättssäkerhet. Gärna hårda tag och långa straff för terrorbrott, men prövningen måste vara rättssäker och ske i domstol. Om KD på allvar menat någonting med att lagföra människor för terrorbrott hade partiet kunna fundera över utredningsresurser.

Internationella åklagarkammaren ansvarar för folkrättsbrott. Riksenheten för säkerhetsmål hanterar de brott som faller under lagen om uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet. Där arbetar fyra personer. På vilket sätt de skulle få lättare att hinna med om krigsbrott började definieras som landsförräderi är höljt i dunkel.

Nej, det blev ingen bra start för Ebba Busch Thor. Inte för att ämnet är felvalt, utan för att det är fel ingång. KD vilseleder väljarna genom att ge intryck av att det är fritt fram att hugga huvudet av folk utomlands, när problemet är ett annat.

Ett av dessa reella problem är hur Sverige ska hantera asylsökande krigsförbrytare. Vi får inte avvisa någon som riskerar tortyr, det är svårt att lagföra dem och det är stötande att de lever i samma områden som personer som flytt undan dem.

Den nöten får KD gärna knäcka.

DN 1/7 2015 “

”Bindande avtal nytt krav för arbetskraftsinvandring”

ONSDAG 1 JULI 2015

“ Skärpt kontroll. Arbetskraftsinvandrare är en utsatt grupp, och dagens regelverk är eftersatt. Vi ska nu kartlägga utnyttjandet av arbetskraftsinvandrare, och låta -utreda fyra åtgärder för bättre ordning och reda. Krav på bindande anställningsavtal och skärpt kontroll är två av förslagen, skriver Morgan Johansson (S).

Det är dags att se över och förbättra skyddet för arbetskraftsinvandrare. Sverige har en lång historia av arbetskraftsinvandring och vi har fortsatt behov av det i sektorer där det råder brist på kompetens. Öppenhet och mångfald är bra för Sverige, men arbetskraftsinvandring får aldrig användas för att utnyttja människor eller urholka den svenska arbetsmarknadsmodellen. Goda villkor ska gälla för alla som arbetar i Sverige.

Att människor kommer till Sverige från andra länder för att arbeta bidrar till tillväxt och till mångfald på arbetsmarknaden. Vi lever i en global värld och Sverige ska ha ett system för arbetskraftsinvandring som ger arbetsgivare möjlighet att rekrytera den kompetens de behöver och inte hittar på svensk arbetsmarknad.

Men arbetskraftsinvandring får aldrig användas för att utnyttja människor. I flera års tid har vi sett oroande rapporter om människor som luras till Sverige för att arbeta och sedan utnyttjas av skrupellösa arbetsgivare. Fackförbund beskriver hur vissa arbetsgivare utlovar bra villkor och en avtalsenlig lön när personen rekryteras och när Migrationsverket beviljar arbetstillstånd. Men när arbetstagaren väl anlänt till Sverige är det helt andra villkor som gäller, med avsevärt lägre lön, dålig arbetsmiljö och långa arbetsdagar. I särskilt allvarliga fall har förhållandena beskrivits som slavliknande. Detta är oacceptabelt.

De nuvarande reglerna för arbetskraftsinvandring trädde i kraft år 2008. Systemet bygger på att arbetsgivaren avgör om det finns behov av att rekrytera arbetskraft från ett land utanför EU. Det finns fördelar med systemet; möjligheten för företagen att snabbt och enkelt rekrytera kompetens de inte hittar på den svenska arbetsmarknaden ger svenska företag stor flexibilitet och goda möjligheter att rekrytera de medarbetare som behövs. Men med flexibiliteten kommer också ett stort ansvar.

Arbetskraftsinvandrare befinner sig generellt sett i en utsatt situation på arbetsmarknaden. Eftersom arbetet utgör grunden för arbetstagarens rätt att vistas i Sverige och resan hit kostat mycket pengar så finns det en uppenbar risk att utländska arbetstagare hamnar i en beroendeställning och känner sig tvungna att stanna kvar hos arbetsgivaren, trots dåliga arbetsvillkor.

Flera åtgärder för att motverka missbruk av regelverket har vidtagits. Migrationsverket har bland annat infört kontroller inom branscher där det har visat sig förekomma problem. Det är naturligtvis positivt, men det räcker inte. Rapporterna om att arbetskraftsinvandrare utnyttjas på den svenska arbetsmarknaden återkommer gång på gång. Den borgerliga regeringen ägnade dessvärre bara frågan ett förstrött intresse. Dessutom så arbetade man aktivt för att försvaga de fackliga

organisationer som är så viktiga för att upptäcka och beivra missförhållanden.

Det är tydligt att det nu behövs mer kraftfulla åtgärder för att få stopp på utnyttjandet av arbetskraftsinvandrare på svensk arbetsmarknad. Det måste bli ordning och reda. Regeringen kommer därför imorgon att besluta om att tillsätta en utredning i syfte att stärka arbetskraftsinvandrares ställning på arbetsmarknaden.

Utredaren ska kartlägga utnyttjandet av arbetskraftsinvandrare och därefter föreslå åtgärder som stärker de anställdas ställning på den svenska arbetsmarknaden. Följande fyra åtgärder ska utredas:

1. Krav på rättsligt bindande anställningsavtal, i stället för som i dag ett anställningserbjudande, i samband med en ansökan om arbetstillstånd.

2. Begränsningar i arbetsgivarens möjligheter att försämra villkoren efter att ett arbetstillstånd har beviljats, till exempel ett hinder mot att omförhandla avtalet under en viss bestämd tid.

3. Sanktioner mot arbetsgivare som inte uppfyller de villkor som har legat till grund för ett arbetstillstånd.

4. Ökade kontroller av arbetsgivare. Utredaren har också ett brett mandat att överväga andra åtgärder för att hindra utnyttjande av arbetskraft. Det kan röra sig om åtgärder i samband med att Migrationsverket fattar beslut om arbetstillstånd eller åtgärder då personen väl är på plats i Sverige.

Regelverket för arbetskraftsinvandring måste vara utformat på ett sätt som minskar riskerna för missbruk men ändå ger företag möjlighet att rekrytera den personal de behöver. Det bör dessutom inte innebära onödig administration för arbetsgivare och ansvariga myndigheter. En utmaning ligger därför i att få systemet att fungera snabbt och effektivt för alla de seriösa arbetsgivare som är i behov av att rekrytera arbetskraft utomlands, samtidigt som vi förhindrar att människor utnyttjas på den svenska arbetsmarknaden.

De allra flesta företag som anlitar arbetskraft från länder utanför EU följer naturligtvis regelverket och lurar inte dem som söker sig till Sverige för att arbeta. Att vissa arbetsgivare utnyttjar arbetskraftsinvandrare drabbar i första hand den enskilde arbetstagaren. Men det drabbar också de seriösa företagen. Om arbetskraftsinvandrare i praktiken betalas en lön som inte är i nivå med svenska kollektivavtal leder det till en osund konkurrens som får konsekvenser för alla de arbetsgivare som följer lagar och regler. Dessutom innebär det en press nedåt på löner och arbetsvillkor i Sverige generellt.

Sverige ska även fortsättningsvis ha ett öppet och flexibelt system för arbetskraftsinvandring. Det behövs inte minst mot bakgrund av att Sverige på grund av vår befolkningsstruktur står inför ett stort rekryteringsbehov framöver.

Men vi kan inte acceptera slavliknande förhållanden på svensk arbetsmarknad, till exempel av den karaktär som DN belyst i en rad artiklar. Det måste vi sätta stopp för.

Morgan Johansson (S), justitie- och migrationsminister “

“ Från sidlinjen med DN:s Viktor Barth-Kron: Är den borgerliga hoppborgen stor nog?

ONSDAG 1 JULI 2015

Doften av popcorn ligger tät i Almedals-parken på tisdagen. Lite överraskande är det Kristdemokraterna, och inte de traditionella folkrörelsepartierna C och S, som satsat mest på att skapa småskalig folkfest. Godiset är gratis och vädret kan ingen klaga på.

Familjens röst i svensk politik har även ordnat en hoppborg där föräldrar kan lämna in sina rastlösa avkommor. Max fem avkommor åt gången och på eget föräldraansvar – naturligtvis.

Sommartrivseln står i viss kontrast till det budskap som den nya partiledaren har med sig till Almedalen. Ebba Busch Thor rider in i Visby och drar lans mot identitetspolitiken, stökiga gäng på biblioteken, klotter och Islamiska staten. Det är närapå en full hand i det frågekomplex som brukar engagera den mer kulturkampsorienterade högern i Sverige nuförtiden.

Händelsevis är det också samma frågekomplex som Centerpartiet och Annie Lööf är tämligen ointresserade av – vilket med all tydlighet poängterades i samma park i söndags.

Lööf pekade då med båda händerna ut riktningen för vad ”hennes borgerlighet” skulle göra och inte göra framöver, och då var det fokus på skatter, valfrihet och ”öppenhet” snarare än på några hårda tag mot något.

Det sedvanliga surret tar vid på scenerna runt om parken. Riskerar kanske Busch Thors hårdföra attityd, på tvärs med partiets historiskt mjuka profil, att skrämma bort KD-väljare?

Vilka väljare då, kan man lite cyniskt undra. En snarlik analys tycks ha gjorts på partihögkvarteret.

När Alliansens framtida hållbarhet diskuteras har utgångspunkten ofta varit de mindre partiernas förhållande till Moderaterna. Borde de kanske ”profilera sig på egen hand”, eller kommer någon på sikt rent av att närma sig Socialdemokraterna?

Den frågan är förmodligen felställd. Efter några dagar i Visby känns det som att den stora frågan är hur de veligt mellanborgerliga partierna, Moderaterna och Folkpartiet, ska förhålla sig till sina åt var sitt högerhåll radikaliserade kamrater.

”Jag viker inte en tum”, sade Annie Lööf i sitt tal. Det verkar inte Ebba Busch Thor heller ha några planer på att göra, och just nu är det lite svårt att se hur båda två ska få plats i framtidens borgerliga hoppborg. “

“ Förvirring när väljarna drar åt tre håll

ONSDAG 1 JULI 2015

Visby. I dag kan Sverigedemokraterna blicka ut över ett nytt politiskt landskap från Almedalsscenen. Höger och vänster är inte längre de självklara motpolerna i svensk politik. Väljarna drar åt tre olika håll, enligt forskningen.

På ytan är allt som det brukar i Visby: I seminariesalar och tält pågår debatter om snus och vindkraft, papperskorgarna svämmar över av lattemuggar och ovanför medeltidsstaden svävar luftskepp med logotyper. Men när sverigedemokraten Mattias Karlsson steg av färjan från Oskarshamn på tisdagseftermiddagen, kom han till en ny politisk scen. Sverigedemokraterna har vuxit kraftigt i svensk politik.

– Vi har fångat upp politiska och ideologiska strömningar som funnits väldigt länge i vårt samhälle, säger Karlsson, som är partiets gruppledare i riksdagen och ledande ideolog.

Den nya rapportboken från opinionsforskarna vid SOM-institutet – med den talande titeln ”Fragment” – slår fast att det växer konflikter bortom höger och vänster.

– Det är spännande att se hur parti-polariseringen växer fram längs andra dimensioner, säger Henrik Ekengren Oscarsson, professor i statsvetenskap och SOM-institutets föreståndare.

Traditionellt har konflikten mellan arbete och kapital – den som utgör grunden för vänster och höger – varit stark i Sverige. Den har totalt dominerat tio-i-topp-listan över väljarnas viktigaste samhällsfrågor.

Men något hände med dagordningen under 2014.

– Immigration har blivit viktigare för väljarna, men det är också våldsamma skillnader i till exempel synen på jämställdhet och på föräldraförsäkringen, säger Henrik Ekengren Oscarsson.

Så vad handlar de nya konflikterna om? Livsstil och identitet, säger en del.

I internationell forskning används ofta begreppen GAL och TAN, där GAL står för grön/alternativ/libertarian och TAN betyder traditionell/auktoritär/nationalistisk. Feministiskt initiativ och ”nyväns-tern” hamnar i ena änden, Sverige-demokraterna i den andra.

Mattias Karlsson menar att hans parti har fångat upp den konservatism som alltid funnits, inte minst i arbetarrörelsen. Han använder sin egen släkt som exempel.

– Människor i min familj har varit socialdemokrater i alla tider, men aldrig socialister. De har varit konservativa i synen på familjen, försvaret, monarkin och kriminalpolitiken. I viss mån även på invandringen och kultur och traditioner, säger han.

De politiska experterna är inte överens om varför svensk politik har fått nya dimensioner.

En del menar att det framför allt beror på utbudet av partier. Nu finns Sverigedemokraterna som ett tydligt alternativ, och då kan väljare som till exempel ogillar invandring söka sig dit.

Andra försöker se en förklaring i vår tid till väljarnas efterfrågan på partier som Sverigedemokraterna.

– De gröna frågorna, immigrationsfrågorna och globaliseringen är ju de tre stora samhällsutmaningarna för alla länder i den postindustriella västvärlden. Globaliseringen väcker massor av motkrafter, säger Henrik Ekengren Oscarsson.

Mattias Karlsson instämmer delvis: Det är inte givet att alla vinner på samhällsutvecklingen.

– Det är väl rätt uppenbart att människor med svag förankring på arbetsmarknaden inte gynnas alla gånger av reformer om arbetskraftsinvandring. Däremot finns det väldigt lite belägg för att den som väljer ett konservativt och nationalistiskt parti skulle vara en sur och bitter förlorare, säger han.

SOM-forskarna ser nu tre väljargrupper i svensk politik med ”stora känslomässiga och ideologiska avstånd”: de rödgrönrosa väljarna, alliansanhängarna och Sverige-demokraternas sympatisörer.

Det är dåliga nyheter för den som vill locka breda väljargrupper.

– Moderaterna slits itu mellan kosmopoliter och traditionalister. Socialdemokraterna är i grunden betydligt mer traditionalistiska och

mindre gröna än vad resten av vänstern är. Göran Persson lanserade det gröna folkhemmet som ett sätt att försöka vinna både nya väljare och kärnväljare. Men det lyckades inte, säger Henrik Ekengren Oscarsson.

Om Socialdemokraterna och Moderaterna har problem med det nya politiska läget, så beror det i alla fall inte på tjattret, alltså denna osaliga blandning av politiska bedömare som fyller seminariesalarna i Visby.

Förra året ägnades var och varannan panel åt att trendspana om trendbrottet i svensk politik. Det var så kallat supervalår, och Socialdemokraterna och Moderaterna kom stukade till Visby efter EU-valet.

– Jag bråkade mig igenom hela Almedalen. Jag sa att utvecklingen handlade om värderingar och välfärd och mina debattmotståndare talade om vänstervindar, minns Ulrica Schenström, seniorrådgivare på Hallvarsson & Halvarsson, och tidigare moderat statssekreterare.

De stora partierna fastnade i debatten om ekonomi och överskottsmålet.

Ulrica Schenströms budskap i årets paneler är att politiker måste se samma samhällsutmaningar som väljarna.

– Men partierna är rädda och lite taktiska. Det är ett märkligt läge i svensk politik, när Socialdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna närmar sig varandra i storlek. Ur det perspektivet är alla nya på jobbet, säger hon.

Hon deltar i åtminstone två Alme-dalspaneler ihop med den oberoende fackliga tankesmedjan Katalys chef Daniel Suhonen.

Redan i september förra året presenterade han en analys av valet 2014 på DN Debatt. Tesen var att Socialdemokraterna hade övergett kampen mellan höger och vänster.

– Vi hade trianguleringens decennium. Det började egentligen med Blair och Clinton på 90-talet. Fredrik Reinfeldt förde in det i Sverige. Man filade ned retoriken för att inte skrämma stora väljargrupper. Och sedan svarade Socialdemokraterna. De stora partierna lade sig väldigt nära varandra, säger Suhonen i Almedalen nästan ett år senare.

Han hävdar att det var ett misstag att tona ned den grundläggande konflikten i svensk politik.

– Något måste man bråka om. Är det inte ekonomisk politik, blir det burkorna och bögarna i stället, säger han.

Men han har börjat tvivla på att det räcker med klassiska vänstersatsningar för att hålla ihop Socialdemokraterna. I dag läcker partiet åt alla håll.

– Nu tror jag att man måste ta i den nationalistiska strömningen som finns i Europa, säger han.

Årets S-begrepp i Almedalen blev ”utvecklingsmoral” och det riktar sig tydligt till det konservativa stråket i arbetarrörelsen: Man ska göra sin plikt.

– Löfven är inne och nosar på frågorna. Problemet är att han inte håller i begreppen, säger Daniel Suhonen.

Det är inte första gången som det letar sig in nya dimensioner i svensk politik. Kärnkraftsfrågan på 1970-talet och EU-frågorna på 1990-talet är två exempel. Men de frågorna har så småningom inordnat sig i höger och vänster. Nyare partier som Kristdemokraterna och Miljöpartiet har också med tiden valt sida.

– Skillnaden nu är att ingen vill ha in Sverigedemokraterna i höger eller vänster. De har en annan människosyn och en annan syn på hur samhället ska fungera, säger Centerpartiets partisekreterare Micha-el Arthursson.

Bland de borgerliga partierna står Centerpartiet fast vid att uppehållstillstånden till flyktingar ska vara permanenta. Centerpartiets ledare Annie Lööf lovade på Almedalsscenen i söndags att inte vika en tum från försvaret av det öppna samhället.

– Vi är betydligt mer liberala än konservativa. Men vår liberalism är decentralistisk och grön och jordnära, säger Michael Arthursson.

Precis som meningsmotståndarna i SD ser Michael Arthursson hur Sverige går in i en debatt mellan liberala och konservativa värden:

– Jag tror att det kommer att vara rörigt i det politiska systemet innan man hittar ett sätt att hantera den här situationen.

Karin Eriksson

Det händer i dag.

Onsdag 1 juli

DN:s Almedalstält på Cramérgatan, Visby.

Programledare: Mats J Larsson.

DN.tv 09.00-09.45

God morgon, Almedalen!

I dag är det Sverigedemokraternas dag i Almedalen. Gäster: Erik Lewin, författare, Ebba Busch Thor partiledare för KD, Ewa Stenberg, politisk kommentator i DN och David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

DN.tv 11.00

”De osynliga” – Sveriges skuggsamhälle.

Seminarium om reportageserien ”De osynliga” om Sveriges skuggsamhälle där migrantarbetare utnyttjas.

Medverkande: Peter Wolodarski, chefredaktör på DN, Josefin Sköld, journalist på DN, Niklas Orrenius, journalist på DN, Roger Turesson, fotograf på DN. Dave Batstone, organisationen Not for sale, Mira Sorvino, skådespelare, Morgan Johansson (S), justitie- och migrationsminister, Elisabeth Svantesson (M), vice ordförande arbetsmarknadsutskottet.

Plats: Kongresshallen, Wisby strand.

DN.tv 18.30-20.00

God kväll, Almedalen!

Direktsändning av SD-ledaren Jimmie Åkessons tal i Almedalen med kommentarer och analyser. Gäster: Richard Jomshof (SD), partisekreterare, Jessica Ohlson, förbundsstyrelseledamot i SDU, Peter Wolodarski, chefredaktör för DN, Ewa Stenberg, politisk kommentator i DN, Erik Helmerson, ledarskribent i DN, och Viktor Barth-Kron, politisk krönikör i DN.

Övriga DN-arrangemang:

10.00

Senaste opinionssiffrorna för Sverigedemokraterna.

Gäst: David Ahlin, opinionschef, Ipsos.

12.10

”Viktors val”

Årets Almedalsupplaga av politiska krönikören Viktor Barth-Krons DN.tv-program med aktuella gäster.

13.00

Ungdomsduellen

Debatt mellan Sverigedemokratisk ungdoms ordförande Gustav Kasselstrand och Grön ungdoms språkrör Magda Rasmusson.

16.00

Kan man lita på opinions-mätningar?

Gäster: Nicklas Källebring, opinions-analytiker, Ipsos. Sören Holmberg, professor i stats-vetenskap, Karin Nelsson, opinions-analytiker, Inizio.

Uppsnappat.
Lars Ohly (V) var nöjd med sin insats i utredningen om export av krigs-materiel när han debatterade frågan på Svenska freds evenemang i Visby.

Positiv bild av ekonomin – men Grekland oroar

Visby. Den svenska ekonomin är på väg uppåt men osäkerheten är stor om vad som ska hända efter Greklands folkomröstning i helgen.

– Det är ett unikt svårt läge att göra prognoser, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

Hon presenterade på tisdagen regeringens prognoser över ekonomin och det är på det stora hela en positiv bild som målas upp. Tillväxten tickar på och väntas ligga på drygt 2 procent de närmaste åren. Samtidigt väntas arbetslösheten sjunka något långsammare än i tidigare prognoser och överskottet i de offentliga finanserna har skjutits ett år framåt till 2019. **Hans Olsson**

Offentlig upphandling ska gynna miljövänlig teknik

Visby. Regeringen vill utnyttja de offentliga upphandlingarna för att främja ny miljöteknik. Syftet är att få fram nya tekniklösningar som gynnar miljön. Dessutom får den nya Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att verka för att de miljömål som riksdagen fastställt nås.

Civilminister Ardalan Shekarabi menar att förslagen inte kommer att göra upphandlingarna krångligare.

– Det är precis tvärtom. Hindren för att främja innovationer i samband med upphandlingar är att det finns så många specifikationer som låser fast upphandlingar vid gamla lösningar, säger han. **Jens Kärrman**

"Om det finns några vackra formuleringar så är de mina." “

“ Suvdaa klagade på usla arbetsvillkor – fick sparken

ONSDAG 1 JULI 2015

Suvdaa från Mongoliet arbetade 88 timmar i veckan för 28 kronor i timmen på en Stockholmsrestaurang.

När hon klagade fick hon sparken.

I dag håller DN ett stort seminarium i Almedalen om reportageserien ”De osynliga”.

– Jag är en slav av min tid. En robot man kan göra vad man vill med.

Så sa mongoliska Suvdaa när vi intervjuade henne till DN:s reportageserie ”De osynliga”, om migrantarbetare som lever i ett skuggsamhälle där lagar och regler som skyddar oss andra inte gäller.

Bakom en låst dörr på en av Stockholms finaste gator lagade hon avancerad mat till näringslivstoppar och andra restauranggäster. Strax före publiceringen av DN:s serie ”De osynliga” fick hon sparken.

– Chefen krävde att jag skulle förfalska tiderna i tidsrapporteringen. Jag gjorde inte som han sa utan skrev mina riktiga arbetstider. Då skrev chefen om tiderna och förfalskade dem mot min vilja. Jag fick sparken för att vi var oeniga, säger Suvdaa.

Hon arbetade på restaurangen i ett drygt halvår. Chefen anställde gärna papperslösa och asylsökande mongoler.

– Mongoler vet inte mycket om svenska lagar och regler. Därför kan de utnyttjas av oseriösa arbetsgivare. För att komma till Sverige har de lånat stora summor. För att betala skulden tvingas de ta vilket jobb som helst. Därför blir de lätta offer för oseriösa arbetsgivare. De tvingas acceptera alla villkor som arbetsgivarna ställer.

Många som DN intervjuat i serien ”De osynliga” vittnar om hur arbetsgivare behandlar sina anställda olika beroende på om de har uppehållstillstånd eller inte. Så var det även på restaurangen där Suvdaa arbetade.

– Folk som har uppehållstillstånd jobbar med kort arbetstid och bra lön. Men för asylsökande och papperslösa finns inga rättigheter. Jag befann mig i en sorts slavliknande värld. Om man kritiserar åker man på ännu mer jobb som ett slags bestraffning.

Vi har skrivit om mongoliska kvinnor som utnyttjas sexuellt av sina arbetsgivare. Vad vet du om det?

– För mig har det aldrig hänt, men jag har vänner, bekanta och arbetskamrater som drabbats. De är oftast papperslösa. En del kvinnor vägrar att gå med på arbetsgivarens krav på sex och lämnar omedelbart arbetsplatsen. Andra känner sig mer eller mindre tvingade att tillmötesgå kraven. Jag tycker att det är hemskt.

Hur är det att leva i den här parallella världen?

– De arbetsgivare som jag pratar om kommer också från andra länder än Sverige. Skillnaden är att de bott i Sverige länge. De kan språket. De har pengar. De är duktiga på att använda kryphål i lagen. Utåt sett håller de sig inom lagen, de säger att de ger 13 000 kronor i månaden, den minsta lönen som Migrationsverket kräver. Inåt är det en helt annan värld. En vanlig restaurang skulle behövt dubbelt så många anställda för att klara arbetsuppgifterna som nu sköts av mycket hårt arbetande mongoler.

Vad vill du säga till politikerna som inte ser er i parallellsamhället?

– Företagen fuskar med alla sina papper och dokument. När det blir kontroll från myndig-heterna visar de upp ett falskt dokument utan att någon märker att det är falskt. Myndigheterna borde skärpa kontrollen över företagen för att inte bli förda bakom ljuset.

– Svenska myndigheter borde rikta sina blickar mot de utnyttjade migrantarbetarna och prata med dem, tycker Suvdaa.

– Problemet är att de anställda är rädda att förlora jobbet om de börjar klaga, säger Suvdaa.

– Ändå är det jätteviktigt att få dessa personer att prata om man vill veta sanningen.

Om man vill komma åt utnyttjandet är det, säger Suvdaa, nödvändigt att förstå att det finns anställda som jobbar nära chefen som har rollen att skaffa billig arbetskraft och vidarebefordra chefens regler till nyanställda. Ofta är de landsmän till dem som utnyttjas.

– De använder mongoler mot mongoler! De som står nära chefen har en bra lön och bra villkor i förhållande till de nyanställda. De fungerar som chefens förlängda arm.

På den restaurang där Suvdaa arbetade fungerade ingenting enligt lagen, säger hon.

– Ett hemskt minne är när en kollega hade skadat sin ena hand, han hade råkat skära sig djupt. Chefen krävde att han skulle jobba trots det djupa såret. ”Om du vägrar kan du sticka härifrån”, sa chefen. Många mongoler hade jobbat där. De hade ögonen fulla av tårar och dålig hälsa. Jag fick ont djupt i min själ och hoppas att det inte fortsätter så här, säger Suvdaa.

DN:s artikelserie ”De osynliga” berättade om något som var okänt för många: att Sverige har fått en ny underklass med utnyttjade migrantarbetare. Att Ica Maxi-butiker i Stockholm städas av mongoler som arbetar sjudagarsvecka för 7 000 kronor per månad. Att nordafrikanska daglönare på Årsta partihallar packar bröd och frukt för 19 kronor i timmen.

Regeringen presenterade snabbt olika åtgärder. Men går det verkligen att få bort den exploatering som är invävd i vår samhällsekonomi?

I Almedalen arrangerar DN i dag ett seminarium om människorna som lever i skuggsamhället. Medverkar gör DN:s reportrar Niklas Orrenius och Josefin Sköld, fotograf Roger Turesson samt Sveriges justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S) och Moderaternas arbetsmarknadspolitiska talesperson Elisabeth Svantesson (M). DN:s chefredaktör Peter Wolodarski leder evenemanget.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se
Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se
Så gjordes jobbet.

Granskningen

Tusentals fattiga migrant-arbetare utnyttjas i Sverige, i en skuggvärld där lagar som skyddar oss andra inte gäller. För löner under 20 kronor i timmen packar de mat, skyfflar gödsel och städar. I reportageserien De osynliga avslöjade DN hur arbeten som bygger på hänsynslöst utnyttjande och slavliknande förhållanden numera är en integrerad del av vår samhällsekonomi.

Reportrarna & fotografen

Under vintern och våren träffade reportrarna Niklas Orrenius och Josefin Sköld och fotografen Roger Turesson över hundra utnyttjade migrantarbetare över hela landet. Gemensam nämnare för nästan alla: en enorm rädsla. “

“KD vill ge svenska IS-krigare livstid

ONSDAG 1 JULI 2015

Visby. Kristdemokraterna vill kunna döma svenska IS-krigare till livstids fängelse för lands-förräderi. Och att Sverige ska kunna skicka Jas-plan för att bekämpa Islamiska staten, IS.

Årets politikervecka innebar premiär på Almedalens scen för Kristdemokraternas nya parti-ledare Ebba Busch Thor. Med sig till Gotland hade hon flera utspel som snabbt väckte uppmärksamhet.

I talet från scenen fastslog hon att svenska Jas-plan kan användas i kampen mot IS, och tidigare på dagen släpptes ett nytt sjupunktsprogram för att stoppa radikalisering och rekrytering till islamistisk terror.

Mest långtgående är punkten som handlar om att människor som strider för islamistiska terror-organisationer ska kunna dömas för landsförräderi. Det är ett brott som ger fängelse i mellan fyra år och livstid, enligt straffskalan.

– Lagstiftningen ska vara mycket tydlig och straffen kännbara om man deltar i terrorverksamhet. Vi anser att medborgare som strider för terrororganisationer liknande Islamiska staten och al-Shabaab ska kunna dömas för landsförräderi, säger Ebba Busch Thor.

Allianskollegerna i Folkpartiet ställer sig helt bakom KD:s utspel.

– Det är rätt tänkt och ett bra förslag. Landsförräderi är rätt begrepp i lagstiftningen. Vi i Folkpartiet har diskuterat samma förslag, vi måste reagera tydligare och tuffare mot det här fenomenet, säger FP-ledaren Jan Björklund.

Centerpartiets rättspolitiske talesperson Johan Hedin är däremot inte övertygad om nyttan av att lägga in frågan under landsförräderi-begreppet.

– Jag avvisar det inte helt och hållet. Men det viktiga är att vi tittar på själva straffen. Jag helt med på att vi ska ha stränga straff, säger Johan Hedin.

Moderaterna är mer avvaktande med att ansluta sig till KD:s förslag.

– Det är bra att Alliansens partier presenterar flera förslag för att motverka radikalisering och terrorism. Det är dock för tidigt att ta ställning till de enskilda förslagen, kommenterar M:s rättspolitiska talesperson Beatrice Ask.

Inrikesminister Anders Ygeman (S) avfärdar KD:s förslag som ett pr-trick och menar att regeringens förslag redan säkerställer en straffskärpning och kriminalisering av terrorresenärer.

– Det här förslaget tillför ingenting. Det här leder mer till en pr-stund för Kristdemokraterna. Straffskalan för terrorism innefattar redan livstid, säger Anders Ygeman.

– Det är något slags danmarkifiering av debatten. De försöker hitta något som låter häftigt, som signalerar kraftfullhet men som inte löser problemen, fortsätter han.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. Busch Thors tal

Publik: 2 300.

Väder: Soligt, strax under 20 grader.

Största applåd: ”Det är dags att myndigförklara småbarnsföräldrarna.” Familjepolitiken gillas av kristdemokraterna.

Största skratt: Till skillnad från företrädaren var den nya KD-ledaren sparsam med skämt. Spridda skratt vid beskrivningen av att Löfven skulle lösa livspusslet.

Övrigt: Fokus på försvar och familjefrågor i Almedalens kortaste tal hittills. “

“ Väljarna ska vinnas med batongpolitik

ONSDAG 1 JULI 2015

Analys
Visby. Ebba Busch Thors första Almedalstal profilerar KD som ett högerparti. Hon vill sätta in Jasplan mot IS och införa ett nytt livstidsstraff för extrema islamister. Ebba Busch Thor tar upp kampen om SD:s och M:s väljare.
Många kristdemokrater sneglade mot Centern och det framgångsrika valet av Annie Lööf, när de valde den goda kommunikatören Ebba Busch Thor. Lööf kom också från sitt partis högerflygel. Det tog en djup kris om ett idéprogram, men sedan enade Annie Lööf partiet och såg till att hålla sig i dess mittfåra.

De som stod bakom Göran Hägglund i ordförandestriden 2011–2012 hoppades att den nya KD-ledaren ska fatta galoppen och lämna högerkanten. Men hennes första tal i Almedalen var ett retoriskt skickligt besked om motsatsen.

Hon vill att Sverige ska gå i krig i Irak, genom att sätta in flygvapnet mot IS. Problemet med det förslaget är att det inte går ihop med KD:s hittillsvarande försvarspolitik, som säger att flygvapnet behövs för försvaret här hemma.

Ebba Busch Thor har också hämtat ett förslag till hårda tag mot islamistiska terrorister från Danmark, vilket Danskt folkeparti har varit med och fört fram.

Det handlar om att kunna döma personer som rest för att strida för IS och al-Shabaab för landsförräderi, ett brott som kan ge livstids fängelse och som enligt lagen bara gäller i krig och krigsliknande tillstånd.

Det är själva definitionen av hårda tag. En person som inte ens behöver vara svensk medborgare och som inte kan beslås med att ha mördat någon i strid, men med att ha deltagit i en väpnad terrorgrupp, ska kunna dömas hårdare än många mördare gör i Sverige. Det går redan att döma utländska stridande för mord, misshandel eller våldtäkt här, även om bevisläget är svårt. En 28-årig syrisk man dömdes för några månader sedan till fem års fängelse för folkrättsbrott och synnerligen grov misshandel, för att ha misshandlat en fastbunden fånge.

Justitieminister Morgan Johansson (S) arbetar nu med ett lagförslag om att kriminalisera terror-resor, och finansiering av dem.

Det räcker inte, anser KD, och föreslår åtgärder som att hindra misstänkta medborgare från att resa in i Sverige och att tillåta signalspaning i brottmål. KD har fjärmat sig från sin linje för tio år sedan om rättssäkerhet och brottsförebyggande politik och profilerar sig som batongparti. ”Ogenomtänkt plakatpolitik”, twittrade Advokatsamfundets generalsekreterare.

Flera borgerliga partier börjar dra slutsatser av Sverigedemokraternas stora framgångar. Sju partier gick samman i invandrings-politiken och gav SD möjlighet att bli det enda alternativet för väljarna.

Nu börjar partiernas självrannsakan, och KD går nu ut stenhårt för att försöka positionera om sig. **Ewa Stenberg** ewa.stenberg@dn.se “

“ Mordmisstänkt släppt

ONSDAG 1 JULI 2015

Den yngre av de två bröderna som är misstänkta för mord på Lisa Holm släpps fri, medan den äldre blir fortsatt häktad i ytterligare en månad. Det beslutade Skaraborgs tingsrätt på tisdagen.

Enligt åklagaren Lars-Göran Wennerholm har misstankarna mot den äldre brodern stärkts. ”Bland annat finns teknisk bevisning”, säger han i ett pressmeddelande.

Till DN säger Lars-Göran Wennerholm att det framför allt är tekniska bevis från Nationellt forensiskt centrum, NFC, som gjort att misstankarna mot den äldre brodern har stärkts. Han vill inte gå in på vad det preliminära obduktionsresultatet har gett.

Vet du själv hur Lisa Holm dog?

– Det vill jag inte svara på i nuläget, säger Lars-Göran Wennerholm.

Åklagaren meddelar samtidigt att misstankarna mot den yngre brodern har försvagats och det finns inte längre anledning till att han ska vara frihetsberövad.

Är han fortsatt misstänkt?

– Ja, vi har mycket kvar i utredningen så vi får se vad som händer.

Åklagaren berättar att man nu väntar på ytterligare besked om tekniska analyser och att utredningen fortsätter.

Stefan Lisinski “

“ Invandringens vinst: 900 miljarder

ONSDAG 1 JULI 2015

Invandringen har varit en god affär för Sverige. Utan efterkrigstidens tillskott av utlandsfödda skattebetalare hade skattkistan saknat i snitt 65 miljarder per år. Vi hade inte haft råd med lika mycket vägar, järnvägar, forskning eller försvar.
Och fortfarande täcker gruppen med utländsk bakgrund sina egna kostnader och ger en liten vinst, även om vinsten i dag är avsevärt mindre än på 1960- och 70-talen. Det fastslår en rapport från tankesmedjan Arena idé, som Arenas chefsekonom Sandro Scocco i dag presenterar i Almedalen.

– Det innebär att Sverigedemokraternas idé om att finansiera försvarsutgifter eller att rädda äldre-omsorgen genom minskad invandring helt enkelt inte stämmer, säger Scocco.

Tillsammans med docenten i ekonomisk historia Lars Fredrik Andersson vid Umeå universitet har han räknat på invandringens kostnader och intäkter varje år sedan 1950 och kommit fram till en sammanlagd vinst på 900 miljarder kronor. Utan invandrare hade Sverige i dag haft 2,5 miljoner invånare färre, och ekonomin hade varit drygt en femtedel mindre.

Vinsterna var förstås betydligt högre för 40–50 år sedan, då arbetskraftsinvandrare från Europa fyllde de svenska fabrikerna.

– Lite förenklat kan man säga att invandringen historiskt framför allt har betalat gemensamma investeringar i försvar, infrastruktur och grundforskning, säger Sandro Scocco.

Att invandringen fortfarande skulle vara lönsam – trots många nyare invandrargruppers höga arbetslöshet och stora beroende av kommunalt försörjningsstöd – bygger Scocco och Andersson på det faktum att den 1,6 miljoner stora gruppen utrikes födda har färre kostnadskrävande äldre och fler i förvärvsarbetande ålder än gruppen inrikes födda.

Därför kan de utrikes födda –trots lägre sysselsättningsgrad – finansiera samhällets kostnader för den egna gruppens konsumtion av samhällstjänster och transfereringar. Det räcker att runt sex av tio av 15–74-åringarna har ett jobb och betalar skatt för att de utrikes föddas ekvation ska gå ihop. Det ligger i linje med dagens sysselsättningsgrad på 59 procent.

För att gruppen inrikes födda ska betala för alla ”sina” gamla krävs däremot att närmare sju av tio har jobb och betalar skatt, det vill säga 66–68 procent. 2014 låg sysselsättningsgraden för infödda på 66 procent.

Förvisso innebär invandringen ofta stora initiala kostnader, men all invandring bör ses som en investering, anser rapportförfattarna. De jämför med barn: de kostar mycket under uppväxten, men betalar tillbaka när de börjar jobba.

– Den centrala frågan är att optimera investeringen genom en avvägning mellan initiala kostnader för utbildning, arbetsmarknadsåtgärder och sociala insatser och förväntad framtida avkastning, framhåller Sandro Scocco.

– Den helt avgörande integrationskraften är läget på arbetsmarknaden. Klarar vi att hålla någorlunda bra fart på den så blir invandringen en bra affär, annars inte.

Tove Nandorf

tove.nandorf@dn.se

Fakta. Så här har Arena idé räknat

Med utgångspunkt från SCB-data delas Sveriges invånare i två grupper, en med utländsk bakgrund och en med helsvensk.

För varje år sedan 1950 har man sedan tittat på hur många individer i respektive grupp som finns i varje ålder, och räknat på kostnaderna för respektive typindivids genomsnittliga konsumtion (samhällstjänster, transfereringar, kollektiva nyttigheter som till exempel infrastruktur och försvar), samt varje typindivids genomsnittliga skattebidrag till statskassan.

För gruppen med utländsk bakgrund har den högre genomsnittliga konsumtionen av försörjningsstöd och andra transfereringar räknats med, samt den lägre sysselsättningsgraden (färre skattebetalare).

Enligt rapporten är den ackumulerade vinsten sedan 1950 900 miljarder kronor. Från slutet av 1970-talet minskar vinsterna betydligt, men invandringen har trots det gått ihop ekonomiskt varje år förutom under 1990-talets krisår, och går i dag enligt forskarna med ett litet överskott. “

“ Saab hoppas på export av nya ubåtar

ONSDAG 1 JULI 2015

Visby. Med bättre smygteknik, mer avancerade sensorer och vapen med högre precision ska nya ubåtar öka Sveriges försvarsförmåga i Östersjön.

En prislapp på 8,6 miljarder kronor gör det till statens största beställning sedan Jas Gripen. Nu hoppas leverantören Saab på en exportsuccé.

För det första ska två av marinens nuvarande ubåtar halvtidsmodifieras för att öka livslängden. För det andra ska Saab leverera två helt nya ubåtar mellan 2022 och 2024.

– Vi får mer smygteknik, bättre sensorer och bättre vapen. Det är en vidareutveckling av den kunskap som vi har lyckats skaffa oss som nation sedan 100 år. De två nya ubåtarna skulle jag säga är världens bästa konventionella ubåtar, säger Saabs vd Håkan Buskhe.

Projektet kommer enligt Saabs vd att både alstra arbetstillfällen och exportmöjligheter. Redan nu anställer företaget ett antal hundra personer i Karlskrona och Malmö. Dessutom betyder det arbete för svenska underleverantörer.

– Det finns ett antal länder som ska ha nya ubåtar. Vi tittar på Polen, Nederländerna, Norge och Kanada till exempel. Där kommer vi att vara med, säger Buskhe.

Enligt Lena Erixon, generaldirektör på Försvarets materielverk, är detta den största svenska försvarsordern efter flygplanet Jas Gripen. Hon betonar vikten av att Kockums nu ägs av Saab, efter att ha varit tyskt en tid.

– Undervattensförmågan är definierad som ett väsentligt säkerhetsintresse. Det är viktigt att behålla produktionen, designen och underhållet inom Sverige.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se “

“Livet i Farsta – som de unga ser det

ONSDAG 1 JULI 2015

Farsta. När gamla stadshuset vid Slussen renoveras passar utflyttade Stadsmuseet på att undersöka livet utanför tullarna. I år står Farsta i fokus. Berättelser och bilder från stadsdelen samlas in. Bland annat av ungdomar som sommarjobbar med att dokumentera olika sidor av sitt Farsta.

Det är ganska tomt på tjänstemän i Tuben i Farsta som är en kombination av fritidsgård och stadsdelskontor. I mötesrummen huserar i stället ungdomar som runt datorer skapar berättelser i ord och bild om sin stadsdel.

– Här finns väldigt mycket kultur, från graffiti till teater. Det är som en bra påse gott och blandat, säger Nadia Iwanek som är med i den grupp som dokumenterat kulturen i Farsta.

De är inne på den sista av de tre veckor de sommarjobbar på uppdrag av Stadsmuseet. Josefin Tiderman, Tove Nyquist och Sara Persson gör sin berättelse som en vandring i Farsta med nedslag på olika viktiga platser. Det finns förstås platser som är viktigare än andra, centrum och Farstabadet, men också andra – gärna ute i naturen. Just närheten till grönska och natur är det som i stort sett alla ungdomar i projektet lyfter fram som Farstas största tillgång.

– Här kan man bo fem minuter från en sjö med fem minuter till centrum och tunnelbanan in till stan. Det är bra, säger Sara Persson.

– Farsta kan vara väldigt lugnt och fint. Men det finns en mörk sida också, droger och brottslighet. Jag har flera vänner som det inte gått så bra för säger Stephen Eckerstedt Aparicio, som är med i den grupp som valt att skildra Farstas två sidor.

I deras berättelse finns både ”våldtäktstrappan” och ”gangsterkullen” där stöldskydd från nystulna kläder öppnas genom att plasten bränns sönder.

– Det finns flera väldigt mörka och skumma platser i centrum, säger Äjä Bonnah.

I gruppen är de rörande överens om att de lite äldre inte har en susning om hur den mörka sidan av stadsdelen ser ut. Samtidigt är de lika överens om Farsta egentligen är en bra plats att leva på.

– Det är en bra blandning av alla sorters människor. Men det är synd att många hus blivit bostadsrätter, det gynnar bara de som har mycket pengar, säger Stephen Eckerstedt Aparicio.

I Farsta finns ungefär lika många bostadsrätter som hyresrätter och ganska många småhus. Stadsdelen kommer att förändras rejält de närmaste 10–15 åren. Stockholms stads planer för Farsta rymmer omkring 8 000 nya bostäder. Den kommande omdaningen av stadsdelen gjorde att Stadsmuseet valde Farsta som första etapp för projektet ”Stadsmuseet på plats”.

– Vi har väldigt lite dokumenterat från Farsta. De flesta bilderna är från tiden det byggdes och på höga hus, säger Anna Ulfstrand, chef för dokumentationsenheten på Stadsmuseet.

Hon ser renoveringen och stängningen av museet som en möjlighet att samla in material och berättelser om den största delen av Stockholm – den utanför tullarna. Jonas Hellström som är handledare för de sommarjobbande ungdomarna och Johan Stigholt som hjälper till med det fototekniska vid behov håller med.

– Vi har väldigt lite bilder från de förorter som inte har fått en stämpel som problemområden, konstaterar Johan Stigholt som är fotograf på museet.

– Det här handlar om samtidsdokumentation för framtiden kan man säga. Om 50–60 år är det säkert historiskt intressant att läsa berättelser om Farsta gjorda av ungdomar, säger Jonas Hellström.

Han erkänner att han de första dagarna var rejält nervös för hur det skulle gå för ungdomarna att skapa dokument om Farsta på tre veckor. Han är lugnare nu.

– De ser mycket med helt andra ögon än vi som är lite äldre och de är oerhört kompetenta. Det gäller bara att hålla fingrarna borta så mycket som möjligt, säger Jonas Hellström.

Omdaningen av Farsta där stadsdelen inom ett par decennier kommer att ha nästan dubbelt så många invånare är en fråga som självklart

berör de unga som snart ska försöka få tag på en bostad – och samtidigt gillar grönskan i Farsta.

– Vi är förstås intresserade av att det byggs bostäder. De som redan har en bostad kanske inte är lika intresserade, konstaterar Rasmus Elvén.

– Men om de bygger på de stora parkeringarna så får de gärna göra det, tillägger Nadia Iwanek.

Till helgen ska ungdomarnas berättelser vara klara. Senare i sommar kommer andra ungdomar att göra sina berättelser. Nästa år är det Östberga som gäller; Östberga är nästa etapp i projektet ”Stadsmuseet på plats.” Kanske blir det sommarjobb för ungdomar även där.

– Det här är det bästa jobbet jag har haft, säger Äjä Bonnah.

Anders Sundström

anders.sundstrom@dn.se
Fakta.

Stadsmuseets dokumentation av vardagslivet i Farsta fortsätter året ut. Omkring 300 skrivna berättelser har redan samlats in och i höst fortsätter man med workshoppar och andra möten. Samtidigt genomförs bland annat stadsvandringar och barnvandringar för förskolebarn.

Nästa år kommer Östberga att stå i fokus för museets förortssatsning. Vilken stadsdel det blir därnäst är oklart. “

“ Oförnuft och känsla härskar i vår samtid

ONSDAG 1 JULI 2015

Med anspelningar på känslor och vaga föreställningar växer sig nationalismen stark. Men genom att sprida välunderbyggd kunskap kan trollen drivas på flykt, skriver Sven-Eric Liedman.

Rykten är riskabla budbärare. Någon som känner någon annan har berättat vad en tredje har hört från en fjärde. Lösa förmodanden får fast form.

Som nu det ”organiserade tiggeriet”. Det är oklart vad som skulle vara organiserat. Uttrycket får sin mörka kraft genom närheten till ett annat uttryck: den organiserade brottsligheten. Tiggarna, hukande vid sina plastmuggar, får en hotfull likhet med knarkhandlare.

Tiggarna befinner sig på samhällets marginal och väcker därför både oro och aggressioner. Men kunskaper om dem börjar också ta form. Energiska samhällsforskare och goda journalister håller på att kartlägga deras liv, deras verksamhet och miljöerna de kommer ifrån. Vi är inte hänvisade till rykten.

Frågan är vad detta kommer att betyda för den allmänna synen på tiggeriet. Är inte redan de känslomässiga insatserna så stora att de sakliga upplysningarna kommer att dränkas i larmet?

Det är en fråga som pekar på en ännu mycket större fråga: Håller inte avståndet mellan lösa förmodanden och det kritiskt grundade

påståendet på att växa? Flyktingdebatten är det bästa exemplet. Det heter ständigt att det är en fråga som man inte får ta upp. Ändå finns det inget samhällsproblem som diskuteras lika mycket. Den fråga som Sverigedemokraterna och deras vänner kretsar kring som tungan kring en trasig tand är kostnaderna. Summorna måste vara skyhöga! Varje individ som får uppehålla sig i landet ska ha husrum, mat, en summa pengar, och därtill tillgång till både sjukvård och skola. Multiplicera detta med 100 000 och var och en förstår att gamla och sjuka ”riktiga” svenskar skulle kunna leva furstligt om vi stoppade flyktingarna vid gränsen.

Det spelar ingen roll att ekonomer och andra försäkrar att kalkylen är felaktig. Sverige är tvärtom beroende av invandring. Sverige-demokraterna vädjar till sunda förnuftet, det sunda förnuft som vägrar att befatta sig med komplicerade förhållanden. För sunda förnuftet ligger sanningen alltid på ytan.

Samma yta upplyser oss om att människor från olika håll i världen är olika. En somalier ser inte ut som en turk, och en turk inte som en sjunde generationens skåning. Det spelar ingen roll att biologer säger att människan är en unikt sammanhållen art, med en genetisk variation på 0,2 procent (bananflugan, den lilla rackaren, har 4 procent). Man ser ju olikheterna!

Dock, den biologiska rasismen är riskabel, och människor måna om sitt rykte – som ledarskiktet inom Sverigedemokraternas – pekar i stället på de kulturella skillnaderna. Ramadan är något helt annat än jul. Det är inte samma kvinnor som bär shorts och niqab.

I denna föreställningsvärld blir kulturer något trögrörligt, nästan oföränderligt. Sverigedemokraterna har lyft upp Sverige före första världskriget som sitt idealsamhälle. Då var Sverige verkligen svenskt, stugorna var röda med vita knutar, och björkarna susade. Det var före fascismens och nazismens tid; alltså härskade ännu oskulden.

Det behövs inte några imponerande samhällsvetenskapliga eller humanistiska kunskaper för att slå hål på denna illusoriska idyll. Men något sådant sker inte. SD:s social- konservatism får frodas i fred. Kritikerna säger att den bara är fasad; hatet mot allt som upplevs som osvenskt är huvudsaken. Men detta hat och drömmen om ett gammalt, oblandat Sverige är två sidor av samma mynt. En gång var den svenska kulturen ren, nu är den besudlad av främmande händer.

Sverigedemokraterna skiljer sig i det avseendet inte från Dansk folkeparti eller Front national. Överallt söker man sig tillbaka till ett nationellt Arkadien.

Självklart fanns det aldrig några sådana oblandade nationella kulturer. Från otaliga välunderbyggda studier vet vi att idéer och sedvänjor aldrig gjort halt vid några nationella gränser. Kulturer är ytterst obeständiga föreningar av inflytelser från olika håll.

Den som ska fixera det typiskt svenska (eller tyska, eller skotska) hamnar i trivialiteter eller abstraktioner. Men det är inte preciseringar som militanta nationalister livnär sig av, det är stora, vaga känslor: ”Här hör jag hemma, här trivs jag – men du har dina rötter någon annanstans.” Man minns vad farmor och morfar berättat om Sverige för längesen och vill tillbaka dit, ovetande om att man också på den

tiden klagade över alla främlingar som berövade landet (eller snarare hembygden) dess egenart…

Återigen alltså ett exempel på ett svindlande avstånd mellan välunderbyggd kunskap och de vaga men intensiva föreställningarna. Det talas om att vi lever i ett kunskapssamhälle, men vad är det för ett kunskapssamhälle där den substanslösa okunskapen gör sig bred?

I radions och SVT:s nyhetssändningar förhåller man sig artigt neutral i kampen mellan vettigt och ovettigt. Sverigedemokrater och Dansk folkeparti kallas ”invandringskritiska”. Det är ett groteskt uttryck. ”Kritisk” är i filosofi- och vetenskapshistorien ett ord med stor tyngd: det innebär att man sakligt klarlägger grunderna för något. Här används ordet i motsatt betydelse. Invandringskritikerna är de som bygger sin uppfattning på en hop vaga förmodanden.

De nordiska länderna har en fin tradition av folkbildning. Det var i Danmark och Sverige som det började: folkhögskolor, studieförbund, studiecirklar. Noga besett är det en upplysningstradition. Fördomar som höll människor i sitt grepp skulle drivas på flykten.

I dag står folkbildning inte högt i kurs bland de makthavande. Kunskaper ska användas för Sveriges ekonomiska välgång. En god forskare får landets varumärke att lysa. Vägen dit går via internationell publicering i välrenommerade tidskrifter.

Nej, inget ont om goda vetenskapliga artiklar! Men det behövs också något annat. Kunskaper ska också spridas för att driva trollen på flykt. Skolan, dignande under sparkrav och betygshets, klarar inte ensam den uppgiften. Vi måste alla bombarderas av goda, välunderbyggda insikter om sådant som inte hör till vår egen verksamhetssfär. I en demokrati får inte kunskap bli ett privilegium för några få.

Det är alltför lätt att i nuets prekära läge dra historiska paralleller till andra tider och miljöer där vaga rykten, hätska känslor och växande tolerans för intoleransen lett till hemska resultat. Tyskland kring 1930 är förstås den givna parallellen. Frankrike vid tiden för Dreyfusaffären (1894-1906) är ett annat exempel. Väl integrerade människor utpekades i båda fallen som främlingar, farliga för en inbillad, djup kulturgemenskap.

Det är i sådana perioder som egendomliga rykten börjar spridas och en växande oro bemäktigar sig människor. Även i Sverige av år 2015 stegras ängslan inför mängden av ”EU-migranter” (vilket ord!) och flyktingar. Till och med den gamla rysskräcken har fått nytt liv. Ständigt tycks skugglika ubåtar på väg in mot Stockholm.

Den som är skrämd söker lätt räddning i enkla, drastiska lösningar. Ropen skallar: Förbjud tiggeriet! Skär ner invandringen med 90 procent! Sverige in i Nato!

Men det är inte drastiska lösningar vi behöver. Det är en upplysningskultur, en i bästa mening *kritisk* kultur där det självklara sätts i fråga och sunda förnuftet får den roll som det ska ha: som en första trevande förmodan innan den verkliga undersökningen börjar.

Men klarar vi av detta, när rykten och lösa förmodanden ger samma snabba mättnad som skräpmat?
Sven-Eric Liedman “

“ Brännande frågor. Obligatorisk läsning för alla skolpolitiker

ONSDAG 1 JULI 2015

Tidskrift

Kritiker 35/36

En stor skillnad mellan dagens läskultur och den som var förhärskande för bara en generation sedan är att vi läser mer åldersöverskridande. Crossovertitlar som ”Hungerspelen”, ”Harry Potter” och ”Cirkeln” är publiksuccéer som läses bortom sin målgrupp. Är det tecken på demokratisering av litteraturen eller på nivellering av läskunnigheten?

Svaret på den frågan beror på när vi lärde oss att läsa, och många som fostrats i ett hierarkiskt kulturklimat där köns- och klassmönster styrt värderingen av genrer och ämnen känner sig både befriade och rätt misstänksamma.

Inte har barn- och ungdomslitteraturen plötsligt fått samma värde som den ”riktiga” litteraturen, när barn och unga inte tillmäts samma värde som en vuxen publik, och när skolbibliotek är ett krav bara på pappret som alltfler skolor ogenerat kan strunta i?

Handlar det snarare om ett växande behov hos alltfler abdikerande eller ledsna vuxna av att fortsätta identifiera sig med barnet, den maktlösa huvudpersonen i de här titlarna?

I nya hyperintressanta numret av tidskriften Kritiker (35/36) på temat barn – som borde vara obligatorisk läsning för varje skolpolitiker! – är friktionen stor och frågorna brännande.

Här problematiseras barnlitteraturens läsare: människor som vuxenvärlden behandlar motstridigt som både älskliga naturfenomen med inbyggd godhet, och som tomma kärl som måste fyllas med vuxenvärldens moral och regelverk. Som ska skyddas från komplikationer i böckerna de bör läsa, men inte i verkligheten de lever i, och som ska lära sig allt vuxna kan, men inte bli likadana.

Det är därför litteratur för barn och unga handlar så mycket om gränser, för att växa upp sker ständigt bland osynliga och bländande gränser.

Murar, kallar Jessica Schiefauer det i en artikel i numret. Hennes Augustprisade roman ”Pojkarna” handlade om tjejgänget runt Kim, och hur de utmanar genusgränserna så att katastrofen och euforin blandar andedräkt. Schiefauer berättar om de vanliga kraven på ”konfrontation och försoning” från förläggare och kritiker rädda för ”avancerad, utmanande litteratur för unga vuxna”, som inte inser att muren mellan litteratur för vuxna och för unga är på väg att rivas. Och det går att missa det, menar hon, för att i dag buntas litteratur för unga ihop med barnlitteratur. De presenteras i samma glada kataloger och ungdomsböcker riskerar att hamna i för barnsliga händer, varpå ropen på censur kommer. För vuxna finns otaliga genrer som vi håller isär, men litteratur för omyndiga görs till samma materia efter pekboksnivå.

Norska författaren Gro Dahle som, tillsammans med Svein Nyhus, gett ut bilderböcker om det som kallas svåra ämnen – våldsamma pappor,

psykisk sjukdom, omsorgssvikt och krig – menar att böcker om smärta inte skrämmer barn, men däremot vuxna med makt att vända sig bort. Och det är intrikat för en barnbok behöver, till skillnad från en ungdomsbok, en vuxen förmedlande länk. Det finns ett konstnärligt förbund mellan författaren och barnpubliken, som ska förmedlas av en vuxen med- och högläsare som riskerar att ta över eller förvanska allt.

I crossoverlitteraturen går intrigen oftast ut på att vuxna inte går att lita på, och i barn- och ungdomsteaterns estetik är det vanligt att allt ställs på huvudet i utopisk vrede.

Dramatikern Malin Axelsson, nybliven konstnärlig ledare för Radioteatern, ser den ”lilla” marginaliserade scenen som öppen för härjningar och skevheter, mer än den värdiga vuxenscenen. Som om Simone de Beauvoirs ord vore glömda: ”Vad är en vuxen? Ett barn uppblåst av ålder.”

Ulrika Milles “

“ Caroline Englund: Infrastruktur berör och påverkar

ONSDAG 1 JULI 2015

Få saker engagerar så mycket som tåg. För någon väcker tågen minnen från spännande resor på räls genom Europa, en annan har haft en modelljärnväg som liten och en tredje har suttit fast tre timmar i Hallsberg och missat ett viktigt möte.

Järnvägen är mycket betydelsefull i samhället. Vissa orter hade inte varit det de är i dag om det inte vore för att någon beslutat att tågen skulle passera just där för många år sedan.

Just nu pågår en kamp om tågen och järn-vägen i de småländska skogarna. Svenska staten står inför den största järnvägssatsningen på 150 år. Men var sträckningen ska gå är ännu inte klart. DN:s Hans Rosén besöker två orter som kämpar för en framtid som viktiga knutpunkter.

Även i London pågår ett projekt som ger orter nytt liv. Genom det gigantiska bygget av nya pendlingslinjer till stadens hjärta får 1,5 miljoner människor kortare restid till jobbet.

Trevlig läsning!

Caroline Englundcaroline.englund@dn.se “

“ Jacques Wallner: Politiker har favoriter bland transportslag

ONSDAG 1 JULI 2015

Sverige är i behov av en utbyggd infrastruktur för landtransporter. Det är de flesta överens om. Olyckligtvis favoriserar många debattörer och politiker vissa transportslag, skriver Jacques Wallner.

Tänk 200 miljarder kronor. Det är närmast ofattbart stora pengar; nästan en fjärdedel av vad Svenska staten har i utgifter under ett år.

Det kräver mycket eftertanke innan de pengarna används till investeringar i just höghastighetsbanor för tåg.

Sverige är i behov av en utbyggd infrastruktur för landtransporter. Det är de flesta överens om. Det beror främst på kraftiga ökningar av person- och godstrafiken på vägar och järnvägar. Utbyggnaden av transportapparaten har i det sammanhanget inte räckt till. Inte underhållet heller på sina håll har det visat sig.

Olyckligtvis är det så att många debattörer och politiker i Sverige har för vana att favorisera vissa transportslag. Det är inte alltid den ekonomiska nyttan av investeringen som är deras första prioritering.

Bara för att Trafikverket tror att de här banorna kan bli lönsamma så finns det inga garantier för det. Det är omvittnat svårt att få lönsamhet i höghastighetsbanor.

Låt oss ta det här från början.

Tåg, vare sig de ska transportera folk eller gods, kräver stora volymer; stora flöden för att komma till sin rätt. Höghastighetståg har det historiskt sett främst byggts i tätbefolkade länder, som exempelvis Japan. Sverige är i dagsläget på väg mot tio miljoner invånare. Det är en liten befolkning i höghastighetstågsammanhang.

När det handlar om små flöden av folk och gods så är bussar och lastbilar ekonomiskt överlägsna transportmedel. Det gör att för stora delar av Sverige är det dessa transportmöjligheter som bjuds för kollektivtrafik och gods.

En försvårande omständighet i godstransportdebatten är att fjärrtransporter med lastbil blivit så billiga varför allt mer gods tenderar att fraktas på väg. Här krävs ett batteri av insatser för att få den tunga trafiken att bära sina kostnader. Prio ett borde vara att få stopp på den olagliga inrikestrafiken som utförs av utländska ekipage. Cabotagereglerna medger vissa inrikestransporter för utländska ekipage när de ska lämna Sverige - inte att fordonen ska stationeras här under lång tid och konkurrera ut svenska åkerier.

Varför finns då en sådan vurm för svenska höghastighetsbanor?

Politiker har en olycklig förkärlek för storskaliga projekt. Det är så klart, när historien ska skrivas i framtiden, mer intressant att vara den som skapade en helt ny infrastruktur än den som investerade och gjorde det möjligt att ta bort ett stort antal flaskhalsar för både väg- och järnvägstrafik.

Ibland handlar det om ren och skär kohandel mellan politiker där själva järnvägen är en slags storskalig tack-för-hjälpen-present. Hade det blivit en 19 mil lång Botniabana, klar 2010, för 15-20 miljarder kronor om inte S och MP gjort upp om detta? Knappast!

För de väljare som dagligdags brottas med problem till följd av att den existerande järnvägstrafiken dras med många och återkommande störningar är det en klen tröst att höghastighetsbanorna uppges avlasta och därmed indirekt förbättra trafiken på dagens järnvägsnät.

Då finns det helt klart billigare alternativ än höghastighetsbanor för att förbättra den existerande trafikapparaten. Det finns oerhört många mindre insatser på olika håll runt om i landet som är värda att göra innan man ens tänker tanken höghastighetsbanor.

En annan aspekt är vilka finansieringslösningar som ska nyttjas. Stambanornas tillkomst 1856-1892 var ett stort statligt åtagande. Ja, det var det helt dominerande åtagandet i statsbudgeten. Litet tursamt löstes sedan skuldsituationen efter första världskrigets slut 1918. Viktigast var ändå att det var viktiga investeringar för Sveriges utveckling som industrination.

Debatten borde handla om var pengarna, statliga, kommunala, privata, gör bäst nytta? Infrastrukturinvesteringar är som vilka investeringar som helst förutom att de i högre grad är både stora och långsiktiga.

DN:s motorredaktör

Jacques Wallner jacques.wallner@dn.se “

“ Kampen om järnvägen splittrar Småland

ONSDAG 1 JULI 2015

Växjö/Ljungby/Stockholm. I de småländska skogarna pågår en dragkamp om ett byte värt miljarder. Det handlar om den största svenska investeringen på 150 år. Kommun ställs mot kommun när det avgörs var de nya höghastighetstågen ska dundra fram. Växjö och Ljungby är två orter där framtiden står på spel.

Visst kändes det snopet, det medger de. I över 20 år hade lobbyarbetet pågått för Europakorridoren, en järnväg för höghastighetståg som skulle förbinda de svenska storstäderna med kontinenten. På köpet skulle lilla Ljungby kopplas ihop med världsmarknaden. Men plötsligt var ingenting självklart längre.

Så kan det gå när det är valår och Almedalsvecka. Moderaterna hade bytt fot i fråga om höghastighetståg och den borgerliga alliansen kunde lansera sitt i särklass tyngsta valfläsk i form av Sverigebygget. Löftet om statliga investeringar i nya stambanor kopplades till krav på byggandet av 100 000 bostäder runtom i landets kommuner. Arbetsmarknader skulle vidgas till förmån för jobb och företagande.

Enligt en modell som redan hade använts framgångsrikt i Stockholm skulle två förhandlare ta fram beslutsunderlaget. När valrörelsens krutrök skingrats och den faktiska spelplanen blev synlig stod en sak klar för kommunalråden runtom i Småland. Det skulle bli en dragkamp mellan väst och öst om sträckningen från Jönköping till Malmö. En

dragkamp mellan Ljungby och Växjö. Var skulle höghastighetståg göra störst samhällsekonomisk nytta?

– Det var en oväntad vändning. Vi blev väldigt förvånade, säger Magnus Gunnarsson (M), kommunstyrelsens ordförande i Ljungby.

– Snopna, säger oppositions-rådet Anne Karlsson (S).

Sedan dess har Ljungbys alternativ kommit bäst ut i Trafikverkets första mycket preliminära ekonomiska beräkningar. Det är dock långt kvar till avgörandet och nu handlar det om att vässa argumenten. Ett är enligt de två Ljungby-politikerna att deras alternativ sparar både restid och kostnader genom att vara kortare. Dessutom behöver inte landskapet klyvas av en ny barriär eftersom man kan bygga utmed motorvägen E4.

Men det är något annat som får Ljungbypolitikerna att gå i gång på allvar. Magnus Gunnarsson far upp från stolen och kliver fram till Smålandskartan på väggen i sitt arbetsrum. Hans leende växer och tonläget stiger medan han dunkar handflatan i kartan och radar upp ortsnamn.

– Värnamo, Gislaved, Gnosjö, Anderstorp, Skillingaryd, Forsheda, Bredaryd, Ljungby… Var kan man hitta en starkare tillväxtregion än den här? Visst, det finns några större städer, men den här regionen med alla de här orterna med alla sina företag – jag kan inte se något liknande. Ja ni ser, jag blir lite ”carried away”, skrattar han urskuldande när han sjunker ner i sin kontorsstol igen.

Kombinationen av den berömda Gnosjöandan, bygdens alla små och medelstora industriföretag och en ny höghastighetsbana skulle ge ett bidrag till tillväxten i hela landet, menar Gunnarsson och Karlsson. Det handlar om företag som ofta är familjeägda, byggda på ”klurig uppfinnaranda” och med basen i hembygden.

Magnus Gunnarsson exemplifierar i lyriska ordalag med företaget Ljungby maskin som enligt honom skapat ”hjullastarnas Rolls-Royce”.

– Under många år svängde pendeln mot outsourcing till Polen och Rumänien och andra länder. Men nu ser vi hur pendeln är på väg tillbaka och man plockar hem de här verksamheterna. Industrin är vår basnäring, Sverige är ett export-beroende land och det finns en sådan otrolig växtkraft här, säger Magnus Gunnarsson med en blick på kartan.

Att den nya stambanan är en ödesfråga för kommunen och regionen är moderaten och social-demokraten helt överens om.

– På en tiogradig skala är det en tia. Det skulle göra en himmelsvid skillnad om vi skulle få järnvägen, säger Gunnarsson.

– Inte om, när. Vi ska bara ha den hit, säger Anne Karlsson.

Det är paus i föreläsningarna och i M-husets foajé av trä, glas och stål hänger småpratande studenter med rykande pappmuggar i händerna. På affischer görs reklam för Linnéuniversitetets nya rekryteringsportal mycareer.se: ”Gå med i dag och kickstarta din karriär”. 140

fadderföretag som stöttar den tekniska fakulteten har sina namn på en vägg.

M-huset är också hemvist för The Bridge, förbindelselänken mellan universitetet i Växjö och den världs-omspännande möbeljätten Ikea med huvudkontor i grannkommunen Älmhult. Samarbetet mellan akademin och bolaget kring entreprenörskap ska göra studenterna redo för morgondagens arbetsmarknad.

I den småländska dragkampen om höghastighetsbanan har Ingvar Kamprads imperium valt att ställa sig på Växjös sida.

– Ikea är inte vem som helst, konstaterar Bo Frank (M) belåtet.

Han är kommunstyrelsens ordförande och känd för en frispråkighet som stundom skapar nervositet i den egna partiledningen. Ett annat signum är hans passionerade förhållande till The

Beatles, vilket han signalerar med ett märke på kavajslaget.

Bo Frank har skaffat sig en stark ställning genom att premiera samarbete över blockgränsen och satsa på frågor som normalt inte förknippas med Moderaterna, som miljön. Med smittande energi målar han en bild av Växjö som rymmer idel framgångar, alltifrån hur näringslivsklimatet rankas till Växjö Lakers SM-guld i hockey. Hans budskap till Sverigeförhandlarna är i grunden enkelt: satsa på en vinnare.

– Ska man lägga pengarna där det växer bäst eller där det växer sämst? Vi har tidigare satsat mängder med pengar på regionalpolitik som egentligen inte blivit någonting. Man ska satsa på sådant som gagnar hela Sveriges tillväxt och vi är en kommun i extrem medvind, säger Bo Frank.

En dokumenterad förmåga att få fram nya bostäder är ett av hans argument. Han pekar också på den dynamik som finns mellan Linnéuniversitet och stadens växande IT-sektor och hur den skulle kunna resultera i fler jobb och växande företag om förbindelserna blev bättre.

Ljungby har skaffat sig allierade i Halland. Bo Frank har sina stödtrupper i Kalmar och Karlskrona.

– Vi har universitetet ihop med dem och tillsammans kan vi stärka Sverige genom att leverera in väldigt mycket människor som vill åka på en järnväg via Växjö, säger Bo Frank.

Myntets baksida för kommunerna heter medfinansiering. Kristina Thorvaldsson, projektledare på Växjö kommun, påpekar att en modell som funkat i Stockholm kanske inte är lika lyckad på andra håll.

– De överskott som kommunerna där kan få på markförsäljning finns ju inte här, säger Thorvaldsson.

Bo Frank ser Sverigeförhandlingen som ett steg i vad han kallar statens abdikation. Kommunerna får ökade kostnader, men det ger

också ett ökat inflytande, något som är positivt om man har hans politiska världsbild.

– Min favoritbok heter ”If mayors ruled the world”. Vi måste ju göra troligt för medborgarna att de här investeringarna i järnväg inte resulterar i större barngrupper i förskolan. Det är därför vi borgmästare är bättre politiker än de i riksdagen och regeringen.

Såväl i Växjö som Ljungby vill politikerna gärna framstå som talespersoner för större intressen som regionen och nationen. Men i slutänden handlar det om att vissa städer får höghastighetståg och att andra inte får det. Historien visar att det kan få avgörande betydelse för sekler framåt.

Kerstin Brunflo, docent i ekonomisk historia på Ekonomihögskolan vid Lunds universitet, har forskat om vilken effekt 1800-talets järnvägsbyggande hade. Genom att jämföra likvärdiga städer som exempelvis Skara och Skövde kunde forskarna konstatera att effekten kvarstår än i dag, 150 år senare.

– De som fick järnväg industrialiserades snabbare, de fick mycket större företag, de blev mer dynamiska, produktiviteten blev högre. Det intressanta är att de fortfarande i dag är större och mer dynamiska än jämförbara städer. Historien tyder alltså på att de beslut som ska fattas nu kommer att påverka de här orterna för lång tid framöver, säger Kerstin Brunflo.

Han som har sista ordet tvekar inte på frågan hur det känns att ha ett så ödesdigert avgörande i sin hand.

– Svindlande. Ärligt och uppriktigt, säger HG Wessberg.

Den förre officeren, general-direktören och moderate stats-sekreteraren är en av två Sverigeförhandlare. Catharina Håkansson Boman heter den andra, centerpartist och även hon tidigare statssekreterare. För att hitta en uppgift som liknar deras får man gå tillbaka till finansminister Johan August Gripenstedt och ingenjören Nils Ericsson på 1860-talet. Deras insats för att få till stånd de första stambanorna blev en vändpunkt för Sverige.

– Vi gick från ett stillastående, bakåtblickande och statiskt samhälle till ett dynamiskt. Vi industrialiserades och blev en välståndsnation. Att få syssla med något liknande, det *är* hissnande, säger Wessberg.

Han talar om tretimmarsregeln: Kan man få ner restiden mellan storstäderna under tre timmar så blir tåget en verklig konkurrent till flyget. Det är den övergripande systemnyttan som Wessberg uttrycker det. Till det kommer alla positiva effekter längs vägen. Fler attraktiva lägen för bostäder, större arbetsmarknadsregioner som kan lösa matchningsproblemen genom att öka pendlingsmöjligheterna, företag som kan nå kunder och rekrytera personal på nya sätt. Ibland framstår Sverigeförhandlingen som lösningen på alla samhällsproblem.

Men HG Wessberg vill påminna om baksidorna. Stambanorna blir spikraka barriärer genom landskapet, både natur- och kulturvärden kommer att ta stryk. Det bullrar på ett sätt vi aldrig varit med om och byggperioden blir lång och stökig.

– Jag tänker vara jäkligt tydlig med att det här blir inte bara kul, säger HG Wessberg.

På sina resor möter han kommunalråd som känner samma hissnande känsla som han själv.

– De är väldigt påverkade av att det här är det största beslutet i deras politikerliv. Nu är vi inte en staty-resande nation, men det kan säkert hända att det blir en och annan plakett här och var för kommunalrådet som fick det att hända, säger HG Wessberg.

I Strömsnäsbruk finns de sista resterna av den järnväg som en gång passerade Ljungby. Här står dressiner på rad, färdiga att hyras ut till turister till sommaren. En välhållen rälsbuss lyser i gult och orange, längre bort rader av gamla godsvagnar. Lokala entusiaster håller minnena vid liv.

De två kommunalråden skakar på huvudena åt hur pendeln har slagit. Neddragningen av järnvägen började redan i slutet av 1960-talet i deras landsände. Det var bilar, vägar och nya E4:an som gällde. Nu är pendeln på väg tillbaka och det är en rörelse som politiker av alla färger bejakar.

Det politiska spelet på riksnivå må präglas av låsta positioner och polarisering. Bakom bullret rullar Sveriges största samhällsprojekt sedan 1800-talet på i bred enighet. På Trafikverket är man närmast häpen över hur allt flutit på trots regeringsskiftet. Och i kommuner runtom i landet har utsträckta händer nått varandra över blockgränsen. De vittnar både Bo Frank i Växjö och hans motsvarigheter i Ljungby om.

Med blicken på sin socialdemokratiska kommunalrådskollega säger Magnus Gunnarsson:

– Vi är långt ifrån alltid överens jag och Anne, men vi har tittat varandra i ögonen och sagt att sluta nu, nu är det detta vi måste jobba med. Det känns bra.

I Strömsnäsbruk poserar Gunnarsson och Karlsson i fronten på ett stort svart ånglok på uppmaning av DN:s fotograf. Moderaten har ett förslag på hur de ska få till sina -leenden.

– Säg ”regeringskris”!

– Aldrig! Säg ”Löfven” i stället, kontrar socialdemokraten Karlsson.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta.

Nya stambanor för höghastighetståg planeras mellan Stockholm–Malmö och Stockholm–Göteborg, i bägge fallen via Jönköping. Banorna är tänkta att tas i bruk år 2035.

Trafiken mellan ändpunkterna, alltså de tre storstäderna, kommer att gå i 320 kilometer i timmen. På interregionala delsträckor blir hastigheten 250 km/tim.

Det ger en restid på 1 timme Stockholm–Jönköping, 2 timmar Stockholm–Göteborg och 2,5 timmar Stockholm–Malmö.

Planeringen har kommit längst på sträckan Stockholm–Göteborg. Första etappen är den så kallade Ostlänken Järna–Linköping.

Sträckningen Jönköping–Malmö är fortfarande en öppen fråga. Två huvudalternativ står emot varandra: via Ljungby eller via Växjö.

Regeringen har utsett två Sverige-förhandlare, HG Wessberg och Catharina Håkansson Boman, som ska ta fram förslag för både sträckning och finansiering. I processen spelar Trafikverket en central roll, liksom ett stort antal kommuner. En slutrapport ska vara klar 31 december 2017.

Kostnaden beräknas bli uppemot 200 miljarder kronor. Den ska täckas genom medfinansiering av såväl stat som kommuner och näringsliv. Fördelningen är inte klar.

Järnvägsbygget ska bidra med sex samhällsnyttor, exempelvis nya bostäder (målet är 100 000), växande företag och en arbetsmarknad som ger fler jobb. Berörda kommuner och regioner ska beräkna i vilken mån de kan bidra med sådana nyttor om banan och eventuella stationer hamnar hos dem. Modellen har tidigare prövats med framgång i den så kallade Stockholmsförhandlingen.

Fakta. Ljungby

Antal invånare: 28 000 (2014) varav 70 procent i tätorten.

Ligger i västra Småland strax intill motorvägen E4, nås även via riksväg 25. I närheten ligger sjön Bolmen.

Näringslivet domineras av tillverkningsindustri med företag som Electrolux Laundry Systems, Swetruck och Ljungby Maskin.

Kända personer från Ljungby: Förra statsrådet Eskil Erlandsson (C), ishockeyspelaren Mattias Weinhandl.

Den styrande politiska majoriteten består av Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet och det lokala partiet Kommunens bästa.

Fakta. Växjö

Antalet invånare: 87 000 (2014) varav 70 procent i centralorten.

Residensstad för Kronobergs län och stiftstad för Växjö stift.

Ligger mitt i Småland där riks-vägarna 23, 25 och 30 möts. Närmaste station på södra stambanan är Alvesta, 20 kilometer västerut.

Linnéuniversitetet hade 2013 drygt 18 000 studenter.

Service- och tjänstesektorn samt offentlig förvaltning dominerar arbetsmarknaden. Även högteknologiska företag inom bland annat IT.

Den styrande politiska majoriteten består av M, FP, KD, C och MP.

Kändisar från Växjö: Carl von Linné, tennisspelarna Stefan Edberg och Mats Wilander, Charlotte Perrelli. “

“ Telefontornet blev en symbol för kommunikation

ONSDAG 1 JULI 2015

Telefontornet på Norrmalm dominerade Stockholms stadssiluett i över 60 år. I slutet av 1800-talet var det knytpunkten för världens största telefonnät.

”Ett virrvarr av järnbalkar, korsstag och snedsträvor mot glimtar av den blå junihimlen” – det skriver Stieg Trenter om telefontornet vid Malmskillnadsgatan i sin kända deckare, ”Träff i helfigur”.

Tornet beskrivs av huvudpersonen, Harry Friberg, i skildringen av en hårresande polisjakt genom Stockholm.

När boken släpptes 1948 hade det gått mer än 30 år sedan tornet mist sin funktion som knytpunkt för stadens telefonledningar. Men fram till att det plockades ner 1953, var tornet en symbol för de stora framsteg som skett inom svensk telekommunikation sedan slutet av 1800-talet.

Henrik Tore Cedergren grundade Stockholms Allmänna Telefonaktiebolag (SAT) 1883. Hans vision var en stad med en telefonuppkoppling i varje hushåll till förmånliga abonnemangspriser. Två år senare hade Stockholm fler fungerande telefoner än någon annan stad i världen.

När bolagets stora huvudstation vid Malmskillnadsgatan färdigställdes 1887, stod telefontornet klart att användas. Det var Motala Verkstad som stod för konstruktionen. Det gick över 7 000 ledningar från den 47 meter höga järnstrukturen.

– Man hade byggt världens största telefonstation. Det var en av de saker som påskyndade utvecklingen av telefonin i Sverige, säger Nils Olander på Tekniska museet.

Runt 1913 hade de flesta luftburna ledningarna grävts ner i marken. Telefontornet förlorade då sin funktion. När Telegrafverket köpte SAT:s anläggningar 1918 var pris-lappen 47 miljoner kronor, 900 miljoner kronor i dagens penningvärde.

De nya ägarna lät tornet stå kvar. Det hade blivit en del av Stockholms profil. Snart hittade man nya användningsområden för den stora järnstommen.

De första försöken på radio-utsändning i Sverige gjordes därifrån, enligt Nils Olander.

– Under en period hissade man även vimplar när roslagsfiskare landat mycket strömming i Stockholms hamn. Då skulle alla pruta ner priset, så man slutade med strömmingsvimplarna, säger han.

År 1939 fick tornet en ny funktion när Sverige fick Europas största neonskylt. NK-klockan var över sju meter i diameter och syntes från de flesta platser i Stockholm. Den berömda klockan snurrade över telefontornet innan man tvingades flytta den i början på 1950-talet.

”Miljonbrand i city – telefontornet hotad” löd en av rubrikerna på DN:s framsida den 24 juli 1952. Branden som bröt ut i anläggningens radiolaboratiorium orsakade så stora skador att risken för ras blev överhängande. Det 65-åriga landmärket monterades ned 1953.

Juan José Iragorri

juan.iragorri@dn.se
3 andra
innovationer inom telefoni

Atlantkabeln

Den första atlantkabeln lades ut 1956. I och med den blev det möjligt att ringa direkt till USA.

Automatiserad växel

I början var det telefonister som skötte samtalskopplingen men 1924 öppnades den första automatiserade växeln i Sverige. Den hette Norra Vasa och låg i Stockholm.

Telefonsvararen

Konceptet bakom telefonsvararen uppfanns av den danske ingenjören Valdemar Poulsen 1898 men inte förrän 1930 började telefonsvarare av hög kvalitet tillverkas. Källa: Tekniska museet “

“ Vilse i ekonomin

TORSDAG 2 JULI 2015

Att tvingas styra med en borgerlig budget har tyngt Stefan Löfven och hans ministrar. På onsdagen lättades bördan: Från och med nu är det regeringens ekonomiska politik som gäller. Hindren är röjda för rödgröna reformer.

Vad väntar? Socialdemokraternas ekonomiska seminarium i Visby, som hölls samma dag, kunde ha gett några ledtrådar.

Magdalena Andersson inledde med ett svep över världsekonomin. Att krisen alltjämt är ett aber för Sverige framgick tydligt. I övrigt fanns det enligt finansministern olika teorier. Hur man ska se på läget och framtiden är inte givet.

Inbjudna gäster fick sedan ge sina kommentarer om konjunkturen och blandade ämnen.

Ingen i publiken lär ha lämnat föreställningen och känt sig klokare på vad Socialdemokraterna egentligen vill åstadkomma i den ekonomiska politiken. Vilket illustrerar vad som är regeringens och socialdemokratins stora bekymmer.

Det finns ett alltmer uppenbart glapp mellan Stefan Löfvens retorik och hans praktiska politik.

I sitt tal tidigare i veckan i Almedalen lät statsministern som om han gick fram med ett hårt program. Förändringarna kräver att medborgarna känner en ”utvecklingsmoral”, förklarades det.

Angående målet att nå EU:s lägsta arbetslöshet utropade statsministern: ”Det är ett stort mål. Men vänner, Sverige brukar inte ha små!”

Sådant är väl tänkt att väcka associationer till 1900-talets socialdemokratiska reformpolitiker, som brukade uträtta vad de hade lovat. Stränga men rättvisa politiker, som krävde ansträngning i utbyte mot framsteg. Så skrevs ett slags kontrakt.

Men 2000-talets socialdemokrater har förändrats. Ett av veckans huvudnummer för partiet har varit att regeringen skriver på samarbetsavtal med kommunerna och Arbetsförmedlingen. Innehållet är vagt. En kartläggning ska göras för att utröna hur man ska hjälpa unga utan sysselsättning.

En nyhet på onsdagen var att man har tillsatt ett ”Advisory board för nyindustrialisering”. Ytterligare ett råd alltså, som gör sällskap med regeringens redan många samordnare och kommittéer. Inget i pressmeddelandet avslöjade dock vilka frågor som skulle dryftas.

Snart har en fjärdedel av mandat-perioden passerat och förvånansvärt få punkter på regeringens dagordning har nått någon högre form av konkretion. Det gäller särskilt Stefan Löfvens viktiga löften om att sänka arbetslösheten och hans idé om en svensk industriboom.

Väljarna tycks tvivla på strategin. 8 av 10 tror inte att Löfvens jobbmål kommer att nås, enligt en ny undersökning av SvD/Sifo.

I förra veckan publicerade opinionsinstitutet Novus en undersökning som ger en illvarslande bild av det övergripande stämningsläget i Sverige: För ett år sedan tyckte 37 procent av väljarna att utvecklingen

i landet gick åt rätt håll. Sedan dess har siffran successivt sjunkit till 19.

En betydande majoritet anser nu att utvecklingen går åt fel håll. Samma sak ses i de senaste konjunkturbaro-metrarna. Pessimismen i hushållen tilltar, även om många kurvor faktiskt pekar uppåt. Den egna ekonomin känns trygg. Men med omgivningen är det något som verkar annorlunda.

Det går egentligen att måla en ganska ljus bild av svensk ekonomi. Sysselsättningen är redan den högsta i EU och långtidsarbetslösheten är den lägsta.

Men det finns också verkliga problem. Några av dem nämndes på scenen under Socialdemokraternas seminarium. Demografin är ett, som kommer att tvinga fram svåra avvägningar inom kort. Konjunkturinstitutet talar om omfattande skattehöjningar som kan bli nödvändiga åren framöver. Vilka prioriteringar regeringen har förblir oklart.

Ett annat ämne som ger anledning att oroas är bostadsmarknaden och skuldsättningen. Magdalena Andersson undviker att tala om saken.

Det framstod visserligen aldrig som en särskilt god idé att gå till val på att lova ”EU:s lägsta arbetslöshet” utan att ha en genomtänkt plan. Men Stefan Löfvens allt högre insatser, och den brist på konkretion och realism som fortsätter att omge hela den ekonomiska politiken, förefaller alltmer desperat.

DN 2/7 2015 “

”Sakpolitiken måste få vara viktigare än blockpolitiken”

TORSDAG 2 JULI 2015

“Hitta nya lösningar. Vikten av en grön frihetlig kraft ökar när borgerliga partier ger upp socialliberala ideal. Miljöpartiet är öppet för samarbeten över blockgränserna, och det gäller även i regeringsställning. Infrastruktur, skola och landsbygd är tre viktiga samarbetsområden, skriver Anders Wallner, partisekreterare (MP).

Miljöpartiet är ett samarbetsparti. Vi öppnade upp för breda samarbeten i opposition och vi gör det i regeringsställning. Vi driver frågor framåt på alla politiska nivåer i stället för att stå och titta på från vänster- eller högersidan. Det är att ta ansvar och behovet är större än någonsin när främlingsfientliga krafter risker att få inflytande på grund av låsningar i blockpolitiken.

Under de senaste åren har högerpopulistiska och främlingsfientliga partier vuxit och normaliserats i Europa. Parallellt med detta ser vi med tillförsikt en uppåtgående trend för gröna partier med frihet och humanism som ledord. I Finland gjorde de gröna ett av sina bästa val samtidigt som Sannfinländarna blev regeringsparti. I Danmark hade Dansk Folkeparti framgångar, men skrällen var att det nya gröna entreprenörspartiet Alternativet tog sig in i parlamentet. I Köpenhamn fick de över 11 procent av rösterna, jämnstora med Dansk Folkeparti. I Norge, där Fremskrittspartiet nu sitter i regeringen, ser de gröna ut att

få sitt stora genombrott i höstens kommunval och hade i veckan över 11 procent i opinionsmätningarna i Oslo.

Vikten av en grön frihetlig kraft ökar när borgerliga partier ger upp socialliberala ideal. I Tyskland och Storbritannien där de traditionella liberala partierna imploderat är det i dag snarare de gröna som utgör en stark politisk kraft för värden som öppenhet, integritet och bildning. I Ungern, Österrike och Schweiz tar gröna och uttalat gröna liberaler på sig ansvaret att stå upp emot högerauktoritära och högerextrema krafter.

Eftersom främlingsfientlighet även fått mandat i Sveriges styrande församlingar ser vi det som vår uppgift att fungera som brobyggare och stå upp för frihetliga och socialliberala värden. En tydlig fråga där vi värnat breda uppgörelser var den lyckade migrationspolitiska överenskommelsen med Fredrik Reinfeldt, som i dag fortsatt utgör grunden för Sveriges migrationspolitik.

Ett minoritetsstyre ska söka samarbeten för att kunna bygga majoriteter. Ansvaret ligger främst hos det eller de partier som styr. Men ansvaret är också oppositionens, att förhålla sig till konstruktiva och tydliga med vad man vill uppnå. När vi satt i opposition erbjöd vi den förra regeringen samarbeten även inom integration, infrastruktur, bostäder och skola, men tyvärr fanns inte intresse för sådana samtal.

Miljöpartiet vill nu se nya konstruktiva samtal med ärliga uppsåt inom fler områden. Vi ser allra störst behov av att försöka hitta breda lösningar inom infrastruktur och bränsle, inom skolan och för den svenska landsbygden.

1 Infrastruktur – människors och varors rörlighet – är centrala frågor för att Sverige ska kunna utvecklas. Förra mandatperioden träffade vi regionala näringsrepresentanter i hela landet om behovet av tågrutter och vi vet att det går att hitta många lösningar som gynnar både klimatet och jobben. Dessutom behöver politiken ge svar på hur Sverige ska fasa ut fossila bränslen. Bilen behövs, särskilt på landsbygden. Vi politiker måste kunna komma överens om hur vi säkerställer att det finns hållbara bränslen tillgängliga för framtidens bilar.

2 Likaså måste det tas ett gemensamt ansvar för hur den svenska skolan kan se till att alla barn får med sig de kunskaper och verktyg man behöver för livet. Oppositionen visade stort ansvarstagande i den överenskommelse som garanterade att inga nya betygsförändringar drivs igenom över huvudet på de som arbetar i skolan. Den av regeringen tillsatta Skolkommissionen är ett ypperligt tillfälle för profession och forskning att tillsammans med företrädare för hela det politiska fältet finna konstruktiva lösningar.

3 Ett annat område som kräver breda lösningar gäller landsbygden. Under den förra regeringen centraliserades statliga jobb till storstäderna. Både välfärd och service försvinner när för många orter tvingas göra nedskärningar till följd av minskad befolkning. Utvecklingen behöver vändas. Inom den parlamentariska kommitté som regeringen tillsatt finns nu för första gången en möjlighet att samla riksdagens partier i en sammanhållen landsbygdspolitik.

Valresultatet 2014 innebar ett så kallat svårt parlamentariskt läge både i riksdagen och i många kommuner, landsting och regioner. Sverigedemokraterna var det enda parti som gick tydligt framåt. Det

innebar färre tydliga majoriteter för partikoalitioner som innan valet sa sig vara villiga att samarbeta. Stora delar av Sverige leds nu av minoritetsstyren. På flera platser runt om i landet ser vi hoppande och tillfälliga majoriteter som inte vet vilken budget som ska gå igenom när de kommer till fullmäktige. Vi ser en politisk realitet på vissa platser i landet med minoritetsstyren som inte samarbetar med oppositionen och oppositionspartier som blockerar majoriteten, utan att ha egna lösningar på hur alternativet till styret skulle kunna se ut.

Det är nu hög tid att partierna slutar sörja valresultatet och i stället ta ansvar för det förtroende vi fått av väljarna. Att det har blåst högerpopulistiska vindar kan inte resultera i att landet inte går att styra. Miljöpartiet vill vara en brobyggare i den hårda blockpolitik som på flera platser i landet cementerat politiken.

Jag får känslan av att vi går en mer konstruktiv höst till mötes. Regeringen ska till tillsammans med Vänsterpartiet och Folkpartiet förändra föräldraförsäkringen så att den leder till ökad jämställdhet och blir tillgänglig för fler familjer. Tillsammans med Centerpartiet samarbetar vi dessutom i höst om att höja ambitionen för förnybar energi i elcertifikatsystemet till 30 terawattimmar. Det visar att det går att bedriva politiskt förändringsarbete även i komplicerade parlamentariska lägen. Blockpolitiken försvårar lösningar, men vi inom Miljöpartiet kommer fortsätta bygga broar för vårt lands nutid och framtid.

Miljöpartiet har nu en nyckelroll som det parti som hittar lösningar. Under våra drygt 30 år som parti har vi byggt upp en kompetens att hitta samarbeten och knyta upp låsta politiska lägen. Vi är det parti som är mest öppet för blocköverskridande lösningar, både i formella samarbeten och sakpolitiska förhandlingar. För oss, som likt våra europeiska systerpartier vuxit fram som ett alternativ till både höger- och vänsterlösningar, har sakpolitiken stått i centrum snarare än blockpolitiska låsningar. Nu fortsätter förhoppningsvis de öppna samtalens politik och Miljöpartiet fungerar gärna som initiativtagare. Infrastruktur, skola och landsbygd är tre områden där behoven är stora, utmaningarna tydliga och där breda politiska överenskommelser kan göra stor nytta.

Anders Wallner (MP), partisekreterare

“Staten får underkänt för integrationen

TORSDAG 2 JULI 2015

Staten tar inte tillräckligt ansvar för mottagandet av nyanlända, enligt Riksrevisionen. Myndigheten riktar i dag hård kritik mot det svenska integrationsarbetet. Situationen skulle förbättras om kommuner med god sysselsättningstillväxt tog emot fler personer.

Riksrevisionen har granskat hur integrationen fungerar. Slutsatsen är att insatserna inte är tillräckligt effektiva, enligt rapporten som publiceras i dag.

Det är fortfarande stora skillnader i arbetslöshet mellan inrikes och utrikes födda, särskilt bland kvinnor.

De genomsnittliga handläggningstiderna för asylärenden ökade med över 30 procent från 108 dagar 2012 till 142 dagar 2014. Samtidigt är det få asylsökande som deltar i etableringsförberedande insatser.

– Det är viktigt att folk snabbt kommer in i arbete. Det är ett stort samhällsslöseri om man går för länge utan sysselsättning om man kan jobba, säger riksrevisorn Claes Norgren.

En avgörande faktor för att integrationen ska fungera bra är att nyanlända kommer till en kommun där sysselsättningen ökar. I dag finns det en obalans. De senaste åren har sysselsättningsökningen i Sverige varit starkt koncentrerad till storstäder och kommuner i närheten av en större stad. Tillsammans svarar de för 85 procent av ökningen år 2010 till och med 2013.

Samtidigt visar andra siffror att just dessa kommuner relativt sett tar emot allt färre nyanlända, medan exempelvis landsbygdskommuner tar emot allt fler.

– Man slussas till ställen där det finns bostäder men inte så mycket jobb. Vi konstaterar det uppenbara, men som ändå måste sägas: Man måste bygga bostäder. Det är en viktig nyckel för att lyckas med integrationen, säger Claes Norgren.

Enligt Riksrevisionen skulle nyanländas etablering på arbetsmarknaden förbättras om kommuner med god sysselsättningstillväxt ökade sin andel av kommunmottagandet.

Förra året ansökte 81 000 personer om asyl i Sverige, en ökning med 50 procent jämfört med 2013. Enligt Migrationsverkets prognoser kommer antalet asylsökande att ligga kvar på höga nivåer de närmaste åren.

Statens direkta utgifter för migration och integration förväntas öka kraftigt – från 15,1 miljarder kronor år 2012 till 40,6 miljarder kronor år 2016. Enligt Riksrevisionen finns det därför anledning att se över om statens samlade resurser fördelas effektivt mellan olika insatser och politikområden.

– Det här är ett viktigt politikområde. Det handlar om ett viktigt samhällsåtagande för staten och det handlar om mycket pengar, säger Claes Norgren.

I en granskning i våras kunde DN visa att flyktingar har stora problem att komma in på den svenska arbetsmarknaden. Vi studerade hur det gått för samtliga personer som fick permanent uppehållstillstånd 2004. Tio år senare hade inte ens varannan flykting en inkomst över 13 000 kronor i månaden. Minst tre av tio fick ekonomiskt bistånd från kommunen.

Riksrevisionen konstaterar i sin rapport att staten inte tar tillräckligt ansvar för mottagandet av asylsökande och nyanlända. Det är ”inte rimligt att utfallet i så hög grad är beroende av enskilda kommuners vilja till ansvarstagande”, skriver myndigheten.

En rekommendation som framförs är att regeringen i ökad utsträckning bör ta ett nationellt ansvar för landets flyktingmottagande.

Kristoffer Örstadius

kristoffer.orstadius@dn.se “

“ Miljöpartiet byter kurs – ser ljust på framtiden

TORSDAG 2 JULI 2015

Visby. För att växa ska Miljöpartiet byta kurs. Framöver ska partiet driva en mer framstegsoptimistisk linje.

– Vi behöver inte larma mer. Det som krävs nu är att visa vad som faktiskt kan göras, säger språkröret Gustav Fridolin.

På torsdagskvällen är det Gustav Fridolins tur att stiga upp på scenen i Almedalsparken. Miljöpartiet har ett omskakande år bakom sig. För första gången sitter partiet i regeringen och den resan har innehållit en rad smärtsamma kompromisser.

Riksdagsvalet förra året blev trots maktskiftet en besvikelse för Miljöpartiet. Internt har många kritiserat partiledningen för att ha tappat miljöpolitiken, partiets överlägset starkaste fråga.

Gustav Fridolin är självkritisk och menar att partiet varit för problemorienterat.

– Ja, det har varit mycket av larmrapporter. Och de stämmer ju, jag tror att varenda småbarnsförälder i Sverige går och lägger sig med inte så lite oro över larmrapporterna om klimatet. Nu har vi oron, vi behöver inte larma mer. Det som krävs nu är att visa vad som faktiskt kan göras, säger han.

I kvällens tal kommer MP-språk-röret försöka hitta en ny, mer positiv, ton för partiet. DN kan i dag berätta att ledorden kommer att vara utvecklingsoptimism, sammanhållning och kreativitet.

– Här hemma har miljöpolitiken alldeles för ofta kommit att uppfattas som krånglig och svår. Där är vår uppgift att visa att det finns väldigt stora möjligheter i att göra den här omställningen. Det finns företag och jobb som kan växa fram, det finns möjligheter för människor att utveckla sin kreativitet, att verkligen känna att man lämnar något bra efter sig, säger Gustav Fridolin.

Språkröret vill att partiet ska bli mer konkret och ta sig an frågor som skolmat och utbyggnad av tankstationer för biogasbilar.

– I de kommuner där vi går bra, där lyckas vi göra miljöpolitiken konkret i människors vardag. Det handlar om här och nu. Det måste vi lyckas med. Vi har en miljödebatt i Sverige – och det är vårt misslyckande – som inte handlar om människors vardag, utan bara handlar om de stora förhandlingarna, säger Gustav Fridolin.

Som utbildningsminister har utfallet för Gustav Fridolin varit blandat. Pengar till högre lärarlöner och fler lärare är de största framgångarna.

– Det som känns väldigt bra är att vi nu får i gång de stora investeringar som kan göra skillnad i elevers och lärares vardag, säger Gustav Fridolin.

Men framstegen gäller framför allt områden som kostar pengar, där Decemberöverenskommelsen räcker en hjälpande hand i riksdagen.

I andra frågor, som löftet om att alla gymnasieprogram ska ge högskolebehörighet, säger den samlade oppositionen nej. Gustav Fridolin beskrivs ofta som en av regeringens mest bakbundna ministrar. Utbildningsministern håller föga förvånande inte med.

– Hade du intervjuat mig i början av året hade du ställt frågor om att det hägrade en sänkning av betygsåldern. Där lyckades vi nå en överenskommelse för skolans bästa. Vi har visat att vi faktiskt kan nå överenskommelser, säger Gustav Fridolin.

När Gustav Fridolin var ny som utbildningsminister spelade han in en uppmärksammad film riktad till Sveriges lärare. Ett tilltag som hånats och kritiserats. Nio månader senare skrattar Fridolin gott när DN nämner filmen.

– Jag ska nog hålla mig till medie-kanaler som var etablerade före millennieskiftet. Det jag ville ha sagt var att vi ska ha en politik som inte talar om lärarna, utan att vi ska ha ett öppet samtal mellan politik och lärarkår. Sen lyckades jag säga det på ett sätt som gick fel på alla sätt som var tänkbara.

Jens Kärrman

jens.karrman@dn.se

Fakta. Miljöpartiets löften – och så blev det

1 Utarbeta en rekryteringsstrategi ihop med SKL och Skolverket

Så gick det: Samtal pågår med parterna. Kommuner som söker pengar för att anställa fler lärare måste visa att man har en rekryteringsstrategi för hur exempelvis framtida pensionsavgångar ska klaras av. Två miljarder läggs under 2015 på att anställa fler lärare och annan skolpersonal.

2 Höja lärarlönerna

Så gick det: Aviserat. Under 2016 ska tre miljarder kronor avsättas till högre lärarlöner.

3 Ge alla nya lärare ett introduktionsår

Så gick det: Regeringen har inte presenterat några sådana åtgärder utöver att S och MP är överens om att kravet på introduktionsår ska följas upp. Andelen nyutexaminerade lärare som får ett introduktionsår har tvärtom minskat kraftigt.

4 Införa rotavdrag för skolan

Så gick det: Inget sådant förslag har presenterats. I stället har regeringen avsatt en miljard kronor under fyra år till bättre arbetsmiljö och energieffektiviseringar i skolan.

5 Reglera förskolans gruppstorlek

Så gick det: Skolverket har fått ett uppdrag att återinföra ett riktmärke för hur stora förskolegrupperna ska vara. Men riktlinjerna ska inte vara bindande. Från och med i höst ska kommuner och andra huvudmän kunna ansöka om pengar till att minska gruppstorleken i förskolan. Förskolorna kan få 30 000 kronor i bidrag för varje plats en grupp minskar med. Totalt satsas 415 miljoner kronor i år och 830 miljoner kronor nästa år.

6 Införa läsa-skriva-räkna-garanti

Så gick det: Målet är att garantin ska träda i kraft under 2017. En utredning har tillsatts.

7 Bemanna skolbiblioteken

Så gick det: Regeringen har tillsatt en biblioteksutredning som ska se över hur skolbiblioteken ska utvecklas. Där finns formuleringar om att ”bra skolbibliotek ska säkras”, men inga konkreta förslag om bemanningen.

8 Stärka de estetiska ämnena

Så gick det: Regeringen har uttryckt en ambition att alla gymnasieelever ska få tillgång till estetiska ämnen. Hur det ska genomföras är oklart, men utredaren som ska titta på gymnasiet ska även ta sig an de estetiska ämnena.

9 Tillsätt en skolkommission

Så gick det: En skolkommission med 14 ledamöter utsågs i april. De ska presentera sina slutsatser senast i januari 2017.

10 Fasa ut tidiga val

Så gick det: Regeringen vill att alla gymnasieelever ska få högskolekompetens, men det finns ingen majoritet i riksdagen för det. I vårändringsbudgeten ingår en förstärkning av komvux och folkhögskolorna som innebär 5 250 nya utbildningsplatser.

11 Påbörja arbetet med att bli kvitt vinstjakten

Så gick det: Regeringen har gjort upp med Vänsterpartiet om att utreda hur välfärdsvinsterna ska stoppas. Just nu finns dock ingen majoritet i riksdagen för att begränsa vinsterna. Jens Kärrman

Det händer i dag.

Torsdag 2 juli

DN.tv-sändningar från Dagens Nyheters Almedalstält på Cramérgatan i Visby.

Programledare och redaktör: Mats J Larsson

09.00

God morgon, Almedalen!

I dag är det Miljöpartiets dag i Almedalen. Gäster: Anders Wallner (MP), partisekreterare, Ewa Stenberg, politisk kommentator i DN, Hanne Kjöller, ledarskribent i DN, Mikael Holmström, säkerhetspolitisk reporter i DN, Annika Nordgren Christensen, tidigare MP-riksdagsledamot, David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

10.55

Direktsändning av Miljöpartiets presskonferens.

18.30

God kväll, Almedalen!

Direktsändning av språkröret Gustav Fridolins tal i Almedalen med analys och kommentarer. Gäster: Per Bolund (MP), ekonomisk-politisk talesperson och finansmarknadsminister, Ewa Stenberg, politisk kommentator i DN, Hanne Kjöller, ledarskribent i DN, och Viktor Barth-Kron, politisk krönikör i DN.

Övriga DN-arrangemang

10.00

Senaste opinionssiffrorna för Miljöpartiet.

Gäst: David Ahlin, opinionschef på Ipsos

12.00

Utfrågning av Gustav Fridolin (MP), språkrör och utbildningsminister

13.00

Ungdomsduellen

Debatt mellan Grön ungdoms språkrör Lorentz Tovatt och Moderata ungdomsförbunds ordförande Rasmus Törnblom.

14.30

Utfrågning av Åsa Romson (MP), språkrör samt klimat- och miljöminister “

“ Sorvino: Så hjälper vi slaveriets offer

TORSDAG 2 JULI 2015

Visby. På onsdagen anordnade DN ett seminarium om artikelserien ”De osynliga”. På plats i Almedalen fanns den amerikanska skådespelaren och FN:s goodwill-ambassadör mot trafficking, Mira Sorvino.

Hennes främsta råd till svenska politiker: Inrätta en hotline dit offer för det moderna slaveriet kan vända sig för att få hjälp.

DN-serien ”De osynliga” uppmärksammade hur migrantarbetare lever och arbetar under slavliknande förhållanden i det svenska samhället. En av talarna under onsdagens seminarium i Visby var skådespelaren Mira Sorvino som varit engagerad i frågan i över tio år. I dag är hon FN:s goodwill-ambassadör i kampen mot trafficking och reser runt i världen för att uppmärksamma problematiken och vad medborgare och politiker kan göra för att hjälpa människohandelns offer.

– Ett relativt enkelt och konkret förslag till den svenska regeringen är att inrätta ett slags hotline dit offer för människohandel eller människor som arbetar under oacceptabla förhållanden kan ringa eller sms:a anonymt.

En liknande lösning är redan etablerad i USA och enligt Sorvino har projektet haft stor framgång.

– Tusentals offer har kunnat upptäckas och få hjälp genom den. Men det är även privatpersoner och företagare som använder telefonnumret

när de fattar misstankar eller har tips om misstänkt människohandel. En välfungerande hotline måste separeras från myndigheterna eftersom många av offren är oerhört rädda för polisen och andra myndighetspersoner. I USA organiseras den till exempel av en hjälporganisation men med hjälp av en hel del statliga bidrag.

Mira Sorvino påpekar också det stora behovet av utbildning för alla anställda som kan tänkas komma i kontakt med offer för trafficking och andra former av modernt slaveri. Det gäller framför allt tjänstemän inom rättssystemet, men också tjänstemän inom näringslivet, sjukvårdspersonal och socialtjänst.

– De måste lära sig vad trafficking är och hur det fungerar, hur ett offer ser ut, hur de kan agera och hur de ska behandlas. Många offer uppger ofta att de kommit hit frivilligt, att de väljer sina arbetsförhållanden själva och så vidare. Det måste rättsväsendet lära sig att se igenom.

Efter artikelserien om ”De osynliga” hoppas hon att fler visselblåsare ska engagera sig i kampen mot trafficking och utnyttjanden på arbetsmarknaden.

– Jag minns bland annat en flygvärdinna som larmade myndigheterna om en passagerare hon haft en diskussion med under en flygning. Passageraren hade träffat en man på internet som hon skulle flytta in hos och flygvärdinnan förstod mellan raderna att kvinnan riskerade att bli utnyttjad. Polisen hittade kvinnan en och en halv vecka senare – och misstankarna var inte ogrundade. Hon hade utnyttjats sexuellt. Ibland räcker det med en känsla, men då måste det också finnas någonstans man kan vända sig med sina misstankar, säger Sorvino.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se
Oscarsvinnare och goodwill-ambassadör

Mira Sorvino, 47 år, är en amerikansk skådespelare. Hon har bland annat vunnit en Oscar och en Golden globe för sin biroll i filmen ”På tal om Afrodite”.

I rollen som FN:s så kallade goodwill-ambassadör mot trafficking har Mira Sorvino på senare år engagerat sig i kampen mot människohandel, med ett särskilt fokus på kvinnor och barn.”

“Barnmiljard ska göra SD till största partiet

TORSDAG 2 JULI 2015

Visby. Med reformer för en miljard kronor riktade till barn och föräldrar vill Jimmie Åkesson bredda SD:s politik för att locka fler väljare.

– Vi tänker bli det största partiet, sade Åkesson i sitt tal i Almedalen på onsdagskvällen.

Men andra partier anklagar SD för att sakna finansiering.

Sverigedemokraterna intog Visby i går med en stark opinionsvind i ryggen. I den senaste mätningen från DN/Ipsos hade partiet 15,9 procent av väljarsympatierna. Det är 3 procentenheter över valresultatet förra året. Men på scenen i Almedalen gjorde partiledaren Jimmie Åkesson klart att han har betydligt högre mål.

– Sverigevänner, nu säger jag att vi tänker bli det största partiet, sade partiledaren.

Strategin för att nå dit är att bredda partiet för att locka nya väljare, inte minst kvinnor som partiet haft svårare att vinna. Lockbetet är ett barnpolitiskt program som Åkesson lanserade tidigare på onsdagen i Visby. Under rubriken ”Barnslig politik” förs en rad förslag fram som ska stötta föräldrar och ge barn en tryggare uppväxt. Enligt Jimmie Åkesson handlar det om att förtydliga det sociala i partiets socialkonservativa profil.

– Vi har pratat mycket om hårda frågor som försvar, kriminalpolitik och invandring. Däremot har vi varit mindre bra på att lyfta fram det sociala ansvarstagandet, säger Jimmie Åkesson.

Möjligheterna att få graviditetspeng när man inte orkar jobba ska utökas, enligt förslaget som läggs fram på partiets landsdagar i höst. Fler utbildningsplatser för barnmorskor, slopad karensdag för förskolepersonal och mindre barngrupper är andra delar.

Det barnpolitiska programmet syftar också till att vrida tillbaka klockan när det gäller föräldraförsäkringen. SD vill att fördelningen av månaderna ska vara helt upp till föräldrarna. Dessutom ska jämställdhetsbonusen avskaffas och vårdnadsbidraget fördubblas. Jimmie Åkesson argumenterade i sitt tal för familjernas valfrihet.

– Det är dags att Sveriges föräldrar ställer sig upp och sparkar ut Stefan Löfven, Jan Björklund och Gudrun Schyman ur barnkammaren. De har ingenting där att göra, sade Åkesson.

Därmed tar SD upp kampen med Kristdemokraterna om att vara mest kritiskt till föräldraförsäkringens jämställdhetsprofil. Att fokusera på barns uppväxtvillkor är överhuvudtaget en gammal KD-idé. Samtidigt innebär SD:s ambitioner att stärka den offentliga välfärden en inbrytning på klassisk social-demokratisk mark.

Såväl KD som S bemöter utmaningen med att underkänna grunden för SD:s finanspolitik, nämligen att det skulle gå att göra stora besparingar genom minskad invandring och flyktingmottagning.

”SD lägger förslag som liknar and-ra partiers men eftersom de saknar en trovärdig finansiering är det svårt att ta deras förslag på allvar”, skriver Acko Ankarberg, KD:s partisekreterare, i ett svar till DN.

Tomas Eneroth (S), gruppledare i riksdagen, argumenterar på samma linje.

– De finansierar reformer med antaganden som inte är hållbara. Dessutom ska man komma ihåg att SD är ett enfrågeparti. Hade de på allvar velat förbättra personaltätheten inom förskolan skulle de inte ha fällt vår budget i höstas, säger Eneroth.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. SD-talet

Publik: 2 100.

Väder: Soligt och molnfritt, mycket lätt vind, 18 grader.

Längst applåd: ”Stanna där ni är. Sverige är inte längre ert hem”, sade Jimmie Åkesson med adress till dem som rest utomlands för att strida med terrororganisationen IS.

Största skratt: Jimmie Åkesson bemötte dem som inte tror att han skulle kunna bli utrikesminister med orden: ”Det tror inte jag heller. Jag tänkte nämligen utse någon annan på den posten den dagen det blir aktuellt.”

Övrigt: Ett ovanligt långt tal, drygt tre kvart.

Fakta.
Detta innehåller barnpolitiken

Fler ska kunna få graviditetspenning när de inte orkar jobba längre.

Faderskap ska fast-ställas snabbare.

300 nya utbildningsplatser för barnmorskor.

Samma regler i hela landet för livsuppehållande vård när födseln skett för tidigt.

Avkvotera föräldra-försäkringen, slopa jämställdhetsbonusen, fördubbla vårdnads-bidraget.

Mindre barngrupper i förskolan, fler heltidsanställda och slopad karensdag för personalen.

Rätt för föräldrar att jobba halvtid.

De nya reformerna kostar 1,1 miljard kronor årligen enligt SD:s beräkningar. “

“ Uteslutningar kan göra att SD växer

TORSDAG 2 JULI 2015

Analys

Visby. SD-ledaren Åkessons tal i Almedalen föregicks av återkommande kritik från den uteslutne ungdomsförbundsordföranden. Men SD:s interna utrensningar kan göra det lättare för partiet att växa. SD vill visa väljarna att man kapar de bruna rötterna.

Jimmie Åkesson brukar få kritik när han talar i Almedalen, men i år kom några av de starkaste salvorna från det egna ungdomsförbundet, SDU.

”Interndemokratin i partiet är i dag i stort sett obefintlig vilket har lett till en ineffektiv toppstyrning”, skrev den numera uteslutne Gustav Kasselstrand på SVT:s debattsida. Efter ett seminarium sågade han SD:s kriminalpolitik och strategi.

Det är mycket ovanligt att ett parti utesluter stora delar av sitt ungdomsförbunds ledning, och det är lätt att tänka att det skadar SD.

Men om partiledningen kan behålla ordningen i partiet kan effekten bli den motsatta. SD kan växa ytterligare om uteslutningarna ger väljarna en signal om att partiet gör upp med extrema nationalister. Det gör SD mer valbart.

Docenten Karl Loxbo på Linnéuniversitet har gjort en statsvetenskaplig analys av Sverige-demokraternas framgångar. Han menar att de sju etablerade partierna genom att lägga sig på nästan exakt samma position i invandringspolitiken har skapat förutsättningar för Sverige-demokraterna att exploatera en invandrings-kritisk opinion som länge funnits.

SD blev det enda alternativet för dem som inte ville öka invandringen.

Till det kan läggas att Socialdemokraterna och Moderaterna i förra årets valrörelser triangulerade och kopierade varandra så mycket att det ofta var svårt att se skillnad. Den politiska konflikten uteblev.

Det gjorde det lättare för SD att framstå som huvudalternativet, i synnerhet när invandringsfrågan har stigit på väljarnas dagordning.

SD kunde utnyttja utrymmet som de andra partierna gav genom att tona ned de mest radikala delarna av sin ideologi och politik. Partiet visade samtidigt att det uteslöt vissa företrädare som uttalat sig rasistiskt eller omdömeslöst.

Karl Loxbo menar att SD:s ledning har kunnat styra med så hård hand på grund av att partiet varit isolerat och stigmatiserat av de etablerade partierna. Det skapade en känsla av ”vi mot dem”.

Nu börjar de andra partierna inse att deras strategi har hjälpt SD att växa. Därför söker de nya vägar. Det har fått Jimmie Åkesson att skruva upp tonläget lite till. I hans tal i Almedalen satte han målet att SD ska bli Sveriges största parti. Han talade om sig själv i rollen som statsminister och gjorde sig till talesperson för hela folket. ”The sky is the limit”, sade Åkesson.

SD ser sina opinionsframgångar och att de andra partierna är på väg att byta kurs. Åkesson upplever allt som en framgång. Men om SD och MP hade kunnat tala med varandra hade de gröna kunnat berätta att framgång ibland kan leda till hybris och att partier gör misstag.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se “

“Tragisk slump kan ha gjort unga sjuka av vaccinet mot influensan

TORSDAG 2 JULI 2015

Analys
Vaccinet Pandemrix mot den så kallade svininfluensan år 2009 visade sig öka risken för sjukdomen narkolepsi. Nu har forskare hittat en möjlig orsak till att vaccinet fick så svåra biverkningar.

Någon sa något roligt, jag minns inte vad. Men jag minns att en ung kvinna i sällskapet plötsligt föll ihop. Hennes vän som stod bredvid reagerade blixtsnabbt och hjälpte henne ned på en stol. Han förklarade att det berodde på narkolepsi. Starka känslor – inklusive ett hjärtligt skratt – kan räcka för att slå ut all styrsel över musklerna.

Andra vanliga symtom är plötsliga sömnattacker och rubbad nattsömn. I Sverige lever ungefär 4 000 människor med narkolepsi. Hos cirka 150 av dem finns en koppling till vaccinet Pandemrix, enligt en uppföljning från Läkemedelsverket som sträcker sig fram till år 2011. Flertalet var under 20 år gamla när de blev sjuka.

Nu presenterar forskare i bland annat USA och Finland nya rön om vad som gick fel. De har jämfört Pandemrix med ett annat vaccin, Focetria, som inte gav några biverkningar alls. De hittade en avgörande skillnad.

Jämfört med Focetria innehåller Pandemrix mycket mer av ett virusprotein som liknar mottagare för hormonet hypokretin i hjärnan. Hypokretinets viktigaste uppgift är att reglera sömn och vakenhet. Hos människor med narkolepsi slutar signalen att fungera.

Att virusproteinet liknar mottagaren är en ren slump, en naturens nyck. Men likheten har förödande konsekvenser, enligt en rapport i tidskriften Science Translational Medicine.

En vaccinerad person kan bilda antikroppar med dubbelverkan. Å ena sidan biter de sig fast på ett av virusets proteiner, vilket är helt enligt planen. Å andra sidan kan antikropparna angripa mottagare för hypokretin och därmed orsaka narkolepsi.

Forskarna har hittat dubbelverkande antikroppar i blodprover från tjugo barn och ungdomar i Finland som blev vaccinerade med Pandemrix, och senare fick narkolepsi. Samtliga hade en genetisk känslighet för att utveckla sjukdomen. Det återstår att beskriva exakt hur antikropparna tar sig in i hjärnan.

Den nya studien kommer med all sannolikhet att dras in i en större debatt om vacciner. Många har påstått att massvaccineringen var ett misstag. Det är lätt att vara efterklok.

När vaccineringen började i okto-ber 2009 hade influensa-viruset H1N1 härjat ett tag på södra halvklotet, samt i Mexiko och USA. För förs-ta gången sedan Hongkonginfluensan år 1968 stod världen inför en ny infuensapandemi. Unga människor hamnade på akuten med blödande lungor, även i Sverige.

Långt senare skulle det visa sig att vaccinet som sex av tio svenskar tog ledde till narkolepsi hos färre än en per tio tusen vaccinerade. En så sällsynt biverkan går inte att upptäcka i vanliga kliniska studier.

Värt att nämna är att vacciner mot vanliga säsongsinfluensor skiljer sig från vacciner mot pandemier. Säsongsvacciner har använts i över ett halvsekel och ger få biverkningar. I diskussionen om risker är det lätt att glömma hur viktiga vacciner har varit i kampen mot polio, difteri, smittkoppor och andra farsoter. Men ingen kan garantera att ett läkemedel är riskfritt. Nya sällsynta biverkningar kommer att upptäckas i takt med att registerstudier och andra uppföljnings-metoder blir bättre.

De nya rönen om Pandemrix bör leda till säkrare vacciner vid nästa pandemiska influensa. Men för dem som drabbades av narkolepsi blev kunskapens pris vansinnigt högt.

Per Snaprud är reporter på Forskning och Framsteg

Bakgrund.

Oktober 2009:

Massvaccinering med Pandemrix inleds i Sverige.

Augusti 2010:

Rapporter om narkolepsi hos vaccinerade barn kommer från Finland och Sverige.

September 2010:

Den europeiska smittskyddsmyndigheten inleder en utredning.

Februari 2011:

Finland rapporterar en niofaldig ökning för narkolepsi bland vaccinerade barn. I Sverige är ökningen fyrfaldig.

Juli 2011:

Det europeiska läkemedelsverket rekommenderar begränsad användning av Pandemrix på personer under 20 år.

Oktober 2011:

De första personerna som fått narkolepsi efter vaccinering får ersättning från Svenska Läkemedelsförsäkringen AB. “

“ Svenska plan beskjutna av rysk militär över havet

TORSDAG 2 JULI 2015

Visby. Ryska militärplan har två gånger skjutit föremål mot svenska Gripenplan vilket hade kunnat orsaka allvarliga haverier. Dessutom har ryskt jaktflyg två gånger agerat provokativt och aggressivt mot Sveriges obeväpnade signalspaningsplan.

Samtliga händelser har inträffat i internationellt luftrum över Östersjön. Att olika länder i luften kontrollerar varandras flygplan är normalt. Men enligt Försvarsmakten avviker Rysslands beteende från andra länders. Det följer inte etablerat beteende i luften och agerandet innebär risker för både militär och civil trafik. Fyra hittills okända incidenter med svenskt militärt flyg bedöms som särskilt allvarliga.

22 augusti 2014: Ett ryskt plan flyger över Östersjön utan påslagen transponder som talar om för radarsystemen vad det är för plan. Två Gripenplan sänds upp för att identifiera planet, ett transportplan av typen Antonov-26. När svenskarna närmar sig skjuter planet ut röda och vita signalfacklor.

– En av våra piloter upplevde att det var väldigt nära att en av facklorna slog i huven, säger flygvapenchefen Micael Bydén. En fackla är stor som en ståltermos och krossas förarhuven eller om facklan sugs in i motorn så blir det haveri.

13 september 2014: Två Gripenplan närmar sig ett större militärt transportplan av typen Iljusjin-76.

Plötsligt fäller planet en brinnande motmedelsfackla (vars funktion är att avleda värmesökande robotar). Svenskarna tvingas svänga undan.

Under 2015 har ytterligare två incidenter inträffat. Sveriges obeväpnade signalspaningsplan Gulfstream-4 med sex personers besättning har bägge gångerna varit i fara när ryska jaktplan av modellen Sukhoi 27 flugit ifatt dem.

– De ryska förarna har hamnat i ett läge där de kommit för nära och farten har varit så hög att de inte haft riktig kontroll över vad de gör. När ett stort stridsflygplan kommer så nära och vår besättning är tvungen att svänga av ett annat skäl, då finns det inga marginaler kvar utan då slår de i varandra. Det här upplevs som aggressivt och provokativt, säger Micael Bydén.

Flygvapenchefen försäkrar samtidigt att Sverige inte vikt ned sig:

– Vi är ännu mer på hugget, mer medvetna och uppmärksamma. Men vi slutar inte att gå upp och titta på dem.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta.

Den militära aktiviteten över Östersjön ökar

Incident är när något ovanligt inträffar.

Kränkning är när ett utländskt statsflygplan utan tillstånd gör intrång i svenskt luftterritorium.

Under 2014 kränktes svenskt luftrum tolv gånger, varav en gång av Ryssland.

Hittills under 2015 har luftrummet kränkts nio gånger, ingen gång av ryskt flyg.

Ökningen avspeglar att den militära verksamheten i Östersjöområdet ökar. “

”Jag ruttnar i en fängelsehåla”

TORSDAG 2 JULI 2015

“ Sedan bordningen av Ship to Gazas fartyg ”Marianne” i måndags morse hålls DN-medarbetaren Kajsa Ekis Ekman i förvar av Israel.

– Jag mår dåligt. Jag ruttnar i en fängelsehåla, skriver Kajsa Ekis Ekman i ett meddelande som via flera mellanhänder vidarebefordrats till DN.

Det var strax före halv två i måndags morse som israelisk militär bordade den svenska fisketrålaren ”Marianne av Göteborg” på internationellt vatten. Syftet med resan var att bryta Israels blockad och förse Gaza med mediciner och solcellspaneler till ett sjukhus.

Sex svenskar fanns med bland aktivisterna ombord, däribland journalisten Kajsa Ekis Ekman och politikern och musikern Dror Feiler. ”Marianne av Göteborg” fördes till Ashdod, där passagerare och besättning har förhörts av israeliska myndigheter. Sex personer av de 18 ombord släpptes i går, men svenskarna förhörs fortfarande.

Kajsa Ekis Ekman har upplevt de senaste dagarna som mycket obehagliga. I ett mejl till Dagens Nyheter skriver hon:

”Jag mår dåligt. Jag är tillfångatagen och kidnappad under pistolhot på internationellt vatten. Utsatt för förhör och hot under förhör där också min son används som ett medel i hoten. Utfrågas om personliga och privata saker. Jag blir fotograferad i olika sammanhang och anklagad för att gömma saker på min kropp. Jag ruttnar i en fängelsehåla.”

Sverige framförde i måndags en protest till Israel mot bordningen av ”Marianne av Göteborg”.

– Enligt den information som vi har fått har den israeliska marinens ingripande skett på internationellt vatten. Enligt lagen är det bara flaggstaten, i det här fallet Sverige, som får ingripa mot ett fartyg på internationella vatten. Sverige har framfört sin syn på händelsen till Israel, säger Veronica Nordlund på UD:s presstjänst till Dagens Nyheter.

Redan tidigare har Sverige tillsammans med EU gjort klart för Israel att blockaden mot Gaza snarast måste brytas.

Enligt uppgifter från Ship to Gaza väntas svenskarna och resten av passagerarna släppas inom kort. De kommer då att föras ut ur Israel.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta.

Aktionens mål var att bryta Gazas isolering

Ship to Gaza har som mål att bryta Israels blockad av Gaza.

Vid den första resan 2010 bordade israelisk militär konvojen och dödade nio personer ur besättningen.

”Marianne av Göte-borg” som bordades i måndags är en ombyggd fisketrålare som hade mediciner, medicinsk utrustning och solcellspaneler ombord. “

”Förtroendet är lågt för vår ekonomiska politik”

TORSDAG 2 JULI 2015

“Visby. Miljöpartiet startar ett rådslag för att lägga om sin ekonomiska politik. Men MP tänker fortfarande stå för en egen syn på tillväxt och på hur många timmar vi ska jobba varje vecka.

– Vi har misslyckats med att kommunicera vår ekonomiska politik till väljarna, säger finansmarknadsminister Per Bolund.

Så sent som 2014 drev ombuden på Miljöpartiets kongress igenom att MP vill ha ett hållbart ekonomiskt system som inte bygger på tillväxt. Tillsammans med kraven på arbetstidsförkortning och medborgarlön har det lett till mycket kritik och ifrågasättande av partiets ekonomiska politik.

Nu erkänner partiledningen att den inte lyckats förklara sin politik.

– Vi har misslyckats med att kommunicera vår ekonomiska politik till väljarna. Förtroendet för vår ekonomiska politik är lågt och därför måste vi ta en diskussion med våra medlemmar om hur vi ska lägga om politiken för att nå ut bättre, säger Per Bolund.

Partiet startar nu en översyn av politiken med målet att ha ett färdigt förslag till kongressen 2017. Per Bolund menar att bilden av MP som ett tillväxtfientligt parti inte stämmer.

– Vi är fortfarande kritiska till den typen av tillväxt som inte skapar en långsiktighet utan faktiskt undergräver för både vår framtid och för kommande generationers möjlighet att ha en bra ekonomi, säger han.

MP är fortsatt kritiskt till att mäta tillväxt på det sätt som sker i dag. BNP-modellen är förlegad, anser partiföreträdarna och vill se en ny modell som tar hänsyn till sådant som miljöeffekter och hållbarhet.

– Vi vill bredda begreppet så att tillväxten inte bara ska handla om en BNP-utveckling i ekonomiska termer utan att man kan räkna in saker som välmående och välstånd på andra sätt, säger Janine Alm Eric-son, ledamot i finansutskottet, och en av dem som ska leda arbetet med att lägga om politiken.

Miljöpartiet har i många år drivit krav på förkortad arbetstid. Även när det gäller den frågan så vill inte partiledningen släppa tanken på att vi ska kunna jobba färre timmar varje vecka.

– Det finns olika sätt att hantera den frågan. Vi behöver ha en diskussion om vilka metoder som finns och vilka vägar vi tror är bäst, säger Per Bolund.

Han pekar på att sjukskrivningstalen ökar och att det kanske skulle kunna motverkas genom att sprida ut arbetsinsatserna över livet.

– Det handlar inte bara om hur många timmar man ska arbeta varje vecka utan om hur många timmar man jobbar över ett helt arbetsliv, säger Per Bolund.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. Rådslag om ekonomin

Fyra personer har fått ansvaret att leda Miljöpartiets kommande rådslag om grön ekonomi. Det ska bland annat ta upp tillväxt och nya mått på ekonomisk utveckling, cirkulär ekonomi, skatteväxling, och feministisk ekonomi.

De fyra som utsetts att leda arbetet är:

Per Bolund, finansmarknads- och konsumentminister, biträdande finansminister.

Janine Alm Ericson, riksdagsledamot och ekonomiskpolitisk talesperson.

Linnéa Engström, Europaparlamentariker.

Lennart Olsen, ledamot av parti-styrelsen med ansvar för miljöpartiets skattepolitik.

Rådslaget kommer att inledas i höst och pågå under hela år 2016. Resultaten ska behandlas på kongressen år 2017. “

“ Hög ålder inte enda problemet

TORSDAG 2 JULI 2015

Analys
Visby. Tillväxten i den svenska ekonomin kan bli långsammare, till följd av en åldrande befolkning. Det tror finansminister Magdalena Andersson (S), som dock ser utrymme för ytterligare återhämtning efter krisen.

En akademisk träta av stort allmänintresse blev temat för Socialdemokraternas ekonomiska seminarium i Almedalen. Sedan flera år förs en debatt mellan amerikanska ekonomer om varför återhämtningen ur krisen har gått så långsamt. Nu var det dags för ett svenskt svar på frågan.

I USA finns två läger, där det ena med Kenneth Rogoff som främsta namn anser att de höga skulder som finns kvar efter krisen tynger ekonomin och fördröjer återhämtningen. Mot sig har han tidigare finans-ministern Larry Summers som i stället talar om en varaktig stagnation, beroende på bland annat den demografiska förändringen.

Den amerikanska debatten är polariserad, men Magdalena Andersson och hennes statssekreterare Karolina Ekholm bidrog i stället med ett svenskt ”både och”. Enligt dem kan den åldrande befolkningen utgöra en långvarig tillväxtbroms som ger en svagare utveckling än vi i Sverige har varit vana vid. Samtidigt tror de på möjligheter till ytterligare återhämtning i ekonomin under de närmaste åren.

Perspektiven ser dock inte så ljusa ut efter den reviderade prognos som Magdalena Andersson levererade tidigare under Almedalsveckan. Enligt denna ökar visserligen Sveriges BNP med 2,6 procent i år och 2,7 procent under nästa år. Men det verkliga lyftet vill inte infinna sig och de offentliga finanserna förbättras saktare än tidigare väntat. Det dröjer ända till 2019 innan de offentliga finanserna väntas vara i balans, ett år längre än tidigare beräknat.

Arbetslösheten ska vid den tidpunkten ha gått ned till 6,5 procent. Den uppskattade jämvikts-arbetslösheten, som det här rör sig om, har stigit till den nivån från 5,0 procent för några år sedan. Det visar på en allvarlig situation som delvis beror på att integrationen av nyanlända inte fungerar tillfredsställande.

Sverige har alltså strukturella problem som inte försvinner även om konjunkturen stärks. Att befolkningen åldras är knappast enda förklaringen.

Samhällsekonomisk krönikör

Johan Schück

johan.schuck@dn.se “

“ Från förort till stad – så byggs Farsta om

TORSDAG 2 JULI 2015

Farsta kommer att förändras rejält. I dag är stadsdelen grön, men präglas samtidigt av barriärer mellan bostadskvarteren och breda vägar. I framtiden ska Farsta bli urbant.

Omkring 8 000 bostäder ska byggas inom 15–20 år.

Farsta är kanske den av Stockholms stadsdelar som byggts med biltrafiken mest i fokus. Tunnelbanan var tänkt att vara ett komplement till bilarna och det var viktigt att det fanns god tillgång på parkeringsplatser nära bostäderna och i centrum.

– Farsta har många kvaliteter. Mycket av det som byggdes här för över 50 år sedan är bra. Den stora svagheten är att det finns så många fysiska barriärer: breda vägar, tunnelbanan, järnvägen och stora parkeringar, säger Anna-Stina Bokander, planarkitekt på Stockholms stadsbyggnadskontor och en av de ansvariga för planen ”Tyngdpunkt Farsta”.

Planen ställs ut nu i sommar. Det är en stor förändring som föreslås. Den som i framtiden kommer till Farsta kommer inte längre att få intrycket att husen står glest, vägarna är breda och att parkeringsplatser är det viktigaste som finns.

Programmet för att förvandla stadsdelen består av fyra huvuddelar:

1. En utveckling av Farsta centrum som rent fysiskt i huvudsak handlar om att flytta bilarna under jord och förtäta ovan jord så att centrum blir mer stadslikt. Här finns plats för nya mer intima torg, åtminstone 1 000 bostäder och nya utrymmen för handel och kontor. Det centrum som i dag kan kännas tomt och otryggt när affärerna stängt ska få ett mer komplett folkliv.

2. Nya urbana stråk ska skapas. Farstavägen – i första hand – Sunneplansstråket och Nykroppastråket är tre axlar nära Farsta centrum som kan utvecklas till urbana stråk med nya bostäder.

3. Vänd Farsta mot vattnen. Det är nära till antingen Magelungen eller Drevviken från alla delar av Farsta. Områdena nära sjöarna ska utvecklas både med bostäder och rejäla lyft för de anläggningar för sport- och friluftsliv som finns – inte minst Farstabadet och Hökarängsbadet.

4. Farstastråket ska bli ett grönt stråk rakt genom centrala Farsta från Drevviken till Magelungen. Det skapas främst genom att små grönplättar förädlas och bildar ett parkband genom hela stadsdelen.

De 8 000 bostäderna som planeras – och till vissa delar redan finns i detaljplaner – kommer att byggas i hela Farsta. Men det blir tyngdpunkter kring centrum och ut mot sjöarna. Ett viktigt utbyggnadsområde är Teliaområdet där de stora kontoren tömts nästa år när Telia flyttar till Solna. Kontorshusen och nybyggen på de väl tilltagna parkeringsytorna beräknas rymma minst 1 500 nya bostäder. Det kan bli betydligt fler om frågor kring kulturmiljö, skolor och trafik går att lösa.

I planen på att omdana Farsta ingår också att flytta bussterminalen från Kroppaplan i centrum, att försöka se till att de parkeringsplatser som behövs hamnar under jord och att utveckla näringslivet. Det behövs mer än det livsmedelscentrum som byggs i en grusgrop i Larsboda för att göra Farsta till en stadsdel dit många åker för att arbeta.

Programmet för Farsta är ute på remiss och i slutet av maj ordnade stadsbyggnadskontoret öppna hus om förslagen i den rullande dialogpaviljongen.

– Vi har inte mötts av några proteststormar, tvärtom har det generellt varit positiva reaktioner. Men det kommer säkert invändningar mot flera projekt när vi arbetar med detaljplanerna för dem, säger Anna-Stina Bokander.

Anders Sundström

anders.sundstrom@dn.se

Fakta.

Farsta har i dag omkring 21 500 invånare.

Av dagens cirka 10 000 bostäder är 4 400 hyresrätter, 4 400 bostadsrätter och 1 200 småhus.

Om 15–20 år ska stadsdelen vara tätare och ha omkring 18 000 bostäder och drygt 35 000 invånare.

Arbetet med omdaningen av Farsta drivs av stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret, Farsta stadsdelsförvaltning, Familjebostäder, Farsta företagsgrupp och Atrium Ljungberg som äger Farsta centrum.

Fotnot: Med Farsta avses områdena kring Farsta centrum och Farsta strand. Inte Farsta stadsdel som även omfattar bland annat Hökarängen, Sköndal och Fagersjö. “

“ Föräldrastöd ska underlätta för barnen

TORSDAG 2 JULI 2015

Stockholms stad startar en verksamhet för föräldrar vars barn placerats i familjehem. Stöd till föräldrarna väntas också underlätta för barnen, enligt kommunen.

I Stockholms stad tas varje år cirka 900 barn om hand av socialtjänsten. Ungefär hälften av dem placeras i familjehem. För många föräldrar innebär omhändertagandet en kris. Inom Stockholms stad startar nu en ny stödverksamhet, ”Stella”, som riktar sig till föräldrar.

– När barnen blir omhändertagna är det ett stort ingrepp i både barnens och föräldrarnas liv. Då finns det ett stort behov av någon att prata med, säger Kerstin Sandqvist, projektledare för "Stella".

I en aktuell översyn av tvångslagstiftningen LVU föreslås att barnens ställning ska stärkas. Men även föräldrarna har laglig rätt till stöd när barnen placeras i jour- eller familjehem.

Hos "Stella"-projektet, som har sin verksamhet på Södermalm, kan föräldrarna även få hjälp att gå igenom barnavårdsutredningen, beslutet om placeringen och - umgängesplanen med barnen. Syftet är att stärka samarbetet mellan föräldrarna, familjehemmet och socialtjänsten. I förlängningen väntas det göra att barnet känner sig tryggare.

– Vi kan bland annat hjälpa föräldrarna att förstå utredningen, och varför barnet blivit omhändertaget. Som en effekt hoppas vi att barnen kan bli avlastade om de vet att föräldrarna får stöd, säger Kerstin Sandqvist.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se
Fakta. Omhändertagande

Jourhem är en akut och tillfällig lösning när barn omhändertas av socialtjänsten.

Familjehem – tidigare fosterhem – är mer eller mindre permanent.

Att placeras i familjehem kräver en utredning, medan placering i jourhem kan ske på mindre än en timme om det finns behov. “

”Den ska inte visa hur kyrkan är”

TORSDAG 2 JULI 2015

“ På fredag har långfilmskomedin ”Prästen i paradiset” premiär. Eva Röse spelar en oerfaren diakon som brottas med en försupen pengaskingrande kollega. Hon känner igen sig från sin första tid som skådespelare.

När Eva Röse började på Dramaten 1998 var hon i 25-årsåldern och hade just avslutat sin teaterutbildning. I krocken med scenkonstens verklighet fick hon, som många nyexaminerade unga människor, göra upp med sina egna föreställningar om yrkeslivet.

Sjutton år senare spelar Eva Röse huvudrollen i långfilmskomedin ”Prästen i paradiset”. Hennes karaktär, Carola, är en nyvigd präst som på många sätt präglas av Eva Röses 25-åriga jag.

Carola kommer till det thailändska charterparadiset Phuket för att förbereda ett besök av statsministern och invigning av den nya Svenska kyrkan. På turistorten får hon möta församlingens präst, Krister, spelad av Kjell Bergqvist. ”Anti-Krister”, som han kallas av sin norske nemesis, är lokalhäktets flitigaste stammis – en ständigt berusad bråkstake som spelat bort församlingens budget och lever på lånade pengar.

Regissören Kjell Sundvall har gjort filmen tillsammans med teamet som skapade succéserien ”30 grader i februari”.

I mötet med sin nya kollega får Carola, likt den 25-åriga Eva Röse, ställa myt mot verklighet.

– Jag hämtade mycket inspiration från min tid som ung och nyexaminerad. När jag började på Dramaten insåg jag att folk inte alltid lever som de lär – att människor bara är människor, säger Eva Röse.

Inför ”Prästen i paradiset”, har Sundvall gett sina skådespelare stort utrymme att själva forma karaktärerna, berättar Eva Röse. För att förstå sin roll, var det viktigt för Röse att sätta sig in i vad som krävs för att bli präst. Hon tyckte att Carolas agerande ofta befann sig i en mer naiv och moraliskt grå zon än vad hon väntade sig av en präst hos Svenska kyrkan.

– Prästerskap är ett otroligt utmanande och givande yrke som innefattar många uppgifter. Jag tycker inte att man ser Carolas prästfärdigheter i filmen. Hon är extremt oerfaren och nyutbildad. Jag ser henne mer som en tjej med bacillskräck och kontrollbehov som är på sin första resa, säger Eva Röse.

Vad tror du att Svenska kyrkan skulle säga om ”Prästen i paradiset”?

– Det är inte en film som på något sätt ska visa hur Svenska kyrkan är. Sveriges poliser tittar på polisserier med en viss distans. Det borde präster också kunna göra när de ser filmen.

Hur förhåller du dig till din karaktärs handlande i filmen?

– Som privatperson och skådespelare hade jag svårare än vanligt att förhålla mig till vissa saker moraliskt, just för att det hade med kyrkan och religion att göra. Carro gör olagliga saker för att täcka upp för Krister och rädda sitt eget skinn. Hennes handlande är otroligt naivt men mycket av det hon gör är att följa order uppifrån. Det är sådant som sker i alla organisationer och företag. Det händer säkert även i kyrkans värld.

Eva Röse har en bred skara roller bakom sig inom både komedi och drama. I många komedier får hon spela ”seriösa” karaktärer som andra skådespelare ska reagera mot. Det stora utrymmet för komik var det som lockade Eva Röse till att tacka ja till rollen. Hon berättar om en särskild scen där Carola, hemma hos mannen hon dejtar, panikartat försöker rädda en fisk som hon råkat kasta ut ur akvariet.

– Kjell lät oss bestämma en hel del själva. Jag repeterade fiskscenen själv på mitt hotellrum, berättar Eva Röse. När vi väl spelade in hade jag en klar tanke på hur jag ville göra men jag improviserade ganska mycket också.

Juan José Iragorri

juan.iragorri@dn.se

Eva Röse. Har spelat kristen för Sundvall förr

Kjell Sundvall har tidigare gjort bland annat ”Grabben i graven bredvid”, ”Tomten är far till alla barnen” och ”I nöd eller lust”.

Eva Röse har en gång tidigare spelat en kristen roll under Sundvalls regi. I ett avsnitt av TV4-komedin ”C/o Segemyhr” spelar hon en medlem i Kyrkans ungdom som dejtar en av huvudkaraktärerna.

Kjell Bergqvist, som spelar den manliga huvudrollen i ”Prästen i paradiset”, hade även en roll i SVT-dramat ”30 grader i februari”, som nu är klart för en andra säsong. “

“Antje Jackelén: ”Jag fick putsa skokrämsburkar”

TORSDAG 2 JULI 2015

Det gör jag i sommar:

– Nu är jag i Almedalen där jag bland annat ska samtala om Gud i näringslivet, kommunikativt ledarskap, hållbarhet och mötet mellan naturvetenskap och religion. Sedan ska jag besöka min kollega i England, ärkebiskopen av Canterbury, Justin Welby.

Det ser jag mest fram emot under Almedalsveckan:

– Att få nya insikter och kunna bidra med teologiska perspektiv på viktiga samhällsfrågor.

Så är sommaren som jobbårstid:

– På sommaren är det lättare att koppla av mellan varven.

Lediga stunder ska jag:

– Umgås med familjen.

Om nya avsnitt av den egna podcasten ”Prata till punkt”:

– Det blir en ny serie i höst. Det blir till exempel en person som kan big data och så hoppas jag på Leymah Gbowee som fick Nobels fredspris 2011. Hon kommer till Sverige i oktober.

Om det blir någon livepodd från Almedalen:

– Nej, men däremot kommer det en livepodd från Bokmässan i Göteborg nu i höst. Då ska jag samtala med vetenskapsjournalisten och författaren Karin Bojs om existentiella dimensioner i både vår kunskap om mänsklighetens ursprung och klimatfrågan.

Det läser jag i sommar:

– Romaner, bland annat en av Marilynne Robinson.

Det lyssnar jag på i sommar:

– Jag vill lyssna på Syster Karins sommarprat i P1 den 24 juli.

Det tittar jag på i sommar:

– Jag har laddat upp med en del filmer av olika genrer, som franska ”Monsieur Claude” och ryska ”Leviathan”.

Det konstigaste sommarjobb jag någonsin haft:

– Fick putsa skokrämsburkar på ett pensionat i Schweiz.

Mitt smeknamn är:

– Dr. J. Så kallades jag av mina doktorander i Chicago.

I det ögonblicket förändrades allt för mig:

– När jag träffade min blivande man (fast det visste jag inte då) och sedan bestämde mig för att stanna i Sverige.

Så sorterar jag min bokhylla:

– Efter ämnesområden.

Min första stora musikupplevelse:

– Måste vara när jag hörde mig själv skrika för första gången.

Den sista sajten jag kollar innan jag somnar:

– Kan vara en nyhetssajt, Bibeln eller Twitter.

Min dyraste kulturvana:

– Har unnat mig några speciella studieresor, till exempel till Nepal och östra Turkiet.

Den konstart jag har svårast att relatera till:

– Tatueringar.

Ett verk som fått mig att gråta:

– ”Schindlers list”.

Mitt favoritcitat alla kategorier:

– ”Gud är större”. Första Johannesbrevet 3:18–20.

Om jag kunde åka tillbaka i tiden och träffa mig som 15-åring skulle jag säga:

– Odla tillit och följ din inre kompass.

Det tror jag händer när man dör:

– Ett gränsöverskridande mot det annorlunda som bara kan finnas utanför tiden. Jag hoppas att jag i det ögonblicket kan släppa taget om livet och lämna mig själv i Guds goda händer.

Om jag fick välja en person ur kulturhistorien att åka på campingsemester med skulle det vara:

– Carl von Linné.

Huvudrollen i filmen om mitt liv skulle spelas av:

– Meryl Streep.

Min självbiografi ska heta:

– ”När dopet gäller mer än passet”.

Om jag var tvungen att leva resten av mitt liv inuti en film eller tv-serie skulle det vara:

– Filmen om Hannah Arendt – fast gärna ickerökare-varianten.

Senaste gången jag grät var:

– I samband med min mors död och begravning nyligen.

Därför äter jag kött:

– Är uppvuxen med tysk korv.

Jag röstar på:

– Mänskliga rättigheter, alla människors lika värde.

Av världshistoriens alla konstverk skulle jag helst ha velat göra:

– Mozarts ”Lacrimosa”.

Om jag kunde förvandla mig till ett djur skulle det vara:

– Uggla, för vishetens skull.

Ärkebiskop Antje ”Dr. J.” Jackelén putsade en gång skokrämsburkar på ett sommarjobb i Schweiz. Hon stannade kvar i Sverige för kärlekens skull och i år medverkar hon på tolv seminarier i Almedalen.

Gustav Haggren gustav.haggren@dn.se “

Personfakta

Född juni 1955 i Herdecke, Tyskland. Prästvigd 1980, professor i Chicago, biskop i Lunds stift, Svenska kyrkans ärkebiskop sedan 15 juni 2014.

Är med på Almedalsveckan för fjärde året i rad. Medverkar i tolv seminarier.

Twitter: @BiskopAntje “

“ Genvägen till mänsklighetens historia

TORSDAG 2 JULI 2015

Med ny teknik kan dnaforskning fylla i luckorna där historiska studier går bet. Agnes af Geijerstam följer strängarna genom vårt förflutna.

Det är egentligen mycket, mycket märkligt. I varenda cell i din kropp finns det information som är väldigt, väldigt gammal. Det är bitar av föräldrar som i sin tur består av bitar från deras föräldrar och så vidare tillbaka in i historien. Är du man har du en Y-kromosom som i stort sett är oförändrad sedan hundratals generationer.

Det skulle gå att säga att den mänskliga historien finns närvarande i dagens människor. I vårt samlade dna gömmer sig alla människor som någonsin existerat.

Dessa människor har kommit betydligt närmare de senaste åren. 2003 slutfördes ”The human genome project”, ett enormt internationellt forskningsprojekt vars slutresultat var en fullständig karta över hur vår arts kromosomer ser ut. Det kostade tre miljarder dollar. I dag kostar motsvarande procedur 1 000 dollar.

På internet går det att beställa gentest som kostar 99 dollar och som avslöjar din så kallade haplo-grupp – en tråd som via gemensamma mutationer på bestämda ställen kan binda ihop dig med en individ som levde runt senaste istiden. Eller, vilket är fallet med den haplogrupp runt 40 procent av de svenskar vars förfäder och förmödrar inte har flyttat på sig nämnvärt har, en person som existerade för 7 000 år sedan. Med hjälp av dessa skillnader har stora, forntida folkvandringar kunnat urskiljas.

Det är dock en ganska grov indelning som är på väg att bli betydligt mer finmaskig. I mars publicerade Nature en artikel från ett Oxford-baserat forskarlag, ”The fine-scale genetic structure of the British population”, där författarna med hjälp av dna från brittiska individer vars far- och morföräldrar levde närmare än åtta mil från varandra, tillsammans med ett antal olika europeiska befolkningsgrupper visar hur historiska, demografiska händelser har satt tydliga spår.

Dagens befolkning på Orkney-öarna har till 25 procent norskt ursprung och det går att uppskatta att vikingarna ägnade sig åt att skaffa barn med varandra ett par generationer efter att de koloniserat öarna, sedan beblandade de sig med lokalbefolkningen. Forskningsresultaten blir som ett facit över mänskliga förflyttningar, vilka som tog sig vart och vad de sedan gjorde där.

I boken ”The invisible history of the human race”, intervjuar journalisten och lingvisten Christine Kenneally en av forskarna bakom studien, Mark Robinson. Han beskriver hur tekniken har visat vad som egentligen hände under de 200 åren efter att romarna lämnade Britannien i början av 400-talet, när det inte längre fanns någon som nedtecknade historien.

Vi vet att saxarna kom, men *hur* har det mest spekulerats om i tidernas olika andor. Det har varit idéer om total militär erövring, teknikmässiga övertag, etnisk rensning. Vad som går att läsa i dna är att den brittiska befolkningen reducerades kraftigt sedan romarna

försvann och att dagens ättlingar i sydöstra England består till ungefär hälften av deras arvsmassa. Resten är dna från kontinentala Europa, rester av de invaderande grupperna som knappast bedrev någon etnisk rensning men som satte tydliga spår ändå.

Kenneallys bok binder snyggt ihop hur den här sortens forskning om folkgrupper kan föras ner på det strikt individuella planet och sedan upp igen. Från avsnittet om ärftlighetsforskningens avgrundsdjupt rasistiska historia till australiensares lycka över att ha en straffånge i familjeträdet är det ständigt underhållande och flyhänt skrivet.

Hon tar avstamp i sin egen försvunna farfar och beskriver bland annat mormonernas gigantiska, atombombssäkra arkiv av kyrkböcker och släktforskning (bra att ha för att säkerställa att ens gamla släktingar ska bli efterhandsdöpta och få komma in i himlen).

Den sortens aktiva insamlande av data bleknar dock i jämförelse med hur crowdsourcande nättjänster öppnat släktforskningen. Konventionella källor börjar dessutom blandas med resultaten från gentesterna som sajter som 23andme.com och ancestry.com erbjuder. Kanske mest spännande för exempelvis amerikaner, vars bakgrund är mer blandad än en släkt som har suttit och häckat i Gusemåla i 80 generationer. Men det verkligt intressanta blir ju när det går att se även så långt tillbaka och få reda på vilka människor som kom och bosatte sig var och varför.

Till skillnad från 2014 års ”kontroversiella” bok i ämnet, Nicholas Wades ”A troublesome inheritence” undviker Kenneally också att falla ner i genetikens deterministiska hål. Att det skulle ha med gener att göra att vissa afrikanska länder har dålig ekonomi till exempel.

Wade är vetenskapsjournalist på New York Times och fick sina slutsatser grundligt sågade, inte bara i recensionerna, utan också av 150 forskare vars arbete han citerat, som i ett öppet brev i New York Review of books förklarade att de blivit både missförstådda och misstolkade.

Frågan om vart alla dessa glada släktforskares salivprov egentligen tar vägen väcker dock den paranoida genen till liv. Vem äger informationen, är det det vinstdrivande företaget som tillhandahåller tjänsten, är det ens du från början?

Själva generna delar du med många andra, syskon, föräldrar, barn – både bakåt och framåt i historien. Har du rätt att göra vad du vill med den informationen?

Agnes af Geijerstam

Christine Kenneally
”The invisible history of the human race”
Viking “

“Caroline Englund: Teknik blir viktigare inom sjukvården

TORSDAG 2 JULI 2015

Teknik har länge varit viktigt för vården. Svenska uppfinningar som pacemakern och blodvaggan, som används i samband med blodprovtagning, är numera en naturlig del av vardagen på ett sjukhus.

I framtiden kan tekniken få ännu större betydelse. I takt med att samhället digitaliseras följer vården med.

Det är ingen slump att aktivitetsarmbandet blev fjolårets julklapp och att Sveriges regering 2014 inrättade en e-häslomyndighet.

Myndigheten har bland annat i uppdrag att ansvara för utvecklingen av ett digitalt hälsokonto där användare kan lagra alltifrån sjukjournaler till optikerrecept och information från hälsoappar på ett och samma ställe. Sam-tidigt pågår avancerad forskning om vård-robotar på Mälardalens högskola utanför Stockholm. Men skulle du vilja bli opererad av en mekanisk arm eller få ett biologiskt 3d-utskrivet organ inopererat i kroppen? I sin krönika skriver DN:s Linus Larsson om behovet att överbrygga klyftan mellan teknik och vård.

Trevlig läsning!

Caroline Englund caroline.englund@dn.se “

“ Hälsa på ett helt nytt sätt

TORSDAG 2 JULI 2015

Plötsligt brakade datasystemen för de svenska apoteken samman. Ingen kunde hämta ut sina recept.

Mitt i kaoset stod E-hälso-myndigheten.

DN möter generaldirektören Torsten Håkansta för ett samtal om myndigheten som ansvarar för 3,5 miljoner recept – varje månad.

Det var rubriker som vittnade om kaos den där tisdagsförmiddagen i slutet av maj. Apoteken lyckades inte komma åt receptdatabaserna. Ingen kunde hämta ut receptbelagd medicin i Sverige.

E-hälsomyndigheten hade drabbats av ett omfattande datorhaveri. Torsten Håkansta, generaldirektör, berättar att det omgående kom indikationer om att fel uppstått.

– Vi lyckades lösa problemet genom att ta fram en tillfällig teknisk lösning för att styra om datatrafiken till en annan maskin och därmed återställa tjänsterna för våra kunder, säger han.

3,5 miljoner medicinska recept snurrar genom myndighetens digitala system varje dag. 98 procent av alla recept som Sveriges läkare skriver ut till sina patienter är digitala.

– Det snurrar oerhört stora mänger data via våra system. Det ligger en tung it-industri i botten, säger Torsten Håkansta.

För många är E-hälsomyndighetens uppdrag okänt. Kan du förklara vad ni gör?

– Kortfattat handlar det om tre delar: grunduppdraget är digitalisering och effektivisering via e-burna läkemedelstjänster. Den andra delen är det personliga hälsokontot ”Hälsa för mig” som snart sätter igång. Den tredje delen är att leda och samordna regeringens satsningar inom E-hälsoområdet.

Upptäcker ni felmedicinering när recepten strömmar genom ert system?

– Det händer att läkemedelsinformationen blir fel, brister som kan leda till felmedicinering. Det är värt oerhört mycket om vi med gemensamma krafter kan förbättra det. För patientsäkerheten, livskvaliteten och ur ett ekonomiskt perspektiv. Läkemedelsnotan är nära 30 miljarder årligen, det är mycket pengar.

Hur säkerställs att läkemedels-informationen är den rätta?

– Det är en lång kedja med många inblandade och flera olika system. Farmaceuterna hos oss gör bland annat kvalitetssäkringar och ser till att alla våra register är uppdaterade. Vi har ett beslutsstödssystem som apoteken kan använda för att titta på hur de föreskrivna medicinerna interagerar.

Satsningen på ”Hälsa för mig” låg i en överprövningsprocess i två år, men nu har ni fått klartecken. Vad innebär kontot?

– Alla invånare erbjuds en personlig lagringsplats för att samla sin information om vård, omsorg och hälsa. Till kontot kan man ansluta appar. Användaren bestämmer själv vilka appar som plockas in och vilken information som samlas.

Vilken typ av information kan det vara?

– Exempelvis från journaler och vaccinationskort, som också kan uppdateras automatiskt. Det kan vara information om kost- och motionsvanor. Det blir nästan ett holistiskt hjälpmedel för patienten.

Diskussioner pågår inom vårdsektorn för hur man ska lösa journalfrågan i framtiden. Är detta lösningen?

– Alla trender tyder på att patienterna vill ha mer inflytande och tillgång till sin information. Det är ett problem att vårdgivare har olika system och därmed inte tillgång till samma information om patienten. På tapeten är en debatt om gränsdragningen mellan patientsäkerhet och personlig integritet. Vilken information som ska kunna delas mellan vårdgivare och apotek exempelvis. Patientsäkerheten måste vara det som väger över – men lagstiftningen är inte där ännu.

Känner ni ett stöd från politikerna?

– Ja, både den förra regeringen och den nuvarande visar ingen som helst tvekan kring betydelsen av de här frågorna. Det är ett prioriterat område.

Vad kostar ”Hälsa för mig” och när är tjänsten i gång?

– Det kostar 18 miljoner kronor att bygga tjänsten. Vi kan köra i gång under inledningen av nästa år.

Kommer människor att anmäla sig?

– Det är ett gigantiskt marknadsföringsprojekt. Behoven och hur man väljer att använda kontot kommer säkert att se olika ut. Det är först när det finns bra innehåll som det blir intressant för användarna.

Vilka frågor vill ni lyfta i Alme-dalen?

– Vi har tänkt fokusera på hur E-hälsa kan vara ett verktyg för jämlik vård. Det kanske inte är jämlikt beroende på om du bor i Karesuando eller Västerås. För vården kan E-hälsan vara väldigt betydelsefull.

Hugo Lindkvist

hugolindkvist@dn.se

Fakta. Så fungerar ”Hälsa för mig”

”Hälsa för mig” är ett personligt hälsokonto där användarna kan överblicka och lagra sin hälsoinformation. Projektet drivs av E-hälsomyndigheten på uppdrag av Socialdepartementet.

Capgemini med partners till-delades i maj 2013 uppdraget att utveckla tjänsten, men upphandlingen överklagades och avtal kunde slutas först i maj i år mellan Capgemini och E-hälsomyndigheten.

”Hälsa för mig” innebär en säker lagringsplats för all information som kan kopplas till hälsa skapas. Det ska fungera som en elektronisk pärm. Exempel på saker som kan kopplas till kontot är: sjukjournaler, information om mediciner, tandläkarbesök och optikerrecept. Hälsoappar som godkänts av E-hälsomyndigheten kan också kopplas till kontot. Det kan vara appar som mäter hur fort du springer eller hur bra du sover.

Säkerheten för kontot är väldigt viktig. Varken E-hälsomyndigheten eller andra aktörer ska kunna se informationen som finns lagrad. Däremot ska det gå att dela informationen med andra om man vill. Äldre personer kan till exempel dela sina konton med sina barn.

Sverige blir enligt E-hälsomyndigheten först ut i världen med att lansera den här typen av tjänst.

Planen är att kontot ska kunna börja användas i februari 2016.

Fakta. Torsten Håkansta

Ålder: 60 år.

Bor: Stockholm.

Yrke: General-direktör på E-hälso--myndigheten.

Intressen: Fjäll och hav.

Familj: Fru och två barn.

Fakta. E-hälsomyndigheten

E-hälsomyndigheten är en helt ny myndighet som bildades 1 januari 2014. I samband med bildandet tog de över uppgifter från Apotekens Service AB som avvecklats.

135 personer arbetar på E-hälsomyndigheten.

Myndighetens uppdrag är att ansvara för läkemedelsinformation, att utveckla tjänsten ”Hälsa för mig” och att leda regeringens satsningar inom E-hälsoområdet.

E-hälsa handlar i grunden om att hälso- och sjukvården ska få tillgång till viktig information genom teknikens hjälp.

Illustration: E-hälsomyndigheten “

“ Genombrott som fört vården framåt

TORSDAG 2 JULI 2015

E-hälsomyndigheten tror att digital teknik ska revolutionera hur vi arbetar med hälsa. DN:s Malin Hansson frågade några av - Sveriges sjukvårdskunniga om vilka andra uppfinningar, upptäckter och genom-brott som har påverkat vården mest. Här är några av dem.

Utvecklingen inom transplantationskirurgin

Genom transplantationskirurgi kan man att ersätta ett sjukt organ med ett friskt. I Sverige genomförs närmare 400 njurtransplantationer varje år - och fler organ behövs. Den första lyckade formen av transplantation var transplantation av hornhinna vid slutet av 1800-talet. Övrig organ- och vävnadstransplantation har i huvudsak varit praktisk sjukvård först från 1960-talet.

Professionaliseringen av sjuksköterskor och barnmorskor

Med start under 1900-talets början har sjuksköterskeyrket stegvis utvecklats till en profession. Från att ha setts som ett kall från Gud har sjuksköterskorna blivit den största professionella yrkesgruppen inom svensk hälso- och sjukvård. Även här har vi Florence Nightingale att tacka som 1860 satte sjuksköterskeyrket på kartan genom att starta en sjuksköterskeutbildning i London. I Sverige är sjuksköterska ett legitimerat yrke sedan 1957. Behovet av specialistsjuksköterskor ökar alltmer i takt med att vården ständigt utvecklas.

Hjärtstartare

Plötsligt hjärtstopp är den vanligaste dödsorsaken i Sverige, endast 500 av de cirka 10 000 svenskar som drabbas varje år överlever, ofta

tack vare en hjärtstartare. Att få ett hjärta att fungera igen med hjälp av elektriska stötar gjordes första gången 1899 av två schweiziska fysiologer, på hundar.

Tekniken användes på en människa för första gången 1947. Numera kan hjärtstartare användas även av personer utan sjukvårdsutbildning.

Antibiotikan

Efter att av en slump ha upptäckt penicillin, världens första antibiotikum 1928 och sedan hittat ett sätt att masstillverka antibiotika har miljontals liv räddats från farliga infektioner varje år. Läkare är i dag oroliga över att den dramatiskt ökande antibiotikaresistensen gör att vi inte kommer att kunna behandla ”enklare” infektioner eller göra kirurgiska ingrepp som förr.

Vårdhygien

I ett trasigt nagelband finns lika många bakterier som hela jordens befolkning.

Efter 1846 års upptäckt att likbakterier inte går bort med tvål och vatten har användandet av antiseptiska preparat reducerat vårdrelaterade infektioner kraftigt. Framförallt sjuksköterskan Florence Nightingale gjorde hygienfrågan central i vården.

Röntgen visar vårt inre

En innovation som innebar en av de största förändringarna i sjukvårdens historia var när Wilhelm Conrad Röntgen upptäckte röntgenstrålar 1895.

Det blev möjligt att se insidan av den mänskliga kroppen och ställa bättre diagnos.

Olika blodgrupper

När den österrikiske läkaren och forskaren Karl Landsteinerx i början av 1900-talet upptäckte att det finns fyra olika blodgrupper kunde blodtransfusioner ges med mycket mindre risk för komplikationer – ett viktigt medicinskt framsteg.

Dialys

Njurarnas uppgift är att rena blodet från smuts och slaggprodukter och om det inte fungerar kan vi dö. Men på 1940-talet konstruerade läkaren Nils Alwall en dialysapparat som kunder rena blodet hos njursjuka.

Psykofarmakans genombrott i psykvården

När de antipsykotiska läkemedlen introducerades i mitten av 1950-talet var den brutala tiden med bojor, misshandel, lobotomier – där man för alltid stympat patientens personlighet – insulin- och elchocker för att bota psykos och schizofreni över. Psykofarmaka botade inte schizofreni men hade en antipsykotisk effekt, som mildrade och i vissa fall helt tog bort hallucinationer, van-föreställningar och ångest.

Narkos

Möjligheten att söva folk vid kirurgi har sedan 150 år tillbaka gjort det lättare för både kirurger och patienter att genomgå en operation.

Malin Hansson

malin.hansson@dn.se “

“Linus Larsson: Utmaningarna är sociala, inte bara tekniska

TORSDAG 2 JULI 2015

Få områden har lika mycket att vinna på digitalisering som vården. Men det finns knappast någon bransch där skepsisen och försiktigheten är lika utbredd.

Visst, massor har redan hänt. Digitala journaler, elektroniska recept och datoriserad hantering av exempelvis röntgenplåtar ska inte underskattas, även om de sedan länge känns som självklarheter.

Men höjer man blicken kan man se vilken enorm innovationspotential som finns inom den vårdrelaterade tekniken. Som alla radikala landvinningar kan de inte bara förbättra och röra om, de utmanar också normer och bryter mot tabun.

Ett område ärdet som lite slarvigt brukar benämnas ”big data”, stora mängder digital information som med rätt analysinstrument kan avslöja mönster som tidigare var omöjliga att se. Ett kontroversiellt brittiskt projekt sätter fingret på svårigheten. I Storbritannien finns förslaget att samla all journaldata i landet i en databas och göra data från den tillgänglig för forskare, och ja, även läkemedelsbolag.

Premiärminister David Cameron har sagt att det ska göra landet till det bästa i världen för forskning i vetenskapens frontlinje, enligt Financial Times.

Ingen kan ha blivit förvånad över att projektet väckte oro. Informationen som samlas in är bland den mest känsliga en människa kan lämna ifrån sig. Uppgifter om sjukdom, om missbruk, om psykisk ohälsa. Känslan av obehag när den ska knådas i dataanalys av människor man aldrig har mött är begriplig.

Samtidigt är de potentiella vinsterna enorma. Datamassorna kan rymma ledtrådar om mediciners biverkningar och växande folksjukdomar som annars skulle upptäckas långt senare. Trots det bromsades projektet i fjol.

Tidigare i år varnade ett råd av respekterade bioetiker för riskerna. Men inte på det sätt man skulle kunna tro. Varningen gällde vilka möjligheter som sjukvården riskerar att missa, om man inte lyckas skapa förtroende för institutionernas hantering av alla dessa vårddata.

Med andra ord: Det finns en risk med big data-projektet, men risken ligger i att människor drar i nödbromsen och håller sin information borta från nödvändiga analysprojekt.

Konflikten är klassisk och har återkommit i många sammanhang där tekniken är på väg att kullkasta en gammal ordning.

På ena sidan finns de frälsta. Där står tekniker och forskare som ser möjligheterna som utvecklingen för med sig. De skakar oförstående på huvudet åt bakåtsträvande skeptiker. På den andra sidan står de som förskräckt ser framstegståget dundra fram utan hänsyn till omtanke och etik. Och detta inom ett fält som bokstavligt talat hanterar frågor om liv och död.

Det är någonstans mellan dessa två gruppers skilda syn som framtiden för vårdens digitalisering avgörs. Allt handlar inte om ännu ett teknologiskt språng, utan lika mycket om att vinna förtroende för de möjligheter som öppnar sig. All skepsis är inte trångsynta fördomar, och all entusiasm inför digitalisering är inte känslokall framstegsiver.

Big data är bara ett av vårdens många områden där tekniken kommer fortsätta utmana tabun och lyfta känsliga, etiska frågor. Hur skulle du känna inför att överlåta till en robot att ta hand om hemtjänstens grundläggande uppgifter? Skulle du acceptera att bli opererad av en mekanisk arm, styrd över nätet av en specialistläkare hundratals mil bort? Hur skulle du känna inför att få ett biologiskt 3d-utskrivet organ inopererat i kroppen?

Samtidigt utmanas konventionerna från ett helt nytt håll. Bland utvecklare av appar, webbtjänster och konsumentprylar är hälsa ett av de hetaste områdena. På senare år har marknaden svämmat över av mjuk- och hårdvara för att mäta alltifrån hur man rör sig till diet och puls. Om Apple Watch eller andra smarta klockor slår igenom på bred front kommer högintressanta hälsodata att loggas i en omfattning som är unik i mänsklighetens historia.

Frågan är om vården och dessa aktörer klarar att jobba tillsammans.

Tekniker som tampas med icke-tekniker är inte unikt för vården. Men där finns ett sällsynt starkt behov av att överbrygga klyftan mellan den framåtblickande men kanske fartblinda teknikern och en hänsynsfull men kanske konservativ vårdvärld.Linus Larsson är DN:s techredaktör.
Linus Larsson linus.larsson@dn.se “

“Robotarna tar plats i vården

TORSDAG 2 JULI 2015

En robotkatt som sprider trivsel på äldre-boendet och en giraffliknande bildskärm so-m fungerar som länk mellan patienter och sköterskor. Det är redan verklighet i dagens sjukvård. I framtiden väntas robotarna spela en större roll.

Yoshiyuki Sankai har en status i nivå med en popstjärna. På gatorna i Tokyo får han inte vara i fred. Fans kommer fram hela tiden.

Uppståndelsen är inte lika hetsig en tidig torsdagsmorgon i mitten av maj när Yoshiyuki Sankai föreläser på ett hotell i Stockholm. Publiken, som alla är deltagare på branschkonferensen Rehabveckan, lyssnar åtminstone fokuserat.

Yoshiyuki Sankai visar filmsnuttar. Deltagarna ser en sexårig poliosjuk pojke som tidigare varit oförmögen att gå, men som nu trippar framåt. En annan film visar en strokedrabbad patient som inte kunnat röra sitt vänstra ben, men som efter behandling svingar det fram och tillbaka.

Yoshiyuki Sankai, professor vid Tsukuba-universitetet i Tokyo, är grundare av Cyberdyne, ett japanskt megaföretag som arbetar med robotteknologi.

Cyberdyne har skapat robotdräkten ”Hal”, ett yttre skelett som kopplas på kroppen och lär sig att tolka nervsignaler.

– Världen står inför en allvarlig situation. Den demografiska utvecklingen, i Japan, Europa och USA, visar att befolkningen åldras. Trenden kommer att fortsätta. Inom sjukvården krävs stora insatser. Innovativa teknologier måste spridas och utvecklas, säger Yoshiyuki Sankai efter föreläsningen.

Är det möjligt att utveckla den empatiska roboten?

– Det är viktigt att än så länge separera det individuella från det professionella. Primärt kommer den artificiella intelligensen hos robotar att utvecklas för användning i hemmiljön, inte inom sjukvården. Men artificiell intelligens kommer att vara väldigt betydande framöver när innovationerna är tillräckligt säkra för att ges tillstånd.

Några dagar efter konferensen dricker Adam Hagman cappuccino från en flådig kapsel-maskin på Robotdalens kontor i centrala Väster-ås.

Adam Hagman är affärsutvecklare inom hälso-robotik på Robotdalen, ett svenskt cent-rum för utveckling av robotteknologi.

På Robotdalen sammanlänkas näringslivet, den offentliga sektorn och robotutvecklarna. Här bestäms vilka innovationer som är möjliga att konstruera och vilka sjukvården vill ha.

– Yoshiyuki Sankai är verkligen en sann fil-antrop. Hans vision är att en förlamad människa ska kunna gå igen, säger Adam Hagman och ler.

Adam Hagman tog initiativet till att företaget Cyberdyne skulle komma till Sverige. Han och Sankai känner varandra.

– Många har en speciell relation till robotar i Japan. Alltsedan den första roboten kom för 40 år sedan har den välkomnats med öppna armar eftersom de redan då hade brist på arbetskraft. Dessutom känner alla till mangafiguren ”Astroboy”, som verkligen skapat en bild av den goda roboten, säger Adam Hagman.

Vad är de japanska forskarna ute efter att skapa?

– Teknologerna styr och deras mål är att skapa en robotsjuksköterska. Satsningarna i Japan har en helt annan inriktning än de svenska, de har inte förståelse för att kroppen är anpassad för så mycket rörelse som det bara går, för att använda muskelkraften. Om aktiviteten dör, då dör också mentaliteten, säger Adam Hagman.

De innovationer som forskarna arbetar med i Västerås, det är i mångt och mycket det som svensk robotteknologi har erbjuda svenska patienter, framför allt inom äldreomsorgen.

Adam Hagman guidar i utställningslokalen.

På ett bord ligger ”Justocat”, en robotiserad terapikatt för demensdrabbade. Den spinner, kurrar och reagerar på beröring.

Intill står ”Robcab” parkerad, en transportrobot som kan köra omkring i sjukhuslokaler och överlämna mediciner, lakan och hjälpa till vid förflyttning av sjukhussängar.

Här finns fyrhjulingen ”Zoom uphill”, som tar sig fram i svår terräng och har en toppfart på omkring 20 kilometer i timmen. Den har kungen testkört en gång, får vi höra.

Mest berömd är ”Giraff”, en långhalsad, fjärrstyrd robot med bildskärm som ger äldre möjlighet att hålla kontakt med vårdpersonal och anhöriga. Det är ungefär som ett Skypesamtal som åker omkring.

Trots att robotarna inte är häpnadsväckande high tech arbetar Adam Hagman ofta i motvind med

att etablera robotarna inom omsorgen.

När robotdalen deltog i en europeisk frågeundersökning där 26 000 europeer tillfrågades om sin inställning till användning av robotar inom sjukvården ansåg 4 procent av de svarande att robotar ska användas i omsorgen av barn, äldre och funktionshindrade. En av fem ansåg att robotar ska användas inom sjukvården överlag.

– Otroligt stora summor investeras i Europa för att utveckla nya teknologier. Ministrarna i OECD-länderna ropar efter innovationer. Men samtidigt finns det en sjukvårdsindustri som mer eller minde är oförberedd på att den nya teknologin kommer. Politiker, teknologer och vårdpersonal pratar ofta helt olika språk, säger Adam Hagman.

I Sverige är en robotsjuksköterska i vården långt ifrån aktuell, förklarar han. Människor vill inte ha robotiserade omvårdare och vårdpersonalen vill inte ha dem som kolleger. Robotdalen vill inte heller utveckla dem.

– Det är klart, med den demografiska utvecklingen och den stora bristen på vårdpersonal är det oundvikligt att händer måste ersättas inom sjukvården men det innebär inte att den mänskliga handen försvinner. Ny teknologi möjliggör självständighet och självbestämmande, samtidigt som vårdpersonalen får ökade möjligheter att leverera vård och fokusera på de människor som verkligen behöver stöd, säger Adam Hagman.

Laurel de Riek, chef vid avdelningen för robotteknologi vid Notre Dame-universitetet i Indiana, USA, håller med Adam Hagman.

Den amerikanska utvecklingen ligger, enligt de Riek, i takt med robotikens inträde inom den svenska sjukvården. Ny robotteknologi väntas bli introducerad men teknologin blir i första hand ett hjälpmedel som förenklar och höjer säkerheten inom sjukvården.

– Exempelvis skadar sjuksköterskor ofta ryggen. En robot kan hjälpa till med tunga lyft och lindra belastningen. Vi väntar också på telestyrda robotar som kan vara ett hjälpmedel vid utbrott av epidemier, liknande Ebola-utbrottet. Läkare ska på avstånd kunna behandla patienter på ett säkert sätt, säger Laurel de Riek.

Laurel de Riek är teknolog. Hon arbetar i flera pågående projekt med att skapa mer autonoma robotar; de ska kunna känna, reagera och anpassa sig till människor i den verkliga världen.

– Robotarna ska kunna dra lärdomar från människor om hur de ska röra sig och agera. På så sätt kan de bete sig mer intelligent och välpassat i en rad olika situationer. Robotar som är lyhörda,

anpassningsbara och hjälpsamma kommer att vara de mest användbara, säger Laurel de Riek.

Är den empatiska vårdroboten som ersätter den mänskliga handen konstruerad inom vår livstid?

– Antagligen inte, vi arbetar fortfarande med grundläggande problem för robotik: exakt avkänning av världen, att plocka upp föremål och att navigera i rörelse runt hinder. Trots att detta inte uppfyller scenariot för en Hollywood-film är det fortfarande viktiga och spännande problem att arbeta med.

Är vår mörka bild av roboten och artificiell intelligens, att vi ser roboten som ett elakt monster, som hindrar utvecklingen mot en robotsjuksköterska?

Forskarna Henrik Eriksson och Martin Salzmann-Erikson försöker ta reda på det. Under våren startade de sajten Caring Monsters där man efterlyser historier från populärkulturen om monster som tillfälligt lämnar den traditionella karaktären och blir omhändertagande.

– Genom att lära oss under vilka omständigheter och varför monster plötsligt blir omsorgsfulla kan vi också förstå omvårdnad med en bredare syn än den traditionella där omvårdnad och omsorg studerats i traditionella miljöer, säger Martin Salzmann-Erikson och fortsätter:

– Den artificiella intelligensen är fortfarande i sin linda, men fler och fler känner nog att något är på väg att hända. Först när samhället breddat sin syn på vad robotar och omvårdnad egentligen är, då kan vi också börja förstå hur vilken potential robotteknologin har för sjukvården.

Den breda allmänheten upptäcker nu innovationer som robotkatter eller yttre skelett, säger Salzmann-Erikson.

– Men det är viktigt att inte stanna där. Jag tror att vi måste ha visioner och diskutera vad som kan komma.

Innovationer från olika håll kommer att läggas som ett pussel, tror Martin Salzmann-Erikson. Ett yttre skelett kan kombineras med utskriven människohud, som kan paras med en algoritm som tar rationella och logiska beslut.

Vidare ifrågasätter Martin Salzmann-Erikson gränserna mellan människan och maskinen. Många lever redan i dagsläget med teknik som vidgar vår förståelse av oss själva och gör oss till cyborger, säger han.

– Följdeffekten är kanske att man skapar en helhet som är möjlig att använda inom vården och som människor är beredda att ta till sig. Betydelsen av det mänskliga mötet kommer vi nog inte ifrån, åtminstone inte det upplevt mänskliga.

Hugo Lindkvist hugolindkvist@dn.se

Tio robotinnovationer som kan förändra sjukvården.

1 Hobbit

Beskrivs som en social robot som fungerar som stöd, sällskap och kommunikationshjälpmedel med en larmfunktion. Roboten kan hjälpa till med praktiska saker som att hämta tabletter eller en kopp kaffe.

2 Bestic

En robotarm med en sked längst ut som kan manövreras. Genom att välja ett lämpligt manöverdon kan användaren själv styra skedens rörelser på tallriken och väljer själv vad och när han/hon vill äta.

3 Justocat

En terapikatt som spinner, andas och jamar. Är ett komplement i vården av personer med demens och i omsorg av personer med intellektuell funktionsnedsättning.

4 Giraff

Med Giraff kan vårdpersonal eller anhöriga ”besöka” ett hem via internet. De styr Giraff med hjälp av en datormus, och interagerar med de boende via videokonferens.

5 Molii

Ett klädesplagg med elektroterapi. Används av personer med neurologiska skador och sjukdomar som cerebral pares, förvärvad hjärnskada, ryggmärgsskada och stroke.

6 Hal

Ett yttre skelett som spänns fast utanpå kroppen. Det kan läsa av nervsignaler via huden, även om de är svaga. Elektroder, som placeras på huden, fångar upp signalerna till de muskler man vill stötta.

7 Servohandsken

Servohandsken är framtagen för personer med nedsatt handfunktion eller för personer med greppintensiva yrken. Kompenserar och tillför handkraft och styrka när användaren behöver stärka sitt grepp.

8 Zoom Uphill

Är en terränggående eldriven fyrhjuling avsedd för människor som har svårt att gå, för att de fortfarande ska kunna ta sig ut i naturen. Kan köra i 20 kilometer i timmen.

9 Robcab

En transportrobot som används i sjukhuslokaler för att avlasta sjukvårdspersonalen. Robcab kan transportera bland annat mediciner, sängar och blodprover mellan sjuk-husets olika delar.

10 1080 Quantum

En träningsmaskin med variabelt motstånd för individuell och effektiv rehabilitering.

Källa: Lunds universitet, Robotdalen “

“ Deras mål är att skriva ut en hjärna

TORSDAG 2 JULI 2015

3D-teknikens roll i sjukvården blir allt viktigare. Leder och protester kan redan skrivas ut men målet är att kunna skapa färdiga hjärnor.

Ola Hermanson, forskare i neurovetenskap vid Karolinska institutet, och en doktorand, Jakub Lewicki, provtränar en majeftermiddag med sin nya 3D-skrivare.

I labbet skriver Jakub Lewicki ut små mjuka, elastiska ringar, enbart genom att rikta blått ljus mot det tidigare lösliga materialet.

En långsiktig målsättning finns med labbets 3D-skrivande: de vill kunna skriva ut hjärnor.

Principen är redan i dagsläget möjlig, säger Ola Hermanson, men de praktiska problemen svårlösta: mjukvaran måste utvecklas, hjärnans arkitektur är komplicerad att avbilda.

Dessutom måste 3D-skrivarna vara något större.

– Jag brukar skoja om att jag ska klona min egen hjärna, skrattar Ola Hermanson när han slagit sig ner inne på sitt kontor.

– Men det blir nog snart möjligt att göra stamceller från exempelvis handen, skriva av dem och sedan odla fram valfri kroppsdel.

Många robotinnovationer handlar om att skapa roboten från utsidan, men om vi börjar skriva ut nya kroppsdelar och i slutändan hela kroppar, skapar vi inte de facto robotar fast i en mänsklig form?

– Det är en definitionsfråga som kan vara kul för dig att fundera över. Man blir nästan knäpp om man tänker på robotisering i kombination med 3D-printing.

– Vi kommer att få mänskliga robotar som börjar tillverka sig själva. Då börjar det bli läskigt, men det kommer absolut vara möjligt att göra, säger Ola Hermanson.

Om du har möjlighet att ersätta den skadade delen av din kropp genom att bara knappa in instruktioner på en maskin, utan en läkares inblandning, då har väl robotiseringen tagit över?

– Jo, men en grej är märklig med människors syn på läkare. En bra läkare är per definition en lyssnande människa, den behöver ofta inte skriva ut något, utan patienten måste kanske bara få prata av sig.

– Jag tror inte att den mänskliga handen försvinner under den närmaste framtiden. Inom kirurgin är man förvisso väldigt långt framme. Där blir det allt mer ingenjörskap.

Hugo Lindkvist hugolindkvist@dn.se 2

“De egna behoven gav idé till nytt hjälpmedel

TORSDAG 2 JULI 2015

Marit Sundin blev förra året utsedd till årets uppfinnarkvinna för sin uppfinning Addseat. Innovationen är ett Segwayinspirerat fordon som gör det möjligt för rörelsehindrade att leva ett mer självständigt och aktivt liv.

Hur fungerar Addseat ?

– Addseat är en sittkonstruktion som monteras på en Segway. Den används väldigt individuellt. Jag använder den mer som en cykel men även när jag ska handla eller åka på utflykt och ta mig fram där det är svårt att rulla med min rullstol.

Hur fick du idén?

– Jag ville hitta en lösning för hur jag skulle kunna ta mig fram mer självständigt på olika ställen. Jag ville också skapa en produkt som kunde avlasta min rygg. En kompis hade sett en Segway med sadel och det var väl där idén kläcktes.

Hur utvecklades produkten?

– I början var det för eget bruk. Jag tog kontakt med ett bilanpassningsföretag som hjälpte mig att konstruera det hela efter de funktioner som jag önskade.

Vilken målgrupp har produkten?

– Alltifrån en person som inte klarar av att gå så långt av någon orsak, till personer som sitter i rullstol. Det viktiga är att man kan kontrollera armar och händer så att man till -exempel klarar av att skjuta sig bakåt.

Hur kändes det att bli utsedd till Årets uppfinnarkvinna?

– Jag har fått bra publicitet och erkännande på grund priset. Jag hade inte förväntat mig det, men när jag fick samtalet insåg jag hur stort det var och vad det gav mig. Vi -uppfinnarkvinnor är så många färre än männen så det är alltid -roligt när vi kan nätverka, hjälpa varandra och synas. Det är jätteroligt, speciellt eftersom just teknik och innovation är väldigt mansdominerat.

Vad blir nästa steg?

– Vi går snart in i en ny utveckling. Addseat kommer att fortsätta vara en produkt som monteras på en Segway. Det nya målet är en ny produkt som ska ha samma funktioner men är vår egen helt och -hållet. Samhall kommer att bli den nya produktionsenheten produkten.

Som 11-åring var du med och utformade Sveriges första alpina sitski, hur gick det arbetet till?

– Det var det egna behovet av att vilja göra som alla andra. När jag satt vid skidbacken och tittade på mina kompisar som åkte skidor funderade jag över att man måste kunna åka sittande på något vis. Jag fick hjälp med att utveckla en låda med olika funktioner som man kunde montera på en vanlig skida.

Du har VM och OS-guld i sitski. Vad beror din framgång på?

– Ja, 1990 tog jag fem VM-guld och 1992 tog jag OS-guld och så kraschade jag i andra disciplinen samma år. Året därpå fick jag avsluta min karriär. Jag är otroligt målmedveten och envis, nyfiken och intresserad av att prova nya saker och älskar utmaningar. Det är nog framför allt de egenskaperna jag tar fram inom min idrotts- och företagarkarriär. Det är väldigt många elitidrottare som gör bra resultat som företagare och det är ganska tydligt att det finns kopplingar, det handlar om fokus och målmedvetenhet.

Seda Aksoy

Fakta.
Utmärkelsen och stipendiet till Årets uppfinnarkvinna har delats ut av Svenska Uppfinnareföreningen sedan 2006, till minne av innovationsrådgivaren Margareta Andersson-Hilstad.

Marit Sundin fick priset förra året.

Mer om Addseat

Addseat tillverkas av företaget Addmovement som drivs av Marit Sundin.

Företaget specialiserar sig på att utveckla sitsar och lösningar för Segway.

2014 var omsättningen cirka 1,2 miljoner kronor.

En Addseat väger mellan 80 och 90 kilo och går i max 20 kilometer i timmen.”

“ Profilen. Han sitter på nyckeln till framtidens vård

TORSDAG 2 JULI 2015

Hur kommer man på att snus, skiftarbete och BMI påverkar risken för att utveckla ms? Ett sätt är att göra ett omfattande register med alla som bär på sjukdomen. Registret som är skapat på Karolinska institutet i Stockholm kan vara föregångaren till - vårdens framtida journaler.

När Jan Hillert gjorde ett register över sina patienter med den kroniska sjukdomen multiple skleros (ms) 1994 var det i samband med att de första bromsmedicinerna introducerades. Han ville följa upp medicinernas verkan och dessutom skulle listan hjälpa honom i hans genforskning.

Genom en sammanslagning med andra lokala register innehåller det i dag minst 70 procent av Sveriges ms-patienter och är ett av världens mest utförliga register över personer med en kronisk sjukdom i världen.

– Vi har bidragit mer till forskningen än vad vi någonsin trodde och överraskande mycket till kunskapen om ms tack vare att vi har det här registret, säger neurologen och forskaren Jan Hillert.

Registret är ett verktyg för att utvärdera vårdinsatser för enskilda patienter men det har också bidragit till en rad olika upptäckter, både på grund av dess täckning men också för att det går tillbaka 20 år i tiden. Som unikt forskningsverktyg har det bidragit till att ms-centrum på Karolinska institutet har växt till att bli ett av de största forskningscenter för sjukdomen i världen. Och genom att inkludera frågor om patienters livsstil har registret dessutom gjort svensk forskning världsledande för hur miljöfaktorer påverkar utvecklingen av sjukdomen.

– Vi har bekräftat tidigare upptäckter som att vitamin D, solljus och rökning påverkar ms, men vi har också bidragit till att upptäcka saker som att BMI påverkar risken. Vi har visat att passiv rökning och skiftarbete har en skadlig effekt, att snus skyddar och att alkohol också gör det. Men det är kontroversiellt och måste bekräftas innan alla kommer att tro på det. Men det här är saker som vi har kunnat göra tack vare registret, säger Jan Hillert.

Ms drabbar cirka 1 av 500 personer och i Sverige finns det närmare 20 000 med sjukdomen i dag. I registret som neurologen Jan Hillert och utvecklaren Leszek Stawiarz ständigt uppgraderar, finns i dag 14 500 patienter registrerade och antalet växer med upp till 1 000 personer varje år. Registret har ytter-ligare en funktion, det tjänar som ett journalsystem som patienterna själva kan ta del av.

– Att patienter kan gå in och se sin egen journal är principiellt sett nytt, säger Hillert.

Registret sammanfattar vad som är aktuellt för patienten, hur länge patienten har haft sjuk-domen, vilka bromsmediciner som personen har tagit och vilka tillfälliga försämringar patienten haft. Det ger ett

beslutsstöd för läkare och sjuksköterskor, på ett liknande sätt som en patients journal. Med tanke på att registret är webbaserat fungerar det som ett gemensamt journalsystem för alla ms-patienter i hela landet. Något som saknas för vården i stort i Sverige där fem-sex olika journalsystem, som inte kan kommunicera med varandra – inte ens från ett landsting till ett annat, används.

– Landstingens journalsystem över patienter är väldigt outvecklade. De fungerar fortfarande som arkiv med olika mappar utan möjlighet för sammanställning. Det kan däremot vårt register göra, säger Hillert.

Kan det här vara en föregångare till vårdens framtida journalsystem?

– Det har egenskaper som fram-tidens journalsystem också kommer att ha. Vi är något av pionjärer på det sättet. Och det har vi inte förstått förrän de sista åren. Vi håller på att utveckla morgondagens journaler.

Men det kan dröja innan ett gem-ensamt journalsystem för hela vården hinner i kapp Hillert och Stawiarz. Till dess sprider sig deras verktyg till andra kroniska sjuk-domar, bland annat till forskning och utvärdering av Parkinsons sjukdom och narkolepsi.

Mimi Billing

mimi.billing@dn.se
Fakta. Jan Hillert

Ålder: 59 år.

Familj: Fru, två barn, två bonusbarn och ett barnbarn.

Bor: Danderyd.

Utbildning: Läkarutbildning.

Yrkesbakgrund: Neurolog med specialinriktning på multiple skleros (ms).

Tidigare forskning: Är professor i neurologi och har under många år forskat om gener som kan påverka ms.

Aktuell med: Ett nationellt ms-register. “

“ Innovationen som underlättar vardagen för sjuksköterskorna

TORSDAG 2 JULI 2015

Blodvaggan som automatiskt skakar rören i samband med blodprov, används dagligen i den svenska vården. Uppfinnaren Barbro Hjalmarsson fick idén när hon arbetade som sjuksköterska.

Efter flera år som sjuksköterska och vårdlärare tyckte Barbro Hjalmarsson från Nacka att det var nog med allt skakande för hand.

Dels var det jobbigt att skaka rören i en viss takt ett antal gånger samtidigt som man tog nästa prov, dels kunde det leda till felaktiga resultat.

Tack vare sin kunskap och erfarenhet, fick hon en idé som kom att få stort genomslag i den svenska sjuk-vården. Den så kallade blodvaggan blev en succé.

– Barbro Hjalmarsson såg helt enkelt behovet av rätt patient----diagnostik, säger Fredrik Brandt, försäljningschef på företaget Triomix som säljer blodvaggan.

Provrör har olika färg beroende på vilket värde som ska mätas. Varje rör innehåller en form av substans som ska förhindra att blodet stelnar, och beroende på vad man -mäter innehåller rören olika typer av substansen antikoagulanten. Om röret inte blandas i en viss takt ett visst antal gånger, är risken för felaktiga resultat stor.

– Det är viktigt att man blandar provröret efter att man tagit det från patienten för att det ska ge rätt resultat, för att kvalitetssäkra provet. Det är också knepigt att blanda rör när man har patienten framför sig. Det är också en ergonomisk fråga, säger Fredrik Brandt.

Provrörsblandningen hade blivit en monoton rörelse för många sjuksköterskor och det var svårt att hålla takten när man samtidigt tog nästa prov. Barbro Hjalmarsson bestämde sig för att göra något åt det. Med hjälp av företaget Triolab fick hon hjälp att göra sin idé till verklighet, och 1994 fick Triomix patent på den batteridrivna blodvaggan.

Barbro Hjalmarsson var då 75 år.

– Blodprover är en central del i den svenska vårdkedjan och det är en viktig parameter av patient-diagnostiken. Blodvaggan har därför blivit en populär produkt som vi i dag säljer till primärvården och flera olika vårdavdelningar. Den är uppskattad, säger Fredrik Brandt.

Rören ställs på vaggan som har en förinställd knapp man trycker på. Vaggan blandar då innehållet i rören i rätt takt, rätt antal -gånger. Takten regleras enkelt beroende på vilken typ av provrör som ska blandas.

Barbro Hjalmarssons blodvagga -an-vänds inte bara inom Sverige.

– Den används även till viss del i de övriga nordiska länderna, säger Fredrik Brandt.

Trots att Barbro Hjalmarssons innovation är en del av det dagliga arbetet inom sjukvården är hon relativt okänd. 2008

uppmärksammades hon dock vid en utställning om kvinnliga uppfinnare på Tekniska museet i Stockholm.

Barbro Hjalmarsson, som då var nästan 90 år, besökte utställningen men avled en tid senare. Under sin livstid hann hon också uppfinna en apparatur för att mäta sänka som nu används över hela världen.

Seda Aksoy

3 andra viktiga uppfinningar inom vården

Handtvätt

Ignaz Semmelweisvar, en ungersk läkare, gjorde en upptäckt 1847 som har haft stort genomslag inom vården. Han visade att barnsängsfeber var smittsam och att fallen kunde minskas drastiskt om vårdgivarna tvättade sina händer ordentligt.

Röntgen

Röntgens upptäckt från 1895 av vad som skulle komma att kallas röntgenstrålen. Denna byggs upp av joniserande elektromagnetisk - strålning med kort våglängd som förmår tränga igenom en människo-kropp.

Penicillin

Upptäckten räknas till en av medicinhistoriens allra största- och man uppskattar att den räddat livet på minst 200 miljoner- människor. Upptäckten av bakteriologen sir Alexander Fleming gjordes i laboratoriet 1928. “

“ Både fristad och arbete

FREDAG 3 JULI 2015

Den rapport om invandringens effekter på Sveriges offentliga finanser som den LO-anknutna tankesmedjan Arena Idé publicerade i onsdags har fått mycket uppmärksamhet. Titeln, ”900 miljarder skäl att uppskatta invandringen”, sammanfattar dess slutsats: att invandringen netto har bidragit med 900 miljarder kronor till statskassa och socialförsäkringssystem sedan 1950.

Rapportens kärna utgörs av en jämförelse mellan det verkliga Sveriges offentliga finanser och en kontrafaktisk version som sedan 1950 saknat invandring. De 900 miljarderna är ett resultat av en 2,5 miljoner människor större befolkning som innebär att kostnaderna för gemensamma åtaganden – från försvar till skola – fördelats på fler och därför krävt ett lägre skatteuttag.

Vissa av de antaganden som beräkningarna bygger på kan säkert ifrågasättas. Ekonomen och debattören Tino Sanandaji menar till exempel att dess författare överskattar genomsnitts-invandrarens inkomster och därmed dennes skatt. Och som oftast när en specifik siffra räknats fram ska denna tas med en nypa salt.

Men det övergripande argumentet att Sverige under efterkrigstiden tjänat på invandringen är övertygande.

Att rapporten släpptes i onsdags, samma dag som Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson talade i Almedalen, är förstås inte en slump. Arena Idés syfte är att visa att det – till skillnad från vad SD och en del andra aktörer i debatten påstår – inte finns ett

motsatsförhållande mellan migration och välfärd. Invandringen utgör, för att tala med rapporten, en investering och inte en kostnad.

Som just en inlaga i migrationsdebatten har den sina förtjänster. Framför allt utgör dess slutsats ett potent argument mot de krafter som bygger sin opposition mot en liberal invandringspolitik på ett motstånd till allt främmande: Sverige har tjänat på sin öppenhet och stänger vi dörren mot världen utanför blir vi fattigare.

Men som ett svar till de som tycker att Sverige just nu tar emot för många flyktingar är rapporten inte lika effektiv. Den utgör ett svagt underlag för den slutsats som en av dess författare, Arena Idés chefsekonom Sandro Scocco, drar: ”Det innebär att Sverigedemokraternas idé om att finansiera försvarsutgifter eller att rädda äldreomsorgen genom minskad invandring helt enkelt inte stämmer”.

Att invandringen generellt har varit lönsam förut behöver inte betyda att den är det just nu. Invandringens typ och tajmning spelar roll. Framför allt är de nyanländas sysselsättningsnivå, vilket också påpekas i rapporten, avgörande för deras ”lönsamhet” – och den är rimligtvis högre för dem som kommer hit specifikt i jakt på jobb än för dem som är på flykt från förtryck.

För den som vill maximera de ekonomiska förtjänsterna av migrationen är sannolikt varken det kontrafaktiska scenariot med noll inflyttning eller ett med stor flyktinginvandring att föredra. Vinnare blir i stället ett system där man likt Australien och Kanada plockar russinen ur kakan: öppna dörrar, men endast för de välutbildade och bemedlade.

De starkaste argumenten för den nuvarande generösa flyktingpolitiken är inte de ekonomiska, utan de som bygger på solidaritet: Vi har en moralisk skyldighet att göra vad vi kan för att hjälpa dem som flyr undan förföljelse.

Dessutom bygger invandringens förtjänster alltså till syvende och sist på att de människor som kommer hit får ett jobb, vilket alltför ofta inte är fallet i dag. Deltagandet av utrikes födda i arbetskraften är relativt lågt och arbetslösheten är högre.

Till en viss del beror det naturligtvis på invandringens nuvarande sammansättning. En stor andel utgörs av asyl-sökande med begränsad utbildning.

Men viktig är också vår oförmåga att erbjuda en väg in på arbetsmarknaden. Det understryker Riksrevisionens översyn av statens insatser för att underlätta för nyanländas etablering som publicerades i går.

Riksrevisionens recept är svårt att ifrågasätta men inte särskilt originellt: Framför allt krävs fler bostäder i tillväxtområdena och högre kvalitet på de utbildningsinsatser som erbjuds nyanlända.

Det innebär en svår och nödvändig hemläxa. Den skulle dessutom behöva åtföljas av avhyvlade trösklar till arbetsmarknaden i form av lägre ingångslöner.

För att flyktingpolitiken ska vara både moralisk och hållbar måste den erbjuda såväl en fristad som ett arbete.

DN 3/7 2015 “

”Bristerna i allergivården skapar oro helt i onödan”

FREDAG 3 JULI 2015

“ Sverige måste komma i kapp. Sjukvården saknar i många fall resurser och kunskap att avgöra om en allergi är lindrig eller livshotande. Det gör att många människor oroar sig i onödan och får sämre livskvalitet. Nu behövs en nationell strategi för allergisjukdomarna, skriver allergiförbund, forskare och yrkesförbund.

Ungefär 2 miljoner svenskar har någon form av allergisk sjukdom och av dessa har cirka 800 000 så pass stora besvär att det påverkar deras dagliga liv. Allergiska reaktioner kan vara direkt livshotande och många med allergisjukdom känner helt naturligt oro och ångest för att drabbas av allergiska reaktioner. Ibland är denna oro helt befogad, men många gånger är den obefogad. Problemet är att en stor del av sjukvården inte har tillräcklig kunskap eller resurser för att kunna hjälpa patienten att skilja mellan en allergi som är att betrakta som lindrig, jämfört med en allergi som kan vara potentiellt livshotande. Detta medför stora kostnader för samhället och påverkar patientens/personens livskvalitet i hög grad. Det är hög tid att regeringen tar initiativ till att inleda arbetet med en nationell strategi för allergisjukdomarna liknande den som finns för cancersjukdomarna.

En viktig orsak till situationen i Sverige är att allergivården är kraftigt underdimensionerad och att viktiga forskningsresultat kring omhändertagande, diagnos och behandling inte når ut till behandlande läkare, inte minst inom primärvården.

Sedan cirka två decennier har vården inom området allergiska sjukdomar rustats ned. Vi kan nu se ett trendbrott när det gäller astmasjukdomen där Socialstyrelsen vid årsskiftet gick ut med nya nationella riktlinjer för astma/kol-vården. Ett aktivt implementeringsarbete initieras nu i en rad landsting med avseende på dessa nationella riktlinjer. Vår förhoppning är att detta implementeringsarbete kvalitetssäkras.

Nu är det nödvändigt att gå vidare med de övriga allergiska sjukdomarna.

Från patienter och medlemmar i Astma- och Allergiförbundet hör vi dagligen om brister och tillkortakommanden inom allergivården. Patienter blir inte relevant utredda, behandlingsplaner upprättas inte och de får inte hjälp och stöd att kunna hantera de förändringar i livsstil som sjukdomen kräver. Patienter eller föräldrar till patienter med risk för allvarliga reaktioner går med en ständig ångest inför risken att plötsligt få en livshotande reaktion. Dessa patienter eller föräldrar får i dagens svenska sjukvård inte den hjälp de behöver och bör ha rätt till. Kunskapen att ge dessa individer ett bemötande som ger möjlighet till ett fortsatt tryggt liv saknas ofta.

Astma- och Allergiförbundet driver ett projekt med ekonomiskt stöd från Arvsfonden med målet att utveckla metoder för att stödja familjer som lever med stor rädsla på grund av att ett eller flera barn i familjen drabbats av svåra allergier. Inom projektet finns det familjer som till följd av sin oro nästan hamnat i ett totalt utanförskap. Barnen har

under flera år inte vågat äta skolmåltiderna. Familjen har inte besökt en restaurang, gått på bio eller använt kollektiva färdmedel på uppemot ett årtionde. Umgänget med vänner och släkt har reducerats.

Vi vet att det under de senaste åren utvecklats ny kunskap inom allergisjukdomarnas diagnostik och behandling. Dessa nya kunskaper sprids inte inom vården och nya metoder tas inte i bruk. Nya möjligheter att skilja svåra allergiska reaktioner, ibland livshotande, mot nötter och jordnötter från lindrigare former av reaktioner tas inte i bruk. Möjligheterna att genom sådan diagnostik underlätta situationen för de aktuella familjerna utnyttjas inte.

Vi kan också registrera mycket stora skillnader mellan olika landsting när det gäller allergivaccinationer, vilka när de utnyttjas, avsevärt kan lyfta allergibördan från den drabbade och dess familj. Utvecklingen under de senaste åren inom allergivaccinationsområdet har varit rejäl, vilket ökar möjligheterna att fler kan få behandling. Många landsting saknar specialistresurser för vuxna med svåra allergiproblem.

Svenska undersökningar visar att belastningen/påfrestningen hos de som diagnosticerats med allergisk sjukdom är svår och det stöd som samhället erbjuder är kraftigt begränsat.

Den senaste tidens mediediskussioner kring förbud att äta nötter eller jordnötter i allmänna miljöer sätter fingret på några av de allvarligaste bristerna som finns i bemötandet av människor med allergisjukdomar. Ett mindre antal individer har en sådan kraftig allergi att de riskerar att få en allergisk reaktion av att någon i närheten äter jordnötter eller nötter, de allra flesta reagerar dock inte alls. Men sjukvården duckar inför denna patientkategori och i stället för att utreda hur känslig en individ är tar den det säkra före det osäkra genom att uppmana denna patientkategori att undvika dessa miljöer eller begära att det inte förtärs nötter i dessa individers närhet. Konsekvenserna blir katastrofala då patienten därmed får uppfattningen att hen har en potentiellt livshotande allergi. Är det så allergisjukvården i Sverige ska fungera?

I såväl Finland som Norge pågår nu ett arbete med nationella satsningar för att minska ohälsan bland astma- och allergisjuka, och därmed även samhällskostnaderna. I Finland där detta arbete har pågått längst har arbetet varit mycket lyckosamt.

För snart två decennier sedan skrotades det svenska övergripande nationella programmet för att möta allergisjukdomarnas utbredning, när det dåvarande Folkhälsoinstitutets allergiprogram lades ned. Sedan dess har landsting och kommuner kontinuerligt rustat ned området. Bland annat har antalet allergikommittéer i landet minskat från 120 till tre. Samtidigt har Astma- och Allergiförbundet lagt fram förslag på nationella satsningar.

Det är nu hög tid att regeringen tar initiativ till att inleda arbetet med en nationell strategi för allergisjukdomarna liknande den som finns för cancersjukdomarna. Vi ska inte vara sämre än Finland eller Norge.

Det bristande bemötande som allergipatienter erfar i kontakten med den medicinska vården, samt vårdens svårigheter att ta till sig nya metoder för diagnostik och behandling, leder till ett onödigt lidande och onödiga samhällskostnader. Det understryker behovet av att gå vidare och utveckla nationella riktlinjer inte bara för astmavården utan också för allergivården. Det är därför hög tid för Socialstyrelsen att

inleda arbetet och se till att nationella riktlinjer för allergivården tas fram, implementeras och kvalitetssäkras.

Maritha Sedvallson, ordförande i Astma- och allergiförbundet

Ulla Nyström Kronander, ordförande i Svenska föreningen för allergologi, SFFA

Magnus Wickman, professor Sachsska barn- och ungdomssjukhuset, Institutet för miljömedicin, Karolinska institutet

Gunilla Hedlin, professor Centrum för allergi-forskning, Karolinska institutet

Anne Kihlström, med dr, ordförande i Barn-läkarföreningens sektion för barn- och ungdoms-allergologi

Ann-Britt Zakrisson, distriktssköterska, med dr, ordförande Astma-, allergi- och kol-sjuksköterskornas förening, ASTA. Universitetssjukvårdens Forskningscentrum (UFC), Region Örebro län

Inger Kull, docent och universitetslektor i omvårdnad med inriktning mot allergi, Karolinska institutet

Gunnar Lilja, docent, Sachsska barn- och -ungdomssjukhuset “

“Svårt få vänner om man inte är någons fiende

FREDAG 3 JULI 2015

Från sidlinjen med DN:s Viktor Barth-Kron.

Natten mot torsdagen avgjordes årets ”dj-battle” på Kallbadhuset i Visby. Det är ett slags tävling som går ut på att representanter för regering och opposition turas om att dansa på en scen inför 2 000 vinpimplande ungdomsförbundare och konsulter. De senare får sedan sms-rösta om vilka som spelat bäst hits.

Regeringen vann och scenens främsta estradör var enligt flera källor kulturminister Alice Bah Kuhnke (MP). Hon var dock inte ensam. Bland övriga tävlande fanns exempelvis Jakob Forssmed (KD), som brukar prata om vikten av dygder och värden i politiken.

Det är nära från Kallbadhuset till Miljöpartiets tält i Almedalsparken, men det är inte direkt någon ”dj-battle”-stämning när partisekreteraren Anders Wallner på torsdagseftermiddagen håller eget seminarium om MP:s väg framåt. I politiken, alltså.

Wallner är nedtonad och ödmjuk. Han konstaterar att det efter valet etablerats två motstridiga men var för sig mycket tydliga bilder av MP: Som dörrmatta för S, och som extremister som det inte går att samarbeta med. Det är förstås lite tråkigt, i alla fall om man hellre vill ses som ett lösningsorienterat parti som kan samarbeta med (nästan) alla.

Efter käftsmällen i valet har de kaxiga målsättningarna tonats ned – eller i varje fall skjutits på framtiden. Någonstans kring 2022 tänker sig MP att man ska vara ”ett av de stora partierna”. Exakt vad det betyder är oklart. Vi vet inte hur det partipolitiska landskapet ser ut då, påpekar Wallner, men slår fast att det är ”rimligt” att ett grönt parti är ett av de stora i vilket fall som helst.

För att nå dithän ska man redan till nästa val ha förbättrat sig på fyra områden: regeringsduglighet, politikutveckling, politisk organisation och kommunikation.

”Vi är ganska ensamma i debatten om att tycka att Miljöpartiet är ett bra parti”, säger Anders Wallner sedan. Det han syftar på är bristen på gröna ledarsidor, tankesmedjor och fackförbund som backar upp när det blåser.

För den som genom åren irriterat sig på MP:s påstådda gräddfil i medierna låter det kanske obegripligt, men något ligger i det partisekreteraren säger.

Den som inte är någons fiende i politiken riskerar att heller inte bli någons nära vän. Hamnar man sedan i regering får man plötsligt fiender ändå.

Vad gäller kommunikationen ska MP framöver fokusera hårt och nästan uteslutande på två områden: Skola och miljö. Det kanske är taktiskt klokt, men man kan fråga sig hur kul det är för, säg, en miljöpartistisk kulturminister.

Å andra sidan verkar just hon inte ha några större problem att roa sig ändå.
Viktor Barth-Kron viktor.barth-kron@dn.se “

“ Rekordmånga barn till Sverige

FREDAG 3 JULI 2015

Antalet ensamkommande barn som kommer till Sverige är fler än någonsin. Enligt uppgift till DN kommer prognosen att skrivas upp till -uppemot 12 000 barn i år.

Det har aldrig tidigare kommit så många ensamma flyktingbarn till Sverige som det gör nu. Nästan dubbelt så många jämfört med första halvåret 2014. I maj kom 1 161 barn till Sverige utan sällskap av vare sig sina föräldrar eller annan vårdnadshavare. I juni fortsatte antalet att stiga till 1 447, vilket innebär att mer än var femte asylsökande är ett ensamkommande barn.

– För ett par år sedan tyckte man att det var många om det kom 300 barn på en månad. Nu kommer det lika många på en vecka, säger Kjell--Terje Torvik, verksamhetsexpert på Migrationsverket.

Barnen, som i de flesta fall är pojkar mellan 13 och 17 år, kommer framför allt från Afghanistan, Somalia och Eritrea. Antalet afghaner har ökat stadigt sedan i vintras medan ökningen av barn från de två sistnämnda länderna har kommit mer plötsligt under våren.

– Det kan handla om en tillfällig topp, att smuggelnätverken fokuserat mer på Somalia och Eritrea. Det är för tidigt att säga, säger Helena Carlestam, omvärldsanalytiker på Migrationsverket.

Siffrorna brukar visserligen gå upp sommartid eftersom väderförhållandena gör det enklare att ta till exempel sjövägen över Medel-havet. I fjol kunde man se att ensamkommande barn från Eritrea ökade snabbt i maj–juni, för att sedan minska när sommaren tog slut.

Men det finns fler förklaringar. För det första kan man se att det skett en ökning i hela Europa de senaste åren. Helena Carlestam förklarar att det handlar om en global trend – det är i regel de unga som migrerar.

– Ofta ser vi att barnen kommer först, därefter resten av familjen. Kanske tänker man att det är lättare för barn att få asyl. Eller så skickar man i väg sina barn i hopp om att de ska få en bättre framtid, säger hon.

För det andra har vägarna in i Europa blivit mer tillgängliga. Allt fler tar den så kallade östra rutten, genom Turkiet, Grekland och västra Balkan, vilket tyder på att smuggelnätverken har hittat framkomliga vägar där. Samtidigt får Migrationsverket signaler om att rutten blir svårare att använda på grund av fler gränskontroller.

För det tredje handlar det om att Sverige fått rollen som primärt mottagarland för ensamkommande barn som söker asyl. Många barn hamnar i Grekland och Italien men där brister systemet.

– Vi har vittnesmål som säger att man inte tar fingeravtryck på barn i Italien. Man vet att Italien inte är destinationslandet. Barnen vill vidare till Sverige och Tyskland som har en generösare hållning mot asylsökande.

Även sådant som mottagningsvillkor, utbildningssystem och nivå på arbetslöshet spelar stor roll.

– Smuggelnätverken vet väldigt väl hur förutsättningarna ser ut i olika länder och vilka förändringar som är på gång, säger Kjell-Terje Torvik.

Migrationsverkets nästa prognos presenteras först i slutet av juli och enligt uppgift till DN räknar Migrationsverket med att det kommer mellan 9 000 och 12 000 ensamkommande barn till Sverige i år.

Ute i kommunerna märker man att trycket har ökat. I Malmö tog man till exempel emot 1 500 barn under hela 2014. Hittills i år har staden - redan tagit emot lika många.

– Vi hade räknat med en viss ökning men inte i den här omfattningen. Det innebär stora påfrestningar, säger Sema Soer, enhetschef för - sociala resursförvaltningen i Malmö.

Än så länge har man löst situationen genom att överbelägga befintliga boenden.

– Men det är på gränsen nu. Kommer ännu fler uppstår en krissituation. Då vet jag inte vad vi ska göra, säger hon.

I Mölndal uppstod en sådan krissituation förra året. Då lånade man jourhem och personal från kommunens andra verksamheter, samt hörde runt bland personal, släktingar och vänner och frågade om någon hade möjlighet att ordna med sängplats ett par nätter.

I år har kommunen startat fler egna boenden och köpt upp extra platser av privata aktörer.

– Jag hoppas att det räcker. Blir det fullt får vi lösa det på -något sätt, säger enhetschefen Ann-Britt Uddgren.

Nina Brevinge

nina.brevinge@dn.se

Källa: Migrationsverket

Fakta

Drygt 87 procent av alla ensamkommande barn beviljas uppehållstillstånd. Av de ensamkommande barn som kommer från Somalia och Afghanistan beviljas omkring 80 procent uppehållstillstånd. I stort sett samtliga från Syrien och Eritrea beviljas -uppehållstillstånd.

29 procent av alla barn och ungdomar som kom till EU hamnade i Sverige 2014. 18 procent hamnade i Tyskland, 10 procent i Italien och 8 procent i Österrike.

Vem är ensamkommande?

Barn som är under 18 år och skilt från båda sina föräldrar eller annan legal vårdnadshavare vid -ankomsten till Sverige. “

“ M ska locka väljare med välfärdsfrågor

FREDAG 3 JULI 2015

Moderaterna lägger nu full kraft på välfärdsfrågorna för att vinna nya väljare. Men det är en kampanj i uppförsbacke. Väljarna är skeptiska till Moderaternas ambitioner för välfärden.

– Det kommer att ta tid för oss att bygga upp förtroende, säger partisekreterare Tomas Tobé.

Visby.
Anna Kinberg Batra gör på fredagen debut som Almedalstalare. Det är en partiledare med opinionsmässig medvind i ryggen som kliver upp på scenen, trots att hon under sina sex månader som M-ledare hållit en låg profil och synbarligen främst förvaltat arvet från Fredrik Reinfeldt. Så här långt har det -varit korrekt och befriat från stora utspel.

Men i tysthet har partiet ändrat kurs. Den nya partiledningen försöker ta sig bort från den ensidiga fokuseringen på ekonomi och jobb som präglade Moderaterna under de åtta åren som regeringsparti.

Nu har partiet identifierat två områden där politiken måste utvecklas. Det ena – migrations-politiken – har fått stor medial uppmärksamhet. Men det är välfärdsfrågorna som moderatledningen på sikt hoppas ska ge genomslag i opinionen.

Av de förslag partiet lagt sedan Anna Kinberg Batra tog över står välfärdspolitiken för den största delen. Den nya inriktningen bekräftas

av att Moderaterna under Almedalsveckan lanserar en rad förslag för att stärka situationen för utsatta familjer och nyanlända invandrare.

– Den generella välfärdspolitiken räcker inte för att hjälpa de barn som har allra sämst förutsättningar, säger Ulf Kristersson, ekonomisk-politisk talesperson.

M vill bland annat att familjer ska få stöd för att söka sig till skolor utanför utsatta områden, och att barn till föräldrar som har regelbundet stöd från socialtjänsten ska få mer tid i förskolan. Dessutom vill M pröva möjligheten till utbildningsplikt för nyanlända vuxna som saknar grundskolekompetens.

– Möjligheten att försörja sig själv i Sverige om man inte har någon utbildning är otroligt liten, säger Ulf Kristersson.

Moderaternas strävan att vinna väljare med hjälp av välfärdfrågorna sker dock i uppförsbacke. I DN/Ipsos mätning över partiernas förtroende i sakfrågorna får Moderaterna låga siffror på områden som skola, sjukvård och äldreomsorg. Men partisekreterare Tomas Tobé menar att partiet redan ser tecken i opinionen på att den nya linjen ger resultat.

– Det kommer att ta tid för oss att bygga upp förtroende. Vi ser just nu att väldigt många kvinnor söker sig till Moderaterna. Vi har lika många kvinnor som män och det har vi aldrig haft tidigare. Det är uppenbart att vi börjar hitta en linje i dessa frågor som ligger mer i linje med vad väljarna efterfrågar, säger han.

Det är inte första gången Moderaterna försöker profilera sig inom välfärdsområdet. Efter valet 2010 inleddes ett liknande arbete som efter hand rann ut i sanden. Tomas Tobé vill inte kommentera vad som gick fel då.

– Den frågan ska egentligen ställas till den tidigare ledningen och de prioriteringar som den valde att göra. Vi prioriterar att ompröva vår politik både inom välfärd och integration, säger han.

David Ahlin är opinionschef på Ipsos. Han konstaterar att förtroendet för Moderaternas välfärdspolitik i stort sett legat på samma nivå de senaste åren. Han ser M:s strävan i välfärdsfrågorna som ett sätt att förstärka bilden av ett rege-ringsdugligt parti som inte bara bryr sig om Sveriges ekonomi.

– Skola, sjukvård och äldre-omsorg brukar toppa listorna över vad som är väljarnas viktigaste frågor. Det visar att välfärdsfrågorna är viktiga för stora breda väljargrupper, säger han.

Jens Kärrman

jens.karrman@dn.se
Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. Nya moderatförslag

Moderaterna vill öka den sociala rörligheten genom en rad nya förslag, bland annat:

Familjer som får stöd av socialtjänsten ska få hjälp att söka sig till skolor utanför utsatta områden.

Barn till föräldrar som har regelbundet stöd av socialtjänsten bör få mer tid i förskolan.

Fördubbla satsningen på karriär-lärartjänster i socialt utsatta områden.

Undersöka utbildningsplikt för nyanlända vuxna som saknar grundskolekompetens.

Skärpa aktivitetskraven i etableringsplanen genom att Arbetsförmedlingens sanktionsmöjligheter utvidgas och används i större utsträckning än i dag. “

“Det händer i dag.

FREDAG 3 JULI 2015

Fredag 3 juli

DN.tv-sändningar från Dagens Nyheters Almedalstält på Cramérgatan i Visby. Redaktör och program-ledare: Mats J Larsson

09.00

God morgon, Almedalen!

I dag är det Moderaternas dag i Almedalen. Gäster: Ulf Kristersson (M), ekonomisk-politisk talesperson, Jan Björklund (FP), partiledare, Ewa Stenberg, politisk kommentator i DN, Hanne Kjöller, ledarskribent i DN, David Ahlin, opinionschef, Ipsos.

13.45

Direktsändning av Moderaternas pressträff

18.30

God kväll, Almedalen!

Direktsändning och kommentarer av moderatledaren Anna Kinberg Batras första tal i Almedalen. Gäster: Tomas Tobé (M),

partisekreterare, Ewa Stenberg, politisk kommentator i DN, Hanne Kjöller, ledarskribent i DN, och Viktor Barth-Kron, politisk krönikör i DN.

Övriga DN-arrangemang

10.00

De senaste opinionssiffrorna om Moderaterna. Gäst: David Ahlin, opinionschef, Ipsos.

12.45

M-ledaren Anna Kinberg Batra frågas ut.

13.00

Ungdomsduellen

Debatt mellan Moderata ungdomsförbundets ordförande Rasmus Törnblom och Ung vänsters ord-förande Hanna Cederin.

16.30

Världen utanför Almedalen.

DN:s journalister rapporterar direkt om de hetaste händelserna i Sverige och världen. **DN "**

"MP vill ge mer stöd till skolor med problem

FREDAG 3 JULI 2015

Visby. Med en rad nya förslag vill regeringen stärka statens makt över skolan. För att minska ojämlikheten i skolan ska statsbidragen utformas så att de mest utsatta skolorna får mest stöd.

– Skolan ska inte ha några nitlotter. Alla skolor ska vara bra skolor, sade utbildningsminister Gustav Fridolin (MP) i sitt tal.

Sitt Almedalstal på torsdagskvällen ägnade Miljöpartiets språkrör Gustav Fridolin till största delen åt partiets två profilfrågor – miljö och utbildning. I den varma sommarkvällen slog han in på den optimistiska ton han i dagarna utlovade i en DN-intervju.

– En modern miljöpolitik måste vara utvecklingsoptimistisk. Den utgår från att vi kan möta klimathotet. Det avkräver oss förändring, men vi räds den inte. Vi längtar efter den, sade Gustav Fridolin.

Det nya regeringsförslag som språkröret hade med sig i kavajfickan denna sommardag handlade om regeringens nya projekt i skolan – att ta itu med ojämlikheten.

Förra året lämnade 13 procent av eleverna grundskolan utan fullständiga betyg, en andel som ökat de senaste åren.

– Vi har en växande ojämlikhet i skolsystemet, sade Gustav Fridolin.

Skolverket får i uppdrag att ta fram en fördelningsnyckel som ska se till att skolor med stora problem får mer pengar. Myndigheten får också 600 miljoner kronor för att sluta samverkansavtal direkt med skolor som har svåra förutsättningar.

Sammantaget innebär förslagen att staten stärker sitt grepp om skolan. Men det handlar inte om ett smygförstatligande, enligt Gustav Fridolin.

– Sedan kommunaliseringen har vi haft en situation där den som har haft mitt jobb har skyllt skolans problem på kommunerna och kommunerna har skyllt på staten. Då har skolor, lärare och elever hamnat i kläm. Nu ska vi tillsammans hjälpa de skolor som har de allra tuffaste förutsättningarna, säger han.

Det kommer inte att bli någon politisk strid om de nya skolförslagen. Det största oppositionspartiet Moderaterna är positivt, men tycker att regeringen hade kunnat gå längre och föreslå att staten tar över vissa misskötta skolor.

Gustav Fridolin hoppas att ojämlikheten i skolan ska börja minska om några år.

– Skolan ska inte ha några nitlotter. Alla skolor ska vara bra skolor. Därför måste valfriheten kombineras med starka system för likvärdighet, sade han i talet.

Den tidigare utbildningsministern Jan Björklund tycker att regeringens ambition är ”vällovlig” men varnar för att ha för stora förväntningar.

– Vissa styrmekanismer fungerar och andra gör det inte. En som inte fungerar så bra är när man ska skicka ut pengar från staten och fördela dem. Då kan kommunerna skicka pengarna från staten till rätt ändamål, men samtidigt dra in sina egna pengar. Då blir det ingen förstärkning. Och så gör många kommuner.

Hans slutsats är att regeringens förslag om ökad statlig kontroll är ett steg mot ett återförstatligande av skolan.

– Det här har utretts gång på gång i 25 år av olika regeringar, det hjälper ändå inte. Kommunerna klarar inte av att sköta detta, det är helt uppenbart, säger Jan Björklund.

Jens Kärrman

jens.karrman@dn.se

Fakta. Förslagen

Skolverket får uppdraget att ta fram en fördelningsnyckel som ska se till att skolor med stora problem ska få mer pengar. Skolverket ska återkomma med ett förslag i oktober. Faktorer som påverkar kan enligt förslaget vara kunskapsresultat, andelen nyanlända elever och föräldrars utbildningsbakgrund.

Myndigheten får också 600 miljoner kronor till den nya organisationen ”Samverkan för bästa skola”, som ska sluta samverkansavtal direkt med skolor som har svåra förutsättningar. Skolverket ska i samverkan med huvudmannen komma överens om hur insatser ska utformas och genomföras.

Fakta. Talet
Publik: 1 900.

Väder: Kvällssol och ljumma vindar. Några grader svalare än på fastlandet.

Mest jubel: Den improviserade avslutningen om att han är stolt över att Sverige tar emot många flyktingar från Syrien går hem i publiken.

Skämt: Det är inte Gustav Fridolins grej i talarstolen. Men humöret var gott och tonen optimistisk.

Noterbart: Gustav Fridolin hade en mer försonlig ton mot den borgerliga oppositionen än vad vi har sett det senaste året.

Fråga: Tillhör Gustav Fridolin verkligen Movie box-generationen? “

“ Det förlorade förtroendet en akut fråga

FREDAG 3 JULI 2015

Analys
Visby. När regeringspartiet MP debuterade i Almedalen demonstrerade 18 miljöorganisationer. Det visar på risken att de gröna förlorar trovärdigheten bland sina gräsrötter. MP har redan minskat sitt förtroende i miljöpolitiken och riskerar att förlora än mer.

Under valrörelsen förra året uppträdde språkröret Gustav Fridolin ofta i sällskap med en kolbit. Den skulle påminna om partiets krav att låta kolet stanna i marken. MP vill att statliga Vattenfall ska avveckla alla sina koltillgångar i Tyskland i stället för att sälja dem.

Vattenfall förbereder nu en försäljning av de tillgångar som den tyska regeringen inte vill ta ansvar för.

För Socialdemokraterna är det av flera skäl otänkbart att avveckla tillgångarna. Det leder till stora ekonomiska förluster och kan betyda en politisk kris med Tyskland. Dessutom strider det mot de av riksdagen fastslagna ägardirektiven för det statliga bolaget.

Miljöpartiets kongress i juni stod ändå fast vid kravet, och i går demonstrerade miljörörelsen i Visby. Den påminde också om MP:s löften att rädda Ojnareskogen från kalkbrytning, en fråga som regeringen har på sitt bord nu.

Miljöpartiet har en rad akuta problem. Det har förlorat i förtroende i väljaropinionen och upplevs inte längre som ett mittenparti. Språkröret och miljöministern Åsa Romson har usla förtroendesiffror och partiet

måste visa sig regeringsdugligt. Det senare verkar ta partiets mesta energi, inte helt förvånande.

Men för ett parti sprunget ur alternativ-rörelserna är det farligt att bara skåda uppåt. Regeringsmakten kan undergräva legitimiteten bland gräsrötterna.

De gröna i Tyskland fick känna det inpå bara skinnet efter att ha varit med och bildat rege-ring i Tyskland 1998. En kompromiss om att under ett par decennier avveckla kärnkraften ledde till att de gröna fick miljörörelsen emot sig och förlorade alla delstatsval åren efter.

När Tyskland anslöt sig till Natos bombning av Serbien 1999 gick fredsrörelsen i taket, och utrikesminister Joschka Fischer fick en burk rödfärg slängd i ansiktet under en partikongress.

Inget parti har ägt en fråga så starkt som MP har ägt miljöpolitiken. Men det senaste året har förtroendet rasat, från att över 60 procent anser att MP har den bästa miljöpolitiken till att 40 procent anser det.

Miljöpartiet har redan accepterat Förbifart Stockholm, trots löften om motsatsen. Det finns tillstånd att skjuta tiotals vargar i Sverige i år. Nu väntar frågan om Ojnareskogen, Bromma flygplats framtid och Vattenfall.

Samtidigt ökar trycket från Socialdemokraterna att strama upp invandringspolitiken och det ska skrivas ett avtal som ger Nato möjlighet att ha militära trupper i Sverige i både freds- och krigstid.

Det räcker inte för MP att regera skickligt, språkrören måste se upp för pytsar med rödfärg också. **Ewa Stenberg** ewa.stenberg@dn.se “

“ Misstänkta 13-åringar kan ställas inför rätta

FREDAG 3 JULI 2015

De två 13-åringar som är misstänkta för mord på en 65-årig man i Varberg kan ställas inför rätta, trots att de är minderåriga. Domstolen kan pröva om de är skyldiga, men inte döma ut något straff.

– För att ta reda på vem som har gjort brottet så kan det bli en sorts rättegång. Tingsrätten tar då bara ställning i skuldfrågan men kan inte döma ut någon påföljd, säger Mats Sjösten, som är lagman vid Varbergs tingsrätt där mordmålet just nu handläggs.

Det var den 9 juni som en 65-årig man påträffades död i sitt hem på en gård utanför Varberg. Polisen kom snabbt att misstänkta två 13-åriga pojkar som var på rymmen från ett familjehem i närheten. Bland annat hittades föremål som ska ha tillhört pojkarna på platsen. Vid förhör har pojkarna erkänt att de har varit på platsen men båda nekar till att ha gjort sig skyldiga till mord.

Eftersom de inte är straffmyndiga kan de inte heller dömas för brott. Det blir i stället socialtjänstens -ansvar att ta hand om pojkarna.

Men för att pojkarna ska få en lämplig omvårdnad kan det ändå vara viktigt att reda ut om de är skyldiga till mord på mannen, om de är helt oskyldiga eller om den ene av dem är ansvarig. Därför finns det

möjlighet för socialtjänsten att begära en så kallad bevis-talan i domstolen. Den går ut på att domstolen ska utreda skuldfrågan när det handlar om allvarliga brott och de misstänkta är minderåriga.

Bevistalan är mycket sällsynt. Nyligen hade Malmö tingsrätt en sådan prövning i ett mordfall. Flera unga män, varav en var 14 år, var inblandade i ett bråk på Linnéskolans skolgård i Malmö förra sommaren. Det slutade med att en 17-årig pojke dödades när han skars med en trasig flaska i halsen.

En man dömdes till fängelse för misshandel och en annan fick tre års sluten ungdomsvård för mord. Den 14-årige pojken var också misstänkt för mord men tingsrätten fann att bevisningen inte höll.

Det är fortfarande inte avgjort om de två 13-åringarna kommer att prövas på ett liknande sätt i Varbergs tingsrätt.

– Vi är inte färdiga med utredningen än. Vi har hållit ett antal förhör med de här pojkarna. Nu väntar vi på resultatet från obduktionen och även teknisk bevisning. Sedan redovisar vi vad vi har för socialförvaltningen. Då har de möjlighet att begära en bevistalan, säger Lars-Gunnar Perlinger, förundersökningsledare hos polisen i Halland.

Eftersom de misstänkta gärningsmännen är så unga är det särskilt hård sekretess i ärendet. Lars-Gunnar Perlinger vill inte berätta något om pojkarnas bakgrund, om de tid-igare har varit inblandade i våldsamheter eller om varför de var placerade i familjehem.

– Det är barn det handlar om och en stor tragedi, säger han.

Han räknar med att utredningen hinner bli klar tidigast i slutet av sommaren.

Anhöriga till den mördade mannen begärde häromdagen att advokat Thomas Bodström ska förordnas som målsägandebiträde i målet. Tingsrätten har ännu inte tagit ställning till den begäran.

Stefan Lisinski

stefan.lisinski@dn.se
Fakta. 15 år och straffmyndig

Den som är under 15 år och begår ett brott kan inte dömas för brottet. Det blir i stället socialtjänsten som får ansvara för vård eller -annan åtgärd.

Om en minderårig är misstänkt för ett allvarligt brott som kan ge fängelse i mer än ett år kan socialtjänsten eller vårdnads-havaren begära en så kallad bevistalan i domstol. Det innebär att en tingsrätt prövar skuldfrågan utan att utdöma ett straff. “

“M i öppen protest

FREDAG 3 JULI 2015

Visby. Moderater som är emot Decemberöverenskommelsen kommer att visa det öppet under Moderaternas dag i Almedalen på fredagen. Flera lokalpolitiker kommer att gå runt med tröjor med texten ”Riv upp DÖ”.

– Det är unikt, man får gå tillbaka till 1960-talets motsättningar, säger statsvetaren Tommy Möller.

TT “

Johan Schück är samhällsekonomisk krönikör

“Johan Schück: Fler överraskningar att vänta efter räntesänkningen

FREDAG 3 JULI 2015

Riksbanken överraskar med ännu mer minusränta. Sänkningen av reporäntan från –0,25 procent till –0,35 procent kommer oväntat för de allra flesta. Men viktigast är signalen om att det snart kan komma ännu mer.

Räntesänkningen motiveras av Riksbanken främst med att det – i en osäker internationell situation – behövs stöd åt uppgången i inflationen. Avsikten är nu att inflationsmålet på 2,0 procent ska klaras kring nästa årsskifte.

Det blir i så fall första gången på fem år som Riksbanken når upp till sitt mål. Men nu anses det vara bråttom, eftersom trovärdigheten har tagit skada och behöver byggas upp igen. Det gäller särskilt om inflationsmålet ska fungera som utgångspunkt för nästa års avtalsrörelse.

Riksbanken är i dag stressad, särskilt av arbetsgivarsidan som anser att konkurrenskraften väger tyngre än den svenska inflationen. Men ett sätt att stärka exportföretagens konkurrenskraft är att med hjälp av räntesänkningar driva fram en svagare kronkurs. Man kan därför räkna med att reporäntan sänks igen under närmaste halvåret.

Den nu gjorda justeringen av räntebanan – Riksbankens prognos för reporäntan – ger stöd för en sådan bedömning. Denna gång sägs att reporäntan väntas ligga på –0,40 procent under andra halv-året 2015, vilket markerar utrymme för ytterligare sänkning.

Stödköpen av statsobligationer utökas dessutom kraftigt: Riksbanken ska köpa för ytterligare 45 miljarder kronor från september fram till årets slut. Man kommer därmed upp till sammanlagt 135 miljarder kronor, vilket motsvarar cirka 20 procent av alla utestående obligationer. Det ger en volym på stödköpen som är jämbördig med Europeiska centralbankens, med hänsyn tagen till skillnaden i ekonomins storlek mellan Sverige och euroländerna.

Syftet med stödköpen är att pressa ned de långa marknadsräntorna, som Riksbanken annars har svårt att påverka. Ett annat motiv är att kunna pumpa ut mer pengar som bidrar till ökad efterfrågan i ekonomin – och därmed till att priserna stiger snabbare.

Hur effektivt allt detta blir återstår dock att se. Riksbanken hävdar att penningpolitiken med minusräntor och stödköp har gett önskad effekt, medan många andra bedömare ställer sig tvivlande. Inflationen är nu på väg uppåt, men det borde den ändå ha varit – med tanke på stigande konjunktur och ökad tillväxt i ekonomin.

Den nya prognosen från Riksbanken om en BNP-ökning på 2,9 procent i år och 3,6 procent under nästa år är naturligtvis osäker. Men den överträffar vad både Konjunkturinstitutet (2,8 respektive 3,2 procent) och regeringen (2,6 respektive 2,7 procent) har spått på senare tid. Med denna väntade tillväxt i ekonomin är det inte givet att fler räntesänkningar verkligen behövs.

Mycket är dock ännu oklart, inte minst beroende på Greklands-krisen. Men då hade det verkat mer logiskt att invänta den grekiska folkomröstningen på söndag och sedan tolka situationen. Riksbankens direktion har ju möjlighet att när som helst fatta nya penningpolitiska beslut, vid sidan om ordinarie räntemöten.

Vice riksbankschefen Henry Ohlsson reserverade sig dock mot räntesänkningen, men inte mot utökade stödköp. Det blir intressant att se hans motivering när protokollet publiceras om knappt två veckor.

Nu lutar det dock mot att Riksbanken snart sänker reporäntan igen, särskilt om kronan skulle stärkas kraftigt mot euron. Även direkta valutainterventioner – med försäljning av svenska kronor på internationella marknaden – kan komma att sättas in. Det ser ut att bli en dramatisk sommar och höst, även i relativt lugna Sverige.

Johan Schück

johan.schuck@dn.se
Tre ord i veckan.

USA
Arbetslösheten är nu nere på 5,3 procent, lägsta nivån sedan krisen. Senaste nedgången beror dock på att många har lämnat arbetsmarknaden.

Grekland
Allt fokus gäller söndagens folkomröstning. Men oavsett vem som vinner förblir grekernas problem olösta.

Industrikansler
Skulle vara en, men ser nu ut att delas på fyra personer. Hur många gånger bättre blir det? “

“ Dyrare att resa – och risk för avgift på sparkontot

FREDAG 3 JULI 2015

Den oväntade räntesänkningen har redan gjort utlandsresan dyrare för svenskarna. Dessutom varnar privatekonomer för att bankerna kan börja ta betalt för att ha pengar på sparkontot.

– Normalt brukar bankerna ge betalt för sparkontot, nu får vi troligen betala. Men det finns inget tekniskt system för det så frågan är om vi får se fakturor utskickade från bankerna under sommaren, säger Avanzas sparekonom Claes Hemberg.

Minusräntan är dyr för bankerna när det gäller våra kontanter på olika konton, enligt Hemberg. Efter torsdagens räntesänkning uppskattar han att kostnaden för bankerna kommer att stiga från 2,6 miljarder per år till 3–4 miljarder kronor per år. Hittills har man hämtat hem kostnaden genom bolån, avgifter och olika påslag. Nästa steg är att börja ta ut en avgift även på sparkonton. Något man redan gör i till exempel Danmark.

– Det här är ännu mer krisränta än tidigare. Nu kan bankerna börja ta betalt för att ha ett sparkonto, vi betalar redan i dag för kontokort och annat men frågan är när det kommer en negativ ränta eller avgift på sparkonton, säger privatekonomen Annika Creutzer.

Den som vill undvika avgift bör flytta sparkapitalet till kort-räntefonder i stället, råder Claes Hemberg.

– Det handlar om att ha så lite pengar som möjligt på banken, även

kontanterna på det vanliga lönekontot ska man se upp med. Snittsvensken uppfattar att man inte har så mycket kontanter på banken, men man har i snitt över 150 000 kronor lite här och där. Det är många slattar som man måste se upp med, säger Clas Hemberg.

Andra drar däremot inte samma slutsats. Ingela Gabrielsson, privatekonom på Nordea, anser att privatpersoner inte behöver oroa sig för avgifter på sparkontot.

– Det är det inte tal om. Men jag kan bara uttala mig om hur det är i dagsläget, säger hon.

Riksbankens räntesänkning gjorde även att kronan försvagades mot euron och dollarn. Något som påverkar utlandsresan för svenskarna.

– Man får ta med i beräkning att det blir dyrare om man ska åka på semester utomlands. Det blir lite hämmande men man kanske ska stanna hemma och spendera pengarna här i stället, det är ju vad Riksbanken vill, säger Ingela Gabrielsson.

Privatekonomerna tror dock att minusräntan kan få motsatt effekt på konsumtionen och gör att vi håller mer i pengarna och amorterar mer.

Trots det dystra läget finns det även ljuspunkter med minusräntan.

– Det kan bli en lugnare avtalsrörelse med löneökningar som gör att vi får mer i plånboken, säger Annika Creutzer.

Men då måste inflationen komma i gång så att det finns mer pengar att fördela och Riksbanken siktar på en inflation på 2 procent.
Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se “

“Vattenfall får betalt för stoppat kraftverk

FREDAG 3 JULI 2015

Berlin. Den tyska regerings-koalitionen har löst upp knutarna i energifrågan. För Vattenfall är det ett välkommet besked. I stället för att betala för att driva kolkraftverken får koncernen betalt för att lägga kraftverk i malpåse.

Uppgörelsen mellan de tre tyska regeringspartierna blev klar natten till torsdagen. Tidigt på morgonen framträdde energiministern och vicekanslern Sigmar Gabriel (S) och talade om ett epokgörande beslut för ”die Energiewende”.

– Energiomställningen har gått från att vara en massa kugghjul till att bli ett urverk, sade han stolt och menade därmed att allt nu hänger ihop.

Gabriel utmanade energikoncernerna i våras när han presenterade planerna på att införa en så kallad klimatavgift för att göra de brunkolseldade kraftverken mindre lönsamma. Målet var att få ned de klimatskadliga utsläppen från elproduktionen med 22 miljoner ton i syfte att Tyskland skulle klara sitt ambitiösa klimatmål – 40 procent mindre drivhusgaser 2020 jämfört med 1990.

Det ledde till ett uppror och ett rosornas krig. Gruvfacket och de berörda S-styrda delstaterna protesterade och en stor demonstration ägde rum i Berlin.

Facket lade fram en utredning som bland annat gjorde gällande att klimatavgiften snabbt skulle slå ut Vattenfalls brunkolsgruvor och kraftverk i Lausitz vid den polska gränsen.

Gabriel lyssnade och bad facket att komma med ett alternativt förslag.

Det ligger nu till grund för koalitionens beslut. I stället för en avgift ska företagen nu få betalt för att låta några av sina kraftverk ingå i en så kallad kapacitetsreserv. Det räcker dock inte för att uppnå klimatmålet. Därför vill regeringen också satsa flera miljarder euro på gasdrivna kraftvärmeverk i städerna och skynda på energisaneringen av framför allt bostäder.

– På det här viset förenar vi ekologi med ekonomi, försäkrade Sigmar Gabriel när han mötte pressen.

Vattenfall välkomnar beskedet och skriver i ett pressmeddelande att det är en god nyhet för de 8 000 anställda i Lausitz.

Vattenfall har ett styrelsebeslut på att göra sig av med brunkolet och det blir avsevärt lättare att sälja kraftverken och gruvorna utan en hotande klimatavgift.

Beslutet kritiseras å andra sidan av flera miljöorganisationer. Greenpeace demonstrerade utanför ministeriet när Gabriel höll sin presskonferens.

Jan Lewenhagen jan.lewenhagen@dn.se

Fakta. Energiuppgörelsen

Kraftverk med en samlad kapacitet på 2,7 gigawatt ska läggas i malpåse och ska kunna tas i bruk om ett akut behov uppstår. Det motsvarar 13 procent av den samlade brunkolskapaciteten i Tyskland.

Bara Vattenfalls kraftverk i östra Tyskland har en sammanlagd kapacitet på 7,1 gigawatt.

Tyskland har i dag ett elöverskott.

Koalitionen kom också överens i tvistefrågan om de nya högspänningsledningarna. De ska förbinda de nya vindkraftverken till havs med förbrukarna i Sydtyskland och ska, där så krävs, grävas ned i stället för att vara luftburna. “

“ Där vill vi helst bo

FREDAG 3 JULI 2015

Invånarna i Sveriges tre storstäder vill hellre bo i förort än i innerstad – om det finns bra kommunikationer. Det visar en studie byggföretaget NCC låtit göra. Bostadsbristen och de höga kostnaderna är de största bostadsfrågorna anser de tillfrågade.

Bostadsbyggandet är den viktigaste framtidsfrågan i Sveriges storstäder. Boverket räknar med att det behövs 450 000 nya bostäder i de tre storstadsregionerna de närmaste elva åren. Byggföretaget NCC lät därför opinionsinstitutet United minds fråga 1 022 invånare i Stockholm, Göteborg och Malmö om hur de vill bo och hur de vill se städerna växa.

Det är knappast förvånande att tre av fyra – 76 procent – tycker att det är dyrt att bo och att ungefär lika många – 77 procent – tycker att det är viktigt att bygga billiga bostäder. Däremot är det nog en överraskning för många att 61 procent helst bor i förorten.

– Det var lite förvånande. Men samtidigt är det väl tur att inte alla vill bo i stadskärnorna, konstaterar Peter Wågström, koncernchef på NCC.

Att priserna är lägre i förorten än i innerstan är en faktor, men det är främst lugnet och närheten till grönområden som gör att många hellre bor längre från innekrogar än skogsstigar. Fast det är viktigt att det går att ta sig lätt till arbeten, kultur och nöjen. Goda kommunikationer och möjligheten att få en bostad till ett rimligt pris är de faktorer som de allra flesta – 82 procent – anser vara viktiga i en storstadsregion.

– Det här visar att det är livsviktigt att vi planerar och bygger bostäder och infrastruktur samtidigt, säger Peter Wågström.

Men hur ska man kunna skapa bostäder till rimliga priser?

– Det går att få ned kostnaderna om vi bygger i långa serier. Att bygga industriellt betyder inte att husen måste se likadana ut, men kan vi arbeta mer med standardmoduler blir det billigare, betonar Peter Wågström.

Han anser också att ett förslag om enklare bygglov, där ett hus som fått bygglov i en kommun inte behöver provas i minsta tekniska detalj i grannkommunen är innovativt.

Svaren i studien tyder också på att ”nimbytänkandet” – att det är bra att bygga överallt utom där man själv bor inte alls dominerar bland storstädernas invånare. En stor majoritet – 82 procent – tycker att det byggs för lite i deras närområde.

– Det behöver ju inte betyda att de vill ha ett nytt hus alldeles framför sina egna fönster. Men erfarenheterna i områdesplanering, där vi lyssnar på vad människor tycker, är att motståndet mot att bygga inte är så stort, säger Peter Wågström.

NCC har bland annat använt resultaten från studien under Almedalsveckan där bostadsbyggandet är en av de mest diskuterade frågorna.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se

Fakta. Ur studien
55 procent anser att de saknar makt över att bestämma var och hur de ska bo.

42 procent tycker att man ska bygga ihop städernas ytter- och inneområden. Lika många tycker att man ska bygga nytt i befintliga områden i ytterstaden. “

”Jag håller på att konvertera”

FREDAG 3 JULI 2015

“ Stig Larssons pjäs ”Straffångens återkomst” visas i helgen i franska Avignon, på en av världens största teaterfestivaler. Det är underligt, menar författaren, trots att franskan brister kommer han att förstå varenda fras.

Det gör jag i sommar:

– Jag skriver på en tv-serie, en kriminalserie. Jag vill skriva en realistisk polisserie som ”Mordkommissionen”, fast bättre. Jag vill att den ska konkurrera med serien ”I mördarens spår”. Samtidigt skriver jag på en bok som heter ”Folk på ön”, som handlar om människoöden på Lilla Essingen i Stockholm. Det finns en sådan klassblandning här, till skillnad från flera gentrifierade områden. Och nu åker jag till Paris och Avignon för att se uppsättningen av ”Straffångens återkomst”.

Så känns det att se uppsättningen i Frankrike:

– Det ska verkligen bli roligt. På 80-talet var jag ganska känd i Frankrike. Alla mina fyra romaner hade översatts, samtidigt som ”Autisterna” blev omnämnd på första sidan av en stor tidning. Jag har sett föreställningen en gång tidigare. Det häftiga och underliga är, trots att min franska är si och så, att jag plötsligt förstår språket, eftersom jag kan manuset utantill.

Så ser jag på vårens debatt om ”kulturmannen” och kritiken från Ebba Witt-Brattström:

– Det vill jag inte kommentera. Jag har redan skrivit en artikel om det.

Så är relationen till min katt:

– Min tidigare katt Esset blev till och med rikskändis när han försvann. Min nya katt Cecil – efter jazzpianisten Cecil Taylor – ser nästan exakt likadan ut, men de har så olika personligheter. Det mystiska med katters personlighet är att de utvecklas hela tiden, efter sju år kan du i princip samtala med dem. Jag har en plan att ta med mig Cecil till en vän i Skåne under sommaren. Här i staden går det inte att släppa ut honom.

Om jag kunde åka tillbaka i tiden och träffa mig själv som 15-åring skulle jag säga:

– Jag har ett motstånd mot den typen av tankeexperiment. Jag är fruktansvärt moralisk. Livet är livet. Det vore lustigt att resa tillbaka under en dag, men det är svårt för mig att över huvud taget ha den typen av tankar.

Det läser jag i sommar:

– Jag håller på att konvertera till katolicismen och läser därför om de tidiga kyrkomötena samt en bok om de första jesuiterna. Jag läser deckare, Leif GW Perssons självbiografi ”Gustavs grabb”, samt ”Doktor Faustus” av Thomas Mann.

Dessa möten gjorde mig starstruck:

– Det är tre personer: Rainer Werner Fassbinder, Michel Foucault, samt när jag mötte Vincent Gallo under filmfestivalen i Venedig.

Konstarten jag har svårast att relatera till:

– Jag är intresserad av alla konstarter, men kvaliteten varierar. Uppriktigt sagt befinner vi oss i en kulturmässig svacka sedan ungefär 25 år tillbaka. Ta teatern som exempel, det görs en och annan bra föreställning, till exempel av Thommy Berggren och Natalie Ringler, men institutionerna har blivit alltför byråkratiserade.

Den största bioupplevelsen jag har haft:

– Chris Markers ”Terrassen” från 1963 som jag har sett fyra gånger. Som filmkritiker såg jag Alfred Hitchcocks ”Vertigo” för första gången 1982. Jag var yngst av kritikerna på plats och vi var alla helt knockade av upplevelsen.

Ett verk som har fått mig att gråta:

– Det är hur många som helst! Jag har lätt för att gråta. Jag tror att jag har lätt för att identifiera mig med folk. Jag minns när jag läste om fotbollsspelaren Pelé, då grät jag flera gånger.

Som liten drömde jag om att bli:

– Upptäcktsresande.

Huvudrollen i filmen om mitt liv skulle spelas av:

– Ingen aning. Jag hoppas på en snygg kille som ser intelligent ut.

Den sista sajten jag kollar innan jag somnar:

– Jag har aldrig surfat. Eller jo, en gång: Jag sökte efter två afrikanska språk som lär stå utanför de fyra överfamiljerna. Jag fick inte fram någonting. Jag beställde en bok i stället, det är mycket säkrare att gå till Kungliga biblioteket. Jag håller dock på att lära mig internet på grund av mitt intresse för komparativ lingvistik.

Tonsättningen av mitt liv görs av:

– Anton Bruckner.

Den boken har jag läst flest gånger:

– ”Min vän kommissarie Maigret” av Georges Simenon.

Det tristaste jobbet jag har haft:

– Jag har haft många ströjobb: på sjön, inom psykvården, som nattportier och i grovdisk. Det tråkigaste var vissa moment under militärtjänstgöringen, att sitta i ett mörkt rum där det inte går att läsa och vänta på meddelanden som inte kommer.

De personerna beundrar jag mest:

– August Strindberg, Ludwig Wittgenstein och Miles Davis.

De tv-serierna följer jag slaviskt:

– ”Spung 2.0” var väldigt bra. Jag ser ”Mordkommissionen” av rent professionella skäl. Den allra bästa är ”I mördarens spår”.

Mitt favoritcitat alla kategorier:

– Det mest intelligenta är Friedrich Nietzsches: ”Det som inte dödar dig, det härdar dig.” Det ligger väldigt mycket i det.

Hugo Lindkvist

hugolindkvist@dn.se

Stig Larsson

Personfakta

Författaren, dramatikern och regissören är född i juli 1955 i Skellefteå. Utbildad vid Dramatiska institutet och debuterade som författare 1979 med ”Autisterna”. Andra kända verk är ”Nyår” 1984, ”Introduktion” 1986, pjäsen ”Vd” 1987, en rad diktsamlingar, bland dem ”Natta de mina”.

Bor på Lilla Essingen i Stockholm. Katten Esset blev 20 år, men har nu efterträtts av katten Cecil.

Hans verk ”Straffångens återkomst” hade urpremiär på Dramaten 1991 med Harriet Andersson i huvudrollen. Lördagen den 4 juli har pjäsen i översättning av Jacques Robnard premiär på franska Avignons OFF-festival. “

“ Bara jobben som saknas

LÖRDAG 4 JULI 2015

De politiska partiernas förslag för att minska utanförskapet har alla sina poänger. Det snabbspår som Socialdemokraterna snickrar på kan vara en väg för asylsökande läkare och vissa andra efterfrågade yrkesgrupper att raskare komma in i arbetslivet.

Men problemet med det, precis som alla andra mer riktade lösningar, är att det bara omfattar en liten del av alla som står utanför arbetsmarknaden. Det betyder inte att satsningen är fel. Bara att det behövs fler, eftersom svårigheterna för arbetslösa ser så olika ut.

Moderatledaren Anna Kinberg Batra går delvis i samma fälla med sitt ”första-jobbet-paket” som presenterades i Almedalen på fredagen. Den grupp Moderaterna ser framför sig är förvisso större. Här handlar det om nyanlända samt infödda unga utan gymnasiekompetens – som mycket riktigt är de två grupper som har det tuffast på arbetsmarknaden.

Lösningen, enligt Moderaterna, är att rusta alla för de krav som ställs för att få ett jobb. Även nyanlända 60-åriga analfabeter ska ta sig igenom det svenska skolsystemet. Individens ansvar för att göra sig anställningsbar ska vara ett krav för försörjningsstöd.

Tanken är god. Men på en generell nivå – kanske mindre ur ett arbetsmarknadsperspektiv än ett demokrati- och jämställdhetsperspektiv.

Det finns kvinnor som hålls hemma, med vårdnadsbidrag eller försörjningsstöd, vilket passar de patriarkala hedersstrukturer som vissa invandrare bär med sig. Från det svenska samhällets sida är det viktigt att markera att kvinnor har samma rättigheter och skyldigheter som män. Därför finns en poäng med att villkora ersättning med krav om att delta i den grundskoleutbildning som betraktas som en förutsättning för ett aktivt medborgarskap.

Moderaterna vill skärpa socialtjänstlagen för att tydliggöra sambandet mellan rätten till ersättning och skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande. Men kravet finns redan i dag. Problemet är efterlevnaden. Det löser man inte genom att ställa samma krav en gång till, utan genom att skärpa tillsynen.

Men vilka krav man än ställer är målet att alla i Sverige ska nå gymnasiekompetens utopiskt. Det finns infödda, med eller utan funktionshinder, som har svårt att ens klara grundskolan. Därför behövs också en arbetsmarknad där kvalifikationskraven är lägre. Vi måste sluta se arbete som en rättighet, och i stället betrakta det som en tjänst som individen erbjuder. En rättighet är ingen rättighet om den inte motsvaras av en skyldighet. Och svenska arbetsgivare har ingen skyldighet att anställa en person som de inte anser vara värd den lägstalön som förhandlats fram av arbetsmarknadens parter. Därför blir talet om rätt till arbete en chimär.

Det är bra att Moderaterna vill göra det mer lönsamt att arbeta. Förslaget att sänka skatterna för dem med de allra lägsta lönerna, för att göra det lönsamt att gå från bidrag till jobb, är utmärkt. Men återigen: det är inte i huvudsak där skon klämmer.

För en lågutbildad kvinna från Afghanistan, som kanske var arbetslös redan i hemlandet, är haken inte att det lönar sig att vara hemma. Det är att det inte finns något arbete – eller någon lön – som motsvarar hennes kvalifikationer.

Man kan se Moderaternas ambition att minska skattekilen som ännu ett i raden av jobbskatteavdrag. Eller som en kompensation för rabatten på arbetsgivaravgiften för unga som den rödgröna regeringen slopar.

Oavsett utgångspunkt måste man konstatera att precisionen denna gång är bättre. Alliansens rabatt på arbetsgivaravgiften var onödigt dyr och ”hjälpte” även dem som inte behövde någon hjälp att få jobb.

Sammanfattningsvis innehåller Moderaternas program både piskor och morötter. Det enda som saknas är jobben.

Förslagen är bra, men partiet kan inte runda diskussionen om vad man ska göra med dem som ändå inte kommer att kvalificera sig. Någon gång måste även Moderaterna börja prata om las och om hur även lägstalöner ibland kan vara för dyra.

DN “

”Ny institution ska skydda de mänskliga rättigheterna”

LÖRDAG 4 JULI 2015

“ Förslag från regeringen. Att Sverige återkommande har fällts i Europadomstolen för mänskliga rättigheter är allvarligt. Regeringen föreslår nu en ny, oberoende institution som ska granska hur de mänskliga rättigheterna efterlevs i Sverige, skriver utrikes- minister Margot Wallström (S) och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP).

FN:s konvention om mänskliga rättigheter är den mest betydelsefulla internationella överenskommelse vi har enats om i världen. Konventionens tyngd består emellertid inte i de vackra orden och principerna den bygger på, utan hur den påverkar vardagen för människor runt om i världen.

Mänskliga rättigheter är den förtrycktes skydd mot övergrepp, tortyr och ofrihet. Samtidigt är de också en kompass för arbetet med de positiva rättigheter som gäller alla människor såsom exempelvis hälsa, yttrandefrihet, rätts-säkerhet och utbildning.

Sverige har mycket att vara stolt över när det gäller respekt för individuella fri- och rättigheter. Vi har en stark lagstiftning och fristående myndigheter som ska se till att rättigheterna blir verklighet. I vårt land har varje människa rätt att uttrycka sig fritt, att demonstrera och utöva sin religion, för att nämna några exempel. Sverige var också det första landet i världen att förbjuda barnaga. I internationella

jämförelser framhålls ofta Sverige som ett föregångsland, inte minst inom jämställdhetsområdet.

Samtidigt saknas det inte utmaningar, även i Sverige. Vi ser hur utsatta grupper behandlas illa och hur polariseringen ökar mellan människor i vårt land. Vi behöver stärka arbetet mot diskriminering och utanförskap. Att Sverige återkommande har fällts i Europadomstolen för mänskliga rättigheter manar till eftertanke. Vi behöver ett än tydligare rättighetsperspektiv som sätter människan i centrum.

För att stärka arbetet med de mänskliga rättigheterna så föreslår därför regeringen att en oberoende MR-institution ska inrättas i Sverige i enlighet med Parisprinciperna.

Regeringens utgångspunkt är att institutionen ska ges ett brett mandat att främja och skydda de mänskliga rättigheterna i Sverige. Med detta avses bland annat att följa hur dessa respekteras, att informera och vidta andra åtgärder för att bidra till en ökad medvetenhet om de mänskliga rättigheterna.

Genom denna förändring ansluter sig Sverige till de mer än 70 länder som i dag har MR-institutioner i enlighet med Parisprinciperna, varav 17 finns inom EU. I de nordiska länderna finns det sådana institutioner i Danmark, Norge och Finland. Nu tar Sverige äntligen detta viktiga och historiska steg.

Vi kan i dag avisera att regeringen kommer att föreslå för riksdagen att den nya institutionen för mänskliga rättigheter ska ligga under någon av riksdagens egna myndigheter, detta för att garantera dess oberoende i enlighet med Parisprinciperna. Regeringen har därför inlett samtal med konstitutionsutskottet om hur frågan bör hanteras vidare.

Förslaget om en oberoende MR-institution bedöms ha ett brett parlamentariskt stöd. Sveriges efterlevnad av mänskliga rättigheter är av blocköverskridande intresse och vi ser nu fram emot konstruktiva samtal med riksdagen.

Enligt Parisprinciperna bör en nationell MR-institution arbeta med att främja och skydda de mänskliga rättigheterna. En viktig del av ett sådant arbete är en funktion med samlad kunskap och överblick över vad konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter mer konkret innebär för offentlig verksamhet.

Till de skyddande uppgifterna hör att granska hur väl Sverige efterföljer de konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige anslutit sig till. Det innebär att uppdraget kommer omfatta bland annat FN:s barnkonvention, kvinnodiskrimineringskonventionen och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Vidare bör en nationell MR-institution offentligt uppmärksamma regeringen och riksdagen på situationer där de mänskliga rättigheterna kränks samt utarbeta yttranden om hur lagar eller lagförslag stämmer överens med de mänskliga rättigheterna.

Bland de främjande uppgifter som omfattas av Parisprinciperna ingår att arbeta för en stärkt medvetenhet om de mänskliga rättigheterna bland allmänheten och inom offentlig sektor.

En nationell MR-institution bör även samarbeta med organ inom FN-systemet, regionala organ samt nationella MR-institutioner i andra

länder. Genom att upprätta en MR-institution kommer Sverige också att finnas representerat i de internationella nätverk mellan liknande institutioner som finns idag, vilket kommer att ge värdefullt kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

FN-systemets trovärdighet bygger på dess möjligheter att få medlemsländerna att implementera mänskliga rättigheter i praktiken. Därför granskas varje medlemsland av FN:s råd för mänskliga rättigheter inom ramen för den allmänna ländergranskningen, Universal Periodic Review (UPR). Därefter får länderna rekommendationer om hur eventuella brister kan åtgärdas.

En återkommande rekommendation till Sverige har varit att inrätta en oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter i enlighet med de så kallade Parisprinciperna som sedan 1991 anger riktlinjer för hur en sådan ska organiseras.

I mitten av juni svarade den svenska regeringen på de rekommendationer som ställts. Regeringen accepterar samtliga dessa rekommendationer med följande motivering:

”Regeringen har i budgetpropositionen för 2015 aviserat att den avser återkomma till riksdagen med en strategi för ett systematiskt arbete med mänskliga rättigheter i Sverige.

En viktig del av den kommande strategin är att redogöra för hur en självständig granskning av efterlevnaden av mänskliga rättigheter i Sverige kan organiseras. Strategin kommer därför att inkludera förslag om att inrätta en oberoende nationell institution med uppgift att skydda och främja de mänskliga rättigheterna i enlighet med Parisprinciperna.”

Frågan om en nationell MR-institution har engagerat stora delar av det svenska civila samhället som varje dag arbetar för att upprätthålla och stärka de mänskliga rättigheterna, särskilt för marginaliserade och utsatta människor. Deras arbete är något som vi ska vara stolta över och deras synpunkter är viktigt för regeringens arbete. Under många års tid har en bred samling av dessa organisationer uppmärksammat behovet av en MR-institution som ett verktyg för att kunna se om Sverige lever upp till sina internationella åtaganden.

Såväl i regeringsförklaringen som i utrikesdeklarationen har regeringen slagit fast att värnandet av de mänskliga rättigheterna är en hörnsten i svensk utrikespolitik. Genom att stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna på hemmaplan förstärks också Sveriges röst i världen. Det gäller inte minst vårt internationella arbete för att få fler länder att värna mänskliga rättigheter, bland annat genom att införa egna oberoende MR-institutioner i enlighet med Parisprinciperna.

Sverige ska vara en pålitlig röst för mänskliga rättigheter i världen. I och med detta historiska besked visar regeringen att arbetet för mänskliga rättigheter inte bara är en global fråga, det är i allra högsta grad en nationell fråga.

Margot Wallström, utrikesminister (S)

Alice Bah Kuhnke, kultur- och demokrati- minister (MP) “

“Mobilföretag läcker känsliga uppgifter

LÖRDAG 4 JULI 2015

Svenska teleoperatörer läcker skyddade telefonnummer, kartlägger hur kunder rör sig och lämnar ut hemliga samtalslistor till obehöriga.

Det visar DN:s granskning av hur mobil-före-tagen hanterar känsliga uppgifter om sina kunder. Hittills i år har två allvarliga händelser i månaden uppdagats, vilket är fler än tidigare år.

I juni avslöjades en omfattande stöld av data från Telenor. En tidigare anställd ska ha plockat med sig kundregistret i samband med att anställningen upphörde. Enligt Telenor har det stulna registret använts av ett annat företag i dess försäljningsarbete. Händelsen inträffade 2012 men blev känd först i våras. Telenor lämnade in en polisanmälan. Dessutom startade Post- och telestyrelsen (PTS) en särskild granskning, vilket myndigheten har rätt att göra när opera-törer begår särskilt integritetskränkande misstag. Men slarv med personuppgifter och kunders känsliga data är inte ovanligt hos operatörerna, visar DN:s genomgång. Sedan början av 2014 har minst 27 sådana misstag begåtts. Bara under det första halvåret i år blev elva händelser kända.

– Vi tycker det är väldigt allvarligt. Det uppmärksammas för lite och konsumenterna bör få veta mer om det, säger Göran Marby, general-direktör på PTS.

Incidenterna är av en rad olika typer, men alla har gemensamt att de berör känslig information om kunder som har hanterats slarvigt eller medvetet missbrukats. Det handlar bland annat om hemliga telefonnummer, samtalslistor och abonnenters e-post.

Flera fall beror på rent tekniska fel som har gjort att meddelanden - eller annan information har skickats fel. Till exempel råkade Telenor skicka bildmeddelanden, mms, -vidare till en abonnent som inte hade någon koppling till den riktiga mottagaren. Dessutom finns flera fall där operatörernas anställda, medvetet -genom slarv, har spritt eller tagit del av känsliga uppgifter. Obehöriga har vid minst två tillfällen lyckats få ut andras samtalslistor genom ett enkelt telefonsamtal.

I minst ett fall har en anställd utnyttjat operatörens interna system för att kartlägga en kunds rörelser.

Uppgifterna kommer från operatörernas egna rapporter om incidenterna som DN har gått igenom. Från och med 2012 har integritetskänsliga händelser rapporterats till PTS. Under hela det året inkom bara fyra rapporter. Sedan dess har bestämmelserna för vad som ska rapporteras skärpts, vilket har gjort att betydligt fler operatörstabbar kommer fram i ljuset.

Enligt Göran Marby är hanteringen av integritetskänsliga uppgifter ett prioriterat område för PTS det kommande året:

– Vi har aldrig haft så många tillsynsärenden som nu. Det är den mest konkreta effekten. Vi kommer också att se över reglerna.

– Men i grunden är det operatörernas ansvar att säkra dessa data.

Fyra gånger sedan 2014 har bristerna ansetts vara så allvarliga att myndigheten inlett en egen granskning, så kallade tillsynsärenden. Förra året granskades bland annat Com Hem efter att 106 kunders e-postlådor hade blandats ihop så att deras mejl hamnade hos fel person.

Efter en sådan tillsyn kan en operatör tvingas betala vite om den inte åtgärdar de brister som upptäcks.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Fakta. Det säger reglerna

Internet- och mobil-operatörer är tvingade att skydda kundernas personliga uppgifter genom tekniska säkerhetsfunktioner.

De måste också logga vem på -företaget som tar del av abonnent-ers information, för att kunna upptäcka missbruk.

Om känslig information läcker, missbrukas eller hamnar i orätta händer måste detta rapporteras till Post- och telestyrelsen.

Fem grova misstag

1. Anställd på Tele2 förföljde kund

En anställd på Tele2 förföljde en kund via dennes mobiltelefon. Med hjälp av ett positioneringssystem kunde medarbetaren ta reda på var -kunden befann sig.

Flera positioneringar ska ha genomförts på kort tid, utan att abonnenten gett sitt godkännande.

Detta upptäcktes vid en stickprovs-kontroll, då det slogs fast att det inte fanns något giltigt skäl till spårningen.

2. Tre avslöjade samtalslistor

I våras ringde frun till en Tre-kund kundtjänsten, uppgav abonnentens telefonnummer och begärde att få veta vilka utländska nummer denne hade ringt under tre specifika dagar tidigare i år.

Vilka nummer som kunden hade ringt, vilken dag det skett och tidpunkt lämnades över.

Ett klart brott mot rutinerna, slår Tre fast och uppger att kundtjänstens anställda har informerats om reglerna.

3. Telia läckte hemliga -nummer

I början av 2014 upptäcktes att Teliasonera- skickat ut två hemliga nummer på nätet, sökbara på sajterna Eniro och Hitta.se.

Felet uppdagades efter att en av de drabbade själv slagit larm.

Sedan dess har Telia medgivit att skyddade nummer kan ha läckt ända sedan 2006.

Varför dessa två abonnenter har begärt hemligt nummer, eller om de även hade skyddad identitet, framgår inte av Telias rapport.

4. Fakturor gavs till fel personer

Ett felkonstruerat system hos Telia gjorde att kunders fakturor visades för främmande personer på webbplatsen. De kan ha innehållit samtalslistor, enligt operatören.

Orsaken visade sig vara att Telia hade blandat ihop svenska personnummer med tillfälliga id-nummer som getts till utländs-ka medborgare. När det upptäcktes stoppade Telia tillgången till fakturor till dess att systemet kunde lagas.

5. Telenor mms:ade till fel person

Våren 2015 började mms, meddelanden med bilder och text, skickas fel mellan olika Telenor-nummer. Meddelanden avsedda för en kund vidarebefordrades också till en annan, som kunde ta del av hela innehållet.

Trots detta uppger Telenor att systemet fungerar som det ska. Att det gått fel i detta fall berodde enligt operatören på en enskild säljare som bröt mot -rutinerna.

Källa: DN “

“ Hon vill sänka skatten för låginkomsttagare

LÖRDAG 4 JULI 2015

Visby. Moderaterna lanserar nu nya skattesänkningar. Partiet hoppas att fler ska vilja ta ett arbete om det blir mer kvar i plånboken.

– Det är fortfarande för höga skatter på de lägsta inkomsterna, säger M-ledaren Anna Kinberg Batra.

Inför valrörelsen 2014 sade den förra Moderatledningen att det inte fanns något utrymme för nya skatte-sänkningar under 2015 och 2016. Men den nya ledningen gör en annan bedömning. Under Moderaternas dag i Almedalen lanserade partiledaren Anna Kinberg Batra en skattesänkning som är tänkt att i första hand gynna dem med lägst inkomster.

– Jag vill sänka skatten på arbete för dem som har små inkomster, sade Anna Kinberg Batra.

Procentuellt är det nya förlaget mest gynnsamt för dem med inkomster runt 20 000 kronor i månaden. Men skattesänkningen gäller alla inkomstnivåer och precis som med jobbskatteavdraget är det de med högst inkomster som får ut mest i kronor räknat.

För den med en månadsinkomst på 20 000 kronor skulle förslaget ge cirka 1 600 kronor mer per år, medan den som tjänar 30 000 kronor eller mer skulle få en skattesänkning med 2 200 kronor per år.

Skatteutspelet är en del i ett större paket som Moderaterna nu lanserar för att komma åt det som partiet kallar ”det nya utanförskapet” och som också var det bärande temat när Anna Kinberg Batra på fredagskvällen debuterade som Almedalstalare. Det nya utanförskapet handlar dels om ungdomar som hamnat utanför arbetsmarknaden för att de saknar tillräcklig utbildning men är kanske mest ett sätt för att hantera integrationen av de många flyktingar som söker sig till Sverige.

Med sina förslag vill Moderaterna i första hand underlätta för dessa personer att få in en fot på arbetsmarknaden.

– Vi har gått igenom reformer som ska ha störst effekt på att någon ska få första jobbet. Det är både allvarligt och farligt om man inte kommer in i samhället, säger Anna Kinberg Batra.

M vill ställa betydligt högre krav på dem som saknar arbete och bland annat göra ändringar i socialtjänstlagen. För att få försörjningsstöd ska det enligt M finnas en skyldighet att vara aktivt arbetssökande, vara anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen och stå till arbetsmarknadens förfogande.

– Jag tycker att det är rimligt att ställa krav på den som får ersättning av det allmänna. Vi vill ställa krav på att man gör sig anställningsbar, säger Anna Kinberg Batra.

Partiet vill också öka pressen på arbetsmarknadens parter att ta större ansvar för att nyanlända ska få jobb. Den förra regeringen införde så kallade yrkesintroduktionsavtal som skulle underlätta för nyanlända att få jobb men det har hittills varit ett misslyckande. Den dåvarande regeringen hade hoppats på cirka 30 000 platser men nivån har i stället planat ut kring 1 000 platser.

– Om inte fack och arbetsgivare kan lösa det här själva är vi moderater beredda att stryka kravet på kollektivavtal och därmed öppna upp yrkesintroduktionen för andra arbetsgivare, säger Kinberg Batra.

Under fredagen syntes flera moderata företrädare i Visby som bar på tröjor med texten: riv upp DÖ (Decemberöverenskommelsen). Trots att överenskommelsen överlevt sitt första test i riksdagen finns den interna oppositionen kvar, och Anna Kinberg Batra har inte lyckats tysta kritikerna.

– Det är inte konstigt att det finns en besvikelse över att vi förlorade valet i höstas. Men man måste titta på alternativen. Vi vill komma tillbaka med Alliansen senast 2018 och vägen dit går genom bättre förslag och möjligheten att genomföra dem när vi blir det största alternativet, säger hon.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se
Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta.
Publik: 2 000.

Väder: 21 grader, sol.

Största applåd: ”Jag vill sänka skatten för den med små inkomster. Vi kallar det för första jobbet-avdraget.”

Största skratt: ”Stefan Löfven har ingen jobbagenda, han har bara en jobbig agenda.”

Övrigt: Moderaterna vill lansera begreppet ”Det nya utanförskapet”, något som Anna Kinberg Batra underströk genom att återupprepa det oräkneliga gånger under talet. “

“ Ewa Stenberg: M vill skärpa konflikten med regeringen

LÖRDAG 4 JULI 2015

Analys. Moderaterna gör upp med arvet från Reinfeldt och lovar stora skattesänkningar. Partiet lägger om kursen och vill öka den politiska konflikten med regeringen om jobb och ekonomi. Men för att den inte ska bli för stor satsar de också på komvux.

Den förre statsministern och moderatledaren Fredrik Reinfeldt höll tillsammans med sin finans-minister, Anders Borg (M), en presskonferens i februari 2014. De gav besked om att regeringen inte skulle föreslå några nya skatte-sänkningar under 2015 och 2016, troligen inte under hela mandatperioden.

Därmed tog Moderaterna bort den största konfliktfrågan mellan S och M. Socialdemokraterna hade dittills inte missat något tillfälle att upprepa att Borgs skattesänkningar förstörde välfärden. Moderaterna såg att väljarna var väldigt kritiska till skattesänkningar då 2013–2014, men nu i vår visar partiets interna mätningar att opinionen svängt.

När skattesänkningar försvann ur valrörelsen lämnade den utrymme för invandringspolitik. Det gynnade SD. Många moderatväljare ogillade starkt den uppgörelse som regeringen Reinfeldt slöt med Miljöpartiet 2011 om en liberal invandringspolitik.

Nu har Moderaterna dragit slutsatsen av sitt stora väljartapp, och lägger om politiken. Partiet lovar ett ”första jobbet”-avdrag till en

kostnad av nio miljarder kronor redan från nästa år. Det är ett jobbskatteavdrag, men ger procentuellt mest till dem med låga inkomster. Partiet öppnar samtidigt för att slopa kravet på kollektivavtal för yrkesintroduktionsanställningar, om parterna inte snabbt kommer överens. Det irriterar fackföreningarna och dem som värnar den svenska modellen.

Moderaterna vill också genomföra en rad andra åtgärder för att minska utanförskapet, såsom ökade krav på arbetssökande och satsningar på yrkesvux och komvux. I de delarna påminner de om S. Paketet kräver en finansiering på tio miljarder kronor. Besparingar på flyktingmottagandet och på sjukförsäkringen är åtgärder som partiets företrädare redan pekat ut.

M gör också upp med Reinfeldterans invandringspolitik. Tanken är att de väljare som har lämnat partiet sedan 2011 på grund av den frågan ska kunna återvända. Men Moderaterna vill inte göra invandring och integration till en huvud-fråga i svensk politik. Det gynnar SD mest. M vill i stället ha en rejäl höger–vänsterkonflikt och då finns det ingen bättre fråga än skatter.

Det hördes när Anna Kinberg Batra höll sitt första Almedalstal och jublet inte ville ta slut när hon berättade om skattesänkningen.

Men talet var ändå ingen krigsförklaring mot statsminister Stefan Löfven (S), hennes ton-läge var långt mildare än den nya KD-ledarens. Och när Anna Kinberg Batra talade om människors ansvar att skaffa sig en utbildning lät hon rätt lik den statsminister hon utmanar.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

“ Jonas Sjöstedt: Vi stärker Miljöpartiets position

LÖRDAG 4 JULI 2015

Visby. Klimatet blir ett centralt tema i Jonas Sjöstedts tal i Almedalen i kväll. För DN berättar han om Vänsterpartiets kravlista till regeringen inför klimattopp-mötet i Paris.

– Vi skapar ett tryck utifrån, säger Sjöstedt.

Jonas Sjöstedt kommer också att tala om Vänsterpartiets roll i det nya parlamentariska läget när han på lördagskvällen äntrar scenen i Almedalen. Det är en roll som han vill använda till att sätta press på regeringen i bland annat klimatfrågan.

– Vi är ett oppositionsparti som regeringen ofta behöver. När vi driver den här diskussionen så skapar vi ett tryck utifrån. Jag ser det som att vi stärker Miljöpartiets position i regeringen. I vår roll kan vi få regeringen att ta andra beslut, säger Jonas Sjöstedt.

I december möts världens ledare i Paris för ett toppmöte om klimatfrågan. Jonas Sjöstedt vill se skarpa regeringsbeslut dessförinnan, för att ge Sverige en starkare position i förhandlingarna. Det första är nya riktlinjer som styr AP-fonderna bort från investeringar i fossil energi. En sådan kursändring i förvaltningen av pensionspengarna pågår, men Sjöstedt vill snabba på den.

– Det är enorma kapitalmängder det handlar om. Vi vill se en konkret plan med ett slutdatum. Det skulle fungera som en inspiration för andra, säger Vänsterpartiets ledare.

Han vill också ha ett uttryckligt förbud mot utvinning av fossila bränslen som olja och gas i Sverige.

– Det handlar visserligen om verksamhet i liten skala, men det skulle vara symboliskt viktigt att säga att vi inte kommer att göra det här. Den prospektering som pågår skulle upphöra.

Den tredje punkten på Vänsterpartiets klimatlista till regeringen handlar om statliga svenska bolaget Vattenfalls kolkraftverk i Tyskland. Den tyska regeringen har nu enats om en plan som går ut på att kolkraftverk ska få betalt för att stå stilla och bara fylla funktionen som en kraftreserv. Det ökar enligt Jonas Sjöstedt förutsättningarna för att göra som V och MP vill, nämligen att Vattenfall avvecklar verksam-heten i stället för att sälja den.

– Skulle Sverige gå ut med det här, då skulle vi ha något att komma med i Paris. Det handlar om en av Europas riktigt stora miljöbovar. Om man inte grejar det så faller regeringens trovärdighet, säger Jonas Sjöstedt.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Det händer i dag.

DN tv-sändningar från Dagens Nyheters Almedalstält på Cramérgatan i Visby. Programledare och redaktör: Mats J Larsson.

09.00

God morgon, Almedalen!

I dag är det Vänsterpartiets dag i Almedalen. Gäster: Jonas Sjöstedt (V), parti-ledare, Ewa Stenberg, politisk kommentator på DN,Hanne Kjöller, ledarskribent på DN, och David Ahlin, opinionschef på Ipsos.

09.55

Direktsändning av Vänsterpartiets direktsända pressträff. Gäst: Jens Kärrman, politikreporter DN.

10.30

De senaste opinionssiffrorna om Vänsterpartiet. Gäst: David Ahlin, opinionschef, Ipsos.

18.30–20.00, cirka

God kväll, Almedalen!

Direktsändning av V-ledaren Jonas Sjöstedts tal med analyser och kommentarer. Gäster: Ewa Stenberg, politisk kommentator, Viktor Barth-Kron, politisk krönikör och Karin Eriksson, politikreporter.

Övriga DN-arrangemang:

13.00

Ungdomsduellen

Debatt mellan Ung vänsters ord-förande Hanna Cederin och Liberala ungdomsförbundets ordförande Linda Nordlund.

Dagens tips

13.00–14.00 Vänsterpartiet håller seminarium om vård och omsorg i ”Tältet”. Medverkar gör Mathias Sylwan, specialist på upphandling och förbundsjurist på SKL och bland annat Linda Fleetwood (V), kommunalråd i Kalmar. “

“ Intern strid om invandringen skakar M

LÖRDAG 4 JULI 2015

Visby. Striden inom Moderaterna skärps om invandringen. Ungdomsförbundet Muf vill stoppa partiledaren Anna Kinberg Batras planer att på att verka för att dagens system med permanenta uppehållstillstånd byts ut mot tillfälliga. I stället vill Muf kunna dra in statliga bidrag från asylsökande.

I en motion till partistämman i oktober vill Moderata ungdomsförbundet i att permanenta uppehållstillstånd fortsätter att vara huvudregeln vid uppehållstillstånd. Det går emot partiledningens linje.

– Temporära uppehållstillstånd kommer att bli mindre effektiva och dyrare för integrationen. Det stärker inte drivkrafterna. Det som behövs är att man ställer mer krav på de som kommer hit att ta ett eget ansvar för sin integrering, säger Muf:s ordförande Rasmus Törnblom till DN.

Muf vill se hårdare tag för de som har eller väntar på uppehållstillstånd och inte arbetar eller deltar i statliga åtgärder. De ska kunna fråntas rätten till statlig ersättning.

Mats J Larsson

matsj.larsson@dn.se “

“ Södra Sverige hårdast drabbat av hudcancer

LÖRDAG 4 JULI 2015

Boende i de södra delarna av Sverige är betydligt mer utsatta för hudcancer än de som bor i övriga landet. Det framgår av ny statistik från Socialstyrelsen.

– Den huvudsakliga förklaringen är att solstrålningen är starkare i söder, säger Olle Larkö, professor i dermatologi vid Göteborgs universitet.

Sommaren kom ovanligt sent i år, men verkar nu ha anlänt lagom till mångas semester. I går, fredag, och i torsdags låg temperaturerna på mellan 25 och 30 grader i nästan hela landet, enligt SHMI.

Efter lång väntan är det lätt hänt att man solar för mycket på kort tid, något som dock kan få allvarliga konsekvenser. De senaste årtiondena har malignt melanom, den allvarligaste formen av hudcancer, ökat kraftigt i Sverige. 2013 dia-gnosticerades fler än 3 300 svenskar med sjukdomen.

– Det är viktigt att ta det försiktigt i början av sommaren, då många av oss har mindre pigment och därmed lägre skydd. Vi rekommenderar max en halvtimmes solande om dagen för den som är lite känslig. Sedan är det dags att sätta sig i skuggan. Ta gärna på dig en kortärmad tröja, bermudashorts och en keps med stort brätte – eller en solhatt, om du känner dig bekväm i den, säger professor Olle Larkö till DN.

Vissa tider på dagen är det särskilt viktigt att vara försiktig.

– Mellan klockan 12 och 14 uppmäts 50 procent av den farliga strålningen så här års, säger Larkö.

Intensiteten i strålningen skiljer sig åt mellan olika delar av landet – vilket tros vara den huvudsakliga förklaringen till den förhållandevis stora variationen av hudcancerfall.

Ny statistik från Socialstyrelsen, som nyhetsbyrån Siren sammanställt, visar att de nya fallen av malignt melanom per 100 000 invånare år 2013 är mer än dubbelt så många i Halland, Västra Götaland, Blekinge och Kalmar län, jämfört med Norrbotten och Västerbotten.

– Solstrålningen är den viktigaste förklaringen. Men även andra saker kan spela in. I kustlän ägnar sig fler åt kustnära aktiviteter som segling, vilket ofta innebär många timmar i solen, säger Olle Larkö.

I statistiken framgår att Stockholm – som också är kustnära – ligger betydligt lägre än Västra Götaland. Vad beror det på?

– Möjligen att en större del av befolkningen är inflyttad. Men som sagt, huvudförklaringen är intensiteten i strålningen. Internationellt ser vi också att de största problemen med malignt melanom finns i länder som Australien, säger Olle Larkö.

Ett sätt att skydda sig är som bekant att använda solkräm. Men Olle Larkö varnar för övertro på insmörjning:

– Solkräm kan inte ersätta kläder, som en del verkar tro.

Erik de la Reguera

erik.delareguera@dn.se
Källa: Socialstyrelsen/nyhetsbyrån Siren

Fakta: Stora skillnader i andel drabbade

Antal nya fall år 2013 av malignt melanom i huden per 100 000 invånare:

Kalmar: 98,4

Halland: 93,0

Västra Götaland: 89,0

Blekinge: 83,9

Jönköping: 83,5

Östergötland: 82,1

Kronoberg: 77,1

Örebro: 75,3

Uppsala: 72,1

Jämtland: 71,3

Gotland: 70,0

Skåne: 70,0

Dalarna: 67,2

Värmland: 63,6

Stockholm: 59,4

Västmanland: 59,0

Västernorrland: 51,2

Gävleborg: 51,2

Södermanland: 47,1

Västerbotten: 43,7

Norrbotten: 38,5 “

“ Sista etappen på resan mot ett liv som ska bli lyckligt

LÖRDAG 4 JULI 2015

Allt fler ensamma flyktingbarn anländer till Sverige.

Under första halvåret i år har det kommit nästan dubbelt så många som under samma period förra året. Många pojkar flyr från Afghanistan, Somalia och Eritrea.

DN träffade 16-årige Josef från Eritrea på ett härbärge i Rom. Hans dröm är att bli hudläkare i Sverige.

Det är torsdag kväll i Rom. Klockan närmar sig nio. Det är fortfarande varmt: 26 grader i skymningen. På en smutsig vit madrass på en asfalterad bakgård i östra Rom gör sig tre tonårskillar från Eritrea redo att ta avsked av den fjärde medlemmen i gänget: Josef, en smal 16-årig snickarson från Eritreas huvudstad Asmara.

Om två timmar går tåget: målet för denna rutt är München i södra Tyskland. På sikt ska Josef, som många andra ensamkommande flyktingpojkar från diktaturer och krigshärjade länder i Afrika och Mellanöstern, söka lyckan i Sverige. Han tänker sig en framtid som hudläkare i Stockholm.

Josef har stora vaksamma ögon, smala polisonger, en gles mustasch.

Han ska resa ensam.

Nu är han i färd med att byta om.

Det är en stor kväll.

I elva månader har han varit på väg.

Han har rest genom Sudan, Tchad, Libyen. Vandrat genom Sudan. Beskjutits i en överfull bil i Tchad. Suttit i fängelse i Libyen. Rest över Medelhavet i en packad båt till-sammans med 650 andra. Till sist angjort Kalabrien, den italienska tån.

Allt måste sitta rätt när han nu inleder den sista etappen.

Han sätter på sig ett par nya blekta jeans. Drar åt skärpet. Han bär dubbla t-shirtar över en svart jacka med kapuschong. Det lockiga svarta håret lyser blankt av olja. Han ser ut som om han ska på klassfest, sitt första högstadiedisko.

Ismail, hans jämnåriga vän från Eritrea, övervakar ritualen. Josef och Ismail delade madrass när de tillfångatogs i Libyen. Ismail rättar till när något hamnar snett och ger faderliga bekräftelser. Lägger en hand på axeln när allt sitter som det ska.

Det känns storslaget att få titta på. En vardaglig handling med dramatisk innebörd. Josef tar några steg i sina nya svarta Adidassneakers av mellanhög basketmodell, kanske något nummer för stora.

Han har tågbiljetterna, två stycken, i bakfickan på de nya jeansen.

23.00 går nattåget från perrong 2 mot den norditalienska gränsstaden Bolzano. 10.34 i morgon förmiddag ny avfärd mot München. Första sträckan kostar 53 euro, den andra 68 euro, enligt uppgifter på biljetten. Vad Josef betalat sin smugglare för biljetten vet vi inte. Men Ismail säger att själv behöver han 600 euro, ungefär 5 600 kronor, för att kunna resa vidare mot Sverige, men då räknar han med sådant som mobiltelefon och nya skor. Det duger inte med blå foppatofflor.

En flykt över Medelhavet är kostsam: smugglare tar omkring 3 000 euro beroende på komfort.

Josefs avsked äger rum på Via Cupa, en gatstump i närheten av Tiburtina, Roms näst största tågstation. Det eritreanska kulturcentret Baobab på Via Cupa har omvandlats till härbärge för migranter från den forna kolonin Eritrea. Hundratals eritreaner, både familjer och ensamkommande barn, mellanlandar här under några nätter: vilar upp sig, får några mål mat, klipper sig, mottar medicin mot skabb och andra hudåkommor.

När flyktingarna – omkring 70 procent uppskattas vara män mellan 14 och 20 år – är redo för avfärd tilldelas de en plastpåse med förnödenheter. Josefs gåvor ligger nedpackade överst i hans svarta skolryggsäck: en toarulle, plastbestick, tetrapack med päron- och persikojuice. Det kunde vara matsäck för en halvdags skolutflykt i skogen. Det är Josefs bagage i dess helhet.

Verksamheten på Baobab är ideell: maten och medicinerna är gåvor från hjälporganisationer och privatpersoner. Migranterna som passerar genom centret registreras inte: inga namn eller identitetsuppgifter samlas in, inga handlingar efterfrågas.

Baobab och liknande läger runt Rom fungerar som juridiska undantagstillstånd: enligt italiensk lag ska minderåriga flyktingar egentligen hållas kvar i respektive kommun. Myndighetspersoner är skyldiga att ringa polis. Flera instanser väljer att se mellan fingrarna. Antingen registrerar man inte barnen över huvud taget, som på Boabab, eller så låter man barnen ljuga om sin ålder.

Kjell-Terje Torvik, expert på Migrationsverket i Sverige, säger:

– Bilden överensstämmer med den vi har från Italien: man tar inga fingeravtryck, barnen tillåts säga att de är 20. Vi har till och med fått signaler om att en stor internationell organisation i södra Italien betalar tågbiljetter för barn till norra Europa. Men det är alltså obekräftade uppgifter.

Någon halvkilometer från Baobab, bakom den nybyggda Tiburtina-stationen, har Röda korset rest ett tillfälligt tältläger för främst eritreaner som inte fått sängplats på kulturcentret. Rutinen påminner om den på Baobab: unga eritreanska män dyker upp i eftermiddagshettan med små kabinväskor, stannar tre fyra nätter, drar norrut. Khaddafis fall i Libyen har öppnat en ny flyktväg från Eritrea, vilket kan förklara den ökade tillströmningen av just ensamkommande eritreaner.

– Skulle vi identifiera dem skulle vi ju samtidigt släcka deras drömmar, säger Emanuele Argento, jurist på Rädda barnen, som har ett tält i lägret. Dublinförordningen tvingar dem att söka asyl i det land som först registrerar dem. Och killarna vill inte stanna här i Italien – vilket väl är förståeligt …

Juristen tittar ut över lägret: en grusplan med stora militärfärgade tält, bajamajor, hjälparbetare i skyddskläder, trötta resenärer som halvligger i smala korridorer av skugga. Scenen överensstämmer inte med eritreanernas drömbild av Europa. De reser vidare så snabbt de förmår.

På Baobab är det hög tid för avsked.

Gänget följer Josef ut på gatan, de kryssar mellan landsmän som spelar fotboll i mörkret.

I god tid når de busskuren. En kamrat tänder en cigarett men vill ogärna synas rökande på bild. I Sverige, intygar han, kommer han att vara skötsam, sund:

– *Sporty*!

Begreppet ”ensamkommande flyktingbarn” har en klang av kata-strof, och pojkarna är förstås mentalt och fysiskt utsatta. Deras familjer kan ha sålt eller pantsatt mark och boskap för att finansiera den livsfarliga resan; tonåringarna bär stora bördor på sina axlar.

Samtidigt är killarnas framtidsplaner segervisst ambitiösa: i Sverige ska man överlämna sig till polis, hamna på flyktingmottagning (”camp”, som man säger), börja skolan, bli pilot eller läkare.

– För oss minderåriga är Sverige mycket bra, säger Ismail och skiner upp.

Han pekar på skolorna och det faktum att alla talar engelska. Ismail vill arbeta som hjärnkirurg i Stockholm.

– Min bror är doktor i Asmara.

Varför kan inte du bli läkare där, som han?

– Jag kan det, men kan när som helst tvingas göra militärtjänst. Och då är risken att man aldrig får återvända. Jag söker inget perfekt liv, men *happy life*. I Eritrea är mina framtidsutsikter *fifty/fifty*: vi kan när som helst tvingas till militären och dö.

Några minuter innan bussen anländer vill gänget plötsligt att vi avlägsnar oss: den man som ska övervaka Josefs avfärd kan bli irriterad, varnar Ismail. Josef stiger på längst bak i bussen, vi ställer oss där fram. Smugglaren, en medelålders landsman i prydlig skjorta, väntade på bussen. Josef och mannen promenerar tillsammans med ett par andra pojkar till rätt perrong. Smugglaren avlägsnar sig.

Järnvägspoliser patrullerar perrongen samtidigt som Josef kliver ombord.

Under dagen har Josef fått stränga förhållningsorder av bästisen Ismail. I Tyskland, där polisen är hård, ska 16-åringen uppträda vardagligt för att passera som tysk: låtsas till exempel läsa en morgontidning. I värsta fall gömma sig under en tågstol eller på tågtoaletten.

På perrongen i Rom ser vi två hela vagnar fyllas av unga eritreaner, högtidsklädda i brokiga färger från härbärgenas gåvolådor. De ser alldeles för förväntansfulla ut för att kunna passera som tyska morgon-pendlare .

Fotnot: Josef heter i verkligheten något annat.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Fakta.
4 546 – så många ensamkommande flyktingbarn har hittills anlänt till Sverige i år.
De flesta ensamkommande flyktingbarnen i år, 1 520 stycken, kommer från Afghanistan. Från Eritrea har hittills 814 ensamkommande barn kommit.
I stort sett samtliga barn från Eritrea beviljas uppehållstillstånd.
Källa: Migrationsverket

Fakta. Eritrea

Eritrea, som är drygt en fjärdedel så stort som Sverige, är ett av världens fattigaste länder. Dessutom betraktas landet som ett av världens minst fria. Inga hjälporganisationer eller andra observatörer som rapporterar om läget finns på plats. Politisk opposition är inte tillåten, religionsfriheten är begränsad och det finns ingen pressfrihet. “

“ M-ledarens genidrag får alla på gott humör

LÖRDAG 4 JULI 2015

Från sidlinjen med DN:s Viktor Barth-Kron.

Demonstranter står i den tryckande sommarvärmen utanför Anna Kinberg Batras presskonferens. Det handlar om ett litet knippe moderater som stöttar riksdagsmannen Finn Bengtssons uppror mot December-överenskommelsen. På sig har de nytryckta t-shirtar med budskapet ”Riv upp DÖ”.

Spektakulärt, förstås, men inte särskilt dramatiskt. Även om historien förmodligen kommer att ge Finn Bengtsson rätt så har han förlorat nu. Länsförbundens ställningstaganden pekar mot en hyfsat smidig resa för uppgörelsen på höstens stämma.

Den politiskt intressanta striden i Moderaterna står i stället mellan partiledningen och ungdomsförbundet och gäller migrationspolitik. Moderaternas modesta kursändring i mindre generös riktning har lett till ramaskri.

Gränsen är nådd, ryter Mufs ordförande Rasmus Törnblom. I Visbys gränder talar Muf-profiler om att lämna partiet. De verkar närmast chockade och åkallar Fredrik Reinfeldt.

Det är lite svårbegripligt hur det har kunnat bli såhär. Visst, Muf har en mycket liberal tradition och det ligger i ungdomsförbundets roll att driva på partiet, men av reaktionerna att döma kan man fråga sig om de unga idealisterna alls hade koll på vilket parti de gick med i.

Moderaterna har aldrig varit något självklart val för den som har fri invandring högst på sin personliga agenda. Det finns i riksdagen åtminstone fem partier som i närhistorien har stått för mer generösa villkor.

Den migrationspolitiska överenskommelsen från 2011, ofta refererad till från de yngre som föredömlig, kom efter en hård förhandling där framför allt M (lett av Fredrik Reinfeldt) försökte hålla tillbaka mot de mindre partiernas öppenhetsiver. Och så vidare.

Möjligen finns en enkel delförklaring till det hela. Den förra Muf-ledningen kampanjade under parollen Värva alla. Alla skulle med. De ville till och med sluta med ordet borgerlig, eftersom det antogs vara exkluderande.

Kampanjen var framgångsrik, men kan förstås också ligga till grund för besvikelse när det sedan visar sig att politik ofta handlar om att ha en ståndpunkt, inte alla ståndpunkter, och att den ståndpunkten i Moderaternas fall ofta tenderar att vara… borgerlig.

Betyder allt det här att stämningen i Almedalsparken är låg på Moderaternas dag? Inte alls.

Det finns faktiskt en sak som förenar M:s brokiga koalition av barska Anders Björck-typer, strömlinjeformade nymoderater, Finn Bengtsson-kverulanter och unga gladliberaler. Som i ett genidrag har Anna Kinberg Batra packat med just en sådan sak till Visby i år.

Just det: En skattesänkning! Nu är alla glada igen. Ett tag.

Viktor Barth-Kron viktor.barth-kron@dn.se “

“Oro för våldsamheter inför omröstningen

LÖRDAG 4 JULI 2015

Intensiteten ökar i styrka inför söndagens folkomröstning i Grekland. Opinionsunder-sökningar signalerar att valet kan bli en rysare. Samtidigt tilltar oron för att bankerna snart inte har några pengar kvar och att det börjar bli brist på varor.

DN i Aten.
Det börjar hetta till i upptakten till söndagens val.

På fredagskvällen höll både ja- och nejsidan stora demonstrationer i centrala Aten. Att döma av opinionsmätningarna kan folkomröstningen bli en riktig thriller. Enligt opinionsundersökningsföretaget Alco säger 44,8 procent att de tänker rösta ja och 43,4 procent att de tänker rösta nej. Samtidigt svarar en överväldigande majoritet, 74 procent, att de vill att Grekland behåller euron som valuta.

I takt med att klockan tickar blir känsloyttringarna allt större. Syntagma-torget och dess sido-gator var packade till bristningsgränsen när tiotusentals slöt upp för att stötta nej-sidan. ”Oxi, oxi”, skanderade de när Syrizas ledare Alexis Tsipras till stort jubel äntrade scenen med skjortärmarna på sin vita skjorta uppkavlade.

– I dag firar vi och sjunger för att övervinna rädsla och utpressning. Det Europa vi har känt, har inget att göra med den här utpressningen vi har blivit utsatta för. Vi är fast beslutna att vi inte bara ska stanna kvar i Europa, vi ska också leva med värdighet i Europa, sade Tsipras.

Inte långt därifrån, vid Olympiska stadion Kalimarmaro, slöt ja-anhängarna upp. Inte lika många, men segervissa.

Atens borgmästare Giorgious Kaminis, från Socialdemokratiska Pasok, sköt skottsalvor mot Tsipras.

– De säger att de kan uppnå ett avtal inom 48 timmar, när ingen pratar med dem, sade han till massorna.

På rader av lyktstolpar i Aten hänger nu affischer med en inte särskilt smickrande bild på den tyske finansministern Wolfgang Schäuble och texten: ”Han har sugit ut ert blod i fem år – det är dags att säga nej.”

Budskapet från ja-sidan är att det är euron som står på spel i folkomröstningen. En åsikt som strider mot premiärminister Alexis Tsipras uppfattning, att ett starkt nej bara stärker honom i förhandlingarna om ett nytt avtal med de internationella långivarna.

Tidigare under dagen hävdade Tsipras i ett tal i tv att den IMF-rapport som läckte ut på torsdagen talar för hans sak. Enligt den är den grekiska skulden långtifrån hållbar. Landet behöver få ytterligare 60 miljarder euro de kommande tre åren och en skuldavskrivning på 30 procent för att ekonomin ska få möjlighet att ta fart igen, enligt rapporten.

Oro finns nu för att motsättningarna i den grekiska befolkningen ökar och att våldsamheter uppstår. Polisbevakningen i Aten var omfattande på fredagskvällen och i torsdags hettade det till när en grupp vänsteraktivister med hjälp av en stege placerade en banderoll mot

trojkan på EU-kommissionens byggnad i Aten och polisen sköt ett par tårgasskott.

Försvarsministern Panos Kammenos, som representerar det nationalistiska partiet Oberoende greker, sade på fredagen att den grekiska armén alltid garanterar landets interna stabilitet. Ett budskap som väcker upprörda känslor i ett land som har styrts av en militärjunta.

På gatorna fortsätter köerna att ringla utanför bankomater. Oroade för ännu hårdare och förlängda kapitalkontroller tar grekerna ut den summa de tillåts, 60 euro per dag. Nervositeten för att bankernas kontanter ska ta slut stiger.

Enligt ordföranden för Greklands bankorganisation räcker pengarna fram till måndag morgon, rapporterar Reuters. Därefter är de beroende av ytterligare nödlikviditet från Europeiska centralbanken.

För näringslivet är kontrollerna ett hårt slag. Affärer med utlandet är döda då utländska transaktioner förbjuds. Den grekiska handelskammaren räknar med att näringslivet redan har förlorat 1,2 miljarder euro på kapitalkontrollerna.

Import, förutom av vissa undantagna varor, omöjliggörs och nu börjar vissa öar få brist på varor.
Även turismen tappar. Enligt den grekiska turistnäringens branschorganisation har bokningarna gått ned med 40 procent sedan regeringen utlyste folkomröstning.
Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se “

“ Festen kom av sig på Stockholmsbörsen

LÖRDAG 4 JULI 2015

Det började med en klang- och jubelföreställning, men stigande obligationsräntor och grekfrossa fick feststämningen att komma av sig. Så kan börsårets första sex månader samman-fattas. Industribolagen tillhör vinnarna medan teknik- och telekomaktierna trampat vatten.

Efter en urstark höst och förvinter fortsatte Stockholmsbörsen att tuffa på uppåt en bra bit in i 2015. Marknadsräntorna var rekordlåga efter att Europeiska centralbanken (ECB), och i februari även Riksbanken, sänkte räntan under noll och inledde stödköp av statsobligationer. I Europa såg konjunkturen ut att ta sig samtidigt som den var fortsatt stabil i Kina och USA.

– Alla stjärnor pekade så att säga åt rätt håll då, säger Peter Malmqvist, oberoende börsanalytiker.

Men kanske gick det lite väl bra och när bolagens resultat inte riktigt hängde med aktiekurserna uppåt började investerarna leta efter ett säljläge för att plocka hem vinsterna. Den 27 april stod Stockholmsbörsen på toppen med en uppgång på 19,2 procent sedan årsskiftet. Sedan dess har det varit en skumpig resa nedåt och vid halvårsskiftet har uppgången mer än halverats, till omkring 8 procent.

– Stigande räntor under våren ökade osäkerheten och förväntningarna om en rekyl. Och på slutet har det ju varit extra stökigt med Grekland, säger Agneta Jönsson, chefredaktör på tidningen Aktiespararen.

Utvecklingen placerar Stockholmsbörsen i mellanskiktet bland världens ledande börser. Tokyos Nikkei-index tillhör toppen med en uppgång på drygt 17 procent medan amerikanska Dow Jones och det bredare Nasdaq-indexet haft en svag utveckling hittills i år.

Bland de svenska bransch-index-en tillhör industribolagen dem som har haft starkast utveckling. Fordonstillverkaren AB Volvo har klättrat 23 procent sedan årsskiftet och verkstadskoncernen Sandvik runt 20 procent. SCA har visat att offentliga skandaler sällan får något direkt genomslag på aktiekurser. Trots avslöjanden om direktörer som använt hygien- och skogs-jättens jetplan på privat-resor och för att flyga in kvarglömda plånböcker till exklusiva jaktstugor har aktien stigit 26 procent sedan årsskiftet.

De svenska exportbolagen har gynnats av en starkare dollar och svagare krona. Detta gäller dock inte indextungviktaren H&M. Eftersom bolaget mestadels köper in i dollar missgynnas man av förstärkningen i den amerikans-ka valutan som gör köpen dyrare samtidigt som kläderna ska säljas till oförändrade priser i euro. Klädjätten drog uppåt i början av året men därefter har aktieägarna fått se hela uppgången utraderas.

Ett annat storbolag som gått trögt är Ericsson, som väger tungt i teknikbolagsindexet. Aktien har backat 7 procent sedan årsskiftet. Bland telekom-bolagen har både Tele2 och Telia Sonera mestadels traskat i sidled i år. Detsamma gäller hälso-vårds-sektorn, där Astra Zeneca står runt plus minus noll medan Elekta tillhör börsens största förlorare med en nedgång på över 30 procent.

– Min analys är att mycket handlar om den viktiga amerikanska marknaden där Obamacare har lett till en prispress som drabbat de svenska bolagen, säger Peter Malmqvist, som tror att året slutar på plus minus noll på Stockholmsbörsen.

Räntorna är mycket låga, kan börsen falla ordentligt när alternativen ger så låg avkastning?

– Det beror helt på hur dramatisk utvecklingen framöver blir. Om investerarna börjar se risker för en stor nedgång så kan man acceptera låg avkastning under en begränsad tid då det innebär att man undviker en förlust, säger Agnetha Jönsson, chefredaktör på Aktiespararen, som dock tror att dramatiken uteblir och att Stockholmsbörsen kan sluta året på lite högre nivå än i dag.

Erik Olsson

erik.olsson@dn.se

Fakta: Fyra faktorer som kan påverka börsåret

Grekland. Även vid en uppgörelse med långivarna kvarstår många problem som kan skapa oro på börsen. Grexit å andra sidan skulle skaka om marknaderna rejält då de flesta investerare räknar med en uppgörelse.

Inflationen. Med Riksbankens ytterligare sänkning av minusräntan häromdagen anser många att inflationen kommer att ta fart. I så fall kan man räkna med ränte-höjningar framöver, vilket har en avkylande effekt på börsen.

Fed. Amerikanska centralbanken, Federal Reserve, väntas börja höja sin ränta under året. Hur länge det dröjer kan få avgörande effekt på börserna.

Ukraina-krisen. Truppositioneringar inför vintern kan få ny fart på konflikten under hösten. Kan i så fall påverka börsen. “

“Ny satsning ska hjälpa flyktingar hitta bostad

LÖRDAG 4 JULI 2015

I veckan riktade Riksrevisionen hård kritik mot regeringen och den bristande etableringen för nyanlända. Nu anställer Arbetsförmedlingen fler handläggare som ska få fram mer bostäder.

– Vi tror att det ökar våra möjligheter att samarbeta närmare med kommunerna, lära känna deras specifika situation och göra en bättre matchning mot det lokala arbetsmarknadsläget, säger Per Ibertsson, verksamhetssamordnare på Arbetsförmedlingens enhet för integration och etablering.

Samtidigt som bostadsbrist råder söker rekordmånga asyl. Arbetsförmedlingen ansvarar för att hjälpa till med kommunplacering och bostad. Men det tar ibland över ett år. Nära 10 000 personer med uppe-hållstillstånd sitter fast på anläggningsboenden, och siffran väntas stiga. Flaskhalsen fördröjer hela etableringsprocessen med svenskstudier och jobbsökande, eftersom en folkbokföringsadress krävs för att komma in i etableringsinsatserna.

Därför väljer nu många nyanlända att lösa bostadsfrågan på egen hand. Av de drygt 19 000 som 2014 begärde förmedlingens hjälp hann drygt 12 000 personer tröttna och ordnade folkbokföring själva. En konsekvens är svarthandeln med adresser, där familjer som just fått

uppehållstillstånd får betala ockerhyror bara för att skriva sig på en adress, där de sedan inte kan bo. I Norrköping häromåret visade sig 67 personer vara skrivna på samma adress.

För att Arbetsförmedlingen ska bli bättre på att få fram bostäder öppnar i höst ett kontor i Luleå och ett i Malmö. Tillsammans med Stockholmskontoret kommer då ett 30-tal handläggare ägna sig åt flyktingarnas bostadsbehov. Målet är att ha kontaktpersoner för varje län.

Tanken med att Arbetsförmedlingen ska sköta bosättningen är att flyktingarna ska styras till kommuner där jobben finns. Men Riksrevisionen har starkt ifrågasatt Arbetsförmedlingens ansvar för bosättningen, eftersom bristen på bostäder i kommuner med goda arbetsmarknadsförutsättningar gör det svårt att få genomslag för principen om ett jobbperspektiv i bosättningen.

Parallellt är regeringens förslag om att från nästa sommar tvinga kommunerna att ta emot nyanlända med uppehållstillstånd ute på remiss. Enligt regeringen får den kommun som inte tycker sig ha bostäder se till att bygga dem.

Tove Nandorf

tove.nandorf@dn.se “

“ Kristofer Ahlström: Så kan ensamheten bli frihet i dess allra vackraste form

LÖRDAG 4 JULI 2015

Som flockdjur finns det inristat i vår självbevarelsedrift att inte hamna på utsidan. Men det behöver inte vara skadligt för det.

Haruki Watanabe dog i ensamhet. Han dog i sängen av ett hjärtfel, och där låg han och ruttnade i tre månader, omgiven av möglande nudelrester och en växande hord kackerlackor.

Ingen hörde av honom på tre månader, ingen hörde heller av sig till honom.

Ödet finns beskrivet i den fascinerande artikeln ”The lonely end” på nätsidan Slate, där man berättar om personerna i Japan vars yrke är att gå in i lägenheter där döda människor ruttnat bort.

Watanabes öde är även mångas största rädsla: att halka, slå huvudet i en bordskant och ligga och mögla i bitar på en heltäckningsmatta, osaknad, innan någon skyddsklädd främling kommer in för att åtgärda den sanitära olägenheten.

I SOM-institutets senaste rapport ”Fragment”, med forskningsanalyser av det svenska samhällets tillstånd, skriver Bengt Brülde och Filip Fors att ”mellan en halv miljon och en miljon svenskar kan betraktas som socialt ensamma, vilket kan betraktas som allvarligt med tanke på

att det är den sociala ensamheten som tycks vara mest skadlig för välbefinnandet”.

Ensamhet söker, som alla levande organismer, att växa och fortplanta sig. Ensamma männi-skor undviker därför andra ensamma männi-skor, eftersom ensamhet är ett socialt tabu som ingen vill förknippas med – vilket bara förstärker den kollektiva isoleringen. När jag härom veckan skrev om att fira midsommar på egen hand i stan trodde jag mig beskriva en avvikande bild, men mängden mejl i inkorgen visade hur jag träffat en identifierande nerv. Väldigt många personer verkade ha ensamheten gemensam.

Rädslan är djupt mänsklig – som flockdjur finns det inristat i vår självbevarelsedrift att inte hamna på utsidan. Autofobi, rädslan för ensamhet, är drivkraften för hela industrier. Nästan all reklam bygger på känslan att få vara del i ett sammanhang – *rätt* sammanhang – och vår konsumtion handlar nästan uteslutande om det; liksom trender, liksom religion, liksom politik, liksom teknologi: minns Nokias slogan ”Connecting people”, eller hur *sociala* medier blivit nätets huvudsakliga syssla.

Så vad skulle hända om vi botades från den rädslan? I min favoritroman, Don DeLillos ”Vitt brus”, experimenteras med den fiktiva drogen Dylar som kan bota dödsångest. När den begränsande skräcken för slutet tas bort börjar människorna i romanen att bete sig helt annorlunda, irrationellt.

Tänk då hur vi skulle reagera om rädslan för ensamhet utraderades! Hela vår världsuppfattning, vår själva mänsklighet, skulle behöva omvärderas. Konsekvenstänk och impulskontroll skulle kanske försvinna, sociala koder omprogrammeras. Skulle vi bli egoistiska individualister, nu när konflikträdslan försvunnit, eller skulle det leda till djupare vänskaper byggda på total uppriktighet där vita lögner inte längre behövs? Skulle vi bli omoraliska brottslingar, när fängelsets isolering från samhället inte längre skrämmer?

Eller skulle vi nå det tillstånd som grekerna såg som sublimeringen av människans väsen? Platon menade att bara i ensamhet kan vi tänka, eftersom tankar består av inre dialoger. Minns till exempel berättelsen om när Sokrates är bjuden på fest och vägrar gå in till de andra i sällskapet. En slav skickas ut för att hämta honom, men får svaret att Sokrates vägrar komma in förrän han har ”tänkt färdigt”. Den typen av hängivelse får bara fritt utrymme när man är vän med sin ensamhet och struntar helt i vad andra anser om det.

I mina öron låter det som frihet i dess allra vackraste form.

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se “

”Utan bibliotek vore samhället tanklöst och fridlöst”

LÖRDAG 4 JULI 2015

”Det är hit jag måste gå för att begreppet bibliotek skall återfå sin ursprungliga glans och magiska lockelse.” Följ med till Horace Engdahls barndomsbibliotek i Karlskrona. Han är först ut i Boksommars serie ”Mitt bibliotek”.

För ett par år sedan såg jag på Pergamonmuseet i Berlin en utställning med fynden från Herculaneum, en av de romerska städer som begravdes under askan vid ett vulkanutbrott år 79 e.Kr. De enkla bruksföremålen – det kunde vara en sko, en parfymflaska, en vagga – som just verkade ha övergetts av sina ägare, gav en förnimmelse av nästan skrämmande närhet till de människor som hade använt dem för snart två tusen år sedan. Antik-en visar sig ju oftast för oss högtidsklädd, med sin marmor, sina monu-ment och gudabilder. Här hade man plötsligt spåren av enskilda människors liv och avtrycken av deras död. Genom att fylla tomrummen i lavan med gips hade man återskapat de flyendes kroppar i det ögonblick de hanns upp av den glödande massan och förgasades.

Men allra mest gripande var det för mig att se resterna av stadsbiblioteket i Herculaneum. Ett sådant fanns förstås, och det spelade uppen-barligen en viktig roll i stadens liv, var nästan lika viktigt som termerna, den stora badinrättningen där invånarna träffades och umgicks dagligen. Biblioteket hade varit inrymt i en vacker byggnad, prydd av utsökta fresker och marmorreliefer som återgav scener ur de klassiska myterna. Några av dessa hängde på utställningen, men det var inte de som fångade mitt intresse, utan böckerna.

Vid första anblicken tycktes boksamlingen vara totalförstörd, alldeles uppbränd. Men det var ett bedrägligt intryck. Med hjälp den avancerade teknik som arkeologerna förfogar över, hade man lyckas separera lager på lager i de bokrullar som i montrarna mest liknande förkolnade vedträn. Man hade genom bestrålning med ultra-violett ljus kunnat tyda skrivtecknen i askan, eftersom bläcket vid förbränningen hade svartnat på ett litet annat sätt än den omgivande papyrusen. Resultatet av dechiffreringen återgavs på stora skärmar. Det rörde sig bland annat om filosofiska skrifter, författade av en berömd vishetslärare, som var verksam i staden.

Jag kunde alltså stå där på Pergamonmuseet och som en kraftigt försenad besökare till stadsbiblioteket i Herculaneum ta del av denne mans tankar om männi-skans dygder och laster. Det mentala avståndet mellan mig och de läsare som en gång hade fått dessa böcker framräckta av någon tjänstgörande romersk bibliotekarie, krympte till nästan ingenting.

På liknande sätt skulle det vara om Karlskrona grävdes fram två tusen år efter stadens undergång, fast man då får tänka sig att den orsakats av en jättevåg snarare än av ett utbrott av Bryggarberget, Karlskronas Vesuvius. Ingenting skulle vittna lika starkt om hur tjugohundra-talets karlskroniter var funtade som resterna av böckerna från deras stadsbibliotek.

Även ett människoliv har sin arkeologi. Det är med en känsla att besöka en utgrävningsplats som jag i dag återvänder till Karlskrona stadsbiblioteks byggnad i Ristorgsbacken, där jag torde ha varit bland de förs-ta låntagarna för femtio år sedan. När jag insuper doften och ser hur ljuset faller i salarna, kommer minnet tillbaka. Jag ser mig själv stiga uppför den krökta trappan till barnavdelningen någon höstdag 1959, sedan jag först hade gått vägen från Pantarholmen, där jag bodde, korsat Hoglands park och sneddat över stortorget. Jag var tio år, hade slutat fjärde klass i Tullskolan och tillhörde sedan några veckor klass 1:5 i Karlskrona läroverks realskola. Jag var redan en ivrig läsare, tack vare lärare och föräldrar, kanske också tack vare frånvaron av den mördande konkurrens som böckerna i dag har från tv och dataspel.

Någon egen smak hade jag knappast hunnit utveckla. Jag läste litet av varje, från ”Homeros” i Sagabibliotekets förenklade utgåva till ”Fem på nya äventyr”. Mina första besök på Karlskrona stadsbibliotek sammanfaller med den första ansatsen att hitta en egen väg i läsandet. Åtminstone efter någon tid gick jag dit på egen hand, utan lärare eller mamma och pappa. Det var viktigt. Biblioteket var en plats av ett annat slag än de lokaler jag dittills hade besökt i mitt unga liv. Det hade en aura. Där rådde särskilda regler, där härskade en särskild stämning, kanske inte högtidlig men allvarlig. Den som steg in där var tvungen att visa särskild respekt, inte tala högt, helst inte tala alls, inte röra sig för häftigt, inte leka och stoja.

Det fanns förstås en praktisk motivering för allt detta – inte störa andras läsning! – men det var som om själva byggnaden med böckerna krävde denna respekt. Det fanns även ett annat rum, där jag som barn mötte ett liknande krav på återhållsamhet och tystnad, nämligen museet, närmast i form av Marinmuseum i gamla skeppsgossekasernen, som var ett av mina favorittillhåll.

Vad som gjorde intryck på mig på dessa platser var inte bara böckerna och museiföremålen utan lika mycket känslan att befinna sig på en fredad plats, ett ställe där man viskar. Min upplevelse liknade förmodligen den känsla som forn-tidens människor hade när de trädde in i ett tempel. Utan sådana undantagsplatser vore samhället tanklöst och fridlöst. Därför skall bibliotek och museer, lika väl som kyrkor och teatrar, akta sig noga för att anamma det omgivande samhällets hämningslöshet och nervösa flöde av stimuli. Lika nödvändig som öppenheten, att allmänheten känner sig välkommen, är avskildheten, att man här stiger in i en annan värld.

Svenskar älskar att beskriva sig själva som rationella och vill helst tro att deras handlande styrs enbart av praktiska hänsyn. Andra sorters önskningar beskrivs gärna som ”nostalgiska” eller ”sentimentala”. Men ett bibliotek är inte bara en lokal där man får ut böcker -eller informationsmaterial. Det är en plats som ger tillkänna att det finns andra verkligheter än den omedelbart synliga.

Varje bok är en port till ett litet universum. Det som för mig som barn var det viktigaste livsinnehållet – att dagdrömma – fick rikedom och stadga genom läsningen. Biblio-teket vid Ristorgsbacken blev ett alternativ till de andra förströelser som stod öppna för en pojke i Karlskrona i slutet av 50-talet. Utbudet var inte direkt förkrossande. Där fanns idrotten, eftermiddagarna på den numera försvunna idrottsplatsen Blå Port. Där fanns Algaspelen, som vi satt böjda över regniga dagar. Där fanns gårdslekarna och även möjligheten till enstaka vansinnesdåd, som när jag i min enorma hunger efter

grönmögelost, sällan på bordet hemma, smög iväg till en butik på Ronnebygatan och köpte stora stycken Roquefort, som jag sedan glupsk tuggade i mig, gömd i någon trappuppgång i närheten.

Konkreta, konturskarpa minnen av stadsbiblioteket har jag ganska få. Jag minns den förhoppningsfulla känslan när man äntrade trappan, och jag ser mig stå framför hyllorna och leta efter mina specialiteter. Jag minns med en ångestrysning raden av datumstämplar på ett särskilt inklistrat blad längst bak i varje volym, där den sista stämpeln angav vilken dag man obönhörligen måste återlämna boken.

Vad lånade jag då 1959? Få titlar dröjer kvar i minnet, men så mycket vet jag att det på den tiden fanns två rivaliserande tendenser i mitt läsande. Den ena hade att göra med typiska pojkintressen och ledde mig till hyllorna med fackböcker, framför allt stora illustrerade verk om racerbilar och Formel-1-tävlingar. Den andra tendensen var på ett trevande vis litterär. Det började med att en bibliotekarie en dag rådde mig att låna en bok med ett urval av Edgar Allan Poes noveller. Jag är inte säker på att det i dag skulle anses lämpligt att sätta en sådan bok i händerna på en 10-åring, men jag menar att den där bibliotekarien handlade alldeles rätt för femtio år sedan. Poes noveller gjorde djupt intryck på mig, särskilt en som hette ”Röda dödens mask”.

Ännu efter femtio år kan jag återkalla ilningen av skräck när jag läste den, när jag kom till slutet av berättelsen, där den lysande maskeradbalen avbryts av en okänd gäst som man förstår är döden själv. Dittills hade jag nästan bara läst böcker där verkligheten var igenkännlig eller i varje fall robust, som hos Homeros. ”Röda dödens mask” slungade mig med ens in i den rena fiktionen, en värld utan utsida, som man inte kunde fly ifrån, om man trodde på den. Jag smakade för första gången på det skrivna ordets makt att få oss att acceptera det omöjliga och det obegripliga, eller med ett ord *mysteriet*. Det fick min barnasjäl att ana att litteraturen lägger någonting till verkligheten som inte fanns där från början.

Karlskrona var en synnerligen fredlig plats på 50-talet – jag vill inte använda termen tråkig, det vore fel, men stan hade få mysterier. Visserligen spionerade vi grabbar på personer som vi menade inte hörde till kvarteret: vi skrev ner bilnummer och uppfångade, hukande bakom nyponhäckarna, fragment av vad vi menade vara suspekta samtal. Men det stora brott som vi hela tiden väntade på inträffade aldrig. Det fordrades Edgar Allan Poe för att transportera mig till en annan värld med gåtfulla ädlingar, labyrintiska palats och dödsmärkta skönheter, där brottet överträffade ens djärvaste aningar.

Hade mitt liv blivit bättre om jag hade nöjt mig med att läsa om de silvervita Mercedesbilar som svepte fram på tävlingsbanorna med Fangio och andra legendariska racerförare vid ratten och lämnade konkurrenterna bakom sig? Svårt att säga. Kanske hade det blivit enklare. I varje fall medger jag att det hade varit fel om stadsbiblioteket vid sidan av god litteratur inte även hade lockat med de stora, illustrerade bilböckerna. De uppmuntrade till det enkla sättet att dagdrömma: att sitta med en bok framför sig och vara Sterling Moss på väg in i sista kurvan i Le Mans. Poes berättelser däremot sådde bilder i mitt medvetande som fortfarande följer mig, som jag skulle förstå betydelsen av först långt senare, när jag blivit litteraturforskare.

Vi vet att orden i språket har en allmän betydelse och inte är beroende av varje individs privata upplevelser. *Mamma* betyder vilken mamma

som helst, inte bara vår egen. Men hos barnet bär orden ännu färg av det första mötet med den sak som de betecknar.

Kanske utplånas denna individuella nyans aldrig helt och hållet, fast den bleknar när man dras in i det gemensamma livet. När jag hör ordet *lind,* flimrar det förbi en bild av det höga, underbara träd som växte på min mormors gård i Småland. I samma trakt ligger också den ursprungliga sjön, den som ytterst ger innehåll åt ordet *sjö* i min hjärna. Ordet *taxi* har hela mitt liv behållit en grundbetydelse av bullig svart Volvo från början av 50-talet. När jag senare har sagt ”taxi” om - andra bilar, är det som om ordet omgetts av osynliga citationstecken. En *marsch* är för mig innerst inne Kungl. Flottans defileringsmarsch, den första jag lärde mig att känna igen. På samma sätt är biblioteket i Karlskrona för mig det äkta och veritabla. Det är så att säga ordet *bibliotek* utan citationstecken.

Det har avlösts av en lång rad liknande institutioner på min väg genom livet, andra bibliotek där jag blev hemma, där jag forskade, där jag träffade den kvinna jag skulle gifta mig med (och hon enligt vad hon sagt la märke till min nacke i läsesalen), där jag skrev mina böcker, dit jag ledde mina barn, ända fram till Nobelbiblioteket, som i dag förser mig med de redskap jag behöver för att skärskåda världslitteraturen. Men det är hit jag måste gå, till torget i Karlskrona, till huset nedanför Trefaldighetskyrkan, som en gång var så nytt och stort; där måste jag stå vid foten av trappan upp till andra våningen, för att begreppet bibliotek skall återfå sin ursprungliga glans och magiska lockelse. Och så kommer det alltid att förbli.
Horace Engdahl är författare och ledamot av Svenska Akademien. Han föddes 1948 i Karlskrona. Hans senaste bok, ”Cigaretten efteråt”, kom ut 2011. “

“ <u>Roman om livet när det är som bäst</u>

LÖRDAG 4 JULI 2015

Stephen King skriver en allvarlig bok om kärlek, manlig gemenskap och hittar ord för skräckens allra mörkaste vrår.

”Jurtjyrkogården” 1983

Övers. Lennart Olofsson

Albert Bonniers förlag

I våras kom fyra fina Kingböcker i storpocket: ”Jurtjyrkogården”, ”Dolores Claiborne”, ”Lida” och novellsamlingen ”Årstider”.

Men det här är ju inte samma ”Jurtjyrkogården” som skrämde vettet ur mig för trettio år sedan? Eller jo, texten är densamma, det är jag som har förändrats.

Jag minns den som det absolut läskigaste jag någonsin har läst. Louis och Rachel Creed med barnen Ellie och Gage och katten Winston Churchill (som kallas Church) flyttar in i ett trevligt hus med trevliga grannar och mycket natur: långt upp i skogen ligger en djurkyrkogård som ortens barn ordnat för sina gamla husdjur, med grundligt felstavad skylt.

Inte bra. Rachel har akut dödsskräck och blir rasande över Jurtjyrkogården, och sen drömmer läkaren Louis Creed en fullständigt

fasansfull mardröm om en patient som dött, men som plötsligt drar med honom upp i skogen, till det som ligger bakom Jurtjyrkogården.

En gammal indiansk begravningsplats har ruskiga egenskaper: de djur som begravs där blir levande igen. Naturligtvis ger sig Louis Creed till att göra just det med katteländet, för att dottern inte ska bli ledsen.

Katten blir sig inte riktigt lik (eller om det är just lik han är, huga!).

Men … vad händer om man begraver en död människa där? Sånt funderar Louis Creed på och naturligtvis händer det något som gör att han inte kan låta bli.

När jag nu är över femtio har skräckboken blivit en enda stor, förtvivlad våg av sorg. Detta outhärdligt korta människoliv, där den största fasan är att förlora dem man älskar för tidigt.

”Jurtjyrkogården” har blivit en allvarlig bok: en filosofisk roman om livet och döden och allt dumt man hinner ställa till med däremellan. Den är fortfarande en av Stephen Kings bästa, med en stillsam glädje över livet när det är som bäst. Louis Creed skrattar med sin fru och det är faktiskt nästan viktigare än att de älskar. Han flyger drake med sonen Gage en minnesvärd dag, dricker öl med gamle Jud på verandan tvärs-över vägen. Det är alltid mycket manlig gemenskap i Stephen Kings böcker, men det är fint: det finns kärlek i nästan alla relationer.

Och så sätter han ord på den verkliga skräckens allra mörkaste vrår, och det är faktiskt rätt skönt.

Lotta Olsson

lotta.olsson@dn.se

8 x Stephen King

”Carrie” 1974

Övers. Bo G A Ericsson. Bra Böcker 2011

Det är på sätt och vis en ganska enkel önskedröm: den mobbade Carrie som får övernaturliga krafter och hämnas. Men den är så skickligt berättad, om flickan som växer upp med en fanatiskt religiös ensamstående mamma och inte förstår vad som händer när hon kommer i puberteten. Det är grunden för skräckromanen, om hur monster och katastrofer bubblar i vårt undermedvetna, när vi förträngер viktiga saker.

”Varsel/The Shining” 1977

Övers. Bo G A Ericsson. Bonnierpocket 2014

Filmen är förstås enormt mycket mer känd, med Jack Nicholson vrålande i huvudrollen. Jag skulle inte vilja vara utan den, även om Stephen King själv är mycket ogillande. Det förstår jag, hans roman om familjen Torrance som ska ta hand om The Overlook Hotel över vintern är väldigt annorlunda. En fenomenalt uppbyggd skräckvision av en pappa som blir alkoholiserad och galen och till slut en fara för sin egen familj.

”Pestens tid” 1978

Övers. Lennart Olofsson. Bra Böcker 2010

Jag läste den inte förrän förra sommaren, den är en av Kings tjockaste med sina 1229 sidor i pocket, som en mindre möbel. Men han väver en tät, bred väv om USA, och följer minutiöst samhällets sammanbrott när ett virus dödar större delen av befolkningen. Sen blir han mystisk och delar upp de överlevande i onda och goda, där de goda blir lite som den romantiska bilden av amerikanska nybyggare på 1800-talet.

”Maratonmarschen” 1979

(under pseudonym Richard Bachman) Övers. Karl G och Lilian Fredriksson. Legenda 1988

En av Stephen Kings första (till en början refuserad och en av hans egna favoriter), om ett framtida samhälle med en årlig marsch där bara vinnaren överlever (som i ”Hunger games”). Jämförelsen med trettiotalets maratondanser är självklar, men det växer till en större, förvånansvärt fascinerande berättelse (utan monster och övernaturligheter) där sextonårige Ray Garratys marsch allt mer blir en mänsklig livsresa.

”Eldfödd” 1980

Övers. Jimmy Hofsö. Bra Böcker 2010

Om en pappa som försöker rädda livet på sin dotter. Andy och hans fru deltog i ett experiment med en ny drog under universitetstiden, vilket gav dem övernaturliga egenskaper. Dottern Charlie har egenskaperna i övermått, och hennes vrede kan tända eldar. Bokstavligen. Men familjen bevakas av en diffus myndighet, The shop, som vill använda Charlie som vapen. Skräcken för vad man lämnar i arv till sina barn.

”Årstider” 1982

Övers. Jimmy Hofsö och Mårten Edlund. Albert Bonniers förlag 2015

Stephen King behärskar (även) novellformen bättre än de flesta. Den första i denna samling, ”Vårbedrift” är novellen som ligger till grund för filmen ”Nyckeln till frihet”. Därefter följer en otäck historia, ”Sommardåd”, om en tonårsgrabb som avslöjar en före detta SS-officer, varefter ”Höstgärning” är novellen bakom filmen ”Stand by me”. ”Vinterverk” är en gotisk skräcknovell om en läkare och en höggravid kvinna.

”Att skriva – en hant-verkares memoarer” 2000

Övers. Tove Janson-Borglund. Bra Böcker 2011

Kombinerad handbok om skrivande och rättfram självbiografi. King berättar öppenhjärtigt om sitt mångåriga missbruk och hur han till slut med Anonyma Alkoholisters hjälp blev fri från det, varpå han blev påkörd av ett fyllo och så illa skadad att man inte fattar hur han kunde börja skriva igen. Karln måste vara det mest unika som drabbat bokbranschen. Vad lär man sig av det? Men det är kul att läsa om.

”Under kupolen” 2009

Övers. Anders Bellis. Bonnierpocket 2013

Ytterligare en trind Stephen King-bok: 1179 sidor. Men oj, vad spännande den är. En höstdag blir staden Chester's Mill instängd; en mystisk skärm fälls ned runt staden. Ingen kommer in, ingen kommer ut (men luft kommer in, dessbättre). Vad händer i staden? Efter den inledande paniken börjar de olika krafterna polariseras. Det finns de som vill behålla demokratin, men det finns också ett hotande terrorvälde.

Kommentar.

Lotta Olsson: King skriver mer om människor än monster

När jag var ung läste jag Stephen Kings böcker för skräckupplevelsen. Jag minns en period av totalt beroende, jag läste allt jag hittade av honom och var vettskrämd större delen av tiden.

Möjligen var det då jag grundlade vanan att titta under sängen innan jag gick och lade mig.

Allra värst var "Jurtjyrkogården", men även novellerna var fruktansvärda. Jag kan fortfarande livfullt berätta om kirurgen som blev strandsatt på en öde ö med brutet ben och, tja, åt upp sig själv.

Den tegelstenstjocka "Det" visade sig vara knökfull med -modernistiska skrivsätt, inre -monologer och skum interpunktion. Men det gick märkligt lätt att läsa ändå (och var en bra förberedelse för att läsa modernisterna), och där tror jag att jag för första gången började förstå att killen inte bara skrev spökhistorier utan var en ovanligt begåvad berättare.

Sen tröttnade jag på honom, reste mig från hans lägereld och gick.

Efter en del år greps jag av en ny Stephen Kingfeber och läste om de flesta. Han hade ändrat sig väldigt under de där åren, allt handlade ju om familjer, upptäckte jag. Monstren var inte lika farliga längre och i stället handlade böckerna om etiska val och moral.

Jag kände igen mig mer och mer vartefter King själv blev allt mer tilltufsad. När han hade gått med i Anonyma Alkoholister började jag se honom som en förebild och en religiös ledare.

Det var kanske att ta i en smula. Särskilt som man kan tolka honom hur man vill, han vill bara diffust gott och är emot det onda, och det kan ju vem som helst skriva under på.

Numera läser jag mest Stephen King på semestern, han skriver så evighetslånga böcker och jag hinner aldrig riktigt ikapp med hans produktionshastighet. Och han berättar faktiskt mycket mer om riktiga människor än om monster. Det är bara känslor som kan växa till monster om man inte passar sig.

Sönderläst – inte bortvald

Jag snokar efter Stephen Kings böcker på närbelägna bibliotek och blir full av förtrytelse: finns han inte? Va? Dumma snobbar som inte förstår hans storhet.

Nä, säger en bibliotekarie vänligt, han blev bara så sönderläst att vi har varit tvungna att slänga böckerna. "

”Utbildningsfundamentalism ger inte de bästa lärarna”

SÖNDAG 5 JULI 2015

“ Behörighet är inte allt. Formell utbildning säger allt mindre om reell förmåga och lämplighet. Samtidigt faller politikerna för frestelsen att hela tiden se mer - utbildning som en standardlösning. Tänk om man i stället anställde med uppvisad förmåga som tyngsta merit, skriver organisationsforskaren Mats Alvesson.

Vad är problemet? Utbildningen är lösningen! Detta är en standardrespons från politiker och även många fackföreningar. Folk med papper på rätt utbildning skall ha företräde, och det ska till och med vara obligatoriskt att anställa dem.

Det finns en överdriven tilltro framför allt inom det offentliga till den högre utbildningens generellt välgörande effekter. Standardiserad utbildning används alltför lättvindigt som en lösning på alla möjliga problem. Många områden har i takt med fortgående försämringar lagt till utbildningens längd och anställt allt mer på papperet välutbildade. Offentlig sektor har hög utbildningsnivå – och verksamheter som skola, sjukvård och socialtjänst fungerar samtidigt allt sämre. Inom skolans område jagas det med ljus och lykta efter behöriga lärare. Behöriga lärare är det enda eller bästa sättet att säkerställa den goda skolan, tror man. Detta trots låga intagningspoäng till, och följaktligen många svaga studenter på, lärarutbildningarna.

Skulle du våga bli opererad av en läkare utan läkarexamen? Så säger ibland folk som tror fullt och fast på utbildningens absoluta värde, och tycks mena att till exempel skola och förskola hotas av katastrof om inte all personal är för ändamålet utbildad och behörig. Man frågar sig om dessa människor vågar hjälpa sina egna barn med läxorna eller använda sig av Microsoftprogram eller Appledatorer, eftersom grundarna Gates och Jobs inte fullföljde sina universitetsstudier.

Senast vill företrädare för Moderaterna och Lärarförbundet ändra förskolan. Traditionella godisbitar som titelinflation (förskolechefer skall betecknas rektorer, förstelärare skall tillsättas), obligatorisk rektorsutbildning, kompetensutveckling och legitimering av förskolelärare ska krävas (DN 21/5).

Jag undervisar ofta på rektorsutbildningar och har ställt följande fråga till flera hundra rektorer: Har du någonsin ställts inför valet mellan att anställa en behörig eller bra lärare? Så gott som alla har svarat ja, många med emfas. Ofta kan icke-behöriga vara lika bra eller bättre. Om det finns underskott på behöriga lärare är sannolikheten stor att gruppen av icke-behöriga som kanske vill arbeta några år som lärare kan inrymma duktigare folk. Ofta är det bra om folk kan jobba några år som lärare och sedan kanske göra något annat. Det kräver då en öppnare och mer flexibel arbetsmarknad.

Givetvis fordras någon form av utbildning men det behöver kanske inte vara den formellt föreskrivna. Ofta betyder lite bredare kunskap och personlig lämplighet mer. En rektor jag talade med sade att de bästa lärarna han någonsin haft var unga killar och tjejer som väntade på att komma in till civilingenjörs- och läkarutbildningarna. Enligt en

ny undersökning av landets 20 bäst respektive sämst presterande skolor var antalet obehöriga lärare exakt likt stort, 33 procent.

Utbildning har ett mycket starkt positivt värde i det moderna samhället. Lika lite som man kan vara mot kompetens, lärande, kvalitet, kunskap, vetenskap och förnuft kan man vara mot utbildning. Själv är jag naturligtvis för utbildning. Men utbildningsfundamentalism är olyckligt. Detta är en ideologi och en därpå baserad uppsättning praktiker som uttrycker en stark tilltro till (den formella och standardiserade) utbildningens centrala funktion, dess möjligheter och (endast) goda effekter. Tilltron slår ibland över till övertro.

Ofta handlar det om okunniga eller opportunistiska politiker som gärna vill ställa in sig hos välorganiserade yrkesgrupper och ge sken av att man gör något åt problem. Men dessa kan förvärras av att den formella utbildningen och pappersbehörigheten överbetonas.

En sak är att formell utbildning kan vara en viktig merit – ofta blir folk duktigare av en viss skolgång. Men nackdelarna med att så ensidigt och fyrkantigt framhålla denna är uppenbara. Man får skråtänkande, inlåsningseffekter då behörighetskrav gör att folk tvingas välja en flerårig utbildning som endast kan användas för lärarjobb och får svårt flytta över till något annat – detta gör att många sannolikt drar sig för yrkesvalet. I många lägen försvårar man för arbetsgivare att anställa lämplig personal. Nästan alla rektorer tycks ibland tvingas anställa sämre personer på grund av formella krav.

Tänk om man fick anställa baserat på demonstrerad förmåga: låt sökande till lärarjobb hålla några lektioner och låt erfarna lärare och elever bedöma kvaliteten, utan att ha vetskap om sökandes formella meriter och låt bedömningen väga tyngst för anställningen. (Därutöver måste förstås också annat beaktas.) Ofta presterar kanske lärarutbildade bäst – men om inte bör de kanske inte få förtur.

I många yrken inom välfärds- och omsorgssektorerna kan man ställa frågan hur viktig en viss typ av utbildning är jämfört med personliga egenskaper, typ ledarförmåga. Förvisso finns tekniskt komplicerade arbeten som kräver en skräddarsydd utbildning, särskilt kanske i sjukvården, men i väldigt många sektorer kan det vara bättre att undvika standardiserade krav och formell behörighet. I stället kan man utgå från en bredare uppsättning kriterier, kanske andra utbildningar, kunskaper och erfarenheter än de som passar in på en snäv mall för behörighet. Respekt för annat än en viss standardutbildning är viktigt.

Offentlig sektor präglas av starkt fokus på utförliga regelverk och krav på formalia, inklusive formell utbildning. Alltför mycket av detta stärker utförsbacken. Efter Pisaskolan har vi fått Pisahögskolan – en av allt svagare studenter präglad massutbildning med 20–25 timmars arbetsinsats på heltidsstudier och stark tryck på att få igenom även de som lärt sig föga. Kvalitetsproblemen i en expanderande högre utbildning är betydande. Mycket tyder på att en formell utbildning eller en formell behörighet säger ytterst lite och allt mindre om reell förmåga och lämplighet. Samtidigt faller politiker för frestelsen att hela tiden se mer utbildning som en standardlösning. Det är tragikomiskt att Pisaskolans förlängning lanseras som lösning på offentlig sektors problem. Inte så konstigt att skolan och andra delar av offentlig sektor ser ut som de gör.

Mats Alvesson, organisations- och ledningsforskare vid Lunds universitet “

“ Orden som präglade årets Almedalsvecka

SÖNDAG 5 JULI 2015

Om man inte har utvecklingsmoral kan man dömas till landsförräderi. Inte riktigt – men nästan. DN listar orden som dominerade Almedalsveckan 2015.

Visby.
Tågen och pengarna

Partiledarna har inte nämnt det med ett ord. Men bland tillresta kommunalråd har det varit den största frågan. Otaliga paneler har ägnats åt hur framtidens infrastruktur ska betalas. Lokalpolitiker av alla färger protesterar mot planerna på att vältra över mångmiljardkostnader på kommunerna. Många vill öppna locken till AP-fondernas stinna kassakistor, men det skapar strid i den blocköverskridande pensionsgruppen. I bakgrunden cirklar privata kapitalförvaltare som vädrar nya investeringsmöjligheter när det offentliga sviktar.

Nya motpoler

Konflikten mellan höger och vänster har dominerat svensk politik i många decennier. Men nu växer konflikterna i nya frågor, som invandring och jämställdhet. Det skapar också nya skiljelinjer i politiken mellan liberalism och konservatism. Centerledaren Annie Lööf och Kristdemokraternas nya partiledare Ebba Busch Thor gick åt varsitt håll i sina tal.

Nya begrepp

Sedan gänget kring Fredrik Reinfeldt lanserade arbetslinjen och utanförskapet har svenska politiker försökt hitta ord som gynnar den egna politiska saken. Ett bra ord kan ändra bilden av det egna partiet, vilket gudarna ska veta att flera partiledare är i stort behov av.

Moderaterna pratar nu om ”Det nya utanförskapet” och Miljöpartiet är plötsligt ”framtidsoptimistiskt”. Längst går Stefan Löfven genom att hitta på ett helt nytt ord – ”utvecklingsmoral” – som kopplas till hans nya pliktretorik. Visst kan ni se första maj-plakaten framför er? Inte det?

En kan undra vad det är för fel på klassikern ”gör din plikt, kräv din rätt”.

Budskap i bomull

Glöm digitaliseringen. En t-tröja säger mer än 1 000 inlägg på Twitter. I alla fall i Alme-dalen 2015. En rad manliga SD-anhängare drog på sig rosa tröjor för att manifestera sitt stöd för SD-kvinnorna och partiets barnsatsningar. Demonstranterna mot Åkesson valde blått.

De moderata kritikerna till Decemberöverenskommelsen manifesterade sitt motstånd med Riv upp DÖ-tröjan. Mode-rata ungdomsförbundet Muf körde Första jobbet-tröjan.

Lång blir kort

I teorin var Almedalsveckan 2015 rekordlång. Feministiskt initiativs partiledare Gudrun Schyman -håller det nionde och sista partiledartalet i morgon, måndag.

I praktiken nådde veckan sin kulmen redan tisdag klockan 13, med 170 parallella arrangemang. Lagom till torsdag eftermiddag började det bli ödsligt på Visbys gator.

En lärdom för strateger: Om målen är för höga kan folk tappa sugen extra snabbt. Ett tips till arrangörerna: kanske dags att korta veckan?

Landsförräderi

Det var länge sedan landsförräderilagstiftningen spelade någon framträdande roll i den politiska debatten. Men nu tog den nyvalda KD-ledaren Ebba Busch Thor fram sin allra hårdaste batong. Svenska IS-terrorister ska inte bara åtalas för landsförräderi, de ska inte ens få återvända till landet utan tas i förvar på flygplatsen. Vänner av ordning undrade hur flygplatspersonalen ska veta om någon är IS-terrorist eller bara på väg hem från en weekend i Istanbul. Grundlagsvidrigt, konstaterade mindre finkänsliga debattörer. I det sammanhanget är nog KD-drömmarna om svenskt stridsflyg mot IS mer realistiska.

Grekland

Greklands ekonomi är på väg in i ett svart hål, människor köar vid bankomater, de hamstrar mat och bensin. Då åker den samlade svenska mediekåren till Gre ... -Gotland.

När den stora världen tränger sig på så framstår Almedalsveckan mer absurda sida i en inte helt smickrande dager.

Sverige

Sverige och svensk identitet har spelat en undanskymd roll i den del av svensk politik som utspelar sig utanför SD:s landsmöten.

Men nu gjorde Sverige comeback. Från talarstolen beskrev Gustav Fridolin Sverige och dess möjligheter i ljusa färger. U21-landslaget gav extra draghjälp. Jimmie Åkesson då? Jo, han pratade också om Sverige. Men att det skulle handla om samma land som Fridolin hyllade är svårt att förstå.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se

Karin Eriksson

Hans Rosén hans.rosen@dn.se

Det händer i dag.

09.00

God morgon, Almedalen!

I dag avslutas Almedalsveckan med FP:s dag.

09.30

Senaste opinionssiffrorna om FP.

09.55

Direktsändning av Folkpartiets pressträff.

11.30–13.00

God middag, Almedalen!

Direktsändning av FP-ledaren Jan Björklunds tal kl 12.00 med analyser och kommentarer. “

“FP vill se fler ägarlägenheter

SÖNDAG 5 JULI 2015

Folkpartiet vill tillåta att befintliga hyresrätter omvandlas till ägarlägenheter. Partiledaren Jan Björklund tror att det skulle minska segregationen. Han avvisar farhågor om att det leder till dyra andrahandshyror.

Visby.
FP-ledaren avslutar politikerveckan i Visby i dag, söndag. Då läggs också förslaget om att införa ägarlägenheter i det befintliga beståndet.

Under den borgerliga regeringsperioden infördes ägarlägenheter i hela eller delar av nybyggda fastig-heter, men någon större succé har ägarlägenheter inte blivit. Ändå vill FP nu ändra lagstiftningen till att även gälla gamla hyresrätter.

– Det är i dag svårt att ombilda till bostadsrätter i våra invandrartäta förorter eftersom det krävs att två tredjedelar av de boende är överens, och många är bidragstagare och har inte möjlighet. Det här skulle öppna upp för att familjer skulle kunna äga sin lägenhet utan att alla andra familjer behöver göra det också, säger Jan Björklund.

Kritiker anser att ägarlägenheter, som är vanliga i många EU-länder, skulle kunna leda till höga andrahandshyror eftersom en privatperson kan äga flera lägenheter och tjäna pengar på att hyra ut.
– Det ser jag ingen risk för, säger Jan Björklund.
Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“ Vänsterledaren ökar pressen på regeringen

SÖNDAG 5 JULI 2015

Analys
Missnöjet med regeringen ökar och det är viktigt för Jonas Sjöstedt att visa att han leder ett oppositionsparti, som tar bra betalt för sitt stöd till regeringens budgetar. Därför kom V-ledaren till Almedalen med tuffa krav och svidande kritik mot MP.

Visby.
Missnöjet ökar bland väljarna med utvecklingen i landet och allt fler oroar sig över omvärlden. Det skärper kraven på Jonas Sjöstedt. I sitt tal underströk han att V är ett oppositionsparti. Han kritiserade regeringen, med udden riktad mot Miljöpartiet.

”När man är mindre radikal än påven, då är det nog dags att växla upp lite”, sade Sjöstedt om regeringens klimatpolitik.

Dessutom ökade V-ledaren kraven på utdelning när nästa års statsbudget snart ska förhandlas fram. Sjöstedt lanserade ett krav på ett nytt bidrag på 250 miljoner kronor till gratis sommarlovsaktiviteter i kommunerna.

Den nyheten kan nog regeringen känna sympati för. Finansieringen V vill se i höstbudgeten är mer magstark. Fyra miljarder kronor i skattehöjningar för förmögna och personer med dyra fastigheter. Det liknar de krav som V ställde inför riksdagsvalet 2010. S och MP gick

då mycket motvilligt V till mötes. S-ledaren Mona Sahlin förklarade senare den rödgröna valförlusten senare samma höst med detta.

Decemberöverenskommelsen har gett V starkt inflytande, vilket Sjöstedt försöker göra det mesta av. Han vill samtidigt påverka och opponera. Han vet att V löper risk att uppfattas som stödparti åt regeringen, och att därmed få skulden för beslut som V inte har varit delaktigt i. Partiet riskerar också motsatsen, att regeringen får äran för reformer som V har drivit fram. Därför specificerade Jonas Sjöstedt noga Vänsterns framgångar i budgetförhandlingarna i sitt tal.

Vänsterledaren kritiserade regeringen på en rad områden, som skola, arbetsrätt, bostäder, välfärd och utrikespolitik. Som om det inte räckte avslöjade han att han avslutar denna vecka med att åka till Ojnareskogen på norra Gotland och kräva att miljöminister Åsa Romson (MP) kommer loss och gör den till ett naturreservat, för att stoppa planerna på kalkbrytning där.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se “

“Skatt ska betala sommarlovsstöd

SÖNDAG 5 JULI 2015

Vänsterpartiet vill lägga 250 miljoner kronor på ett sommarlovsstöd för utsatta barn. Det blir ett krav i förhandlingarna med regeringen om höstbudgeten. Reformen ska betalas med en förmögenhetsskatt.

– Sverige ska bli ett land utan barnfattigdom, säger Jonas Sjöstedt.

Visby.
De 250 miljonerna ska gå till aktiviteter som landets kommuner anordnar för barn mellan 6 och 15 år. Kommuner med många barnfamiljer som lever på försörjningsstöd ska prioriteras. Reformen är enligt V motiverad av att klassklyftorna blir särskilt tydliga på lovet.

– Många barn har torftiga sommarlov. De har inte råd att vara med på fotbollslägret, familjen har inget sommarhus och har inte råd med någon semesterresa. Många är kvar ensamma hemma när föräldrarna jobbar, säger Jonas Sjöstedt.

I sitt tal i Almedalen på lördagskvällen pekade V-ledaren på att hans parti redan varit framgångsrikt i att få med regeringen på reformer mot barnfattigdom. Han exemplifierade med glasögonbidrag och gratis medicin. Det visar enligt Sjöstedt hur partiet gör skillnad genom att använda sin oppositionsroll konstruktivt.

– Nu tar vi med sommarlovsstödet in i budgetförhandlingarna med regeringen, säger Sjöstedt.

V vill betala reformen genom att återinföra en förmögenhetsskatt, något som Socialdemokraterna sade bestämt nej till i valrörelsen.

– Vi tycker att det finns en fin symbolik i att Sveriges allra rikaste får hjälpa Sveriges allra fattigaste barn. Sverige ska bli ett land utan barnfattigdom, säger Jonas Sjöstedt.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Jonas Sjöstedts tal

Publik: Cirka 1 000.
Väder: Soligt, 23 grader.

Längst applåd: ”Vi kommer att vinna fler sådana segrar under mandatperioden.” Sjöstedt syftade på att regeringen efter en långdragen debatt valde att säga upp Saudiavtalet.

Störst skratt: Om Sverigedemokraterna sade Sjöstedt: ”De är så mycket i opposition att de till och med röstar emot sin egen politik.”

Övrigt: Publiken värmdes upp av den egyptiske sångaren Ramy Essam. “

“ Rekordlågt elpris – men det finns mer att spara

SÖNDAG 5 JULI 2015

Elpriserna är de lägsta på 15 år och många med bundna avtal sänker kostnaden rejält när bindningstiden går ut. Men alla kan spara -genom att välja rätt avtal. Här får du hjälp att hitta rätt.

Elpriset på elmarknadsplatsen Nord Pool har fallit rejält under våren. Prisfallet beror framför allt på att det rikliga regnandet satt fart på vattenkraften. Att vindkraftverken blivit fler och att det varit blåsigt spelar också in.

När handelspriset på el sjunker syns det snabbt på elräkningen för dem som har rörligt elpris. Men ungefär 40 procent av svenskarna har bundna elavtal, på kortare eller längre tid, och de får vänta på prissänkningen tills avtalstiden går ut.

Många av dem som haft bundet elpris kommer att märka stor skillnad när avtalet går ut.

– Skillnaden beror förstås på när man band elpriset. De som band i sex månader kommer att märka mindre skillnad än de som haft bundet pris i tre år, säger Faraz Azima, vd på elbytarsajten Elskling.

Men även om ditt elpris sjunker i takt med marknadspriset kan du ha pengar att hämta på att se över ditt elavtal. Bor du i ett småhus med direktverkande el skiljer det ungefär 2 000 kronor per år mellan det lägsta och det högsta rörliga priset. För en lägenhet är skillnaden cirka 1 000 kronor per år.

Det allra högsta elpriset får du om du inte själv väljer något elbolag. Då blir du anvisad ett elavtal och anvisningspriserna är ofta mycket högre än de rörliga priserna.

Du förlorar alltså mest på att inte välja något elbolag alls. Tycker du att det är svårt att välja är det bättre att teckna ett avtal med vilket bolag som helst än att ha anvisningspriset.

I dag har 700 000 hushåll de höga anvisningspriserna. En del har troligen inte brytt sig om att teckna avtal men det är inte ovanligt att hamna i högprisfällan när man byter bostad. Det beror på att många inte vet att de måste ta med sig det elavtal de har eller välja ett nytt när de flyttar.

Den vanligaste frågan när det gäller elavtal är om det är läge att binda nu. Och det tråkiga svaret är att det inte går att veta hur det blir med tillgången och efterfrågan, som styr priset, flera år framöver.

Därför måste du själv ta ställning till om det är värt att betala lite mer för att få veta exakt vad priset blir under en viss tid.

Bor du i eluppvärmt småhus och har ansträngd ekonomi kan det vara bra att veta kostnaden för själva elen eftersom åtgången varierar med vädret.

Men på kort sikt ser det låga elpriserna ut att hålla i sig. Det beror framför allt på att vi har mycket vattenkraft i Sverige och att snösmältningen kommit i gång sent. Det kommer att dröja till fram i höst innan all snö har smält.

Maria Crofts

maria.crofts@dn.se “

Fem saker du bör veta om elavtal

1 Nätavtal. Måste alla ha för att kunna köpa el. Du kan inte välja elnätsbolag eftersom företagen har monopol i sina områden. Det är bara den som står för elnätsavtalet som kan teckna avtal med elbolagen.

2 Elavtal. Du måste inte välja bolag för själva elen men det är oekonomiskt att inte göra det. Väjer du inte blir du blir tilldelad ett elbolag och får ofta det högsta priset.

3 Rörligt pris. Varierar med utvecklingen på elbörsen. Rörligt pris passar dig som inte bryr dig om att priset varierar.

4 Fast pris. Du betalar samma pris per kilowattimme under hela bindningstiden, ofta ett till tre år. Tänk på att du kan tvingas betala en straffavgift om du bryter avtalet i förtid. Passar dig som vill ha koll på kostnaden.

5 Mixavtal. Du betalar en del av ditt elavtal till rörligt pris och resten till ett fast pris per kilowattimme. Bindningstiden är ofta ett till tre år. Passar dig som vill ha koll på kostnaden utan för stora prisvariationer.

Så byter du elbolag

Kolla ditt avtal. Försäkra dig om att ditt avtal inte är bundet på en viss tid. Det kan bli dyrt att byta innan bindningstiden gått ut.

Välj bolag. Du hittar aktuella elpriser på statliga elpriskollen.se. Där finns också kontaktuppgifter till de olika bolagen.

Kontakta bolaget. Ring det bolag du valt eller gå in på hemsidan och teckna elavtal. Du har ångerrätt i 14 dagar om avtalet tecknas på distans, alltså utanför en butikslokal.

Andra tar över. När du tecknat ett nytt elavtal behöver du inte göra något mer. Det nya bolaget kontaktar ditt elnätsbolag och berättar att du bytt. Elnätsbolaget meddelar ditt gamla bolag att du inte längre är kund där. “

“Trädgårdsprylar och jollar säljer bäst

SÖNDAG 5 JULI 2015

Begagnade sommarprylar säljer bra på nätet. Efter en seg start har försäljningen av båtar, trädgårdsmaskiner och även telefoner och vitvaror kommit i gång på allvar. Men se upp för bedragare.

Näthandelssajten Blocket har tagit fram statistik över vilka slags varor som säljer snabbast just nu. Att sälja en roddbåt, jolle, kyl, frys eller cykel tar i genomsnitt sju dagar, medan en telefon säljs på bara sex dagar.

Att vitvaror som kylskåp och tvättmaskiner hamnar i topp mitt i sommaren kan bero på regeringens förslag att från årsskiftet sänka rotavdraget från 50 till 30 procent.

– Man passar helt enkelt på att renovera så snart som möjligt, säger Bessie Wedholm, presschef på Blocket.

Men de lagar som skyddar oss när vi handlar i en näthandelsbutik eller vanlig affär gäller inte för köp mellan privatpersoner. Det betyder att du till exempel inte har någon ångerrätt och ingen reklamationsrätt.

Var därför alltid misstänksam mot extremt billiga erbjudanden eller påstått mirakulöst bra produkter.

– Kolla om priset är rimligt genom att jämföra med vad andra säljare tar för en liknande vara. Det är också viktigt att skriva ett avtal om affären och begära ett kvitto på betalningen, säger Amanda Svensson, konsumentrådgivare på Södertälje kommun.

TT

Fakta. Bästsäljare

1. Telefoner

2. Kyl/tvättmaskin/torktumlare/disk-maskin

3. Jolle/roddbåt

4. Tv och projektorer

5. Trädgårdsmaskiner

6. Surfplattor

7. Trädgård och produkter för uteplatser

8. Biljetter (presentkort/konsert)

9. Kajaker, kanoter

10. Cyklar

Källa: Blocket.se

Fakta. Så slipper du bli lurad

Betala aldrig i förskott vid köp. Om du är säljare: Skicka aldrig varan innan du fått betalt. Använd en säker betaltjänst.

Begagnade varor säljs i ”befintligt skick”, vilket är en form av friskrivning från säljaren. Köparen har en större undersökningsplikt.

Om ni inte har kommit överens om en leveranstid ska varan levereras senast inom 30 dagar räknat från den dag då du gjorde din beställning.

Om du har betalat med ett kreditkort, har du rätt att vända dig till kreditgivaren med krav på eventuell återbetalning.

Misstänker du att du har blivit lurad bör du göra en polisanmälan.

Källa: Hallå Konsument, Konsumentverket “

“ Utan mål och riktning

MÅNDAG 6 JULI 2015

Almedalens sista söndag är knappast en vinstlott. Journalister och besökare är trötta eller redan på väg till semestern. I år överskuggades den dessutom av folkomröstningen i Grekland. Men för Folkpartiet, vars ledare Jan Björklund i går intog scenen, var det kanske ändå lika bra. Inte för att Björklunds tal var sämre än någon annans, utan för att FP just nu har väldigt lite att bjuda på.

Förra höstens val gav idel förlorare. Men S och MP fick i alla fall slicka såren i regeringsställning. Och Moderaterna kunde åtminstone trösta sig med att partiet befäst sin roll som en av de två solar kring vilken svensk politik kretsar.

Till och med för de ständigt krisande Kristdemokraterna fanns en silverrand: valet gav den knuff partiet behövde för att genomföra en tydlig högergir. Ebba Busch Thors debut i Almedalen tidigare i veckan må ha varit skakig, men KD gör i alla fall en ansats till att utforma en tydlig profil inom ramen för allianssamarbetet.

Folkpartiet har däremot lämnats helt utan mål och riktning. Liksom allianskamraterna tidigare i veckan talade Jan Björklund i sitt Almedalstal om politikutveckling. Och på partiets hemsida pryds blåklinten av en banderoll som lovar att ”förnyelse pågår”.

Av den har vi dock hittills fått se försvinnande lite. FP gick till val på mer betyg, kärnkraft och fler pappa-månader, samt ett Nato-medlemskap, mer pengar till försvaret och lägre trösklar på arbetsmarknaden. För det belönades partiet med 5,4 procent av rösterna, dess näst svagaste resultat någonsin och det tredje förlustvalet på raken.

Sedan dess har Folkpartiet fortsatt att prata om betyg, kärnkraft och pappa-månader, samt Nato, högre försvarsutgifter och lägre trösklar på arbetsmarknaden. Och opinionssiffrorna har, kanske inte så förvånande, fortsatt att sjunka. Någon mätning har till och med haft partiet under 4-procentsspärren.

I vissa fall är det inte något fel på politiken. När det gäller både försvaret och Nato ligger partiet rätt. Men någon förnyelse att tala om är det ju inte. Och när de andra allianspartierna tar efter blir profilen suddigare.

Framför allt saknas den röda tråden: vad är det som binder samman kärnkraftsvurm med pappamånader och betyg? Inte är det liberalismen i alla fall.

Kontrasten med C är särskilt skarp – och rymmer mer än lite ironi. När Alliansen konsoliderades och Moderaternas position som ledare stärktes ställdes småpartierna inför utmaningen att definiera en egen nisch i samarbetet.

Det gamla intressepartiet Centern valde att utforma sitt varumärke kring liberala och gröna idéer – partiet för decentralisering, liberalisering och avreglering.

Det forna idépartiet, Folkpartiet liberalerna, satsade i stället på att utmärka sig i ett gäng svagt sammanbundna sakfrågor. Det har lämnat FP oskyddat och – särskilt sedan man misslyckades med att vända skolans negativa trend och därmed tappat initiativet i profilfrågan framför andra – utan en tydlig raison d'etre.

Folkpartiet har också visat sig ointresserat av att agera brobyggare i svensk politik. Det är en roll som man historiskt har haft och som det speciella parlamentariska läget borde göra attraktiv. Men i avsaknad av förnyelse har Folkpartiet i stället valt att höja rösten, mot både regering och allianskamrater. Inget annat parti stormar mer mot – och ut från – blocköverskridande samtal.

Dessutom lever folkpartisterna fortfarande med fantomsmärtor från valet 2002. Då blev FP tredje största parti, nafsade Moderaterna i bakhasorna och försökte bilda en mittenregering med MP, C och KD. Det nuvarande prekära opinionsläget verkar uppfattas som en tillfällig orättvisa.

För den som vill vara elak ligger det nära till hands att konstatera att Folkpartiet liberalerna varken är ett parti med särskilt mycket folk eller Sveriges främsta liberaler. Samtidigt som folkpartisterna lever med självbilden av att vara ett både stort och ideologiskt skarpt parti.

En undersökning i Aftonbladet från Sverige Tycker visade i helgen att Jan Björklund, näst efter Åsa Romson och Anna Kinberg Batra, har lägst stöd bland de egna. Och visst finns argument för att det, efter nästan tio år som folkpartiledare och två förlustval, är dags för Björklund att kliva åt sidan.

Men den som tror att FP:s problem härrör från partiledaren misstar sig. Björklund tillhör partiets mittfåra och är uppskattad bland de allmänborgerliga väljare som måste vinnas.

Därför är inte den viktigaste frågan vem som ska leda FP, utan den följande: Vad är egentligen poängen med Folkpartiet?

DN “

”Nya reglerna hotar att sänka AP-fonderna”

MÅNDAG 6 JULI 2015

“ Dra tillbaka promemorian. Omstöpningen av AP-fonderna hotar både den långsiktiga lönsamheten och fondernas goda hållbarhetsarbete. Kritiken måste tas på allvar, och i stället för nya kompromisser bör Finansdepartementet dra tillbaka sitt förslag, skriver Sophie Nachemson-Ekwall och Sven-Erik Sjöstrand.

Finansdepartementets promemoria ”Nya regler för AP-fonderna” tvingar in 1 200 miljarder kronor av svenska folkets sparkapital i global passiv indexförvaltning. Vi vill varna för att en så stor organisationsförändring försvårar möjligheten till långsiktiga investeringar i svenska börsbolag.

AP-fonderna har åstadkommit en hel del positivt de senaste åren. En växande andel av kapitalet investeras långsiktigt och de får priser för sitt hållbarhetsarbete. Deras avkastning står sig väl i konkurrensen. De utgör en oberoende, om än begränsad kraft i ägarstyrningen av svenska börsbolag. AP-fonderna är därför speciellt viktiga i en tid när en allt större del av kapitalförvaltarna investerar passivt och kortsiktigt.

Första AP-fonden har exempelvis dragit ner antalet innehav från 3 000 för några år sedan till 600 med en kärna på 100 aktier som man följer närmare, varav ett trettiotal är svenska börsbolag. Fjärde AP-fonden har samtidigt visat att större aktieposter som följs av kunniga förvaltare stärker möjligheten till ett engagerat ansvarstagande. Strategierna har länge efterfrågats av Stockholmsbörsen, Aktiespararna och IF Metall. G20/OECD såväl som EU tar upp värdet av att kompetenta och engagerade institutionella investerare ägare till börsbolag tillåts bidra till samhällets behov av långsiktigt kapital.

Denna modernisering riskerar att raseras om AP-fondsutredningen blir verklighet. Beskedet att Folkpartiets går emot en del av uppgörelsen är ett steg i rätt riktning men visar samtidigt på riskerna med att nya kompromisser kan följa i spåren av ett redan ogenomtänkta kompromissförslag.

Promemorians förslag går ut på att låta fyra AP-fonder slås ihop till tre samtidigt som Sjätte-AP-fonden tas över av Andra AP-fonden. Visst är det välkommet att de tidigare reglerna med kvantitativa begränsningar som tvingat AP-fonderna att ha 30 procent av kapitalet i obligationer och knappt något alls investerat i infrastruktur, råvaror och onoterade bolag försvinner. Dessutom ska uppdragsgivandet (AP-fondsnämnden) organisatoriskt skiljas från utförandet (de tre AP-fondsmyndigheterna).

Det är också bra att det införs en aktsamhetsprincip ”the prudent person rule”, som gör det tydligt att en kapitalförvaltare har en lojalitetsplikt gentemot förmånstagarna, det vill säga de svenska pensionsspararna, och ska agera i deras intresse. Principen har funnits länge i anglosaxiska länder och finns i Sverige inom tjänstepensionsområdet.

För oss som forskat länge på området bolagsstyrning utgör promemorians 400 sidor ändå en nedslående läsning. Överallt beskrivs nya förslag som beskär förvaltarens handlingsfrihet. Tyckande och

motsägelser blandas med diskutabla hänvisningar till erfarenheter från utlandet och forskningsrön. Vissa skadliga begränsningar av ägandet i det svenska näringslivet föreslås bli kvar. Det gäller framför allt att varje AP-fondsmyndighet förhindras från att äga mer än tio procent i ett svenskt börsbolag, en helt onödig rest från 1980-talets löntagarfondsstrid. Förslaget missar att regeln drivit iväg AP-fonderna från investeringar i små och medelstora svenska bolag, eftersom en liten investering inte kan motivera kostnaden för de resurser som krävs för att utveckla långsiktig kunskap om det enskilda bolaget. Nu ska reglerna ändå lättas på, men då genom den märkliga åtgärden att de nya myndigheterna ska få äga mer än tio procent i utländska bolag. Lika anmärkningsvärt är att AP-fonderna kommer få investera mer än tio procent i bolag som är onoterade och därtill en möjlighet att behålla den högre andelen efter en börsnotering (men inte köpa mer).

AP-fondsnämnden ska få det övergripande ansvaret för styrningen av de nya myndigheterna. De tjänstemän som ska bereda nämndens ärenden ska vara anställda hos den redan existerande statliga pensionsmyndigheten och regeringen får lov att detaljstyra både hållbarhets- och kostnadsmål. Regeringen kommer även utse ledamöter i AP-fondsnämnden. Det är detta som folkpartiet nu med all rätt kritiserar men mycket annat accepteras samtidigt. Nämnden ska även fastställa ett avkastningsmål, en referensportfölj, se till att all administration samordnas och sätta ett kostnadstak för förvaltningen som speglar utvecklingen för billig global indexförvaltning. Alla tjänstemän ska avlönas i nivå med jämförbara statliga myndigheter, vilket torde vara Riksgälden och Riksbanken. Ett sådant lönetak slår effektivt undan möjligheten för rekrytering av riktigt kompetenta förvaltare, vilket kommer stärka pressen att fokusera på passiv indexförvaltning.

Hållbarhetsmålen prioriteras med stöd av luddiga formuleringar. AP-myndigheterna ska kunna avvika från index-referensen om de kan motivera att de gör det för att kunna göra ansvarsfulla investeringar. Det gäller även för Sjunde AP-fonden, som egentligen är en del av premiepensionssystemet. Det går emot idén med aktsamhetsprincipen som handlar om att uppmuntra kapitalförvaltare att investera ansvarsfullt, men utan att göra avkall på riskjusterad avkastning.

Förvaltarna ges ytterligare en möjlighet att ta sig ur AP-fondsnämndens indexgrepp, det vill säga avvika från den så kallade referensportföljen, genom att välja alternativa investeringsstrategier. Men här skall de tre myndigheterna samarbeta och arbetet ledas av myndigheten i Göteborg. Fördelarna med mångfald och diversifiering i placeringsstrategierna uteblir. För att motivera samordningen av denna förvaltning hänvisar förslaget till forskning om stordriftsfördelar, men trasslar därefter in sig i vad effekten blir av att inte kunna betala de löner som behövs för att rekrytera kompetens samtidigt som man inser att det är dyrt att anlita externa förvaltare.

Att motståndet mot omstöpningen av AP-fonderna är stort är således inte märkligt. AP-fondscheferna tror att den egna personalen kommer fly och att förändringarna kommer försvåra ett kompetent hållbarhetsarbete. Vår kritik gäller att främst att förslaget inte berör risken för att en konsekvent indexförvaltning kan medföra betydande samhällsekonomiska kostnader – särskilt i ett längre perspektiv. Vi hävdar att utredarna också förbisett effekten av försämrad långsiktig styrning av de svenska noterade bolagen. Det saknas även en seriös diskussion om AP-fondernas möjligheter att stödja de svenska små- och medelstora börs-bolagen. Vad förändrade placeringsregler -betyder för utförsäljningen av svenska börs-bolag berörs inte heller.

Mest oroande är nog ändå att sex riksdagspartier redan verkar oeniga kring ett dåligt framkompromissat förslag som experimenterar med medborgarnas pensionsmedel utan att någon vet vad det kan komma att kosta. Därför bör promemorian dras tillbaka. En ny sådan från Finansdepartementet borde koncentrera sig på att införa friare placeringsregler, en tydligare aktsamhetsprincip, löner som är konkurrenskraftiga men inte löneledande och en från regeringen verkligt oberoende huvudman.

Sophie Nachemson-Ekwall, doktor i företagsekonomi

Sven-Erik Sjöstrand, professor emeritus i företagsekonomi

Båda verksamma vid Handelshögskolan i Stockholm “

“ Alliansspartierna väljer nya vägar

MÅNDAG 6 JULI 2015

Analys
Årets Almedalsvecka präglades av kursändringar hos de borgerliga partierna. M, KD och FP fjärmar sig allt mer från regeringen Reinfeldts arv och drar olika slutsatser av förra årets valnederlag. I går tog Folkpartiet avstånd från Alliansens bostadspolitik.

Visby
En skäggig och glad folkpartiledare ägnade politikerveckans sista scenframträdande åt att göra upp med alliansregeringens bostadspolitik. Han beskrev det som ett lapptäcke av regler, styrande skatter och subventioner. Resultatet är att människor bor kvar i större hus och lägenheter än de behöver och att det inte byggts tillräckligt många nya bostäder.

Alliansen kom överens om att avskaffa fastighetsskatten. För att kompensera statens inkomstbortfall ändrade de skattereglerna för bostadsförsäljningar. Staten satte en gräns för hur stora uppskov med reavinstskatt som kan ges och införde samtidigt en ränta på uppskoven. Nu vill Folkpartiet gå tillbaka till det gamla systemet utan uppskovsränta och begränsning.

Partiets företrädare talade i Almedalen om att en bredare skatteöversyn behövs och uteslöt varken minskade ränteavdrag eller ändrad fastighetsskatt.

Partiet har tidigare tagit avstånd från Alliansens integrationspolitik och försvarspolitik. Men Folkpartiets kurs är inte tydlig. FP är skakat av att ha gjort sitt näst sämsta val någonsin och av att ha förlorat förtroendet som bästa skolparti. Jan Björklund höll ett roligt, men ämnesmässigt spretigt tal i Almedalen. Det gav inte svar på vad, utöver försvaret, som Folkpartiet ska välja som ny profilfråga.

Årets Almedalsvecka har präglats av kursändringar av de borgerliga partierna.

Det har skett en kontinentalförskjutning i det politiska landskapet de senaste åren. Vänster-höger-dimensionen har fått tydlig konkurrens av en annan åsiktsdimension, som handlar om nationalism, hårda tag mot brott och konservatism å ena sidan och globalism, individualism och ekologi på den andra. Sverigedemokraterna och Fi har växt ur den jordmånen.

Alliansen och Socialdemokraterna underlättade deras framväxt genom att sålla bort nästan varenda konfliktfråga dem emellan, från behovet av skattesänkningar till skolpolitik.

Nu håller de borgerliga partierna på att dra lärdomar av valförlusten. Den gångna veckans mest överraskande nyhet var att Moderaterna bryter mot den moderata förre finansministern Anders Borgs besked att det viktigaste för svensk ekonomi är att samla i ladorna. Allansen lovade i valrörelsen ett stopp för inkomstskattesänkningar, men Anna Kinberg Batra bröt det löftet med förslag om ett nytt jobbskatteavdrag.

Kristdemokraternas Ebba Busch Thor visade att hon kommer att leda sitt parti med fast hand i konservativ riktning. Hon föreslog att svenska medborgare som misstänks ha stridit för IS inte ens ska släppas in i Sverige när de vill återvända och att de som anslutit sig till IS och al-Shabaab ska kunna dömas till livstid för landsförräderi. Men det fanns många frågor om förslagen som hon inte kunde besvara. Folkpartiledaren sade senare under veckan att förslaget att inte släppa in medborgare strider mot grundlagen.

Centerns Annie Lööf var den partiledare som talade i särklass mest om borgerligt samarbete. Hennes parti är det alliansparti som är i bäst skick. Hon har höga förtroendesiffror och griper varje möjlighet att ta ledningen i det borgerliga samarbetet från Moderaternas Anna Kinberg Batra.

Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson kom till Almedalen med en oförsonlig ton mot de andra partierna. Han kallade dem hycklare och talade om att SD ska bli största parti.

Vänsterpartiet gjorde sitt bästa för att framställa sig som ett oppositionsparti och att nypa till Miljöpartiet. Regeringspartierna fortsatte presentera skolförslag som de har gått till val på.

Men jämfört med de senaste nio månaderna var tonläget hos de flesta partiledarna lugnare och mer resonerande.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se “

“ Jan Björklund varnar för ”curlingsamhället”

MÅNDAG 6 JULI 2015

Kravliberalismen gjorde comeback när Jan Björklund avslutade Almedalsveckan. Folkpartiledaren varnade i sitt tal för ”curlingsamhället”.

– Det som skulle ge trygghet skapar i stället otrygghet, säger han.

Visby
Flera partiledare har under Alme-dalsveckan lagt stor vikt vid plikt och ansvar.

Statsminister Stefan Löfven (S) lanserade till och med ett nytt begrepp – utvecklingsmoral.

Jan Björklund, som under valrörelsen förra året försökte sig på en mjukare framtoning, var inget undantag. I talet uppehöll han sig en lång stund vid något han kallar ”curlingsamhället”.

– Vårt samhällsbygge riskerar att bli ett curlingsamhälle, där inte bara vi vuxna curlar våra barn, utan där samhället curlar de vuxna.

Jan Björklund anser att sam-hällets insatser ofta får motsatt effekt.

– Ta jobben till exempel. Vi är så angelägna om att alla ska ha en hög ingångslön, men resultatet blir att ungdomarna i stället blir utan arbete, sade han.

Folkpartiledaren hade också med sig ett politiskt utspel till Visby. Genom att avskaffa taket för hur mycket uppskov man kan få på en vinst vid en bostadsförsäljning vill Folkpartiet öka rörligheten på bostadsmarknaden.

Med samma syfte föreslås även att räntan på uppskovsbeloppen tas bort.

– Flyttskatterna leder till att ungdomar inte får sin första lägenhet och det bidrar till att nybildade barnfamiljer inte kommer ut och får radhuset eller villan som de behöver. Orsaken till det är att äldre familjer bor kvar i sina bostäder för att skatten är för hög, säger Björklund.

Åtgärderna genomfördes av allians-regeringen för att finansiera avskaffandet av fastighetsskatten. Nu ångrar Jan Björklund inskränkningarna i uppskovet.

– Med facit i hand var det en olycklig åtgärd, säger han.

Jan Björklund medger att det finns risker med att göra det mer förmånligt att äga hus. Till hösten planerar Folkpartiet ett större paket på bostadsområdet, där kommer även finansieringen till avskaffandet av uppskovsreglerna att ingå. Björklund kan inte utesluta att partiet även kommer att titta på det omdebatterade ränteavdraget.

– Det finns många problem som måste lösas på bostadsmarknaden. En är att öka rörligheten, en annan är lånebubblan. Där menar vi att huvudåtgärden är att ge Finans-inspektionen rätten och musklerna att införa amorteringskrav, säger Jan Björklund.

Jens Kärrman

jens.karrman@dn.se

Fakta. FP-ledarens tal

Publik: 700.

Väder: Strålande sol och 26 grader.

Mest jubel: Björklunds pik till rege-ringen om att Stefan Löfven borde prata ”utvecklingsmoral” med MP gick verkligen hem hos anhängarna. ”De är emot både arbetsmoral och utveckling”, sada Björklund.

Mest skratt: Den skäggprydde Jan Björklund började med att säga ”som jag längtat efter att tala ur skägget”.

Noterbart: Var självkritisk mot Alliansens sista år vid makten. Påminde om när Annie Lööf sågade Alliansen 2012. Björklund bjöd dock inte hem partiledarkollegerna till sin hemby. “

“ Han slår ett slag för samarbete

MÅNDAG 6 JULI 2015

Tiotusentals långtradare trängs varje dygn med sommarlediga bilister på de svenska vägarna. I höst öppnar Green Cargo två helt nya tåglinjer för lastbilsgods med tåg, och före-tagets vd Jan Kilström öppnar för utökade samarbeten med lastbilsåkerier.

Green Cargos vd Jan Kilström står i huvudkontorets matsal och slår några bollar med en medarbetare. Bordtennisbordet är en del i företagets kommande sponsorsatsning. Fyra unga talanger, två killar och två tjejer, ska vaskas fram och stöttas. Målet är OS i Tokyo 2020.

Jan Kilström var själv en lovande pingisspelare i ungdomen och deltog på samma läger som stjärnorna J-O Waldner och Jörgen Persson.

– Jag la av i yngre tonåren, men jag har fortfarande ett stort hjärta för bordtennisen, säger han.

Satsningen är också ett sätt att ge det statliga godstågsbolaget en modernare profil.

Men Green Cargos kärnverksamhet är ändå att transportera gods -på järnväg. De viktigaste kunderna finns i den svenska basindustrin: stål, skog och pappersindustri står för cirka hälften av inkomsterna.

– Det är vår ryggrad, men tillväxten finns inte där, säger Jan Kilström.

Nu siktar Green Cargo in sig på detaljhandeln, som domineras helt av lastbilstransporter. Ett enda godståg skulle kunna ersätta 40 lastbilar. I början av hösten öppnar Green Cargo två helt nya godstågslinjer för lastbilstrailer och containrar i Sverige, vilket är ovanligt då just tåglinjer med lastbilsgods haft svårt att konkurrera med lastbilarna.

– Vår förhoppning är att fler före-tag ska välja tåget och därigenom stärka sin miljöprofil, säger Kilström.

Han ger följande exempel: Tänk er att man ska transportera ett ton gods och får släppa ut högst ett kilo koldioxid. Med lastbil kommer man drygt två mil, med båt drygt 20 mil och med ett godståg över 900 mil.

Inför höstens satsning ska 110 gamla godsvagnar byggas om till containervagnar. Den ena linjen går mellan Trelleborg/Malmö och Års-ta, den andra mellan Göteborg och Sundsvall. I hamnarna tar man emot containrar och trailersläp som lastas på tågen och körs till terminalerna i Årsta och Sundsvall. Därifrån distribueras varorna vidare med lastbil.

– Vi ser alldeles för lite av kombinationen tåg och lastbil i dag, säger Jan Kilström.

Samtidigt ser han att det råder en obalans i spelreglerna för lastbilar och tåg, vilket gör att tåget har svårt att ta en större marknadsandel.

– Järnvägens banavgifter har mer än fördubblats på sex år samtidigt som lastbilstrafiken blivit billigare med dumpade lönekostnader och sjunkande dieselpriser. Det håller inte i längden, säger han.

Bara under 2014 ökade Green Cargos banavgifter med 35 miljoner kronor jämfört med året före. En lika stor höjning väntas för 2015.

Jan Kilström har ett förslag på hur obalansen mellan tåg och lastbil ska kunna planas ut:

– Inför en miljörabatt för gods-tåg. Det fungerar redan i Danmark, Nederländerna och Frankrike.

Även det slitna järn-vägs-nätet bekymrar Green Cargos vd. Han är mycket kritisk till att renoveringen av sträckan Bastuträsk–Boden sköts på framtiden. Där får Ikeas möbler och SSAB:s tunga ståltransporter i dag inte köras i mer än 70 km/tim, vilket ger Green Cargo fördyringar på 17 miljoner kronor per år.

– Trafikverket hittar på en massa ursäkter för att inte genomföra upprustningen nu i sommar heller, trots att tågtrafiken är planerad för det. Det är inget mindre än en skandal!

Hans Arbman

hans.arbman@dn.se

Fakta. Jan Kilström

Yrke: Vd Green Cargo.

Utbildning: Civilingenjör maskinteknik, Lunds tekniska högskola.

Lön: 3,6 miljoner kronor per år.

Så tjänade jag min första krona: Sålde jultidningar.

Här firar jag semester: Med familjen i fritidshuset i Båstad.

Fakta. Green Cargo

Godstrafikbolag ägt av svenska staten. Bildades ur SJ:s godstrafikdivision när Statens järnvägars olika av-del-ningar bildade egna aktiebolag 2001.

Kör nästan 400 godståg per dygn i Sverige. Det motsvarar cirka 10 000 lastbilstransporter.

Kör till 270 olika platser i Sverige och i Norge. Samarbetar med andra järnvägs-bolag om godståg till och från kontinenten.

Efter en pågående nedbemanning kommer företaget att ha 1 700 anställda, drygt 300 lok och 5 000 vagnar. “

“ Fondsparare i medvind

MÅNDAG 6 JULI 2015

Fondspararna hade det riktigt glatt i vintras, många fonder växte rejält. Nu efter första halvåret kan de flesta fortfarande känna sig nöjda. Men Greklandskrisen skapar oro för framtiden.

Även om siffrorna för årets första sex månader inte är helt klara så kan Fredrik Pettersson, chefsanalytiker på Fondbolagens förening, konstatera att fonder varit en mycket god affär i år. I alla fall hittills. Det innebär att många har anledning att vara glada – så gott som varje svensk har någon form av fondsparande, till exempel via premiepension eller bank.

– Det började bra, men det har varit skakigt i juni. Fondförmögenheten vid årsskiftet låg på 3 002 miljarder kronor. Den sista maj hade den vuxit till 3 420 miljarder, säger han.

Den största delen av pengarna, runt 2 000 miljarder kronor, ligger i aktiefonder. Fast under våren har sparare haft en liten benägenhet att överge aktierna till förmån för blandfonder.

– Vi såg två faser under våren. Första kvartalet gick extremt bra, Europeiska centralbanken sänkte de långa räntorna och det skapade en börsuppgång. Det andra kvartalet var lite svagare, då började Greklandskrisen bli tydligare, säger Peter Malmqvist, finans-analytiker.

Men trots den grekiska röran så behöver inte den vanlige spararen paniksälja, tycker han.

– Jag har en tumregel: om man ständigt går och tänker på att aktierna kan gå ned så har man troligen lite för mycket aktier i sin portfölj. Men om man inte gör det så behöver man inte göra något, säger Peter Malmqvist.

Fredrik Pettersson är inne på samma linje.

– Det är så här marknaden är, det händer alltid något. Men börsen har gått upp i genomsnitt 6 procent per år under 1900-talet. Fast den som behöver pengarna snart så ska inte ha dem i aktiefonder, säger han.

En del av våra pensioner ligger i fonder.

– Om man har långt kvar till pensionen så behöver man inte bekymra sig. Men om man har en fem, tio år kvar så finns det kanske anledning att flytta från aktier till räntefonder, säger Fredrik Pettersson.
TT

Globalfonder starkt framåt

Enligt fondindexet Morningstar så gick Sverigefonder upp med 17,4 procent under perioden januari–maj. Globalfonder ökade med 15,6 procent. Långa räntefonder ökade med mer blygsamma 0,9 procent, och korta räntefonder med bara 0,1 procent. Kurvorna lutade brant uppåt under första kvartalet, men planade ut under det andra.

Den svenska fondförmögenheten ökade från 3 002 till 3 420 miljarder mellan januari och maj. I det ligger en värdetillväxt på runt 360 miljarder kronor, och insättningar av nya pengar i fonderna på cirka 60 miljarder kronor.
Källa: Fondbolagens förening “

“ Slarv med försäkring på resan kan bli dyr

MÅNDAG 6 JULI 2015

Slarv med försäkringen på resan kan sluta i en dyr nota hos Krono-fogden.

Enligt UD är det unga resenärer som har sämst koll på vad hemförsäkringarna täcker – och som oftast hamnar i bekymmer på resan.

Varje år hanterar utrikesdepartementet 2 000 ärenden där svenskar hamnat i trubbel utomlands. Vanligaste problemet som UD engageras i är passärenden, därefter kommer sjukdom och dödsfall, enligt departementssekreteraren Patric Nilsson.

– I många fall blir vi även en naturlig ingång i stöldärenden också, man ringer och frågar vad vi kan göra.

Enligt honom har många svenskar dålig koll på vad UD kan göra för att hjälpa den som är ute och reser. En Sifoundersökning beställd av UD visar exempelvis att 50 procent av svenskarna tror att regeringen bekostar hemtransport av kistor eller urnor vid ett dödsfall utomlands där den avlidne saknar hemförsäkring.

– Men så är det icke. Och det är många som får ett bryskt uppvaknande, men har man inte möjlighet att täcka kostnaderna själv så går vi inte in med ett ekonomiskt lån, säger Patric Nilsson.

Sämst koll på vad hemförsäkringen täcker på resan har unga resenärer, och framför allt då unga män, enligt UD.

En undersökning av Yougov som försäkringsbolaget If beställt visar att en av tre unga mellan 18 och 29 år inte vilket reseskydd hemförsäkringen ger.

Det är även just ungdomar som oftast hamnar i bekymmer på resan, enligt Patric Nilsson.

– Vår erfarenhet är att den här gruppen ofta hamnar i den här typen av situationer. Det kanske beror på att man ofta väljer att resa på ett annat sätt, säger han.

Den som hamnar i en nödsituation, som inte är självförvållad, kan ansöka om ett lån från UD för att ta sig ur knipan. Kraven för att få lånet beviljat är högt ställda och det gäller att inte glömma bort att betala räkningen när man kommer hem. UD skickar nämligen bara en påminnelse, sedan hamnar fakturan hos Kronofogden.

– Den informationen brukar få många att se över andra möjlig-heter, säger Patric Nilsson.

UD har haft flera reklamfilmer som upplyser resenärer om vad som gäller på resa. Men den tidigare speakerrösten, förre utrikesministern Carl Bildt (M), fick i samband med att Alliansen förlorade valet kasta in handduken.

– Det är inte riktigt gångbart nu, säger presskommunikatören Anna Ekberg och lägger till att en liknande film med Bildts efterträdare Margot Wallström kan bli aktuell.

TT “

“ Euro på lånad tid

TISDAG 7 JULI 2015

Under måndagen blev det tydligt att ingenting i grunden förändrats av helgens folkomröstning. De låsningar som fanns för en och en halv vecka sedan finns fortfarande kvar.

Syriza vann valet i januari mot löftet om att åtstramningspolitiken skulle få ett slut. Och att långivarna skulle tvingas att skriva ned grekernas skulder. Från det har regeringen sedan inte vikit.

Premiärminister Alexis Tsipras -utlyste folkomröstningen och -kampanjade för ett nej därför att han ville binda sina händer och därmed sända en tydlig -signal till Greklands fordringsägare: inget bud som inte innehåller en lättnad av skuldbördan och åtstramningspolitiken är möjlig för den grekiska regeringen att acceptera.

Tsipras förväntade sig att det skulle tvinga de andra euroländerna att återvända till förhandlingsbordet med ett bättre erbjudande. De förhoppningarna vilade i sin tur på antagandet att dessa är livrädda för Grexit – att ett grekiskt utträde ska föra med sig en spridning av krisen till andra delar av valutaunionen och hota dess trovärdighet.

Att ledarna för de övriga euroländerna vill ha kvar Grekland i samarbetet är tveklöst. Annars skulle de näppeligen ha varit villiga att finansiera stöd-paket för 240 miljarder euro, trots ofta betydande inrikespolitiska incitament att inte göra det. Och annars hade de

knappast under hela våren fullföljt fruktlösa förhandlingar – hetsiga grekiska utfall och förolämpningar till trots. Framför allt hade de annars inte under måndagen, efter att grekerna med den tyska vicekanslern Sigmar Gabriels ord, ”röstat nej till valuta-samarbetets regler”, envist fortsatt att hålla dörren till en uppgörelse på glänt.

Men till skillnad från vad Tsipras verkar tro är euroländernas ledare - sannolikt inte beredda att betala vilket pris som helst för att rädda kvar -Grekland i samarbetet.

Dörren står fortfarande öppen, -förhandlingar är ännu möjliga. Euroländerna är villiga att erbjuda ett nytt räddningspaket. Men förutsättningarna har inte förändrats. Skuldavskrivningar är inte på bordet och åtstramningarna måste fortsätta: grekerna måste rätta sig efter samma regler som alla andra.

Folkomröstningen har därmed -ytterligare tydliggjort Greklands och dess fordringsägares respektive positioner. Men den har inte förändrat dem. Gapet mellan de två finns kvar och ska en uppgörelse nås måste någon flytta på sig: antingen måste grekerna släppa kravet på skuldavskrivningar och att besparingarna ska få ett slut, eller så måste långivarna acceptera dem.

Samtidigt har omröstningen ödslat en värdefull vecka. Tidigare höll tiden på att rinna ut. Nu spelar grekerna på övertid.

Eftersom ingen deal nåddes innan den 30 juni fick Grekland inga nya pengar. Det innebär att statskassan sinar, att en amortering till IMF har missats, samt att regeringen har svårt att genomföra rutinbetalningar.

Den 20 juli har utmålats som nästa nyckeldatum. Då ska en återbetalning till ECB göras. Missar grekerna den är en statsbankrutt mer eller mindre ett faktum.

Men i praktiken avgörs Greklands öde sannolikt innan dess. De grekiska bankerna är på fallrepet. Hittills har -likviditetsstödet från ECB, i kombination med kapitalkontroller, uttagsbegränsningar samt en veckolång bankhelg – som under måndagen förlängdes ytterligare – hållit dem vid liv.

Men utan en politisk uppgörelse -mellan Grekland och dess långivare som ger ECB ett mandat för mer omfattande hjälp klarar bankerna sig förmodligen inte mycket längre än veckan ut.

Tisdagens möte mellan Eurozonens regeringschefer är därför avgörande. Under måndagen betonade en rad länders ledare – inklusive Tysklands förbundskansler Angela Merkel – att bollen ligger i Greklands hörn: Tsipras måste presentera ett nytt förslag och det måste göras mer aptitligt för lån-givarna.

Frågan är bara hur det ska gå till. Att den mer resonlige grekiske chefsförhandlaren Euclid Tsakalotos ersätter Yanis Varoufakis som finansminister är visserligen ett gott tecken. Det är rimligen också det krismedvetande som regeringens och oppositionens enade fasad antyder. Men Tsipras har bundit sig hårt. Hur han ska kunna acceptera ett bud som inte är bättre än det som erbjöds innan folkomröstningen är svårt att se.

Och det är förmodligen vad som krävs. För klockan tickar obevekligen ner mot Grexit. **DN 7/7 2015 “**

“Dyra droppar på recept

TISDAG 7 JULI 2015

Det började som ännu en historia där eget val blir andras val. Ett nyblivet föräldrapar hade problem med amningen och vände sig till Mama Mias barnavårdscentral. Paret är veganer och kunde därför inte tänka sig att ge sin baby vanlig bröstmjölksersättning. Mjölkfria alternativ finns att köpa på apotek men kostar ungefär 500 kronor per burk. Om det finns medicinska skäl kan man få produkten utskriven av läkare till subventionerat pris.

Eftersom det inte fanns några sådana skäl nekades föräldraparet recept. De gjorde en anmälan till Diskrimineringsombudsmannen – som raskt och resolut meddelade att myndigheten inte ämnade ta upp ärendet eftersom händelsen inte sorterar under diskrimineringslagstiftningen.

Saken tycks glasklar både juridiskt och moraliskt. Föräldrar kan själva bestämma vad de stoppar i, respektive inte stoppar i, sina ungar – så länge inte barnets liv och hälsa hotas. Således kan jag bestämma att min telning enbart bör äta Kalixlöjrom, ostron och möjligen någon passerad hummerstjärt då och då. Men denna frihet för föräldrar motsvaras inte av någon omvänd skyldighet för skattebetalarna att bekosta enskilda föräldrars egenkonstruerade dietpreferenser.

Lagtexterna ger inte något utrymme för någon annan slutsats än att föräldrarna får betala. I Läkemedelsverkets författningssamling (LVFS 2014:15) -listas vilka livsmedel som kan förskrivas ”till nedsatt pris vid vissa av regeringen fastställda sjukdomar”. Och i riksdagens ”Förordning (2002:687) om läkemedelsförmåner m.m.” listas sjukdomarna. Veganism är inte en av dem. Det är däremot komjölksproteinintolerans.

Historien borde vara slut där. Men det var den inte. För av anmälan till DO framgår att föräldrarna fick sitt recept till sist. Och att många andra med friska barn också låtit skattebetalarna betala för en produkt som har ett kilopris på 1 365 kronor – alltså mer än man får hosta upp för just det gula guldet från Kalix.

Mamman skriver i sin anmälan till DO att paret hört med sitt kontaktnät av veganfamiljer i Sverige. Vissa hade, precis som det anmälande paret, blivit nekade vid första kontakten ”medan andra inte haft något problem med att få ersättningen.” Hon fortsätter:

”Vi blev tipsade om att byta BVC och ljuga om symptomen på allergi”. Men det ville inte paret. De vände sig i stället till Mama Mias verksamhetschef Birgitta Klang ”och berättade om vår situation och då fick vi slutligen hjälp”. Det är lätt att vara generös med andras pengar.

När jag ringer runt bland myndigheter för att höra vem som sörjer för att läkarna följer beslut fattade av riksdag och regering i just frågor om livsmedel på recept möts jag av idel vänliga och tillmötesgående myndighetspersoner som alla initialt svarar: vet inte. Och som ber att få återkomma. Till sist lotsas jag till den lagtext (Lag 2002:160 om läkemedelsförmåner) som anger att tillsynsansvaret vilar hos Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket.

Vilar visade sig vara ett osedvanligt passande verb eftersom myndigheten inte kontrollerar förskrivningen om de inte får någon

uttrycklig begäran om det. Ingen, i alla fall inte av de myndigheter och organisationer som jag kontaktat, tycks veta om den icke-medicinska förskrivningen är ett litet, stort eller växande problem.

Det är möjligt att just detta med livsmedel på recept är en så marginell -företeelse att det varken motiverar stora tillsynsresurser eller artikel-utrymme. Men det är en del i ett förskrivningsfenomen som definitivt borde debatteras mera.

Jag har vid flera tillfällen skrivit om de läkare som vänt sig till mig i -förtvivlan över att de av verksamhetschefer mer eller mindre tvingas att skriva de intyg och recept som efterfrågas. Medicinska mottagningar har blivit serviceinrättningar där läkarna ombeds tillfredsställa kundens behov. I ett skriftligt svar på mina frågor hän-visar Birgitta Klang till mamman just som ”kunden”. Hon skriver att ”Kunden har kontaktat oss och är mycket tacksam för det stöd hon fått”. Jo, det förstår jag. Men min fundering gällde snarare om de skattebetalare som Mama Mia skickat notan till är lika nöjda.

Vidare skriver Birgitta Klang att Mama Mia följer de riktlinjer som gäller inom Stockholms läns landsting och Region Skåne. Men från båda orter förnekas att man har några andra, mer generösa, regler än de nationella. Alltså har Mama Mia använt pengar kliniken inte har rätt till.

Om Mama Mia tycker att också veganer bör omfattas av rätten till subventionerad ersättning bör kliniken arbeta för att ändra reglerna – i stället för att ragga kunder genom att ta från de sjuka och ge till de friska.
Hanne Kjöller hanne.kjoller@dn.se “

”Svenska akutsjukhus har lägst produktivitet i Norden”

TISDAG 7 JULI 2015

“ Ny studie. Skenande kostnader och brist på vårdplatser präglar akutsjukhusen i flera landsting. En ny jämförelse visar att Sveriges akutsjukhus har lägst produktivitet i Norden. För att få mer valuta för pengarna behövs bättre ekonomisk styrning och -omfördelning av både resurser och personal, skriver Clas Rehnberg.

Kostnaderna ökar okontrollerat för akutsjukhusen inom flera landsting utan motsvarande ökning av vårdtjänster och behandlingar. Samtidigt är akutmottagningarna överfulla med långa väntetider som följd. Sjukhusen uppvisar en brist på vårdplatser och sjuksköterskor samtidigt som antalet läkare och sjuksköterskor per invånare är högre än någonsin. I en nyligen avslutad nordisk jämförelse av produktiviteten vid akutsjukhus uppvisar de svenska sjukhusen sämst resultat. Även om svensk sjukvård uppvisar goda resultat för kvalitet och behandlingsresultat kvarstår tidigare problem med bristande tillgänglighet och en låg produktivitet. Svensk sjukvård måste börja åtgärda produktivitets- och effektivitetsproblemen i den sektor där huvuddelen av resurserna läggs – det vill säga akutsjukhusen.

Den svenska hälso- och sjukvården har sedan landstingen instiftades dominerats av sjukhusvården. I jämförelse med andra europeiska länder har en stor andel av sjukvårdens resurser koncentrerats till sjukhusvård. Även i jämförelse med våra nordiska grannländer lägger vi en mindre andel av personal och resurser på primärvård och annan öppenvård utanför sjukhusen. Det innebär att vi lägger en större andel av våra resurser inom specialist- och sjukhusvård än andra länder. Frågan är om vi får ut mer av dessa resurser i form av fler vårdtjänster, behandlingar och kvalitet.

Vid en jämförelse av produktiviteten vid akutsjukhusen i de nordiska länderna uppvisar de svenska sjukhusen en genomgående lägre produktivitet. Studien har genomförts inom ett EU-projekt (EuroHOPE) i ett samarbete mellan Karolinska institutet, Frisch Center i Oslo, Institutet för hälsa och välfärd i Helsingfors och Syddansk universitet i Odense. Analyserna omfattar samtliga sjukhus och regioner i de fyra nordiska länderna och visar på ett stabilt mönster där de svenska akutsjukhusen uppvisar lägst produktivitet.

Studierna är unika såtillvida att till skillnad från tidigare studier av sjukhusproduktiviteten där prestationer som vårdtillfällen, vårddagar och besök använts, baseras dessa studier på data över vårdtillfällen grupperade efter jämförbara diagnosgrupper enligt det så kallade DRG-systemet. Det nordiska systemet med Nord-DRG ger möjligheter till mer rättvisa jämförelser av prestationer mellan sjukhusen.

Resultaten visar att det existerar stora variationer såväl inom som mellan de nordiska länderna. Resultaten är dock tydliga när det gäller rangordningen av mellan länderna. De finska sjukhusen uppvisar i samtliga analyser högst produktivitet, därefter följer Danmark och Norge, medan den svenska sjukhusvården hamnar längst ned. Här finns utrymme till produktivitetsförbättringar.

Resultaten gäller för såväl samtliga akutsjukhus som för en separat analys av universitetssjukhus. De svenska universitetssjukhusen förbättrar sin produktivitet något om prestationer inom utbildning och forskning inkluderas i analysen. Men även för universitetssjukhusen ligger Sverige i botten om endast behandlingar av patienter inkluderas i analysen.

Produktivitetsmätningar möts ofta med motargument som att resultaten är irrelevanta och inte mäter innehållet och resultaten av sjukvårdens verksamhet. En invändning är även att produktivitetsmätningar inte fångar upp kvalitetsaspekter. Framställandet av produktivitetsmätningar som icke ändamålsenliga och motsättningen mellan produktivitet och effektivitet bygger delvis på en bristande kunskap om de inbördes förhållandena mellan analyserna. Naturligtvis kan produktivitetsmätningar vara missledande om definitionen av tjänster som analyseras är bristfälliga eller att en

enhet uppvisar god produktivitet av en avvecklad behandling (till exempel operation av njursten – vilket i normalfallet över huvud taget inte ska opereras).

En hög effektivitet förutsätter emellertid en hög produktivitet. En effektiv vård förutsätter att den mest kostnadseffektiva behandlingen tillämpas. Det förutsätter emellertid även att varje deltjänst i en kostnadseffektiv behandling utförs med lägsta möjliga produktionskostnad. Effektivitet definieras traditionellt som graden av måluppfyllelse i förhållande till resursanvändning. Relationen till resursanvändning glöms ofta bort när effektiv vård och effektivitet diskuteras.

Kvalitetsaspekter saknas ofta i produktivitetsstudier. Att definiera kvalitetsmått för akutsjukhus är behäftat med en mängd problem. I den nordiska jämförelsen har i en senare studie produktivitetsutfallet jämförts med dödlighet 30 dagar efter utskrivning samt förekomst av återinskrivningar. Resultaten visade även för dessa kvalitetsindikatorer stora variationer inom länderna. Samtidigt fanns inget mönster som tyder på att hög produktivitet uppnåtts på bekostnad av låg kvalitet. Detta resultat stämmer även med flera andra internationella studier. Den låga produktiviteten vid de svenska akutsjukhusen förklarades inte heller av en högre kvalitet.

Bristande kostnadskontroll och mjuka budgetrestriktioner har varit återkommande problem för styrning av svenska akutsjukhus. Den refererade studien är naturligtvis inte oproblematisk och jämförelser mellan länder försvåras av skillnader i definitioner och praxis. De nordiska länderna har emellertid en likartad historia med offentlig finansiering och produktion av vården, en likartad struktur och vård av god kvalitet. Svensk hälso- och sjukvård har en lång tradition av att vara uppbyggt kring sjukhus med akutmottagningar och där primärvården i huvudsak bedrivs under kontorstid. Att acceptera fortsatta kostnadsöverskridande av sjukhusens budgetar och fördela mer resurser till sjukhusen är i bästa fall en lösning på kort sikt. På längre sikt måste åtgärder och styrinstrument sättas in som effektiviserar vården:

Utveckla mekanismer för att omfördela resurser. Om patienter i mindre utsträckning ska vårdas på akutsjukhus måste även personal och resurser omfördelas till primärvård och nätverkssjukvård. Om patienterna i större utsträckning ska vårdas utanför sjukhusen, men personalen och resurser blir kvar där, kommer produktivitetsproblemen att förvärras.

En översyn av bemanning och organisation av olika yrkesgrupper inom sjukhusen. Det är uppenbart att sjukhusen har brist på sjuksköterskor som leder till otillräckligt antal vårdplatser samtidigt som patientunderlaget för vissa läkargrupper är för litet.

En utveckling av vårdvalet inom primär-vården. I nuläget den kanske mest framgångs-rika reformen, där tillgängligheten och valfriheten ökat för patienterna med en kontrollerad ökning av kostnaderna. Ett problem är emellertid att ökningen av besöken i primärvården inte avlastat akutsjukhusen samtidigt som många åkommor vid sjukhusens mottagningar kunnat tas om hand av vårdcentralerna.

Clas Rehnberg, professor i hälsoekonomi, Karolinska Institutet “

“ Id-kontroller flaskhals för asylsökande

TISDAG 7 JULI 2015

Tiotusentals asylärenden från fjolåret har lagts på hög i väntan på att Migrationsverket ska granska id-handlingarna.
– De kan inte komma i gång med sina liv, -säger en handläggare.

På Migrationsverkets id-enhet i Solna granskas alla id-handlingar som asylsökande i Sverige lämnar in. Det kan handla om pass, id-kort eller andra papper som verifierar den asylsökandes ursprung.

Förra året skickades drygt 60 000 handlingar till enheten, och 6–7 procent av dessa visade sig vara falska. Förfalskningarna lämnas då över till polis och åklagare som får avgöra huruvida man ska väcka åtal.

Id-enheten har vuxit snabbt de senaste åren. Vid starten 2009 hade enheten åtta anställda. Men då granskades långt ifrån alla id-handlingar. Bara i de fall då asylhandläggaren misstänkte att något inte stod rätt till kopplades id-enheten in, det vill säga i drygt 800 fall. I drygt en tredjedel av fallen visade sig handläggaren ha fog för sitt tvivel då handlingarna faktiskt var falska.

År 2012 beslutade Migrationsverket att starta ett pilotprojekt där alla inkommande id-handlingar skulle sättas under lupp. Syftet var bland annat att hitta fler falska handlingar. Projektet utvärderades och 2014 infördes systemet permanent.

I dag jobbar ett 70-tal experter med att syna id-handlingarna med hjälp av mikroskop och annan teknisk utrustning. Migrationsverkets eget CSI, som enheten ibland kallas, -enligt enhetschefen Jan Westmar.

Men det finns inget som tyder på att andelen förfalskade id-handlingar ökat. Visserligen upptäcker man ett större antal förfalskningar i dag jämfört med tidigare år. Men samtidigt har antalet asylsökande blivit betydligt fler.

– Enligt min uppfattning har -andelen förfalskningar legat ganska konstant, säger Jan Westmar, chef på id-enheten.

Samtidigt har den växande byråkratin, följt av att alla id-handlingar numera granskas, medfört att asylsökande fastnar i systemet och får vänta upp till ett år på sitt uppehållstillstånd.

Redan när den asylsökande skrivs in på Migrationsverket kan det dröja upp till sex månader innan utredningen inleds eftersom myndighetens handläggare inte hinner med. Men detta är alltså inte den enda flaskhalsen. Även id-enheten har halkat efter på grund av att antalet asylsökande har ökat de senaste åren. I juni månad handlade det om drygt 15 000 ärenden från 2014, då enbart räknat syrier och statslösa, som låg på hög i väntan på att kontrolleras på id-enheten i Solna.

– Det blir långa väntetider, även för de ärenden som inte är svår-utredda. Vi kan inte skriva något beslut förrän vi fått godkännande från id-enheten att handlingarna ser okej ut, säger en asylhandläggare som vill vara anonym.

Samma handläggare berättar om en person som sökte asyl i Sverige i juli 2014 som fortfarande väntar på sitt uppehållstillstånd eftersom handläggaren inte fått något klartecken från id-enheten.

– Många asylsökande är frustrerade. Utan uppehållstillstånd kan de varken ta hit sina anhöriga eller börja läsa svenska. De kan inte komma i gång med sina liv helt enkelt.

Enhetschefen Jan Westmar medger att man ”inte legat i takt med handläggarna”, vilket medfört att många ärenden fördröjts. I mitten av juni meddelade id-enheten att man skulle börja beta av de ärenden som blivit liggande. Ambitionen är att fjolårets handlingar ska vara färdiggranskade i september.

Samtidigt planerar Migrationsverket att starta granskningsenheter på andra håll i landet för att få ett bättre flöde.

– Förhoppningsvis rullar det på bättre i höst, säger Jan Westmar.

Nina Brevinge

nina.brevinge@dn.se

Källa: Migrationsverket

Fakta

Det finns tre nivåer på handlingar som id-enheten dömer som falska

Den första nivån är en helförfalskning, som -innebär att passet är förfalskat från grunden.

Den andra nivån innebär att någon har gjort ingrepp i id-handlingen, till exempel ändrat siffrorna i födelsetalen.

Den tredje nivån innebär att det saknas en eller flera sidor i passet. Passet bedöms då som falskt eftersom det kan bero på att någon har rivit ut en sida som till exempel visar att man har uppehållstillstånd i ett annat land.

6 procent bedöms som falska

År 2014 inkom 58 207 handlingar till id-enheten, varav 36 017 kunde bedömas. 6 procent bedömdes som falska. Det som inte har bedömts är sådana handlingar som inkommit till oss men som inte är av sådan beskaffenhet att de ska granskas (till exempel kopia av pass eller liknande).

Så många söker asyl i Sverige
2014: 81 301 personer.

Januari–juni 2015: 28 967 personer.

Avgjorda asylärenden januari– juni 2015: 26 163 varav 13 741 har fått uppehållstillstånd.

Genomsnittlig handläggningstid 2015: 200 dagar. “

“ De har väntat på besked i månader

TISDAG 7 JULI 2015

Achraf och Karam är två av de syrier som väntat långt över ett halvår på att få uppehållstillstånd.

Tio månader. Så länge har 32-årige Achraf varit i Sverige utan uppehållstillstånd. Han flydde hit från Syrien, via Libanon, och kom till Stockholm den 10 september förra året.

I november fick han träffa en handläggare från Migrationsverket för ett första samtal. Han lämnade sina id-handlingar till handläggaren och började berätta sin historia. Att han kom från staden al-Hasakah i nordöstra Syrien, där han bodde med sina föräldrar. Han hade egen firma. Föräldrarna började bli gamla så det var Achraf som ordnade med allt. Han hjälpte dem med -hyran, mat och hushållssysslor. Hans tre bröder hade redan flytt till Sverige och till slut, när Achraf lyckats spara ihop tillräckligt mycket pengar för att kunna betala en smugglare, flydde han också.

Ett halvår senare, i maj, fick Achraf komma på ett nytt möte på Migrationsverket. Handläggaren förklarade att utredningen var klar, men att det skulle dröja innan Achraf skulle få sitt uppehållstillstånd. Myndighetens id-enhet hade nämligen inte bekräftat att id-handlingarna var korrekta – trots att det gått åtta månader sedan Achraf lämnade in sitt id-kort.

Till en början ringde Achraf var och varannan dag till Migrationsverket. Hade handläggaren fått bekräftelsen ännu? Nu ringer han inte längre, det känns lönlöst.

– Jag förstår inte varför det dröjer så länge. Jag vill börja jobba och lära mig svenska. Men utan uppehållstillstånd kan jag inte göra någonting. Jag bara går och väntar.

I slutet av juni gick IS till attack mot al-Hasakah och FN uppskattar att omkring 60 000 människor har tvingats fly sina hem. Totalt räknar FN med att 200 000 kan komma att lämna staden, det vill säga större delen av befolkningen.

– Jag är jätteorolig för mina föräldrar. Ska jag låta dem dö i kriget eller hjälpa dem att fly till ett annat land? De klarar sig inte själva, säger han.

48-åriga Karam från Aleppo i Syrien har väntat i nio månader på sitt uppehållstillstånd. Liksom Achraf betalade han en smugglare som tog honom till Sverige i höstas. Kvar i Syrien har han sin fru och sina två barn. Hans 14-årige son, som blivit skottskadad i axeln, mår allt sämre. Sonen är orolig, -säger att han är rädd för att bli skjuten igen.

– Det är svårt att leva i fred när ens familj lever i krig. Och utan uppehållstillstånd kan inte min -familj komma hit, säger Karam.

Han förklarar att osäkerheten är det värsta.

Utredningen är klar sedan flera månader tillbaka. Men liksom för Achraf, dröjer beslutet eftersom handläggaren inte fått klartecken från id-enheten.
– Jag förstår att Migrationsverket har mycket att göra. Men att det tar så här lång tid är inte okej, säger Karam.

Nina Brevinge nina.brevinge@dn.se “

“ Pensionsjätte: Nya sparformer behövs

TISDAG 7 JULI 2015

Starta en ny form av pensionsförsäkring och gör det möjligt att sätta in egna pengar i premie- och tjänstepensionen. Det är Folksams förslag för att motverka att svenskarna får lägre pension.

I en ny granskning av pensionssystemet varnar pensionsjätten Folksam för flera negativa trender till följd av att möjligheten att göra skatteavdrag för privat pensionssparande tas bort. En trend är att den statliga allmänna pensionen minskar i förhållande till slut-lönen. En annan är att färre har tjänstepension som skyddsnät.

– Fortsätter det här så kan det bli ett besvärligt läge, säger Håkan Svärdman, välfärdsanalytiker på Folksam.

Enligt bolagets beräkningar kommer de som är födda 1995 att få 43 procent av sin slutlön från den allmänna pensionen om de jobbar tills de är 65 år. För dem som är födda 1948 ger pensionen 51 procent av slut-lönen.

– Ambitionen när systemet infördes var att pensionen skulle ligga på 62 procent, säger Håkan Svärdman.

I dag har 93 procent av de nyblivna pensionärerna tjänstepension. Men Folksam menar att det finns tydliga indikationer på att andelen minskar i framtiden.

Andelen löntagare med kollektivavtal, och därmed tjänstepension, minskade från 94 till 89 procent -under perioden 1994–2013. Trenden förstärks också, menar Folksam, av att fler är företagare, att fler jobbar i andra länder och att det finns 414 000 människor som är arbetslösa.

– Många av dessa människor saknar ofta ett tillfredställande pensionssparande för att kompensera att de saknar tjänstepension, säger Håkan Svärdman.

Folksam kastar nu in flera förslag för att motverka den negativa trenden. En är en ny sparform i form av en pensionsförsäkring. Den ska ha samma avkastningsskatt som inom tjänstepensionen, 15 procent, och utbetalningarna ska vara skattefria. Pensionen från försäkringen måste tas ut under minst tio år.

Ett annat förslag är att svenskarna ska få möjlighet att sätta in egna pengar i det statliga premie-pensionssystemet eller i tjänstepensionen för dem som har det. Enligt det här förslaget ska det också gå att få en viss skattereduktion på premieinsättningarna.

– Det är mer fördelaktigt för dem med lägre inkomster än det tidigare avdragsgilla pensionssparandet. Dessutom behöver man inte öppna ett nytt konto för att börja spara, menar Håkan Svärdman.

Folksam menar att de här lösningarna skulle kunna ge en anställd född 1990 en total pension på 70 procent av slutlönen i pension mot 43 procent utan ett sparande.

Från och med i år sänktes möjligheten att göra avdrag för privat pensionssparande från 12 000 kronor per år till 1 800 kronor och nästa år tas möjligheten till avdrag bort helt.

I stället hänvisar politikerna till sparformen investeringssparkonto, ISK. Löneväxling där anställda avstår högre lön mot att få högre pensionsavsättningar är ett annat tips i debatten.

Håkan Svärdman menar att det inte är något fel på de här alternativen, men att för ISK finns risken att sparare tar ut pengar innan det är dags för pension.

– Och löneväxlingen är inte fördelaktig för dem som tjänar under 38 000 kronor i månaden, säger Håkan Svärdman.

Förslagen kostar dock en del för staten och för närvarande är regeringen knappast intresserad av ökade kostnader. Folksam menar dock att förslagen ska vara kostnads-neutrala på längre sikt.

– Staten får ökade inkomster via avkastningsskatten och minskade kostnader för bostadstillägget när pensionsinkomsterna ökar, menar Håkan Svärdman.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Fakta. Pension i flera delar

Den allmänna pensionen som betalas av staten består av inkomstpensionen, som är den större delen, och premiepensionen, som är en mindre del. Den som har liten eller ingen inkomstgrundad pension kan få garantipension.

Tjänstepensionen är den del som kommer från arbetsgivaren. Den som har kollektiv-avtal får alltid tjänstepension, men det förekommer att arbetsgivare har andra pensionslösningar.

Privat sparande måste den enskilda medborgaren själv ta hand om. Tidigare har det gått att få avdrag för privat pensionssparande men det är på väg att fasas ut. I stället rekommenderar politiker och experter den några år gamla sparformen investeringssparkonto, ISK, för den sortens sparande. “

“ Nya regler ska ge bättre villkor för bärplockare

TISDAG 7 JULI 2015

Nya riktlinjer ska bidra till bättre villkor för bärplockarna. Men frågan är om det räcker för att förhindra att plockarna -utnyttjas.

Kommersiell bärplockning har kantats av skandaler de senaste åren. Bärplockare har lurats på pengar och arbetat under odrägliga förhållanden. Därför har nu Svensk Dagligvaruhandel och Livsmedelsföretagen tagit fram riktlinjer för bäruppköpen i syfte att förbättra situationen för plockarna.

Riktlinjerna omfattar EU-medborgare som plockar bär i Sverige – alltså inte exempelvis de thailändska bärplockare som är anställda via bemanningsföretag.

Bland annat ska bäruppköparen informera bärplockarna om att de har rätt att sälja sina bär till alla bäruppköpare och att ingen har rätt att styra över deras arbetstider.

Bäruppköparen ska i sin tur -garantera att de inte deltagit i rekryteringen av plockarna eller på annat sätt styr över deras arbete.

För att se till att bäruppköpen följer riktlinjerna ska branschorganisationerna genomföra kontroller. Men det kommer bara att ske i de fall då någon, en kommun, kon-kurrent eller privatperson, fattat misstanke om att något inte står rätt till.

– Om man är en seriös aktör ska man följa de här riktlinjerna. Vi tycker det är viktigt att företagen tar sitt ansvar så att inte bärplockarna utnyttjas, säger Marie Söderqvist, vd för Livsmedelsföretagen.

Mats Hansson, ombudsman på Kommunal och expert på bär-branschen, har inte hunnit läsa riktlinjerna men tycker initiativet är bra.

– Men troligtvis är det inte tillräckligt. De riktiga skojarna är inte lätta att komma åt.

Nina Brevinge nina.brevinge@dn.se

Fakta.
Bäruppköparen ska sätta upp anslag med bland annat följande information:
Bären ska vara egenhändigt plockade.

Plockarna får sälja sina bär till vilken bäruppköpare de vill.

Om plockarna vill tälta i skogen mer än tre nätter krävs tillstånd från mark-ägaren.
Bärplockarna ska identifiera sig med födelsenummer, passnummer eller ID-kort.
DN “

“ Så ska stan byggas både snabbt och bra

TISDAG 7 JULI 2015

Ett nätverk av samhällsbyggare ska bildas för att lyfta kvaliteten på de nya bostadsområden och hundratusentals bostäder som i snabb takt ska byggas i Stockholm och andra storstäder. Initiativtagarna anser att det går att bygga med kvalitet även om det går fort.

Den kanske viktigaste framtidsfrågan i Stockholm och många andra svenska städer är att få fart på bostadsbyggandet. Det pågår ständiga diskussioner och debatter – inte minst under den nyss avslutade Almedalsveckan – om hur det ska gå att bygga snabbt och så rationellt att hyror eller bostadsrätts-priser inte blir orimligt höga.

Samtidigt finns en stark oro bland arkitekter, byggherrar och bostadsforskare för att en hög byggtakt kan innebära nya så kallade miljon-programsproblem med hus i rader som ser likadana ut och bostäder av låg kvalitet.

Därför lanserar Utopia arkitekter och Göran Cars, professor i samhällsplanering vid KTH, ”Nätverket för värdeskapande samhällsbyggande”.

Göran Cars har under de senaste åren även varit samhällsutvecklare i den stora processen att flytta hela Kiruna. Han är säker på att det går att bygga både snabbt och mycket utan att det behöver bli bristande kvalitet och misstänker att det snarare är förlegade synsätt och stelbent arbetssätt som ligger bakom dåliga bostäder och bostadsområden med stora brister.

Emma Jonsteg är vd för Utopia arkitekter och aktiv i debatten om bra stadsmiljöer och stadsutveckling med kvalitet. Hon tror att mer samarbete och ett planarbete där man inte uppfinner hjulet varje gång är nödvändigt om det som byggs ska hålla hög kvalitet.

– Det finns väldigt många fina -visioner och mål. Men det finns inte lika mycket beskrivet om hur vi ska nå de fina målen, säger Emma Jonsteg.

Hon tror att nätverket behövs för att arkitekter, politiker, byggherrar, samhällsplanerare och forskare ska kunna lära sig av varandras framgångar och missräkningar.

– Om till exempel en kommun kommer på en bra metod att få fram bra bostadsområden behöver ju inte alla andra kommuner hitta på egna metoder, säger Emma Jonsteg.

I höst ska nätverket börja sitt arbete på allvar. Emma Jonsteg påpekar att intresset är stort redan nu och många aktörer i samhällsbyggandet har redan deklarerat att de kommer att vara med.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se

Fakta. Goda exempel

Det finns goda exempel på stadsbyggande med kvalitet. Emma Jonsteg, vd för Utopia arkitekter, lyfter fram två:

Upplands Väsby kommun har skapat ett poängsystem för att bedöma planerade bostäder – där markpriset sänks för projekt som når höga poäng.

Uppsala kommun bestämde ett fast markpris för bostadskvarter i Södra Rosendal där arkitektoniska värden och andra kvaliteter i bostäderna och området avgjorde vem som skulle få bygga.”

Dagens Epstein: Hur tänker ni egentligen?

TISDAG 7 JULI 2015

Plasttallrikar, buteljer, plastpåsar, tomma cigarrett-paket, champagnekorkar, pappersmuggar och allt möjligt skräp ligger och flyter vid kajerna intill Kornhamnstorg och Mälartorget. Det är inget nytt. Det brukar det göra trots att jag vet att staden rensar stränderna med jämna mellanrum. Det jag undrar är hur de människor tänker som kastar sina sopor direkt i sjön från båtar eller kajer. Någon som vet?

Lars Epstein

lars.epstein@dn.se “

“ Bland myter och fakta

ONSDAG 8 JULI 2015

Det är uppenbart inte bara sjukskrivningskurvorna som går i cykler. Det gör också -berättelserna om vår tids sjuklighet.

Karin Johannisson, professor i idé- och lärdomshistoria, har i artiklar och böcker redogjort för kultursjukdomarnas livscykel och kulturella epidemiologi. I Läkartidningen (nr 44, 2008) gör hon ett historiskt svep och förklarar hur kultursjukdomarna behöver samspela med samtidens hotbilder för att bli framgångsrika.

Filmen Kinasyndromet, med Jane Fonda i en av huvudrollerna, gick upp på biograferna 1979. Samma år inträffade kärnkraftsolyckan i Harrisburg. Miljödebatten var omfattande och känslosam. Miljöpartiet bildades i -Sverige 1981. Sju år senare valde svenska folket in det gröna partiet i riks-dagen. Däremellan hade vi Tjernobyl.

Kanske är det därför inte konstigt att 1980-talets kultursjukdomar hämtade sin näring från strålning, förgiftning -eller skadliga ämnen. Karin Johannisson listar de stora: kvicksilverförgiftning, el- och bildskärmsallergi, multipel kemisk överkänslighet, sjukahussyndromet.

1990 var problemet för många kronisk värk. Och nu hittades inte förklaringarna i miljöförstöringar utan i arbetsmiljön. 2000-talets sjukdomsbild, skriver Johannisson, är kopplad till prestationskulturen. Således dominerar utmattningsdepression och andra trötthetstillstånd.

Karin Johannisson redogör för smittsamhet och spridningsmekanismer. En sjukdom brukar uppmärksammas på allvar först när personer från prestigefulla och manligt dominerade branscher drabbas. Omvänt tappar den i anseende och betydelse när kvinnor, lågutbildade, arbetslösa och invandrare blir överrepresenterade.

Den som tittar i pressarkiven över hur utbrändhet beskrevs initialt kan inte undgå att se hur fenomenet beskrevs som något utifrån kommande som drabbade de duktigaste medarbetarna. Påståenden om att ”bara den som brunnit kan brännas ut” florerade – trots att ingen egentligen visste varför vissa insjuknade och andra inte. Diagnosen blev ett slags tapperhetsmedalj.

Sedan började forskningsresultat och statistikgenomgångar trilla in. Och där gavs det växande psykiska lidandet i huvudsak andra orsaker. Som dålig psykosocial arbetsmiljö eller arbetslöshet, låg kontroll och egenmakt, liten belöning i förhållande till upplevd ansträngning, dåligt stöd, osäkerhet i anställningsvillkor och boendeort och lokal ”sjukskrivningskultur”.

Men i medierna dominerar fort-farande bilden av den högpresterande, självuppoffrande arbetsnarkomanen. I P1:s ”Kropp och själ” tecknades nyligen bilden av utbrända som arbetar lite hårdare än andra. En läkare säger i programmet att patienterna ofta är ambitiösa, högpresterande, högskoleutbildade med intellektuella arbeten. De två förstnämnda egenskaperna är subjektiva bedömningar. De två senare är mätbara. Och felaktiga utifrån nationell statistik.

Försäkringskassan visar i en studie (Socialförsäkringsrapport 2014:14) att det är personer som på många sätt har det sämst som löper störst risk att sjukskrivas av psykiska skäl. Här hittas större andel arbetslösa än i någon av de andra diagnosgrupperna. Låg utbildning ökar risken och det gör också inkomster under medianinkomsten på 280 000 kronor om året.

Inkomst över medianen minskar risken linjärt. Hög utbildning kan i sig ha positiva effekter och samvarierar generellt med en lägre belastning av negativa livsstilsfaktorer som kost, motion, rökning och användning av alkohol.

I tisdagens morgoneko följde ännu en nyhet på temat heroisk självbild kontra sjukdomsbild. Det finns, enligt forskare, en koppling mellan dåligt samvete och utbrändhet. Hur det dåliga samvetet har mätts framgår inte av inslaget. Men det finns knappast något annat sätt att mäta det än att låta individen själv skatta det. Det har alltså samma objektiva värde som andra -subjektiva beskrivningar en person har av sig själv och sin arbetsprestation.

Vad har dessa hjältebeskrivningar för syfte? Lidandet är reellt och inte blir det mindre av att det heroiseras. Det är kvinnor inom offentlig sektor, med dåliga chefer, dåligt stöd, dålig lön och dålig arbetsmiljö, som löper störst risk att bli sjukskrivna. Problemet ligger i fastlåsningen och maktlösheten – hur man än väljer att etikettera lidandet. Ge dem fler arbetsgivare att välja på så att de själva kan återta makten över sina liv. I bästa fall kan mer konkurrens om arbetstagarna tvinga kommuner och landsting att bli bättre arbetsgivare.

DN

I medierna dominerar fortfarande bilden av den högpresterande, självuppoffrande arbetsnarkomanen. “

“ Fridolin har glömt de nyanlända

ONSDAG 8 JULI 2015

Nyanlända har ofta svårt att klara godkända betyg. Med den politik som förs nu kommer det inte att ändras.

Att det kommer många asylsökande till Sverige är vid det här laget känt. De -senaste tre åren har 180 000 personer sökt skydd och i år väntas -ytterligare 80 000. Ungefär en femtedel av dessa är i skolåldern.

Enligt uppgift till DN tidigare i veckan väntas Migrationsverket skriva upp prognoserna för hur många av dessa som är ensamkommande flyktingbarn. Uppemot 12 000 tros komma 2015, att jämföra med de 398 som kom för tio år sedan.

Detta ställer helt nya krav på svenska skolor. Alla barn i Sverige – även asylsökande och papperslösa – har rätt att gå i skolan.

En rad mycket dystra granskningar från Skolinspektionen visar att den goda viljan finns för att ge asylsökande och nyanlända en bra utbildning. Men inte kunskapen. Och definitivt inte strukturen.

I stället skjuts det vilt från höften runt om i landets kommunhus. Och inte nödvändigtvis för att det är vad man vill. Men för att det saknas alternativ.

I en skrivelse från Skolverket går det att läsa att kommuner gärna får ta fram riktlinjer för mottagandet av nyanlända och att skolorna borde ordna rutiner. Men några krav finns inte. Och vad dessa ska innehålla? Ja, det är upp till var och en att besluta om.

Rikspolitikerna har helt enkelt lämnat skolorna och de nyanlända eleverna att klara sig bäst de kan.

Pengar i all ära, vad som behövs är vägledning och struktur. Sedan ett riksdagsbeslut i våras ska nyanländas kunskaper kartläggas innan utbildningen planeras. I övrigt saknas instruktioner.

Inspektionens granskningar visar att detta resulterar i att ”skolorna generellt saknar strukturer, samverkan och ledning” och att kvaliteten på under-visningen varierar dramatiskt.

I och med det finns alla möjligheter för enstaka skolor att på eget bevåg – då ofta tack vare enstaka lärares hjälteinsatser – bedriva en utmärkt verksamhet. Men den oundvikliga andra sidan av myntet är att det inte heller finns någon botten på lägstanivån.

Fyra av fem nyanlända elever går ut nian utan godkända betyg.

Listan på bristerna som framkommer i myndigheternas granskningar kan göras lång. Men den röda tråden är den obrydda låt gå-attityden som bara tycks drabba just denna elevgrupp.

För vilka andra barn skulle en sådan oseriös hantering accepteras?

När Skolinspektionen frågar kommunerna respektive Migrationsverket hur många asylsökande i skolåldern som bor i vardera kommunen ger de inte ens i närheten av samma svar. En indikator på hur slarvigt just detta sköts och ett arv som Jan Björklund (FP) har anledning att besväras av.

Med det sagt: detta är inte lätt. En ökad invandring ställer höga krav på utbildningsväsendet. Asylsökande som börjar skolan i en kommun flyttar inte sällan till en annan när beslutet om permanent uppehållstillstånd kommer. Ofta vet inte kommunerna förrän kort inpå att det väntas nya asylsökande till skolorna vilket gör planeringen svår.

Dessutom går eleverna ofta bara några få år i skolan innan de ska ta examen.

Men att förutsättningarna är tuffa är inte en anledning att dumpa allt ansvar på kommuner och enskilda skolor att lösa situationen bäst de kan.

Om skolorna ska klara sina uppdrag måste de också få förutsättningar. Lärare kan inte ensamma behöva dra lasset.

I stället för att passivt se på medan en växande kull nyanlända elever går ut utan godkända betyg är det hög tid att skapa tydliga nationella riktlinjer.

Att alla elever inte klarar skolan är en sak. Att ansvariga politiker inte ens har gjort ett seriöst försök för att ändra på det är långt värre.

Utbildningsminister Gustav Fridolin (MP) meddelade senast i Almedalen att han vill föra över mer pengar till skolor som har det tufft. Men så länge han inte också är beredd att ge skolorna verktyg för hur de ska användas kommer de knappast göra någon större skillnad. Åtminstone inte för de här eleverna.

Det är dags för vår utbildningsminister att ta över det tunga ansvar som just nu vilar på enskilda lärares axlar och se till att dessa elever får en chans till en bra start i Sverige. För att tuffa på med dagens passiva ”hoppas allt löser sig”-attityd är inte hållbart.

Amanda Björkman

amanda.bjorkman@dn.se

För vilka andra barn skulle en sådan -oseriös hantering accepteras? “

”Hela samhället måste arbeta mot organiserad brottslighet”

ONSDAG 8 JULI 2015

“ Ny strategi behövs. Svartarbete, blufföretag och bidragsbedrägerier är stora -inkomstkällor för den organiserade brottsligheten. Domstolsprocesserna binder upp resurser under lång tid. Både kommuner, företag och allmänheten kan bidra till att -upptäcka och stoppa brottsligheten i ett tidigt skede, skriver tre forskare vid Brå.

Samhället lägger ner stora resurser på att bekämpa organiserad brottslighet. Polisen har bildat särskilda aktionsgrupper och en rad myndigheter samverkar i Operativa rådet och regionala underrättelsecentra. Ett resultat av dessa satsningar är omfattande förundersökningar som leder till utdragna rättegångar. Åklagare och domstolar binds upp i månader. Kostnaderna för offentliga försvarare skenar.

När brottsligheten tar sig organiserade former där många personer är inblandande med olika uppgifter, blir det särskilt svårt för polis och åklagare att bevisa var och ens delaktighet i den kriminella verksamheten. Med andra ord finns en gräns för vad brottsbekämpningen mäktar med. Det behövs en förnyad strategi mot organiserad brottslighet. Denna gång med ett stort mått av brottsförebyggande inslag. Det är särskilt viktigt med hänsyn till de utmaningar samhället står inför.

Givetvis saknas inte förebyggande inslag i myndigheters och kommuners arbete, men dessa initiativ sker ofta lokalt och långt ifrån en tydlig nationell satsning. En sammanhållen strategi från regering och riksdag saknas.

Under de senaste tjugo åren har vi sett en markant ökning av kriminella grupperingar. Dessa skapar mycket oro i lokalsamhället, utmanar myndigheternas och det etablerade samhällets legitimitet samt är en viktig förklaring till storstädernas alla skjutningar.

På vissa mindre områden går det att ifrågasätta om samhället lyckats med den grundläggande uppgiften att utöva kontroll i syfte att skapa trygghet. Polis och räddningstjänst möter stenkastning, beskjutna brottsoffer samarbetar inte med polisen och vittnen träder inte fram. Poliser med inblick i dessa områden talar till och med om ett parallellsamhälle där tvistlösning och penningutlåning hanteras vid sidan av Svea rikes lag.

I skuggan av grupperingar och deras utmanande frammarsch sker en parallell utveckling inom organiserad brottslighet. I det tysta registreras eller förvärvas företag som används som brottsverktyg. Ett företag är nödvändigt för att kunna lura till sig de beloppsmässigt största stöden från Bidrags-Sverige i form av till exempel Länsstyrelsens lönegaranti, stöd från Arbetsförmedlingen och assistansersättning från Försäkringskassan. Det handlar om omfattande bidragsbedrägerier som vi beskrivit i Brå-rapporten ”Intyget som dörröppnare till välfärdssystemen”. Företag används också som front för bedrägerier, en brottslighet som kraftigt ökar i kriminalstatistiken.

1. Svartarbete, välfärdsbrott och offentlig upphandling. Varje år omsätter offentlig upphandling 600 miljarder kronor. Åtskilliga branscher som har problem med svartarbete är leverantörer till stat och kommun. Det gäller till exempel bygg- och anläggningsbranschen, städning och yrkestrafik. Ett viktigt brottsförebyggande steg är att den offentliga sektorn blir mer försiktig med vilka man gör affärer med.

Organiserat svartarbete kombineras med de nyss nämnda bedrägerierna mot olika ersättnings- och bidragssystem. En personlig assistent arbetar bara på pappret och använder i stället tiden till svartarbete. Den som är arbetslös kan arbeta svart, men för att kvalificera sig för a-kassa konstrueras en anställning med lön och arbetsgivaravgifter. Mycket kan göras för att öka kontrollen mot välfärdsbrotten.

2. Köparna har glömts bort. Kännetecknande för organiserad brottslighet är att kriminella entreprenörer tillgodoser en efterfrågan på olagliga, ”skattefria” och skamfyllda varor och tjänster. Det är allt från stöldgods till dopningspreparat eller sexuella tjänster. En viktig grupp vars brottsförebyggande potential hittills inte har utnyttjats tillräckligt är köparna av dessa varor och tjänster. Köparna är i hög grad vanliga människor och företag.

Människor vill gärna fynda och göra en god affär, men knappast göda organiserad brottslighet. Svårigheten är dock att känna igen brottslighetens långa tentakler. Hemsidor med nätdroger framstås komma från riktiga företag och illegal tobak finns att köpa i kvartersbutiken. Svart arbetskraft smälter in på vilken arbetsplats som helst. Varor och tjänster ”tvättas” därför genom att ingå i vad som uppfattas som normala sammanhang. Kunskapen behöver därför öka om vilka uttryck organiserad brottslighet tar sig. På det sättet kan fler konsumenter ställa obekväma frågor, tipsa myndigheter och säga nej.

3. Bryt tystnaden. För att kunna utreda vissa former av organiserad brottslighet krävs ett informationsflöde från både brottsoffer och vittnen. Kriminella grupperingarnas uppbyggda skrämselkapital får till följd att somliga är rädda för att vända sig till polisen och i vissa områden är förtroendet för polisen även lågt. En viktig brottsförebyggande åtgärd är därför att öka både trygghet och förtroendet för polisen i dessa områden. Ett centralt verktyg som redan har börjat införas av polisen är medborgardialog, där polisen förväntas ta medborgarnas upplevda problem på allvar. Medborgardialog kan vara ett första steg i rätt riktning om den utförs med kvalitet men det krävs dessutom en långsiktig och uthållig strategi för att bryta den tystnadskultur som är på väg att utvecklas.

4. Administrativa åtgärder. Gärningspersoner inom organiserad brottslighet har som nyss beskrivits sett fördelar med att använda företag som brottsverktyg. Med företag möter gärningspersonerna väsentligt fler kontaktytor som kommun och länsstyrelse, Skatteverket, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Ett administrativt vapen att är införa tillståndskrav för fler verksamheter än vad som nu är fallet. För att få tillstånd kontrolleras ledande personer i företaget i kriminalregister och krav ställs på erfarenhet och kunnande.

Efter flera års ambitiösa satsningar har brottsbekämpningen mot organiserad brottslighet hittat sina former. Det är nu dags för att lägga ut ett brottsförebyggande spår för att samhällets samlade resurser kan tas i anspråk för att motverka organiserad brottslighet.

Lars Korsell

Johanna Skinnari

Daniel Vesterhav

Författarna forskar om organiserad brottslighet på Brottsförebyggande rådet (Brå) “

“ Hundratals tog farväl av Lisa Holm

ONSDAG 8 JULI 2015

Säters kyrka var fylld och utanför hade hundratals människor samlats för att ta ett sista farväl av mördade Lisa Holm. Familjen hade ordnat så att alla som inte fick plats i kyrkan kunde följa ceremonin utanför.

Säters kyrka ligger i en idyllisk landsbygd, någon mil utanför Skövdes tätort. Efter önskemål från Lisa Holms familj hade en stor skärm satts upp med musiken som spelades och en stor bild på Lisa Holm. Den lilla medeltida kyrkan räckte inte till och det var flera hundra som följde ceremonin från utsidan.

– Det finns en mörk bakgrund till att vi tar farväl till Lisa i dag och det har förstås bidragit till att så många har kommit hit, sade kyrkoherde Bengt A Gustavsson från norra Billinges pastorat.

Officianten, komminister Lasse Tullberg, berättade om de ljusa minnena från Lisa Holms liv. Bara ett kort ögonblick kom han in på hennes tragiska död:

– I Blomberg sticker ondskan plötsligt fram sitt fula tryne.

Under ceremonin spelades -musik som ”Tears in heaven” och ”If I die young”.

Familjen har i en intervju förklarat att de nu bävar för fortsättningen, det rättsliga efterspelet och en kommande rättegång.

Efter att en 35-årig man nu är häktad på sannolika skäl för mordet så kan det dröja innan utredningen är klar. Det är fort-farande oklart exakt vilka bevis som finns mot mannen.

Åklagaren har talat om tekniska bevis, men det är oklart hur starkt dessa binder mannen vid själva brottet. Mannen nekar bestämt till att ha något med mordet att göra och överklagade häktningen. Men i fredags beslutade Göta hovrätt att han ska vara fortsatt häktad.

17-åriga Lisa Holm hittades mördad den 12 juni efter att ha varit saknad i fem dagar. På tisdagen begravdes hon.

Stefan Lisinski

stefan.lisinski@dn.se
Fakta.
Lisa Holms försvinnande

7 juni: 17-åriga Lisa Holm försvinner när efter jobbet på ett kafé vid Kinnekulle.

10 juni: Missing People sätts in i sökandet.

12 juni: Flickans döda kropp hittas i sök-området. “

“Allkrydda återkallas efter salmonellalarm

ONSDAG 8 JULI 2015

Ett salmonellautbrott som smittat över 140 svenskar misstänks komma från kryddmixen allkrydda. Det larmar Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten om, sedan smittan upptäckts hos tillverkarna Sevan och Iwi.

Företaget Sevan återkallar nu all allkrydda som sålts sedan oktober 2014 och man uppmanar kunder som har den hemma att slänga kryddblandningen.

– Man ska absolut inte konsumera den, säger Julia Kronlund, affärsenhetschef på Sevan.

Kryddmixen har tillverkats i en fabrik i Bosnien, och tidigare även i Serbien. Beslutet att återkalla den togs sedan Livsmedelsverket kontaktat Sevan.

– De har hittat en öppnad allkrydda från Sevan hos en av de personer som insjuknat, och sedan fått positivt svar för salmonella när de analyserat den. Nu ska vi undersöka om detta även finns i förslutna förpackningar och med andra bäst före-datum, säger Julia Kronlund.

Även allkrydda från märket Iwi har konstaterats innehålla salmonella, enligt Folkhälsomyndigheten. Men i det fallet är det ännu inte bekräftat att det rör sig om den salmonellatyp som ligger bakom det senaste utbrottet, Enteritidis typ 13A.

– Vi och Folkhälsomyndigheten arbetar just nu intensivt med detta och vi väntar på fler provsvar. Andra kryddor och fabrikat har testats, men innan vi går ut med fler rekommendationer måste vi säkert veta att smittan finns i förpackningarna, säger Jonas Toljander, mikrobiolog och riskvärderare på Livsmedelsverket.

Sedan i december förra året har minst 140 svenskar smittats i utbrottet, med fall i 17 av landets 21 län. Inte sedan 2007 har så många insjuknat i salmonella i Sverige.

Den geografiska spridningen har gjort det svårt att hitta smittkällan, men i juni kom ett genombrott efter ett stort utbrott på en restaurang på Öland. Mer än hälften av fallen – 82 av 140 – är i dag kopplade till restaurangen. Enligt Folkhälsomyndigheten är det också där salmonella nu bekräftats i allkrydda från Iwi.

– Det har hjälpt oss. Allkrydda nämns också av många andra som insjuknat i andra delar av landet. Inte av alla, det ska sägas, men det är ju inte omöjligt att de övriga fått i sig kryddmixen på restaurang, säger Marika Hjertqvist, epidemiolog på Folkhälsomyndigheten, till DN.

Rör det sig om allkrydda av fler fabrikat än Sevan och Iwi?

– Ja, det nämns fler märken. Vi har inte fått det bekräftat än, men det mesta tyder på att smittan kommer från dessa allkryddor. Det är olika grönsaker i den sortens kryddor, som palsternacka, morot, persilja, lök, selleri och dill, och det räcker med att någon av grönsakerna förorenats vid bevattning för att smittan ska ta sig in i kryddmixen, säger Marika Hjertqvist.

Provsvaren från restaurangen på Öland väntas vara helt klara på torsdag, enligt Folkhälsomyndigheten.

Erik de la Reguera erik.delareguera@dn.se

Fakta.
Källa: DN-TT

Utbrottet

Minst 140 personer har drabbats av Salmonella Enteritidis typ 13 A i Sverige sedan i december 2014. Enligt Folkhälsomyndigheten är det en relativt ovanlig salmonellatyp i Sverige, men bakterien är däremot vanlig i kyckling och ägg i andra delar av Europa.

De flesta som har drabbats har blivit vanligt magsjuka, men en del personer har blivit inlagda på sjukhus och någon har också fått blodförgiftning “

“Fler lockas att äta grönt när rätter byter plats på buffén

ONSDAG 8 JULI 2015

När frukt och grönsaker flyttades fram på buffébordet och köttet ställdes längre bak började lunchgästerna äta mer grönt. Metoden kallas ”nudging” och går ut på att locka människor att göra hållbara val.

– När vi ställde frukten längst fram på buffén började det gå åt dubbelt så mycket frukt som tidigare, säger Jessica Goldhahn, restaurangchef på Icas personalmatsal i Solna.

Det första som möter lunchgäster som kommer in i matsalen är en stor frukt- och grönsaksbuffé. Först frukt, sedan kommer snygga och fräscha uppläggningar av bland annat morötter, linser, potatis med jalapenos, allra sist kommer grönsalladen. Sedan den hamnade sist på bordet har åtgången halverats, så placeringen spelar stor roll för vad gästerna äter. Det gäller för allt utom morötterna, de äts lika mycket oavsett var de står.

– Jag har en teori om att det har med färgen att göra, säger Jessica Goldhahn.

Restaurangen drivs av Fazer som har 220 matställen i Sverige. Företaget arbetar medvetet för att få lunchgästerna att äta mer grönsaker

och mindre kött. Restaurangen i Solna ingår i ett pilotprojekt för det som kallas ”nudging”, puffa eller knuffa på svenska.

Enligt konceptet påverkar omedvetna faktorer som vanor, normer och signaler om omedelbar belöning människan mer än exempelvis prislappen när vi ska göra olika miljöval. Med små medel påverkas människor att göra hållbara val. Ett sätt är just hur maten placeras, och i några veckor har maträtterna fått flytta runt och få nya platser.

– När frukt och grönt kommer först på buffén tar de upp plats på tallriken och det blir mindre utrymme kvar för köttet. Gör man tvärtom blir det mindre plats för grönsakerna, säger Jessica Goldhahn.

I dag går det åt 10 procent mer grönsaker än innan projektet startades. Hur mycket mindre kött som går åt finns inte totalsiffror på. Men vissa dagar serveras köttet i portionsskålar och då blir det tydligt hur mycket mindre kött som äts.

– När vi serverar kött i skålar, -eller på små plankor som rymmer en portion så går det åt mellan 30 och 40 procent mindre kött än normalt, berättar Jessica Goldhahn.

Efter grönsakerna kommer ett värmebord med en vegetarisk rätt, i dag pasta med ugnsrostade grönsaker, en fiskrätt står vid ena sidan och allra längst bort finns bordet med kötträtten, i dag grillad fläskkotlett med palsternackskräm och sallad.

När DN är på besök verkar lunchgästerna ganska jämnt fördelade mellan den vegetariska rätten och kötträtten. Billy Ramström och Markus Kroon tar för sig av pastan med grönsaker, båda tycker att den nya ordningen är bra.

– Det är bra att man får upp ögonen för vegetarisk mat. Personligen äter jag inte mer grönt hemma, men däremot på jobbet, säger Billy Ramström.

Markus Kroon håller med och är uppenbarligen en av dem som ligger bakom dubbleringen av åtgången av frukt.

– Jag har börjat äta mycket mer frukt sedan den flyttades fram på buffébordet. Maten är bra här och det gör mig mer nyfiken på grönt. I dag valde jag den vegetariska rätten för att den kändes fräschare än kötträtten. Jag vet ju att grönt är ett bra val, både för miljön och för min hälsa, säger Martin Kroon.

Just miljö och hälsa är de vanligaste argumenten när människor äter vegetariskt. Intresset för att äta mer grönt har ökat de senaste åren. En av tre svenskar äter mer vegetariskt i dag än för några år sedan och nästan lika många vill äta mer vegetariskt, enligt en undersökning som Fazer har låtit göra bland drygt 1 000 svenskar.

För första gången på länge minskade köttkonsumtionen i Sverige förra året.

Jannike Kihlberg jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Vegetarisk trend

Förra året minskade förbrukningen av kött något, 87,1 kilo per person och år jämfört med 87,7 kilo år 2013. För 20 år sedan låg förbrukningen på 68,1 kilo, sedan dess har den ökat stadigt med några få undantag.

Den gröna trenden när det gäller mat växer sig starkare. Förra året presenterade Livsmedelsverket en tallriksmodell för vegetarianer och Vår kokbok kom ut i en vegetarisk upplaga. I vår kommer kokboken ut i vegansk upplaga. “

“Företagen trängs bort från staden

ONSDAG 8 JULI 2015

Drygt hälften av Stockholms företagsområden ska bli blandstäder när det ska byggas bostäder i en mycket hög takt. Näringslivsorganet Stockholm business region varnar för en utveckling där

allt som låter, luktar eller kräver stora ytor fördrivs från Stockholm.

När Stockholm ska växla upp bostadsbyggandet från 5 000 till 8 000–10 000 lägenheter per år vill alla politiska partier bygga på det som brukar kallas hårdgjord mark. Det betyder att underlaget är grus, asfalt eller betong och den marken finns i huvudsak i och omkring stadens företagsområden.

Stockholm business region, SBR. som ansvarar för stadens näringspolitik har tagit fram rapporten ”Strategisk inriktning för företagsområden” som är positiv till att en del av de områden som i dag är renodlade företagsområden förtätas med bostäder och blir blandstad. Däremot varnar SBR för en utveckling där den politiska viljan att bygga många bostäder är så stark att det på sikt inte finns någon mark kvar för den del av näringslivet som är lite smutsig och bullrig.

När Lugnets industriområde och andra handels- och industrikåkar i Södra Hammarbyhamnen revs för att ge plats för Hammarby sjöstad flyttade flera företag utanför kommungränsen.

SBR vill att den strategiska inriktningen ska vara att även Stockholm har platser där det går att tillverka saker och hantera sådant som inte är doftfritt och ljudlöst.

Hammarby sjöstad, Hornsberg, Liljeholmen och Slakthusområdet är fyra forna industriområden som förvandlats eller ska förvandlas till stadsdelar med tusentals bostäder. Ulvsunda, Bromsten och Sätra är tre andra områden som kommer att utvecklas till blandstad och där det i framtiden inte finns plats för miljöstörande företag.

SBR välkomnar i princip en utveckling där områden som i dag enbart har kontor, lager och småindustrier blir blandade stadsområden.

Det gäller även utvecklingen i exempelvis Alvik, Kista och Farsta.

SBR vill dock värna om nio renodlade företagsområden där det även i framtiden ska finnas stora terminaler, lager och industrier med skorstenar. I rapporten framhåller SBR att det är angeläget att bostäderna inte kryper för nära till exempel Västberga.

Dessutom föreslår SBR en framtida översyn av gränsen mellan industrizon och rekreationsområde i Högdalen eftersom det är det enda industriområde som går att utvidga.

Anders Sundström

anders.sundstrom@dn.se “

”Vackert, men det är en för stor stad”

ONSDAG 8 JULI 2015

“ Matti Lähde, 48, Veera Lähde, 12, Outi Sulkala Lähde, 44, från Uleåborg, Finland.

– Det är tredje dagen för oss här i Stockholm. Men det är inte första gången vi är i staden – vi har varit här många gånger förut. Stockholm är vackert, särskilt Södermalm. Men det är en för stor stad.

Vad är det allra sämsta med Stockholm?

– Att det är en stor stad. Alla -bilar. Staden är för stor och folktät för oss. Vi kommer från de norra -delarna av Finland, och det är mycket lugnare där än vad det är här nere. Djur-gården är fint, -däremot. Vi promenerade runt där i torsdags. Det var en bra aktivitet, när det är så varmt ute kan man ändå inte göra någonting inne i själva staden. Södermalm är också härligt. Vi har bott på ett hotell vid ... Vad kallar ni det? SoFo? Det är i alla fall ett väldigt trevligt område. Inte lika mycket människor som här i de centrala delarna.

Vad har ni gjort hittills?

– Vi har vandrat runt och så. Slösat tid. Vi bokade in tre dagar i Stockholm, men den stora anledningen till att vi åkte till Sverige var för att besöka Örebro. Veera har tävlat i discodans i veckan. Det var en stor tävling där. Det gick faktiskt väldigt bra. Hon brukar tävla runt om i både Finland och Sverige.

Vad ska ni göra nu?

– Bara njuta av våra sista timmar här i Stockholm innan båten går.

Anton Säll

anton.sall@dn.se “

“ Maria Schottenius: Var går gränsen mellan upphovsrätt och yttrandefrihet?

ONSDAG 8 JULI 2015

Det kommer larm från Internationella PEN i London. En välrenommerad 38-årig argentinsk författare, Pablo Katchadjian, är åtalad och riskerar sex års fängelse för ”intellektuellt egendomsbedrägeri”, det vill säga plagiat. Han använde år 2009 ett verk av författaren Jorge Luis Borges ”El Aleph”, byggde på novellen med lite mer än det dubbla och kallade den ”El Aleph Engordado” (”Den tjockare Alefen”). Boken trycktes i 200 exemplar på ett litet förlag, och delades mest ut till vänner. Detta är hans brott.

Den person som vill se honom inburad är Jorge Luis Borges änka Maria Kodama. Hon gifte sig med Borges samma år som han dog 1986, 87 år gammal. Nu vaktar hon över Borges litterära kvarlåtenskap med stor energi. Katchadjians rättigheter är frysta i väntan på utslaget från domstolen.

Cirka 3 000 personer har skrivit på ett öppet brev mot åtalet och internationella PEN som anser att det är ”en oproportionerlig reaktion på ett litterärt experiment” kräver att åtalet ska lägga ner.

Författaränkor har i alla tider varit en besvärlig sak att hantera för litteraturen och litteraturvetenskapen. Ibland har de skyddat den avlidne författarens rättigheter på ett rimligt sätt, ibland inte. Inom litteraturvetenskapen har det hänt att de forskare som smörat för efterlevande fått tillgång till material som varit avgörande för forskningen, trots att de inte alltid varit de vetenskapligt skickligaste. Och apropå Katchadjian och Borges: Vad skulle ha hänt med Gun-Britt Sundströms ”För Lydia” eller Bengt Ohlssons ”Gregorius” om Hjalmar Söderberg haft en protektionistisk änka?

Fallet med Katchadjian, åtalet och de sex åren i fängelse, känns som en karikatyr över kravet på upphovsrätt, men ställer problemet på sin spets. Hur långt kan man sträcka sin rätt att äga immateriella värden? Världen är full av diktade ord, komponerade toner, bilder, som brukas och återbrukas. Konst skapas inte i lufttomma rum.

Men var går gränsen mellan upphovsrätt och yttrandefrihet? Och när blir upphovsrätten ett hot mot yttrandefriheten?

Musikindustrin, filmen och konstvärlden brottas med problemet, författarförbund i olika länder också. Författaren Lawrence Lessing som skrivit boken ”The future of ideas” berättar om ett exempel där regissören Terry Gilliam fick skjuta upp premiären av ”De 12 apornas armé” för att en arkitekt fått syn på en stol som han formgivit. Den skulle inte få vara med i filmen. Förhandling uppstod. Nu har Lessing utarbetat ett slags licenssystem för att hitta en lösning på problemet. Lite komplicerat, men ändå. Det är alltid skönt med kreativitet.

Men världen är också full av kreativa advokater som älskar lagar och regler som gör att man kan väcka åtal. De är mer intresserade av upphovsrätt än av yttrandefrihet. Och mer intresserade av feta arvoden än av konstnärlig frihet.

Maria Schottenius maria.schottenius@dn.se “

“ <u>För att bekämpa rasism och hatideologi krävs ett enat motstånd</u>

ONSDAG 8 JULI 2015

I början av maj firades 70-årsminnet av andra världskrigets slut. 150 miljoner människor dog som ett resultat av nazismens härjningar. Det är ett antal som inte går att omfatta, som är obegripligt. Vi, världen, förlorade för all fram- tid medmänniskor som om de fått leva blivit framstående forskare, stora författare, Nobelpristagare, skådespelare, politiker, älskade vänner, stora kärlekar och fantastiska föräldrar till barn som aldrig gavs möjlighet att ens födas. Nazismens skador var och förblir oersättliga.

Vi som var barn och unga på 1960- och 70-talen växte upp med övertygelsen att nazismens hat-ideologi var en för evigt överspelad historisk period. Att det någonsin igen skulle kunna bli möjligt att på allvar hävda att människor på grund av olika utseenden, etnisk tillhörighet eller religiös övertygelse skulle kunna tillskrivas olika värde, eller att funktionshindrade barn och vuxna eller människor på grund av sexuell läggning skulle anses livsodugliga och därmed kunna avrättas i hundratusentals – det såg vi som lika absurt och omöjligt som om någon på allvar skulle arbeta för en återgång till stenåldern eller ett återinförande av slaveriet.

Än i dag är det obegripligt. Alltför ofta tvingas jag nypa mig i armen och gnugga mig i ögonen och undra om det jag upplever verkligen är sant. Öppet nazistiska rörelser växer sig starka i stora delar av Europa och finns invalda i parlamenten i flera länder. Men kanske ännu farligare är att nazisternas ideologi i dag återfinns långt utanför extremrörelserna och gömmer sig i mer rumsrena sammanhang. Samma hatfyllda stereotyper som mina dödade släktingar utsattes för i Tyskland och Österrike ser vi i dag igen. De medmänniskor som pekas ut i dag är exempelvis muslimer, tiggare, flyktingar, människor med afrikansk bakgrund, andra minoriteter… och återigen judar och romer.

Det som är gemensamt i utpekandet av hatobjekten – då och nu – är att de görs till syndabockar. Väl begripliga reaktioner mot orättvisor kanaliseras inte mot de ansvariga utan mot grupper som ofta är ännu mer maktlösa och utsatta. Människor som flyr undan krig och övergrepp görs ansvariga för bostadsbristen i dag. I 1930-talets Sverige ansågs tolv tysk-judiska läkare som ville söka skydd vara ett hot som kunde leda till läkararbetslöshet. Utblottade tiggare kopplas i dag till organiserad brottslighet.

Det är lätt att bli uppgiven när man ser sig om i dagens Europa. Motståndet är i stor utsträckning spontant, bedrivs i många små och olikartade grupper och sammanhang. Till stor del är det också splittrat. Ofta fokuserar det på stöd till en av de utsatta grupperna. Inte sällan strider utsatta grupper mot varandra.

Men om vi ska kunna bekämpa dagens högerextremism, rasismen och främlingsfientligheten kan vi inte tjafsa om vem som är mest utsatt eller om det är antisemitism eller islamhat som utgör det största hotet. Vi har inte råd att fastna i de skillnader som finns i olika former av förföljelser i dag eller i historien. För även om antisemitismen har sina mycket speciella särdrag – liksom islamhat och hatet mot romer eller afro-européer – så finns det framför allt väldigt mycket gemensamt. Vi delar många erfarenheter. Och ska vi kunna bekämpa rasism och

hatideologier så måste vi göra det tillsammans och enat. Vi måste fokusera på det som förenar oss i stället för att ge våra motståndare chansen att splittra oss. Lösningen på en form av förföljelse kan ju ändå aldrig vara att den i stället riktas mot andra grupper.

Med andra ord: det är dags att alla som är måltavla för rasism och andra hatideologier gemensamt och tillsammans med den stora majoritet som stödjer civilisationens grundtanke om alla människors lika värde att organisera ett gemensamt motstånd. Hotet är riktat mot oss alla. Bara tillsammans kan vi bli tillräckligt starka för att möta det.

Alternativet? Den tyske prästen Martin Niemöller beskriver de historiska lärdomarna i sin berömda dikt:

De hämtade kommunisterna
och jag protesterade inte
för jag var inte kommunist
De hämtade fackföreningsledarna
och jag protesterade inte
för jag var inte fackföreningsledare
De hämtade judarna
och jag protesterade inte
för jag var inte jude
När de hämtade mig
fanns det ingen kvar
som kunde protestera

Henry Ascher “

“ Register med stora risker

TORSDAG 9 JULI 2015

När en man i Västerbotten upptäckte att uppgifter om läkar-besök dök upp i hans konto-utdrag insåg han att landstinget läckt information till banken. Trots att det är olagligt har landstinget flera år senare fortfarande inte gett honom upprättelse för att man röjt konfidentiella patientuppgifter. På onsdagen skickade han därför in en stämnings-ansökan till tingsrätten. Det rapporterar SVT (8/7).

Västerbottens landsting tycker att kränkningen är obetydlig, och har nu dessutom ändrat sina rutiner efter att mannens fall uppmärksammats. Det är lätt att få uppfattningen att patienters integritet inte tas på allvar. Attityden känns bekant och enligt mannens ombud från Centrum för rättvisa är det fler landsting som har haft olagliga rutiner.

Men läckor till banker är bara ett av problemen i vårdens patientuppgiftshantering. Det slarvas, trots larm från både medier och Datainspektionen, kontinuerligt med personuppgifter.

För att förenkla för vårdpersonal finns patientjournaler tillgängliga i hela landstingssystem. Detta är inget nytt.

Inte heller är det helt igenom dumt – i stället för att patienten ska berätta att han eller hon var med om en liknande knäskada förra året, och att ett visst läkemedel då fungerade, kan den nya läkaren se det och skapa sig en upp-fattning redan innan besöket. En sådan modell är både tidseffektiv och smidig.

Därför är det många som uppmuntrar till sammanhållen journalföring. Patienter som har vant sig vid att en vårdcentrals personal känner till deras historia vill slippa rabbla den när de söker tjänster från kommunen, och för utredare, sjuksköterskor och läkare blir det naturligtvis lättare att bedöma en patients behov om man ser hela bilden.

På tisdagen (7/7) kom ett beslut från Datainspektionen om en samkörning av uppgifter från Österåkers kommun och Stockholms läns landsting. Eftersom man hade många gemensamma patienter ansåg man att en verksamhetsuppföljning som innefattade både kommunens socialtjänst och lands tingets vårdgivare kunde ge ledtrådar om hur man kan effektivisera vården.

Men redan i och med att patientuppgifterna ”bara” är tillgängliga inom den enskilda kommunen eller landstinget finns stora risker för att information om människors privatliv hamnar i fel händer. Ett gemensamt system behöver vara både tätt och omgärdat av stränga behörighetskrav.

I dag fungerar inte de system som ska garantera att informationen stannar hos behöriga personal. Internkontrollen är ofta undermålig. Sannolikheten att som snokare bli upptäckt är liten. Den spärr som ska finnas för att skydda enskilda fungerar inte alltid.

Allt detta måste åtgärdas innan man ens börjar fundera på att utvidga systemen. En kommun- eller landstingsanställning garanterar tyvärr inte gott omdöme.

Dessutom måste uppgifter sovras mer kontinuerligt. Självklart hjälper det om information om blodgrupp och allergier är lättillgängliga. Men det svårt att se skäl för att uppgifter om en abort eller ett psykvårdbesök från -tonåren behöver följa patienten hela livet. Att det trots detta inte finns rutiner för bortplockning av vare sig känsliga eller ovidkommande personliga uppgifter är upprörande.

I det stockholmska fallet konstaterade Datainspektionen att syftet med samkörningen inte spelar någon roll – det är i dag förbjudet för landsting eller kommuner att i samarbetssyfte behandla uppgifter som inte kommer från den egna verksamheten.

Risken är att Datainspektionens beslut ses som en bromskloss snarare än en varningssignal. Både den förra och den nuvarande regeringen har drivit på för en snabbare utveckling av den så -kallade e-hälsan. I ett betänkande föreslås att staten ställer krav på en mer effektiv nationell infrastruktur, och att register i högre grad samordnas. Utredarna menar att det behöver underlättas för kommunikation mellan de olika vård- och omsorgssystemen.

Lagändringar i enlighet med förslagen skulle leda till att personlig information blir tillgänglig för fler, och med läckorna i färskt minne är det svårt att inte se farorna. Effektivitetsvinster måste alltid vägas mot de förluster av andra värden som kommer på köpet.

Ofta ges individers integritet inte tillräcklig tyngd, vilket Datainspektionen tidigare också påpekat à propos liknande politiska förslag.

Det är oroväckande. Ingen ny lagstiftning får stiftas innan det finns en garanti för patienters integritet. Det gör det dessvärre inte i dag.

DN 9/7 2015

Effektivitetsvinster måste -alltid -vägas mot integritets-förluster. “

“Jackpot för bolag i asylbranschen

TORSDAG 9 JULI 2015

Företagen som tillhandahåller tillfälliga boenden åt Migrationsverket går mot ett rekordår. Bäst går det för Bert Karlssons bolag Jokarjo AB som hittills i år har fakturerat tre gånger så mycket som förra året.

Runt om i världen befinner sig just nu rekordmånga människor på flykt. Inte sedan andra världskriget har situationen varit värre. Bara i Sverige beräknas uppemot 90 000 personer söka asyl under 2015.

Men Migrationsverket lyckas inte hitta lägenheter till alla som flyr sina hem och tvingas därför att vända sig till enskilda näringsidkare. I nuläget räknar Migrationsverket med att avsätta 1,3 miljarder kronor för tillfälliga boenden under 2015.

Flera hundra aktörer slåss om pengarna – störst på marknaden är mångsysslaren Bert Karlsson i Skara, som de senaste åren har tjänat stora pengar på sina asylboenden.

Och det här året ser Karlssons verksamhet ut att slå alla tidigare nivåer.

Migrationsverket har fortfarande inte stängt sitt halvårsbokslut, men enligt preliminära siffror för halv-året har Bert Karlssons bolag Jokarjo AB fakturerat Migrationsverket nästan 131 miljoner kronor. Till och med juli förra året var den summan knappt 45 miljoner kronor.

För tre år sedan fakturerade han knappt en miljon.

– Vi ökar hela tiden. Men det är ändå ingenting mot de som tar emot ensamkommande barn. Vet du vad de omsätter? säger Bert Karlsson.

Enligt 2013 års årsredovisning, som är Jokarjos senaste, omsatte bolaget 52,7 miljoner kronor under 2012 och redovisade en vinst på 4,3 miljoner.

Årets omsättning i Jokarjo kommer enligt Bert Karlsson att uppgå till mellan 250 och 300 miljoner kronor. Bolaget har enligt honom själv en marginal på mellan 7 och 8 procent, vilket innebär en vinst på cirka 24 miljoner kronor i Jokarjo.

– Övervinster ska man aldrig hålla på med, kommenterar Karlsson sina framgångar.

Runt hans asylboenden finns även andra företag som äger anläggningar och levererar mat till flyktingarna. Även de bolagen har skapat stora vinster åt Bert Karlsson de senaste åren. Enligt Sveriges Radio uppgick den totala vinsten för Bert Karlssons företag under 2012 till 16 miljoner, där alltså bara en fjärdedel kom från Jokarjo.

Men det är inte bara den förre skivbolagsdirektören som tjänar allt mer pengar på flyktingarna.

Riskkapitalägda Attendo, som är Migrationsverkets andra största leverantör, fakturerade förra året fram till och med juli 31,9 miljoner kronor.

Första halvåret i år har Attendo skickat fakturor för 41,6 miljoner kronor. Attendo är även en av kommunernas största leverantörer av boende för ensamkommande barn.

Faktureringsvolymerna har det senaste året även ökat generellt för de sju största aktörerna på marknaden.

Totalt sett har bolagen på Migrationsverkets topp sju-lista fakturerat 147 miljoner mer hittills i år än till och med juli i fjol. När myndighetens halvårsbokslut stängs kan dock summan bli både högre och lägre.

För varje person på ett flyktingboende får aktörerna 350 kronor per dag, förutsatt att platsen är fylld. Placeringen av flyktingarna på de olika boendena sker efter direktupphandlingar som Migrationsverket utannonserar.

Att just Bert Karlssons bolag får ta emot så många flyktingar har sin förklaring, enligt Björn Andrén, upphandlingsstrateg på Migrationsverket.

– Han lämnar otroligt många anbud och har blivit duktig på att lägga anbud, säger han.

Willis Åberg, ansvarig för anskaffning av boenden på Migrationsverket, menar att kostnaderna för mottagningen av flyktingarna skulle kunna vara betydligt lägre.

– Vi vill egentligen ha lägenheter, och så länge vi inte hade så stort inflöde av migranter hade vi bara lägenheter. Det är det bästa för såväl migranterna, som får självhushålla och integreras i samhället, som rent ekonomiskt, säger han.

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se “

“ Videokedja hackad – 50 000 kunders uppgifter på vift

TORSDAG 9 JULI 2015

Videobutikskedjan Hemmakväll har drabbats av ett allvarligt dataintrång. Kundregistret med nästan 50 000 personer, komplett med krypterade lösenord och personuppgifter, sprids nu öppet på nätet.

Kundregistret hade i sin helhet legat publicerat sedan i fredags. Men först på onsdagseftermiddagen, sedan DN informerat Hemmakväll, upptäckte företaget vad som hade hänt. Strax därefter stängdes webbplatsen tillfälligt ner.

Filen som sprids innehåller uppgifter om nära 50 000 kunder som har registrerat sig på Hemmakvall.se. Den innehåller fullständigt namn, e-postadress, gatuadress, mobilnummer och uppgifter om när personen registrerade sig.

Dessutom ligger där ett lösenord som är ”hashat”, vilket kan liknas vid en kryptering. Men vid tidigare läckor har personer som har kommit över register omgående börjat försöka knäcka krypteringen. När det lyckas så kommer angriparen över det riktiga lösenordet i klartext.

Bland e-postadresserna i läckan finns flera som tillhör polisen, riksdagen, departement, stora kommuner och myndigheter som

Skatteverket och Försäkringskassan. Två av dem hör till det svenska försvaret, varav en tillhör en överstelöjtnant.

– Jag måste tyvärr bekräfta att vårt handelssystem har blivit hackat. Vi beklagar verkligen det och vi ser allvarligt på det, säger Jaana Thorén, marknadschef på Hemmakväll.

Intrånget polisanmäldes på onsdagseftermiddagen. Hemmakväll driver över 100 videouthyrnings-butiker över hela landet. Webbplatsen har fungerat som en e-handelssajt för bland annat köpfilmer.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se “

“ Skolan ska bli mer digital

TORSDAG 9 JULI 2015

Skolverket får i dag i uppdrag att göra skolan mer digitaliserad. Utbildningsminister Gustav Fridolin vill överbrygga klyftor i skolan – och får fackligt stöd.

Uppdraget som regeringen beslutar om i dag handlar om att ta fram förslag på hur lärare ska få kunskap att få in mer av den digitala tekniken i undervisningen på grundskole- och gymnasienivå.

Gustav Fridolin (MP) hoppas att insatsen, som är en del av regeringens nationella skolutvecklingsprogram, ska överbrygga digitala klyftor i skolan.

– I dag ser vi att de skolor som har de största behoven av skolinsatser är de som använder dem minst. Man ska veta hur statens stödinsatser ser ut så att man kan ta del av dem i alla skolor, säger Gustav Fridolin.

I Skolverkets uppdrag ligger även att ta fram förslag på hur digital teknik ska effektivisera det administrativa arbetet för lärare och rektorer.

– En sak som stjäl mycket tid är datasystem som inte fungerar. Här ska man kunna få stöd i att lägga upp arbetsmetoder för att ge lärare och rektorer mer tid till sitt huvuduppdrag, säger Gustav Fridolin.

Anders Almgren, förste vice ordförande i Lärarnas riksförbund, välkomnar regeringsbeslutet.

– Vi står bakom detta till hundra procent. Det är viktigt att fokusera på lärarna vid digitalisering och inte bara på hårdvaran, som tidigare.

Han är dock avvaktande inför hur det kommer att fungera i praktiken.

– Det är huvudmännen som ser till att bevilja eller inte bevilja tid för fortbildning. Frågan är om kommunerna kommer använda förslagen, även om de kommer från Skolverket? säger Anders Almgren.

Kristoffer Törnmalm

kristoffer.tornmalm@dn.se “

“ Glöm inte tolkarna

FREDAG 10 JULI 2015

Den svenska insatsen i Afghanistan är det mest omfattande militära och utrikespolitiska engagemang Sverige haft i modern tid. Den har sträckt sig över tolv år, kostat tiotals miljarder och omfattat drygt 9 000 kvinnor och män i uniform. Fem svenska soldater och två afghanska tolkar har stupat.

Därutöver har biståndet varit omfattande, och även fortsättningsvis tar Sverige ansvar för Afghanistans framtid. Det bör framhållas att den nedtrappningen av den internationella säkerhetsoperationen endast är början på den stora utmaning som landet har framför sig.

Regeringen tillsätter nu en omfattande utredning om den svenska insatsen i sin helhet. Det militära Isaf-deltagandet ska utvärderas tillsammans med det civila biståndet – två parallella insatser som inte stått under samma ledning. Vad har det egentliga resultatet av de svenska bidragen blivit? Har målen nåtts? Har resursanvändningen varit effektiv?

Insatsen i Afghanistan hade inledningsvis en bred uppslutning. Dock blev det ibland tydligt att det från många håll inte alltid funnits en medvetenhet om den verklighet de svenska soldaterna har skickats ut i. Folkförankringen har varit svag. Det har även funnits enskilda personer som försökt att plocka poäng på svensk trupps bekostnad.

Vänsterpartiets och Miljöpartiets före detta försvarspolitiska talespersoner ifrågasatte i början av 2014 de svenska soldaterna. Då avslöjade DN att det svenska specialförbandet SOG mellan 2010–2012 dödat ”några dussin afghaner”. Förbandet utbildade under denna tid lokala poliser, genom att operera med dem i skarpa insatser. Torbjörn Björlund (V) undrade efter avslöjandet om de svenska soldaterna ”gått över gränsen”. Vänsterpartisten sade att ”Det finns anledning att ställa frågor om vad som egentligen har hänt i Afghanistan. Har de försvarat sig så är det enligt regelverket men har det hänt andra saker behöver vi få reda på det. Bara misstanken om att det finns ett förband som kan gå över gränsen gör att man vill ha mer information.”

Diskussionen kring uppgifterna visade en naiv inställning till uppdraget. Att bedriva fredsframtvingande verksamhet under rådande krig är inte ofarligt.

Insatsen har redan till viss del utretts. Riksrevisionen riktade 2011 omfattande kritik mot den dåvarande regeringens styrning av bland annat uppdraget i Afghanistan. Riksrevisorn Jan Landahl klargjorde att revisionen inte klarat av att kartlägga den samlade kostnaden för insatsen, och misstänkte att prislappen i själva verket var mycket högre än vad som öppet redovisats. Granskningen kunde heller inte hitta några belägg för att det faktiskt skett någon samverkan mellan den militära och civila insatsen.

En omdiskuterad aspekt av insatsen har varit efterspelet kring de afghanska tolkarna. Förvaltningsrätten i Malmö har fastslagit att den svenska hanteringen av deras asylrätt stridit mot Europa-konventionen. Migrationsverket har fått bakläxa i ett par individuella fall. Men frågan är av större principiell vikt.

Medan andra länder har erbjudit sina tolkar uppehållstillstånd efter avslutad insats, då deras säkerhet har bedömts vara hotad, har Sverige mest skickat ansvarsfrågan mellan olika departement och instanser. Tolkarna har ansetts vara besvärliga. ÖB Sverker Göranson förde en offentlig debatt med dåvarande migrationsminister Tobias Billström (M), som var helt oförstående till det svenska ansvaret för de lokal-anställda.

Många av tolkarna har tvingats använda sig av flyktingsmugglare för att ta sig till Sverige för att söka asyl och uppehållstillstånd. Det är en skamlig behandling av civila personer som arbetat tillsammans med Försvarsmakten, och som varit en förutsättning för att soldaterna har kunnat utföra sitt uppdrag. Tolkarna får inte glömmas. Utredningen måste inkludera en total genomlysning av detta politiska, byråkratiska och moraliska haveri. Det är i allra högsta grad en trovärdighetsfråga inför framtida insatser.

Vem vågar arbeta för den svenska staten under liknande omständigheter om vi inte tar ansvar för de anställdas säkerhet?

DN 10/7 2015 “

“ Dålig kontroll ökar risk för explosioner

FREDAG 10 JULI 2015

Sprickor eller rost på en gasbils tank kan få förödande följder och i värsta fall orsaka en explosion. Men trots att bristerna skulle kunna vara enkla att upptäcka hinner inte bilprovningen undersöka de svenska gasbilarna som blir allt äldre. Mer än hälften är fem år eller äldre.

När en taxichaufför i maj tankade sitt företags servicebil på en mack i Linköping small det plötsligt till rejält. Bakrutan krossades, plastskydd och stötfångare lossnade och bildelar flög i luften. Bilens gastank hade rostat och klarade därför inte trycket från pumpen. Föraren som av en händelse stod fem–sex meter snett bakom bilen klarade sig utan allvarliga skador.

– Jag fick blodvite på foten men det var ren änglavakt att det inte blev mer. Hade jag stått vänd mot bilen så hade det blivit betydligt värre, då hade det gått i ansiktet och huvudet, säger chauffören Mikael Brinkby.

Och det finns en överhängande risk för fler liknande olyckor framöver, varnar experter som DN har pratat med. Orsaken är att varken bilägare eller landets bilprovningar kontrollerar skicket på tankarna i den utsträckning som skulle behövas.

– Vi skjuter problemet på framtiden, säger Bo Ericsson, vd på Sveriges fordonsverkstäders förening.

Han får återkommande rapporter från verkstäder runt om i landet där gasbilar lämnas in och där verkstadspersonalen av en slump upptäcker rost eller sprickor på tankarna. Det finns då en uppenbar risk för gasläckage men också att tankarna inte håller för trycket vid tankning, likt det som inträffade i Linköping.

I vissa fall kan det innebära direkt livsfara, menar Bo Ericsson.

– Egentligen bör tankarna kontrolleras var tolfte månad, men i praktiken kontrolleras de aldrig, säger han.

Inte heller vid en kontrollbesiktning görs som regel någon tillsyn. De flesta moderna bilar har nämligen underredet täckt av plast-kåpor, för att minska luftmotståndet och därmed också bränsleförbrukningen. Kåporna kan ta ett par timmar att montera av och på igen. Även om besiktningspersonal använder sig av gasdetektorer för att upptäcka läckage finns en risk att sprickorna missas på grund av att plastskydden sitter i vägen.

– Det vilar ett stort ansvar på fordonstillverkarna att försäkra sig om att gastanken är konstruerad för att vara säker hela dess avsedda livslängd, säger Morgan Isacsson, ansvarig för kontrollbesiktningen på Bilprovningen.

Han efterlyser nya övergripande riktlinjer för kontrollerna och liknar det som kan inträffa när en undermålig biogastank tankas vid en splitterbomb. Bilprovningen har även infört egna säkerhetsrutiner för biogasbilar. De får till exempel aldrig stå kvar inomhus över natten.

– Om en bil har en mycket läckande tank och parkeras i ett garage över natten så kan hela huset blåsas ut på morgonen när någon kommer in och tänder ljuset, säger Morgan Isacsson.

Transportstyrelsen, som utfärdar riktlinjerna för bilprovningarna, efterlyser nu en diskussion kring hur gastankarna ska kontrolleras.

– Som reglerna ser ut i dag behöver besiktningsorganen inte demontera plastskydd, men i det här fallet kanske det är motiverat. Jag förväntar mig en diskussion med andra inblandade aktörer eftersom det finns ett problem här, säger Lars Rapp, utredare på Transportstyrelsen.

Även Volkswagen, som i höstas kallade ägare till 19 000 gasbilar till en extra kontroll på grund av oro för att gastankarna var särskilt känsliga för rost, vill se nya kontrollrutiner.

– Vi tycker det är väldigt olyckligt att det inte finns några specifika regler från myndigheternas sida kring hur det här ska besiktigas. Men vi har infört som standard att gastankarna kontrolleras när det genomförs service, säger Marcus Thomasfolk, informationsansvarig för Volkswagen i Sverige.

Det var också en Volkswagen Touran som var inblandad i olyckan i Linköping. Bilen hade inte lämnats in för den extra service som företaget kallat till.

Chauffören Mikael Brinkby kör fortfarande biogasbil men har infört några nya rutiner. Till exempel tankar han aldrig bilen med en kund sittandes i. Dessutom har han lagt sina tidigare planer på is när det gäller att köpa en begagnad gasbil privat.

– Det går ju att misstänka att and-rahandsvärdet på en biogasbil sjunker ordentligt nu. En bil måste ha helt fräscha tankar för att vara intressant. Det är inte kul att köpa en bil för 30 000 kronor och sen få en chock när man måste byta tanken för kanske lika mycket, säger Mikael Brinkby.

Ola Isaksson ola.isaksson@dn.se

Fakta. Gasbilar i Sverige
Det finns i dag 45 673 registrerade personbilar i Sverige som kan köras helt eller delvis med någon form av gas (gengas, metangas, motorgas, naturgas eller vätgas).

Merparten är tillverkade efter år 2000. 23 258 är tillverkade år 2010 eller tidigare.

Gastankarna, som kan vara tillverkade i plåt eller andra material, måste tas ur drift senast då bilen är 20 år gammal. Men flera biltillverkare uppmanar bilägarna att byta redan efter 15 år.

Ofta riskerar bytet att bli så kostsamt att flera bilägare i stället väljer att skrota bilen, enligt Sveriges fordonsverkstäders förening.

Källa: Transportstyrelsen, Sveriges fordonsverkstäders förening “

“ Detektivarbete ledde fram till smittkällan

FREDAG 10 JULI 2015

Ett intensivt detektivarbete ledde fram till kryddblandningen som gav över 150 personer salmonella. På Folkhälsomyndigheten hoppas man att nya analysmetoder i framtiden ska kunna fånga upp stora smitto-utbrott tidigare.

Mer än 150 svårt magsjuka under ett halvårs tid, spridda över hela landet, smittade av samma typ av salmonella. Det kallas ett nationellt utbrott och är ovanligt. I veckan konstaterades det att smittan fanns i en kryddblandning. De som arbetar med smittspårning på Folkhälsomyndigheten i Solna är märkbart nöjda.

– Det är roligt att man hittat så bra bevis, ofta kan vi inte säga så säkert vad som orsakar ett utbrott, säger Elsie Castro, epidemiolog.

Det första fallet i det här utbrottet är en man som blev sjuk på julafton av den ovanliga salmonellatypen 13a. När fler och fler fall kom in under våren började Folkhälsomyndigheten lägga ett avancerat pussel för att hitta smittkällan.

Genom detaljerade enkäter och intervjuer försöker smittspårarna kartlägga vad de insjuknade ätit och var. Andra ledtrådar är kön och ålder.

– Om det till exempel är mycket kvinnor, då är det troligen sallad, säger epidemiologen Marika Hjertqvist.

I det här fallet var könsfördelningen ganska jämn. Men en ledtråd var att muslimer var överrepresenterade.

– Då tänkte vi att smittan troligen inte kommer från fläsk, säger Marika Hjertqvist.

I april började utredarna ha särskilda telefonmöten om salmonella-utbrottet, där fler myndig-heter och lokala representanter var med. I början hölls mötena en gång i veckan, men den senaste tiden varje dag.

Att fallen var så geografiskt utspridda och kom under så lång tid tydde på en vara med lång hållbarhet. Något fryst? Flera hade ätit på korvkiosker, vad tydde det på? En krydda var en tidig hypotes. Många livsmedelsprover har gjorts under våren, utan resultat.

Det verkliga genombrottet kom runt midsommar då 95 personer som alla besökt samma restaurang på Öland blev sjuka.

– Då kände vi att nu måste vi hitta det här. Då blev jag hoppfull, säger mikrobiologen Camilla Sundborger.

På labbet visar hon den lila odlingsplatta där bakterier från en oöppnad kryddburk från Ölandsrestaurangen odlats. Bakterien hade tidigare hittats i ett par öppnade kryddburkar, men då kan smittan ha kommit in utifrån. Men i onsdags kom svaret: salmonella av typen 13a fanns i den oöppnade burken. Fallet var löst – kryddan var boven.

I framtiden kan det gå fortare att kartlägga ett pågående utbrott. Man arbetar allt mer med att titta på data från nätsajten 1177 Vårdguiden.

Elsie Castro använder den redan för att förutse när vinterkräksjukan kommer att bryta ut.

– Vi kan till exempel se om många söker på diarré eller kräkningar i ett visst postnummerområde. Vid cryptosporidiumutbrottet i Östersund har man tittat på sådan data i efterhand och sett att om man använt det från början hade man kunnat upptäcka utbrottet tidigare, säger hon.

Åsa Nilsson-Rönnqvist asa.nilsson-ronnqvist@dn.se

Fakta. Smittspårning
Folkhälsomyndigheten, Livsmedelsverket och landstingens smittskyddsenheter arbetar med livsmedelsburna smittor.

Andra fall:
2011 Över 50 svenskar smittades av ehec i det stora tyska utbrott där över 3 800 personer blev sjuka och 54 dog. Smittan troddes först komma från gurka, men spårades senare till groddar från bockhornsklöverfrön importerade från Egypten.

2013 Två pojkar på idrottsturnering blev sjuka efter att ha ätit hamburgare. Analys av hamburgarna gjorde att fallen kunde knytas till ytterligare fall i Sverige, samt ett utbrott i Danmark. Hamburgarna innehöll ehec. Köttfärsen kom från sex slakterier i fyra olika länder.

2015 I maj blev flera boende på äldreboenden i Ljungby magsjuka av norovirus. Tre personer dog i samband med detta. Kartläggningen visade att alla som blivit sjuka ätit hallonparfait som serverats vid en lunch. Smittan spårades till frysta importerade hallon. “

“ Microsofts köp av Nokia en dunderflopp

FREDAG 10 JULI 2015

Analys
80 procent av värdet i gamla Nokia har försvunnit. Tusentals får gå. Det meddelade Microsoft i veckan. I backspegeln framstår Microsofts köp av Nokia som både misslyckat och fåfängt. Mjukvarujättar borde ha större respekt för områden de inte kan.
Så kom bokslutet över Microsofts köp av Nokia: En gigantisk nedskrivning av värdet, tusentals som får sparken från det tidigare finska företaget och av allt att döma ett slut på Microsofts planer att bli hårdvarutillverkare inom mobiler.

Siffrorna svindlar. När affären gjordes upp 2013 landade priset för Nokias mobilenhet på 9,4 miljarder dollar. Värdet skrivs nu ned med 7,6 miljarder dollar.

80 procent av värdet i Nokia, en gång världens största mobiltillverkare, har alltså gått upp i rök. Föga förvånande följs beskedet av omfattande uppsägningar. Personalstyrkan ska ned med 7 800 personer globalt. I Finland ska 2 300 anställda av de 3 200 som återstår sluta. Nedskärningarna lär inte påverka Sverige i någon större utsträckning eftersom mobilverksamheten har varit mycket begränsad här.

Köpet kan inte ses som något annat än en dunderflopp, den sista som dåvarande vd Steve Ballmer hann med innan han avgick. Tanken var att garantera ett hem för Windows Phone, konkurrenten till Android och Apples IOS. Det var ett ödesladdat område. Microsoft började allt mer ses som en trött gammal jätte som inte hängde med i den nya,

mobila tidsåldern. Ett it-företag som inte var stort inom mobiler skulle inte vara stort över huvud taget länge till.

Analysen var korrekt, men åtgärden fel. Windows Phone tog vissa marknadsandelar men blev aldrig mer än en pytteaktör globalt.

Och så gick det som det gick. Parallellen till Googles tidigare köp av Motorola är tydlig. De var ett udda par. Webbålderns gigant köpte företaget som hade varit framgångsrikt i mobilbranschen men sedan säckat ihop.

I fjol kastade Google så in handduken och sålde till Lenovo, mest känt för – just det – hårdvara.

Mjukvaruföretag borde ha större respekt för att ge sig in på detta för dem okända område. Microsoft kämpar på med sina Surfaceplattor som har svårt att lyfta. Google fortsätter som reklam- och mjukvaruföretag.

I spåren av experimentet nära nog utraderades det gamla Nokia. Det är synd. Ingenjörsmässigt var det ett av mobilbranschens bästa företag. En tid utgjorde deras telefoner spjutspetsen i världen. Mycket behövde förändras – Nokia behövde hitta sin plats inom de smarta mobilerna. Företaget var illa ute redan när Microsoft tog över. Men man kan misstänka att det ändå fanns bättre vägar att gå än att sväljas av en amerikansk jätte.

Kanske hade ett oberoende Nokia haft större chanser att leva vidare.

Linus Larsson linus.larsson@dn.se **Techredaktör "**

"Toppmilitär varnar för ökat spionage

LÖRDAG 11 JULI 2015

Spionaget mot det svenska försvaret ökar. Försvarsmaktens personal kartläggs av främmande makt, bland annat med hjälp av Facebook. Det säger Gunnar Karlson, chef för den Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten Must, som manar till skärpt vaksamhet.

– Vi ser definitivt en ökande trend och ett ökat intresse för vår verksamhet. Man får inte vara oskuldsfull. Det pågår underrättelse-inhämtning mot Försvarsmakten, mot dess personal och mot verksamheten. Det måste man vara medveten om och man måste anpassa planering och verksamhet därefter, säger Gunnar Karlson.

Som chef för Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten har generalmajor Karlson det högsta ansvaret för försvarets säkerhetstjänst, som skyddar mot olaga intrång och mot spioner. Must har en budget på 704 miljoner kronor per år och mer pengar ska det bli under fem år framöver, enligt riksdagens försvarsbeslut från i juni.

Det största hotet är Ryssland, enligt Säkerhetspolisen. "Rysslands spionage i och mot Sverige är mycket omfattande. Det har dessutom ökat i anslutning till kriget i Ukraina", enligt Säpos senaste årsrapport. På andra plats kommer Kina och sedan Iran, enligt Säpo.

– Vi och Säpo har ett mycket nära samarbete. Så det som är den enes lägesuppfattning är också den and-res, säger Gunnar Karlson, som inte

själv vill namnge länderna: ”Vi vill inte att de ska veta i vilken ordning vi upptäckt vad de gör.”

Säpo pekar däremot särskilt ut den ryska militära underrättelsetjänsten GRU. Det är en del av den ryska krigsmakten som enligt Säpo bedriver krigsförberedelser mot Sverige. ”På olaglig väg – och i skydd av diplomatiska skenbefattningar – samlar ryska underrättelse-officerare in information om det svenska försvaret”, slår Säpo fast.

Det skärpta säkerhetsläget inträffar samtidigt som försvarets huvuduppgift enligt vårens försvarsbeslut ändras. Man går från fredsinsatser utomlands till försvar av nationens territorium. Därmed ökar också spionaget:

– I och med att vi numera har mer nationell försvarsplanering har vi ju också mer som behöver hållas hemligt. Det gäller både hoten mot oss och det som är skyddsvärt, säger Gunnar Karlson.

Under det kalla kriget kartlades svenska försvarets nyckelpersoner, som officerare och flygvapenpiloter, av Warszawapakten. Det skedde genom tavelförsäljare som knackade på hemma hos personalen och kartlade deras bostäder. Syftet antogs vara att lamslå försvarets mobilisering och skapa kaos genom att likvidera personerna vid ett krigsutbrott.

– Den stora skillnaden mot i dag är alla möjligheter som sociala medier och cybersfären ger att kartlägga människor. Det är kanske mindre behov i dag av att knacka på dörren. Man kan knacka på Facebookkontot i stället, säger Gunnar Karlson och tillägger:

– Som anställd i Försvarsmakten ska man tänka efter vilka uppgifter man lägger ut i sociala medier. Det finns faktiskt anledning att påminna om att den informationen kan också främmande makt ta del av. De gör det, och de kan, ursäkta klyschan, lägga pussel.

Just klyschan ”Spionen lägger pussel ... Behåll din bit!” fanns under det kalla kriget tryckt på tändsticksaskar som delades ut till försvarets personal. Och nu varnar Försvarsmakten åter för spioner. Det sker i form av pdf-bilder som sprids elektroniskt till förbanden som får trycka upp affischerna. Där manas till försiktighet med mobiler, surfplattor och ryktesspridning.

– Vi lägger mer kraft på att informera medarbetarna om vikten av att hålla på sekretessen, bekräftar Gunnar Karlson.

Teknikutvecklingen på it-området gör också att Försvarsmakten utsätts för ständiga datorintrång.

– Det som framför allt är mitt bekymmer är hur man försöker komma åt den verkligt skyddsvärda informationen. Det ökar från främmande makts underrättelse- och säkerhetstjänster. Det är aktörer som uthålligt och med stor bredd söker information, berättar Gunnar Karlson.

I höstas utsattes Stockholm skärgård för en konstaterad undervattenskränkning. Vad är motivet till att gå in med främmande ubåtar i svenskt vatten?

– Man kan se en handfull olika motiv som ju inte är ömsesidigt uteslutande. Det kan handla om att pröva tekniska system, att

kartlägga svenska hydrografiska förhållanden, att leta efter svenska skyddsvärden av olika slag. Det kan naturligtvis – även om det väl är det minst sannolika – handla om att helt enkelt se hur långt man kan gå utan att bli upptäckt, alltså att testa vår förmåga att detektera den här typen av verksamhet, svarar Gunnar Karlson.

I maj sattes du upp på en rysk lista med personer som inte får åka till Ryssland. Hur känns det att bli utpekad som anstiftare av statskupp i Ukraina?

– Det var något oväntat att bli upptagen på en lista av det skälet. De praktiska konsekvenserna är ju inte särskilt stora för min del. Jag har inte planerat att i den här befattningen resa till Ryssland. I övrigt är mitt intryck att den där listan är hopkommen på ett sätt som är väldigt svårt att få en sammanfattande bild av. Vad är det som gör att just dessa drygt 80 personer finns på denna lista? Där finns en handfull underrättelsechefer från andra länder: Polen, Storbritannien och ytterligare något.

Det kanske är ett gott betyg?

– Ja, jag väljer ibland att betrakta det så.

Uppfattar du Rysslands upprustning som ett hot?

– När man diskuterar hot brukar man säga att det är en kombination av förmåga, avsikt och tillfälle. Ryssarna berättar gärna och med stolthet hur mycket bättre deras militära förmåga blir. Det blir den också. Man satsar stora belopp, tillför ny materiel, genomför en mer avancerad övningsverksamhet och får en bättre militär förmåga. På kärnvapenområdet har ryssarna en global räckvidd och är i paritet med USA. Vad gäller konventionella vapensystem vill Ryssland kunna agera i närområdet. Nyckelfrågan är hur långt från ryska gränsen som deras närområde sträcker sig. Tittar man på de stridskrafter som finns i vår närhet så har många av dem räckvidder som täcker även Sverige.

Sover du gott om natten?

– Det är en klassisk fråga och jag brukar svara att min nattsömn är en usel indikator på någonting för jag sover nästan alltid väldigt gott. Sover jag dåligt, då är det riktigt, riktigt kärvt. Men mina nätter är fortfarande lugna.

– Vi ska vara uppmärksamma på vad som händer och vi måste naturligtvis göra rätt saker med anledning av det. En dam frågade mig häromdagen om hon skulle sälja sitt sommarhus på Gotland men jag kunde lugna henne med att chefen för Must och hans fru äger ett sommarhus på Gotland och vi bygger till det.

Med ett skyddsrum?

– Nej, det är inte ett skyddsrum. Då hade det kanske varit anledning till oro.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten

Must

Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Must, har två huvuduppgifter.

Den ena är utrikes försvarsunderrättelsetjänst (som samlar in information) och den andra säkerhetstjänst (som ska skydda Försvarsmaktens hemligheter).

Must får uppdrag från både regeringen och Försvarsmakten och Must-chefen rapporterar direkt till regeringen. Personalstyrkan är hemlig, med undantag av Sveriges 37 försvarsattachéer.

Budgeten uppgår under 2015 till 741 miljoner kronor. Enligt riksdagens försvarsbeslut ska Musts anslag åter öka, en höjning med 30 miljoner kronor/år till och med 2020.

Gunnar Karlson

Gunnar Karlson är 58 år, generalmajor och född i Karlskrona.

Värnpliktig vid I 11 i Växjö, har tjänstgjort i svenska bataljonen i Bosnien, som OSSE-observatör i Tjetjenien, två år i Bryssel för försvarsdepartementet samt två år på UD.

Gunnar Karlson talar engelska och franska och kan göra sig förstådd på ryska. “

”Vi påverkas alla av den nya delningsekonomin”

LÖRDAG 11 JULI 2015

“ Digitaliseringen och delningsekonomin är redan här och påverkar våra liv. Här finns en ny verklighet med stora möjligheter och risker som politikerna inte nog uppmärksammar, menar Swedbanks chefsekonom Anna Felländer.

– Den digitala utvecklingen går oerhört fort och kostnaderna sjunker brant. Det lägger grunden för en delningsekonomi där resurserna kan utnyttjas mer effektivt och till lägre pris. Vi måste inte köpa det vi behöver, utan kan allt oftare hyra eller låna, säger Anna Felländer.

Hon är bankekonomen som har gått i bräschen för denna förändring. Nyligen kom hon med en skrift om delningsekonomi, ”Sharing economy”, där Handelshögskole-ekonomerna Claire Ingram och Robin Teigland är medförfattare. I fjol var det en uppsats i tidskriften Ekonomisk debatt om ”Diginomics – nya ekonomiska drivkrafter” tillsammans med Swedbankekonomen Anna Breman.

Därutöver ingår ett ständigt talande vid konferenser, seminarier och kundmöten. Anna Felländer har ett budskap som hon vill ut med:

– Det gäller ingen framtidsfråga utan en omställning som vi är mitt uppe i. Vi påverkas alla, inte minst som samhällsmedborgare.

Orsakerna finns både i tekniska landvinningar och i pågående värderingsförändringar, poängterar hon. Det kostar numera en bråkdel att sätta upp nya digitala plattformar mot för endast några år sedan. Samtidigt har finanskrisen fått många att undvika ägande och i stället nöja sig med att kunna disponera, oavsett om det gäller bilar eller bostäder.

– Det nya är att utbud och efterfrågan möts på ett mer direkt sätt än tidigare. Om man har något att hyra ut, går det att rikta direkt mot andras behov. Det har blivit lätt att organisera direktkontakter, där båda parter snabbt hittar varandra.

Men liknande glada tongångar hördes också när ”den nya ekonomin” var i ropet inför millennieskiftet . Kan det bli ett bakslag igen?

På denna skeptiska fråga svarar Anna Felländer att allt har hunnit så mycket längre nu. Hon nämner taxiföretaget Uber och bostadsförmedlaren Airbnb som snabbt växande världsföretag inom delningsekonomin, med förgreningar även i Sverige. Men exemplen är betydligt fler, bland både internationella och svenska företag:

– Sverige har unikt goda förutsättningar, eftersom det finns många it-entreprenörer här och vi ligger i teknisk framkant. Vi har ett samhälle där man vågar ta risker, eftersom det finns ett utbyggt socialt skyddsnät. Hos oss betyder ett misslyckande inte katastrof.

Men Anna Felländer vill inte skönmåla. Hon pekar på svårig-heterna att driva in skatter och varnar för att digitaliseringen leder till en strukturomvandling med besvärliga sociala följder. Många jobb försvinner, samtidigt som skillnaderna i inkomst blir större. Om arbetskraften kommer i underläge är faran att villkoren försämras.

– Utvecklingen kan ta olika vägar. Det finns ett sämre scenario med stigande arbetslöshet och låg tillväxt, men också ett bättre scenario där det skapas fler jobb genom lägre inträdesbarriärer och innovationer som driver tillväxt.

– Mycket hänger på politikerna, som kan underlätta genom att stimulera rörlighet och göra arbetsmarknaden öppnare, och genom att förbättra villkoren för egenföretagare. Det behövs mer utbildning, men också större utrymme för de lågutbildade som annars ställs utan-för.

Enligt Anna Felländer har digitaliseringen redan gett betydligt större effekter än statistiken visar. Produktiviteten mäts alltför snävt, på ett sätt som inte visar verkligheten. Den hårda prispressen förklarar en del av de senaste årens låga inflation:

– Riksbanken har sitt uppdrag men har begränsade möjligheter att påverka den strukturella prispressen, ens med hjälp av minusränta. Följden blir då i stället att priser på bostäder och andra tillgångar stiger. Men det är politikerna som bestämmer förutsättningarna, det är främst hos dem som ansvaret ligger.

Johan Schück

johan.schuck@dn.se
Fakta. Anna Felländer

Yrke: Chefsekonom vid Swedbank.

Utbildning: Civilekonom vid Handelshögskolan i Stockholm, har studerat statsvetenskap i USA.

Lön: Marknadsmässig.

Så tjänade jag min första krona: Gräsklippning.

Här firar jag semester: I Skåne.

Källa: NE.se

Delningsekonomi sparar på resurserna

Delningsekonomi är ett samlingsnamn på aktiviteter som syftar till minskad resursåtgång genom effektivare kapacitetsutnyttjande såsom delning av tillgång till varor och tjänster. “

“ Spionföretag fick Riksbankens mejl

LÖRDAG 11 JULI 2015

Mejlkorrespondens mellan svenska Riksbanken och en av dess it-leverantörer skickades vidare till det italienska spion-företaget Hacking team. I breven diskuteras bland annat säkerhetsfrågor. Det visar läckta mejl som DN har tagit del av. Riksbanken förnekar samröre med Hacking team.

I den stora läckan från det italienska företaget Hacking team återfinns mejl från den svenska Riksbanken. De är riktade till Sia, ett it-företag specialiserat på tekniska system för finansvärlden och centralbanker. Innehållet avhandlar tekniska frågor om system som utvecklas för Riksbankens räkning. I ett av dem upplyser en av bankens anställda om hur en säkerhetsfunktion kan installeras och ger detaljerad information om hur loggfiler används för att spåra vad som händer i ett it-system.

I ett annat uttrycker en chef på Riksbankens it-avdelning missnöje med hur koden är skriven.

Hacking team kan därmed ha fått ta del av känslig, intern information om hur Riksbankens it-system är uppbyggda.

Men av det läckta materialet framgår att mejlen inte bara gick till Sia, utan också skickades vidare till personer på Hacking team. Företaget är specialiserat på spionmjukvara och hackarverktyg som säljs till regeringar och myndigheter. I förra veckan stod det klart att -företaget

själv hade råkat ut för ett data-intrång och att jättelika mängder information läckt ut på nätet. Bland annat framkom dokument som tyder på att Hacking team har gjort affärer med diktaturer.

Korrespondensen är gammal, från början av 2006. Mejlen kan nu hittas via Wikileaks, som har publicerat delar av det läckta materialet.

Varför mejlen har gått till Hacking team kan Riksbanken i dag inte svara på. En tänkbar förklaring är att Sia använde det kontroversiella företaget som en underleverantör, men det kan Riksbanken inte bekräfta.

– Det jag kan säga är att Riksbanken inte har anlitat Hacking team, säger Riksbankens presschef Thomas Lundberg.

Han bekräftar däremot att Sia är en av Riksbankens it-leverantörer. Vidare ser han ingenting som tyder på att mejlen i fråga inte skulle vara äkta.

– Det ser ut att stämma så vitt vi kan se, säger han.

Under fredagen avslöjades även att dåvarande informationssäkerhetschefen på Saab har tagit kontakt med Hacking team för att diskutera telefonavlyssning. Syftet ska dock inte ha varit att inleda något samarbete, uppgav han.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se “

”Sluta låtsas att mödrars övergrepp inte finns”

SÖNDAG 12 JULI 2015

“Ta svåra erfarenheter på allvar. Att mödrar kan begå övergrepp och vilja sina egna barn illa omgärdas av ett mycket starkt tabu. I stället för att -bortförklara, -ursäkta och blunda för denna verklighet måste vi se och erkänna offrens -erfarenheter, skriver Elisabeth Arborelius, präst och docent i psykologi.

Tabut kring psykisk ohälsa minskar gradvis. Men det finns ett närbesläktat område som fortfarande är ett mycket starkt tabu: mödrarna som vill sina barn illa. Jag vill lyfta fram en verklighet som existerar – för att uppmärksamma oss alla och särskilt de i människovårdande yrken. Och för att ge ord för dem som anar, knappt orkar kännas vid, att detta är en verklighet de själva upplevt.

”När mammor dör, då förlorar man ett av vädersträcken. / Då förlorar man vartannat -andetag: då förlorar man en glänta. / När -mammor dör, växer det sly överallt.”

Dessa rader av Göran Tunström uttrycker något väsentligt av det vi lägger i begreppet ”mamma”, något absolut självklart och tryggt. Som om varje barn någon gång måste ha haft en Mamma för att över huvud taget kunna växa vidare. Men alla barn har inte någon mamma i denna betydelse. En del har ingen mamma alls, en del har en rätt halvdan mamma som enligt, barnläkare och psykoanalytiker, Donald Winnicotts termer knappt skulle anses vara ”good enough”. Och så finns det mammor som vill sina barn illa.

Det går knappast att beskriva klarare än Ann Heberlein i en artikel i Sydsvenskan på mors dag 2012: I synnerhet mödrars övergrepp är svåra att acceptera, att vi frestas att låtsas som om de inte finns, mödrarna och mormödrarna som misshandlar och förgriper sig på barn. Och när enstaka fall ändå uppdagas vill vi förtvivlat gärna hitta förklaringar och ursäkter. Vi vill tro att Rosemarie Fritzl var ovetande om att hennes man höll dottern Elizabeth fången i parets källare i 19 långa år och att Bobbys mamma deltog i misshandeln och övergreppen på sonen för att hon var rädd för mannen hon levde med. Vi måste ändå våga se att också kvinnor kan vara förövare, med vett och vilja, på eget initiativ. Det måste vi se, för barnens skull. Mor är inte alltid rar.

Ett par barn dödas varje år i Sverige av sina mammor, vanligtvis spädbarn. Detta är ”toppen på isberget”. Under isberget finns de mammor som inte dödar – men som vill sina barn illa, vill förstöra och förinta.

I bröderna Grimms sagor är de onda styvmödrarna vanligt förekommande. De misshandlar och vanvårdar barnen på grund av egen avund. Deras ondska står i stor kontrast till föreställningarna om moderlig kärlek. Till och med i sagorna måste vi i vår kultur således göra omskrivningar för att mammor begår onda handlingar mot sina barn – och låta dessa vara förlagda till styvmödrar. Det talar för hur svårt det är att härbärgera företeelsen att en mamma kan vilja sitt barn illa.

På 80- och 90-talet väckte den schweiziske psykoterapeuten Alice Miller debatt med böcker som beskrev trauma hos barn orsakade av föräldrars övergrepp. Den amerikanske psykiatern Scott Peck har i boken ”Ett försök att förstå den mänskliga ondskan” beskrivit åtskilliga fall hur det onda kan ta sig uttryck i föräldrars konkreta handlingar mot sina barn i vardagslivet. I Sverige har psykoterapeuten Maj-Britt Nilsson, i boken ”Det osynliga traumat”, beskrivit åtskilliga patienter med erfarenhet av mödrar som velat dem illa. Hos dessa personer som bär på, vad Nilsson kallar för ”det osynliga traumat”, finns djupt liggande rädslor och skräck, kamp mellan liv och död, hjälplöshet och vanmakt. Det handlar om så svårt traumatiserade personer att de inte kan kommunicera sina trauman verbalt, utan endast “kommunicera trauma”. Nilsson har erfarenhet av mödrar som helt och hållet saknar empati och medkänsla, är rakt igenom egocentriska och självupptagna och mycket avundsjuka på det barn de oftast väljer ut för sina onda handlingar.

Jag har egen erfarenhet från min uppväxt då jag ofta kände skräck och förtvivlan men visade ett ”glatt” yttre. Under många många år tvivlade jag på mina känslor, tänkte att det var mig det var ”fel” på. Tanken att min mamma ville mig illa kom flera gånger men tabut hindrade mig, jag blev deprimerad och fick ångest. Under min uppväxt läste jag ständigt Bröderna Grimms sagor om styvmödrar. I tonåren läste jag allt jag kunde komma över om människors skräck och lidande i koncentrationsläger. I medelåldern kom jag i kontakt med genren “True crime” i USA och läste om mödrar som dödade sina barn. Detta för att söka efter ord på erfarenheter jag hade men inte kunde verbalisera. Min starka känsla att min mamma ville mig illa har vuxit fram i en lång process under många år. Sen tonåren har jag haft återkommande depressioner med ångest och emellanåt självmordstankar. Med åren har det blivit avsevärt bättre.

Jag har även professionell erfarenhet, arbetar sen många år som präst med själavårdande samtal med mycket utsatta människor. Åtskilliga av dessa människor har farit illa i vården och/eller av sociala myndigheter. Det tog flera år innan de i mer regelrätt utsträckning vågade kontakta mig för samtal. Jag lyssnar till det mest fasansfulla som barnmisshandel och övergrepp av olika slag. Visar mina reaktioner av upprördhet över det jag får ta del av. Flera gånger har jag träffat på kvinnor som tidigare gått i långa terapier men inte upplevt

sig ha fått hjälp. Det har handlat om erfarenheter av en egen mamma som velat illa, en upplevelse som har varit så svår att förmedla och som inte uppfattats av den tidigare terapeuten.

Alice Miller lyfte fram den avgörande betydelse ett ”hjälpande vittne” kan ha för ett barn med en mamma som vill illa: en människa som tror på barnet, som ser dess nöd och kan hjälpa barnet att inte bara känna sig ond och dålig – utan också värdefull. Det kan handla om en mormor, en granne, ett syskon, en lärare – en person som ofta själv inte förstår sin betydelse.

Under mitt långa yrkesliv har jag åtskilliga gånger hört personer i människovårdande yrken fälla kommentarer som ”föräldrar vill alltid sina barns bästa” och ”det är ju ändå ingen förälder som vill sina barn illa”. Så länge vi avskärmar oss från företeelsen att mödrar avsiktligt kan vilja sitt barn illa kan vi inte hjälpa barn och vuxna med dylika mycket svåra erfarenheter. Hur man på sikt kommer tillrätta med problemet vet jag dock inte. Jag vet inte ens om det går. Det är betydligt mer komplicerat än en anmälan till Socialtjänsten.

Men både som professionella och som grannar har vi möjlighet att bli dessa hjälpande vittnen – en medmänniska som lyssnar till såväl de utsagda orden som det icke-verbala. Någon som kan förmedla sin medkänsla och bekräfta att barnet har varit eller är utsatt för något ohyggligt svårt – och att -barnet självt inte är orsaken. “

“ Patienter kan få betala högt pris för nya mirakelkurer

SÖNDAG 12 JULI 2015

Privata kliniker runt om i världen lovar skönhet eller bot för svåra sjukdomar med hjälp av stamceller. Men priserna är höga och följderna kan bli svåra. Bland rapporterade fall finns en kvinna med ben i ögonlocket, en tonåring som utvecklade hjärntumör och en 18-månaders pojke som avled under behandlingen.

Stamceller har blivit vår tids mirakelkur. På nätet är det lätt att hitta allt från skönhetsprodukter som ska föryngra huden till kliniker som injicerar stamceller i hjärnan eller ryggmärgen för att behandla sjukdomar som als, ms och parkinson.

– De försöker tjäna pengar på människors förväntningar på ett hett forskningsfält, oavsett om det handlar om ansiktskrämer eller botemedel mot autism, säger Timothy Caulfield, som leder en policygrupp för hälso- och forskningslagstiftning vid Albertauniversitetet i Edmonton i Kanada.

Forskningen om stamceller – celler som kan utvecklas till många olika typer av andra celler – är intensiv. ISSCR, Internationella samfundet för stamcellsforskning, höll sitt årliga möte i Stockholm i slutet av juni, och där presenterades de senaste resultaten om hur stamceller kan användas för att ersätta skadade eller förstörda celler till exempel vid ögonsjukdomar, hjärtinfarkt, diabetes, cancer och alzheimer. Men det tar tid innan behandlingar har utvecklats och testats så att de är säkra

nog att ges till patienter. Många svårt sjuka och deras anhöriga väljer därför att vända sig till privata kliniker som utlovar bot redan nu.

– Jag är full av sympati. De är så desperata att de är redo att prova vad som helst. Det gör mig vansinnig att klinikerna spelar på deras desperation, säger Timothy Caulfield.

– Klinikerna marknadsför och säljer hopp, säger Ira Herrmann, samordnare för Tysklands nätverk för stamcellsforskare.

Följderna kan bli ödesdigra. -Våren 2011 stängde tyska myndigheter kliniken Xcell i Düsseldorf efter att en tioårig pojke från Azerbajdzjan blivit mycket allvarligt skadad och en 18 månader gammal rumänsk pojke avlidit under behandlingen.

– Kliniken använde landet som en garantistämpel. Folk trodde att allt skulle vara säkert eftersom kliniken låg här i Tyskland, men så var inte fallet, säger Ira Herrmann.

Det finns små möjligheter att kontrollera vad som sker på klinikerna, och mycket lite är känt om vilka andra effekter stamcellerna kan ge upphov till. För sex år sedan kom den första rapporten om hjärn-tumör som biverkning i tidskriften ”Plos medicine”. Forskarna fann onormal tillväxt i hjärnan och ryggmärgen hos en israelisk pojke i yngre tonåren. Fyra år tidigare hade han fått injektioner med stamceller från mänskliga foster som behandling för en ovanlig neurologisk sjukdom på en privat klinik i Moskva, och hjärntumören innehöll celler med dna från åtminstone två olika donatorer.

Även behandling med patientens egna stamceller kan få oanade bi-effekter. Hos en kvinna i 60-års-åldern i Kalifornien började benfragment att växa inne i ögonlocken

efter en skönhetsbehandling där stamceller från hennes bukfett sprutats in runt ögonen. Dessutom blir behandlingarna ofta mycket kostsamma för patienterna.

– Vi har mött sjuka som har sålt sina hus för att ha råd med behandlingar som inte har gett någonting, säger Ira Herrmann.

Ira Herrmann och Timothy Caulfield känner till mellan 200 och 700 kliniker som erbjuder otestade behandlingar med stamceller.

– Men det är svårt att få fram ett exakt antal. Det här är ett internationellt fenomen där kliniker hittar kunder i hela världen via internet, säger Timothy Caulfield.

Klinikerna finns i bland annat Mexiko, USA, Kina, Ukraina och Ryssland. När kryphål i lagstiftningen täpptes till inom hela EU bytte Xcell namn och flyttade verksamheten till Mellanöstern.

Att ta fram nya behandlingar är en långsam process. Timothy Caulfield menar att klinikernas verksamhet skadar hela forskningsfältet och gör arbetet svårare för seriösa forskare.

– Jag är övertygad om att stam-celler kan ge effektiva behandlingar, men vi måste ha tålamod. Det är svårt att säga det när svårt sjuka vill bli botade nu, säger han.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Fakta. Stamcellsbehandlingar

Stamceller är omogna celler som kan utvecklas till många olika typer av celler.

Den enda rutinbehandling med stamceller som i dag -utförs vid offentliga sjukhus är transplantation av benmärg vid leukemi och andra typer av cancer.

Saker att överväga för den som funderar på stamcells-behandling:

Än så länge finns mycket få behandlingar med stam-celler som är bevisat säkra och -effektiva.

Även om du tror att du inte har något att förlora på att testa en oprövad behandling kan den få stora negativa konsekvenser både för hälsan och ekonomin.

I kroppen har olika typer av stamceller olika uppgifter.

Det är mycket osannolikt att samma stamcells-behandling kan hjälpa för olika sjukdomar och tillstånd.

Behandlingen av en sjukdom måste avspegla det vi vet om hur sjukdomen verkar.

En behandling med celler från den egna kroppen är inte automatiskt säker.

Patientberättelser och annan marknadsföring från klinikerna kan vara vilse-ledande.

En experimentell kur mot betalning är inte detsamma som att genomgå en vetenskapligt godkänd behandling.

Processen som alla godkända medicinska behandlingar har gått igenom är utformad för att minimera skador och maximera -effekten.

Läs mer på:

www.closerlookatstemcells.org från ISSCR, Internationella samfundet för stamcellsforskning

oirm.ca/sites/default/files/about-orim/sc_patient_booklet_feb_2014.pdf från Albertauniversitetet i Kanada

Källa: A closer look at stem cells från ISSCR. “

“ Als-sjuke Leif fick behandling med stamceller i Kina

SÖNDAG 12 JULI 2015

Gävle. Lena Mälby Cederholm är tacksam över stamcellsbehandlingen hennes pappa fick på en kinesisk klinik.

– Han var glad på ett helt annat sätt när han kom hem, säger hon.

När Lena Mälby Cederholm vinkade av sina föräldrar på Arlanda inför deras resa till Kina var hon orolig.

– Det var en chansning, och jag var inte säker på att det var rätt -beslut, säger hon.

Vi träffas dagen innan hennes pappa Leif Mälby skulle ha fyllt 59 år. Han fick diagnosen als år 2009 och avled året därpå.

– När han fick diagnosen sa läk-arna att det inte fanns någonting att göra. Jag började forska själv på nätet och hittade det här med stamcellsbehandling, säger Lena Mälby Cederholm.

På hemsidan till en klinik i Kina läste hon berättelser om patienter som hade blivit hjälpta.

– Jag pratade med pappa, och han blev väldigt intresserad och ville åka på en gång. Det enda svåra var ekonomin, att få fram pengarna till behandlingen, säger Lena Mälby Cederholm.

Als är en otäck sjukdom. De nervceller som skickar signaler till de rörelser vi styr med viljan, från hjärnan till ryggmärgen och från ryggmärgen till musklerna, förtvinar och dör. Den enda behandling som finns är bromsmediciner som hejdar förloppet.

Det pågår mycket forskning om hur stamceller ska kunna användas för att ersätta de förlorade nervcellerna, men det är långt kvar till en kliniskt testad och godkänd behandling. Trots det erbjuder privata kliniker runt om i världen redan nu stamcellsterapi för als och en rad andra svåra sjukdomar.

Leif Mälbys läkare avrådde honom från att åka till kliniken i Kina.

– De kallade det geschäft och humbug och sa att vi bara skulle bli lurade på pengar, säger Leif Mälbys svåger Lars-Erik Mälby.

De kinesiska läkarna tog celler från Leif Mälbys näsa och sprutade in i hjärnan. Han fick också träna på motions-cykel och fick mediciner med litium. Efter fyra veckor återvände han till Sverige, och upplevde själv att han mådde bättre.

– Det märktes när han kom hem. Han pratade mycket bättre. Ett halvår hade jag en känsla av att det hjälpte, säger Lars-Erik Mälby.

Behandlingen kostade 200 000 kronor. Kliniken i Kina ville att han skulle komma tillbaka för ytterligare behandlingar, men familjen hade inte råd.

Leif Mälby tvekade aldrig att åka.

– Även om det inte hade hjälpt så var det värt chansningen. Han var så sjuk och det fanns bara en utgång, säger Lena Mälby Cederholm.

Hon är också glad över behandlingen:

– Det halvår vi tror att den gav oss var värt alla pengar i världen.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se “

“ Så försökte östtyska Stasi påverka svenska skolan

SÖNDAG 12 JULI 2015

Den östtyska underrättelsetjänsten Stasi lade ned stor möda på att påverka hundratals svenska lärare som bjöds in till DDR. Professor Anders Törnvall har gått igenom arkiv och hittat dokument som visar hur hårt styrda sommarkurserna som hölls på 1970- och 1980-talen var. De tyska kursledarna utbildades i övertalningsteknik och hade förberedda svar på kritiska frågor.

Att Sverige var ett nyckelland för Stasi blev känt när spionorganisationens enorma arkiv öppnades efter murens fall. Stasi hade många spioner i Sverige, både svenskar och tyskar. Ett viktigt inslag i för-söken att vinna sympatisörer i Sverige var de språkkurser som arrangerades främst för gymnasielärare. På 1970- och 1980-talen lockades 600 lärare framför allt till Leipzig. Budskapet i det som såg ut som oskyldiga kurser i språk och tysk kultur var i själva verket minutiöst planerat, visar den noggranna och omfattande dokumentationen.

– Målet för DDR var att vinna över det neutrala Sverige. Lärarna sågs som en bra ingång för att förändra sättet att tänka. Det lades ned enormt mycket energi på att planera kurserna, säger Anders Törnvall, professor emeritus i interkulturell kommunikation.

När Stasis verksamhet i Sverige nystades upp blev Anders Törnvall en ofrivillig huvudperson. På 1960-talet hade han intet ont anande hjälpt den tyske studenten Aleksander Radler att etablera sig i Lund. Mer än 30 år senare blev det känt att Radler, som blivit en omtyckt präst i Burträsk, i flera årtionden varit en av Stasis mest aktiva spioner i Sverige.

Sedan prästen avslöjades har Anders Törnvall ägnat nästan all tid åt att forska om Stasis verksamhet i Tyskland. De senaste två åren har han gått igenom Herderinstitutets arkiv i Leipzig, som arrangerade många av de kurser som riktade sig till svenska lärare. I den sammanställning, som publicerats av den liberala tankesmedjan Fri värld, har Anders Törnvall pratat med både arrangörer och svenska deltagare.

– Stasis anvisningar följdes till punkt och pricka, men det gällde att dölja försöken att påverka. De tyska kursledarna var lydiga instrument för systemet och utbildade i övertalningsteknik. Utgångspunkten för undervisning var personlighetsförändringar från individualism till kollektivism.

Rekryteringen av svenskar lärare skedde främst genom annonser i facktidningar. De protokoll som Anders Törnvall gått igenom visar hur svenskarna delades in i olika grupper beroende på hur deras inställning var till DDR. Vanliga frågor från svenskarna handlade om muren och om reseförbudet.

– I svaren beskrevs muren som en garanti för frihet och för DDR:s överlevnad i en girig omvärld. Invånarna hade det så bra i DDR att de inte hade någonting att lära från andra länder. Utländsk litteratur och tidningar fick inte föras in i DDR för att de spred en falsk verklighetsbild. De tyska kursledarna lärde sig också att förklara att det ibland är nödvändigt att kämpa militärt för att uppnå fred, säger Anders Törnvall.

Enligt mötesprotokollen var svenskarna över lag positiva till DDR, även om det fanns kritiska röster. Efter att ha läst gymnasielärarnas utvärdering delar Anders Törnvall den uppfattningen.

– Jag får uppfattningen att de svenska lärarna kände sig som en del av en fredsrörelse som ville skapa en mänskligare värld. De tyckte att de blev väl omhändertagna och att den ämnesmässiga undervisningen höll mycket hög klass.

Var gymnasielärarna naiva?

– På den tiden hade svenskar dåliga kunskaper om hur en diktatur fungerar och om hur den kan påverka och manipulera människor, säger Anders Törnvall.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. Stasi hade 91 000 anställda

Underrättelsetjänsten Stasis huvudsakliga verksamhet var att övervaka den egna befolkningen. Året före murens fall hade Stasi 91 000 anställda och nästan 200 000 informella agenter.

153 svenskar har avslöjats som Stasiagenter. Tusentals svenskar har fått livet kartlagt.

De östtyska språkassistenter som var verksamma i svenska gymnasieskolor på 1970- och 1980-talet, de så kallade DDR-lektorerna, skickade regelbundna rapporter till Stasi.

DN “

”Nivån på kursen var mycket hög”

SÖNDAG 12 JULI 2015

“Lund. Cecilia Gärtner från Lund var en av de 600 svenska gymnasielärare som åkte till Östtyskland på sommarkurs på 1980-talet.

– Det var en bra erfarenhet, där jag höll mina tankar och iakttagelser för mig själv.

Cecilia Gärtner är adjunkt i tyska och religion. Hon var nyutbildad när hon i början av 1980-talet såg annonsen från Vänskapsförbundet Sverige-DDR om fortbildningskurser.

– Jag hade just köpt en lägenhet och hade inte råd att åka på semester. Jag lockades av att kursen var mycket billig, säger Cecilia Gärtner.

– Jag visste hur samhället i DDR fungerade. Nu tänkte jag att jag själv skulle få se hur livet bakom järnridån verkligen var.

Cecilia Gärtner åkte till Östberlin. Kurskamraterna var från hela världen, en stor grupp kom från Sovjetunionen. Hon blev inkvarterad i en nybyggd studentbostad som kändes fallfärdig.

– Undervisningen handlade om tysk kultur, och tog upp bland annat Goethe och Schiller. Nivån var mycket hög. De tyska lärarna var professorer och docenter i sina ämnen, säger Cecilia Gärtner.

Som utländsk gäst behandlades hon väl. Världen utanför sommaruniversitetet upplevde hon som grå och dyster.

– När jag försökte prata med folk på gatan skrek de åt mig. I efterhand har jag förstått att de kunde råka illa ut om de pratade med utlänningar. Det gällde att bli av med mig så fort som möjligt.

Varje eftermiddag åkte kursdeltagarna på utflykt. Cecilia Gärtner reagerade över den låga standarden i den mönsterlägenhet som visades upp. I koncentrations-lägret Buchenwald beskrevs offren som antifascister och socialister, inte som judar. Ibland var propagandan i undervisningen tydlig, men Cecilia Gärtner protesterade aldrig.

– Jag höll mina tankar för mig själv. Jag var rädd för att få de andra studenterna emot mig om jag gav uttryck för vad jag tyckte.

Alla utlänningar hade en östtysk följeslagare. Cecilia Gärtners tyska väninna hörde av sig flera år senare och ville återuppta kontakten.

– Jag förstod att hon blivit uppmanad att skriva och jag blev irriterad. I efterhand ångrar jag att jag inte sparade brevet och svarade. Jag har utan att lyckas försökt hitta henne efter murens fall.

Cecilia Gärtner åkte på sommarkurs två gånger, 1981 och 1983.

– Efter mina besök i DDR var det omöjligt att tänka tanken att järnridån med hela östblocket skulle falla inom ett decennium.
Mia Holmgren mia.holmgren@dn.se “

“ Följ inte terrorlogiken

MÅNDAG 13 JULI 2015

Inför åsiktsförbud för att skydda yttrandefriheten. Det föreslog KDU:s ordförande Sara Skyttedal tidigare i år. I kölvattnet av terrorattentaten efterlystes hårdare tag: Om militanta islamister inte godtar demokratins tankevärld ska minsann inte demokratierna godta extremisternas åsikter heller, löd resonemanget.

Visst har demokratin rätt att skydda sig. Men inte med vilka medel som helst.

Att ett ungdomsförbund är ute på hal populistisk is kan tyckas ovidkommande. Men förslagen är en del av ett retorikskifte och präglade också Ebba Busch Thors (KD) dag i Almedalen. Där föreslog hon att personer som förekommer i Islamiska statens terrorpropaganda och begår brott ska nekas inresa i Sverige, trots att de har svenska pass. Utöver det ska de som packat jihadistresväskan kunna dömas för lands-förräderi.

Vad innebär det i detalj? Hur ska detta gå till? Och inte minst: hur är det förenligt med svensk rättssäkerhet? Några följdfrågor kunde inte parti-ledaren svara på. Därför blev Busch Thors utspel ett hårdhänt slag i luften.

Islamiska statens terror är ett direkt hot som sträcker sig långt utanför Mellanöstern. Få ifrågasätter att det krävs åtgärder för att förebygga och motverka attentat och arbete pågår för fullt med att skärpa lagstiftningen för att de svenskar som reser ned för att strida med terroristerna inte ska göra det ostraffat.

Men att vilja se hårdare straff är en sak. Att frångå rättssäkerheten för att uppnå det är en helt annan.

Anne Ramberg, generalsekreterare i Sveriges advokatsamfund, menar att bristen på rättsmedvetande inte enbart återfinns hos Busch Thor utan att det rör sig om ett tilltagande problem bland journalister och politiker. På sin blogg pekar hon ut en rad texter från helgens tidningsspalter och skriver (11/7):

”Populism kännetecknas av att man bejakar intressen och lösningar, inte för att förslagen är effektiva och löser problemen, utan för att de möter människors gillande. Frågor om asylpolitik, integration eller terrorhot ställer dock högre krav än så. De handlar om upprätthållande av grundläggande rättsstatliga principer. Om själva grundvalen för en demokratisk öppen rättsstat, som har till yttersta syfte att skydda mänskliga rättigheter.”

Att säga att terror ska mötas på tuffast tänkbara sätt möter definitivt gillande. Att påpeka att det i en rättsstat inte kan ske till vilket pris som helst väcker inte samma hejarop. Särskilt inte när IS våldsdåd pågår för fullt.

Under våren har en mycket upprörd debatt pågått efter att det kommit fram att återvändande IS-krigare ska bemötas med olika typer av hjälpande åtgärder i kommunerna. Ilskan har inte haft några gränser: Dessa barbarer ska buras in, inte få ett jobb! Allt annat är absurt, har det sagts.

Och visst ska de som det går att bevisa har gjort sig skyldiga till brott lagföras. Lika självklart är att det går att diskutera hur hårt straffet ska vara. Men i en rättsstat är det inte människors avsky inför tanken på

vad en jihadist kan tänkas ha gjort som avgör straffet. Det är vilka bevis som kan läggas fram i domstol.

Med tanke på hur svårt det är att bevisa vilka brott som begås kommer det därför att finnas en grupp som Sverige – oavsett hur illa man tycker om personernas sympatier och even-tuella handlingar – måste hantera.

Alternativen är således inte (som det ofta har låtit) att straffa dessa personer eller inte, utan hur de som inte kan bevisas skyldiga – men ändå kan antas vara farliga – ska hanteras. Därför är initiativ parallellt med rätts-liga åtgärder för återvändande jihadister värda att uppmuntra och utveckla.

Det går inte att bura in alla som eventuellt har gjort fasansfulla saker. Den frustrerande konsekvensen är att vissa skyldiga därför kommer att komma undan. Men motsatsen – att oskyldiga i praktiken straffas utan en prövning i domstol – är ännu mer motbjudande.

Det är utifrån den insikten svensk rättstradition är uppbyggd. Och det är också det som måste vara utgångspunkten i insatserna mot IS och andra terrorgrupper.

För om vi låter rädslan och ilskan styra hotar inte längre Islamiska staten bara vår säkerhet.

IS vill sabotera. Det vore att göra den en tjänst att tumma på det demokratiska rättssamhällets principer. Det är ju nu vi ska försvara dem som mest.

DN 13/7 2015 "

"Stoppad skatteflykt viktigt steg för hållbar utveckling"

MÅNDAG 13 JULI 2015

" Nya globala mål. Nu ska Sverige förhandla om världens 17 nya utvecklingsmål. De nya målen kopplar tydligare ihop fattigdomsfrågan med klimatagendan. Sverige prioriterar en grönare ekonomi, global jämställdhet och att skatteflykt stoppas och omvandlas till gröna investeringar, skriver biståndsminister Isabella Lövin (MP).

I dag anländer jag tillsammans med statsminister Stefan Löfven och finansmarknadsminister Per Bolund till FN-toppmötet Financing for development i Addis Abeba om hur de nya globala utvecklingsmålen ska finansieras. För att kunna utrota fattigdomen och skapa en miljömässigt, socialt och ekonomisk hållbar värld krävs att såväl offentliga som privata resurser används smartare och investeras rätt. Arbetet är av högsta prioritet för regeringen och Sverige är pådrivande för att förhandlingarna i veckan leder fram till paket med gemensamma åtgärder.

För 15 år sedan samlade FN 147 stats- och regeringschefer för att gemensamt enas om mål för det globala utvecklingsarbetet. De så kallade milleniemålen skulle vara mätbara och ambitiösa. Bland annat skulle extrem fattigdom och hunger utraderas, alla barn börja i grundskola och en hållbar utveckling säkras. Dessa mål infördes av många utvecklingsländer i nationella planer.

Nu när tidsramen för milleniemålen närmar sig sitt slut kan vi konstatera att de gett resultat. Andelen som lever i extrem fattigdom har mer än halverats. I dag går nio av tio barn i grundskolan. Detta är en stor framgång för det globala utvecklingsarbetet och viktiga steg för att bekämpa extremism och orättvisor.

Mycket kvarstår dock. En miljard människor lever fortsatt i extrem fattigdom och 800 miljoner människor går dagligen till sängs hungriga. Världen är långt ifrån jämställd, alltför många kvinnor ges inte möjlighet att delta i ekonomi och arbetsliv och miljontals dör i barnsäng. Klimatförändringarna riskerar dessutom att rasera alla de framsteg som hittills tagits och drabba de fattigaste hårdast.

I september kommer världens ledare att anta 17 nya globala hållbara utvecklingsmål, Sustainable Development Goals. Målen kommer att bli mycket ambitiösa och omfatta allt från att utrota extrem fattigdom och hunger till att uppnå jämställdhet, fredliga samhällen, hållbara hav och hållbar konsumtion. De måste matchas med en lika ambitiös plan för hur de ska kunna finansieras – vilket vi ska komma fram till här i Addis Abeba. Ett positivt resultat i veckan kommer att skapa ett gynnsamt förhandlingsklimat, vilket är mycket viktigt inför antagandet av hållbarhetsmålen i september samt den globala klimatkonferensen COP 21 i Paris i december.

Viktiga skillnader från de gamla milleniemålen är att de nya riktar sig mot alla länder snarare än enbart utvecklingsländer, och att den på allvar kopplar ihop fattigdomsagendan med miljö- och klimatagendan. Centrala frågor som har behandlats inför konferensen och som kommer att vara högaktuella är exempelvis nivån på biståndet, hur mindre utvecklade länder ska mobilisera inhemska resurser samt hur privat kapital kan investeras i utvecklingsländer.

Sverige har allt att vinna på att utvecklingsländer lyfts ur fattigdom. Som en liten, exportorienterad nation kan Sverige bli en av de stora vinnarna när handelsutbytet ökar i världen. Sveriges goda rykte gör också att vi är en omtyckt handelspartner och med en befolkning som numera härstammar från stora delar av jorden har vi goda möjligheter att knyta handelskontakter i exempelvis Afrika och Latinamerika. En hållbar ekonomisk världsutveckling bidrar därmed även till att lyfta svensk ekonomi i framtiden.

Från regeringens sida finns höga ambitioner vad gäller klimatarbetet, exempelvis har de svenska koldioxidutsläppen sedan början av 90-talet minskat med 25 procent tack vare effektiva styrmedel och en konsekvent miljö-politik. För att det internationella klimatarbetet ska intensifieras har regeringen beslutat om att tillföra fyra miljarder kronor till den gröna klimatfonden under perioden 2015–2018. Bidraget är det mest ambitiösa per capita av alla givarländer. På biståndsområdet är Sverige är ett av få länder som ger 1 procent av BNI i bistånd och även i absoluta tal är Sverige en betydande global aktör på biståndsområdet.

En generös biståndspolitik, en ambitiös klimatagenda och lång erfarenhet av samförståndspolitik gör Sverige till en viktig aktör som många länder lyssnar till vid förhandlingarna. Den svenska regeringen har tre huvudsakliga prioriteringsområden:

1 Omvandla kapital- och skatteflykt till investeringar i hållbar utveckling. Skatteintäkter är grunden för en gemensam välfärd och

fattigdomsbekämpning. Enorma summor som skulle ha kunnat investeras i hållbar utveckling försvinner i dag på grund av kapital- och skatteflykt. Att bekämpa olovlig kapital- och skatteflykt är därför en central fråga för utvecklingsfinansieringskonferensen i Addis Abeba.

Sverige deltar mycket aktivt i olika forum och processer där det gemensamma målet är att motverka skatteflykt och skatteundandragande. Vår förhoppning är att viktiga steg ska tas i frågan i Addis Abeba.

2Steg mot grön ekonomi. Utgångspunkten för den nya hållbara utvecklingsagendan är att fattigdomsminskning inte är möjlig utan social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. I Addis Abeba handlar det om att ge incitament till ökade investeringar i hållbar energi och infrastruktur, att sätta ett pris på koldioxid och att ta steg mot utfasning av skadliga subventioner av fossila bränslen. Sverige är ett föregångsland som ska visa att grön tillväxt faktiskt är möjlig. Sverige kan genom klimatfinansiering, ett miljö- och klimatanpassat bistånd och ökat tryck på multilaterala aktörer som Världsbanken och FN bidra till att konkreta steg mot en grön ekonomi kan tas även på global nivå.

3Jämställdhet skapar resurser. Jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar är ett effektivt verktyg för att skapa ökad hållbar tillväxt. Sverige verkar för att världens länder i Addis Abeba ska ta avgörande steg för en rättvis fördelning av resurser mellan kvinnor och män och för att kvinnor fullt ut ska kunna delta i det ekonomiska livet. Vi kan aldrig acceptera den diskriminering som i dag är utbredd och världen har inte råd med att så många kvinnor hindras från att bidra till den ekonomiska utvecklingen. Sverige kommer att bidra med nationella erfarenheter av konkret jämställdhetsarbete och genom att all utrikespolitisk verksamhet, inklusive biståndet, genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

Det globala samfundet står nu inför ett betydande vägskäl. FN:s generalsekreterare Ban Ki-Moon har sagt att vi är den första generationen som kan utrota fattigdomen och den sista som kan förhindra allvarliga klimatförändringar. Vi har möjligheten att skapa en framtid där ingen ska gå hungrig, där jämställdhet mellan könen är uppnådd och där vi lever inom de planetära gränserna. Resan mot denna framtid avslutas inte förrän de 17 nya målen är uppnådda, men den inleds på allvar i dag vid utvecklingsfinansieringskonferensen i Addis Abeba.

Isabella Lövin (MP), biståndsminister “

Fakta. 12500 ägare

Arla ägs i dag kooperativt av drygt 12500 mjölkbönder i sex länder:

Sverige	27%
Danmark	25%
Storbritannien	22%
Tyskland	20%
Belgien	4%
Luxemburg	2%

Nettoomsättning
73,6 miljarder danska kronor (2013)

Invägd mjölk
12,7 miljarder kg (2013)

Antal årsanställda
19000

Källa: Arla Foods

“Pressat pris slår hårt mot mjölkbönder

MÅNDAG 13 JULI 2015

De svenska mjölkbönderna är på väg att förlora striden mot danska och tyska kolleger. Kritikerna anser att jätten Arla medvetet håller på att svälta ut de svenska gårdarna med sina låga mjölkpriser.

Svenska konsumenter vill ha närproducerad mjölk, gärna ekologisk, men den svenska mjölkbonden kan snart inte längre infria kraven. I stället tvingas de i många fall att lägga ned verksamheten.

Arla erbjuder för närvarande sina svenska medlemmar knappt 2:70 kronor per kilo mjölk. Det är en ersättningsnivå som är densamma som på 1980-talet och som många mjölkbönder hävdar är på tok för låg för att motivera fortsatt verksamhet.

Missnöjesmullret som kommer från ett stort antal svenska Arla--bönder har förstärkts de senaste -månaderna. Flera anser att Arla medvetet håller på att ”svälta” ut svenska mjölkproducenters små besättningar med sin låga ersättning. Arlas ledning hänvisar till mjölk-överskottet på världsmarknaden som förklaring till den låga ersättningen till bönderna.

Mjölkbönder DN har talat med ger också en annan förklaring. Mejerijätten Arla är i dag en koncern med framför allt starka danska ägarintressen men även tyska och brittiska.

Det har lett till att den svenska mjölkbonden med ett litet antal mjölkkor kommer i andra hand, misstänker de. Många befarar att när de olönsamma svenska producenterna väl har slagits ut från marknaden kommer mjölk från inte minst de danska mjölkbönderna att ta över.

– Arlas strategi är att växa internationellt och det kommer att ske på svenska mjölkbönders bekostnad, säger Elin Torstensson, mjölkbonde i Österbybruk i norra Uppland.

Mjölkbonden Birger Andersson bekräftar den dystra bilden men tror dock inte att Arla motarbetar dem medvetet. Han konstaterar att de svenska mjölkbönderna, om än en starkt krympande skara, fortfarande dominerar bland Arlas totalt 12 500 mjölkbönder.

– Men kör vi på som vi gör nu, med den prissättning som är, kommer ytterligare 50 till 70 procent av de svenska mjölkbönderna att vara borta inom några år, säger han.

Även LRF konstaterar i sin senaste rapport att de svenska mjölk-företagens ekonomiska situation är mycket allvarlig.

Flera av de mjölkbönder DN varit i kontakt med pekar på att Arla vill se stora enheter, helst 500 djur eller fler. Snittet för Sverige ligger på mellan 70 och 80 kor medan det i Danmark är minst det dubbla.

För även om Arla har tagit på sig att hämta mjölken oavsett gårdens storlek blir det ekonomiskt påfrestande för mejerijätten med de långa svenska transportsträckorna.

Mellan åren 2005 och 2014 har antalet svenska mjölkbönder nära-på halverats, från 8 500 företag till cirka 4 400. Knappt 3 400 av de som är kvar är anslutna till Arla. Enbart under de senaste fem åren har ett av fyra företag lagt ned mjölkproduktionen.

Arla foods bildades våren 2000 genom en sammanslagning av det danska kooperativet MD foods och det svenska Arla. Koncernen kontrolleras av danska intressen till 50 procent.

Arla foods har 75 procent av den svenska marknaden. Näst störst är Skånemejerierna med 14 procent och resterande andel fördelar sig på 3–4 mindre företag, bland annat Falbygdens och Gefle mejeriföreningar.

De som vill lämna Arla för att gå till ett annat mejeri får problem då Arlas konkurrenter inte har kapacitet för nya medlemmar.

I en mer eller mindre desperat åtgärd gick ett hundratal Arlabönder samman tidigare i år i en ekonomisk förening, Glada bonden. Föreningens första årsstämma hölls veckan före midsommar och enligt Birger Andersson, en av initiativtagarna, är förhoppningen att runda Arla och i stället kunna förhandla fram bättre priser direkt med handeln.

Frågan är dock hur slagkraftigt detta blir. Å ena sidan anser handeln att Arla är för stort, å andra sidan hjälper butikerna Arla att bli en än mer dominant mejeriaktör i Sverige, inte minst genom att teckna kontrakt om egna varumärken med Arla. Kontrakten begränsar övriga mindre aktörers möjligheter att ta sig in på marknaden.

Thorbjörn Spängs

thorbjorn.spangs@dn.se

Fakta.

Nettoomsättning

73,6 miljarder danska kronor (2013)

Invägd mjölk

12,7 miljarder kg (2013)

Antal årsanställda

19 000

Källa: Arla Foods “

”Förtroendet för Arla är bortblåst”

MÅNDAG 13 JULI 2015

“ Elin Torstenssons 33 mjölkkor har ingen koll på den dåliga ersättningen Arla ger dem för deras arbete. Det har däremot Elin Torstensson vars förtroende för mejerijätten är borta.
– Sverige är borträknat som mjölknation, hävdar hon.

Ersättningen för mjölken rasar och mjölkbonden Elin Torstensson i Österbybruk, norr om Uppsala, blir alltmer frustrerad över hur hennes ekonomi och framtid ska bli.

På bara det senaste året har prisfallet på mjölk sänkt hennes årsintäkter med cirka 150 000 kronor. Det är pengar som hon skulle få igen med råge om hon bytte från Arla till ett annat mejeri. Om det gick, vill säga.

– Man skulle må bättre inombords, slippa känna den här ekonomiska psykiska pressen, varenda dag, säger hon.

Men att byta från Arla till närliggande Gefleortens mejeriförening låter sig dock inte göras hur helst. Mejeriet har inte kapacitet för att ta emot nya leverantörer och kön av intressenter som vill lämna Arla är redan lång.

– Huvudsaken är att Arla går med vinst. Vi bönder håller på och dör, sakta men säkert, säger Elin Tors-tensson.

Men att enbart säga att man ska bojkotta Arla för företagets prispolitik är att skjuta sig själv i foten, tillägger hon. Det skulle innebära ännu lägre priser. Viktigast är att köpa svenskproducerad mjölk så att de svenska mjölkbönderna blir kvar, betonar hon.

– Till jul kommer priset säkert att ligga under 2:50 kronor kilot mot dagens 2:68. För många som redan har det svårt blir det den avgörande knuffen över stupet, konstaterar Elin Torstensson och visar fallet med en symbolisk gest över kanten på köksbordet.

Viktigt att understryka är att Elin Torstensson driver sin gård ekologiskt, därmed har hon också ett tillägg för sin mjölk på 1:14 kronor per kilo. Trots det räcker inte ersättningen till drift och nödvändiga investeringar.

– Det räcker med att traktorn behöver repareras så kan det innebära en extra kostnad på 40 000 kronor, säger hon.

Elin Torstensson betonar att de svenska mjölkböndernas gnäll över den pressade situationen är befogat.

– Sverige är borträknat som mjölknation och förtroendet för Arla som dominerar marknaden är bortblåst.

– Arlas styrelseordförande Åke Hantoft har till och med antytt att vi är för dåliga på att driva företag, lägger hon till.

Hur hennes egen situation ser ut om fem år är högst osäkert. Elin Torstensson hoppas att hon fortfarande har sina kor kvar idisslande ute

i klöverhagen. I hagen intill går redan ett antal av gårdens nya generation ”mjölkproducenter”.

Många av de Arlaanslutna mjölkbönderna organiserar sig nu och vänder sig direkt till butikerna för att få bättre betalt. Många handlare ställer upp med att ge ytterligare ett bidrag på en krona eller mer för närproducerad och ekologisk mjölk. Men det är egentligen fel väg att gå, enligt Elin Torstensson.

– Inte minst när Arla samtidigt säger att de ska erövra övriga världsmarknaden.

Hon tror dock att Arla långsamt börjar fatta vad de svenska konsumenterna vill ha och att konsumtenterna börjar förstå att den svenska mjölkbonden snart är borta om inget drastiskt sker.

– Nio av tio svenskar tror att de köper svensk mjölk bara för det står Arla på förpackningen. Det enda som säkerställer mjölkens svenska ursprung är den röda Arlakon.

Och Arlas nya satsning på att Sverigemarkera mejeriprodukterna, med Sverigekannan, går för trögt, anser Elin Torstensson.

Thorbjörn Spängs

thorbjorn.spangs@dn.se “

“ Fortsatt tuffa tider väntar

MÅNDAG 13 JULI 2015

Svenska mjölkbönder får räkna med fortsatt tuffa tider under lång tid, säger Helene Gunnarsson, svensk representant i Arla foods koncernstyrelse.

Helene Gunnarsson blir mer eller mindre dagligen påmind om den oro svenska mjölkbönder känner inför framtiden. Många återkommer till den låga ersättning Arla betalar för deras mjölk. Helene Gunnarsson betonar att den öppna marknaden styr priserna – det finns helt enkelt för mycket mjölk i Europa.

– Vi står inför en väldigt stor utmaning på en avreglerad och konkurrensutsatt marknad, säger hon.

I egenskap av ledamot i Arla foods koncernstyrelse, och ord-förande för Arlas nationella råd, är Helene Gunnarsson ansvarig för de framtidsstrategier mejerijätten drar upp.

– Hur vi än vänder oss är mjölkbönderna inne i en väldigt, väldigt tuff period, konstaterar hon.

Och hur länge kommer det tuffa läget att bestå?

– Tyvärr kommer det att pågå ett tag, jag vågar inte säga hur länge. Men fler mjölkgårdar, som många också befarar, kommer att tvingas slå igen.

Vissa misstänker att Arlas ledning vill ”svälta” ut de minsta gårdarna för att ekonomin ska bli bättre, vilken är din kommentar till det?

– Vi har inga sådana diskussioner, det är också viktigt att komma ihåg att små besättningar kan ha lönsamhet, inte bara storleken avgör, säger hon.

Arla har ett ständigt pågående arbete med att se över alla sina kostnader. Men att det skulle finnas någon gräns för hur liten en mjölkgård i Sverige kan vara och där Arla inte längre kan motivera hämtning av mjölk existerar inte, enligt Helene Gunnarsson.

Hon medger att Arlas ersättning för mjölken är nere på extremt låga nivåer och att det innebär stora påfrestningar för dem som sitter med stora lån.

En del mjölkbönder ser sin situation som så bekymmersam att de har vänt sig direkt till enskilda handlare för att få mer betalt för mjölken än vad Arla ger i ersättning.

Är det en bra utveckling?

– Det bästa vore om Arla kunde generera ett pris som mjölkproducenterna kunde leva på men det kan vi inte som det ser ut i dag, konstaterar Helene Gunnarsson.

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se “

Då rapporterar bolagen i veckan

Måndag 13 juli
Catena, **Corem Property**, Nederman Holding, **ÅF**.

Tisdag 14 juli
SEB, **Avanza**, Comhem, **Creades**, JM.

Onsdag 15 juli
Byggmax, **SKF**, Axfood, **Getinge**, Castellum.

Torsdag 16 juli
Nordea, **Qliro group**, Sobi, **Nordnet**, Atlas Copco, **Addtech**, Alfa Laval, **Eniro**, Haldex, **Intrum justitia**, Investor, **Lifco**, SCA, **Sveaskog**, Swedbank, **Transmode**.

Fredag 17 juli
Kungsleden, **Volvo**, Betsson, **Lindab**, Assa Abloy, **Fortum**, Gunnebo, **Husqvarna**, Sandvik, **Swedish Match**, Boliden, **Autoliv**, Beijer Ref, **Cloetta**, Electrolux, **NCC**, Schibsted, **Sweco**, Telia Sonera, **Ericsson**, Saab.

“ Valutalyft och Kinafall bäddar för rapportrysare

MÅNDAG 13 JULI 2015

Nagelbitaren när rapportfloden drar i gång i veckan är om de stigande valutorna har spelat svenska bolag i händerna även under det andra kvartalet. Samtidigt har börs-nedgången i Kina seglat in som ett orosmoln över rapportsäsongen.

I veckan är det åter dags för en ny rapportsäsong. På tisdag kommer banken SEB med sin rapport för årets andra kvartal och följs på onsdagen av bland annat verkstads-jätten SKF. Den senare brukar ge en fingervisning om hur den övriga industrin kommer att gå.

Den stora frågan som analytikerna ställer sig inför de kommande rapporterna är om de stigande valutapriserna, som tidigare har gett kraft åt exporttunga bolag, har smittat av sig även på andra kvartalets siffror.

– Valutorna påverkade de svenska bolagen, framför allt verkstadsbolagen, väldigt positivt. Den effekten hjälpte till att lyfta kurserna under förra rapportsäsongen men frågan är om det räcker till i det här läget när vi redan har sett en effekt, säger Oscar Karlsson, analytiker på Erik Penser Bankaktiebolag.

Peter Malmqvist, oberoende analytiker, tror att det finns mer att hämta.

– Framför allt dollarn och pundet har stigit kraftigt sedan i oktober. Jag tror att det finns en del kvar att hämta där, dock inte i euro där det har planat ut. Det handlar inte om att valutorna har stärks mer utan att den förstärkning som skett fortsätter att påverka bolagen positivt, säger han.

En annan faktor som intresserar Peter Malmqvist inför den kommande rapportsäsongen är hur det har gått för bankerna. Han hävdar att de med hjälp av olika derivatkonstruktioner har tjänat pengar på den fallande räntan. När priserna för de långa räntorna nu pekar uppåt tror han däremot på en svagare vinstutveckling än under förra kvartalet.

– Den förflyttningen av ränte-utvecklingen kommer att dämpa bankernas vinster, säger Peter Malmqvist.

Han tror att bolag i branscher som inte är beroende av valutasvängningar, eller upp- och nedgångar i räntan, kommer att visa upp stabila resultat för det andra kvartalet.

– Jag skulle säga att de fortsätter som tidigare kvartal med bra utveckling och det gäller främst byggsektorn och den inhemska detaljhandeln, säger Peter Malmqvist.

I veckan rusade bygghandelskedjan Byggmax på börsen efter en omvänd vinstvarning. Det preliminära resultatet steg med 37 procent under andra kvartalet medan omsättningen steg med 14 procent jämfört med samma period 2014.

Peter Malmqvist vågar inte uppskatta hur stor ökningstakten för andra kvartalet kommer att vara generellt. Han tror att den kommer att röra sig inom intervallet 10–15 procent jämfört med samma kvartal för ett år sedan.

– De senaste två kvartalen har vinsterna ökat med cirka 13 procent jämfört med ett år tidigare. Kanske ligger vi lite under det, men inte med mycket, säger Peter Malmqvist.

Oscar Karlsson tror att rapportsäsongen generellt kommer att överskuggas av nyheter från bland annat krisens Grekland. Men samtidigt som osäkerheten är stor för vad som kommer att hända med Grekland och landets framtid inom euro-samarbetet, menar Oscar Karlsson att den senaste tidens nedgång på den kinesiska aktiemarknaden är ett än större orosmoln.

– Det är något som har potential att påverka både den svenska och de globala finansmarknaderna mer än Grekland, givet att aktiemarknaden börjat vänja sig vid tanken på en eventuell Grexit, säger Oscar Karlsson.

Kristoffer Törnmalm

kristoffer.tornmalm@dn.se “

“ Kvinnors rättigheter Sveriges hjärtefråga

MÅNDAG 13 JULI 2015

Kvinnors rättigheter, hållbara ekonomier samt stopp för skatte- och kapitalflykt. Agendan är diger för den stora blågula delegation som, under statsminister Stefan Löfvens ledning, deltar i de närmaste dagarnas finansieringsmöte för FN:s nya mål för hållbar utveckling.

Inför mötet i Addis Abeba har Sverige varit drivande i frågor som rör kvinnors och flickors rättigheter.

– Om vi ska uppnå ett hållbart samhälle så måste vi göra något åt att halva jordens befolkning i stort sett är förtryckt, och att dess potential inte används, säger biståndsminister Isabella Lövin som också reser till Etiopiens huvudstad.

FN:s nya hållbara utvecklingsmål, som ska antas vid FN-toppmötet i New York i september, har 17 punkter. Jämställdhet och kvinnors rättigheter finns med som en egen punkt.

I förslaget till beslut inför diskussionerna i Addis Abeba står bland annat att länderna lovar att ”arbeta för jämställdhet och att stärka kvinnors och flickors rättigheter på alla nivåer”.

– Vi har varit drivande i den frågan och är väldigt nöjda med de skrivningar som finns i texten inför konferensen. Där framhålls att vi

aldrig kommer att mobilisera tillräckligt med kraft för att lyfta världen ur fattigdom utan att frigöra kvinnors resurser, säger Lövin.

En annan viktig fråga för Sverige är rätten till fredliga samhällen, som hon ser som en global säkerhetsfråga.

– Om man ser på världen i dag är krig och konflikter en ökande orsak till extrem fattigdom, lidande och ett hinder för utveckling. Att förhindra krig och konflikter från att uppstå kommer att bli väldigt viktigt.

Hälften av världens allra fattigaste lever enligt Lövin i dag i konfliktdrabbade stater, en andel som väntas öka de närmaste 15 åren.

– Vi kan inte hålla på och satsa mer och mer av biståndspengarna på humanitär katastrofhjälp. Vi måste arbeta mycket mer systematiskt med att bygga upp de här länderna.

Hon säger att det inför mötet funnits en oro från fattiga länder att den rika världen ska minska biståndet.

– Här har vi drivit på jättehårt inom EU för att man upprepar målet om att 0,7 procent av brutto-nationalinkomsten ska gå till bistånd. Hade vi inte fått in den skrivningen hade antagligen hela konferensen i Addis Abeba handlat om huruvida de rika länderna tänker stå fast vid sitt ansvar att hjälpa fattiga länder via biståndet.

TT

Fakta. Toppmöte om FN:s utvecklingsmål

FN:s nya globala hållbara utvecklingsmål (Sustainable Development Goals, SDG) ska antas vid ett toppmöte i New York den 25–27 september.

De 17 målen ska ersätta de åtta millenniemålen, som slogs fast av FN i september 2000.

De nya utvecklingsmålen omfattar alla världens länder och ställer uttryckliga krav på alla nationer att agera. I utvecklingsmålen slås bland annat fast att fattigdom och hunger ska utrotas samt att alla har rätt till hälsa och utbildning, jämställdhet, vattenförsörjning, hållbar tillväxt, rättvisa och fredliga samhällen. “

“ Skarp blick. De ensamma mammorna skrivs in i centrum

MÅNDAG 13 JULI 2015

Ann-Marie Ljungberg
”Fallinjen. En essä om -prekär-feminismen”
Bokförlaget Korpen

Det går snabbt att läsa Ann-Marie Ljungbergs ”Fallinjen. En essä om prekärfeminismen”. Inte för att boken är kort eller lättläst (den är en tung, rosa ruta i jackfickan), utan för att den är ange-lägen, sårad, sårig. Jag återkommer till mina anteckningar och läser: ”Nästa gång du träffar en kvinna som har jobbat på en kvinnojour… Fråga henne om 1998 års vårdnadsreform”. Jag har strukit under detta två gånger. Jo. Det stämmer.

”I fallinjen” handlar om feminism, om olika feminismer, men framför allt om ensamma mammor. Ljungberg tar avstamp i Victoria Farelds bok ”Att vara utom sig inom sig” för att diskutera sin tid i en förening för just ensamma mammor, hur både hon själv och hennes politiska åsikter påverkades av att vara utsatt och ensam i en grupp av utsatta och ensamma kvinnor.

Ljungberg går genom Fareld i dialog med filosofen Charles Taylors ”Erkännandets politik” – hon menar att människan blir till genom delaktighet, genom andra människor, och sätter detta i kontrast till nyliberala idéer om den fria och självständige individen. För Ljungberg hamnar föreningen för ensamma mammor i centrum: den skapar henne som person, gör henne både stark och sårbar, synliggör kollektivets kraft och dess svagheter. Kvinnorna hon umgås med röker ute i regnet, går på varandras salsakurser, sviker varandra, skriver debattartiklar tillsammans. Förändras i relation till varandra. Blir till, om och om igen. ”Vi träffade flera hundra mammor”, skriver Ljungberg. ”Vi byggde upp dem (de nya värderingarna. Reds. anm.) ut-ifrån de mönster vi såg”. Politiken uppstår i och ur sammanhanget, ur deras samlade erfarenheter och verklighetsbeskrivningar.

Men de som är utanför gruppen, då? Vad ser de, hur formas deras politik? Ljungberg riktar skarp kritik mot de socialdemokratiska politikerna Lena Sommestad och Jens Orback, men även, och kanske främst, mot Nina Björks ”Under det rosa täcket”. ”Om övervikt skriver Nina Björk ingenting, inte om rökning heller”, skriver Ljungberg, ”hon glömde bort *oss*”. I en del som är både tragisk och komisk beskriver Ljungberg även hur Gudrun Schyman ringer upp föreningen för att få en inblick i varför de opponerar sig mot den individualiserade föräldraförsäkringen – vilket kortfattat handlar om den utsatthet som mammor som inte har en fungerande relation med barnens andra förälder lider av som en följd av den ovan nämnda vårdnadsreformen. En av mammorna lägger ner lång tid på att berätta om riskerna med förslaget, bara för att snart därefter läsa i en intervju att Schyman helt har missförstått eller ignorerat deras invändningar.

Och det är det som stannar med mig, efter läsningen. Besvikelsen, frustrationen. Över att ständigt glömmas bort, ignoreras eller missförstås, att offras till förmån för förment feministiska politiska reformer som inte tar hänsyn till de mest utsatta just för att de *är* så utsatta. Ljungberg kompromissar inte – hon skriver in de ensamma mammorna i centrum och envisas med att stanna där, i det prekära, det fattiga, det ensamma. Det kanske är dags för politikerna – och den breda rörelsen – att göra detsamma.

Judith Kiros judith.kiros@dn.se “

“ Rädslans geografi och hämndfantasier

MÅNDAG 13 JULI 2015

Var i Sverige finns det en plats där kvinnor inte begränsas av hot, våld eller diskriminering? Under den senaste tiden har ett flertal debattörer ställt krav om ”en feministisk inrikespolitik” på grund av att kvinnor i segregerade ytterstadsområden begränsas. När debatten rullade på kom beskedet att den så kallade Hagamannen kommer att få återvända till Umeå när han snart släpps ut ur fängelset. Detta trots att han fortfarande bedöms som farlig.

Hagamannen, Örebromannen, Lidingömannen, polismannen och så nu tv-mannen, apropå att Bill Cosby erkänt att han drogat och våldtagit kvinnor, och åklagarmannen, apropå åklagaren i Gävle som nyligen dömts för våldtäkt av barn. Alla dessa män som satt städer i skäck och förändrat kvinnors rörelsemönster.

Det existerar inte bara en ”Rädslans geografi”, som Anja Snellman döpte det till i sin roman med samma namn från 1995 (på svenska 2000). Det finns en alternativ karta – Bjästa. Rissne. Bråvalla. Stureplan. Umeå – för platser som under en tid, likt den samlande utgivningen av kriminalromaner, påminner om att sexualbrott är en del av allt för mångas vardag.

En plats fri från våld är svår att hitta till och med i fiktionen. Är det för att ett samhälle fritt från våld i nära relationer och fritt från sexualbrott är omöjligt att föreställa sig? Fiktionens värld erbjuder i stället kvinnorna som hämnas, som i klassikerna ”En jävla helg” av Helen Zahavi, den ovan nämda ”Rädslans geografi” och i Katarina Wennstams och Maria Svelands senaste böcker.

Att hämndfantasier lockar många råder det ingen tvekan om. I vintras samlade filmprojektet ”Dom jävlarna ska skjutas” ihop ett startkapital på drygt en kvarts miljon kronor via frivilliga donationer. Fortsättning följer.

Johanna Palmström

johanna.palmstrom@dn.se “

“ Det finns inga gratisluncher

TISDAG 14 JULI 2015

SL-tjänsteman misstänks för mutbrott. Det lär inte öka stockholmarnas betalningsvilja.

Stockholmare vet att det är kostsamt och svårt att driva kollektivtrafik. Trots ett av världens dyraste månadskort kan SL inte få tågen att gå i tid. Visst klagas det en del på detta, men det är ändå få som plankar. Man får ju ändå tre tunnelbanelinjer, fina spärrar och rökfria perronger för det nätta priset 790 kronor i månaden.

Men när landstinget i våras berättade att de ökade kostnaderna – i år blir kollektivtrafiken 200 miljoner kronor dyrare än planerat – skulle finansieras med en höjd avgift för SL-korten och glesare trafik var det nog. Det verkade inte som att landstinget förstod att hundra kronor extra i månaden gör stor skillnad. Folk skrev protestlistor och oppositionen satte sig på tvären.

Det hela slutade utan hutlösa priser för resenärerna men med höjd skatt för resten.

Mot denna bakgrund är det konstigt att landstinget inte har bättre koll på kollektivtrafikens utgifter. Och att viljan att värna betalningsmoralen samtidigt tycks vara så låg.

Just nu pågår en stor utredning om oegentligheter i de affärer som det norska teknikföretaget Goodtech har haft med SL. Bolaget ingick 2012 ett avtal på fem år för byte och underhåll av signalsystemet på röda linjen.

Det verkar dock som att parterna även gjort upp om en del annat. På måndagen kunde DN Stockholm rapportera att en tjänsteman på SL redan i våras polisanmälts för att ha använt mutor i sina relationer med Goodtech. Han ska ha kontaktat en av företagets anställda för ett möte.

I stället för att diskutera partnerns uppgifter inom tunnelbaneuppdraget började han erbjuda honom fina presenter, golfklubbor och resor. Underförstått var att han skulle hålla tyst om vissa mystiska kontakter mellan de två aktörerna.

Flera chefer vid Goodtech hade vid det laget redan avskedats för sin misstänkta inblandning i korrupta affärer. Man tror att de anställda har köpt gåvor till kunder. En av dessa misstänks vara den nu åtalade SL-chefen. Om misstankarna stämmer är det allvarligt.

Goodtech kan ha fått tunnelbanekontraktet på osakliga grunder och i så fall är det fråga om ännu ett fall av korruption i offentlig upphandling.

Sverige har traditionellt klarat sig relativt väl undan korruption. Lokalt ansvarsutkrävande och transparent redovisning har skapat en politisk kultur som inte uppmuntrar till fusk. Och trots många larm upplevs den svenska förvaltningen fortfarande fungera väl – förra året var den fjärde bäst i världen, enligt Transparency Internationals rankning.

Men det finns problem. Många av dessa har uppkommit just som konsekvens av de senaste decenniernas naivt genomförda övergångar till en mer marknadsanpassad offentlig verksamhet.

Poängen med att göra privata upphandlingar i landstingsverksamhet är att skapa effektivitet och minska de offentliga utgifterna. Marknadskrafterna gör att företagen tävlar med varandra om att skapa den bästa tjänsten till det lägsta priset och landstinget kan välja det mest attraktiva alternativet. Det tjänar alla på.

Tyvärr blir det ofta tvärtom när företag får avtal som de egentligen inte förtjänar, eller av fel anledning. En sådan kan till exempel vara att muta tjänstemän.

Korruption gör förvaltningen opålitlig, kostsam och ineffektiv. Om man anlitar det företag vars ledare är bästa vän med den som skriver kontraktet är risken att skattebetalarna får den sämsta tjänsten till det högsta priset.

Fuskande tjänstemän verkar inte förstå – alternativt inte bry sig om – att det i slutändan är kommunen eller landstinget som betalar för de flådiga luncherna, fina kläderna eller vad det nu är som det upphandlingssugna företaget ger dem ”gratis”. Presentkostnaderna hamnar på den faktura man skickar till landstinget.

Det är i grunden en god idé att marknadsanpassa offentlig verksamhet.

Det finns ingen anledning att landstinget ska göra det själv som andra gör bättre.

Men för att systemet ska fungera måste incitamenten att roffa åt sig vara mindre än risken att åka fast. Därför måste kontrollen bli bättre – den som skor sig på det offentliga för egen vinning ska möta ordentliga sanktioner.

Skandalen riskerar att minska det redan låga förtroendet för SL.

Därför måste Stockholms läns landsting nu visa att man tar korruptionen på allvar.

Det vore synd om resenärerna, i ett läge där landstinget borde kämpa för att hålla betalningsviljan uppe, får uppfattningen att golfklubbor, fina kläder och härliga luncher till enskilda ingår i biljettpriset.

Elsa Kugelberg

elsa.kugelberg@dn.se “

”Sveriges idrottsrörelse är en nyckelspelare i integrationen”

TISDAG 14 JULI 2015

“Öka statsanslagen. Idrotten känner inga gränser, och just därför har Sveriges -idrottsrörelse mycket att bidra med när nu många söker sig hit från krig och konflikter. I småländska Alstermo hjälpte fotbollsklubben asylsökande ungdomar in i laget – bara ett av de positiva exemplen, skriver Björn Eriksson, Riksidrottsförbundet.

Just nu befinner sig 60 miljoner människor på flykt från sina hem runt om i världen. Runt 90 000 av dem beräknas söka asyl i Sverige och under årets första sex månader sökte drygt 4 500 ensamkommande barn asyl. Det är stora siffror, så stora att vi för att hantera dem ofta behandlar dem som just opersonliga siffror, men bakom dem finns enskilda människor som flytt från en outhärdlig situation i hemlandet, genomlevt en omänsklig flykt och i många fall hamnat strandsatta och ensamma i ett land med ett främmande språk och obegripliga vanor.

Jag har varit engagerad i mångfalds- och integrationsfrågor i mer än 20 år och bland annat verkat som regeringens koordinator i arbetet med att skapa fler mottagningsplatser för asylsökande ensamkommande flyktingbarn som anländer till Sverige. Jag är övertygad om att idrottsrörelsen kan göra skillnad för dessa människor. Inte för att idrott är lösningen på deras situation utan för att vi kan erbjuda en rolig sysselsättning, en hälsosam aktiv fritid och en gemenskap i föreningen som en väg in i det svenska samhället. Enligt min erfarenhet finns det inget som för samman människor så väl som idrott.

Idrotten är en mötesplats som inte tar hänsyn till nationsgränser. En anledning är att idrottens språk och regler är universella. Nästan alla har sparkat på en boll, burk eller papperstuss mot ett mål eller på annat sätt sprungit, hoppat eller kastat. Språket är inte bara ord utan även en känsla, rörelse och gemensam upplevelse. Vilken gud du tror eller inte tror på, vilken hudfärg du har, vem eller vilka du attraheras av spelar ingen roll. Därför sker möten över gränser varje dag i idrottsföreningarna, i hela landet, året runt. Vi får nya kompisar, lär av varandra, hittar trygghet och mening i vardagen. Etablering på köpet, helt enkelt.

Runt om i Sverige har idrottsföreningar redan kontaktat flyktingförläggningar och boenden för ensamkommande barn. I Småland och Västerbotten har Riksidrottsförbundets distriktsidrottsförbund också bedrivit ett antal pilotprojekt för att hitta metoder som kan ligga till grund för en mer samordnad satsning över hela landet. Utöver det pågår det projekt över hela landet. I den lilla orten Alstermo i Småland är hälften av fotbollsföreningens ungdomsspelare asylsökande. Föreningens ideella ledare har själva sökt upp boendet och välkomnat pojkarna till träningarna. Skor, benskydd och strumpor ordnas genom att föräldrar lämnar in utrustning som deras barn vuxit ur. En utmaning som föreningen stötte på var att de plötsligt hade fyra, fem olika språk representerade på varje träning. I dag finns ledare på plats som kan tolka vid behov.

När regeringen nu har avsatt 32 miljoner kronor i år och lovat 64 miljoner kronor under de kommande åren för att stärka svensk idrotts

bidrag till välkomnandet av nyanlända till vårt land är det ett erkännande av det arbete som gjorts och görs och där Alstermo bara är ett av många exempel från hela landet. Det är också en möjlighet att förstärka det arbetet. En utmaning vi gärna antar, inte bara i solidaritet med de nyanlända utan också för att vi vet att deras integrering i idrottsrörelsen kommer att stärka både våra demokratiska föreningar och våra idrottsprestationer.

Vi vet att det inte alltid är lätt. Svensk idrott består av cirka 20 000 ideella föreningar med många hundra tusen ideella ledare. Bland dem finns det naturligtvis de som har hög kompetens när det gäller bemötande av barn, ungdomar och vuxna från för dem nya kulturer. Men den vanliga ideella föräldraledaren behöver stöd när det dyker upp ett antal nya ansikten på träningen, ungdomar som inte talar svenska, inte har någon utrustning och inte är vana vid organiserad idrottsträning. Jag är också den första att erkänna att idrotten har vita fläckar. Det finns allt för många segregerade områden som vi inte når i dag och det arbetar vi med. Vi har ett ansvar att skapa förutsättningar för mer idrott. Målet på sikt är att det sker i en förening men vägen dit kan till exempel gå genom spontanidrott i mer eller mindre organiserad form. Men vi är erkänt duktiga på att förena människor. Det tycker jag att vi ska använda när samhället i övrigt har svårt att hitta de rätta nycklarna.

Vår bas är våra 71 specialidrottsförbund som självklart kommit olika långt i arbetet. RF med sin distriktsorganisation är den samlade territoriella kraften att rå på idrottens vita fläckar. För mig som ordförande i RF är detta en av våra riktigt stora utmaningar. Jag sticker ut hakan och påstår att vi är Sverigebäst vad gäller integration, men vi kan bli bättre. Utöver ensamkommande flyktingbarn är det gruppen unga flickor med rötter utanför Europa, som vi behöver bli bättre på att få med inom idrottsrörelsen. Vi behöver också bli bättre på att fler med utländsk bakgrund bli tränare, ledare och förtroendevalda.

Erfarenheten från våra distrikt visar att arbetet nått bäst resultat där det funnits ett nära samarbete mellan föreningarna, distrikten och kommunerna, ofta i form av integrationsnätverk där exempelvis Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, näringslivet och andra ideella organisationer deltagit. Alla krafter måste samverka för att öppna så många dörrar som möjligt in i den samhälleliga gemenskapen.

Svensk idrott intensifierar och samordnar nu sitt bidrag till integrationen av nyanlända för att öka mångfalden inom idrottsrörelsen. Samtidigt måste vi alla ha respekt för just mångfalden. Vi måste ha respekt för olikheter och vara lyhörda. Det går inte att skapa en nationell mall för hela landet. Vi måste ta hänsyn till skillnader mellan olika lokala förutsättningar, nationaliteter och kulturer och till slut också mellan olika individer. Vi vill:

• Se ytterligare höjningar av statsanslaget de kommande åren och att 100-miljonersvallen spräcks så snart som möjligt.

• Stärka koordinatorrollen regionalt för att hjälpa föreningar i sin kontakt med kommuner, arbetsförmedling, migrationsverk och andra inblandade. Samverkan med dessa aktörer är viktigt. Idrottsföreningarna kan inte klara detta själva.

• Hjälpa föreningarna utifrån lokala förutsättningar med utrustning, lokaler, utbildningsmaterial på olika språk, handledning, arvodering av ledare och tolkar.

• Att bidra till att sänka medlems- och träningsavgifter om det utgör hinder.

Idrotten är redan en arena för möten mellan människor. Men vi kan inte springa loppet på egen hand. Genom samverkan kan vi tillsammans göra Sverige starkare.

Björn Eriksson, ordförande i Riksidrottsförbundet och Sisu Idrottsutbildarna “

“Kopparstölderna har minskat dramatiskt

TISDAG 14 JULI 2015

Stölderna av koppar har inneburit stora kostnader för såväl Trafikverket som Svenska kyrkan. Men tack vare ett fallande kopparpris och id-märkning av metallerna pekar stöldkurvan nu kraftigt nedåt.

För några år sedan rapporterade flera tidningar om hur Svenska kyrkan utsattes för stölder av koppar. Bolaget Kyrkans försäkring började märka av stöldtrenden runt 2007, enligt vd Patrik Olsson. Därefter skedde en snabb ökning.

2007 rapporterades 8 kopparstölder, tre år senare 31 stycken och 2011 och 2012 skedde 76 respektive 75 stölder.

– Därtill finns ett mörkertal, stölder där kostnaderna ligger under självrisken får vi inte in, säger Patrik Olsson.

Det är inte bara de försvunna metallföremålen som har inneburit problem för kyrkorna. Med kopparstölderna har det i många fall följt andra skador på fasaderna, berättar Jan-Åke Engfors, kanslisekreterare i Stockholms stift.

– Kopparn i sig är en förlust men det som är mest bekymmersamt är att tilltagen skadar murverk och annat när man bryter loss den. Man är väldigt oförsiktig och orsakar skador som sedan förvärras av fukt, säger han.

Nu verkar det dock som om stölderna från kyrkor har avtagit. Från toppnoteringen 2012 har antalet stölder minskat stadigt varje år och är nere på bara tre stölder hittills i år, enligt Kyrkans försäkrings siffror.

– De har avtagit ganska ordentligt, även om det fortfarande förekommer stölder, säger Patrik Olsson och pekar på en rad faktorer som han menar har spelat in.

Världsmarknadspriset för koppar har fallit rejält, nästan 24 procent de senaste tre åren. På platser där koppar har stulits har flera kyrkor dessutom ersatt den stulna metallen med mindre ädla material, vilket kan ha bidragit till färre stölder.

En annan åtgärd, som Patrik Olsson tror har haft effekt, är att församlingarna har id-märkt sina metaller med en i det närmaste osynlig färg som avslöjar om kopparn är stulen. Färgen har en unik kod, ungefär som ett dna, som man kan läsa av med ultraviolett ljus.

– Vanlig kopparplåt är svår att härleda till ett brott men har man satt en märkning, som är i princip omöjlig att få bort, så går den att spåra till brottet även om den skulle dyka upp långt senare, säger Partik Olsson.

Kyrkans försäkring har 60 procent av landets församlingar som kunder. Kostnaderna för kopparstölderna har för bolaget uppgått till mellan 15 och 20 miljoner kronor sedan 2007, enligt Patrik Olsson.

– Före 2010 uppgick kostnaderna för den här typen av skador till några hundra tusen, sedan drog det i väg till flera miljoner varje år. Det blev en väldigt stor andel av den totala skadevolymen, säger han.

Även Trafikverket har brottats med stölder av metaller, och då i huvudsak koppar. De stulna järnvägsdelarna har kostat myndigheten mycket pengar och har orsakat störningar i tågtrafiken. Men precis som hos Svenska kyrkan har problemet nu minskat rejält. Under 2014 minskade stölderna med 32 procent mot föregående år.

Hittills i år har sammanlagt 53 stölder skett i landet, enligt Trafikverkets siffror.

Tomas Andersson, nationell samordnare mot kopparstölder, menar att id-märkningen av metalldelarna – samt att man har ersatt kopparn med mindre ädla metaller – har haft avgörande betydelse. Däremot kan insatserna ha bidragit till att problemen har börjat dyka upp någon annanstans, menar han.

– Vi har haft några stycken tillgrepp. Under en längre tid har väst-ra och södra delen varit problemzoner. Med ersättningsprodukter och dna-märkning har problemen minskat rejält. Däremot kan vi nu ha styrt över dem till östra delarna av landet, säger Tomas Andersson.

Den förra regeringen tillsatte en utredning för att komma till rätta med metallstölderna. Utredningen har tagit fram ett förslag om förbud mot kontant betalning vid handel med metallskrot som har varit ute på remiss.

Tidigast i höst ska regeringen lägga en proposition, har statssekreterare Eva Lindström sagt till DN tidigare.

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se “

”Man kan tycka att kyrkan ska vara helig”

TISDAG 14 JULI 2015

“ Eds kyrka i Upplands Väsby drabbades för några år sedan av flera kopparstölder på kort tid. Nu har metallstölderna upphört – men ersatts av andra tillgrepp.

Omgiven av ängar i full sommarskrud ligger den vitputsade Eds kyrka vackert placerad på en höjd med utsikt över Edssjön. 2006 fick kyrkan, som härrör från 1100-talet, flera fönsterbleck och stuprör stulna. Stölderna följde tätt inpå varandra och kyrkan svarade med att byta ut flera av koppardelarna mot plåt.

– Jag tror att det mer var en tillfällighet att de stal av oss. Men det är så trist, man blir besviken. Man kan tycka att kyrkan ska vara något heligt, säger kyrkovaktmästaren Rickard Malmsten medan han visar DN runt på kyrkogården.

De senaste åren har Eds kyrka sluppit påhälsning från koppartjuvarna. I stället har nu en ny typ av stölder riktats mot församlingen. Rickard Malmsten pekar mot en stolpe där en spotlight tidigare var uppsatt.

– Där har de stulit armaturen från samma stolpe två gånger på ett år. Sedan har de brutit sig in i förråd och stulit maskiner som gräsklippare, trimmer och motorsågar, säger han.

Även om kyrkan är försäkrad så har stölderna fört med sig kostnader för församlingen. Inte bara i form av självrisker till försäkringsbolagen, för att slippa tjuvarna har församlingen köpt in larmanordningar och anlitat ett vaktbolag som bevakar området runt kyrkan.

– Det är kostnader vi själva får stå för, men förhoppningsvis kanske vi slipper bli av med allting nu, säger Rickard Malmsten.

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se “

“ Rekordstor ökning av kravmärkta livsmedel

TISDAG 14 JULI 2015

Antalet kravmärkta livsmedel ökar rekordmycket, visar statistik från Krav. Framför allt lanseras allt fler mejeri- och nötköttsprodukter.

Under det första halvåret 2015 har 1 640 kravmärkta produkter nyregistrerats i Sverige, enligt organisationen Krav som certifierar produkter. Ökningen av antalet produkter är nära dubbelt så stor jämfört med samma period förra året.

– Sortimentet ökar enormt fort. Det är en utveckling som vi inte har noterat tidigare år, säger Kristin Cooper, presschef på Krav.

Det är framför allt inom varugrupperna mejeri och nötkött som sortimentet breddats. Antalet artiklar ökar också inom grupperna glass, bröd, bakverk och rotsaker.

Försäljningen av kravmärkta livsmedel steg med 38 procent förra året. Krav drar slutsatsen att konsumenternas ökade efterfrågan driver utvecklingen. Fler producenter ställer om produktionen för att möta efterfrågan.

– Marknadens signaler till de svenska bönderna är tydliga. Konsumenternas efterfrågan ökar och vi behöver fler bönder som ställer om och satsar på ekologiska och kravmärkta produkter, säger Kristin Cooper.

Vad innebär det för de bönder som inte har möjlighet att ställa om sin produktion?

– Det är en väldigt stor fråga. Vi vet att omställningen inte sker över en natt. Signalerna är trots det -glädjande. Det här är ett ljus i tunneln för lantbruket i Sverige. Människor vill verkligen ha de kravmärkta produkterna, säger Kristin Cooper.

DN har tidigare i år berättat om den ökade efterfrågan på ekologiskt och kravmärkt griskött. Ökningen av antalet nötköttsprodukter följer nu den trenden.

– Nötköttet ökar från låga nivåer. Kött är förhållandevis dyrt att producera enligt kraven, till skillnad från exempelvis mejeriprodukter, säger Maria Wivstad, föreståndare för Centrum för ekologisk produktion och konsumtion vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU.

Kött anses vara klimatbelastande, är det enbart positivt att antalet kravmärkta köttprodukter ökar?

– Det är resurskrävande att producera kött, men det behöver inte vara en nackdel att produkterna blir fler. Klimatpåverkan beror på hur mycket kött som konsumeras totalt sett. Det är möjligt att fler konsumenter drar ned på sin köttkonsumtion, men väljer det dyrare kravmärkta köttet när de väl handlar, säger Maria Wivstad.

Hugo Lindkvist

hugolindkvist@dn.se

Fakta. Krav

EU har sedan 1992 ett regelverk för ekologisk produktion. I Sverige startade Kontrollföreningen för alternativ adling, Krav, redan 1985.

Kravmärkningen garanterar bland annat att märkta produkter är odlade eller framställda utan konstgödsel, genmodifierade organismer och kemiska bekämpningsmedel.

Källa: Krav “

“Utbyggd t-bana blir dyr att köra

TISDAG 14 JULI 2015

Det krävs troligen både skattehöjning och -högre biljettpriser för att ha råd att köra nya tunnelbanetrafiken. En ny beräkning visar att driften av nya t-banelinjer kostar 1,3 miljarder extra varje år.

De nya tunnelbanorna ska inte bara byggas, tågen ska köras också. I Barcelona har man inte haft pengar nog att fullt trafikera de nya tunnelbanelinjerna som stod klara redan 2002. Även Stockholm kan få det tufft med de nya tunnelbanelinjerna som byggs med hjälp av statsbidrag och trängselskatt.

DN har tagit del av en beräkning från trafikförvaltningen som visar att det kommer att kosta 1 257 miljoner kronor om året extra att köra de nya tunnelbanorna.

Bara Citybanan har en driftskostnad på omkring 500 miljoner kronor årligen.

– Vi är i ett tillväxtskede med en snabb utbyggnad av trafiken. Det kommer att kosta och det är en jätteutmaning att se till att det inte blir för dyrt, säger trafiklandstingsråd Kristoffer Tamsons (M).

Beräkningarna visar att det krävs mer än en tiondel av SL:s budget för att köra all trafik – som uppgår till knappt 12 miljarder per år. Siffran för vad all ny trafik som landstinget investerar i kommer att kosta att köra år 2026 oroar landstinget mer. Den är 5 818 miljoner – alltså nästan sex miljarder och ungefär hälften av vad all SL-trafik kostar.

Om kollektivtrafiken ökar i takt med länets befolkning måste priserna öka med minst 30 procent till år 2026, eller skatterna höjas.

I siffran som trafikförvaltningen räknat fram ingår – utöver de nya tunnelbanorna – utökad trafik på Roslagsbanan, Tvärbanan till Kista, Citybanan, på röd linje samt Spårväg City och Spårväg Syd.

Kan Stockholm hamna i samma läge som Barcelona?

– Nej, svårigheterna i Barcelona beror delvis på den dåliga spanska ekonomin. Men vi kommer att behöva hålla stenhård koll på alla kostnader och vara beredda på att genomföra beslut som är kortsiktigt impopulära, säger Tamsons.

De stora investeringarna kan komma att kosta mer än de smakar. Utökad busstrafik är inget alternativ, eftersom driftskostnaden för en buss är ungefär lika stor som driftskostnaden för en betydligt större spårvagn.

För att få ihop ekonomin med nya spår borde således många busslinjer som går parallellt med spåren skrotas. Så enkelt är det dock inte.

– Nej, vi kommer att behöva många lokala busslinjer och även direktbussar in mot stan när till exempel Nacka får tunnelbana.
Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se”

“ Skarp kritik mot landstinget i muthärva

TISDAG 14 JULI 2015

Politiker i landstingets trafiknämnd kände inte till den pågående muthärvan inom SL. Landstingets revisorer är kritiska till avtalskontrollen och kan komma att granska SL:s förlikning av Goodtechs saltade fakturor.

Tidigt i våras gjordes en polisanmälan mot en anställd på landstingets trafikförvaltning om givande av muta. I början av april hämtades han till polisförhör och i september inleds rättegången i tingsrätten. Samtidigt har leverantören Goodtech med avtal om att byta signalsystem på tunnelbanans röda linje överfakturerat SL med en miljon kronor och utreds för korruption.

Korruptionsskandalen som utreds inom trafikförvaltningen var helt okänd för politiker i trafiknämnden.

– Jag fick information om att det här hade inträffat för ett par dagar sedan, säger trafiklandstingsrådet Kristoffer Tamsons (M).

Gunilla Roxby Cromvall (V), ledamot i trafiknämnden, säger att hon gång på gång försökt ta upp frågan om korruptionsrisken.

– Vi har gigantiska upphandlingar och jag tycker att man haft en naiv inställning till att det kan före-komma korruption. Nu kommer vi att kräva svar på vilka kontroller man gör av underleverantörerna, säger Gunilla Roxby Cromvall (V).

Landstingets revisorer har i årsrapporter år efter år slagit ner på att trafikförvaltningen brister i intern kontroll och styrning. I senaste rapporten uppmärksammar revisorerna förvaltningens problem med investeringar i signalsystem i kollektivtrafiken. Projektet med röda linjen skulle varit klart 2012, men är kraftigt försenat.

– Rent allmänt har det har varit så att man betalat entreprenörer utan att riktigt ha vetat vad man betalat för och det är vi kritiska till, säger Gunilla Jerlinger (S), ordförande för revisorsgruppen.

Hon säger också att trafikförvaltningens beslut om förlikning med Goodtech när det saknats underlag för fakturor på en miljon kronor kan komma att granskas av revisorerna.

Trafiklandstingsrådet Kristoffer Tamsons (M) säger att han förlitar sig på trafikförvaltningens juridiska bedömningar när det gäller avtalet med Goodtech som förvaltningen i nuläget inte vill säga upp.

Har trafikförvaltningen och SL tillräckliga kontrollfunktioner för att förhindra korruption?

– Jag tror alltid att det går att göra mer, men först måste man titta på hur man stärkt rutinerna på senare tid. Jag tror aldrig att man är färdig med det arbetet, säger Kristoffer Tamsons.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se “

“ <u>När de intellektuella gick från vänster till höger</u>

TISDAG 14 JULI 2015

Ideologiska 180-graderssvängar från vänster till höger undersöks i idéhistorikern David Brolins ”Omprövningar”. Maria Schottenius har läst en imponerande kartläggning och lär känna Axessgänget närmare.

David Brolin

”Omprövningar. Svenska vänster-intellektuella i skiftet från 70-tal till 80-tal”

Celanders förlag

Hur farao hamnade de här? Och hur gick det till när de mest vänsterradikala blev de mest högerradikala?

Tidskriften Axess har blivit ett fredat flyktingläger för vänsterns förlorade söner. De som var längst ut till vänster, mest ren-läriga, strängast, hårdast i fraktionsstrider är nu lika stränga, dogmatiska och renläriga – fast från höger. Och Axess redaktörer har generöst upplåtit predikstolen åt dem.

Jag har funderat på det här när jag i åratal läst Svante Nordin, Mauricio Rojas, Håkan Arvidsson, Lennart Berntson med flera läxa

upp folk med vänstersympatier. Jag vet ju vad de tyckte förut. Att de stod på barrikaderna, några av dem mer högröstade och kategoriska än andra. Svante Nordin, filosof och idéhistoriker, var den strängaste av dem alla, skarp och begåvad, men oförsonlig. Håkan Arvidsson, historiker, var lundavänsterns egen Che Guevara i studentupproret 1968. Alla hade de sin egen roll i kampen. Nu går deras kamp åt andra hållet, men huvudfienden verkar vara densamma: Socialdemokratin och socialliberalismen. Mittenfåran. Folk som vill kompromissa och - tillämpa oglamorös demokrati.

I de renlärigas rike är det demokratiska samhället ungefär som religion, ett opium för folket. Några måste gå i täten, ett avantgarde, en elit, som vet bäst oavsett om de är vänster eller höger och som numera gärna ser sig som bildningsaristokrater.

I vår har det kommit en bok som ställer de här frågorna till just de här människorna: ”Omprövningar. Svenska vänsterintellektuella i skiftet från 70-tal till 80-tal.” Författaren är idéhistorikern och bibliotekarien från Göteborg, David Brolin, som 2010 kom ut med boken ”Friedrich Nietzsche. Liv, filosofi, politik”. Det är en imponerande kartläggning han gör över den intellektuella positionsförflyttningen från vänster till höger. Några av de personer han intresserar sig för i sin bok har själva i böcker och artiklar redovisat sina 180-graderssvängar, men ofta lite friserat. David Brolin har gått på djupet i arkiven och skaffat sig en omfattande beläsenhet i denna moderna och något pinsamma omprövningarnas historia.

Han har valt att studera författare och intellektuella ”vars produktion haft ett stort inflytande”. Och även om rätt många flimrar förbi håller han sig huvudsakligen till sex personer: Lars Gustafsson, Håkan Arvidsson, Svante Nordin, Bo Gustafsson, Göran Rosenberg och Klas Eklund. Observera, det här är en pojkbok. Inte en kvinna så långt ögat når.

Han har rätt roliga rubriker: I kapitlet ”Sprickorna i Herr Gustafsson själv” (alluderande på kvintologin ”Sprickorna i muren”) får författaren Lars Gustafsson det kluvna nöjet att se sig själv som en centralgestalt i det litterära och radikala ”68”, från vänsterradikal Kina-beundrare på 60-talet till nyliberal på 80-talet.

Hans styrka som författare har med tiden skuggat hans mindre övertygande roll som samhälls-debattör. Men ingen kan ta ifrån Lars Gustafsson hans precision när det gäller att etikettera samhällsfenomen; det är han och Stig Malm (betonghäckar, finansvalpar, fittstim) som är påhittigast i klassen. ”Mediavänstern” är en i raden av Gustafssons nypräglade glosor.

Den ledande kamraten Håkan Arvidsson, har en klädsamt självironisk titel på sina memoarer ”Vi som visste allt” och där berättar han om sin blinda tilltro till Mao och kulturrevolution och sin lite mer problematiserande syn på Clarté, KFML och FNL, inte minst på grund av att han tyckte det räckte med KKP (Kinas Kommunistiska Parti) för att visa vägen. Arvidsson uteslöts ur Clarté på grund av ”högeravvikelser smyckade med vänsterfraser” vilket gjorde att han på samma gång rök ur KFML.

Göran Therborn, som senare hamnade i Cambridge som en av världens ledande marxistiska sociologer, tog hand om Håkan Arvidsson och släppte in honom i tidskriften Zenits reaktion. ”Den nya vänstern” var Therborns term och Zenit dess organ efter den engelska förebilden

New Left Review. I Zenit utvecklade Håkan Arvidsson tillsammans med Lennart Berntson först en leninistisk hållning och i slutet av 70-talet en förståelse för demokratin som byggnadsmetod för socialismen. En hållning som splittrade Zenitgruppen och fick en annan ledande Zenitföreträdare, Svante Nordin, att anklaga dem för ”sentimentalitet”.

Håkan Arvidsson undviker både nyliberalismen och konservatismen och landar så småningom hos en liberalkonservativ tänkare som Alexis de Tocqueville. Och hittar en tredje väg, med det kapitalistiska systemet som grund.

Den riktige hardcoremannen i det här gänget är Svante Nordin. Jag minns honom väl från Lund, en benig, högt begåvad akademiker som doktorerat på flera institutioner, men ansågs lite för rabiat vänster för sitt eget bästa. Eller för karriären. Men det gick ju bra ändå. Han blev professor i idé- och lärdomshistoria.

Nordin gick ut hårt, han ansågs kommunistiskt ”ortodox” och ville i mitten av 70-talet åstadkomma största möjliga ”stränghet” i vetenskapen så väl som i politiken. ”Där borgerliga tänkare i historien blott ser ett sammelsurium av enskilda händelser, där ser en marxist sammanhang, helheter och lagbundenheter”, hävdade Svante Nordin, som höll i utrensningarna inom vpk (som sedan 1990 heter Vänsterpartiet) i Lund. Men några år senare i sin bok ”Historia och vetenskap” talar han om en ”avmytologisering” av marxismen. ”Marxismen måste dö – eller åtminstone byta skinn – för att överleva”.

Det finns ett optimistiskt och ett pessimistiskt förnuft, menar han. Hellre oförnuft och orättvisa än den kompromisslösa, intoleranta, fanatiska tron på förnuft och rättvisa, anser den omvände Svante Nordin. Så började han sin vandring från ortodox kommunist till liberal och konservativ. ”Margaret Thatcher och Ronald Reagan ersätter de röda fixstjärnorna” enligt Brolin. På senare år har Svante Nordin befäst sin ställning som intellektuell bildningsaristokrat, produktiv och för många tidigare anhängare, provokativ. Han har bland annat skrivit en ärerädddande biografi över litteraturhistorikern Fredrik Böök, och hans ”moraliska mod”. Bööks engagemang för Hitlertyskland kunde uppfattas på olika sätt.

Den unge maoisten Göran Rosenberg, som efter att som ännu yngre ha vurmat för Israel och sionismen hyllade den kinesiska kulturrevolutionen och anslöt sig till Clarté. Han tilldelas av Clartés mycket stränga centralsekretariat uppdraget att resa till Lund och ställa ”Lundagruppen”, bland andra revolutionären Håkan Arvidsson, inför ett ultimatum: antingen uteslutning eller åsiktskorrigering. Det gick inte så bra. Rosenberg blev i stället god vän med lundensarna och petades ur centralstyrelsen. ”Bländad av utopin” är den rubrik Göran Rosenberg tilldelas i Brolins bok och under en period bländades han även av USA och startade Stenbeck-tidskriften Moderna Tider med liberalismen som kungstanke i (höger-)kritiken av folkhemmet. Där proklamerade han amerikansk överhöghet, ”Pax Americana”. Till skillnad från flera av de andra ”renegaterna” som David Brolin benämner dem, kom Göran Rosenberg senare att stanna vid en socialliberal hållning.

Klas Eklund hamnade också mitt i smeten efter den långa marschen genom bokstavsvänstern. Han hade inte politiken hemifrån, hans pappa är Tjorvens pappa på Saltkråkan, Bengt Eklund, hans mamma Fylgia Zadig även hon skådespelare. Klas var sjutton år när han 1969 gick med i Clarté och FNL och fortsatte vandringen genom det marxistiska och kommunistiska alfabetet. Han var med i KFML

(Kommunistiska förbundet marxist-leninisterna), gick vidare till en utbrytargrupp, MLF (Marxist-leninistisk fraktion), och sen tillbaka till KFML, fast nu med ett r, ”revolutionärerna”. Så anslöt sig Eklund till trotskisterna och började sedan på Handelshögskolan i Stockholm. Han skulle skaffa sig kunskaper om kapitalismen för att kunna ”störta den”. Men han kom på andra tankar, som man lätt gör på Handels, blev socialdemokrat och hamnade i finansdepartementet. Och blev något senare chefsekonom på SEB. En bokstavskombination som gav honom betydligt högre lön än de tidigare.

David Brolin utreder och komplicerar fenomenet med omprövningarna. Alla har sin egen anledning när de vänder från vänster till höger.

Men karaktärsdragen består. En aggressiv agitator blir ingen mild resonör även om han byter position. Han fortsätter att agitera från ett annat håll. En stridbar, ortodox, renlärig man blir ingen godmodig, kompromissande figur i mittens rike. Han strider i nya förband.

Men nästa gång jag står med ett glas i handen på gårdsplanen framför herrgården i Avesta, under Engelsbergsseminarier med Axess, vet jag lite mer om herrarna jag skålar med. Under 70-talet ville de förgöra varandra i fraktionsstrider. Nu dricker de utsökt champagne tillsammans på det välkrattade gruset i sommarkvällen.

Maria Schottenius

maria.schottenius@dn.se “

“Linus Larsson: Utan fingertoppskänsla

TISDAG 14 JULI 2015

Stämningen påminde om en landskamp. Dagarna efter att Apple music hade visats upp var det USA-Sverige hela tiden. Kommer Apple krossa Spotify? Det skrevs krönikor. Det satts i morgonsoffor. Det uttalades profetior. Givetvis innan Apple music fanns på riktigt. Men nu har två veckor gått sedan Spotifydräparen dök upp i Iphones.

För den dök faktiskt bara upp. Apple ber inte om lov att installera Music på alla Iphone utan smugglar med den när telefonen uppdateras. Plötsligt ligger där en app med det självklara namnet ”musik” att klicka på, som erbjuder tre gratismånader.

Det går alltså att köra tjänsten till början av oktober utan att betala, något som lätt glöms bort. Välkommen som betalande prenumerant.

Så, håller Apple music måttet? Givetvis, om måttet är att till-godose den strömmade musiktjänstens basala grundkrav: Att söka upp låtar, få dem att strömma utan avbrott och att kunna lägga den i spellistor. Saken är bara att detta har blivit en slags digital stapelvara, något självklart som inte räcker i sig. Utbudet är snarlikt, ljudkvaliteten också.

Apple försöker utmärka sig med rekommendationer, låtsamlingar och radiostationer. Nu för tiden gör Spotify samma sak, men en period var det en skräckupplevelse för den oinspirerade. Man öppnade programmet, insåg att all världens musik låg tillgänglig, såg den

tomma sökrutan och kände sig lika tom själv när man inte visste var man skulle börja.

I Apple music finns alltid någonstans att börja. Samlingarna är så förpackade och serverade att det nästan provocerar. Apple gör allt för att stryka medhårs. På min startskärm syns ”Det bästa inom glitch”, komplett med en liten text (på svenska!) om genrens ursprung. Min inre truliga tonåring himlar med ögonen, suckar ”ah men jag veeet”.

Till skillnad från Spotify har Apple inte åratal av lyssnande att bygga sina rekommendationer på, utan tvingas fråga användaren vad man gillar. Det görs genom att musikhistorien sammanfattas i en handfull rosa bollar, där varje representerar en genre. Ett klick för gilla, två för gilla mycket. Håll nere fingret för att ogilla. Ikonerna måste, som någon skrev, vara gjorda av folk som hatar musik. Reggae är en palm. Där finns den perversa etiketten ”alternativt”. (Nej tack, jag gillar ordinarie musik.) The Knife sorteras under ”industriellt”. En knapp kallas ”folkmusik” på svenska, men representeras inte av en nyckelharpa utan en akustisk gitarr och måste sägas vara en risig översättning av ”folk music” i nordamerikansk mening.

Givetvis är det för fel och trubbigt för att säga något om musiksmak utanför Rix FM-grova uppdelningar. Apple begrep exempelvis inte att jag själv mest lyssnar på daterad gubbtechno, som inte har utvecklats sedan millennieskiftet. Kanske av ren artighet.

Mer lyckad är tanken på spellistor från artister, dj:s och musik-publikationer. Hittills är de få, men det lockar att välja avsändaren. I algoritmernas tidevarv är det mänskliga urvalet lyx.

I övrigt flyter Apple music på och ärligt talat är det allt en musiktjänst ska göra. Enstaka brister i gränssnittet finns, som att man inte kan skapa en spellista och lägga till en låt i den i samma meny. Men det är undantag.

Apple har ett sätt att trumfa Spotify. Det riktiga hotet mot en musiktjänst är att artister som, likt Taylor Swift i fjol, lackar ur och drar ta bort sin musik. Apple music är inte immunt, men om det händer kan dessa låtar säljas styckvis för nedladdning, precis som Itunes har fungerat i ett årtionde. Det vore inte optimalt, en strömmande tjänst ska vara komplett.

Bör man byta ut Spotify? Det finns egentligen ingen anledning. Priset är ungefär detsamma. Utbudet snarlikt. De väsenliga funktionerna är likadana. Men förmodligen kommer det inte spela någon roll. Apple, med 800 miljoner registrerade, kommer dundra fram som en ångvält. Sedan är det bara att finna sig i de rosa bollarnas tunga inflytande över musiken.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se “

“ Vänstern vetenskapligt vilse

ONSDAG 15 JULI 2015

Det är viktigare att välja rätt fiender än att göra rätt. Bara så kan väns-terns förnekelse av förtrycket förstås.

Tänk om främlingsfientlighet, islamofobi och SD inte fanns. Hur hade debatten om kvinnoförtrycket i vissa förorter då sett ut? Helt - annorlunda gissar jag.

För feministiska Vänsterpartiet borde det vara öppet mål. Kvinnor som slåss för sin rätt att klä sig som de vill, röra sig som de vill, umgås med vilka de vill, välja kärleks- och sexpartners som de vill – utan att bestraffas av civilsamhällets självutnämnda sedlighetspolis.

Hade det som nu sker i Husby, Rinkeby och Rosengård i stället skett i Knutby eller Jönköping skulle Vänsterpartiets tonläge sannolikt ha varit ett annat.

Det kan säkert vara lika svårt att växa upp som homosexuell i en Livets ord-familj som i en konservativ muslimsk, syriansk eller judisk. Men de vittnesmål som under flera år nått oss om hur civilsamhället tagit på sig rollen som moralens väktare har i alla fall inte jag hört från några av de frikyrkliga knutpunkterna i Sverige.

Det är skillnad på vad som sker i en familj och vad som sker på ett offentligt torg. Visst kan man uppröras över föräldrars rätt att begränsa sina barns frihet. Över hur de inympar uppför-- an-de-koder som man ogillar.

Men samtidigt måste man erkänna att det inte finns något ”neutralt” sätt att fostra ett barn. Jag har säkert hjärntvättat min avkomma i något slags liberal riktning som kanske skulle få stalinister att se mer rött än vanligt.

För mig är sjalen eller huvudduken en symbol för förtryck därför att den utgår från tanken på att kvinnor ska täcka sig. Jag vet att många kvinnor ser saken på annat sätt. Att många bär sin huvudbonad av egen vilja, precis som det finns andra som valt att klä sig heltäckande. Och som betackar sig för all oombedd hjälp från västerländska kvinnor att ”frigöra” dem.

Det är förstås skillnad på vuxna och barn. Men lika lite som jag vet bakgrunden till en enskild vuxen kvinnas klädval vet jag något om deras döttrars. Om sjaletten är påtvingad eller om den mer uttrycker ett slags vuxensträvan, ungefär som när min dotter började visa intresse för mitt smink. Som utomstående vet vi inte mer om dessa flickor, om de inte klagar själva, än vi vet om frikyrkliga 17-åringar som säger sig vilja vänta med sex till bröllopsnatten.

Gränsen för samhälleligt ingripande i en familj går vid lagen – inte vid moral-en. Men trakasserier i det offentliga rummet är ingalunda en - familjeangelägenhet. Det är ett samhällsproblem. Därför är det erbarmligt hur Vänsterpartiet valt att förneka i stället för att fördöma.

Aktuellts Anders Holmberg meddelade via Twitter i förra veckan att man förgäves under tre dagar försökt få V:s ledning till studion med

anledning av den famösa debattartikeln för en vecka sedan där ledande partiföreträdare förklarade kvinnoförtrycket med klassklyftor (AB 3/7).

Och inte blev det bättre när Jonas Thunberg, chefredaktör för socialistiska Flamman, tog till orda i radions ”God morgon, världen”. Den första åtgärden, menade Thunberg, är att ta reda på om det verkligen ser ut ”så här”. Frågan ska utredas, med ”vetenskapliga metoder”. Det räcker inte med ”anekdotiska berättelser”.

Anekdotiska berättelser? Fadime Sahindal, Pela Atroshi och flera andra har fått betala med sina liv för hedersförtrycket. Andra har fått sina underliv stympade, blivit inlåsta eller bortgifta mot sin vilja. Om detta har Mona Sahlin, Sara Mohammad, Nalin Pekgul (S), Amineh Kakabaveh (V), Hanna Gadban, Zeliha Dagli med flera berättat. Vissa har talat sig hesa under mer än ett decennium. Andra har skrivit böcker.

Anekdotiska berättelser? Ursäkta, men är inte det att förminska alla dessa ihärdiga och trovärdiga kvinnor?

Om de skrifter och redogörelser som finns inte räcker för vänstern, hur är det då med alla andra samhällsproblem som är mindre väl belagda?

Romer som nekas hyrbil? Kvinnor med slöja som trakasseras? Är också det anekdotiska berättelser som inte ska tas på allvar förrän saken är vetenskapligt utredd?

Haken för vänstern, och för många i debatten, är den polariserade debatten mellan ont och gott. Främlingsfientlighet, islamofobi och SD är ont – och därför gäller det att anpassa sina åsikter så att inga verklighets-beskrivningar överlappar så mycket som ett fragment av det som SD kan tänkas tycka.

För vänstern verkar det viktigare att ingenting som sägs skulle kunna uppskattas av främlingsfientliga än att stå upp för sina jämlikhetsideal. Så, och bara så, går det att begripa vänsterns svek mot kvinnorna.

Hanne Kjöller

hanne.kjoller@dn.se “

”Här är regeringens strategi för hållbart asylmottagande”

ONSDAG 15 JULI 2015

“ Bostäder, språk och jobb. Etableringen av nyanlända fungerar inte som den borde, och delar av politiken måste läggas om. Regeringens satsningar på bostäder, -språkträning och snabbare etablering på arbetsmarknaden ska göra mottagandet -bättre och effektivare i hela landet, skriver Ylva Johansson, arbetsmarknadsminister.

I en tid då rekordmånga människor är på flykt har varje civiliserat samhälle ett ansvar att axla, så även Sverige. Att så många människor som vill och kan bidra till vårt lands utveckling söker sig hit är en möjlighet som vi måste tillvarata. Samtidigt medför den snabba befolkningstillväxten just nu stora utmaningar, som måste mötas av en genomtänkt politik som skapar ordning och reda i mottagandet och etableringen av nyanlända i samhället och arbetslivet.

Sedan jag tillträdde som arbetsmarknadsminister med samordningsansvar för etableringen av nyanlända har det blivit tydligt vilka allvarliga brister som präglar detta politikområde. Etableringen av nyanlända fungerar inte som den borde, och det är uppenbart att delar av politiken måste läggas om.

Riksrevisionen presenterade nyligen sin granskning av etableringspolitiken. I rapporten pekar Riksrevisionen på flera viktiga brister, såsom att det saknas ett nationellt sammanhållet ansvarstagande för nyanländas bosättning, vilket försämrar möjligheterna för snabb etablering. Samverkan brister mellan olika aktörer och insatserna är sällan anpassade efter individens förutsättningar och behov eller lokala och regionala förhållanden. Regeringen har redan påbörjat arbetet med att förbättra etableringspolitiken i syfte att uppnå ett effektivt mottagande i hela landet där nyanlända kommer i arbete eller studier inom två år om det inte finns uppenbara hinder för det, såsom exempelvis sjukdom.

För att lyckas ta vara på den potential som befolkningstillväxten innebär krävs en sammanhållen strategi och insatser på en rad olika områden. Det måste byggas fler bostäder. Alla kommuner måste, utifrån sina förutsättningar, bidra till mottagandet. I väntan på kommunplacering bör nyanlända erbjudas meningsfulla insatser som underlättar etableringen i Sverige. Etableringsinsatser måste anpassas efter individers olika förutsättningar och behov samt bedrivas med hög kvalitet, allt för att kunna korta tiden från ankomst till arbete eller studier. Validering och komplettering av tidigare yrkeserfarenheter och kompetenser behöver förbättras och erbjudas i högre utsträckning än i dag. Fler måste ges möjlighet att studera för att klara kraven på arbetsmarknaden. Nyanlända med psykisk eller fysisk ohälsa måste erbjudas rätt vård för att få en bra start på det nya livet i Sverige och för att etableringen inte ska försenas.

Därför satsar regeringen nu på:

1. Bostäder och ett hållbart mottagande i hela landet

• Förändrat regelverk för mottagande där alla kommuner tar ansvar utifrån sina förutsättningar. Det krävs både för att nyanlända ska kunna

bosätta sig där förutsättningarna att etablera sig på arbetsmarknaden är goda, och för att kommunerna ska ges rimliga planeringsförutsättningar för att klara sina åtaganden.

• Ett ökat byggandet med minst 250 000 nya bostäder till 2020. För att nå målet krävs regelförenklingar så det går snabbare, lättare och blir billigare att bygga, samt ekonomiskt stöd för att bygga fler små, billiga och klimatsmarta hyresrätter. Därför satsar regeringen 6,7 miljarder per år i ett nytt bostadspolitiskt paket, varav 3,2 miljarder går till att bygga fler hyresrätter med rimliga hyror.

• Större flexibilitet och bättre samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommuner, i syfte att skapa lokalt och regionalt anpassade lösningar.

2. Tidigare språkträning och social etablering

• Rejäl satsning på det civila samhället genom mer resurser till ideella organisationer som vill stödja asylsökande och bidra till nyanländas etablering genom exempelvis mentorskapsprojekt, språkvänner och sociala aktiviteter såsom idrott och bildning.

• Kompetensutveckling och insatser för att rekrytera fler SFI-lärare.

• Studieförbunden får medel för att asylsökande och nyanlända som bor kvar på anläggningsboende ska kunna läsa svenska och andra kurser för att stärka sina kunskaper om det svenska samhället.

• Tidiga insatser redan i anläggningsboenden; utbildning i svenska för invandrare och förberedelser för arbetsmarknaden genom anpassad information och tidig kompetenskartläggning. Allt för att korta tiden från ankomst till arbete.

3. Snabbare etablering på arbetsmarknaden

• Regeringen kommer att ta initiativ till närmare samarbete med de arbetsgivare som vill underlätta inträdet på arbetsmarknaden för nyanlända.

• Nyanlända får förbättrade studiemöjligheter genom regeringens generella investeringar i den kommunala vuxenutbildningen, vilket möjliggör för fler nyanlända med låg utbildning att fullfölja sin grundskole- och gymnasieutbildning.

• Satsningar på validering för att korta tiden för bedömning av utbildningar och betyg.

• Mer resurser till kompletterande utbildningar som rustar nyanlända med högskoleutbildning för att bättre möta kraven på den svenska arbetsmarknaden och bidra till kompetensförsörjningen.

• Snabbspår: Regeringen vill tillsammans med arbetsmarknadens parter utveckla vägar för nyanlända in i yrken där det råder brist på arbetskraft, i syfte att snabbt tillvarata nyanländas kompetens och yrkeserfarenhet. Hela 50 arbetsgivarorganisationer och fackliga organisationer har nu påbörjat arbetet inom sina branscher.

Därutöver ges kommunerna ökat stöd för att kunna erbjuda nyanlända barn och ungdomar både en bra utbildning i förskolor och skolor, och det sociala stöd som krävs för att unga ska få en bra start i livet.

Regeringen tar utmaningarna som den snabba befolkningstillväxten medför på allvar, men ser samtidigt den utvecklingspotential och de vinster som finns för vårt land om vi skapar rätt förutsättningar för nyanlända att etablera sig och göra vårt land till sitt. Om vi lyckas kan Sverige bli det land i Europa som har bäst förutsättningar att möta de välfärdsutmaningar som bland annat den demografiska utvecklingen med fler äldre och färre i arbetsför ålder innebär. Därför ligger regeringens fokus på konkreta åtgärder som förbättrar nyanländas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och i samhället och därmed bidra ekonomiskt, socialt, kulturellt och politiskt till Sveriges utveckling.

Ylva Johansson (S), arbetsmarknadsminister. “

”Rätt satsningar på Sveriges nationalparker kan ge en miljard i lokala turistintäkter”

ONSDAG 15 JULI 2015

“ Följ Finlands exempel. Sveriges 29 nationalparker är stora - tillgångar för naturturismen och för lokalsamhällena – men utvecklingen måste ske varsamt. Nu behövs en genomtänkt strategi för nationalparks- turismen, skriver Ekoturismföreningen och Visita.

Våra nationalparker lockar och i synnerhet lockar de besökare från andra länder. Siffror från Finland visar att nationalparksturism både skapar jobb och lokal utveckling. Vi föreslår därför att regeringen under de kommande fem åren satsar tio miljoner kronor på att utveckla formerna för framtidens turism i våra nationalparker. Görs det rätt, kan det skapas 1 000 nya riktiga jobb och lokala turismintäkter på en miljard kronor om året runt Sveriges 29 nationalparker.

Nationalparker som Abisko, Kosterhavet och Sarek är ikoner som gör Sverige mer spännande att resa till och att resa i. Magiska norrsken på polarhimmeln, ett salt hav fullt av biologisk mångfald, och en av Europas sista vildmarker i det samiska kulturarvet Laponia skapar bilder som kittlar vår egen och andras reslust. Enligt Naturvårdsverket noterar våra 29 nationalparker nästan 2,5 miljoner besök, och enligt färska siffror från Tillväxtverkets årliga kartläggning av internationella besökare i Sverige kan bortåt hälften av dessa vara från andra länder.

Nationalparkernas attraktionskraft är helt enkelt guld värd för hela den svenska besöksnäringen och därmed statskassan. 2014 uppgick enbart momsintäkterna från de internationella turisterna i Sverige till 12,4 miljarder kronor enligt Tillväxtverket. En inkomst till staten som har ökat med drygt 125 procent sedan år 2000.

Men vårt grannland Finland visar nu att potentialen är ännu större. Särskilt när det gäller att skapa nya jobb och högre intäkter till människorna i bygderna runt om nationalparkerna. Enligt siffror från finska Forststyrelsen omsätter turismen enbart i de finska parkernas närområde närmare 1,2 miljarder svenska kronor och bidrar med 1 256 årsarbeten. Liknande siffror från Sverige saknas, men det är uppenbart att vi ligger långt efter Finland på det här området. De finska framgångarna bygger nämligen på något som vi ännu saknar i Sverige – en enkel och fungerande kombination av tydlig rollfördelning och samverkan mellan offentlig förvaltning och privat besöksnäring. Genom att aktivt synliggöra och presentera traktens boende, måltidsmöjligheter och olika guidade upplevelser via myndigheternas webbplatser, naturcentra och andra kanaler tillgängliggörs den finska naturen för fler besökare och i synnerhet för dem som kanske inte är så friluftsvana eller välutrustade. Dessutom väljer fler att stanna längre för att upptäcka mer, när det är enkelt att hitta fram till det lokala utbudet av vad som finns att göra i bygden och var man kan bo och äta.

Det som görs i Finland kan givetvis bli verklighet i Sverige. Vad som krävs är att bejaka turismen i våra nationalparker som en lokal näringsmöjlighet och slå fast en tydlig rollfördelning mellan offentlig förvaltning och privat besöksnäring som respekterar och accepteras av bägge parter. Helt enkelt, komma överens om vem gör vad och hur man bäst samverkar tillsammans. Detta kräver en genomtänkt satsning på framtidens nationalparksturism i kontrast till de tvära kast, som tidigare har präglat förutsättningarna för turism i våra nationalparker. Under nästan 25 års tid var professionell naturturism först förbjuden i flerparten av våra nationalparker, för att sedan förra året tvärt svänga till något som i stället närmast blivit en total avreglering. Ingen av dessa ytterligheter är en god jordmån om vi vill att en varsam turism och ett lokalt förankrat naturskydd ska frodas.

I stället behövs en välbalanserad och långsiktig modell för samverkan, där ett av de uttalade syftena ska vara att lyfta fram och synliggöra de hotell, vandrarhem, restauranger, aktivitets-företag, lokala guider och andra serviceföretag som vill medverka till en hållbar kvalitetsturism i och runt våra nationalparker. De finska erfarenheterna visar att när så sker, skapas både nya riktiga jobb och växande turismintäkter lokalt.

En annan framgångsfaktor är karismatiska turismföretag. Icehotel i Jukkasjärvi är Sveriges mest kända exempel på profilstark naturturism, men det finns fler företag som under de senaste 15 åren satt Sverige på kartan med hjälp av bland annat några av världens finaste hundspannsturer, fjällritter, kajakpaddlingar och de vilt- och fågelskådningsföretag som tack vare björnar, älgar, ugglor, bävrar och vargar redan i dag lockar tusentals internationella besökare till Sverige. Detta är företag som bara under det senaste halvåret haft stor exponering i välkända tidskrifter som Lonely Planet och National Geographic och besökts av japanska kungligheter. När sådana duktiga och profilstarka företag kan stimuleras att verka i och kring våra nationalparker bidrar det till både marknadsföring av parkerna och större lokala turismintäkter, men också till att levandegöra en del av de unika natur- och kulturvärden, som är själva syftet med nationalparkernas bildande.

Alltså, våra nationalparker spelar redan i dag en viktig roll för svensk besöksnäring, men potentialen är flerdubbelt större. Inte minst då det gäller nya jobb och utveckling i närområdet runt dem. Utifrån en blygsam satsning på tio miljoner kronor under de närmaste fem åren kan tusen nya riktiga jobb och lokala turismintäkter på ytterligare en miljard kronor årligen skapas till 2020. Vad som krävs är ett initiativ från Sveriges regering där den offentliga förvaltningen får i uppdrag att tätt tillsammans med besöksnäringens representanter arbeta fram bästa tänkbara villkor för mer och bättre natur- och ekoturism i och runt våra nationalparker. Enligt finska Forststyrelsen ger varje satsad euro i nationalparkernas infrastruktur tio gånger högre turismintäkter i parkens närområde. I det här fallet skulle utfallet av en genomtänkt satsning på svensk nationalparksturism vara mångdubbelt större.

I regeringsförklaringen utlovade statsminister Stefan Löfven en satsning på besöksnäringen och svensk ekoturism. En växande och varsam nationalparksturism är en mycket viktig pusselbit för en hållbar tillväxt inom landsbygdens gröna näringar, men det är också en del av att tillgängliggöra svensk natur för fler och samtidigt förankra naturskyddet bland de som lever i och runt våra nationalparker. Låt oss tillsammans börja förverkliga den ambitionen. Det är enkelt och kan göras snabbt.

Pia Jönsson-Rajgård, ordförande, Ekoturismföreningen

Eva Östling, vd, Visita, svensk besöksnäring “

“ Sverige storsatsar på ny vårdmodell

ONSDAG 15 JULI 2015

Flera landsting testar just nu en ny amerikansk vårdmodell som ska göra vården mer jämlik. Men det nya tankesättet möter kritik och har hittills kostat staten och landstingen 60 miljoner kronor.

I våras berättade DN om patienten Åke Söderlind som på sexton månader träffade 66 olika läkare, tillbringade 47 dygn inlagd på olika avdelningar och fick ett trettiotal mediciner utskrivna.

”Det är dags att testa en ny ersättningsmodell, där kontinuitet och inte antalet patienter man tar emot premieras”, sa då ansvarig politiker, Anna Starbrink (FP), hälso- och sjukvårdslandstingsråd i Stockholm, och hänvisade till ett nytt projekt med värdebaserad vård.

– Vi vet till exempel att ett vårdtillfälle, med en komplikation eller undvikbar vårdskada, kan kosta fyra gånger så mycket om vi inte gör rätt från första början. Genom att arbeta på det här nya sättet kan vi styra vården mer effektivt, säger Jörgen Nordenström, professor vid Karolinska institutet i Stockholm, som är en återkommande debattör inom ämnet.

Dagens svenska vårdsystem bygger till stor del på att räkna ut hur mycket vård olika vårdenheter kan erbjuda inom ramen för sina budgetar. Det finns utvecklade system för att mäta mängden producerad vård, men det är ofta svårare att mäta kvaliteten och det som patienterna verkligen får ut av vårdbesöken på kort och lång sikt.

– Den stora utmaningen för vården är att mäta värde och effektivitet, det vill säga hur frisk en patient verkligen har blivit, säger Jonas Wohlin, vd för forskningsbolaget Ivbar, som fått i uppdrag att stödja landstingen med att ta fram nya konkreta modeller för vården.

För att kunna ta ett helhetsgrepp kring patienter testas nu värdebaserad vård på flera sjukhus runt om i landet. Ambitionen är bättre vård för samma pengar.

Det nya arbetssättet innebär att patienter delas in i grupper utifrån vilka medicinska behov de har och utifrån det byggs arbetslag upp med specialister från olika områden. Därefter ska resultaten från patientgrupperna noggrant följas upp och dokumenteras. På så sätt ska sedan de nya erfarenheterna kunna användas som underlag när sjukhus och landsting planerar verksamheten.

Tankesättet bygger på en amerikansk managementmodell framarbetad av ekonomerna Michael E Porter och Elizabeth Olmsted -Teisberg. I så kallade värdebaserade ersättningssystem premieras vårdgivare som har nöjda patienter och låg resursförbrukning.

Målet är att runtslussningen ska minska och att patienterna ska få rätt vård. 60 miljoner kronor har hittills satsats nationellt på en rad pilotprojekt i sju landsting, där även Försäkringskassan, ett flertal patientorganisationer, universitet och specialistföreningar deltar. Ett pilotprojekt har exempelvis visat att risken för att dö av en hjärnblödning under de två första åren efter en stroke var betydligt högre bland patienter i en region än i en annan.

Men arbetssättet möter också skepsis och kritik. Det finns en oro för att det ska göra det svårare att ta sig an fall med patienter som har komplicerade och utdragna sjukvårdsbilder.

– Vi tycker att det här är en gans-ka smal syn på vad som spelar roll för patienterna. Det finns flera värden som inte ryms inom den här kvoten och som handlar om att varje patient är unik. Frågan är också hur ett system som baseras på konkurrens, framtaget för amerikanska förhållanden, ska komma patienter till gagn i vårt system där marknadsprinciper inte gäller på samma vis, säger Karl Sallin på Svenska läkare-sällskapet.

Även Vårdförbundets ordförande, Sineva Ribeiro, är kritisk.

– Det kan säkert fungera bra inom sjukhusens väggar, men vad ska vi göra med de personer som lever med sin sjukdom 365 dagar om året? Man utgår fortfarande från ekonomi och styr processer utifrån det. Det här blir kejsarens nya kläder, det är samma styrning och ledning som redan finns men i en ny kostym.

Ola Isaksson

ola.isaksson@dn.se
Fakta.
Värde-baserad vård

Sju landsting, bland annat Region Skåne, Stockholms läns landsting och Västra Götalandsregionen, deltar i samarbete med ett 50-tal patientorganisationer, medicinska specialistföreningar, universitet och

Försäkringskassan under namnet Sveus för att testa värdebaserad vård i praktiken.

Under projektets tre år har kostnaden varit 60 miljoner och finansierats till största del av socialdepartementet men även av landstingen själva. Under hösten fattas beslut om en eventuell fortsättning.

Karolinska universitetssjukhuset satsar stort på värdebaserad vård i egna projekt. De har en egen utvecklingsavdelning som arbetar uteslutande med att ta fram modeller för implementering av värdebaserad vård, med totalt fem heltidstjänster som kostar runt 4,5 miljoner om året samt 20 patientgruppsansvariga läkare och sju verksamhetsutvecklare som i olika hög grad arbetar med värdebaserad vård. “

“ Färre infektioner när personalen började räkna

ONSDAG 15 JULI 2015

På Karolinska sjukhusets neonatalavdelning har antalet infektioner minskat betydligt sedan personalen började arbeta med tydligare dokumentation och uppföljning, som en del av sjukhusets satsning på värde-baserad vård.

Kristina Jonsson, kvalitetscontroller och utvecklingssjuksköters-ka, håller en utskriven Powerpoint-bild i handen i ett mötesrum på neonatalavdelningen. I dokumentet står avdelningens rutiner för personalens hygien, infartshantering och sjukdomsdiagnoser utskrivna, och det står hur mätningar görs och rapporteras.

– ”Scrub the hub” har blivit en snackis i Sverige. Det innebär att man extra noga desinficerar den del på injektionsventilen där läkemedel sprutas in i ett blodkärl. Det går att se att risken för att få in bakterier minskar betydligt om man inte bara torkar av den med sprit utan också gnuggar den en stund. Vi gör det i trettio sekunder, säger Kristina Jonsson.

Sedan de började använda sig av de nya rutinerna har infektionerna minskat från 5,5 procent till 1 procent under ett år. Varje dag som går utan en vårdrelaterad infektion hos patienterna markeras på en kalender som sitter upphängd i lunchrummet där de olika arbetslagen startar sina arbetspass.

– Nu är vi uppe i 98 dagar i sträck. När det blir 100 får vi bjuda på glass eller något, säger Lars Navér, docent och överläkare på neonatalverksamheten, och skrattar.

Att hitta kritiska moment i vårdkedjan är en viktig del i det nya tänkandet på avdelningen.

– Allting handlar om att skapa medvetenhet om att det jag som personal gör är viktigt. Vårdinfektionerna som kan undvikas genom att vi spritar membran och händerna innebär att vi undviker onödigt lidande och minskar risken för infektioner som kan påverka hjärnan allvarligt. Att vi mäter och följer upp betyder mycket, säger Lars Navér.

Siffrorna sammanställs och skickas även ut till andra avdelningar inom sjukhusets neonatalvård.

– Det blir lite som en tävling, ingen vill vara sämst i klassen. Det går verkligen att känna glädjen och engagemanget när ytterligare en dag har gått utan en infektion. Och på samma sätt blir det en enorm besvikelse och gråt när vi inte lyckats undvika det någon dag, säger Kristina Jonsson.

Den stora utmaningen framöver ligger i att hitta och identifiera liknande avgörande inslag i vårdkedjan i mer komplexa inslag i vården av för tidigt födda barn.

– Det kan gälla till exempel andra orsaker till komplikationer, som ögonproblem, lungproblem, skador på hjärnan, där det kan vara svårare att säga direkt vad det är som kan vara avgörande, säger Lars Navér.

I ett rum på avdelningen sitter föräldrarna Anna Budzynski och Rasmus Forssblad med sonen Ludvig Forssblad. Ludvig som föddes fyra månader för tidigt har vårdats på avdelningen i lika lång tid även om familjen nu förbereder sig på att få åka hem. Föräldrarna hade inte hört talas om begreppet värdebaserad vård tidigare, men tror att det är viktigt att se till helheten i patient-mötet.

– Vi är själva revisorer och ekonomer och gillar att räkna. Infektionsdagar är ju enkelt att mäta, men annat kan säkert vara svårare. Vi fick till exempel stanna här några dagar extra trots att Ludvig egentligen är tillräckligt bra för att få komma hem. Men hade vi åkt hem tidigare hade vi kanske ändå åkt tillbaka för att undra över något och frågan är ju då vad det egentligen blir för skillnad i kostnad, säger Anna Budzynski.

Ola Isaksson

ola.isaksson@dn.se “

“ Hjärtformat område förbryllar forskarna

ONSDAG 15 JULI 2015

Pluto kan vara större än man tidigare trott. Det visar den första informationen sedan rymdsonden New Horizons passerat förbi dvärgplaneten.

Vid 14-tiden på tisdagen, svensk tid, passerade den amerikanska rymdsonden New Horizons efter nio års resa förbi dvärgplaneten Pluto. Strax därpå kablades den första närbilden ut över världen.

Bilden visar dvärgplaneten, som ligger nära 4,8 miljarder kilometer från jorden, som ingen tidigare har sett den, med knivskarpa detaljer. Ett ljust, hjärtformat område som förbryllat forskarna syns tydligt på bilden.

Mätinstrumenten på rymdsonden vittnar samtidigt om att Pluto är större än man tidigare trott. Planeten är 2 370 kilometer i diameter, det vill säga två tredjedelar så stor som jordens måne. Enligt Alex Stern, huvudansvarig för projektet, tyder mätresultaten på att Plutos innandöme troligen innehåller mer is än vad forskarna tidigare trott. Stern beskriver New Horizons resa som kulmen på ett 50 år långt försök att utforska solsystemet.

Trots att den första bilden är pub-licerad tvingas forskarna vänta till onsdagsmorgonen, svensk tid, innan de med säkerhet vet att resan gått vägen för New Horizons. En kort signal ska då skickas från rymdsonden till forskarna i USA. Det väntas ta 16 månader innan samtliga mätresultat och bilder från tisdagens förbiflygning har överförts.
Hugo Lindkvist hugolindkvist@dn.se “

“ Nya lagändringar ska ge krishjälp från Nato

ONSDAG 15 JULI 2015

I dagens allt sämre säkerhetsläge i Europa kan Sverige inte isolera sig. Vid en kris eller vid ett krig i närområdet måste vi snabbt kunna ta emot militär hjälp från Nato. Det framgår av en utredning där försvarsdepartementet föreslår lagändringar.

– När det uppstår ett sådant här läge med ökad rysk övningsverksamhet i vårt närområde, som delvis tar sig provokativa uttryck, så är det klart att vi måste fundera på hur vi agerar, säger försvarsminister Peter Hultqvist (S) till DN.

Från den 1 juli nästa år vill rege-ringen att det genom ett så kallat värdlandsavtal ska bli lättare för Nato att använda svenskt territorium. Detta har väckt kraftig kritik från Natomotståndare.

I en promemoria som DN har läst har försvarsdepartementet nu preciserat vad som krävs för att Sverige ska vara värdland för försvarsalliansen. Promemorian sänds i dagarna på remiss inför regeringens förslag till riksdagen nästa år.

”Sverige kan och vill inte isolera sig. Detta blir allt tydligare, inte minst mot bakgrund av den senaste tidens omvärldshändelser”, står det i promemorian.

Peter Hultqvist förklarar att detta syftar på Rysslands oacceptabla annektering av Krim och användningen av militära medel för att nå politiska mål. Det innebär att hela säkerhetsordningen i Europa rubbats

– Då är samarbetena viktigare. Vi har ingen isoleringslinje, utan vi har en samarbetslinje. Vi bygger säkerhet med andra i vår nära omvärld i olika konstellationer: med Finland, med Nato, med EU, direkt med USA och med FN, säger Peter Hultqvist.

Sverige är partnerland till Nato och har sedan 20 år övat med försvarsalliansen. Det nya är att avtalet ska gälla även i kriser och vid krig. Försvarsdepartementet slår fast att detta ”underlättar och ökar förutsättningarna för att effektivt, och utan avgörande tidsförluster, kunna ge och ta emot militärt stöd från Nato vid kris eller krig i Sverige eller i närområdet”.

– Vi utgår från den militära alliansfriheten. I fredstid förenklar det här förfarandet vid övningar. I kris eller krig så skapar det en ökad handlingsfrihet för Sverige. Vad som händer i en sådan situation vet man aldrig i förväg. Men allt som sker på svensk mark är på svensk inbjudan, understryker Peter Hultqvist.

Nytt är att även högkvarter ska kunna sändas hit, även om regeringen anser det osannolikt. Värdlands-avtalet med Nato innebär fyra mindre lagändringar och små justeringar av fyra förordningar. Nato-personal ska följa svensk lag och kan tvingas betala skadestånd, men slipper bland annat att betala tull, vägavgifter, moms och inkomstskatt.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se “

“ Fler misstänkta terrorister har upptäckts

ONSDAG 15 JULI 2015

Migrationsverket har under årets första sex månader till Säpo anmält 130 asylsökande som misstänkta hot mot rikets säkerhet. Det är fler anmälningar än under hela förra året.

Förra året skickade myndigheten 120 misstänkta fall till Säkerhets-polisen, men hittills i år handlar det om 130 personer.

– Det säger inget om hur många som verkligen utgör ett hot mot landets säkerhet, men det säger att vi har hittat fler som vi misstänker för brottet, säger Mikael Ribbenvik, ställföreträdande generaldirektör på Migrationsverket.

Människor som misstänks för krigs- eller terrorbrott ska inte få asyl och uppehållstillstånd i Sverige, enligt lagstiftningen.

När Migrationsverket misstänker att en asylsökande utgör ett hot mot rikets säkerhet ska det rapporteras till Säpo.

Anledningen till att fler terrormisstänkta asylsökande upptäcks beror på att konflikten i Syrien och Irak har pågått länge, enligt Mikael Ribbenvik.

– Det här är ju personer som inte är ärliga med sin identitet och som inte vill berätta om sitt förflutna i hemlandet. Därför utbildar vi vår

personal för att höja kompetensen hos dem om vad de ska leta och fråga efter. Jag kan givetvis inte berätta exakt vad det handlar om, säger han.

Sedan den 18 juni samarbetar myndigheten också med Säpo för att hitta bland annat misstänkta -terrorister.

Ökningen i antal ärenden är väntad, dels på grund av ökade volymer på Migrationsverket, dels på grund av fördjupad samverkan, skriver Simon Bynert, kommunikationsstrateg på Säpo till DN.

– Det är något som vi tar på största allvar, eftersom det kan finnas stora säkerhetsrisker. Sverige ska inte vara en säker hamn för terrorister, utan asylsystemet är till för att skydda offren från förövarna, säger Mikael Ribbenvik.

Men kan det finnas terrorister och krigsförbrytare som faktiskt har fått uppehållstillstånd?

– Ja, så är det tyvärr. Vi utvecklar våra metoder, men det är klart att det inte är hundraprocentigt. Det finns exempel på krigsförbrytare som har avslöjats senare.

Det har också skett en fördubbling av asylsökande, 41 personer, som inte kan utvisas trots att de är misstänkta för terror- och krigsbrott.

Det beror på att de riskerar att dödas eller utsättas för tortyr i hemlandet.
Hannah Engberg hannah.engberg@dn.se “

“Slopad moms slår mot paketföretag

ONSDAG 15 JULI 2015

EU-domstolens krav på slopad moms för att skicka brev och paket kommer att störa konkurrensen på den svenska paketmarknaden. Postnords utmanare är rädda för att slås ut.

I april nästa år blir det billigare att skicka brev och paket med Postnord. Efter en dom i EU-domstolen är Sverige ålagt att ta bort momsen på det som kallas samhällsomfattande posttjänster, ett uppdrag som Postnord har.

Men Postnords konkurrenter, som framför allt tävlar om paketmarknaden som växer i och med ökad e-handel, är oroade.

– Vi kommer inte att kunna konkurrera om Postnord sänker priserna. Vi är rädda för att om våra volymer sjunker blir det svårt att upprätthålla servicen och antalet utlämningsställen. På sikt finns det en risk att bara Postnord tillhandahåller dessa tjänster och då är vi tillbaka i ett monopol, säger Kristin Hedlund, chefsjurist på DB Schenker – ett av flera bolag som en privatperson i dag kan välja att skicka sina paket med.

På Post- och Telestyrelsen, PTS, som är den myndighet som ansvarar för tillsynen på postområdet, konstaterar man att marknaden kommer att påverkas av moms-undantaget på ett sätt som blir -negativt för konsumenterna.

– Vi har sett det som positivt att det kommit in fler aktörer på paketmarknaden de senaste fem–tio åren. Det har gett effekter, till - exempel ser vi att Postnord inte höjt priserna i samma omfattning som tidigare, säger Joakim Levin, sakkunnig på postavdelningen på PTS.

Sverige ville ha kvar momsen på posttjänster, men har alltså fått backning av EU-domstolen. I juni kom regeringens förslag på hur momsundantagen ska se ut, och det har utformats för att så få områden som möjligt ska beröras. I princip går förslaget ut på att momsen tas bort endast på privatpersoners försändelser. Företag och myndigheter som skickar stora volymer förhandlar oftast fram egna priser med logistikföretagen, och där ska samma momsregler som tidigare gälla.

Men hur mycket billigare det blir för privatpersoner att anlita Postnord är oklart. Postnord har inte räknat klart, men kan i alla fall säga att de inte kommer att sänka priserna med motsvarande en slopad moms. Företaget kommer att kompensera sig för att de förlorar sin avdragsrätt för ingående moms.

– Det är ingen fördel för oss att inte ta ut moms i och med att vi tappar på avdragssidan, säger Per Mossberg, kommunikationsdirektör på Postnord.

Att Postnord får chansen att locka fler kunder med hjälp av ett lägre pris verkar inte vara något som företaget jublar över.

– Det är i grunden rimligt att momsreglerna är lika på en konkurrensutsatt marknad, säger Per Mossberg.

Inte ens de som gynnas av moms-undantaget är alltså nöjda. Staten förlorar intäkter och konkurrenterna oroas. Kunden blir vinnare till en början, men riskerar att förlora på sikt om konkurrensen försämras. Ingen verkar vara vinnare, men EU-domstolens dom är bindande och någon form av momsundantag kommer att införas nästa år.

Däremot tittar nu PTS på vilka möjligheter det finns att införa andra åtgärder som kan minimera effekterna av momsundantagen. Myndigheten tittar på flera olika lösningar, men vill inte säga vilken som man kommer att förorda när det är dags att lämna in remissvar på regeringens förslag i augusti.

– Det är angeläget att man hittar något sätt. Det är en viktig fråga för konsumenterna. Konkurrensen har fungerat bra, och det här bli en störning, säger Joakim Levin på PTS.

Åsa Nilsson-Rönnqvist

asa.nilsson-ronnqvist@dn.se

Fakta. Så mycket kostar det

DN jämförde priserna för att skicka ett paket med måtten 30x25x10 centimeter och vikten 3 kg med olika företag. Där det finns olika frakt- och betalningsalternativ har det billigaste valts.

DHL: 140 kronor, kartong ingår. Regi-strera paketet på nätet, lämna in på DHL Service Point.

Schenker: 75 kronor, egen förpackning. Boka och betala på nätet eller på servicestation/paketombud.

Bussgods: 125 kronor, kartong ingår. Skapa fraktsedel på nätet, lämna in till gods-ombud.

PostNord: 135 kronor, egen förpackning. Betala på nätet, lämna in till postombud.

Antalet skickade brev, adresserade tidningar och reklam har minskat med nära en tredjedel de senaste 20 åren. 1995 skickades 3,5 miljarder försändelser. 2014 skickades 2,4 miljarder försändelser.

90 miljarder paket
Trafikanalys/SCB

skickades förra året, en ökning med nästan 8 miljoner jämfört med 2013. “

“ Svensk rivstart för unga nyanlända

ONSDAG 15 JULI 2015

I Huddinge har antalet nyanlända ungdomar på språkintroduktion ökat med 23 procent på ett år. Nu får de chans att läsa svenska -snabbare när kommunen för första gången ordnar sommarskola för nyanlända.

Svenskläraren Margareta Nygren håller upp en gul klocka som hon placerar på bordet. Sedan tar hon fram en tygväska och stoppar ner klockan i den:

– Var ligger klockan nu? Ligger den *på* väskan? Nej, just det. Den ligger *i* väskan.

Det är svenskundervisning för nyanlända i Sågbäcksgymnasiet i Huddinge. När Margareta Nygren ska förklara de svenska prepositionerna använder hon både kroppsspråk och föremål.

– Så – stå upp. Nu ställer ni er bakom stolen. Bakom... bakom... och så framför.

Det blir skrap med stolar och rörelse i klassrummet. De flesta i klassen har bara varit kort tid i Sverige, som syskonen Najib och Sara Sahel som kom från Afghanistan för tre månader sedan.

– Vi lär oss jättemycket. När jag kom först kunde jag ingenting. Nu kan jag presentera mig på svenska, säger Najib Sahel.

– Vi känner oss trygga i Sverige, och vi går i skolan, säger Sara Sahel.

Zekria Mohammadi, även han från Afghanistan, tycker att skolan är jättebra.

– Vi har roligt, säger han.

I klassrummet intill har eleverna kommit lite längre med svenskan. De jobbar med dialoger, och berättar om sina vanor för bänkgrannen.

– Jag vaknar klockan halv sju.., -läser Wasim Amin, som kommer från Syrien.

Antalet nyanlända ungdomar i gym-nasieåldern ökar i Huddinge, och enligt kommunen har det länge funnits i behov av en sommarskola. För de ungdomar som kommer till Sverige på vårkanten riskerar sommaren annars att bli lång innan terminen startar.

– Många av eleverna har kommit tidigare under året, i april eller maj, och så börjar skolan först i augusti. Då blir det lång väntan utan undervisning och det kan vara ångestfyllt. Det har också funnits ett behov av fritidsaktiviteter, säger Mona Lifwer-gren, enhetschef på resurscentrum för nyanlända i Huddinge kommun.

Tidigare har det dock inte varit ekonomiskt möjligt att starta sommarskola för gymnasieungdomar, eftersom det inte finns några statliga pengar att söka. Men nu organiserar kommunen sommarskola genom samarbete mellan flera förvaltningar. Även polisen medverkar.

– På det här viset får de en dusch av svenskan så att det förhoppningsvis går lättare att gå vidare i höst.

Sommarskolan har plats för 30 elever, uppdelade på två klasser. Nära till hands för eleverna på kursen finns sex sommarjobbare som kommunen anställt. De har själva nyligen varit i samma situation, och gått i en språkintroduktionsklass på gymnasiet. Nu har de bland annat till uppgift att fungera som tolkar för de nyanlända som kommer från Somalia, Irak, Peru, Syrien, Afghanistan, Eritrea, Makedonien, Marocko och Bulgarien.

I klassrummet går sommarjobbarna runt, och översätter för eleverna där svenskan inte räcker till.

– Det är det bästa jobbet jag har haft någonsin. Jag har tidigare jobbat på äldreboende, men här lär jag känna de nya eleverna och lär dem det vi har lärt oss, säger Tamim Arab-zada, som är en av sommarjobbarna.

Han säger att han själv gärna fått samma guidning när han var ny i Sverige för tre år sedan.

– Att förstå de andra eleverna var lite svårt. Det är bättre med tolk, det blir lättare att lära sig.

Läraren Özgül Alce pekar på att många olika språkgrupper finns representerade.

– Det är viktigt att lyfta fram elevernas modersmål – att översätta och jämföra – så att alla känner att de har något att komma med. Sommarjobbarna lär mig nya saker också – de ser saker som jag inte ser, säger hon.

17-åriga Salma Ahmadzai, som varit fem månader i Sverige, tycker dock inte att svenska är svårt.

– Jag tycker om att lära mig olika språk, säger hon. Sverige är bra, för att det finns bättre möjligheter att utbilda sig, säger Salma Ahmadzai som vill bli läkare.

Hon gillar sommarskolan, men hon hade gärna velat ha mer.

– Det är bara tre veckor, jag hade velat gå längre. Man lär sig mycket.

Mitt på dagen bryts undervisningen för lunch, och mat levereras från en lokal restaurang. Åtgången är inte så stor eftersom det är ramadan och flera av eleverna fastar.

På eftermiddagen kommer fritidsledare från kommunen och undervisningen övergår i fritids-aktiviteter. Det är bra, tycker Salma Ahmadazai.

– Då blir språket bättre för vi förstår varandra utan att det handlar om läxor, säger hon.

Klasserna har varit ute en heldag i skärgården och prövat på paddling, fiske och klättring. Simning står på programmet. En eftermiddag blir det utflykt till Kungsträdgården, och i slutet av kursen en eftermiddag på Gröna lund.

Och framtiden – hur ser den ut?

De flesta säger att de vill fortsätta utbilda sig. Till läkare, lärare och journalist. Men Najib Sahel drömmer mest om vad han vill göra på fritiden – taekwondo. Jobbplanerna får komma sedan.

– Jag får se. Jag måste lära mig svenska först.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Sommarskola. Ungdomar från sju olika länder

Sommarskolan drivs i samarbete mellan barn- och utbildningsförvaltningen, social- och äldreomsorgsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen i Huddinge kommun.

De tre länder de flesta nyanlända kommer från är i Afghanistan, Eritrea och Syrien.

De ensamkommande ungdomarna kommer från Eritrea, Afghanistan, Somalia, Syrien, Nigeria, Marocko och Vitryssland. Förra läsåret kom de ensamkommande från 12 olika länder – i år är de sju med en markant höjning av ungdomar från Eritrea.

Siffror. Flykting-mottagande

Under 2015 ska 2 508 flyktingar med uppehållstillstånd placeras i Stockholms län.

Antalet anlända flyktingar till Huddinge till och med maj 2015: 125

Antalet anlända -flyktingar till Huddinge 2014: 238

Antalet nyanlända i åldrarna 16–20 år i Huddinge, som:

Börjat på språkintroduktion:

läsåret 2013/2014: 95

läsåret 2014/2015: 117

Är ensamkommande:

läsåret 2013/2014: 22
läsåret 2014/2015: 23 “

“ Fyra av sex kvinnokliniker slopar medicinska aborter

ONSDAG 15 JULI 2015

Fyra av sex privata kliniker kommer inte att utföra medicinska aborter nästa år när landstinget sänker ersättningen.
– Att minska tillgängligheten för aborter är uselt, säger Dag Larsson, oppositionslandstingsråd (S).

Vid landstingsfullmäktige i våras beslutade Alliansen att spara in på vården. Man valde hyvlingsprincipen – i stället för att lägga ner vissa satsningar kapade man bort fem procent av ersättningen som privata vårdgivare får för att genomföra ingrepp eller andra medicinska procedurer.

Men ett vårdområde fick en ännu större sänkning. För medicinska aborter sänks ersättningen från 5 500 kronor till 4 447 kronor.

Nu har varken Praktikertjänst eller Capio godkänt den nya ersättningssänkningen. Det innebär att fyra av sex privata vårdcentraler i Stockholm som erbjuder medicinska aborter inte har avtal med landstinget från och med nästa år.

– Det som är centralt för oss från politiskt håll är att garantera att kvinnorna får abortvården som de har rätt till. Skulle minsta farhåga om att det finns kvinnor som inte erbjuds vård eller platser där vården

inte fungerar så måste vi titta på det igen, säger Ella Bohlin, barn- och äldrelandstingsråd (KD).

Att klinikerna får mindre betalt för medicinska aborter än tidigare är rimligt, enligt Bohlin.

– Vi höjde ersättningen rätt dramatiskt på kort tid. Då ökade de medicinska aborterna med 90 procent. Vi hade nått målet och då justerade vi ned ersättningen. Men får vi indikationer på att någon skulle bli utan abortvård eller att vi inte klarar av det så får vi agera utifrån det. Än finns inga sådana indikationer, säger hon.

Oppositionslandstingsrådet Dag Larsson (S) är starkt kritisk till nedskärningarna i kvinnovården.

– Att minska tillgängligheten för aborter tycker jag är uselt. Problemet med skenande vårdkostnader är inte nytt. Man drabbas av panik och slår till mot alla områden i stället för att se vilka vårdval man borde ingripa emot, säger Dag Larsson.

Han varnar för att konsekvensen blir att de kirurgiska aborterna ökar i länet.

– Jag är framför allt rädd för att tillgängligheten för kunna få abort snabbt minskar och att det kommer leda till att fler kvinnor tvingas genomföra en kirurgisk abort i stället för en medicinsk. Det tycker jag att vi ska försöka undvika i Stockholms län. Jag beklagar djupt att det är det som kommer att ske just nu, säger Larsson.

Anton Säll

anton.sall@dn.se

Fakta. Skillnaden mellan olika typer av aborter

Medicinsk abort kan genomföras till och med vecka 12, men används oftast fram till och med vecka 9. Kvinnan får först ett piller. Två dagar senare återvänder hon till vårdgivaren för att få fler läkemedel som leder till genomförd abort. Metoden anses vara mer skonsam mot kroppen än en kirurgisk abort.

Kirurgisk abort genomförs hos vårdgivare. Den kan genomföras upp till vecka 12 eller 13 men -används sällan tidigt i graviditeten. Patienten sövs och läkaren för in ett instrument som suger ut foster och moderkaka ur livmodern.

Källa: Vårdguiden

Kliniker som slutar med medicinska aborter

Capio Kista

Södermalms läkarhus

Octaviakliniken

Ultragyn Odenplan “

“ Stödgrupper ska hjälpa utsatta barn

ONSDAG 15 JULI 2015

Barn som placeras i familjehem ska få chans att möta andra i samma situation. I höst startar Stockholms stad stödgrupper för placerade barn och ungdomar.

När familjesituationen inte fungerar och barn blir omhändertagna är det en uppslitande upplevelse för alla inblandade. Enligt lagen har både barn och familjer rätt till stöd.

Anna Holgersson, projektledare vid Farsta barn och ungdom, pekar på att det är känt genom forskning att placerade barn och unga har en sämre livskvalitet än andra barn.

– Vi hoppas kunna stärka de här barnen så att de mår bättre och känner sig mindre ensamma. De är samhällets mest utsatta barn, säger hon.

Som DN tidigare berättat startar socialtjänsten i Stockholm en verksamhet dit föräldrar med placerade barn kan vända sig. I höst ska även barn och ungdomar som blivit placerade få chansen att träffa andra. För att utarbeta stödet har kommunen använt sig av en expertgrupp bestående av sex barn som själva är familjehemsplacerade.

– När vi frågat om vilket typ av stöd de önskat, så har alla svarat att det är viktigast att träffa andra i samma situation. Många hade aldrig mött någon annan placerad och genom träffarna har de känt sig sedda.

I september startar Stockholms stad stödgrupper för alla placerade barn i kommunen, som i Stockholm rör sig om cirka 900 per år. I nuläget har alla placerade barn och ungdomar mellan 8 och 17 år i Farsta och Skarpnäck fått brev med frågan om de skulle vilja ingå i en stödgrupp. Men även barn i övriga stadsdelar är välkomna. De som nappar på detta ska sedan kunna välja om de vill vara med på veckoträffar eller stödhelger under hösten. De som hittills tackat ja är mellan 11 och 17 år.

Många placerade barn har erfarenhet av andra stödgrupper, exempelvis som barn till missbrukare eller psykiskt sjuka. Men där har utgångspunkten varit föräldrarnas problematik.

– Här får de samlas utifrån sig själva. Vi hoppas att det här stödet ska hjälpa barnen att bli gladare och ge dem en känsla av sammanhang, säger Anna Holgersson.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se “

“ Partiet först, riket sedan

TORSDAG 16 JULI 2015

Sverige står inför sin största säkerhetspolitiska omvälvning sedan mitten på 1990-talet. Vågar vi gå hela vägen?

Hade Sverige och Nato ingått i en relation på Facebook så hade den nog fått betecknas som ”det är komplicerat”. Trots ett ihärdigt motstånd från regeringen om fullt registrerat partnerskap så kommer de tu från och med den 1 juli 2016 att ingå ett samboavtal. Nästa år blir det nämligen möjligt för Nato att flytta till Sverige vid behov. Då träder det så kallade värdlandsavtalet i kraft, som möjliggör att försvarsalliansen i övningssammanhang eller i kris eller krig kan använda svenskt territorium. Det kan handla om militära flygplatser eller hamnar.

Värdlandsavtalet är den största säkerhetspolitiska omvälvningen på 20 år. 1994 närmade vi oss Nato genom att gå med i Partnerskap för fred. Icke desto mindre är vi fortfarande en lång väg från att ändra Facebookstatusen till ”i en relation”.

Ett annat land som just nu genomgår en stor försvarspolitisk förändring är Japan. I säkerhetspolitiska termer är inget land en ö, inte ens Solens rike. I takt med Kinas ökande militära ambitioner har det blivit allt viktigare för Japan att omvärdera sin egen roll i regionen.

Shinzo Abe, landets premiärminister, har dragit slutsatsen att hans land måste reformera sin pacifistiska konstitution för att fortsatt kunna garantera sin egen säkerhet. Den springande punkten gäller frågan om kollektivt självförsvar. Ska Japan kunna bistå en allierad, exempelvis USA, även om det egna landet inte anfallits först? Abe säger: Hai!

Kritikerna menar att den konstitutionella ändringen öppnar upp för att Japan skulle kunna dras in i krig som det inte har med att göra. Förändringen kommer troligtvis att drivas igenom i diet, det japanska parlamentet, innan oktober.

Det finns likheter mellan Sverige och Japan. Båda länderna har en tydlig självbild av att i militära sammanhang värna sin avhållsamhet. Men i takt med att säkerheten i respektive närområde försämrats, skapas ökat behov av närhet.

Den svenska Natodebatten har dock hakat upp sig och går på upprepning, om än med högre volym. Ja-sidan tar varje ny rysk massövning eller militärt aggressivt beteende för intäkt om ett allt mer hotfullt omvärldsläge. Slutsatsen blir då att ett Natomedlemskap skulle ge ökat skydd. Nej-sidan ser samma händelseutveckling men gör motsatt analys: Ett svenskt Natomedlemskap ökar risken för konfrontation. Båda sidorna drivs av sitt eget slags rädsla. Ja-sidan räds att inte vara med, medan nej-sidan räds att vara med.

Men den svenska realiteten möjliggör inte så enkla saker som ett ja eller nej till Nato. I verkligheten för sig den nuvarande regeringen med en ogyllene mittenväg, ett tredje alternativ, som är mer riskabelt än vad ett fullt medlemskap kunnat orsaka och den försvarslöshet som ett fortsatt ”nej” innebär. Sverige för sig nämligen med ett högt och tydligt ”nja”.

Nja-linjen främsta förkämpe är Social-demokraterna. Det motsägelsefulla i att närma sig Nato på alla sätt och vis men inte bli fullvärdig medlem är en sällsynt balansakt. Det finns bara en enda sak som är mer riskfyllt med att vara alliansens mest aktiva samarbetspartner, tangerande fullt medlemskap, och riskera att irritera ryssen: Det är att göra sig beroende av ett samarbete vars hjälp vi inte kan få vid behov.

Anledningen till att frågan verkar vara omöjlig för Socialdemokraterna att diskutera, är att det i grunden inte handlar om politik utan om självbild. Hade partiet varit emot Natos grundläggande värderingar eller dess syfte hade Socialdemokraterna rimligtvis inte bejakat ett allt tätare samarbete. Men Socialdemokraterna odlar gärna sin självbild som innebär en svensk motsvarighet till ”amerikansk exceptionalism”. Eftersom Sverige är lite bättre än alla andra, så gäller givetvis inte samma regler för oss. Det som händer andra, händer inte oss.

Det gör att Socialdemokraterna inte behöver argumentera i sak. Partiet förväxlar konstateranden och antaganden med giltiga argument. Att säga att det inte ska göras en utredning om svenskt Natomedlemskap, med motiveringen att det är onödigt då Sverige ändå inte ska bli medlem, är inte ett logiskt argument. Det är ett uttryck för förnekelse.

Socialdemokraternas försvarspolitik är principlös i sin principfasthet. Aningslösheten i den fromma förhoppningen om att vi kan balansera oss igenom en turbulent tid är inte bara historielös, den är sorglig. Vill partiet inte fullt ut försvara det man anser vara viktigt, vårt lands värderingar, signalerar man också att det inte är värt att försvara. Partiet måste göra upp med sin självbild, innan Sverige kan göra upp med sin.

Csaba Bene Perlenberg csaba.perlenberg@dn.se”

”Äldre blir sjuka och dör av att lämnas ensamma”

TORSDAG 16 JULI 2015

“ Omvärdera äldrevården. Långvarig ofrivillig ensamhet är kopplad till dålig -livskvalitet, nedstämdhet, demensutveckling, hjärt- och kärlsjukdomar och risken att dö i förtid. Människan är gjord för gemenskap, vilket dagens äldrevård inte tar hänsyn till, skriver Peter Strang, professor i palliativ medicin.

Ålderdomshemmen finns inte längre och var fjärde plats på äldreboenden har försvunnit sedan år 2000. För den äldre ensamma personen finns allt färre kontaktytor.

SKL (Sveriges kommuner och landsting) menar att äldreboenden skall vara institutioner för personer med mycket stort behov av vård, de är inte till för sällskap och umgänge. Men det finns starka skäl att omvärdera den inställningen. Den senaste forskningen visar att långvarig ofrivillig ensamhet är kopplad till dålig livskvalitet, nedstämdhet, demensutveckling, hjärt- och kärlsjukdomar och risken att dö i förtid.

När människor får skatta vad som är viktigast i deras liv blir svaret alltid vänskap, gemenskap och relationer. Människan är gjord för gemenskap, behovet av att höra till är biologiskt grundat i våra gener och ofrivillig ensamhet är både plågsam och destruktiv. Därför är det inte så konstigt att äldre som mist sin livspartner och sin vänskapskrets önskar att få komma in i nya former av gemenskap. Vi såg det senast på SVT Aktuellt den 8 juli, den 94-åriga ensamboende sjukliga damen som inget hellre ville än att få komma till ett äldreboende där hon kan få tillsyn och gemenskap. Men hon är inte prioriterad. Hon anses inte

tillräckligt sjuk och platser saknas. Det beror på att var fjärde plats på äldreboenden har försvunnit sedan år 2000. Företrädare för SKL (Sveriges kommuner och landsting) kommenterar inslaget i SVT på följande sätt: ”Vi vill inte gå tillbaka till de gamla boendena” och ”Boendena är inte för sällskap och umgänge” (utan institutioner för de med ett mycket stort vårdbehov). SKL får stöd från kommunföreträdare i detta synsätt.

Jag tror att de myndigheter och kommuner som planerar för vår äldrevård gör det i ett gott syfte men är inte inlästa på den senaste forskningen som visar att ofrivillig ensamhet inte bara handlar om vantrivsel utan utgör även en riskfaktor för den fysiska hälsan – en faktor som är jämförbar med rökningens skadeverkningar. I en översiktsartikel i PLOS Medicine (2010) där resultaten från hela 148 studier (över 300 000 patienter) jämfördes kunde författarna visa att ofrivillig ensamhet i sig ökade risken avsevärt för dödsfall även när man tog hänsyn till andra riskfaktorer. I en annan översiktsartikel från 2015 visar författarna att ensamheten ökar risken för en död i förtid med cirka 30 procent. Är inte detta ett viktigt argument när man planerar äldrevården?

I min populärvetenskapliga bok ”Att höra till. Om ensamhet och gemenskap” (2014) har jag sammanställt kunskapsläget vad gäller ensamhetens och det ofrivilliga utanförskapets effekter både på det psykologiska och hälsomässiga planet. Att ofrivillig ensamhet leder till rastlöshet, nedstämdhet, oro och därmed sänkt livskvalitet är inte så konstigt, det har vi alla egen erfarenhet av. Långvarig ensamhet har också samband med glömska och risken för demensutveckling. Utanförskap leder också till två alternativa känslor: nedstämdhet eller våldsam ilska. Av den anledningen kan studier förklara varför utanförskap är tydligt kopplat bland annat till skolskjutningar i USA.

Det som är mer uppseendeväckande är att ofrivillig ensamhet ökar risken för hjärt-kärlsjukdomar, ger sänkt immunförsvar och förorsakar död. Välgjorda hjärnstudier (med funktionell magnetröntgen) visar också att hjärnans smärtcentrum aktiveras av ofrivillig ensamhet medan gemenskap även för stunden dämpar smärtsystemet. Det är med andra ord helt väntat att ensamhet gör att vi upplever smärta i kroppen mycket starkare.

När vi vet att smärta är den enskilt vanligaste orsaken till att svenskar söker sjukvård – och vi vet att ensamhet är en viktig riskfaktor – borde vi då inte skapa en äldrevård med olika alternativ av boenden som gynnar ”sällskap och umgänge” – det som SKL inte vill prioritera?

Hur kan ensamhet leda till hjärt- och kärlsjukdomar? För att förstå detta behöver vi känna till människans utvecklingsbiologi. Våra förfäder, människorna på savannen var svaga och långsamma, lätta offer för rovdjur eller fiender. Men när våra förfäder lärde sig att hålla ihop gick det bättre, gemenskapen har historiskt sett blivit människans framgångsfaktor. En människa klarar inte av ett lejon men en grupp människor med käppar och stenar kan jaga iväg det.

När något gynnar människans överlevnad, skapar kroppen belöningssystem och varningssystem. Belöningssystemet handlar om att gemenskap leder till frisättning av lugn-och-ro hormonet oxytocin, endorfiner och dopamin. Det är därför vi trivs när vi är inkluderade i tvåsamhet, i familjen, i teamet, i gruppen, hjärnan bokstavligen badar i positiva hormoner.

Samtidigt har kroppen också skapat ett varningssystem: Om våra förfäder avlägsnade sig från gruppen var de bokstavligen i fara. De började spana efter faror i horisonten, kroppen började frisätta stresshormoner som skapade oro och ångest, smärtsystemet aktiverades och snart drevs individen tillbaka till gruppens trygghet.

I dag har vi en ny värld med mycket låg risk för fysiska hot men våra gener är oförändrade. Vid ofrivillig ensamhet frisätts därför stresshormoner även i dag och smärtsystemet blir aktivt. Det sliter på kroppen och förklarar risken för smärta och för hjärt- och kärlsjukdomar. Hjärnan arbetar intensivt för att hitta tillbaka till gemenskapen och den hjärnstressen skapar glömska och risk för demens på sikt.

Av den anledningen menar jag att äldrevården bör omvärderas. Våra gamla ålderdomshem gav ofta just det som den äldre så väl behövde – sällskap och umgänge som skyddade även mot fysisk sjuklighet. I dag är fokus på att alla skall bo hemma in i det längsta och hemtjänsten skall hjälpa till med det praktiska. Det är naturligtvis oerhört uppskattat för det äldre paret som inte vill annat än att fortsätta bo tillsammans men behöver praktisk hjälp. Men situationen är helt annorlunda för den ensamma änkan vars vänner dött bort. Ensamheten sätter sig i kroppen och ger upphov både till oro, smärta och riskerar hälsan. Framtidens äldrevård behöver fler alternativ som inser gemenskapens och relationernas betydelse för hälsan i stort.

I dag har sjukvården och äldrevården fokus på kroppen och på funktioner, vilket i sig är bra men det räcker inte till. Kropp och själ är intimt förknippade och det går inte att bortse från de psykologiska, sociala och existentiella effekterna på den fysiska hälsan.

Peter Strang, professor i palliativ medicin, överläkare på Karolinska institutet och Stockholms sjukhem. Författare till boken: ”Att höra till. Om ensamhet och gemenskap” (Natur & Kultur 2014) “

“Kritiken växer mot låga bopriser

TORSDAG 16 JULI 2015

Flera mäklare anklagas för att sätta lockpriser, men det är nästan omöjligt att bevisa ett eventuellt fusk. Under första halvåret har bara en mäklare varnats.

– Just nu följer vi utvecklingen och ser om det kan bli aktuellt att granska lockpriser under nästa år, säger Eva Westberg, chef för Fastighetsmäklarinspektionen.

Anna Tiberg bor i andra hand i Stockholm och har aktivt letat -efter en bostadsrätt i 1,5 år.

– Jag vill köpa en lägenhet på cirka 40 kvadratmeter. Hägersten och Aspudden där jag tittade först är bara att glömma nu. Men priserna stiger överallt, säger hon.

Det accepterade priset som står i bostadsannonserna är inte annat än ett lockpris, anser Anna Tiberg. Hon har blivit omsprungen i budgivningar så många gånger att hon är på väg att ge upp.

– Jag vet inte vad jag ska göra. Kanske måste jag flytta till en annan stad även om jag inte vill. Å andra sidan kan jag inte bo på gatan, säger hon.

Rädsla för amorteringskrav och det faktum att det byggs alldeles för få bostäder i Stockholm sett till hur många som flyttar in är de främsta orsakerna till att priserna stiger, tror Anna Tiberg.

Priserna på bostäder har på flera håll i Sverige stigit dramatiskt det senaste halvåret. DN har tidigare berättat att snittpriset för en -bostadsrätt i Stockholms innerstad har passerat 80 000 kronor per kvadratmeter. Den genomsnittliga prishöjningen för en bostadsrätt i hela riket var i juni 14 procent -jämfört med samma period förra året.

På villor har priserna stigit med i snitt 11 procent, enligt Svensk mäklarstatistik.

I samband med de stigande -bostadspriserna på flera håll syns -också en stor skillnad mellan utgångspris och slutpris.

Allra störst är prisskillnaden på små lägenheter, alltså bostadsrätter som är under 40 kvadratmeter. Där har köparna det senaste halvåret fått betala i snitt 18,5 procent mer än utgångspriset. Tittar man på både villor och lägenheter över hela landet har skillnaden mellan utgångspris och slutpris i snitt varit cirka 12 procent de senaste sex -månaderna. Samma period förra året var skillnaden 8 procent, visar siffror från Booli.

I Stockholms innerstad införde mäklarna så kallat accepterat pris 2011. Detta eftersom kunderna var besvikna och upplevde att det pris som stod i bostadsannonserna bara var lockpris. Efter 2011 sjönk skillnaden mellan utgångspris och slutpris drastiskt i hela landet och i Stockholm låg den på mellan 3 och 4 procent under 2012. I slutet av 2014 syntes en ökning och under första halvåret 2015 är skillnaden på det som kallas accepterat pris och slutpris tillbaka på liknande nivåer som före 2011.

Det har fått bostadsköpare att reagera och Fastighetsmäklar-inspektionen har under det första halvåret i år fått in 37 anmälningar från kunder som anser sig lurade av marknadsföring och accepterat pris. Det är fler anmälningar än inspektionen fick in under hela förra året. Trots det har bara en mäklare varnats hittills i år.

– Det är väldigt svårt att bevisa att en mäklare har gjort fel. Det räcker inte med att man ser en väsentlig skillnad mellan utgångspris och slutpris. Just nu följer vi utvecklingen och ser om det kan bli aktuellt att granska lockpriser under nästa år. Men vi vet att branschen också är bekymrad. De förstår att det här är en förtroendefråga, säger Eva Westberg, chef för Fastighets-mäklarinspektionen.

Hans Lind, bostadsforskare på KTH, tror att en enskild mäklare kan vara rädd att skrämma bort -potentiella kunder om man lägger ett för högt utgångspris.

– Även om mäklaren är medveten om att priset är lite lågt så vill man inte vara först med att gå ut med ett högre pris. Därmed tar det i regel tid innan den nya prisnivån slår igenom i utgångspriserna. Sedan finns i enskilda fall lite mer skumma skäl till att ha ett lågt utgångspris. Det kan till exempel handla om att mäklaren har ett arvode som är så konstruerat att man får betydligt högre ersättning om priset kommer över en viss nivå, förklarar han.

Ingrid Eiken, vd för Mäklar-samfundet, tror att bristen på bostäder på flera håll i landet är den i särklass viktigaste förklaringen till att priserna ökar. Hon tror också att låga räntor och osäkerhet kring vilka regler som eventuellt ska komma framöver från regeringens håll spelar in. Att utgångs-priset och slutpriset skiljer sig så pass mycket som det nu gör tror hon -beror på att mäklarna ligger efter i sin värdering.

– De är sena med att anpassa värderingen uppåt. Jag tror att det finns en inbyggd försiktighet och att man inte varit säker på att pris-utvecklingen skulle gå så fort uppåt, säger hon.

Utvecklingen med större gap mellan utgångspris och slutpris är oroväckande, anser Ingrid Eiken.

– Varken mäklare eller kund vinner på stora skillnader mellan - utgångspris och slutpris. Kunderna blir besvikna och forskning visar att priserna inte går upp mer för att man sätter ett lågt utgångspris. Vi arbetar därför med att informera om hur utvecklingen ser ut och för en dialog med mäklarna, säger hon.

Caroline Englund

caroline.englund@dn.se

Fakta. Accepterat pris

Efter hård kritik från kunder tog branschen i juni 2011 initiativ till accepterat pris i Stockholms innerstad. 2013 infördes begreppet också i Göteborg.

Accepterat pris innebär att mäklaren måste sätta det pris som hon eller han bedömer är marknadsmässigt.

Syftet var att minska skillnaderna mellan de utgångspriser som gick upp så mycket att de beskylldes för att vara lockpriser.

Säljare får rådet att sätta ett accepterat pris de är redo att sälja för. Samtidigt, enligt lag, behöver säljaren bara sälja om denne vill. “

”Utsläppsförslagen är inte tillräckliga”

TORSDAG 16 JULI 2015

“ Inför höstens stora klimatkonferens i Paris föreslår EU-kommissionen tuffare regler för utsläpp. Bra – men förslaget räcker inte, anser bland andra Centerns EU-parlamentariker Fredrick Federley.

– Vi behöver ta ett stort kliv, det här är inte tillräckligt, hävdar Federley.

Bryssel.
Kommissionen vill ha en viss skärpning av reglerna för EU:s handel med utsläppsrätter.

I dag är tillgången så stor och priserna därmed så låga att systemet inte fungerar. Tanken var att priset skulle uppmuntra företag att minska utsläppen, men den stora tillgången innebär att trycket försvinner.

Förslaget från kommissionen är att antalet utsläppsrätter ska minska med 2,2 procent årligen. Det innebär att minskningstakten ökar med 25 procent, men inte omedelbart utan från och med 2021.

– Det är inte tillräckligt ambitiöst. En fullt rimlig målsättning är 30–35 procent, tycker Fredrick Federley

Energiintensiva industrier med stora utsläpp ska också få fortsatt fri tilldelning om det finns risk för att de annars flyttar verksamheten utanför EU, men antalet fria utsläppsrätter ska minska.

Dessutom ska en ”moderniseringsfond” inrättas för klimat-investeringar i EU:s fattigare medlemsländer. Pengarna ska gå till Bulgarien, Rumänien, Kroatien, Polen och andra länder vars BNP är högst 60 procent av EU:s genomsnitt.

EU:s övergripande klimatmål klubbades för snart ett år sedan, i oktober 2014, av statsminister Stefan Löfven och EU:s övriga regeringschefer. Ett av målen var att utsläppen i EU ska minska med 40 procent fram till 2030.

Men EU:s högsta politiska ledare kom enbart överens om de ganska luddiga målsättningarna, inte hur politiken ska förändras för att nå dit.

EU-kommissionen nya, detaljerade och bindande lagförslag syftar till att uppfylla det långsiktiga utsläppsmålet.

Förslaget är också ett sätt att förbereda EU inför FN:s klimatkonferens i december i Paris. Beslut om de nya reglerna för handeln med utsläppsrätter fattas i höst av EU-parlamentet och medlemsländerna i rådet.

Annika Ström Melin

annika.strom-melin@dn.se “

“ Hård konkurrens för svenska bolag i Iran

TORSDAG 16 JULI 2015

Svenska företag har goda chanser att gynnas av de planerade lättnaderna i sanktionerna mot Iran. Men konkurrensen är hård och flera länder har redan skickat handelsdelegationer till Teheran. Först i höst planerar en svensk ministerledd delegation tillsammans med näringslivsföreträdare.

– Det som talar för Sverige är att vi har ett gott rykte. Våra produkter är hållbara och säkra och det går att lita på svenskt näringsliv. Det negativa är att vi är sena. Vi borde ha -varit där i större skala redan, men det är ju en resursfråga, och vi kan inte vara överallt, säger Cherif Sayed, regionchef för Mellanöstern och Afrika på Business Sweden.

Iran var under flera decennier en av Sveriges viktigaste handelspartner i Mellanöstern. Sedan EU 2006 införde sanktioner mot landet och därefter gradvis skruvat åt dessa, har det dock blivit allt svårare att bedriva handel med landet. Sanktionerna gäller visserligen främst vapen och varor relaterade till kärnteknik, områden som svenska bolag inte varit engagerade i, men de omfattar även det iranska banksystemet, vilket gjort det svårt att få till fungerande betalningsvägar.

Statistiken spretar visserligen men 2005, året innan EU:s sanktioner infördes, var den svenska exporten till Iran värd närmare 7,9 miljarder kronor. Ett år senare hade den mer än halverats till 3,6 miljarder.

Skulle det nu bli sanktionslättnader är Business Swedens analys att Iran först och främst kommer att satsa på att återuppbygga sin -eftersatta infrastruktur. Det betyder möjligheter för svenska bolag

inom transport, it och telekom som AB Volvo, Scania och Ericsson. I ett senare skede tror man även att det finns stor potential för hälso- och medicinteknikbolag.

Allt sedan det stod klart att USA hade seriösa ambitioner om att få till ett avtal har flera länder skickat handelsdelegationer till Iran. Sverige har hittills avvaktat, men -närings- och innovationsminister Mikael Damberg tror inte att svenska bolag ligger efter, tvärtom.

– Svenska företag har jobbat långsiktigt och hållit kontakterna uppe även under sanktionsperioden. Det skapar trovärdighet, säger han och förklarar att han har ambitionen att leda en handelsdelegation till Iran under hösten, men att man ännu inte spikat något datum.

Förutsatt att avtalet kommer på plats öppnar Mikael Damberg även för att Sverige kan komma att se över representationen på ambassaden i Teheran.

– Hamnar vi i ett läge där handelsrelationerna med Iran blir allt viktigare kommer vi att anpassa oss efter det. Men exakt hur det ska - organiseras kan jag inte säga just nu.

Erik Olsson erik.olsson@dn.se
Ola Isakssonola.isaksson@dn.se

Fakta.
I korthet går uppgörelsen ut på att Iran går med på att begränsa sitt kärntekniska program. Därmed blir det svårare för landet att framställa kärnvapen. I gengäld ska de sanktioner som i åratal hämmat Irans ekonomi hävas.
Förhandlingarna har pågått med varierande intensitet de senaste 13 åren. “

“ Guldregn över Truecallers grundare

TORSDAG 16 JULI 2015

Den svenska succéappen Truecaller har gjort grundarna stenrika, åtminstone på papperet. Trots att företaget gör stora förluster är deras andelar av bolaget värda 300 miljoner kronor var, visar det senaste bokslutet.

Alan Mamedi och Nami Zarringhalam grundade år 2009 tillsammans Truecaller, en mobiltjänst som visar vem som står bakom ett okänt telefonnummer. Stockholmsbolaget är Sveriges kanske mest framgångsrika startupbolag just nu, med över 100 miljoner användare. Den senaste investeringsrundan, från oktober förra året, värderade bolaget till omkring 2,5 miljarder kronor.

Företagets senaste bokslut visar att Alan Mamedi och Nami Zarringhalam vardera äger 12 procent av företaget. Räknat på värderingen från i höstas betyder det att grundarnas andelar är värda svindlande 300 miljoner kronor vardera, åtminstone på papperet.

Sannolikt ligger den siffran i underkant. Sedan värderingen har företaget fortsatt att växa. På konferensen Brilliant Minds i Stockholm nyligen berättade Nami Zarringhalam att Truecaller får omkring 300 000 nya användare om dagen.

Däremot dras Truecaller ännu med stora förluster. Företaget gick back 85 miljoner kronor under 2014 och omsatte blygsamma 6,7 miljoner kronor. Det är dock vanligt för startupbolag av Truecallers typ, medan

expansion får gå före lönsamhet. Företaget har dessutom en bra bit över 300 miljoner kronor i kassan.

– Vi kommer att börja kika på lönsamhet -under slutet av året, sa Nami Zarringhalam till DN i våras.

Truecaller har avböjt att kommentera uppgifterna.

Linus Larsson linus.larsson@dn.se

Fakta. Enorm databas

Truecallers starkaste marknader är Indien och delar av Mellanöstern, områden med stor potential för tillväxt inom smarta mobiler.

Det är också där Truecaller satsar hårdast. Den nya sms-appen True-messenger släpptes först i Indien och ska först senare dyka upp i resten av världen.

Via användarna och telefon-kataloger har Truecaller byggt upp en databas med över 1,8 miljarder telefonnummer.”

“ Presentkort ska få resenärer att undvika rusningstrafiken

TORSDAG 16 JULI 2015

Går det att få människor att resa på andra tider än i rusning genom att belöna dem med presentkort? Det ska ett nytt forskningsprojekt från Arriva försöka ge svar på under nästa vår.

Resenärer som vill delta i pilotprojektet kommer att ladda ned en app. Resenären samlar sedan poäng genom att resa vid olika -tider. Om du åker med ett tåg som inte går i rusningen utan i stället ett par timmar tidigare eller senare får du fler poäng än mitt i rusningen.

Företaget Arriva, som kör Roslagsbanan åt SL, tror inte att alla resenärer vare sig vill eller kan förändra sitt resande, men vill se om ett fåtal kan förändra sina resevanor om de belönas för det.

– Alla våra resurser är dimensionerade för ett fåtal timmar på morgonen och eftermiddagen. Det är bra för samhället, oss och resenärerna om vi kan flytta resenärer, säger Tomas Hedenius, kommunikationsdirektör på Arriva.

Anton Säll

anton.sall@dn.se “

“ Misse kastas ut när matte åker på semester

TORSDAG 16 JULI 2015

Citykatten är den nya sommarkatten. Stressade storstadsbor åker på semester och kommer på att de inte har tid för katterna och inte hittar kattvakt. Nu larmar katthem om att allt fler katter överges under sommarmånaderna.

– Det är krisartat, säger Kattstallets ord-förande Lotta Hell.

I Stockholm ser man inte längre så många så kallade sommarkatter – katter som köps på sommaren och överges på hösten. I stället har citykatten blivit allt vanligare, katten som man inte har tid med längre för att man ska på semester.

På Kattstallet i Vällingby, som tar emot övergivna katter, är trycket rekordstort under sommarmånaderna.

– Det är väldigt många som överger sina katter på sommaren. Folk släpper ut katten och inbillar sig att den ska klara sig. Vi får också mejl från folk som skriver att de plötsligt blivit allergiska, andra är helt uppriktiga och skriver att de ”har inte tid för katten, ta den ni”, säger Kattstallets ordförande Lotta Hell.

På Kattstallet finns just nu 82 katter, fler får inte plats och kön är lång. Många har kommit in de sen-aste veckorna, övergivna av perso-ner som inte anser sig ha tid för dem.

– Det gör mig arg, vi är inte till för privatpersoner som bara tröttnat på sin katt. Behöver du omplacera katten på grund av allergi eller tidsbrist finns det andra vägar att gå, men många är väldigt lata, säger Lotta Hell och fortsätter:

– Kan du åka i väg tre veckor på semester har du råd att sätta katten på ett kattpensionat. Har du inte råd att göra den prioriteringen ska du inte ha husdjur.

Fler kattägare id-märker sina katter, köper bra mat till sina katter, försäkrar sina katter. Ändå ser Lotta Hell samma problematik med semesterkatter år ut och år in.

– Som vanligt är det krisartat. Alla katthem är fulla, det föds kattungar överallt ute och det hittas övergivna katter på det ena stället värre än det andra. Det som känns tröstlöst är att det egentligen inte verkar bli bättre. Så fler tar bra hand om sina djur, men vanvården verkar inte minska.

Anledningen till att människor lämnar katterna vind för våg tror Lotta Hell beror på att många skaffar husdjur utan att ta reda på vad som krävs som ägare.

– Det är det stora problemet. Katter är tyvärr lätta att få billigt, vilket gör att många tycker att katter är ett billigt djur att ha, men det är det inte. Du ska ha bra mat, försäkring, vaccinering, råd att gå till veterinären om den blir sjuk. Det kostar mellan 8 000 och 10 000 kronor om året per katt.

Under vår och sommar föds flest kattungar. Flera av honorna som kommer hit har precis fött ungar och några kattungar är här ensamma. Kastrerar man inte sin katt tar det inte lång tid för en katt att bli flera, och vissa som inte vill ha kattungar slänger då ut hela familjen, vilket snabbt ökar antalet hemlösa katter.

– Det är ohållbart och ger upphov till väldigt mycket lidande. De flesta kattungar överlever inte de första månaderna, men tillräckligt många överlever för att ge upphov till ännu fler katter och det blir mycket sjukdomar, parasiter, olyckor, skador förfrysning och svält, förklarar Lotta Hell.

Varje månad omplacerar Kattstallet ungefär 25 katter i nya hem, men

nya katter i behov av hjälp kommer in direkt. En av dem är Stjärna som kom hit för några dagar sedan.

Hon är en liten grå kattunge med stora blå ögon. Hon kommer nyfiket mot oss när vi kommer in i rummet. Hon jamar högt, men när hon blir upplockad ersätts det hjärtskärande ljudet med högt kurrande och hon klamrar sig fast vid handen som är lika stor som henne själv. Stjärna hittades för några veckor sedan bakom en husvägg. Hennes mamma, som var övergiven, lämnade henne där när hon flyttade sina ungar och sedan dess har grannar gett henne mat tills hon fick plats på Kattstallet. Här bor hon nu med en annan kull kattungar och några vuxna katter.

Stjärna har tur som är så liten, många vill köpa kattungar och hon kommer troligen att få en bra framtid, trots den knaggliga starten. De äldre katterna har svårare att hitta nytt hem.

– Vissas katter har svårare att anpassa sig, de har kanske varit med om någonting som gjort dem skygga och passar inte för alla. De är svåra att hitta ett nytt hem till.

Katterna placeras i olika rum beroende på personlighetsdrag och i rummet för de mer tillbakadragna katterna gömmer sig de flesta när vi kommer in. För att göra de skygga katterna mer sociala och våga lita på människor igen – eller för första gången – finns det volontärer som umgås med katterna flera gånger om dagen.

Om man är intresserad av att ta hand om en övergiven katt kostar det 1 500 kronor. På Kattstallets hemsida finns bilder på katter som behöver ett nytt hem.

Malin Hansson

malin.hansson@dn.se
Fakta.
Källa: Jordbruksverket

Semester utan katt – tänk på att …

… lagen säger att en katt måste ha sällskap minst två gånger om dagen. Unga, sjuka eller skadade katter ska ses till oftare. Om du har en katt som får gå ute kan den som ser till katten ställa fram mat minst två gånger om dagen. En grundläggande bestämmelse i lagen är att djur ska behandlas väl och skyddas mot sjukdomar och onödigt lidande. En annan är att de ska ha möjlighet till ett så naturligt liv som möjligt.

… om du saknar kattvakt finns kattpensionat på flera platser i Stockholm. Kostar runt 250 kronor per dygn.

… id-märka din kattvän, annars kan inte polisen spåra dig om de - hittar din bortsprungna misse. “

“Hälften av de övergivna katterna avlivas

TORSDAG 16 JULI 2015

Endast en bråkdel av Stockholms 30 000 övergivna katter hittas och omhändertas. Många av dem är i så dåligt skick att de måste avlivas.

Djurskyddspolisen arbetar med att hitta djur som far illa. De får in anmälningar om övergivna -katter eller missförhållanden och gör kontroller hos privatpersoner -eller på platser som privatpersoner tipsat om att det finns övergivna -katter.

Om de omhändertar en katt går ärendet vidare till länsstyrelsen, som beslutar om katten ska säljas vidare eller avlivas. Under det -senaste halvåret fick länsstyrelsen in 96 katter. Av dem var 45 stycken i så dåligt skick att de avlivades.

– Det ger så klart inte en bild av hur många vanvårdade eller övergivna katter som finns. Utan siffrorna handlar snarare om folk och grannar omkring som bryr sig och kontaktar oss, säger Dennis Björklund på djurskyddspolisen i Stockholm.

Djuren som omhändertas av polisen och länsstyrelsen hamnar på kattstallar för omplacering. Men det är bara en bråkdel av de tips polisen får som går att följa upp. Framför allt är det svårt om djuret inte är id-märkt.

Totalt finns över 30 000 hemlösa katter bara i Stockholm och det är de ideellt drivna katthemmen som tar emot de flesta katter som folk hittar.

– Det är en ekonomisk fråga, eftersom skattepengar bekostar djurskyddet, vilket påverkar vilka och hur många djur vi kan hjälpa. Det är extra svårt och blir en annan bedömning om det inte går att få tag på en ägare, säger Dennis Björklund.

År 2014 omhändertogs totalt 221 katter av polisen, varav 118 avlivades.

Om du misstänker att djur vansköts eller far illa ska du kontakta länsstyrelsens djurskyddshandläggare eller djurskyddspolisen.

Du behöver inte uppge ditt namn utan kan vara anonym.

Malin Hansson

malin.hansson@dn.se
Källa: Sverak

Elva katthem i Stockholms län

Akutgruppen, -Stockholmsområdet

Katthemmet i Vaxholm

Kattstallet, Vällingby

Norrtälje kattcenter

Stockholms katthem

Södertälje katthem

Värmdö katthem

Fisksätra katthem

Katthemmet på Värmdö

Kattvärnet Haninge

Solgläntans kattpensionat och katthem i Vallentuna “

“ Fler unga konsumerar nyheter via sociala medier

TORSDAG 16 JULI 2015

Facebook och Twitters inflytande över ungas mediekonsumtion fortsätter att öka.

Enligt 2013 års siffror från The pew research center i USA fick knappt hälften av de unga sina nyheter från de sociala mediekolosserna. 2015 har siffran stigit till 63 procent, uppger sajten The verge som tagit del av analysen. Undersökningen baseras på svar från 2 035 respondenter över 18 år.

Ökningen gäller inte enbart unga. Undersökningen visar att användare i alla åldrar i allt högre utsträckning får sina nyheter från sociala medier.

Som svar på utvecklingen har både Twitter och Facebook nyligen lanserat nyhetstjänster. Via Instant articles kan exempelvis tidningar publicera sina egna nyheter direkt i Facebooks flöden. Det innebär att användaren får tillgång till själva texten närmare tio gånger snabbare än om denne klickat på en vanlig länk. På just detta område samarbetar Facebook bland annat med New York Times.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se “

Ett hav skiljer dansk och svensk poesi

TORSDAG 16 JULI 2015

De danska poeterna får lyrisk kritik, toppar försäljningslistorna och är mediala super-stjärnor. Skillnaden mot Sverige är slående. Finns det en ny ung poesi som förlagen missar?

Danmarks poeter är större och mer uppmärksammade än någonsin, och en av sommarens kulturdebatter startade när Malmöpoeten Anna Axfors i Aftonbladet gjorde jämförelsen med Sverige.

Varför ger de stora förlagen på andra sidan sundet ut så många fler – och yngre – nya lyriker?

Tonåringen Yahya Hassans debut exploderade i långt över 100 000 exemplar bara i hemlandet. Asta Olivia Nordenhofs ”det enkla och det ensamma” är uppe i fjärde upplagan, Theis Ørntofts ”Digte” sålde slut på första utgivnings-dagen – och de följs av ständigt nya unga namn som rör sig fritt över internet, samhället och det allra mest privata: ”generation etik”, har de kallats.

I berättelsen om det danska poesiundret är det två institutioner, en skrivutbildning och ett förlag, som nämns så ofta att de nästan fått en mytisk klang: Forfatterskolen och Gyldendal. Lars Bukdahl är en av Danmarks främsta lyrikkritiker och säger att det litterära fältet är litet och centrerat till Köpenhamn – på gott och ont.

– Alla känner alla och rör sig i täta cirklar. Vad som hänt är en lycklig kombination av att verkligt originella röster stått redo, och att uppmärksamheten varit enorm. Men i medierna kan ambivalensen i poesin – att den är både litterärt kraftfull och aktuell – gå förlorad när journalister läser dem som inlägg i debatten. Och så kommer det, som alltid när en ”scen” hajpas, många ointressanta efterföljare.

Om det i Sverige finns en etablisse-mangskritisk jargong bland unga poeter, så har de danska skribenterna en starkare tilltro till institutionerna, säger litteraturvetaren Evelina Stenbeck, som är specialiserad på nordisk poesi.

En stolthet över den egna lyriktraditionen och att gå på Forfatterskolen, en självklarhet i att söka sig till det stora förlaget Gyldendal.

– Vi får in otroligt många manus och danskarna köper så mycket poesi. Jag har aldrig varit med om något liknande, säger Mette Dixon, marknadsansvarig på Gyldendal, som vaksamt följer eleverna på Forfatterskolan.

– Många av poeterna är kritiska mot kapitalismen så det är lite ironiskt hur konkurrensdriven rörelsen börjar bli. Alla förlag vill slå varandra och hitta de intressanta rösterna först, säger Lars Bukdahl.

Mot bakgrund av den bilden – man ser poesiscouter på Köpenhamns gator framför sig – verkar svensk lyrik liten: den debatteras sällan, förutom i termer av marginalisering, och en vanlig diktsamling säljer i ett par hundra exemplar.

Men framför allt är förlagen ointresserade, menar Anna Axfors.

– Om man ger ut få är det enkel matematik att till exempel en arbetarkille från Borås har minimal chans. Det finns så många bra – på

internet, på skolorna – som jag trott skulle ha plockats upp för flera år sedan, säger hon.

– Och utan förlag är man utestängd från recensioner och stipendier.

Den danska poesivågen vilar på en 70-talshistoria som Sverige och Danmark har gemensam, säger Evelina Stenbeck: det personliga och feministiskt politiska skrivandet, som nedvärderande kallades bekännelselitteratur.

Under 00-talet återuppfanns den i vad litteraturvetaren Jon Helt Haarder kallar ”performativ biografism” (hans bok om den tendensen gavs förra året ut på Gyldendal) som skrev fram jaget och andra namngivna personer i ett experiment – en medial performance – som väckte diskussioner om gränsen mellan fakta och fiktion.

– Den prosan banade väg för poesin vi ser nu. Det vilda blandandet av uttryck: allvaret, det talspråkiga, privata och fula. De få svenska debuterna kan ofta kännas som att läsa en etablerad poets tredje bok. Det är hög klass, men väldigt tryggt, säger Evelina Stenbeck.

Anna Axfors, som har gått på skrivarskola, getts ut på norska AFV Press och är aktiv i Malmös litterära scen, upplever att de unga poeterna har ett släktskap med den danska scenen som inte speglas på de svenska förlagen.

– Mina författarkompisar skriver mer som man pratar, de berättar saker på riktigt. Många av dem som ges ut har ett sönderslipat språk och är fortfarande mycket intresserade av ljud: hur ord låter och sådant, säger hon.

År 2015 kommer Sveriges tre största förlag presentera sammanlagt två nya poeter: Ingen på Natur och Kultur. En på Nordstedts och en på Albert Bonniers förlag, den största institutionen, där Daniel Sandström är litterär chef.

– Vi ger ut cirka tio samlingar per år och man kan inte sörja en icke-utgivning, sådant som av någon aledning inte hållit måttet. Det här är också en fråga om författarna: vad vill de skriva? Vill de i kraft av sin poesi och estetik nå ut i det stora offentliga samtalet? säger han och betonar den danska offentlighetens roll.

– De har en långt mer ambitiös kulturbevakning men också ett polariserat, problematisk samhällsklimat där poeterna lättare blir sprängstoff. Medan den svenska litterära offentligheten är pressad och, vilket cyplop-debatten handlade om, präglad av en ängslighet kring vad man kan skriva.

Ser du någon risk i att ni är försiktiga i vad ni vågar satsa på?

– Nej, jag tycker inte att vi varit försiktiga. Men det finns en generell risk i Sverige att litteraturen blir likriktad om den litterära offentligheten fortsätter försvagas. För oss handlar det också om att ta hand om dem vi redan antagit. Skulle vi ta in fem debutanter per år så skulle det ansvaret svälla enormt, om man vill att det ska bli en andra bok och en tredje.

Kan man inte tänka sig fler wild cards?

– Vår väg har historiskt sett varit att arbeta med långsiktiga författarskap, och inte enskilda hits, säger Daniel Sandström.

Internationellt håller föreställningen om vad en lyrikbok är på väg att förändras, säger Evelina Stenbeck. Snarare än att vara ett enhetligt verk som någon skrivit på sin kammare är den ett slags arkiv som samlar upp material från olika sammanhang: en blogg, en tidskrift, en uppläsning. En selfie.

– Det är en väldigt fin hybrid. En riktig bok, som samtidigt fångar upp att den poetiska verksamheten sker överallt. Under 80-90-00-talet var poesin ett sammanhållet koncept: det är svårt att lyfta ut en enskild UKON- eller Jäderlund-dikt som skiljer sig från de andra. Det kan man däremot med Sonja Åkesson, säger Evelina Stenbeck, och fångar något som de svenska förlagen kanske missar.

– Det finns en helt ny spretighet.

Matilda Gustavsson

matilda.gustavsson@dn.se

Poesidebatt i punktform.

”Svenska förlag sviker de unga poeterna”, skriver Anna Axfors i -Aftonbladet som förklaring till att det inte finnas någon svensk motsvarighet till den danska poesivågen.

(2015-07-03)

”Det är litteratur som klass. Det är lyrik som en akademisk markör”, skriver Kristian Lundberg i Aftonbladet – apropå att en så stor del av de danska poeterna har examen från samma skola.

(2015-07-09)

”Av alla listiga teorier är det en som sällan hörs: Kanske är vi inte tillräckligt bra”, föreslår Jack Hildén i Aftonbladet

(2015-07-08)

”Ge oss en tidskrift – en plats att bli sedda”, skriver Victor Malm i Expressen, och nämner hur avgörande de unglitterära tidskrifterna har varit platsen för svenska unga poeter under 1900-talet

(2015-07-11)

”Jag såg nyligen en författarson stövla in på en uppläsningsscen och säga: ”Jag är X:s son, här är en dikt jag skrev på bussen på väg hit.”. Helena Fagertun skriver om poesi och klass på Kultwatch, och nämner även att Danmark har mindre skarpa gränser mellan publicerade och opublicerade poeter.

(2015-07-11)Debuter säljer slut.

Många av de senaste två årens debutböcker har sålt slut och fått tryckas i flera nya upplagor – vilket är exceptionellt för lyrik. Bland de titlarna finns Yahya Hassans ”Yahya Hassan”, Olga Ravns ”Jag äter mig själv som ljung”, Asta Olivia Nordenhofs ”det enkla och det ensamma”, Theis Ørntofts "Digte”, Caspar Erics ”7/11” och Signe Gjessings ”Ud i det u-løse” “

“ Svaret är nästan alltid Ovidius

TORSDAG 16 JULI 2015

”Metamorfoser” av Ovidius har kommit i svensk nyöver-sättning. Leif Zern läser en livlig dikt-samling om -konsten att bejaka den förvandling som är allt -levandes grund.

Publius Ovidius Naso

”Metamorfoser”

Övers. Ingvar Björkeson. Natur & Kultur

Är det inte Shakespeare som har skrivit ”Pyramus och Thisbe”? Rätt svar är Ovidius. Rätt svar är nästan alltid Ovidius. Publius Ovidius Naso, född i Sulmo (dagens Sulmona) öster om Rom år 43 f Kr.

Ingen annan av antikens diktare har skänkt lika många avgörande bidrag till andra diktare. Shake-speare var inte ensam – före honom Chaucer, Dante och Boccaccio, efter honom Goethe, Rilke, Ezra Pound, Erik Lindegren och Eva Ström (en fullständig lista skulle ta död på DN-läsarnas tålamod).

Det har inte alltid varit så. I mina lätt beslöjade minnen av det sena femtiotalets latinundervisning på gymnasiet intar Ovidius en blygsam plats, känd för verk som ”Ars amandi” och ”Metamorfoser”. Läst? Knappast. Vi tragglade Horatius men inte ”Konsten att älska”.

Anledningen var sannolikt den som Anders Cullhed nämner i sin inledning till Ingvar Björkesons ny-översättning av Ovidius ”Metamor-foser”. Min generation, i varje fall lärarna, hukade fortfarande under litteraturprofessorn Henrik Schücks hårda dom över Ovidius dikt, nämligen att den till vissa delar hörde till ”det smutsigaste i världs-litteraturen”. Jag läste de unga poe-ternas husorgan ”Metamorfos” men inte mannen bakom namnet på tidskriften.

Vad var det vi gick miste om? Knappast porr, däremot en lektion i konsten att bejaka den förvandling som är allt levandes grund och som binder samman historien och själslivet med naturlagarna och myterna. Verket börjar med jordens skapelse ur Kaos, en kosmologi i greken Hesiodos anda, och slutar med att jorden lyder under kejsar Augustus. Däremellan ligger hela den klassiska sagoskatten, så levande återgiven att man anar en livsfarlig intelligens bakom Ovidius formuleringar.

Ingen har med säkerhet lyckats utröna varför Augustus sände Ovidius i exil till Tomis (nuvarande Constanta i Rumänien), där han dog år 17 eller 18; de flesta gissar på en eller annan skandal orsakad av hans vassa penna. Ovidius återvände aldrig till Rom och hann före sin 60-årsdag skriva ett verk i fem delar som talande nog heter ”Tristia”, där han likt en nutida semester-firare klagar på vädret och den dåliga maten.

Den genomgående principen i ”Me-ta-morfoser” är förvandlingen, ofta från mänsklig hamn till djurisk gestalt. När den arkadiska nymfen Kallisto sträcker ut sig i gräset – ”kogret, utsirat skönt, fick tjäna som kudde för nacken” – får Jupiter plötsligt syn på henne och ”röjer snart

sin okyska avsikt”. Våldtäkten leder till att Kallisto föder en son och tvingas försvara sig mot Jupiters hustru Juno på följande vis:

Flickan bad med utsträckta armar

om att bli skonad; svartbrunt hår begynte då växa

över armarna, klor fick händerna nu och blev fötter,

och hennes mun som förr en hänförd Jupiter prisat

blev till en bred och dreglande käft. För att ej hon med böner

eller med vädjande ord skall väcka människors misskund

fråntas hon talets gåva, och ur den förvandlades strupe

kommer ett skrovligt brummande blott, förgrymmat och hotfullt.

Men hon har kvar sin mänskliga själ, fast nu en björninna,

ger åt sin smärta luft med stön och snyftande läten

och lyfter ramarna, händer nyss, mot himmel och stjärnor.

Alla förvandlingar är inte lika ruskiga. Avsnittet om Pygmalion är närmast ett exempel på Ovidius komiska geni. Till skillnad från Jupiter känner Pygmalion ”avsmak och harm inför alla de synder naturen nedlagt i kvinnans själ”. Han lever ogift och vill ”ej dela bädd med någon”. Men eftersom han är konstnär mejslar han ”med mästerlig hand” en staty av en underskön kvinna i elfenben, smyckar den snövita kroppen med blommor och ädelstenar, rör försiktigt vid huden, ”rädd att trycka för hårt så att fula blåmärken uppstår”.

Till slut förvandlas statyn, på hans bön, till en kvinna av kött och blod som han kan äkta med Venus som bröllopsvittne. Det går inte att ta miste på Ovidius djävulska ironi; vad Jupiter stjäl med våld, erövrar Pygmalion med sitt milda upplysningsväsen.

En handfull av de 250 öden som Ovidius hexameterdikt hinner avverka är både söta och gripande. Filemon och Baukis, det strävsamma gamla paret, belönas med att i dödsögonblicket förvandlas till träd. En idyll à la ”Söderkåkar”.

Ovidius hade en tydlig dragning till scenen och skrev bland annat en ”Medea” som gått förlorad. När Shakespeare hämtar material ur ”Metamorfoser” är det inte minst förvandlingen från människa till djur som lockar honom, bokstavligen som i ”En midsommarnattsdröm”, där Botten Vävare förvandlas till en åsna, eller metaforiskt som i tragediernas övergångar (Macbeth som ”blir” en mördare, en skotsk metamorfos).

Redan för 2 000 år sedan fick identitetspolitiken dödsstöten. Av en författare som såg på jaget som en fiktion, som ett rolltagande. Hos Ovidius är förvandlingen både ett motiv och en språklig princip som driver versen framför sig. Han skriver livligt, åskådligt och med ett överraskande flyt. Allt skapat befinner sig i dynamisk utveckling. De

enskilda episoderna glider över i varandra, som ”när själarna vandrar, rör sig än hit, än dit, tar boning i alla slags väsen”.

Ovidius spår att hans dikt kommer att leva för evigt. I så fall borde han sända ett postumt tack till sin svenske översättare. Sommaren är för övrigt rätta årstiden att byta hamn från blek nordbo till brummande björn eller trumpetande trana.

Leif Zern

teater@dn.se “

”Sverige får inte bli en andra klassens EU-medlem”

FREDAG 17 JULI 2015

“Alla länder måste räknas. Eurokrisen driver på utvecklingen mot ett EU med två växlar, där euroländerna fördjupar sitt samarbete medan andra hamnar utanför. Sverige måste motverka denna rörelse, och arbeta för att hålla ihop ett EU med 28 jämbördiga medlemsländer, skriver finansminister Magdalena Andersson (S).

De senaste årens eurokris, som de senaste veckorna kulminerat i det grekiska dramat, kan inte bara få ekonomiska konsekvenser utan även politiska konsekvenser för Europa.

Även om Sverige inte är en del av euroområdet så är en välfungerande valutaunion viktigt för Sverige. Detta är inte bara en fråga om solidaritet med människorna i euroområdet. Euroområdet utgör Sveriges största exportmarknad och stabilitet och tillväxt inom detta område är en förutsättning för Sveriges välstånd.

Sedan finanskrisen har ett antal svagheter i valutaunionen blivit uppenbara.

Euroområdet har haft svårt att hantera de växande skillnaderna i konkurrenskraft mellan olika medlemsländer. När priser och löner systematiskt stigit snabbare i vissa länder och långsammare i andra har euroområdets konkurrenskraft hamnat i obalans.

Vidare har det visat sig att spridningsriskerna mellan länderna i euroområdet är betydande, inte minst via de finansiella marknaderna. Oro för hållbarheten i ett enskilt lands ekonomi leder till spekulation om andra länders hållbarhet. Svagheter i ett lands banker tenderar att sprida sig till andra. Vi vet sedan länge att denna typ av spekulation också kan bli självförverkligande. Länder och finansiella institutioner hamnar i problem när tillräckligt många tror att de har problem. Detta har gjort att enskilda länders problem med svag konkurrenskraft eller ohållbara statsfinanser har blivit en angelägenhet för hela euroområdet.

Därför är det rimligt att euroländerna nu både försöker använda det befintliga EU-regelverket men också hitta nya vägar när det gäller att stärka ramverken för att rätta till makroekonomiska obalanser, genom hårdare krav på budgetar i balans och ökad harmonisering av regelverk för till exempel banktillsyn. Detta har redan inneburit, och kommer sannolikt fortsatt att innebära, en fördjupning av eurosamarbetet genom nya instanser, starkare samordning av den ekonomiska politiken och nya samarbetsformer. Vi kan därför komma att få se än mer av ett *”two-speed Europe”* där euroområdet går mot en högre grad av integration, medan de övriga medlemsstaterna, däribland Sverige, inte har det behovet på samma sätt.

Vad denna utveckling kan ha för konsekvenser för Sverige är inte helt tydligt. Det finns en risk att den medför en svagare ställning i EU och ett minskat inflytande över EU-politikens utformning för de länder som står utanför eurosamarbetet. I förlängningen kan detta även komma att påverka utformningen av den för Sverige så viktiga inre marknaden inom EU. Det gäller särskilt då euroländerna utgör en allt större majoritet av EU.

Under de senaste åren har allt fler nya europeiska samarbeten växt fram: Bankunionen, Europeiska Stabilitetsmekanismen, Finanspakten och de stora lagstiftningspaketen med en förstärkning av den ekonomisk-politiska samordningen, särskilt för euroländerna. Nya steg diskuteras. Till dem hör en finanstransaktionsskatt, ytterligare stärkt samordning av den ekonomiska politiken, en kapitalmarknadsunion, ett europeiskt finanspolitiskt råd och i förlängningen kanske också ett gemensamt finansdepartement för euroländerna. Trenden är tydlig. Euroländerna stärker sitt samarbete och de övriga medlemsstaterna ställs inför val om de ska delta i en del av de nya framväxande samarbetena.

Frågan är hur vi ska förhålla oss till de nya samarbeten som växer fram. För Sverige är det viktigt att hålla många handlingsalternativ öppna. Det är viktigt att motverka att Europa delas upp än mer mellan euroländer och övriga, utan att vi i stället gör vad vi kan för att hålla samman ett EU med 28 medlemsstater.

Det finns därför ett antal tydliga ingångsvärden för hur jag anser att vi bör betrakta den utveckling som nu sker i Europasamarbetet:

• Att Sverige ansluter sig till eurosamarbetet är inte aktuellt.

• I första hand bör EU implementera vad som redan bestämts framför att starta nya processer och institutioner. Med ett växande antal nya institutioner på plats riskerar det gemensamma beslutsfattandet bli svåröverskådligt och ineffektivt.

• Sverige bör erkänna de behov eurogruppen har av att fördjupa sitt samarbete för att undvika framtida kriser och stärka euroområdets stabilitet och tillväxtmöjligheter.

• Sverige bör fortsatt värna principen att nya samarbetsformer så långt som möjligt ska vara öppna för alla EU:s medlemsstater som önskar delta.

Sverige bör slå vakt om att beslut som berör alla unionens medlemsländer också fattas av samtliga medlemsländer gemensamt. Det gäller till exempel beslut rörande den inre marknaden och den europeiska terminen.

• Sverige bör värna transparensen mellan eurogruppen och unionens övriga medlemsstater.

• Sveriges grundsyn på den ekonomiska politiken som tar fasta på betydelsen av starka statsfinanser, stabila priser och en hög prioritet för hållbar tillväxt och sysselsättning, delas av flera medlemsstater inom eurozonen. Därför är det också av intresse för Sverige att även fortsatt delta aktivt i samarbetet om den ekonomiska politiken. Även en välfungerande ekonomi som den svenska kan vinna mycket på granskning utifrån och möjligheterna till ekonomisk politisk samordning med för oss viktiga ekonomier.

• De senaste årens regelförstärkningar för offentligfinansiell”hållbarhet för alla EU-länder är viktiga och nödvändiga. Samtidigt har regelverket blivit komplext och svåröverskådligt i tillämpningen. När dammet från den akuta krishanteringen lägger sig är det därför viktigt att utvärdera detta regelverk, och om möjligt effektivisera och förenkla.

• Detta är stora och viktiga frågor där en svensk röst behövs och är välkommen, inte minst av likasinnade länder. Då besluten kommer få långsiktig betydelse för Sverige är en bred samsyn över partigränserna önskvärd.

För ett fungerande eurosamarbete krävs troligen mer samarbete, inte mindre. I denna utveckling är det viktigt att Sverige, och andra länder utanför euroområdet, är jämbördiga partners med goda möjligheter att utöva det inflytande som vårt EU-medlemskap ger oss.

Magdalena Andersson (S), finansminister”

“Instegsjobben missar målet – få ges chansen

FREDAG 17 JULI 2015

Den förmånliga anställnings-formen instegsjobb till nyanlända nyttjas dåligt av kommunerna – trots att staten betalar upp till 80 procent av lönen.

Hittills i år har bara en knapp tredjedel av kommunerna anställt nya instegsjobbare, visar DN:s kartläggning.

Antalet personer som flyttar till Sverige har ökat de senaste åren, inte minst på grund av kriget i Syrien. Det innebär ett större behov av att integrera nyanlända människor i Sverige. Därför genomförde den dåvarande regeringen en reform 2007 som gjorde det möjligt för arbetsgivare att få stora delar av sina kostnader betalda om de anställde nyanlända.

Instegsjobb är en tidsbegränsad anställning där staten kan ge arbetsgivaren upp till 80 procent av lönen i stöd, men som också kräver att den anställde får tid att studera svenska för invandrare (SFI).

Men reformen har gått trögt. Antalet personer med instegsjobb har som bäst legat runt 3 000, och oavsett regering har målet hela tiden varit att antalet personer med instegsjobb ska öka.

– Instegsjobben är skräddarsydda för nyanlända i större utsträckning än andra subventionerade anställningar eftersom de har en starkare koppling till språkstudier, säger Madelene Syrén, verksamhetssamordnare på Arbetsförmedlingen.

Men några av landets största arbetsgivare – kommunerna – går i motsatt riktning mot regeringens ambition.

För DN:s räkning har Arbetsförmedlingen sammanställt alla nya beslut om instegsjobb hos de kommunala arbetsgivarna.

Det visar att under 2010 togs det totalt drygt 1 600 beslut om instegsjobb på kommunerna. Men sedan dess har antalet instegsjobb på kommunerna sjunkit drastiskt. Förra året togs bara 812 nya beslut, alltså nästan en halvering sedan 2010.

160 av 290 kommuner hade under förra året inte ett enda nytt beslut om att anställa en instegsjobbare. År 2010 var siffran 131 av 270 kommuner.

Hittills i år har bara 94 av landets kommuner egna instegsjobb. Storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö har som bäst ett tiotal instegsjobbare.

Arbetsförmedlingen har inte analyserat varför kommunerna i allt lägre utsträckning använder sig av instegsjobben.

Men en granskning som Riksrevisionen genomförde 2013 visade att instegsjobben riskerar att trängas undan av andra subventionerade jobb. Exempelvis av så kallade nystartsjobb som också riktar sig mot

bland annat nyanlända, men som kommer utan instegsjobbens krav på SFI-utbildning.

Riksrevisionen gjorde bedömningen att många kommuner föredrog nystartsjobb eftersom de är a-kassegrundande. Men om en person i stället har ett instegsjobb och blir arbetslös så är det kommunen som har försörjningsansvaret.

– Det innebär naturligtvis en väldigt stor skillnad för kommunen, säger Frida Widmalm som ledde Riksrevisionens granskning.

Trots de ekonomiska incitamenten är hon förvånad över resultatet i DN:s kartläggning.

– De som är berättigade till instegsjobben blir ju inte färre. Tyvärr har det ända sedan reformen genomfördes varit så att regeringens förhoppningar om det totala antalet instegsjobb inte infriats.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se

Nina Brevinge nina.brevinge@dn.se “

”Barnen pratar hela tiden så jag lär mig språket mycket snabbare”

FREDAG 17 JULI 2015

“Örebro kommun står för mer än vart sjätte nytt beslut om instegsjobb. Och jobben är eftertraktade. Dels för att få in en fot på arbetsmarknaden men också för att lära sig språket bättre.

Örebro.
20-åriga Riham Sulaiman har precis dukat undan efter dagens lunch – korv stroganoff med ris. Några av barnen springer ut och leker medan Riham Sulaiman stannar med dem som vill vara kvar inomhus. Hon har arbetat på förskolan Västra mark i Örebro i tre månader och är en av de drygt 80 örebroare som fått ett instegsjobb via kommunen hittills i år. Det innebär att hon under sex månader arbetar 50 procent på förskolan och studerar SFI på halvtid.

– Det fungerar jättebra. Barnen pratar hela tiden så jag lär mig språket mycket snabbare. Men jag lär mig också hur samhället fungerar, det lär man sig inte i skolan på samma sätt, säger hon.

På andra sidan staden ligger kommunens lärcentrum, dit vuxenstuderande kan komma och få hjälp med sina studier. Där hjälper instegsjobbarna Katie Geddie-Ryder och Osama Masri till med administrativa sysslor, så att lärarna får mer tid över till undervisning.

Osama Masri förklarar att ska man lära sig svenska räcker det inte med SFI.

– När jag träffar kompisar pratar jag arabiska, när man kontaktar myndigheter klarar man sig bra med engelska. Men här måste jag prata svenska.

För Katie Geddie-Ryder, som ska börja läsa statsvetenskap i Uppsala i höst, är det också viktigt att ha ett svenskt jobb på sitt cv.

– Jag har arbetat i Kanada men för att få jobb efter jag är klar med min utbildning är det viktigt att ha referenser också från svenska arbetsplatser, säger hon.

Bo Andersson, enhetschef för arbetsmarknad i kommunen, förklarar varför Örebro satsat på just instegsjobb.

– Vi ville ge folk en möjlighet att komma in på arbetsmarknaden, skaffa sig referenser och lära sig svenska. Och det har flutit på bra så vi har fortsatt.

Han förklarar att söktrycket på instegsjobb är högt, därför ges stödet i sex månader för att så många som möjligt ska få chansen. Drygt hälften studerar vidare efter instegsjobbet, oftast på komvux. Och ungefär en fjärdedel en får en anställning, som även den kan vara subventionerad.

– Hittar vi en arbetsgivare som är intresserad av individen efter instegsjobbet kan vi använda nystartsjobb. På så vis får man längre tid på sig att etablera sig på arbetsmarknaden.

Utöver Örebro är det främst en handfull norrländska kommuner som Härnösand, Skellefteå och Söderhamn som anlitar instegsjobbare.

Sundsvall är en av de kommuner där den sjunkande trenden märks tydligast. Där har antalet nya beslut om instegsjobb minskat från 123 under 2010 till bara 27 förra året.

Pär Johansson, som arbetar med etablering för nyanlända på Arbetsförmedlingen i Sundsvall, säger att skillnaden märks tydligt.

– Vi hade ett jättebra samarbete med kommunen när de fortfarande stod för etableringen. Men sedan vi tog över etableringsansvaret i december 2010 så har deras intresse för instegsjobb sjunkit drastiskt. Kommunen drog sig tillbaka och lät oss ta ett större ansvar, och det har lett till att man arbetar mer mot de privata arbetsgivarna, säger han.

Saleh Dirawi är integrationssamordnare på kommunen. Han säger att kommunen drog ned på antalet instegsjobb eftersom de inte ville att pengarna skulle gå till de kritiserade etableringslotsarna.

När lotsarna nu avskaffats pågår ett nytt projekt för att öka antalet personer med instegsjobb på kommunen.

– Om samarbetet med Arbetsförmedlingen varit bättre skulle fler ha fått instegsjobb. I dag tar det ofta lång tid innan vi får information om

vilka personer som flyttat till Sundsvall och har rätt till instegsjobb. Nu har vi gjort en lokal överenskommelse för att förbättra det samarbetet, säger han.

Nina Brevinge

nina.brevinge@dn.se

Fakta.

Örebro står för mer än vart sjätte nytt beslut om instegsjobb

Från 2010 fram till maj 2015 har Örebro tagit beslut om 976 instegsjobb.

2010 200

2011 137

2012 229

2013 194

2014 155

2015 61*
* till och med maj månad “

“ Sverige kan få sin första kvinnliga överbefälhavare

FREDAG 17 JULI 2015

För första gången kan Sveriges överbefäl-havare bli en kvinna, flyggeneralen Lena Hallin. Men det finns många kandidater och det sämre omvärldsläget skärper önskemål om att en ny ÖB ska kunna leda försvaret vid kriser och i strid.

Sveriges nuvarande överbefälhavare Sverker Göranson skulle egentligen ha avgått redan i mars, efter sex år på posten. Men regeringen förlängde hans förordnande med ett halvår. Den 1 oktober slutar Sverker Göranson, men hans fyrstjärnige efterträdare är inte utsedd.

Vem blir näste ÖB? Frågan ställs av allt fler. Kriget i Ukraina, ubåtsintrång, flygkränkningar och Natodebatt ökar intresset för försvarspolitiken. ÖB utses av regeringen efter förslag av försvarsministern.

– Tidsplanen är att vi fattar beslut senast i september. Vi arbetar med den frågan och återkommer när vi har något att säga, svarar försvarsminister Peter Hultqvist (S) DN.

Överbefälhavaren utses i en sluten process utan platsannons. En rad olika faktorer spelar in, -visar samtal som DN fört med officerare, försvarspolitiker och regeringstjänstemän.

En perfekt ÖB ska helst:

Vara en helgjuten person som inger förtroende uppåt, inåt, hos allmänhet och internationellt. Praxis är att en ÖB-kandidat även ska -accepteras av partiledarna i opposition (rekordet i modern tid innehas av Bengt Gustafsson, som utsågs av Olof Palme 1986 och var ÖB till 1994).

Genomföra regeringens politiska inriktning (ÖB Johan Hederstedt lade om försvaret till internationella insatser, sedan kom Håkan Syrén som brottades med försvarsekonomin, varpå Sverker Göranson skulle bygga upp yrkesförsvaret).

Ha bred erfarenhet från försvarets olika -delar, varit förbandschef, arbetat internationellt, i -regeringskansliet och gärna också civilt.

Vara professionell i sin yrkesroll (som strids-flygaren ÖB Owe Wiktorin).

Bör inte komma från samma vapenslag som sittande ÖB (Sverker Göranson, armén, efterträdde Håkan Syren, marinen, som löste av Owe Wiktorin, flygvapnet, som i sin tur efterträdde Bengt Gustafsson, armén). I så fall står ”en blå” från flyget eller marinen på tur. Detta skulle passa bra för en tung aktör i kulissen: flyg- och ubåtsföretaget Saab som vill ha draghjälp med exportaffärer.

Ingen person uppfyller alla önskemål, men här ovan har DN listat tio av de hetaste namnen.

I år finns dessutom två nya faktorer som kan kasta om i graderna. Den ena är att politiker på bägge sidor blockgränsen verkar trötta på den högsta försvarsledningen, de trestjärniga -generalerna. Den andra faktorn är det ökande antalet incidenter och kränkningar. Sverige kan dras in i allvarliga kriser där suveräniteten måste försvaras med vapenmakt.

– Därför kan det krävas en fighter – en person som måste göra jobbet på riktigt. En sådan ÖB har Sverige inte haft sedan 1950-talet, utan ÖB har mera varit en chefsbefattning på en myndighet, säger en av de politiker DN talat med

Då kan valet stå mellan tre tvåstjärniga generaler: Anders Brännström och Karl Engelbrektsson från armén samt Micael Bydén från flygvapnet.

– Blir det kris skulle jag vilja ha Brännström som chef. Om någon måste trycka på den röda knappen för krig så är Engelbrektsson den bäste, säger en officer.

Micael Bydén framhålls bland politikerna som lugn och förnuftig – en tillgång i krislägen. I flygvapnet finns även Sveriges enda kvinnliga general: Lena Hallin. Hon började som strids-ledare, har varit försvarsattaché i London, men har -endast en generalsstjärna. Detta behöver inte vara ett hinder, Danmark utsåg 2012 en enstjärnig general till försvarschef.

Sedan länge har försvaret kämpat med att öka andelen kvinnor och där skulle Hallin göra skillnad. Att utnämna henne vore en politisk symbolhandling i linje med socialdemokratins feministiska utrikespolitik. Övriga partiledare i försvarsuppgörelsen: Åsa Romson (MP), Anna Kinberg Batra (M), Annie Lööf (C) och Ebba Busch Thor (KD) skulle få svårt att säga emot.

– Lena Hallin är lugn och eftertänksam, vänlig men med hårda nypor. Å andra sidan är hon oprövad på höga poster och därmed kan hon själv tacka nej, säger en politiker.

På höga poster finns däremot de trestjärniga generalerna Anders Silwer, flygvapnet, och Göran Mårtensson, armén. Silwer sågs av många som ÖB-kandidat för några år sedan, men nämns inte längre. Göran Mårtensson är däremot favorit i Högkvarteret. Men detta är ingen garanti för att bli utsedd. Flyggeneralen Mats Nilsson ansågs förutbestämd som näste ÖB när rege-ringen 2009 i stället valde Sverker Göranson. Det skedde efter ett personlighetstest av en konsultfirma.

– Det kan också bli så att en partiledare visar rött kort för någon. Då kan det bli en kompromisskandidat. Gunnar Karlson som på papperet är den kanske mest meriterade skulle då kunna bli ÖB, säger en regeringstjänsteman.

Gunnar Karlson är också den som utpekas som näste ÖB på försvarsbloggaren Lars Wilderängs blogg Cornucopia?, medan Lena Hallin får många röster.

Slutligen är det en fråga om personkemi. En brigadgeneral som Peter Hultqvist gillar är Roland Ekenberg, rikshemvärnschef. Försvarsministern överraskade rejält när han utsåg flyggeneralen Jan Salestrand till sin statssekreterare. Hultqvist kan välja att återigen överrumpla oss alla.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se

Fakta.

Göran Mårtensson, 55 år.

Armén, general-löjtnant, insatschef.

Plus: Kunnig, mångas favorit internt.

Minus: Låg profil, även -offentligt.

Anders Silwer, 56 år.

Flygvapnet, generallöjtnant, produktionschef.

Plus: Lång chefs-erfarenhet.

Minus: Sägs ge otydliga besked.

Dennis Gyllen-sporre, 51 år.

Armén, general-löjtnant, chef ledningsstaben.

Plus: Doktorerat, expert i försvarsberedningen.

Minus: Ej varit förbandschef.

Gunnar Karlson, 57 år.

Armén, generalmajor, chef för Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten.

Plus: Bred meritlista inklusive regeringskansliet.

Minus: Ej särskilt känd utåt.

Karl Engelbrektsson, 53 år.

Armén, general-major, chef förbandsproduktion.

Plus: Handlingskraftig, stort internationellt kontaktnät.

Minus: Alltför själv-ständig?

Micael Bydén, 51 år.

Flygvapnet, generalmajor, flygvapenchef.

Plus: Lugn, förtroendeingivande.

Minus: Ren flygar-karriär.

Anders Brännström, 58 år.

Armén, general-major, arméchef.

Plus: Handlingskraftig, internationell erfarenhet.

Minus: Alltför självständig?

Anders Grenstad, 56 år.

Marinen, konter-amiral, ställföreträd-ande insatschef.

Plus: Före detta marinchef, chef NNFC Korea.

Minus: Nästan enbart marin karriär.

Lena Hallin, 54 år.

Flygvapnet, brigadgeneral, lednings-systemchef.

Plus: Sveriges enda kvinnliga general.

Minus: Oprövad på högre poster.

Roland Ekenberg, 57 år.

Armén, brigad-general, rikshemvärnschef.

Plus: Omtyckt.

Minus: Oprövad på högre poster. “

“ De kan kliva in vid Löfvens frånvaro

FREDAG 17 JULI 2015

Statsminister Stefan Löfven fördes på torsdagen med ambulans till Karolinska universitetssjukhuset för akut illamående, strax efter att regeringsplanet anlänt till Arlanda från Addis Abeba i Etiopien.

Om en allvarligare sjukdom skulle drabba Löfven är det oklart om han ersätts av vice statsminister Åsa Romson (MP), eller den mest erfarna S-ministern Margot Wallström.

Statsministern kunde efter några timmar lämna sjukhuset. Han gjorde tummen upp mot fotograferna när han – utan att svara på frågor – lämnade akutmottagningen med bil. Om Löfven, som fyller 58 år den 21 juli, skulle drabbas av en värre sjukdom finns i regeringsformen en särskild paragraf om ställföreträdare till statsministern (kapitel 6, paragraf 10). Där står bland annat:

”Statsministern kan bland de övriga statsråden utse någon att i egenskap av ställföreträdare vid förhinder för statsministern fullgöra hans eller hennes uppgifter.”

Sedan regeringsbildningen i höstas är Miljöpartiets språkrör Åsa Romson vice statsminister vid sidan om sitt ansvar för klimat- och miljöfrågor.

– En vice statsminister måste i någon mening anses vara ställföreträdare för statsministern, -säger Ulf Bjereld, professor i statsvetenskap och förbundsordförande för socialdemokratiska organisationen Tro och solidaritet.

Men när DN frågar Miriam Abu Eid, pressekreterare hos närings- och innovationsminister Mikael Damberg, som fram till valet -vikarierade för Löfven i riksdagens partiledardebatter, kommer ett svar som pekar på formuleringen i regeringsformens text som gäller om statsministern inte utsett någon ställföreträdare.

”I den nuvarande regeringen är det bland statsråden Margot Wallström som har varit statsråd längst tid. Det är också skälet till att det är Margot Wallström som i första hand leder regeringssammanträdena när statsministern är frånvarande”, står det i mejlet från regeringskansliet.

När DN frågar om det innebär att Wallström skulle gå in i stället för Åsa Romson hade inget svar kommit från regeringskansliet på torsdagskvällen.

Under vintern har Stefan Löfven haft ett mycket intensivt rese-schema utomlands, bland annat för att skapa stöd för Sveriges kandidatur till en plats FN:s säkerhetsråd.

– Han har rest väldigt mycket. Sådant sliter naturligtvis, säger Ulf Bjereld.

När den dåvarande statsministern Olof Palme mördades 1986 klev dåvarande vice statsministern Ingvar Carlsson in. Han valdes senare också tillpartiordförande.

Socialdemokraterna saknar, till skillnad från till exempel det största borgerliga partiet Moderaterna, vice partiordförande.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se

Fakta. Stefan Löfven

Stefan Löfven, 57, har varit Socialdemokraternas partiledare sedan januari 2012 och Sveriges statsminister sedan i september 2014.

Han arbetade som svetsare i Örnsköldsvik fram till 1995, då han blev ombudsman i det fackförbund som i dag heter IF Metall, och 2005 valdes han till förbundsordförande i fackförbundet.

Han har varit engagerad i Socialdemokraterna sedan 13 års ålder. “

“ Den låga räntan sätter press på bankerna

FREDAG 17 JULI 2015

Samtidigt som Riksbanken pressar räntan nedåt går bankernas bolån åt motsatt håll.

En strategi som blir ohållbar framöver, enligt analytikern Peter Malmqvist.

Det går bra för de svenska storbankerna. Nordea presenterade i går en stark rapport med en vinst på 11,5 miljarder kronor för andra kvartalet 2015. Motsvarande period förra året var bankens resultat 8,6 miljarder kronor.

– Det är ett starkt kvartal, särskilt om man beaktar vad som hände andra kvartalet med oro i Europa, Grekland, och så vidare, säger Christian Clausen, vd för Nordea.

Även Swedbank redovisade i går en vinst för andra kvartalet: 5,2 miljarder. Det var dock något lägre än samma kvartal 2014, då vinsten var 5,4 miljarder kronor.

Tidigare i veckan redovisade SEB en vinst på 5,2 miljarder kronor för andra kvartalet. Handelsbanken presenterar sitt resultat för andra kvartalet 21 juli.

Åt andra hållet gick bankernas räntenetto, alltså skillnaden mellan ränteintäkter och räntekostnader. Swedbank var den enda banken som gick mot strömmen med ett räntenetto på 5,7 miljarder, en ökning med 200 miljoner mot förra året.

– Bankerna börjar definitivt bli pressade av den låga räntan. Att de ändå lyckas stå emot bra beror på att de tjänar pengar på andra delar, framför allt kapitalmarknadsrelaterade intäkter som provisioner, säger Peter Malmqvist, oberoende analytiker.

Men samtidigt som två av bankerna brottas med ett sjunkande räntenetto ökade bolånemarginalerna för alla tre bankerna under kvartalet, vilket även det adderat till vinsterna.

Till skillnad från Riksbanken, som gång på gång sänkt reporäntan, har bankerna höjt sina boräntor den senaste tiden. Tre av fyra stor-banker hade en högre tremånaders snitträntа i juni än i maj. En av dem är SEB som dessutom inte har sänkt sin listränta sedan i slutet av maj.

Anna Helsén, presschef på banken, menar att ökade kapitalkrav gör att de måste hålla räntan högt.

– Räntorna är exceptionellt låga, men vi måste ta höjd för ökade kapitalkrav. Bolåneräntorna sätts inte i direkt koppling till reporänta, då vi lånar upp på marknadsräntor. Vi är framför allt en företagsbank, säger hon.

Peter Malmqvist tror att bankerna framöver kommer att få svårt att hålla kvar vid det nuvarande ränte-läget, än mindre höja räntorna - ytterligare.

– Trenden är att bankerna försöker vidga marginalerna. I grunden tror jag dock inte att bankerna kommer att ha några möjligheter att vidga dem ytterligare, och det beror på att de är väldigt övervakade.

Han fortsätter:

– Över tid har svenskens intresse för att byta bank varit lågt, men det har ökat, vilket har att göra med mediernas övervakning och att - Finansinspektionen intresserat sig mer för vilka marginaler bankerna har för sina bolån.

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se

Carl Lundborgcarl.lundborg@dn.se “

“Verkstad rusar – men Kina oroar

FREDAG 17 JULI 2015

Verkstadsbolagen rusade på börsen i går efter två starka rapporter.
Men utvecklingen i Kina är ett orosmoln för bolagen.

Alfa Laval och Atlas Copco levererade på torsdagen resultat som gjorde aktiemarknaden på bra humör. Båda företagens aktier var stundtals uppe på över tioprocentiga uppgångar.

Det ändrade tonläget från dagen innan, då kullagertillverkaren SKF inte nådde upp till förväntningarna, trots ökad vinst. Vd:n Alrik Danielsson konstaterade att osäkerheten om efterfrågan i Kina har ökat under det gångna kvartalet.

De stora börsnedgångarna i Kina har visserligen hejdats något den senaste tiden, men fortsätter med tvära kast och en nedåtgående trend.

Alrik Danielsson utmålade utvecklingen framöver i Kina som betydligt viktigare för SKF än Greklandskrisen.

Exempelvis har det under våren setts en minskad efterfrågan på bilmarknaden, och det påverkar SKF. Risken är att efterfrågan minskar ytterligare.

– När människor är oroliga för utvecklingen på aktiemarknaden kan man föreställa sig hur det påverkar konsumtionen, säger Alrik Danielsson till DN.

Även för Atlas Copco är Kina en tung marknad just nu, och drog ner siffrorna för Asien. Men orderingången i bland annat hela Europa var positiv och vd:n Ronnie Leten pekade inte på samma sätt som SKF ut Kina som en stor oro.

– Vi är överallt i världen, jag tror att det hjälper till att kompensera vår business, sa han när rapporten presenterades.

Framöver spår både Atlas Copco och Alfa Laval att efterfrågan på bolagens produkter och tjänster blir oförändrade eller något högre under kommande kvartal, medan SKF antog en mer försiktig hållning och förväntar sig en lägre efterfrågan.

Torsdagens börsrally för Atlas Copco och Alfa Laval drog med sig även Sandviks aktiekurs uppåt. Sandvik presenterar sin kvartalsrapport på fredagsmorgonen.

Åsa Nilsson-Rönnqvist

asa.nilsson-ronnqvist@dn.se

Kvartal 2, 2015.

Ökade vinster för verkstad

Vinst före skatt,

miljoner kronor

Atlas Copco: 4 850

(kvartal 2 2014: 4 174)

Alfa Laval: 1 457

(kvartal 2 2014: 1 159)

SKF: 2 241

(kvartal 2 2014: 1 761)

Källa: TT/DN “

“ Brakförlust för Eniro

FREDAG 17 JULI 2015

Söktjänstbolaget Eniro gör en tung förlust och aktien faller med 20 procent.
Vd:n Stefan Kercza ser dock ljust på framtiden.

Eniros aktie rasade med över 20 procent på börsen när torsdagens kvartalsrapport kom med riktigt besvärliga besked.

– Det är klart att jag blir ledsen, men det jag tänker på hela tiden är inte aktiepriset utan hur vi ska åtgärda företagets brister, säger Stefan Kercza.

Eniro gick back, före skatt, med 1,2 miljarder kronor under andra kvartalet i år. Men brakförlusten beror främst på att Eniro skrivit ned värdet på företag som bolaget köpt.

Stefan Kercza utesluter inte nya nedskrivningar nästa år, men han anser att Eniros affärsidé är sund, med många och nöjda kunder. Och till skillnad från konkurrenten Google har Eniros säljare personlig kontakt med annonsörerna och därmed bättre och mer information om dem.

– Vi har en professionell organisation och över 8 miljoner unika användare. Jag tycker ändå att det går bra, säger Kercza.

Eniros intäkter har sjunker dock. Eniro räknar med att det underliggande resultatet för 2015 blir lägre än vad bolaget tidigare spått. **TT “**

“ Hoppet om kulturens miljonlyft

FREDAG 17 JULI 2015

Kulturdepartementet satsar 170 miljoner på socioekonomiskt utsatta områden. I Eskils-tuna hoppas kulturföreningen Royal få ta del av satsningen. Styrelsemedlem Carl Nielsen:
– Det här stället behöver precis allt.

”Ska allting vara halvklart eller ska vi göra klart foajén?” undrar Patrik Kolar som sitter i styrelsen för kulturföreningen Royal i Nyfors i Eskilstuna. Han och två av hans styrelsekamrater, Carl Nielsen och Gunnar Lindstedt, diskuterar renoveringen av lokalen – en biograf byggd 1937 som stått tom sedan 80-talet. Utöver foajén måste de nu börja bygga på källarförrådet men det finns inte tid och pengar till båda. Kulturhuset öppnade för mer än ett år sedan men renoveringen pågår ständigt. Med små medel och hårt arbete har Royals 240 medlemmar gjort föreningen till en av de främsta och mest aktiva kulturscenerna i Eskilstuna. Det senaste året har man presenterat akter som Özz Nûjen, Edda Magnason och Bruno K. Öijer.

– Vi försöker ha en bredd av bokningar som lockar hit nya grupper och människor, säger Patrik Kolar.

Lokalen ligger vid Järntorget i Nyfors, ett miljonprogramsområde som ständigt kämpar med sitt dåliga rykte. Arbetslöshet, segregation och oroligheter har länge ingått i den mediala bilden av stadsdelen.

Kulturdepartementet förbereder nu en satsning för att det kulturella utbudet ska bli mer brett och lättillgängligt för invånarna i platser som Nyfors.

Regeringen gick ut med nyheten i april och i slutet av juni gav man Statens kulturråd och Statens konstråd uppdraget att utreda och forma förslaget – en investering på 170 miljoner kronor som ska portioneras ut under tre års tid från och med 2016. Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke berättar att kultursatsningar som görs i socioekonomiskt utsatta områden ofta resulterar i kortvariga projekt som rinner ut i sanden. Det är en fallgrop som hon nu vill undvika.

– För mig är det viktigt att stärka långsiktiga strukturer. Det är tydligt och fullt förståeligt att det råder en enorm projekttrötthet bland människor som bor i dessa områden, säger kulturministern.

Det traditionella föreningslivet, menar Alice Bah Kuhnke, är svagt representerat i många socialt utsatta stadsdelar. Därför tycker hon att det är viktigt att söka sig till förortsrörelser, nystartade föreningar och andra typer av grupper med lokal anknytning.

Alla som kommer till Royal, säger Carl Nielsen, har något att säga till om. Nya medlemmar för med sig nätverk som bidrar till att verksamheten får spridning i fler delar av samhället. Man vill att invånarna ska kunna genomföra egna idéer och initiativ med hjälp av föreningen.

– Man ska inte behöva den där coola personen som känner alla. Man ska kunna bli den personen bara man kommer hit. Det här stället behöver precis allt. Att en medlem kommer hit och bara river biljetter är värt hur mycket som helst. säger Carl Nielsen.

I Kulturrådets förberedelser ingår uppgiften att definiera vilka områden och verksamheter som kan tänkas ingå i satsningen. Kulturdepartementet har uttryckt att Kulturrådet under arbetets gång ska ta hjälp av Statens konstråd, Folkets hus och parker, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Boverket, Riksteatern och kommunala organisationer.

Calle Nathanson är vd för Folkets hus och parker. Han påpekar att det är viktigt att statliga myndigheter är lyhörda och inte pratar över huvudet på invånarna. Han varnar även för riskerna med att gå in med statliga pengar i ett område som delvis finansieras av kommunerna.

– Det är viktigt att kommunerna inte ser en statlig satsning som ett sätt att sänka den egna finansieringen, säger Calle Nathanson.

På Royal hoppas man att förslaget ska innefatta praktiskt stöd för de som arbetar ideellt med kultur. På önskelistan står bland annat hjälp med bidragsansökningar samt bidragspengar som inte är alltför låsta till specifika ändamål.

– När man gör en ansökan kanske man behöver hjälp med femton specifika saker men när man får pengarna ett halvår senare kanske det är femton helt andra saker som man behöver hjälp med, säger Carl Nielsen.

Gunnar Lindstedt på Royal tycker att myndigheter bör bli bättre på att aktivt leta upp nya föreningar som behöver stöd. Mer etablerade föreningar har bra koll på var och hur man kan söka medel, säger han – de kanske inte behöver pengarna mest men de vet hur man gör. Lindstedt tar också upp avtal med lokala bygg- eller städfirmor som ett exempel på sådant som skulle underlätta vardagen.

– Tänk om någon kom hit och städade en gång i veckan eller om någon kom och såg till att larmet fungerade. Då skulle vi ha mer tid att jobba med ansökningar, säger Gunnar Lindstedt.

Bilden av Nyfors håller sakta men säkert på att förändras, delvis tack vare Royal. De berättar att de på senare tid sett fraser som ”bara 100 meter från kulturhuset Royal” i lokala bostadsannonser. Gunnar Lindstedt har bott i Nyfors i många år och tycker att deras verksamhet är något som saknats väldigt länge.

– Området har haft ett oförtjänt dåligt rykte men man börjar sakta förstå att Nyfors inte är ett sunkigt problemområde, säger Gunnar Lindstedt.

Juan José Iragorri

juan.iragorri@dn.se

Förslaget.

Oktober 2014: Kulturdepartementet meddelar att de i regeringens höstbudget satsar 230 miljoner på kultur i socialt utsatta områden.

December 2014: Regeringens budgetproposition fälls av Sverigedemokraterna i Riksdagen. Decemberöverenskommelsen sluts – minoritetsregeringar ska i fortsättningen kunna få igenom sina budgetar.

April 2015: Kulturdepartementet presenterar satsningen på nytt. Denna gång är det 170 miljoner som ska gå till kultur i socialt utsatta områden. Pengarna fördelas mellan Kulturrådet (80 procent) och -Statens konstråd (20 procent).

Juni 2015: Kulturrådet och Statens konstråd får i uppdrag att utreda och ta fram ramarna för -satsningen. De två myndigheterna får sammanlagt 2 miljoner kronor för att sätta i gång förberedelserna.

November 2015: Den 13 november ska Kulturrådet och Statens konstråd redovisa sina förslag till Kulturdepartementet.

December 2015: Riksdagen ska fatta beslut om den nya höstbudgeten.

Januari 2016: Planen är att satsningen sjösätts och pågår under en treårsperiod 2016–2018. “

”En första byggsten i något större”

FREDAG 17 JULI 2015

“ Regeringens 170 miljonerssatsning på kultur består av två delar. Statens kulturråds uppdrag är att ta fram ett förslag som ska ge ökat och mer tillgängligt kulturutbud i socioekonomiskt utsatta områden.

Den andra delen av satsningen sköts av Statens konstråd och går ut på att ta fram konst som ska pryda miljöer och gemensamma utrymmen på utvalda områden. Konstrådet och Kulturrådet har redan fått sammanlagt 2 miljoner kronor som ska läggas på förberedelserna.

Generaldirektör för Kulturrådet Staffan Forssell berättar att myndigheten nu ska anställa två eller tre personer som ska arbeta med förslaget. Han är ödmjuk inför uppgiften att definiera vilka verksamheter och geografiska områden som ska ta del av pengarna.

— Det är väldigt stora och komplexa frågor. Många aktörer anser sig ha olika sanningar om hur det här ska lösas, säger Staffan Forssell.

Hur definierar man långsiktighet i en satsning som denna?

– I ett 10–20 årsperspektiv ska vi känna att satsningen var den första byggstenen i något större, säger Forssell.

Kulturrådets och Konstrådets förslag ska presenteras för regeringen den 13 november 2015. **Juan José Iragorri** juan.iragorri@dn.se “

“ Vi måste prata om skolans oförmåga att ta sitt ansvar

FREDAG 17 JULI 2015

I debatten om skolan efterlyser allt fler att eleverna tar större ansvar. Men hur ska elever kunna ta ansvar i en skola som sviker sitt uppdrag? Rektorn Vesna Prekopic ifrågasätter att skolor år efter år offrar elever.

Det är samling i konferensrummet. Personalmötet handlar bara om en sak: Tidningsartikeln -*LÄRARKAOS FÖRDÄRVAR SKOLGÅNG*. Ett reportage där eleverna verbalt slaktar sin egen skola. Det berättas om att elever som behöver stöd inte får det, vikarier tillsätts inte vid långvarig frånvaro, elevhälsan saknas och personalomsättningen är rekordhög. I Malin Hedins roman ”Inte gå under” från i våras, har den nyutexaminerade gymnasieläraren Mirjam fått jobb på en högt ansedd skola. Skolans hem-sida ger förföriska signaler om framgång, och lyckan och stoltheten är enorm när skolans rektor erbjuder henne jobbet som svensklärare. En månad efter anställningens början krackelerar fasaden totalt med skolreportaget. Rektorn säger upp sig, den fjärde på två år, med orden ”Jag trodde att jag skulle kunna förändra någonting. Jag kan inte det. Jag klarar inte att försvara detta, när man egentligen tycker att det är så illa att skolan borde läggas ner”.

Det skolkaos som utgör fond för Hedins roman, existerar dessvärre även i verkliga livet. I slutet av juni 2015 uppmärksammar DN i en notis att skolorna i Tierp har så allvarliga brister, enligt Skolinspektionen, att kommunen riskerar vite på 400 000 kronor om

förbättringar inte skett till hösten. Bara 57 procent av kommunens niondeklassare gick ut med godkända betyg i alla ämnen i fjol. En annan notis upplyser att en grundskola i Södertälje får skarp kritik och kommunen hotas med vite på 700 000 kronor. Kritiken rör mycket sena ankomster och lågt deltagande på lektionerna, anpassningar och särskilt stöd som uteblir. Sista meningen i notisen ekar länge: ”Andelen elever som når kunskapskraven i alla ämnen uppgår endast till 42 procent”. På kommunens hemsida läser jag hur skolan presenteras som en skola som tar ansvar.

Nyckelordet i utbildnings- och bildningsbygget är likvärdighet. I skollagen från 2010 och den senaste läroplanen från 2011 förklaras att likvärdighet betyder lika tillgång till utbildning, att kvaliteten ska vara lika och att skolan ska sträva efter att kompensera för de olika förutsättningar eleven bär med sig hem-ifrån. Det ska inte spela roll var man går i skolan eller vilken familjebakgrund man har.

I verkligheten brister denna vackra likvärdighetstanke. Den nationella betygsstatistiken för 2014 visar att 77,4 procent nådde kunskapskraven i alla ämnen och 86,9 procent klarade att nå gymnasiebehörighet. Skolverkets rapport ”Likvärdig utbildning i svensk grundskola?” visar genom att jämföra betyg från årskurs nio och resultat från internationella undersökningar som PISA att likvärdigheten i svensk skola har försämrats sedan slutet på 1990--talet, vilket Tierp och Södertälje är två av alldeles för många exempel på. Det har bevisligen betydelse vilken skola eleven går i och det finns en tydlig koppling mellan skolsegregation och boendesegregation.

Hur går den bristande likvärdigheten och de tiotusentals elever som efter nio år i grundskolan inte kan läsa vidare ihop med skolans uppdrag att förmedla och förankra både kunskap och demokratiska värden till eleverna? Hur kan så många tillåtas att misslyckas i skolan? Det är väl känt att framtida studier och yrkesliv påverkas eller omöjliggörs utan gymnasiebehörighet och gymnasieutbildning. När ansvariga politiker, tjänstemän och rektorer tillåter att elever, särskilt från socioekonomiskt svaga områden, lämnar årskurs nio utan sin gymnasiebehörighet legitimeras ett klassamhälle som sorterar människor efter bildnings- och inkomstnivå. Vilka demokratiska värden manifesteras när vissa elever offras?

I Cecilia Garmes kapitel i antologin ”Klassresan” (2015), beskriver hon sin fascination över hur man i östra London lyckats med skolans kompensatoriska uppdrag, att se till att skolan kompenserar för elevernas olika förutsättningar att lyckas med att nå målen i skolan. ”Hur har England av alla länder, alla klassamhällens moder, lyckats skapa skolor där barn med hög risk att bli ligister i stället låter som Horace Engdahl?”, frågar hon sig och ger oss sedan det självklara svaret: Genom att skolorna tar kollektivt ansvar för individuella resultat. Rektorer, lärare och elevvårdsteam tog helt enkelt det ansvar och de beslut som behövdes för att säkerställa elevernas utveckling.

”Vad hade hänt med mig om jag inte pratat med rektorn för att få slippa förberedelseklassen?”, frågar sig 27-årige skådespelaren och dramastudenten Sirwan Assad när jag intervjuar honom på skype från Santa Barbara. Han kom till Sverige som 12-åring från Irak, visade sig vara ambitiös, språkbegåvad och handlingskraftig. Efter ett första introduktionsår i svensk skola vägrade han fortsätta i en segregerad skolmiljö. Han kunde inte förstå varför han skulle vara tvungen att gå i förberedelseklass med andra barn som inte kunde svenska. Hur skulle han då få träna på språket och få de utmaningar han behövde?

Sirwan Assad klarade godkänt i alla sina ämnen på grundskolan, han klarade också sin treåriga estetiska gymnasieutbildning och har flyttat till USA, där han nyligen haft premiär med en huvudroll i filmen ”Miles Away”, som spelas runt om i USA. Han har lyckats. Hans historia är ett utmärkt exempel på hur individen kan vara sin egen lyckas smed inom skolsystemet, men det är ett lika bra exempel på det som brister. Sirwan Assad var en elev som var tvungen att kämpa för det som borde varit självklart. Om han inte hade haft en inre drivkraft, om han inte tjatat och krävt av sin rektor att få gå i vanlig klass eller haft enskilda lärare och annan skolpersonal som hittade extra tid för honom utöver den schemalagda undervisningen, om han inte hade fått sin behörighet till gymnasiet, ja, vad hade hänt med honom då?

Att inte lyckas i skolan påverkar individen, men det påverkar också hela samhället. Bilden av Sverige är att möjligheten till ett bättre liv finns för alla. Ett gediget utbildningssystem, tillgängligt för alla, har varit en bas för att kunna ta sig “

“ Jane Magnusson: Åldersgränser på bio är en stor gåta

FREDAG 17 JULI 2015

Marigold hotel 2”, som kom i våras, var otäck på många sätt. Främst – det var en komedi utan skrattmöjligheter. De gråhåriga personerna som hade huvudrollerna var alla töntiga, trötta och mesiga. Resten av ensemblen som bestod av indier föreföll alla vara klumpiga, argsinta eller oförmögna att dra den enklaste av logiska slutsatser: Det regnar – alltså blir jag blöt. En dålig och fördomsfull film som jag till min förvåning ser är barntillåten. Varför? För vilka barn?

Europeiska barn bör inte se den heller eftersom filmen kommer utlösa tidig åldersnoja samt föda ett förakt för indier. Indiska barn bör absolut inte se filmen – de kommer bli ledsna av den.

Mycket bättre åldersgräns fick den helt värdelösa barnfilmen ”Mall cop 2”, som liksom ”Mari-gold hotel 2” är en fördomsfylld uppföljarfilm vars enda syfte är att ta pengar ifrån just barn. Till denna film kunde man bara ta med sig de som fyllt 11. Alltså barn som förhoppningsvis är stora nog att göra motstånd eller i alla fall kunna resa sig upp och lämna salongen när Kevin James tyvärr överlever ännu en nära-döden-upplevelse.

Jag tittar alltid på vilken åldersgräns en film får. Siffrorna omgärdas av en outgrundlig mystik. Hur tänker Statens medieråd (fastställer åldersgränser för film avsedd att visas för barn under 15 år)? Har de diskuterat, legat vakna, grälat eller bara nickat i tyst samförstånd?

”Still Alice”, ett starkt och rätt upprivande amerikanskt drama om en mamma som får Alzheimers, är barntillåten – kanske för att den kan hjälpa barn vars föräldrar är sjuka? Men kan småbarn engelska? Läsa

text? Fattar de Hollywood-dramaturgi? Om barnet behöver hjälp vore en hederlig svensk psykolog att föredra.

Samtidigt är Bill Murrays ”St.Vincent” – om en liten pojke som blir bästis med en gammal gubbe – endast tillåten från 15 år. Varför? För att gubben dricker? Spelar? Har en strippa till flickvän? Eller för att pojkens mamma är fet och frånskild? Hjälp mig någon.

Att Noah Baumbachs ”While we’re young” inte skall ses av barn är självklart. Barn bör inte utsättas för självupptagna medelålders dokumentärfilmare i form av Ben Stiller eller Brooklyn-hipsters som gör glass. Fast det är ju klart – ingen knullar i filmen så den är ju inte skadlig på det viset. Är det drogerna kanske? Att folk tar peyote och kräks? Om jag någonsin sett en narkotikafientlig film så är det denna. Jag ändrar mig. Filmen är moralisk på alla sätt. Barntillåt!

Största gåtan på repertoaren just nu är dock åldersgränserna på sommarens stora kioskvältare ”Mad Max: Fury road” och ”Jurassic world”.

I bägge filmer strimlas folk i små blodiga bitar – ibland förvandlas de till och med till ett rött regn. Men i ena filmen sluter folk sig samman mot det onda, män och kvinnor slåss sida vid sida, starka hjälper de svaga. Mellan trafik-olyckorna rår man om varandra.

I den andra slåss var och en för sig och enkom för att rädda sin egen familj. Kvinnor är töntar, män är starka och man låter ondskan – i form av ett storföretag – muddra vidare. Allt är ju okej nu när jag räddat de jag känner.

Den moderna, solidariska filmen har 15- årsgräns. Den reaktionära töntfilmen är okej från 11 år. Jag skall ägna sommaren åt att undra över det här.

Jane Magnusson film@dn.se “

”Rekrytering av IS-stridande under 18 måste bli krigsbrott”

LÖRDAG 18 JULI 2015

“Stärk skyddet för unga i krig. Den nya lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser ger särskilt skydd bara till barn under 15 år. Det skickar en helt felaktig signal i en tid när alltfler ungdomar värvas av skrupelfria -rekryterare, skriver Fredrik Malmberg, barnombudsman.

Hänsynslösa rekryterare lockar barn och unga i Sverige och andra länder att ansluta sig till IS och den terror som rörelsen utövar. Syftet med rekryteringen är att använda pojkarna och flickorna som barnsoldater, men också till hushållsarbete och sexuella tjänster.

Det här följer ett mönster vi känner igen. I allt högre grad drabbas barn och unga av väpnade konflikter. De blir allt oftare direkta måltavlor för krigs- och våldshandlingar med terror riktade mot bland annat skolor som i attackerna i Kenya och Pakistan. Men i allt högre grad tränas och utnyttjas barn också för att bli utförare av terror och krigshandlingar. Några exempel på detta är Rwandas ungdomsmiliser under folkmordet, barnsoldaterna i Sierra Leone och barn som utnyttjas som självmordsbombare i Afghanistan.

FN har satt som mål att inga barn ska användas som barnsoldater 2016. Det målet blir svårt att uppnå. Just nu antas cirka 250 000 barn användas i mer än 30 olika världskonflikter. Cirka 40 procent är flickor. Barn används eftersom de är lättare att övertyga (hjärntvätta),

är beredda att ta större risker, äter mindre och inte kräver betalning. Det här är en brutal verklighet som Sverige har kunnat betrakta på avstånd. Nu är läget annorlunda. Säkerhetspolisen kan vittna om att även barn och unga från Sverige reser till krigszoner och att det pågår aktiv rekrytering i flera svenska städer.

Kampen mot att barn och unga utnyttjas på detta brutala sätt måste föras ständigt och positionerna måste flyttas fram. Försvarshögskolan och Mona Sahlin som är nationell samordnare mot våldsbejakande extremism presenterade i samband med Almedalsveckan åtgärder som handlar om förebyggande insatser på lokal nivå. Många av förslagen syftar till att ge barn och unga information och stöd att stå emot extremism. Detta är helt nödvändigt, men det krävs också skarpare åtgärder mot de personer som med stor kraft försöker värva barn och unga.

Därför är det djupt bekymmersamt att riksdagen så sent som ifjol fattade beslut om att den som rekryterar barn som är 15 år eller äldre inte ska kunna straffas för krigsförbrytelser när det gäller rekrytering till väpnade styrkor eller användning av barn i strid – barnsoldater. I remissomgången förordade bland annat Barnombudsmannen, Röda korset och Advokatsamfundet att alla barn under 18 år skulle skyddas. Sverige fick också frågor om detta tidigare i år i samband med granskningen av FN:s barnrättskommitté. Barnrättskommittén kritiserar Sverige för att det inte finns några mekanismer för att samla in uppgifter om barn som har rekryterats eller använts i fientligheter utomlands.

För att stärka skyddet av barn i väpnade konflikter och för att säkerställa att förövare kan ställas till svars för sina handlingar så har FN:s säkerhetsråd pekat ut sex förbrytelser mot barn som särskilt allvarliga. Dessa är:

- Dödande eller lemlästande av barn
- Rekrytering eller användande av barn som soldater
- Sexuellt våld mot barn
- Attacker på skolor eller sjukhus
- Förhindrande av humanitär assistans till barn
- Bortförande av barn

Sverige har genom åren haft en pådrivande roll i arbetet för mänskliga rättigheter. Vi har inte minst understrukit vikten av att länder ratificerar tilläggsprotokollet till barnkonventionen om barns inblandning i väpnad konflikt som ger barn under 18 år skydd. Protokollet har nu ratificerats av 159 länder.

Det faktum att barn som fyllt 15 år inte skyddas mot att användas som barnsoldater i den nyligen antagna lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser innebär ett steg tillbaka jämfört med barnkonventionens tilläggsprotokoll. I praktiken har barn som fyllt 15 år därmed inte ett starkare skydd än vuxna. En person som rekryterar en 14-åring till en väpnad konflikt kan dömas för krigsförbrytelse till fängelse i högst sex år. Men skulle samma rekryterare värva en 15-åring för att utföra terroristbrott eller annan

särskilt allvarlig brottslighet måste en helt annan lag användas och då är maxstraffet fängelse i högst två år. Det här skickar en helt felaktig signal i en tid när alltfler ungdomar värvas av skrupelfria rekryterare.

Barnombudsmannen anser att lagen som ska skydda barn mot krigsförbrytelser ska utgå från den åldersgräns som gäller i barnkonventionens tilläggsprotokoll. Det betyder att den som använder ett barn som inte fyllt arton år för direkt deltagande i fientligheter, rekryterar ett barn till väpnade grupper eller genom obligatorisk rekrytering tar ut ett barn till nationella väpnade styrkor ska kunna dömas för krigsförbrytelse.

Det argument som framfördes i propositionen för att sätta 15 år som gräns handlade om att en 18 årsgräns ännu inte skulle kunna ses som del av allmän folkrätt. Det är inget bärande argument, av två skäl. Det tar ingen hänsyn till den utveckling som skett det senaste decenniet när allt fler länder ratificerat tilläggsprotokollet och därmed erkänt 18 årsgränsen. I nuläget är det enbart ett fåtal länder som inte ratificerat. Argumentet är också problematiskt eftersom det innebär att vi i Sverige frånsäger oss den möjlighet vi har att låta vår lagstiftning ligga i framkant och på så sätt driva utvecklingen av folkrätten vidare framåt.

Och det senare behövs i en tid när väpnade rörelser sätter i system att utnyttja barn och unga till att utföra krigshandlingar. Att medverka till att rekrytera ungdomar till detta och därmed ödelägga deras och andras liv måste ses som det oerhört allvarliga brott det handlar om – det är en krigsförbrytelse.

Fredrik Malmberg, barnombudsman

Fakta. Lagen

Den 1 juli 2014 trädde lagen om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelse i kraft. Den slutliga lagen skiljde sig från det förslag som regeringen skickade ut på remiss 2013. I det förslaget skyddades alla barn under 18 år vilket är i linje med barnkonventionens tilläggsprotokoll om barn i väpnade konflikter. 18-årsgränsen stöddes av bland annat Barnombudsmannen, Röda Korset och Advokatsamfundet I propositionen ändrades åldersgränsen till 15 år, vilket har kritiserats av bland annat Ove Bring, professor emeritus och en av Sveriges främsta experter på folkrätt. “

“ Många svenskar tål inte gluten – men får ingen diagnos

LÖRDAG 18 JULI 2015

Sverige har den högsta förekomsten i västvärlden av glutenintolerans och tiotusentals svenskar går odiagnostiserade. Nu överväger forskare om det är dags att införa allmän screening för att upptäcka obehandlade fall.

Samtidigt som det på hälsobloggar och bland kokboksförfattare pågår en trend där det propageras för att dra ned på gluten av hälso- och välmåendeskäl, finns ett stort antal svenskar som utan att veta om det har celiaki – glutenintolerans. För dem räcker det inte att dra ned på gluten, utan de behöver hålla en strikt glutenfri diet under hela sitt liv.

Antalet odiagnostiserade fall är mycket stort, visar beräkningar som celiakiforskaren Anneli Ivarsson, docent och överläkare vid Umeå universitet, gjort. Celiaki finns hos ungefär 1 av 100 vuxna, men i betydligt större omfattning bland yngre, upp till 3 procent i vissa åldersgrupper.

– När jag räknar ihop det innebär det att 140 000 svenskar har celiaki. En minoritet av dem har hittats, mindre än en tredjedel, säger Anneli Ivarsson.

Celiaki är vanligare i Sverige än i andra jämförbara länder. Varför förekomsten här är så hög är inte klarlagt, men mycket forskning pågår. Den visar bland annat att det är vanligare att svenska barn får celiaki redan under de första levnadsåren.

– De svenska barnen hade en ökad risk att utveckla sjukdomen tidigare än barn från de andra länderna, säger Daniel Agardh, docent och överläkare vid barnmedicinska kliniken på Skånes universitetssjukhus.

Han leder en delstudie om -celiaki inom den stora så kallade Teddystudien, där tusentals barn från Sverige, USA, Tyskland och Finland följs under många år.

Tidigare trodde man att celiaki endast var genetiskt betingat. Men forskning har visat att även kosten har betydelse. När råden för hur gluten introduceras i spädbarnskosten ändrades på 90-talet, så minskade antalet fall bland små barn, efter att tidigare ha ökat. Senaste tidens forskningsresultat tyder på att mängden gluten tidigt i livet också kan ha betydelse, men forskarna letar efter fler svar.

– Många äter ju gluten. Många löper den genetiska risken, men inte alla blir sjuka. Vi tittar nu på om det till exempel kan vara en infektion som utlöser det. Vi ser vissa tecken på att barn som rapporterar en maginfektion sedan utvecklar celiaki. Det kan vara flera faktorer som läggs på varandra, säger Daniel Agardh.

Celiaki kan vara svårupptäckt, med diffusa symtom som nedstämdhet och svårigheter att bli gravid. Det är en orsak till underdiagnostiseringen. Men också kunskapsbrist i sjukvården, menar Anneli Ivarsson. Många som till sist får sin diagnos vittnar om en dramatiskt förbättrad livskvalitet efter att de ändrat kosten.

– Ett symtom vid obehandlad celiaki är avsaknad av livsgnista, och det är det viktigaste skälet att hitta de här personerna, säger Anneli Ivarsson.

Något som diskuteras bland forskarna är om det skulle vara värdefullt att testa alla i Sverige för glutenintolerans. Det är en vanlig sjukdom med många missade fall, samtidigt som de flesta med celiaki kan fångas upp genom ett blodprov.

I den andra vågskålen ligger nackdelen med att skapa onödig oro eller obehag med ett test och genom att diagnostisera sjukdomen hos personer som inte sökt hjälp för sina besvär.

I ett forskningsprojekt där 13 000 tolvåringar i Sverige screenades för celiaki, svarade hälften av de glutenintoleranta som upptäcktes genom screeningen att de mådde mycket bättre efter att ha påbörjat behandling med glutenfri kost. Men det var också en stor grupp som inte upplevde någon större skillnad, utan bara tyckte att kosten var besvärlig.

– Vinner flertalet på att få en dia-gnos eller inte, det är det som är den stora frågan, säger Anneli Ivarsson som ändå tycker att den senaste tidens forskningsresultat talar för allmän screening. Femårs-åldern skulle i så fall vara en lämplig ålder för att göra den.

Daniel Agardh tycker att man ska överväga screening bland dem som har den genetiska risken.

– Min personliga uppfattning är att det bör diskuteras med tanke på att så många har celiaki, säger han.

Men Jonas Ludvigsson, barnläkare i Örebro och professor vid Karolinska institutet, håller inte med. Flera internationella rekommendationer är emot allmän screening och föreslår att man bara letar celiaki i riskgrupper, påpekar han. En screening kan skapa oro och onödigt vårdbehov för dem som inte har celiaki. Och det är osäkert om personer med en obehandlad celiaki, som inte upplever påtagliga symtom av den, har något att vinna på att börja äta glutenfritt.

– Det finns de som beskriver att de mår bättre. Men andra får inte en högre livskvalitet. Ett viktigt argument är också att blodproverna är osäkra, säger Jonas Ludvigsson.

Åsa Nilsson-Rönnqvist asa.nilsson-ronnqvist@dn.se

Fakta. Celiaki
Symtomen är individuella

Symtomen kan se olika ut och vara både akuta och diffusa. Hos barn ses bland annat diarré eller förstoppning, magont, gnällighet, många infektioner. Vuxna: Trötthet, blodbrist, nedstämdhet, ont i kroppen, bullrig mage, svårt att få barn.

Diagnosen celiaki ställs genom ett blodprov som fångar upp de flesta med celiaki. Även en tunntarmsbiopsi bör tas där man ser om tarmluddet är skadat.

Behandlingen består av att helt undvika gluten resten av livet. Då läker tarmslemhinnan. 140 tusen svenskar tros lida av glutenintolerans. “

“ Magproblemen försvann med glutenfri kost

LÖRDAG 18 JULI 2015

Det var varken stress, magkatarr eller blindtarmen. Först vid 33 års ålder fick Maria Lundgren diagnosen celiaki, och hennes hälsoproblem försvann efter bara några veckor med ändrad kost.

Kolik som bebis, magont i tonåren och som vuxen, återkommande maginfluensor, anemi och en ständig känsla av trötthet. Att aldrig känna sig helt frisk har varit vardag i nästan hela Maria Lundgrens liv.

– Jag hade inte en tanke på att jag kunde vara glutenintolerant, säger hon.

Den tanken slog heller aldrig någon av otaliga läkarna hon träffat genom åren, trots att flera av symtomen är typiska.

– De har sagt att du är nog lite stressad, säger Maria Lundgren.

Runt jul blev hon sjuk i vad hon trodde var maginfluensa. Hon var så dålig att hon fick åka in på akuten, men blev hemskickad med medicin för magkatarr. Men genom den dåvarande arbetsgivarens sjukvårdsförsäkring fick hon i januari komma till en specialist, som testade henne för allt möjligt. Trots att blodprovet för celiaki var negativt gick de vidare med att ta prover på tarmen – och den visade att tarmluddet var skadat.

– Han ordinerade glutenfri kost och på några veckor blev jag så mycket bättre, säger Maria Lundgren.

Hon konstaterar att okunskapen om celiaki är stor inom vården. Det har också visat sig att hon hör till den grupp av glutenintoleranta som känner av även den lilla mängd gluten som kan finnas i havre och vissa glutenfrimärkta produkter. Genom en Facebookgrupp och olika hemsidor har hon lärt sig om naturligt glutenfri mat, och hennes kost består i dag av mat lagad med rena råvaror och noga kontrollerade livsmedel. Det blir en dyrare kost, minst en tusenlapp mer i månaden, men den tidigare känslan av att vara ständigt hängig och energi-lös är försvunnen och magsmärtorna helt borta.

– Jag var en ganska trött person tidigare. Nu har jag så mycket högre livskvalitet, säger Maria Lundgren.

Åsa Nilsson-Rönnqvist

asa.nilsson-ronnqvist@dn.se “

“ Frågor & svar om gluten.

LÖRDAG 18 JULI 2015

1 Vad är gluten?

Gluten är ett protein som finns naturligt i spannmålen vete, råg och korn, samt i vetevarianter som dinkel och kamut. Vid bakning gör glutenet att degen håller ihop och brödet blir luftigt.

2 Kan man tåla lite gluten?

Den som har celiaki tål inget gluten alls. Man ska inte ens dela smörkniv med resten av familjen. Det finns studier som pekar på att det finns något som kallas glutenkänslighet där man känner av gluten utan att ha celiaki, men det är av allt att döma mycket ovanligt.

3 Är celiaki medfött?

Nej, celiaki kan uppstå när som helst i livet, hos dem som har de genetiska markörer som behövs för att utveckla celiaki, något som kan ses genom ett gentest. Merparten av personerna med den genetiska risken utvecklar inte celiaki.

4 Jag har magproblem – kan jag testa att äta glutenfritt?

Nej, det avråder läkare bestämt ifrån. Vid en glutenfri kost kan inte testen för celiaki längre fånga upp sjukdomen. Misstänker man att man kan ha celiaki ska man gå till sjukvården för att bli testad innan man minskar på gluten. Att hålla en helt glutenfri kost är svårt på egen hand, och att utsätta sig för besväret att leva helt glutenfritt är onödigt för den som inte behöver.

5 Är välling orsaken till att så många svenskar har celiaki?

Nej. Vällingen är frikänd genom stora vetenskapliga studier, men forskarna tittar på frågor som när och hur man ska introducera gluten i småbarnskosten.

6 Hör gluten- och laktosintolerans ihop?

Nej, det är två helt olika typer av matintolerans. Däremot har många med obehandlad celiaki också laktos-intolerans under tiden tarmslemhinnan läker. Laktosintolerans kan alltså vara ett symtom på glutenintolerans.

Åsa Nilsson-Rönnqvistasa.nilsson-ronnqvist@dn.se

DN

Kostråd och forskning

Livsmedelsverkets råd för späd-barn är i dag att introducera gluten i liten mängd någon gång mellan fyra och sex månaders ålder. Man kan

exempelvis ge barnet en liten bit bröd några gånger i veckan. Efter sex månaders ålder kan man långsamt trappa upp mängden.

Teddystudien är en stor studie där drygt 8 000 barn från USA, Sverige, Finland och Tyskland följs under flera år. Studien handlar främst om diabetes, men även celiaki. Barnen som ingår i studien har en ökad genetisk risk för sjukdomarna.

I en studie ledd av Anneli Ivarsson testades 13 000 tolvåringar för celiaki. Studien visade att över-raskande många hade celiaki, nästan 3 procent. Två tredjedelar av barnen hade inte fått diagnosen tidigare. Många av dem som fick sin diagnos genom studien upplevde att de mådde bättre av glutenfri kost, men inte alla. “

“ S-krav: Romson får inte ersätta Löfven

LÖRDAG 18 JULI 2015

Miljöpartiets språkrör Åsa Romson är vice statsminister – men får ändå inte hoppa in som ersättare för Stefan Löfven (S). I stället är det Margot Wallström som har den rollen i regeringen.

Enligt uppgifter till DN ville S-ledningen inte ge Romson ansvaret att leda landet i en eventuell krissituation.

– Stefan Löfven har inte utsett någon ställföreträdare. Eftersom ingen särskild ställföreträdare utsetts är det det av de tjänstgörande statsråden som har tjänstgjort längst som fullgör hans uppgifter, säger Hans Dahlgren (S), statssekreterare i statsrådsberedningen.

I den rödgröna regeringen har utrikesminister Margot Wallström varit statsråd längst tid. Därför har hon, när hon varit i tjänst och på plats i Stockholm, lett de flesta regeringssammanträden som ägt rum sedan i höstas när Stefan Löfven varit utomlands eller frånvarande av annat skäl.

Löfvens företrädare Fredrik Reinfeldt valde en annan väg. Efter de borgerliga valsegrarna 2006 och 2010 undertecknade han dokument som intygade att han utsåg det näst största borgerliga partiets ledare till ställföreträdare för statsministern.

DN har läst besluten som intygar att Centerpartiets dåvarande ledare Maud Olofsson innehade uppdraget 2006 till 2010 och därefter, sedan Folkpartiet blivit näst största borgerliga parti i valet 2010, FP-ledaren Jan Björklund fram till den rödgröna valsegern i höstas.

Men när Socialdemokraterna och Miljöpartiet förhandlade om rege-ringsposterna i höstas kom partierna överens om att Åsa Romsons identiska titel som vice statsminister enbart är representativ.

– Vi hade vid ingången till rege-ringsförhandlingarna inga propåer om att få en ställföreträdarpost. Det var viktigare för oss att få tydliga ansvarsområden och en samarbets-regering, säger Åsa Romson.

Frågan ställdes på sin spets i torsdags när Stefan Löfven efter en resa till Etiopien drabbades av akut illamående och fördes med ambulans från Arlanda till Karolinska universitetssjukhuset. Men det tog över ett dygn för statsrådsberedningen att svara på DN:s frågor i ärendet.

– Jag tror att det beror på att man vill vara väldigt noga med att säga rätt saker, säger Hans Dahlgren, som är Stefan Löfvens högst uppsatta politiska tjänsteman i rege-ringskansliet.

Men varför har inte Stefan Löfven fattat samma beslut som Fredrik Reinfeldt gjorde?

– Det kan jag inte svara på, säger Dahlgren.

DN sökte under fredagen för-gäves statsministern för en kommentar. Enligt uppgift till DN från en källa med insyn i regeringsförhandlingarna var det viktigt för Löfven när han i oktober förra året presenterade den första S-ledda regeringen med miljöpartistiska ministrar att utåt ge en signal om en jämställd regering, både för Socialdemokraterna och för Miljöpartiet. Däremot ville inte Löfven och övriga S-ledningen under några omständigheter släppa posten som ställföreträdande statsminister till MP:s kvinnliga språkrör, enligt DN:s källa.

Men Åsa Romson uppfattar ändå inte sin vice statsministerpost som avlövad jämfört med företrädarna Maud Olofsson och Jan Björklund.

– Det är lite skillnad på att gå in i en tvåpartikonstellation med ett stort och ett litet parti och att gå in i en koalitionsregering med ett stort och tre små partier. Det är lite andra puckar att spela med, säger hon.

Mats J Larsson

matsj.larsson@dn.se

Fakta.
Statsministern utser vikarie

I regeringsformens kapitel 6 handlar paragraf 10 om ställ-företrädare till statsministern.

Statsministern kan bland övriga statsråd utse någon som ställföreträdare som vid förhinder ska fullgöra statsministerns uppgifter.

Om ingen, som är fallet sedan i oktober 2014, utsetts till ställföreträdare fullgörs statsministerns uppgifter i stället av det av de tjänstgörande statsråden som har varit statsråd längst tid. Om två eller flera har varit statsråd lika länge, har den äldste av dem företräde. “

“ Matilda Gustavsson: Känslor inför klimatförändringar är som undervattensströmmar

LÖRDAG 18 JULI 2015

I haven förs maneter runt i en evig skärmsläckarrytm, på stränderna leker barn med dem. På grund av utfiskningen och uppvärmningen av jorden talar experter nu om ett regimskifte – från fisk- till manethav.

Manet var min favoritblomma. Den liknade ingen -annan, genomskinlig och slemmig, och medan till exempel näckrosorna låg stilla på ytan var de fria och inte bundna till något, det fanns ingen stjälk att brottsligt rycka av. Kunde de ens vissna? I haven fördes maneterna runt i en evig skärmsläckarrytm, om de inte fastnade och låg orörliga tillsammans i en skreva och vattnet såg ut som bubblig plast som man ville spräcka mellan fingertopparna.

Min mormors kust var full av maneter som inte brändes. Under stekheta dagar kunde man samla in hur många som helst.

Jag var äldst av kusinerna och kunde, för en gångs skull, bestämma: ge order och genomföra en egen vision, och jag såg framför mig en hög. Ett berg av maneter, och alla sprang nakna mellan vattnet och sanden och till slut var det nästan lika stort som oss. Jag fick testa att gräva ner mig först. Känslan var sval och ny och sugande, och sedan turades vi om att drunkna i massan. Man kunde trycka in naglarna och sila det mjuka mellan benen och armarna.

Springa och kasta sig handlöst, och när vi gjorde det gick en äldre tjej med bikiniöverdel förbi – som skrek. Hon såg på oss och satte en hand för ansiktet, som om hon ville försvinna, eller spy, och sedan ropade hon att vi var djurplågare. Äckliga djurplågare. Maneterna var djur. Man ser ju deras hjärnor och ögon – titta här – sa hon och pekade och runt omkring oss låg de i blå strimmor och slamsor som luktade och lät som om de kippade efter vatten, och det var min första upplevelse av skam. Den dånade. Den var ett smutsigt spjut och jag anade att känslan aldrig helt skulle försvinna, men jag sprang ändå.

Maneter har inga hjärnor, läste jag senare, men de är levande varelser, obevekliga överlevare sedan urminnes tider.

Under 2010-talet har antalet exploderat och är en gröt vid turist-orternas kustlinjer. Anledningen är utfiskningen av haven som låter maneterna röra sig ohotade, men framför allt uppvärmningen av jorden.

Ingenstans – som inför klimat-förändringarna – är det så tydligt hur politik och människor, åtminstone jag, styrs av känslor, som under-vattensströmmar. Miljö-rörelsen har kämpat med frågan i decennier: hur ska vi ta in vår under-gång när den kommer i en form som är så långsam att vi inte kan föreställa oss – än mindre filmatisera – själva berättelsens slut?

I veckan sommarpratade miljöprofessorn Johan Rockström om korallreven och regnskogarnas stundande kollaps och nyligen varnade

forskare från världens ledande universitet för att jorden kan vara på väg in i en ny fas av sin egen utrotning. Antalet förintade djur har ökat dramatiskt och under de senaste hundra åren har över 450 unika arter – utvecklade under oändliga tidsrymder – försvunnit för alltid.

Men mitt illamående kommer först när jag läser att experter – i en ny analys från FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation – talar om ett globalt regimskifte; ”från fisk- till manethav”. Manethav. Jag kan se dem framför mig.

Häromveckan vädjade påven till världens befolkning om att rädda ”vår syster, vår moder”, men det kusliga i den krypande apokalypsen är att jorden inte är vår förtrogna. Att hon inte bryr sig eller behöver oss, inte kommer ta slut. Att planeten, som ständigt förändras och har sett arter komma och gå, inte i sig är hotad utan kommer fortsätta existera, liksom den gjorde i miljarder år innan människorna fanns, men maneterna gjorde det. “

”Bort med hela kultureliten, in med de vanliga människorna”

LÖRDAG 18 JULI 2015

“I journalisten Sigge Dabrowskis nya radiodokumentär ”Stig Larssons rosa drömmar” gör författaren upp med sig själv inför sin stundande 60-årsdag. Dokumentären sänds på söndag i Sveriges radio P1.

1. Varför ville du göra en dokumentär om Stig Larsson?

– Han är en karaktär som människor har väldigt olika bilder av. Det han skriver och säger berör många starkt fast på olika sätt. Reaktionerna kan vara allt från ”jag tänker precis likadant” till ”usch vilken snuskgubbe”.

2. Hur skiljer sig ”Stig Larssons rosa drömmar” från den uppmärksammade SVT-dokumentären ”Livet enligt Stig Larsson” som sändes i våras?

– Vår dokumentär kretsar kring karaktärerna han möter dagligen, inte Horace Engdahl och kulturgänget. Vi tänkte ”bort med hela kultureliten så stoppar vi in de vanliga människorna kring Stig”. Krogen Rosa drömmar på Lilla Essingen är lite hans ställe. Han tar mycket plats där och pratar gärna om sig själv med vem som helst. Han har till och med en drink döpt efter sig – sambuca, tequila, lime och fruktsoda. Ingen is.

3. Genom SVT-dokumentären väcktes debatten om kulturmannen till liv igen. Vad tror du att din dokumentär kommer att väcka för reaktioner?

– Han säger och skriver saker som gjort folk upprörda. Jag välkomnar alla debatter och ser gärna att folk fortsätter diskutera Stig Larsson. Jag tror att han njuter av det.

Juan José Iragorri

juan.iragorri@dn.se “

”Biblioteket var en för fin plats för sådana som oss”

LÖRDAG 18 JULI 2015

“ ”Trots att biblioteket låg fem minu-ter bort var det lika lång väg dit som till månen. Bokrummet var en plats jag inte vågade beträda. Trots att mamma slukade böcker”, skriver Susanna Alakoski om sin uppväxt i skuggan av biblioteket.

Det låg på torget vid tågstationen. I anslutning till konsthallen. Minns stentrappan. Minns teglet. Minns den tunga dörren och konstverket med häst och vagn ovanför den. Trots att biblioteket låg fem minu-ter bort var det lika lång väg dit som till månen. Bokrummet var en plats jag inte vågade beträda. Trots att mamma slukade böcker. Minns nakna damenstatyn utanför och tulpaner i kruka.

Minns ljudet från den sorlande sagostunden. Minns doften av bokryggar. Minns damer med fina kappor. Barn med finskor. Minns mammas darriga hand den gången vi var inne och nosade. Minns barn i en ring. Minns läsglasögon. Minns att jag drog mamma i handen.

”Vi går ut igen.”

Biblioteket var en för fin plats för sådana som oss. Ingen sa det. Ingen menade det. Men av någon anledning kändes det så. Kanske berodde det på närheten till konstmuseet? Kanske berodde det på att pappa var en sån som talade industri-svenska. En grov-arbetare. En sån som rev krigsfartygen i hamnen, hantlangade tegel och murbruk. Minns att jag ville gå till sago-stunden igen, men att jag inte vågade. Och hur talade

man med en bokdam? Minns att jag stod utanför och trånade. Minns att jag aldrig hörde ordet bibliotekarie på frisersalongen.

Säkert inte kul för SFI-engagerade att höra. Men jag lärde mig att tala svenska på en frisersalong. Mitt första svenska ord var papiljott. Salongen låg på andra sidan gatan. Parfymdamerna jobbade där. De var enklare att ha att göra med än bokdamerna. De rökte långa cigaretter, drack sött ur glas med fot. De hade bollfrisyrer och scarves. Mini-klänningar med rosor på. Tighta skidbyxor med små hällor längst nere vid foten. Jumprar. Parfym-damerna lackerade naglarna och doftade eau de cologne och Kent. Jag satt runt från famn till famn och de gullade och knöt rosetter och flätade håret, och det kom herrar på besök och det fanns rum där bakom.

Barnomsorgen var i sin linda på sextiotalet. På Barnkrubban tilläts barn till ensamstående och fattiga mödrar vara när mödrarna nödgades arbeta för att försörja barnen. Men även undantagsbarnen, vi till fattiga gifta föräldrar. Minns kvinnor med blå rockar. Minns sovstund. Minns att jag limmade en domherre av silkespapperstussar. Mitt andra svenska ord kom att bli domherre. Domherren hängde på den tomma väggen i den tomma lägenheten. Något att fästa blicken vid och kalla ”tavla”.

Det är en myt, att när man kommer från ett annat land har man med sig en kappsäck full med pengar, och hela tjocka släkten. Vi hade varken det ena eller det andra. Att bygga upp ett helt liv utan vare sig släkt eller pengar på plats i landet där man bor är svårt. Detta, att inte naturligt kunna ärva en soffa eller låna en hundring när det kniper. Dessutom, du kan inte språket och du har definitivt inte släpat med dig en kasse böcker från fjärran land.

Önskade att någon skulle bära in mig, tillbaka in till sagostunden. Visa mig, ledsaga. Få det att kännas möjligt att använda bokrummet. I stället växte jag. I stället lärde jag använda kajal. I stället vände jag biblioteket ryggen.

Vad fan ska det vara bra för, ett bibliotek?

Fanns det ens finska barnböcker på biblioteket? Jag vet inte. Från när kunde de beställas? Jag vet inte. Våra polska kompisar, läste deras föräldrar för dem? Vi som lekte hade alla föräldrar som var fysiskt utmattade när de kom hem från sina jobb. Inte en kväll utan att pappa somnade framför teven. Och hur skulle mamma orkat. Trots att hon talade och läste svenska. Trots att hon sannolikt blev småstadens största biblioteksskund med åren. Som jämt gick i väntans tider. När böckerna äntligen kom lämnade hon vårt fula vardagsrum, vår förodlade plats på jorden.

I paketet från Finland låg det två sagoböcker. Taikapuun oksilla. Andersenin satukirja. Mamma tvingade pappa att orka sig genom Peukalo-Liisa och Pieni merenmneito. Men nu hade vi börjat tala svenska. Varför skulle vi då läsa på finska? Böckerna blev liggande och sagornas värld förborgades.

Nä, det fanns inga böcker från början. Men bibeln fanns. Det fanns inget bibliotek. Men det fanns berättelser. För det hände alltid något. Konstiga familjen i nian. Fina damen i sjuan. Och så raggarfamiljen på andra våningen, ack om de kunde spela något annat än ”Jailhouse rock” och ”Goodnight sweetheart goodnight”. Det fanns ett annat land, där Östersjön kallades för Västersjön. Det fanns världshändelser och det blev presidentval i Finland. Det fanns låga löner och arbets-skador. Det fanns värk och nu kunde alla vi som normalt inte hade råd, köpa portsalutost på Konsum på rea.

Jag lärde mig cykla på en herr-cykel med stång. Jag lärde mig slå volter på en gräsmatta. Jag lärde mig att runda biblioteket som vore det en nässeldunge. Jag lärde mig att läsa och skriva genom att lyssna och smyglyssna vid köksbordet.

Biblioteket är en plats jag eröv-rade senare i livet. Minns skol-biblioteket på Komvux i Göteborg, att det låg högst upp i Kungsladugårdsskolan. Minns ett omgjort klassrum. Minns en bokdam som mer påminde om en bokbrud. Minns att jag vågade fråga efter kurslitteraturen och att blåvin-garna prasslade i magen. Minns att Statens invandrarverk givit ut en serie små tolklistor på femton skilda språk. Dessa omfattade rättsväsendet, våra allmänna försäkringar, sjukvård och arbetsmarknad.

Man skall icke stjäla, men jag stal svenskfinsk ordlista för tolkar. Detta blev min modersmålsundervisning. Mitt första finska arbetsmarknadsord är ”skyddsombud” – työsuojeluvaltuutettu. Minns att jag genom stölden återerövrade en del av Finland.

Trots min egna blyghet inför böckernas rum med sagostund och visdom förmedlade mamma att det fanns. Vi hade det i vardagsrummet, sovrummet, köket. Överallt låg det böcker. Och i böckerna, artiklar, recensioner och bokmärken.

Min mormor var analfabet. Jag är författare. Cirkeln är sluten. Nu går jag in och ut på bibliotek som vore de min gamla gula trappuppgång. Att en sådan resa alls är möjlig.

Susanna Alakoski är författare. Hon föddes 1962 i Vasa, Finland, men växte upp i Ystad. Hennes senaste bok är ”April i anhörig-sverige” kom ut i våras.
Susanna Alakoski “

“ Bästa sommarläsningen. Johan Cullberg om tre inspirationskällor.

LÖRDAG 18 JULI 2015

Johan Cullberg (född 1934) är professor i psykiatri och pensionerad överläkare och har på senare år skrivit böcker om författare, bland annat Gustaf Fröding och Gunnar Ekelöf. - Senast skrev han tillsammans med Björn Sahlin om Hjalmar Söderbergs olyckliga hustru i boken ”Märta och Hjalmar Söderberg: En äktenskapskatastrof. ”Med några kollegor har han nu påbörjat ett projekt om läkar-patientförhållandet. I dag berättar han om tre böcker som inspirerat hans yrkesliv.
Josef Lundahl

”On mental hygiene”

1932

Josef Lundahl (1883–1930) var psykiater i Visby där hans krönikespel Petrus da Dacia uppförs varje sommar. Lundahl var en brinnande pionjär för att förebygga psykisk ohälsa. Hans postuma bok inspirerade mig då jag började bli varse hur ofta akut ångest, depression eller psykos har obearbetade livshändelser bakom sig. Om man inte sätter symtomen i samband med det som utlöst dem missas viktiga behandlingsmöjligheter. Terapeutiska samtal med psykolog eller kurator på vårdcentralerna är en kostnadseffektiv insats – det har flera undersökningar visat.

Donald W Winnicott

”Lek och verklighet,”

sv övers 1981, Natur & Kultur

Donald Winnicott var barnläkare och psyko-analytiker. Han beskrev hur 2–3-åringen blixtsnabbt växlar mellan lycka, förtvivlan och raseri. Barnet försöker hantera ”övergångsområdet” mellan sin inre värld och den svårkontrollerade verkligheten genom att skapa en imaginär värld, ibland med hjälp av snuttefilten. Winnicott såg samma process i den vuxnes övergångsområde mellan lek och verklighet där vardagskreativiteten blir till och där konsten och religionen uppstår. Några går omkull på vägen och hamnar i psykiatrin.

Manfred Bleuler

”The schizophrenic disorders”

1972, eng övers 1978, Yale University Press

Manfred Bleuler gjorde en efterundersökning av 208 patienter med schizofreni. Han publicerade den i en väldig och passionerad rapport. Den gick emot tidigare -föreställningar om den hopplösa prognosen: De flesta hade förbättrats efter ett par decennier – men var ofta stigmatiserade av sin sociala isolering. Bleuler gav ett nytt hopp. I psykiatrin såg vi hur patienten levde i en autistisk bubbla under sjukdomsfaserna. Goda och stödjande relationer med andra liksom sysselsättning är viktigt för att våga lämna bubblan. Medicin behöver de flesta, men effekten störs om det inte ges med fingertoppskänslighet. **Johan Cullberg “**

“ Rätt idé på fel plats

SÖNDAG 19 JULI 2015

Valdeltagandet i Sverige är högt. Dessutom ökar det: för tredje valet i rad syntes en -växande tillströmning till val-urnorna i riksdagsvalet.

Vid sidan av det höga valdeltagandet finns också stora och oroväckande skillnader mellan grupper och områden. I Göteborg går det både att hitta valdistrikt där fler än nio av tio går till valurnan och distrikt där inte ens fyra av tio utövar sina demokratiska rättig-heter. Samma mönster syns i Malmö och Stockholm.

När SCB i rapporten ”Vilka valde att välja?” går igenom statistiken konstaterar man att distrikt med lågt valdeltagande ofta också har en stor väljargrupp som inte är född i Sverige. I riksdagsvalet röstade 89 procent av den inrikesfödda befolkningen, vilket kan jämföras med att bara 72 procent av dem som fötts i ett annat land tog chansen att påverka mandaten i riksdagen.

Lägst valdeltagande återfinns bland personer som är födda i Asien, Afrika och europeiska länder som inte är med i EU.

Under supervalårets vår satsade allians-regeringen 60 miljoner kronor för att få upp valdeltagandet hos unga och utrikes födda. Uppenbarligen var inte satsningen tillräcklig: medan valdeltagandet ökade bland inrikes födda, gick det inte att fastställa någon förbättring bland invandrade svenskar.

I veckan meddelade regeringen i ett pressmeddelande att man nu – i god tid före nästa val – ämnar ändra på detta. Innehållet är inte särskilt övertygande: satsningen är på ynka två miljoner kronor för att under året upprätta vad departementet kallar ”lokala resurscenter”. Om riksdagen tillåter det avser kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP) att fortsätta satsningen hela mandatperioden.

Vad en så liten slant ska göra åt ett så stort problem, kan man fråga sig.

Tiden gör sitt. Ju längre en person har levt i Sverige, desto större sanno-lik-het är det att hon röstar. Bland invandrare som varit i Sverige i upp till tio år röstar bara sex av tio, vilket kan jämföras med att åtta av tio röstar i gruppen som har varit i landet i 25 år eller mer. Men även efter så lång tid är skillnaden jämfört med den infödda väljarkåren stor.

Men det låga valdeltagandet i vissa grupper är inte främst ministerns, utan partiernas misslyckande. Det är främst de, inte Bah Kuhnke, som har förslag och frågor som kan engagera de passiva väljarna.

Det borde inte minst gälla Alliansen.

I höstens val utgjorde utrikes födda 12 procent av de röstberättigade och det är också den snabbast växande gruppen väljare. Att inte nå dem är därför inte bara ett demokratiskt neder-lag, utan även en strategisk miss av partierna.

För inte nog med att få går till val-urnan. De som röstar gör det sällan på högerblocket.

I Axess (3/2015) förklarar debattören Nima Sanandaji på ett pedagogiskt sätt varför. I partisympatiundersökningen från i november samlade vänster-blocket hela 65 procent av stödet bland väljare med utländsk bakgrund. Tydligast är överrepresentationen av S-väljare: ”Andelen sympatisörer bland invandrare och deras barn hos Social-demo-kraterna är 56 procent högre jämfört med personer med svenskt ursprung.”

Det är, precis som Sanandaji konstaterar, ingen naturlag. Invandrare är inget åsiktskollektiv. Självklart har Folkpartiets integrationsfokus, Krist-demokraternas familjepolitik, Centerns småföretagarramsor och Moderaternas arbetslinje även röster att hämta i dessa grupper.

Om politiker som mest knackar på någon månad före valet bygger det knappast förtroende. Och som Sanandaji påpekar: ”Vilken bild får invånarna i invandrartäta stadsdelar om de borgerliga företrädarna knappt visar sig bland dem?”

Allianspartierna har kort och gott underpresterat i många av orterna. Och om deras demokratiska uppdrag tidigare inte har varit en tillräcklig morot borde insikten att det här finns stora väljargrupper att vinna kunna göra susen. Även för valdeltagandet.

DN 19/7 2015 “

“ Handeln med buggar omsätter miljoner

SÖNDAG 19 JULI 2015

Google, Facebook och andra globala tech-bolag har gett upp inför den svarta marknaden där kriminella handlar med säkerhetsluckor. I stället bjuder de in hackarna att angripa deras system – och betalar tiotals miljoner kronor till dem som lyckas.

DN har mött svenskarna som tar chansen att hacka storbolag lagligt.

Linus Särud var 14 år gammal när han hackade Google.

Sedan skrev han till företagets säkerhetsavdelning och visade vad han hade gjort. Strax hade Google svarat. Han fick ett tackbrev – ”snyggt fångat!” och 20 000 kronor insatta på sitt konto.

– En 13-åring hade just blivit känd för att ha hittat ett säkerhetshål. Mamma hade skämtat om att jag också borde göra något vettigt vid datorn, säger han.

Buggen han hade upptäckt var i högsta grad verklig. Den fanns i översättningstjänsten Google trans--late och lät honom stoppa in egen kod utan att företaget kunde stoppa det, ett knep som ofta används för att stjäla personlig, hemlig information.

I dag är han 16 år gammal, bor i Mjölby och ska snart börja på teknisk linje på gymnasiet. Han har fortsatt att leta buggar på stora, välkända webbplatser. Några har han hittat, men ännu inget som har gett mer uppmärksamhet eller pengar än Googlebuggen för två år sedan.

Han är långt ifrån ensam.

Mathias Karlsson, 23 år gammal, har hackat så många storföretag att han inte kan memorera dem.

När DN träffar honom letar han fram listan i datorn och rabblar namn: Paypal, Google, Facebook, Microsoft, Soundcloud, Adobe, Nokia, Deutsche Telekom, Reddit, Linkedin …

De har inte bara varit tacksamma för säkerhetshålen han har luskat fram. De har även betalat honom för informationen. I vissa fall stora pengar.

– Hittills i år har jag fått in omkring 450 000 kronor, säger han när DN möter honom tidigt i juni.

– Då har jag jobbat ungefär halvtid med det.

I USA kan dataintrång ge tiotals år i fängelse. Svenska domstolar kan låsa in hackare i sex år, om brottet är grovt. Så hur kan det komma sig att Linus, Mathias och en rad andra svenskar kan leta upp och utnyttja säkerhetsluckor hos några av världens största webbföretag utan att bli straffade?

Förklaringen ligger i en ny syn på it-säkerhet som har fått fäste i Silicon Valley på senare tid. Tidigare har maximal kontroll varit

ledordet. Varje försök till mixtrande med servrar och webbsystem skulle stävjas. Minutiös övervakning skulle upptäcka en hackare så fort som möjligt, snabbt slå till och stänga den ute.

Enda gången man tillät riktiga säkerhetstester var under kontrollerade former, då städade konsultbolag hyrdes in för att genomlysa system i jakt på säkerhetsluckor. Sådant arbete, i branschen kallat penetrationstester, är egentligen inte vad en prisjägare gör. De jagar buggar hos företag som de aldrig blivit anlitade av, buggar som de sedan säljer till företagen.

På engelska kallas det att vara ”bug bounty hunter”, prisjägare med digitala säkerhetshål i stället för efterlysta tågrånare som handels-vara.

Företagen, och till den här skaran räknas snart sagt alla stora tech- och webbföretag, har upprättat särskilda program för den som vill hacka dem på ett ansvarsfullt sätt. Det betyder att man överlämnar sina upptäckter till företaget i stället för att läcka dem på nätet eller sälja dem till kriminella. Man förväntas avsluta attacken innan man kommer över mer känslig data än nödvändigt. Riktiga användares konton ska inte angripas och man ska inte skapa permanent skada.

Så länge man följer reglerna är det fritt fram att hacka riktiga, uppkopplade servrar hos företag som Google, Microsoft, Dropbox och Facebook. (Den hugade bör ta reda på exakt vad som gäller för företaget i fråga.)

En stor marknad har vuxit fram. Face-book har hittills betalat hackare omkring 25 miljoner kronor, Google drygt 33 miljoner kronor.

Tanken med att köpa buggarna var att möta en växande svart marknad, där kriminella köper och säljer säkerhetshål och attackprogram. Information om en sårbarhet som kan låta en brottsling håva in konto-kortsnummer eller länsa konton i en internetbank är värd stora summor.

Företagens motdrag: Köp buggarna från hackarna innan de kriminella gör det. Om betalningen är bättre än den på svarta marknaden kan diskuteras, men till exempel Google har ett tak på 20 000 dollar för de allvarligaste säkerhetshålen. Varje säkerhetshål som hinner lagas innan de utnyttjas gör systemet bättre. Ur företagens perspektiv är detta den ekonomiska logiken bakom buggprogrammen – de betalar för att få säkrare sajter, om än på ett udda sätt.

– I början var det vissa som sa ”vi förhandlar inte med terrorister”. Men de försvann ganska snabbt, för det visade sig fungera, säger Mathias Karlsson.

Det ska noteras att långt ifrån alla som tjänar pengar på buggjakt någonsin har sett den svarta marknaden som ett alternativ. Det gäller både Linus Särud och Mathias Karlsson. Men Mathias Karlsson minns hur känsligt det var att prata om säkerhetshål man hade upptäckt innan företagen startade sina buggjägarprogram.

– Jag använde ett annat namn då, vilket vill jag inte säga. Det var en mer ”shady” tid. Då vågade man inte säga att man hade hackat något av rädsla för att åka i finkan.

Hans kommersiella buggjagande började för ett par år sedan. Efter några snabba träffar som betalade sig bra såg han chansen att göra det på heltid. Han sade upp sig från sitt jobb och dök ned i jakten. Nya före-tag tillkom varje dag, det var som om Google och Facebook hade suddat bort osäkerheten. Vågar de, så vågar vi, tycks många ha tänkt.

Arbetsdagarna som prisjägare på heltid var speciella: Först sökte Mathias Karlsson av vilka program som betalade bäst just nu. Den lägs-ta ersättningsnivån var viktig: även enkla buggar måste ge ett par hundra dollar, annars är det inte värt besväret. Han valde gärna obskyra program, sådana som inte redan hade horder med hackare på jakt efter prispengar efter sig.

Från soffan hemma i lägenheten i en av Stockholms södra för-orter knäckte han system efter system, radade upp säkerhetshålen, skickade in dem och fick betalt. Det gick bra. Han drog in tiotusentals kronor varje månad, berättar han. Enda nackdelen var livsstilen som följde med: Ständigt jobb från hemmet, allt mindre kontakt med and-ra människor. Snart började han ta konsultuppdrag för variationens skull, medan han fortsatte att lista ut hur storföretagens sajter kan knäckas på deltid.

Många förhåller sig just så till prisjägarlivet, som en spännande och ofta rejält lönsam extrasyssla.

Än så länge är det mest amerikanska bolag som erbjuder hackare pengar. Det var där allt började, och än så länge har -svenska företag varit långsamma med att följa efter.

Linus Särud berättar att han har hört av sig till många företag i Sverige som saknar organiserade buggjägarprogram. Reaktionerna har varierat när han berättar om sina upptäckter.

– Jag kunde bli ignorerad eller bara få ett tack. Men det hände också att de blev sura, till och med hotade med att polisanmäla, säger han.

Spotify är ett av få undantag. Musik-tjänsten lovar ersättningar från 250 dollar, beroende på hur allvarligt hålet är.

Swedbank öppnade i höstas som första svenska bank för allmänheten att lämna över information om säkerhetshål utan att frukta polisanmälan. Den som gör det kan få en symbolisk summa för besväret, enligt banken.

– Men vi vill inte erbjuda ett bug bounty-program, säger Peter Lundin, informationssäkerhetsansvarig på Swedbank.

Att som bank göra det vore kontroversiellt. Den nya policyn för hur buggar kan rapporteras är ett slags kompromiss.

– Det är ett svårt dilemma: Bjuder man in hackare att angripa en?

Ett 50-tal rapporter har inkommit, fördelade på bankens fyra hemmamarknader. Det betyder att 50 säkerhetshål som annars hade varit öppna nu är lagade. Bland säkerhetsfolk viskas det om att Swedbank visst betalar ordentligt för informationen men inte vill säga det utåt, något som Peter Lundin inte bekräftar.

Kan inte en riktig brottsling komma undan genom att säga att han bara forskade efter säkerhetshål?

– Vi har inte sett någon ökad intrångsaktivitet på grund av policyn, men det har funnits med i vår riskkalkyl.

Även de som lever på prisjägarprogrammen kan se nackdelarna.

– Det är inte något för alla, säger Kymberlee Price.

Hon är operativ chef på Bugcrowd, ett företag i Seattle som hjälper företag att driva buggjägarprogram. I många år arbetade hon med säkerhetsfrågor på Microsoft, som länge hade en omtalat skeptisk inställning till att betala för säkerhetshål.

Men sedan dess har även Microsoft gjort helt om. I dag lovar företaget upp till 100 000 dollar för information om allvarliga brister i Windows.

– Det tog många år innan branschen var mogen att inse att de som rapporterar säkerhetshål inte är ”the bad guys” och att det inte bara är möjligt – utan nödvändigt – att samarbeta med dem, säger hon.

– Vissa företag fruktar att de genom att erbjuda pengar skulle ge incitament åt okända och opålitliga säkerhetsexperter att attackera dem och få betalt för det. Men när man tänker igenom det, så ser man att det finns ingenting som hindrar en hänsynslös hackare från att attackera samma företag ändå.

Även underrättelsetjänster och spionorganisationer intresserar sig för säkerhetshål. Amerikanska NSA betalade 211 miljoner kronor för tidigare okända säkerhetshål bara under 2013, enligt Washington Post. En kartläggning från Reuters slog samtidigt fast att den amerikanska staten hade blivit världens största köpare av säkerhetshål och attackprogram.

Många av buggarna ska ha levererats av det franska säkerhetsföretaget Vupen, som är specialister på handel med oupptäckta säkerhetshål. Sådana brukar -kallas ”zero days” och är de mest eftertraktade, eftersom angriparen kan räkna med att de inte är lagade någonstans. Till exempel ger information om en zero day-bugg i Windows möjlighet att angripa Windowsdatorer över hela världen – toppintressant för både kriminella och underrättelsetjänster.

Med andra ord, handeln har börjat ta sig tre olika uttryck: Den rent kriminella, den som sker bland ljusskygga spionmyndigheter och till sist den öppna, lagliga som pris-jägarprogrammen representerar.

Två år har gått sedan Linus Särud knäckte Googleservern. Förutom pengarna fick han ett hedersomnämnande på listan som Google publicerar. Det är fortfarande hans främsta bedrift, även om han har fortsatt att rapportera buggar till företag. Ibland har han fått höra att någon annan har hunnit före, men från vissa – framför allt svenska – har han börjat få små tacksamhetsgåvor. Presentkort från en känd e-handlare där han hittade fel på sajten som öppnade för intrång, till exempel.

Kanske är det ett tecken på att buggjägarprogrammen är på intåg även i Sverige, om än med små steg. Swedbanks policy kan också tyda på

det, även om banken i Linus Säruds ögon borde kunna betala ordentligt för hackares tjänster, även när de inte har bett om dem.

– Det är bättre än inget, man får åtminstone veta att man kan rapportera dit utan att råka ut för rättsliga åtgärder. Men de kunde gott betala för sig. Skulle man läcka de här grejerna så skulle det ju skada dem.

Linus Larsson linus.larsson@dn.se

33 miljoner kronor

är ungefär så mycket pengar som Google hittills har betalat ut till hackare. Facebook är uppe i omkring 25 miljoner kronor.

Fakta.
Så fungerar prisjakten

1. Ett it-företag utlyser en prisjakt efter buggar och bjuder därmed in hackare att angripa deras system.

Prissummor och regler ut-annonseras. Ofta definieras hur hackare ska bete sig för att inte orsaka verklig skada när de letar säkerhetshål.

2. Hackandet sätter i gång. Ofta riktas attackerna mot verkliga servrar som är i drift.

3. En hackare upptäcker ett säkerhetshål, dokumenterar sitt fynd och skickar in det till företaget.

4. Om säkerhetshålet tidigare är okänt betalar företaget ut pengar, från symboliska summor till tio- eller hundratusentals kronor.

5. Samtidigt använder -företaget informationen från hackaren för att göra sina system säkrare.

Fakta. Buggjakt
Prisjägarprogram, på engelska bug bounty programs, innebär att it-företag erbjuder sig att köpa information om säkerhetshål i de egna systemen.

I praktiken bjuder de därmed in hackare att leta svagheter i deras system, något som annars skulle kunna vara olagligt.

Företag har länge anlitat konsultfirmor som ”hackar” deras system för att upptäcka säkerhetshål. Detta kallas penetrationstester. Men prisjägarprogrammen skiljer sig genom att de låter vem som helst, även de som inte har anlitats, att leta säkerhetshål som företagen sedan betalar för.

Enstaka prisjägarprogram fanns redan på 1990-talet, men antalet har exploderat på senare år.

Fakta. Svarta marknaden omsätter stora pengar

Trots tiotals miljoner i ersättning har it-företag svårt att mäta sig med pengarna på den svarta marknaden för säkerhetshål.

Ett allvarligt säkerhetshål i en sajt eller mjukvara kan hjälpa it-brottslingar att komma över kreditkortsuppgifter eller länsa konton i internetbanker, vilket är extremt lönsamma brottsformer.

De allvarligaste buggarna kan inbringa upp till 300 000 dollar på svarta marknanden, enligt en rapport som tankesmedjan Rand corporation släppte i fjol. Siffran har dock ifrågasatts, och dess kritiker menar att upp emot 80 000 dollar är en mer realistisk siffra, skriver tekniksajten ZDNet.

Tidigare i år dök en ny marknadsplats för säkerhetshål och hackarverktyg upp. Den kallades The real deal och erbjöd bland annat vad som sades vara ett sätt att hacka vilket Applekonto som helst. Priset ska ha varit 17 000 dollar, enligt Wired, men det är svårt att säga om metoden verkligen fungerade.

Fakta.
Så mycket betalar de stora techbolagen

Google

Totalt: Över fyra miljoner dollar sedan 2010.

Betalar mellan 100 och 50 000 dollar för säkerhetshål i företagets tjänster och produkter. Ökade i fjol ersättningen för hål i webbläsaren Chrome till upp till 15 000 dollar. Gav ersättning till över 200 personer bara under 2014.

Facebook

Totalt: Över tre miljoner dollar sedan 2011.

Betalar från 500 dollar och uppåt för säkerhetshål. Lovar att varken stämma eller polisanmäla hackare som inte förstör webbplatsen eller attackerar enskilda användare.

Under 2014 gav varje bugg i genom-snitt 1 788 dollar, motsvarande närmare 15 000 kronor.

Microsoft

Totalt: 500 000 dollar sedan 2013.

Lovade för två år sedan upp till 100 000 dollar för riktigt allvarliga säkerhetshål i Windows, vilket delades ut till en brittisk säkerhetsforskare. Har sedan dess startat flera nya program, bland annat gällande webbtjänster.

Yahoo

Upp till 15 000 dollar.

Samsung

Från 1 000 dollar för den som hittar sätt att hacka deras smart-tv.

Deutsche Telekom

Betalar okänd summa för säkerhetshål på den egna webbplatsen.

Spotify

Lovar minst 250 dollar för buggar i programmet eller webb-platsen. ”Var god och attackera bara test-konton du själv kontrollerar”, uppmanar företaget. “

“Romsons ”låtsastitel” möts av hård kritik

SÖNDAG 19 JULI 2015

Beslutet av statsminister Stefan Löfven (S) att titulera Miljöpartiets språkrör Åsa Romson vice statsminister utan att ge henne förtroende att vara hans ställ-företrädare får nu hård kritik.

– Det kan strida mot grund-lagen, säger tidigare center-ledaren Maud Olofsson, som också innehaft titeln.

DN berättade på lördagen om en hittills okänd del i regeringsförhandlingarna i höstas: att Miljö-partiet och Socialdemokraterna då kom överens om att Romsons vice statsministertitel bara skulle vara representativ, som Löfvens statssekreterare Hans Dahlgren (S) i Regeringskansliet kallar det.

Någon skriftlig information om detta har inte utgått från Regeringskansliet. Därför trodde även de tidigare vice statsministrarna Jan Björklund och Maud Olofsson fram till DN:s artikel på lördagen att Åsa Romson i likhet med dem var ställföreträdare för statsministern.

Under de borgerligt styrda mandatperioderna beslutade dåvarande statsministern Fredrik Reinfeldt (M) att Centerpartiets ordförande respektive Folkpartiledaren skulle vara inhoppare om Reinfeldt skulle drabbas av sjukdom eller annat förhinder att utöva sitt ämbete.

Ett särskilt dokument upprättades efter valen 2006 och 2010 med Fredrik Reinfeldts signatur. Björklund och Olofsson fick uppdragen i egenskap av ledare för det näst största regeringspartiet på samma sätt

som Åsa Romson nu är den ena av två ledare för det mind-re av två regeringspartier, Miljöpartiet.

– Det är minst sagt häpnadsväckande att höra att Stefan Löfven inte gjort på samma sätt som Fredrik Reinfeldt gjorde när han var statsminister. Då är ju titeln vice statsminister som Åsa Romson fått bara någon form av visitkort, en låtsas-titel. Jag blir mycket förvånad när jag får höra detta, säger Jan Björklund.

Den tidigare moderate statsministern (1991–1994) och utrikesministern (2006–2014) Carl Bildt kommenterade DN:s avslöjande på lördagen på mikrobloggen Twitter:

”Jag måste säga att det är konstitutionellt märkligt att den som tituleras vice statsminister inte är det.” Centerpartiets tidigare partiledare Maud Olofsson går i samtal med Dagens Nyheter ännu längre. Hon anser att Stefan Löfven kan ha gjort sig skyldig till brott mot grundlagen.

– Om man han nu har utsett en vice statsminister så måste ju också den personen vara den som fun-gerar som ställföreträdare. Så tolkar jag i alla fall grundlagen, säger hon.

Centerpartiets gruppledare i riksdagen, Anders W Jonsson, tänker dock inte göra någon KU-anmälan.

– Det hela är oerhört märkligt gjort. Men det är statsministern som väljer precis hur han vill organisera regeringsarbetet, säger Anders W Jonsson.

Romsons titel får även intern kritik. Uppgifterna kom som en överraskning i MP:s riksdagsgrupp.

– Vi kan inte ha en vice statsminister på låtsas. Det är inte acceptabelt, säger Jabar Amin (MP), riksdagsledamot och utbildningspolitisk talesperson, till SVT.

DN har sedan i torsdags via hans medarbetare förgäves sökt statsminister Stefan Löfven för en kommentar.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se

Bakgrund.

I torsdags morse fördes statsminister Stefan Löfven i ambulans från Arlanda till Karolinska universitetssjukhuset efter en resa till Etiopien. Han blev akut illamående, men skrevs ut efter några timmar. Det hastiga sjukdomsfallet aktualiserade frågan om vem som är första ersättare för statsministern.

Om Löfven skulle insjukna eller tvingas vara borta en längre tid har han till skillnad från sin företrädare Fredrik Reinfeldt inte utsett någon ställföreträdare, kunde DN avslöja i lördagens tidning.

Därmed är det enligt regeringsformen det statsråd med flest år som minister, just nu utrikesminister Margot Wallström (S), som är ställföreträdare. Vice statsminister Åsa Romson (MP) kan därmed inte ersätta Löfven. “

“Björn Wiman: Därför tillhör Evert Taubes ”skärgårdsskit” vår viktigaste politiska poesi

SÖNDAG 19 JULI 2015

Filosofen Hannah Arendt såg oväntade samband mellan -poesi och politik – man undrar vad hon hade sagt om ”Calle Schewens vals”.

När sommaren skenar in mot sitt allra slöaste epicentrum är det första man kommer att tänka på kanske inte Bertolt Brecht. Inte desto mindre bodde han hela sommaren 1939 på Lidingö utanför Stockholm, den sista utposten av stad innan skärgården tar vid. Här fick han låna ett stort hus med ateljé av konstnären Ninna Santesson, där han installerade sig med sitt från Nazityskland exilerade entourage av familj och med-arbetare.

Under tiden i Sverige hade Brecht kontakt med svenska intellektuella som Pär Lagerkvist och Siri Derkert och planerade även en revy ihop med Karl Gerhard. I april 1940 såg han sig dock tvingad att lämna Sverige, strax efter Tysklands ockupation av Norge och Danmark. Han reste då till Finland, med båt över Östersjön: ”När jag kom ombord på båten kändes det som om jag lämnade mitt hemland.”

Brecht fick också nytt svenskt liv tidigare i år, när tidskriften 10TAL gav ut ett nummer baserat på en av de dikter han skrev från exilen, ”Till dem som rättat in sig i ledet”, en uppgörelse med de författare och intellektuella som till skillnad från honom själv valt att stanna kvar i Tyskland.

Numret innehöll också en lång essä av filosofen Hannah Arendt, som reflekterar kring det komplexa samspelet mellan konst och politik. Arendts tanke är att Brechts politiska engagemang gjorde honom till en sämre författare: ”Det lekfulla inslaget, så betydelsefullt i hans verk, hade ingen chans att överleva när de fasor han brukade leka med pågick alldeles intill honom.” Arendt menade att politiken gjorde Brecht till det han minst av allt ville vara: en solitär poet i den tyska traditionen, långt ifrån den ”folkets bard” som han så hett åstundade att bli.

Folkets bard? Jag själv bidrog till 10TAL:s tidskriftsnummer med några tankar kring den svenska högsommarens främsta skald, Evert Taube. Taube var ju verkligen en ”folkets bard” i Arendts -mening, men under den senare delen av sin karriär sökte han i stället ständig bekräftelse på att han inte bara var en trallvänlig trubadur utan också en kvalificerad intellektuell.

Det mest intressanta exemplet på detta inre spänningsfält framkommer kanske i ”Sjuttonde balladen”, hans *non serviam* till det borgerskap som beundrade honom men som han själv i lönndom föraktade. Taube spelade aldrig in denna sång på skiva eller upptog den i sina samlingar, förmodligen för att han anade att den kunde bita den hand som födde honom. Och kanske just därför är det här som han verkligen nås av den ”gudagivna röst” som Hanna Arendt talar om: ”Med gudar dricker jag för edert väl/och lockar fredens ängel ner i gruset/sen jag er visat vem som tålde ruset/och sagt er sanningen och frälst min själ.”

Vad säger detta om den engagerade konsten? Det säger att den som så hett försöker vara en betydande politisk konstnär kommer att misslyckas med detta men möjligen skörda framgångar med något helt annat. Och vice versa.

Evert Taube gick till historien som en av den svenska kulturhistoriens mest värderingsskapande konstnärer, just med de sånger som han själv tyckte var hans minst betydelsefulla – han kallade det föraktfullt för ”skärgårdsskiten”. Dock var det dessa älskade visor som hade störst samhällelig djupverkan. Vad vore exempelvis vår vision om ett fritt men välordnat semesterliv utan Rönnerdals valsande utanför sportstugan på Sjösala äng? Vår dröm om en arkadisk sommar vid Medelhavet utan Fritiof Andersson? Eller den sakrala upplevelsen av hav, skog och natur utan Rose-Marie och den blåa Nämdöfjärden. Det svenska folkhemmet byggdes inte – som någon sagt – till tonerna av ”Internationalen”, utan till ”Calle Schewens vals”. Politisk konst är en alldeles för allvarlig sak för att överlåtas till politiska konstnärer.

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se “

“ Titel som politiskt pynt

MÅNDAG 20 JULI 2015

Frågan om vem som egentligen -leder Sverige om den nuvarande statsministern skulle vara inkapabel har nu besvarats. Det är det mest regeringserfarna statsrådet och inte – som nog de flesta trott fram till Löfvens sjukhusbesök i torsdags – vice statsministern.

Kvar finns en lätt och en svår fråga. Den lätta rör hur Stefan Löfven och kretsen närmast honom resonerade när de kom fram till att Åsa Romson borde bli vice statsminister – men med begränsat mandat. Den svåra: hur Åsa Romson och kretsen närmast henne resonerade när de bestämde sig för att tacka ja till en post som reducerar språkröret till ett kuttersmycke utan makt.

Att bilda regering är att lägga pussel. Ett par bitar brukar vara rätt hårt -cementerade från början. Resten återstår att laborera med.

Magdalena Andersson var självskriven för finansministerposten. Att Margot Wallström, socialdemokratins fixstjärna, skulle erbjudas utrikesministerposten var också rätt givet. Efter alla sina år i först EU-kommissionens korridorer och senare i FN:s hade det varit galet att slösa bort hennes kontaktnät och erfarenheter på ett uppdrag inom den inrikespolitiska sfären.

Vid sidan av kunnande och erfarenhet handlar det förstås också om att statsministern vill ha partivänner på dessa två tunga poster. Det ville Löfvens företrädare, Fredrik Reinfeldt, också. Trots att han ledde en

fyrpartikoalition utan allt för stora ideologiska skillnader i syn på ekonomi och utrikespolitik var det moderaterna Borg och Bildt som anförtroddes uppdragen.

Och då är det ändå väldigt mycket lättare att föreställa sig Annie Lööf, Jan Björklund eller Göran Hägglund som utrikesminister än, låt säga, Mehmet Kaplan.

Med en miljöpartistisk finans-minister finns också skäl att förmoda att -regeringens krishanterare skulle behöva arbeta rätt mycket övertid.

Samtidigt vill naturligtvis både Löfven och Miljöpartiet visa att samregerandet är på riktigt, att de gröna inte bara är en lilleputt som lojt följer med för glädjen över att anförtros passerkort till Rosenbad. För den feministiska imagen är det toppen om den forne metallbasen kan ackompanjeras av en kvinna.

Allt talade således för Åsa Romson som vice statsminister. Om det inte vore för att hon är miljöpartist, oprövad i regeringssammanhang samt så ny i kläderna att hon inte lärt sig skilja landets väl från partiets. Men vad sjutton, vi kör och håller tummarna för att inget händer som gör att fasaden spricker.

I fråga om regeringsduglighet är det ingen kris vi ser. Tvärtom är det betryggande att Margot Wallström och inte Åsa Romson är stand-in.

Men politik handlar inte bara om möjligheten att regera landet. Det handlar också om symboler och förtroende. Sett ur det perspektivet finns skäl att fundera över det kloka i upplägget.

Åsa Romson dras med sviterna efter ett par rejäla klavertramp. Hennes förtroendesiffror är rekordlåga. Även om det redan vid regeringsbildningen stod klart för den innersta kretsen att hon inte skulle gå in som ersättare för statsministern blir tajmningen för hennes del ändå olycklig. Det blir ett slags bevis på att inte ens statsministern litade på hennes omdöme och förmåga. Och det innan hon demonstrerat brister i omdöme och förmåga.

Men hur gick tankegångarna hos Romson och Miljöpartiet? Ett parti som sedan sin tillkomst arbetat för jämställdhet. Vid en av partiets första kongresser strävade man efter en ordning där män inte talade mer än kvinnor, vilket vållade stora bekymmer när det till sist bara fanns mansnamn kvar på talarlistan. Strategin fick överges. Men jämställdhetsambitionen har levt kvar och kommer bland annat till uttryck i den tvåkönade språkrörskonstellationen.

Det är förvånande ett sådant parti kan gå med på ett upplägg som innebär jämställdhet på låtsas. Att använda kvinnor som galjonsfigurer är värre än att inte använda dem alls eftersom det är att dölja de problem man vill åtgärda.

Men även utan en kvinnlig vice statsminister har regeringen Löfven föga att skämmas över i detta avseende. Ingen S-ledd regering kan sägas ha presterat bättre. Aldrig tidigare har partiet anförtrott en kvinna ansvaret för statens finanser. Magdalena Andersson har fått sitt uppdrag utifrån sina meriter, inte sitt kön. Så måste den feministiska kampen föras. Inte genom att ge kvinnor formella positioner som informellt roddas av andra.

DN “

”Rätten till medling vid brott ignoreras av myndigheterna”

MÅNDAG 20 JULI 2015

“Ta ansvar. Brottsutsatta under 21 år ska enligt lag erbjudas att möta -förövaren i så kallad medling. Men trots att hundratals miljoner kronor satsades på verksamheten så tycks den på många håll ha runnit ut i sanden. Socialstyrelsen måste ta sitt ansvar för medlingsverksamheten, skriver forskare och medlare.

Brottsförebyggande rådet (Brå) fick år 1997 uppdraget att starta en försöksverksamhet med medling i brott. Brå skulle dela ut ekonomiska bidrag till kommuner som var intresserade att starta medling. Försöket utvärderades med goda resultat och regeringen beslutade att verkligen satsa på medling och stiftade en ny och särskild medlingslag. Dessutom satsades 66 miljoner kronor på att, med hjälp av Brå, utveckla och införa medlingsverksamhet i hela landet.

Medling vid brott skulle bli en naturlig del av rättssystemet och finnas i hela landet. Regeringen ansåg att unga förövare kan avhålla sig från att begå nya brott genom att möta den som de skadat i ett medlingsmöte. Ett andra syfte var att de brottsutsatta skulle få upprättelse genom medlingsmötet.

Medling innebär att den som har utsatts för brott får en chans att möta förövaren tillsammans med en opartisk medlare. Den brottutsatte får möjlighet att berätta om de upplevelser och konsekvenser som brottet bidragit till och för att på så sätt kunna bearbeta händelsen och få en gottgörelse. Gottgörelsen kan ske genom en ursäkt och eller en ekonomisk ersättning för något som förstörts eller blivit stulet.

Att lagstiftaren verkligen tog medling på allvar har bland annat visat sig i att kommunerna sedan 2008 enligt lag är skyldiga att erbjuda medling till alla unga förövare under 21 år. Kommunerna får varje år statliga pengar för detta ändamål.

Hela rättsväsendet är numera inblandat i medling. Polisen ska enligt riktlinjerna fråga misstänka under 21 år om de är intresserade av medling, och i så fall förmedla det till den lokala medlingsverksamheten. Åklagaren är enligt lag skyldig att ta hänsyn till medling i när hon/han ska besluta om en ung person ska åtalas eller inte. Domstolen kan också ta hänsyn till medling i val av påföljd och kriminalvården kan förmedla ärenden till den lokala medlingsverksamheten.

Staten har alltså satsat stora resurser, både personresurser och miljontals kronor, för att bygga upp en fungerande medlingsverksamhet.

Men vad har då hänt?

När Brå avslutade uppdraget med medling i slutet av 2007 var Justitiedepartementets tanke att verksamheten skulle stå på egna ben. Brå var dock inte lika säker på den saken utan förordade en nationell samordnare. Denne skulle kunna fungera som råd och stöd för kommunerna, bistå med utbildning, kvalitetssäkring och metodutveckling. Så blev det dock inte.

I stället blev Socialstyrelsen motvilligt tillsynsmyndighet för medling. År 2012 gjorde Socialstyrelsen en översyn av medlingsverksamheten och konstaterade att medlingen inte fungerar som tänkt. Översynen visade till exempel att medling inte fanns i alla kommuner och där den fanns var det ofta i ganska ringa omfattning. Enligt Socialstyrelsen fanns också behov av en samordnare på nationell nivå, vilket alltså konstaterats av Brå fyra år tidigare. Socialstyrelsen fastslog även bristande kunskap och en misstro mot medling vid brott hos rättsväsendets myndigheter.

Vid en påringning till Socialstyrelsen tre år senare för att höra hur de gått vidare med sina konstateranden om brister och hur de nu arbetar med sin tillsynsuppgift fick vi till svar att: ”Medlingen är inte bemannad just nu”.

Socialstyrelsen biter sig i sin egen svans: å ena sidan konstaterar de i sin utredning att medling vid brott inte fungerar som tänkt och behöver förbättras. Å andra sidan struntar de i det, trots att myndigheten i sig faktiskt är tillsynsmyndighet. Om de inte kontrollerar verksamheten, vem ska då göra det?

Det har satsats mycket pengar på medling vid brott, uppskattningsvis 150 till 200 miljoner kronor. Det skulle kunna vara väl använda pengar om de leder till att ungdomsbrottsligheten sjunker och att de brottsutsatta mår bättre. Men har dessa pengar helt runnit ut i sanden med tanke på hur dåligt verksamheten nu fungerar?

Enligt Brå:s uppföljning tycks parterna oftast vara nöjda med medling. Men vi behöver mycket mer kunskap om när och hur medling vid brott fungerar för att den ska bli så meningsfull och bra som möjligt, för såväl den unge brottslingen som den brottsutsatte.

Trots alla de miljoner som har satsats på medling vid brott för verksamheten i dag en tynande tillvaro. Frågan är om beslutsfattarna vill att den ska överleva eftersom de inte följer upp det uppdrag som de själva har gett åt Socialstyrelsen? Och Socialstyrelsens intresse tycks alltså vara mer än lovligt ljumt.

Som intresserade forskare, som engagerade medlare och utbildare, som behövande parter – vart ska vi vända oss? Vem bär ansvaret när medlingen ”inte är bemannad”?

Maritha Jacobsson, docent i socialt arbete, Umeå universitet, forskar i bland annat medling vid brott

Eleonore Lind, medlare och utbildare i medling

Linda Marklund, Jur dr, medlare och utbildare i medling

Lottie Wahlin, fil dr i sociologi, utbildare. Forskar i medling vid brott, Stödcentrum för unga brottsutsatta/medlingsverksamheten, Södertälje

Fakta. Medling vid brott

Medling vid brott är en konfliktlösningsmetod som baseras på filosofin om reparativ rättvisa och innebär att den som begått brott ska ta ansvar för detta och försöka reparera skadan. Medling och andra former av

reparativ rättvisa finns i stora delar av världen och i ett 30-tal europeiska länder bl.a. med inspiration från ursprungsbefolkningarna i Nya Zeeland och Australien. I FN finns en resolution om reparativ rättvisa vid brott.

I Sverige har medling vid brott funnits sedan i slutet av 1980-talet. År 2002 kom en särskild lag, vilken bygger på Europarådets rekommendationer. Svenska kommuner är enligt lag skyldiga att kunna erbjuda medling till alla unga lagöverträdare under 21 år sedan 1 januari 2008. Åklagaren ska beakta till gärningspersonens vilja till medling vid frågan om åtal ska väckas och domstolen kan ta hänsyn till medling vid val av påföljd.

Medling är helt frivilligt för både den brottsutsatte och förövaren samt ska ske i bägge parters intressen. Parterna möts tillsammans med medlaren i ett så kallat medlingsmöte, där var och en får berätta sin version av vad som hänt och konsekvenserna efteråt samt möjlighet att ställa frågor till varandra. Förövaren får tillfälle be om ursäkt. Mötet avslutas i vissa fall med ett avtal om gottgörelse. Tanken är att förövaren ska avhålla sig från vidare brottslighet och att den brottsutsatte ska kunna bearbeta sina upplevelser från brottet.

I Sverige är medling vid brott främst avsett för ungdomsbrott. Enligt Socialstyrelsen genomfördes 1 219 medlingar år 2011 (153 kommuner). Exakta uppgifter om hur medlingssituationen ser ut i Sverige i dag saknas. “

“ Familjehemsbrist tvingar fram nödlösningar

MÅNDAG 20 JULI 2015

Bristen på familjehem blir allt större, uppger kommuner över hela landet. Socialtjänsten tvingas till nödlösningar som i många fall blir både sämre och dyrare.

– Vi kan inte tillgodose de behov som finns. Det innebär en stor oro för barnen, säger Lena Moseley, samordnare i nordvästra Stockholm.

Antalet barn som av olika anledningar inte kan eller får bo hemma hos sina biologiska föräldrar har blivit betydligt fler de senaste 20 åren. 1992 placerades drygt 15 000 barn i familjehem eller i annat boende, 2013 var motsvarande siffra 32 600. Ökningen beror delvis på att lagstiftningen har ändrats men också på att antalet ensamkommande flyktingbarn har ökat.

DN har ringt runt till ett tiotal kommuner i landet och samtliga vittnar om samma problematik: Det råder stor brist på familjehem och barnen riskerar att fara illa.

I Stockholms nordvästra kommuner väntar i dagsläget ett 30-tal barn på familjhem. I Malmö handlar det om drygt 70 barn. I Kalmar kommun väntade 17 barn på en plats i höstas och till slut blev bristen så akut att socialtjänsten gjorde en lex Sarah-anmälan.

Samtidigt som antalet barn i behov av familjehem har ökat, upplever kommunerna att det blivit allt svårare att hitta familjer som vill ta emot barn. Allra svårast är det att hitta nya hem till lite äldre barn och

tonåringar. De flesta som hör av sig till kommunerna vill ta hand om spädbarn eller barn under fem år.

– Tonårsproblem kan ju vara svårare att hantera. Och många tänker nog att äldre barn är mindre påverkningsbara, säger Sofia Lager-Milton, samordnare i Jönköpings län.

Flera av kommunerna tror att den negativa mediebilden delvis kan förklara varför färre familjer vill ta emot barn.

– Ofta rapporteras det om barn som far illa. Man lyfter sällan fram lyckade exempel, säger Viktoria Skoog, forskare vid forsknings- och utvecklingsenheten FOU som stödjer kommunerna i Västernorrland.

En annan förklaring som nämns är en förändrad livsstil.

– Det har blivit svårare att få familjer att ställa upp. Vi lever andra sorters liv, det är viktigt att ha egen tid och många fokuserar på sin karriär, säger Sofia Lager-Milton.

Bristen gör att kommunerna får färre valmöjligheter. Därmed måste socialtjänsten hitta andra lösningar, som i många fall blir både sämre och dyrare. Till exempel kan kommunerna tvingas välja ett familjehem som inte matchar barnet, vilket kan öka risken för uppbrott. Och forskning visar att en instabil vård, till exempel på grund av uppbrott, kan leda till psykiska problem senare i livet.

– Inte nog med att barnen tappar sina nya föräldrar. Man kanske måste flytta till ett nytt område och tappar då också sina kompisar. Många barn upplever uppbrott som svåra och jobbiga, säger Viktoria Skoog.

En annan lösning som blivit allt vanligare på senare år är att använda sig av privata företag vars affärsidé är att anlita och stödja egna familjehem – något som kostar betydligt mer än om kommunerna själva står för rekryteringen.

– De billigaste privata alternativen ligger på 1 300–1 400 kronor per dygn. Därifrån går det uppåt, lite beroende på vad de erbjuder, säger Lena Moseley, samordnare för Stockholms nordvästra kommuner.

I andra fall låter man barnen bo på så kallade jourhem, platser som egentligen är avsedda för akuta situationer. Det händer också att barn placeras i hvb-hem, hem för vård eller boende, trots att de inte har något behov av behandling. Något som kan leda till att välmående barn utvecklar beteendeproblem, enligt flera forskningsstudier.

– Ibland hittar vi en lämplig familj på en vecka men det har funnits fall då barn fått stanna på jourhem i över ett år. Det är olyckligt eftersom barnen hinner knyta an till jourhemsfamiljen innan de flyttas, säger Lena Moseley.

Bristen innebär också att social-tjänsten lägger allt mer tid på att hitta lämpliga hem för barnen, vilket gör att man inte har tid att jobba med rekrytering av nya familjehem. Det blir helt enkelt en ond cirkel. För att förbättra situationen har fler kommuner, i till exempel Jämtland och Stockholm, börjat samverka sinsemellan med rekrytering, utredning och familjehemsstöd.

I mars 2014 presenterade regeringens utredare Håkan Ceder ett delbetänkande med ett antal förslag för att komma till rätta med problemet – bland annat genom att inrätta ett nationellt centrum för familjehemsvård och genomföra en nationell kampanj för att trygga

behovet av familjehem. Senare i höst väntas regeringen lämna en proposition.

Sofia Lager-Milton tror att en nationell kampanj skulle göra nytta.

– Jag tror det finns jättemånga människor som inte vet att det råder en sådan brist på familjehem.

Nina Brevinge nina.brevinge@dn.se

Fakta. Familjehem
Många barn behöver stöd

Ett familjehem är vanliga männi-skor som öppnar sitt hem för utsatta barn och ungdomar som inte kan bo hemma.

Ett jourhem är ett familjehem som kan ta emot med kort varsel. Barnet bor i jourhemmet en kortare period, ofta i väntan på ett familjehem. Det kan handla om allt från några dagar till några månader. En vuxen behöver ibland kunna vara hemma på heltid under en period.

Placering i familjehem – den vanligaste placeringsformen – utgör 60 procent av alla placeringar. Det betyder att nästan 20 000 barn och unga var placerade i familjehem någon gång under 2013. En stor del av de barn och unga som i dag placeras i familje-hem är i behov av särskilt stöd. Källa: SKL "

”Vi kände att vi gott kunde ta hand om fler”

MÅNDAG 20 JULI 2015

“Familjen Odeheim har över trettio års erfarenhet av att vara familjehem.

– Läser man tidningen får man känslan av att fosterfamiljer är ett elände. Men det går ju faktiskt bra för de allra flesta barnen, säger Kerstin Odeheim.

På väggen hemma hos Jan och Kerstin Odeheim hänger ett fotografi som Kerstin fick i present på sin 60-årsdag. På bilden trängs 26 personer i olika åldrar som alla bott hos familjen Odeheim under årens lopp.

Allting började en sommar i slutet av sjuttiotalet, då kommunen frågade om familjen möjligtvis ville ta hand om två pojkar över sommaren. Allt gick bra och ett par år senare tog de emot ett barn på heltid för första gången.

– Vi hade det så bra. Vi kände att vi gott kunde ta hand om ytterligare ett barn, utöver våra fem egna, säger Jan Odeheim.

Sedan dess har det rullat på. Sammanlagt har närmare 20 barn kommit och gått. Några har stannat ett par månader medan fem av dem har bott hos familjen Odeheim under hela sin uppväxt. I dag är det bara 10-åriga Alana Leighton som bor kvar hemma, henne har paret tagit hand om sedan hon föddes.

– Det är fantastiskt att ha fått vara med om att ta hand om alla dessa barn. Vi har träffat många trasiga familjer och man känner sig väldigt lyckligt lottad, säger Jan Odeheim.

– Och det har gett en känsla av att man har ett väldigt långt och innehållsrikt liv, fyller Kerstin Odeheim i.

Båda har funderat över varför det blir allt svårare för kommunerna att hitta familjehem. De tror att det var en annan tidsanda förr, då fanns en inställning hos många att man skulle ta hand om varandra och sin nästa.

– Det är tråkigt att den andan har försvunnit. Men nu är det som det som det är och då måste samhället anpassa sig, säger Jan Odeheim.

Därför tycker de att det vore bra om politikerna såg över ersättningen, som i dag är ganska liten. Dessutom anser de att kommunerna borde bli bättre på att informera medborgarna om vad det innebär att vara familjehem.

Båda medger att det kan vara svårt ibland. Det kan handla om släktingar som inte accepterar att barnet blir placerat, att barnet mår dåligt eller har svårt att anpassa sig till den nya situationen.

– Men allt det där brukar lösa sig med tiden. Det har gått bra för alla våra barn i slutändan, säger Kerstin Odeheim.

Hon tycker att de föräldrar som har funderat på att ta emot ett barn men känner sig osäkra ska börja med att vara kontaktfamilj, det vill säga att barnet kommer då man är ledig, som på kvällar och helger.**Nina Brevinge** nina.brevinge@dn.se “

“ Högre skatt får en känga av direktör

MÅNDAG 20 JULI 2015

Arbetsförmedlingens generaldirektör Mikael Sjöberg är på flera punkter kritisk till rege-ringens skattehöjningar, som han anser skadar arbetsmarknaden. Det säger han till DN i en sommarintervju.

I sommar är det extra passa på-rabatt på ungas arbetsgivaravgifter. Men när rabatten börjar trappas ned i augusti kan inte bara sommarjobben försvinna, utan även andra ungdomsjobb, befarar Mikael Sjöberg.

Trots sin långvariga position långt inne i det högsta socialdemokratiska nätverket – han har under många år varit statssekreterare åt socialdemokratiska ministrar och är kusin till Göran Persson – har Mikael Sjöberg på sistone framfört en hel del kritik mot regeringen Löfvens linje i skattefrågor.

Arbetsgivaravgiften för ungdomar är sedan den 1 maj cirka 10 procent, jämfört med tidigare 15 procent. Men den 1 augusti höjs den till 25,46 procent, och den 1 juli nästa år är den uppe i normalläget, 31,42 procent – tre gånger högre än i dag.

– Vi kan tänka oss att ett antal jobb försvinner. Hur många vågar vi inte bedöma, men att det kan få effekt är klart, säger Mikael Sjöberg, och pekar på att det bland annat pågår en utflyttning av telefonförsäljning till London och Malta.

Regeringen vill också halvera rut-avdraget och minska rot-avdraget från 50 till 30 procent. Enligt Sjöberg kan även dessa två skattehöjningar minska antalet arbetstillfällen.

– Vad gäller rut är vi rädda att de som drabbas blir personer med en väldigt svag förankring på arbetsmarknaden. Därför är vi tveksamma till den förändringen.

– Rot tycker vi kan tas bort i Stockholm och andra tillväxtcenter, men behållas på orter där ekonomin går sämre. Sverige utvecklas ju väldigt ojämnt, och rot var från början tänkt som en konjunkturåtgärd. Det kan förstås uppstå gränsdragningsproblem, men vi hjälper gärna till med bedömningen.

I drygt ett år har nu Mikael Sjöberg stått som kapten på den svenska Arbetsförmedlingens kommando-brygga, där det tidvis stormat friskt.

Myndigheten med 12 500 anställda utspridda på huvudkontor och 320 arbetsförmedlingar är ingen liten lätt skuta att vända, men under året har mycket av den hårda kritik som riktats mot förmedlingen processats och behandlats. Det har handlat om att lägga om kursen rejält efter Sjöbergs kontroversiella företrädare Angeles Bermudez Svankvist.

Drygt en kvarts miljard av budgeten har lagts på att skaka fram nya jobb genom bättre kontakter med företag och arbetsgivare. Exempelvis i Norrköping har antalet förmedlare som på heltid arbetar med arbets-givarkontakter ökat från 5 till 24. Byråkratin och den mest improduktiva kontrollen har minskats.

I höst ska moderniserade it-system med självinskrivning via nätet effektivisera arbetssökandes första möte med förmedlaren. Och varje månad rekryteras ett hundratal nya medarbetare, en takt som kommer att hållas i ytterligare ett par tre år, för att möta anstormningen av nyanlända och nya långtids-arbetslösa. Nästa vår väntas andelen av särskilt utsatta grupper bland de arbets-sökande passera 75 procent.

Kritiken mot Arbetsförmedlingen har trots reformarbetet fortsatt att dugga tätt. Riksdagens arbetsmarknadsutskott fortsätter att kräva att utredningen om Arbetsförmedlingens framtid återupptas.

En uppmärksammad bok, ”Vi bara lyder” av Roland Paulsen, sprider bilden av hunsade förmedlare och arbetssökande. En rapport från OECD pekar på ofruktsam detaljstyrning och stelbenthet.

Men kapten Sjöberg skakar av sig kritiken som ett lätt duggregn.

– Mycket av det där handlar ju om problem för flera år sedan. OECD:s rapport bekräftar att vi hittat rätt områden att förbättra. Nästan all kritik är omhändertagen i vår egen interna förändringsprocess där vi nu jobbar för högtryck.

– Det enda av oppositionens krav som inte är omhändertaget är en privatisering av hela Arbetsförmedlingen. Och det passar jag på, det ligger långt ovanför mitt huvud.

Tove Nandorf

tove.nandorf@dn.se

Fakta.

Namn: Mikael Sjöberg.

Ålder: 48 år i augusti.

Jobb: Generaldirektör för Arbetsförmedlingen sedan den 17 mars 2014.

Utbildning: Tvåårig fordonslinje på gymnasiet i Norrköping. Verkstadsarbete på Whirlpool. Fackligt arbete inom IF Metall, politiskt inom SSU och kommunpolitiken i Norrköping. 1994–2005 politiskt sakkunnig, sedermera statssekreterare, i Regeringskansliet. Sedan 2005 generaldirektör för flera olika myndigheter, bland annat Arbetsmiljöverket.

Lön: 145 000 kronor i månaden.

Så tjänade jag min första krona: Jag var i 14-årsåldern och delade ut reklam, kommer inte ihåg vad jag tjänade. Men på mitt första riktiga jobb på fabriken 1985 hade jag 33 kronor i timmen.

Årets sommarsemester: Först åker vi en vecka till England hela familjen. Sedan är vi hemma, min hustru jobbar och jag och min yngste son som är fem ska åka runt till olika parklekar. “

“ Bilpoolsbusiness växer snabbt

MÅNDAG 20 JULI 2015

Bildelning ökar och bilpoolssajterna blir allt fler.

– Vi är i början på en utveckling som kommer att explodera de närmaste åren, säger Christer Ljungberg, vd på trafikkonsultföretaget Trivector.

– Jag hyrde en bil på en social sajt efter att en vän rekommenderat det. Bilpooler är ett trevligt och kul sätt att hyra bil på. Vi åkte till Öland och det var jättebra. Dessutom fanns bilägaren nära där jag bor, säger Kristin Wahnström, som betalade 1 000 kronor för en helg.

Ideella bilpooler har växt ett tag. Men nu börjar företag som -Gomore, Car2go, Sunfleet, Flexidrive med flera slå sig in på den växande bildelningsmarknaden.

Magnus Engervall är medgrundare till Flexidrive, som startades 2011 och har 9 000 användare i dag.

– Vi har dubblat antalet användare varje år. Det går stadigt framåt, säger Engervall som tror att allt bättre appar kommer att göra bildelningen mer etablerad inom några år.

Peter Ahlgren är Stockholmschef för det internationella bolaget Car2go, där den stora biltillverkaren Daimler är huvudägare.

– Vi kom till Stockholm i februari och hoppas få minst 70 000 användare, säger han.

Användarna bokar en av ett par hundra bilar på en karta i en app för fyra kronor i minuten.

– Framtidens storstäder blir för tätbefolkade för att alla ska kunna ha bil. Då är det här ett annat sätt för bilbolagen att tjäna pengar, säger Peter Ahlgren.

Det ökande bildelandet beror på flera världsomspännande trender.

– Många tycker: ”Jag är inte beredd att äga en egen bil, men jag vill ha stor rörlighet trots det”, säger Christer Ljungberg på Trivector, som räknar in taxitjänstsajten Uber i fenomenet.

Bilen verkar vara på väg ut som statussymbol. Allt färre unga tar körkort, visar statistiken.

– Särskilt unga rika män i storstad verkar inte vilja köpa en fin bil längre, visar forskning från KTH.

TT

Bilförsäljningen minskar.

Nyregistreringen i Europa minskar från en topp 1999.

I juli 1999 nyregistrerades 1,1 miljoner bilar.

I januari 2015 nyregistrerades 800 000 bilar.

Den lägsta noteringen kom i januari 2013, med 665 000.

Källa: Trading Economics, Europeiska centralbanken “

“ Boende slåss mot stans nya skyskrapor

MÅNDAG 20 JULI 2015

Sagan om de två tornen vid Torsplan får ännu ett kapitel. I början av juni klubbades bygg-lovet för Norra tornen. Nu har det överklagats av Ove Kronbjörk som har många boende i området bakom sig. Även Luftfartsverket anser att tornen är för höga.

Sedan 2010 har Ove Kronbjörk, närmaste granne med Stockholms nya högtflygande landmärken, gjort allt som står i hans makt för att stoppa bygget.

Han överklagade detaljplanen till länsstyrelsen som avslog överklagan. Då gick han vidare och överklagade länsstyrelsens beslut till regeringen, men fick avslag även där. Nu har han alltså överklagat bygglovet som klubbades den elfte juni i år av en oenig stadsbyggnadsnämnd, där Miljöpartiet var emot.

– Vi anser att det är oansvarigt att klubba bygglovet innan det är helt klarlagt att det går ihop med de flygsäkerhetsbestämmelser som LFV har att följa. Vi riskerar att bli skade-ståndsskyldiga till bygg-herren. Helikopterflyget till Nya karolinska är också en osäkerhetsfaktor, säger Cecilia Obermüller (MP), vice ordförande i stadsbyggnadsnämnden.

Mycket riktigt har även Luftfartsverket överklagat bygglovet. LFV anser att byggnaden högst kan bli 89 meter över havet, i stället för de 164 meter över havet som tidigare slagits fast i detaljplanen.

Men det är inte flygsäkerheten som Ove Kronbjörk och hans grannar främst skjuter in sig på.

– Processen är rakt igenom odemo-kratisk. Det har inte gjorts några seriösa konsekvensanalyser av hur solljus och vindförhållanden kommer att påverka oss som bor i närområdet. Man tar heller inte alls hänsyn till det faktum att byggnaderna inte alls passar in i stadsbilden. De ska byggas där det redan är trångt, men ingen tar hänsyn till vår boendemiljö, säger Ove Kronbjörk.

Han vill understryka två saker. Ett: han är ingen nejsägare. Han är mycket positiv till att området kring Torsplan äntligen utnyttjas rationellt. Två: han talar inte i egen sak – trots att tornen effektivt kommer att kapa all hans utsikt.

– Det här handlar inte om min utsikt. Det handlar om vår boendemiljö. Runt 750 personer har skrivit på protestlistor och hyresgästföreningen Norrmalm, med 5 500 medlemmar, står bakom mig.

Enligt Ylva Larsson, arkitekt och boende i Röda bergen, kommer stora delar av kvarteren sydost om tornen hamna i skugga från sen eftermiddag. Hon har efterlyst en fördjupad analys av hur ljus- och vindförhållanden påverkas, men inte fått gehör.

– Röda bergen är en internationellt erkänt trädgårdsstad. Hur man kan göra detta utan att analysera hur livet förändras för de boende är obegripligt, menar Ylva Larsson, som haft omfattande korrespondens med stadsbyggnadskontoret i frågan.

Hennes uppfattning är att politikerna inte velat analysera konsekvenserna och att de inte insett hur trångt det blir för boende vid Torsplan.

Roger Mogert (S), ordförande i stadsbyggnadsnämnden, menar att man visst lyssnat på ”kritikernas oro”:

– Planerna för tornen har ändrats under resans gång och nu tycker vi det ser bra ut. Vi har tagit in synpunkter och sammanvägt olika intressen. Det är svårt att bygga hus utan att det skuggar någon. Och det är svårt att bygga en stad så att precis alla blir nöjda. Skulle man göra det, blev ingenting byggt.

Hur ser du på frågan om flygsäkerheten?

– Vår och stadsbyggnadskontorets tjänstemän bedömning är att så väl LFV som Swedavia saknar grund att överklaga. Det finns en laga kraft vunnen detaljplan där höjden på byggnaderna finns fastslagen.

I höst ska de överklaganden som kommit in i rätt tid behandlas av länsstyrelsen.

– Jag är helt inställd på att det blir avslag även där, det här känns som en fruktlös kamp. Men jag tänker fortsätta kämpa. Det borde ha hållits fler samråd, staden borde ha lyssnat på oss och utrett alternativa placeringar av tornen. I stället har man bara ignorerat och kört på, säger Ove Kronbjörk.

Byggherren Oscar properties vill sätta spaden i backen så fort som möjligt och hoppas på byggstart i höst.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se
Bakgrund.

Sedan 2008 har planerna på att bygga två ”skyskrapor” vid Torsplan funnits. Först benämndes de ”Tors torn”.

Första förslaget fick skarp kritik från flera instanser, bland annat av den dåvarande socialdemokratiska oppositionen och Skönhetsrådet.

2001 drogs markanvisningen tillbaka på grund av att företaget som skulle bygga inte fick ihop de ekonomiska kalkylerna.

2013 vann byggherren Oscar properties den arkitekttävling som arrangerades. Den världs-berömda arkitektbyrån OMA hade ritat ”Helix” och ”Innovationen” efter kvarteren där de ska stå. Sedan 2014 kallas de för ”Norra tornen”.

De består av två byggnader, 124 respektive 144 meter över marken, och ska innehålla 300 exklusiva bostadsrätter.

Bygglovet blev klart i juni 2015, men har nu överklagats av en privatperson och Luftfartsverket, LFV.

Länsstyrelsen kommer tidigast att kunna ta ställning till överklagandena i september/oktober.

Fakta. Luftfartsverket

Luftfartsverket menar att det sökta bygglovet strider mot kravet för utformningen av bebyggelsemiljön samt omgivnings-påverkan enligt plan- och bygglagen och att LFV därför har rätt att överklaga. LFV vill att beslutet inte ska gälla innan det är slutligt prövat.

Fakta. Swedavia

Swedavia, läs Bromma flygplats, har ännu inte överklagat. De har tidigare sagt att de tror att nya EU-regler nästa år gör det möjligt att minska flygsäkerhetsavstånden i området och att det då inte är något problem längre. “

“ Bilfritt City – men bara för en dag

MÅNDAG 20 JULI 2015

Nu ska Stockholms city bli helt bilfritt under ett dygn. Den 19 september stängs Gamla stan och City av i kampanjen ”I stan utan min bil”.

– Det är en pusselbit i arbetet vi behöver göra för att ställa om Stockholm, säger trafikborgarrådet Daniel Helldén(MP).

Att biltrafiken måste minska för att luften ska bli bättre är någonting de flesta stockholmare vet om, men alla kanske inte riktigt gör någonting åt det.

Färre måste alltså välja bilen framför att gå cykla eller åka kollek-tivt. Nu tar Stockholms stad i med hårdhandskarna och förbjuder biltrafik i delar av innerstan under hela dygnet den 19:e september.

Bilförbudet är en del av den Europeiska trafikantveckan som Stockholm deltar i varje år. Tidigare har staden endast anordnat aktiviteter som lyfter fram hållbart resande, men i år går man till slut fullt ut och gör som de flesta andra länder i satsningen och låter gång-, cykel- och kollektivtrafiken dominera.

Trafikborgarrådet Daniel Helldén säger att årets deltagande i Trafikantveckan visar på ett sätt att möta de utmaningar staden står inför.

– Vi ska klara luftkvalitets-normerna, klimatmålen, framkomligheten och samtidigt växer staden, då krävs ett nytänkande, säger han.

Stockholm har varit med i Trafikantveckan sedan år 2000, varför stänger ni av gatorna först nu?

– Det är ett nytt styre i staden och vi tycker att det är viktigt visa stockholmarna hur staden kan vara. Att prioritera cykel och kollektivtrafik är någonting vi driver hårt och därför är det viktigt att vi gör veckan fullt ut.

Området som stängs av för bil-trafik sträcker sig från Gamla stan till Sergelfontänen. Flera organisationer och företag erbjuder aktiviteter under hela vecka 38. Då ska man bland annat kunna testa alternativa fordon som lådcyklar och elcyklar.

Daniel Helldén tror att stockholmarna kommer att uppskatta det bilfria dygnet. Han möter ofta stockholmare som vill ha färre bilar i stan, men som ändå vill kunna transportera sig själva med bil när det behövs. Därför tycker han att fler borde använda bilpool.

– De flesta stockholmare kommer någon gång behöva använda en bil, men de ska inte behöva äga den och ha den stående.

Äger du själv en bil?

– Ja, eller min fru äger den, men jag skulle kunna tänka mig att använda bilpool.

Daniel Helldén tror inte att de boende i området kommer att misstycka. Tvärtom blir det ett sätt att visa på alternativa transportmöjligheter.

– I dag är stora delar av Gamla stan bilfri. Om man den dagen ska till eller från stan så går man eller tar kollektivtrafik eller cyklar. Syftet med dagen är att se att man kan transportera sig på andra sätt.

Räcker det med en dag för att få folk att vilja köra mindre bil?

– Det här är någonting nytt vi gör och vi kommer att utveckla det. Men självklart är det här inte tillräckligt, det är ett sätt att få upp ögonen för möjligheterna så att vi kan prata om vad vi gör och hur vi ska gå vidare. Det är en liten pusselbit i arbetet vi behöver göra för att ställa om Stockholm.

Malin Hansson

malin.hansson@dn.se
Fakta. Trafikantveckan 2015

När: Den 14–20 september.

Var: Aktiviteter hela veckan längs Strömkajen och 19 september stängs delar av staden av (se karta).

Syfte: Motivera medborgarna att cykla, gå och använda kollektivtrafik i så stor utsträckning som möjligt.

Årets tema: Multimodalitet. Årets slogan är ”välj, ändra, kombinera” och ska uppmuntra till att kombinera olika transportmedel på ett så smart och hållbart sätt som möjligt.

Deltagare: Förra året deltog 2 012 städer i världen, de flesta av dem i Europa. I Sverige deltog 87 kommuner.

Bakgrund: År 2000 förband sig Sverige genom en deklaration att stödja, uppmuntra och underlätta för lokala organisationer och myndigheter att genomföra den EU-stödda kampanjen ”In town without my car”. Senare döptes det om till ”European mobility week”, i Sverige Europeiska trafikantveckan.

Fritt fram för: Kollektivtrafik, taxi, färdtjänst och cyklar kommer att få köra som vanligt på gatorna. “

“ Akut inspektion på Huddinge efter bemanningskaos

MÅNDAG 20 JULI 2015

Förvirrade patienter rymmer från akuten, outbildad personal får rycka in och gipsa, sjuka får inte medicinen i tid. Efter personallarm har IVO gjort en akut inspektion på Huddinge-akuten.

Personalsituationen har varit ansträngd på akuten på Karolinska i Huddinge hela våren. Inför sommaren trodde ledningen att den löst personalpusslet – bland annat med hjälp av bemanningsbolag. Men veckan före midsommar sprack planen.

– Då hörde bemannings-företagen av sig och sade att de tyvärr inte lyckats rekrytera sköterskorna. Vi fick en akut situation där vi var tvungen att göra förändringar och flytta personal, och göra vissa omprioriteringar på akutkliniken och sjukhuset, säger Gunnar Öhlén, chefläkare på Karolinska universitetssjukhuset.

Då beslutade man bland annat att stänga barnakuten nattetid för lätt sjuka barn. På grund av det ansträngda läget har Inspektionen för vård och omsorg, IVO, nu gjort en akut inspektion på akutmottagningen i Huddinge.

– Vi har fått skrivelser från personalen om en ansträngd personalsituation med sommar-bemanningen och att det skulle indikera patientsäkerhetsrisker. Utifrån det har vi valt att titta på det på plats, säger Birgit Rengren Borgersen, tillförordnad enhetschef på IVO avdelning öst.

I en anonym skrivelse som kom in till myndigheten i mitten av juni beskrivs en situation med massiv brist på sjuksköterskor. Nyutexaminerade sköterskor har arbetat utan legitimation och flera incidenter har inträffat. Bland annat har förvirrade patienter rymt från akuten i brist på övervakning och personal som saknar rätt kompetens tvingats rycka in och gipsa på ortoped-akuten. Den 6 juli gjorde huvudskyddsombudet en ny anmälan per telefon.

Det ansträngda läget bekräftas av verksamhetschefen på Huddingeakuten som ringar in sjuksköterskebristen och bristen på vårdplatser som de stora problemen.

Efter inspektionen väntar ett utlåtande från IVO, vilket kan komma först om några veckor.

– Vi hade dialog med landstinget redan på för-sommaren när vi fått information om sommarbemanningen. Vi kommer inte att göra något mer akut just nu. Nu kommer inspektörerna skriva ett beslut, säger Birgit Rengren Borgersen.

Enligt Gunnar Öhlén ska användandet av bemanningsföretag minska på akutmottagningen under hösten.

– Det var oväntat skört och inget vi som chefläkare var medvetna om. Vi kommer att minska vårt beroende av inhyrningsföretag till hösten, och successivt fasa ut inhyrda och ersätta med egna medarbetare, säger han.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

“ Det kan helt enkelt vara för sent att ändra framtiden.

MÅNDAG 20 JULI 2015

Författaren Douglas Coupland skriver i Financial times om hur våra frivilliga och ofrivilliga appar och metadata kväver vår frihet.

“ Intressen ur balans

TISDAG 21 JULI 2015

På måndagen berättade DN Stockholm att bygglovet för de två skyskraporna som sedan 2008 i olika utförande-förslag planerats vid Torsplan i Stockholms norra innerstad nu har överklagats. De boende i området är oroliga för att ”tornen” kommer att vara i vägen för solen, att det kan bli trångt och att byggnaderna inte passar in i området.

Länsstyrelsen kommer att pröva fallet senare i höst. Och även om överklagandet avslås kan frågan drivas vidare, först i Mark- och miljödomstolen och sedan i Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Utdragna beslutsprocesser gör att byggen senareläggs. Även om det är naturligt att människor värnar sitt närområde, bidrar det ständiga, och upprepade, överklagandet av bygg-förslag i hög grad till bostadsbristen.

Många hus stoppas på detta sätt på planeringsstadiet, vilket skrämmer bort byggherrar. Det skapar stor osäkerhet kring projekten – man vet inte när, eller ens om, de kommer att bli av. Vilket förstås leder till en kostnadsökning, som i sin tur försvårar för en hälsosam konkurrens. Mindre bolag har inte råd att chansa. I slutändan blir husen alltså dyrare att bygga, och kostnaderna för de boende därför högre.

Samtidigt är möjligheten att överklaga myndighetsbeslut en viktig demokratisk princip och kan inte avfärdas. Därför är det viktigt att de olika intressena vägs på ett rimligt sätt.

För att få fram fler bostäder skulle en avgränsning av de personer som är behöriga att överklaga ett bygglov eller detaljplan kunna göras. I dag är det oklart vilken krets boende och näringsidkande grannar som egentligen har rätt att lägga sig i. Lagen anger att det gäller ”den som beslutet angår”.

Den principen har fått som konsekvens att även den vars vy på håll förändras av en byggnad kan omfattas. Visst är det tråkigt att inte kunna se det kyrktorn man tycker mest om, men ett sådant intresse borde inte väga lika tungt som de många bostadslösas behov av att ha någonstans att bo.

Över huvud taget präglas bostadspolitiken av denna intressekonflikt mellan insidern och outsidern. Den som redan sitter säkert i sin lya har inget intresse av att fler bostäder byggs nära, att bullerregler luckras upp, eller att grön-områden bebyggs.

Det är inte konstigt att människor vill ha det lugnt och skönt omkring sig. Inte heller är det förvånande att de vill hålla priset på sina hus uppe. Närliggande grönområden gör ju som bekant läget attraktivt. Stora nybyggda hyreshuskomplex gör det inte.

Men återigen måste olika intressen vägas mot varandra. Det går förstås inte att lösa bostadskrisen och samtidigt vägra bygga på ledig mark. Här behöver politiker göra mer, särskilt eftersom samtliga partier lovat att utöka bostadsbeståndet.

Tyvärr har inte alla byggandet som högsta prioritet. I våras motarbetade Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Fi i Stockholms stadshus ett stort utbyggnadsprojekt i närförorterna Hammarbyhöjden och Björkhagen. Planen, som om den genomförs kan ge över 2 000 bostäder, anses alltför förtätande. I stället vill man att området blir naturreservat.

Mönstret går igen i flera förslag om ny bebyggelse i närorter till Stockholm.

På riksplanet har Miljöpartiet gjort lite bättre ifrån sig. Regeringen godkände Alliansens förslag till ändrade bullerregler och de började gälla den första juni i år. Det är bra att gränsen för en acceptabel ljudnivå nu har höjts.

Många vill hellre bo centralt och bullrigt än tyst längre från stadskärnan. Därför är det bättre att hushållen och de ensamboende individerna själva får resonera kring bullret.

Men mer måste göras. En god idé är att ta itu med frågan om överklaganden. Självklart ska möjligheten att ifrågasätta myndighetsbeslut finnas kvar, men genom att höja trösklarna för överklaganden kan intressena vägas bättre. Detta kan göras på flera sätt.

Lobbyinitiativet Nybyggarkommissionen, som publicerade sina förslag i fjol, pekar på att det är för lätt att sätta käppar i hjulet. Processen kan göras smidigare, med färre steg.

En annan god idé är att införa avgifter för överklaganden. Kostnaderna ska förstås inte vara skyhöga, men på en rimlig nivå kan de verka för att minska de systematiska uppskjutandena.

Det är nödvändigt att boende i inner-stan, såväl som de i glesbebyggda förorter, lär sig att leva med en stad i förändring.

Krasst, men sant.

DN 21/7 2015 “

“ <u>När kommunen sviker</u>

TISDAG 21 JULI 2015

Det råder en skriande brist på familjehem. Om man lyssnar till fosterföräldrar är det inte svårt att förstå varför.

Det saknas sannerligen inte konfliktytor när man börjar fundera över hur omhändertagna barn, inhemska såväl som nyanlända, ska tas om hand. Å ena sidan vill få av oss att verksamheten ska drivas med kalla hjärtan och dollartecken i ögonen. Å andra sidan måste arvodet stå i något slags proportion till insatsen.

Jag har pratat med fyra olika jour- respektive familjehemsföräldrar som alla öppnat sina hem för nyanlända tonåringar. De har både goda och dåliga erfarenheter. Men här har jag valt att lyfta fram det som jag tolkar som utmaningar och i viss mån systemfel. Vissa detaljer är förändrade för att inte röja de inblandades anonymitet.

En kvinna berättar hur hon valde att bli jourmamma för att ersättningen är högre och för att hon – utifrån sin familjesituation – inte ville ha det långsiktiga ansvaret för en individ som en familjehemsplacering kan innebära. För tre år sedan tog hon emot en 16-årig flicka från Somalia. Det tog nästan ett år innan socialtjänsten hittade ett familjehem åt flickan, men av skäl som jourmamman bedömde som fullt rimliga, ville barnet inte flytta in. Något alternativ har socialtjänsten ännu inte presenterat.

Så nu står kvinnan där med det långsiktiga ansvaret hon inte ville ha. När flickan går ut gymnasiet upphör det ekonomiska stödet. Vad ska kvinnan göra då? Sparka ut barnet eller försöka skrapa ihop pengar till kontantinsatsen för en bostadsrätt?

En familjehemsmamma som under årens lopp tagit emot närmare tio barn, huvudsakligen pojkar i övre tonåren från Afghanistan, säger att man ska vara medveten om de kulturkrockar som kan uppstå. Och det handlar inte bara om den kultur barnen kommer ifrån utan den de förvärvat under en flykt som ibland tagit ett halvår.

Hur, frågar hon sig, förklarar du för ett barn som färdats genom Europa i ett lastbilschassis hålrum att man måste ha hjälm när man cyklar? Hur får man någon som levt från en dag till en annan att förstå poängen med att sopsortera eller att måna om saker i ett hem som man inte vet om man måste lämna dagen efter?

Ett annat problem, berättar kvinnan, har varit oviljan bland dessa gossar att bistå med diskning och annat ”kvinnogöra”. I familjen finns egna, yngre barn som förstås invänder mot att de måste hjälpa till. Pengar har också varit ett trätoämne.

Barnuppfostran är svårt. Att lära barn att hushålla med pengar, och att tänka långsiktigt, är en utmaning för alla föräldrar. Men vi vet också att det är en viktig del i att rusta barnen för ett fungerande liv som vuxen. Bland de ensamkommande förefaller det ännu svårare. Delvis på grund av otydliga regler. Delvis på grund av hjälpnödiga vuxna.

Förutom en garanterad månadspeng på drygt 700 kronor i månaden kan tonåringen förhandla sig till mer pengar genom sin gode man, socialsekreterare eller familjehem. Om alla tre parter säger nej till inköp av exempelvis en ny mobiltelefon är det vanligtvis nej, förklarar mamman.

Men så berättar hon om en pojke som efter alla dessa nej vände sig till sin lärare och klagade över familjehemmet. Den ”gode” läraren tog saken i egna händer och tog helt sonika pojken hem till sig själv.

Men där ville hon inte ha kvar honom. Efter detta ”hjältedåd” ringde hon socialen. Pojken är nu placerad på ett HVB-hem.

Det är viktigt att familjehemsplacerade barn inte utnyttjas som oavlönat tjänstefolk som sover i baracker och utfordras med matrester medan fosterhemsföräldrarna samlar pengar på hög. Men det är också viktigt att vi fostrar barnen på samma sätt som vi gör med våra egna ungar. Att vi lär dem att ta ansvar, att hjälpa till, att man inte kan få allt – särskilt om man själv inte gör något och att ett nej är ett nej och inte tre bokstäver i en förhandling där det finns gott om vuxna villiga att raskt plocka hem lite godhetspoäng.

Vidare finns skäl över att fundera över hur kommunerna axlar sitt ansvar. Den jourhemsmamma som nu ofrivilligt blivit fostermamma åt den somaliska flickan har lämnats åt sitt samvetsslitande öde.

Bland berättelserna finns också andra exempel på kommunalt svek. Som hur svårt traumatiserade barn som till och med varit vanskliga för HVB-hemmen att hantera dumpats hos intet ont anande jourfamiljer.

Stödet, men också ersättningen, måste bli bättre. Det är dessutom besynnerligt att arvodet inte är pensionsgrundande – särskilt i de fall uppdraget inte kan kombineras med yrkesarbete. Görs inget kommer de redan få familjehemmen att bli än färre.

Hanne Kjöller hanne.kjoller@dn.se **Ledarskribent**

”Håll Systembolaget öppet på söndagar och kvällar”

TISDAG 21 JULI 2015

“ Byt strategi. Det ska vara bekvämt att handla på Systembolaget – annars urholkas på sikt alkoholmonopolets existensberättigande. Servicen måste utformas främst med nyktra vuxna i åtanke. Därför är det dags att låta Systembolaget hålla öppet på söndagar och kvällar, skriver Carl B Hamilton.

Att ge perfekt service till nyktra vuxna bör vara statens inställning till medborgare som handlar på Systembolaget. På den punkten finns mer att göra.

Det ska vara bekvämt att handla på Systembolaget. Torsdagen före midsommarafton i år hade Systembolaget 1,2 miljoner kunder. Mellan kl 16 och 17 slog personalen in 148 000 köp. Liknande tal gällde nyårsafton 2014.

Även om personalen dessa dagar gör verkligt storartade insatser är min slutsats att alkoholmonopolets öppettider inför topphelger bör vara längre, och öppettiderna allmänt mer flexibla, liksom riktlinjerna för att öppna nya butiker. Systembolaget har cirka 120 miljoner kundbesök per år. Styrande för antalet och spridningen av butiker, liksom öppettider, bör vara de nyktra vuxna kundernas bekvämlighet och önskemål – aldrig en kvardröjande inställning att kunder ska tuktas till mindre onykterhet. Det bör – å andra sidan – bli svårare och mer obekvämt för tonåringar att få tag på alkohol.

I dag begränsar ett riksdagsbeslut öppettiderna till max klockan 9–20 vardagar och lördagar till 15. I de köpcentra och stadskärnor där Systembolaget ligger har dock livsmedelsaffärer ofta öppet till kl 22, alla dagar, det vill säga längre än Systembolaget. Ska det vara bekvämt för nyktra vuxna medborgare ska de kunna handla på Systembolaget när de köper sin mat.

Mitt förslag är att Systembolaget får införa söndagsöppet mellan klockan 11 och 15, samt att Systembolaget vardagar ska kunna vara öppet till klockan 21. Kan man efter en treårig försökstid, säg, konstatera att det kommer få eller inga kunder under den utvidgade öppettiden, ja då kan dagens affärstider behållas. Annars permanentas de utökade öppettiderna.

Systembolaget har redan nu en tjänst som blivit mycket uppskattad och som höjer bekvämligheten för många, nämligen ”click-and-collect”. Man sitter till exempel hemma och beställer via internet de varor man vill köpa och går efter några dagar till vald systembutik och hämtar ut varorna. Alternativet är särskilt bra om man vill göra en mer komplicerad beställning, eller i lugn och ro uppdatera sig bland alla nya ölsorter, botanisera bland de ekologiska produkterna (cirka 10 procent av sortimentet), testa lokalt producerat öl och vin, eller få vinet i lättviktsflaskor av hårdplast i stället för tunga glasflaskor. Denna tjänst underlättar naturligtvis köp utöver standardsortimentet i den egna butiken. Alternativet med click-and-collect har kommit för att stanna, och kan utvecklas vidare för att öka kundernas bekvämlighet.

I dag är det öl som gäller, och den har en närmast explosiv tillväxt genom landets alla nya, lokala mikrobryggerier. De finns i dag drygt 150 mikrobryggerier, och de tillverkar mer än 500 olika ölsorter. Alla är inte goda, och många mikrobryggerier har sannolikt låg eller ingen lönsamhet, men likväl bryggs och testas det med gott humör runt om i landet. Ur alkoholpolitisk synpunkt är öltrenden välkommen eftersom alkoholhalten hos öl normalt är lägre än hos vin och, naturligtvis, starksprit.

Sedan några år finns möjligheten att få hemleverans av Systembolagets varor, men inte i hela landet. Denna service har fungerat mycket väl: leveranserna kommer på utlovade tider och genomförs på ett ansvarsfullt sätt med bland annat ålderskontroll. Systembolagets totala försäljning kan man inte påvisa skulle ha ökat på grund av hemleveranserna. Inte särskilt många använder sig av tjänsten, men det är ändå viktigt att möjligheten finns. Alternativet med hemleverans bör snarast utsträckas till hela landet, men om det sker hänger just nu på regeringens vilja att ge grönt ljus för hela landet.

Ungefär tre fjärdedelar av all alkohol som dricks i Sverige köps på Systembolaget och restauranger. En stor andel kommer alltså från annat håll: från laglig privatinförsel, olaglig smuggling eller e-handelsimport. Beträffande e-import av alkohol hänger inte lagstiftningen alls med den tekniska utvecklingen. Om den restriktiva alkoholpolitiken ska upprätthållas bör därför regeringen i höst lägga en proposition till riksdagen som uppdaterar lagarna. Det är tämligen enkel juridik eftersom effektiva bestämmelser redan finns i både Norge och EU-landet Finland. Det är mest att kopiera dessa.

Med alla dessa nya distributionsvägar och serviceinitiativ finns de som frågar varför vi fortfarande har ett detaljhandelsmonopol. Mitt svar på det är – framför allt – för att motverka att ungdomar lätt kommer åt billig alkohol. Ålderskontrollerna är centrala och de restriktiva åtgärderna bör göras ännu mer inriktade på tonåringar, och på att hindra så många som möjligt från att ledas in i missbruk.

Personer under 20 år åker med 95 procents sannolikhet fast i Systembolagets ålderskontroller i kassorna. Denna höga andel är mycket stabil, och personalen är uppenbarligen både van och

skarpögd. Problemet är langning från äldre syskon och kompisar. Mot dessa ungdomslangare bör man rikta nya restriktiva ansträngningar. Själva ålderskontrollerna går knappast att göra effektivare än i dag. Hårdare straff för ungdomslangning, åtgärder för tydligare stigmatisering av ungdomslangare, samt tips och stöd till vacklande föräldrar inför deras ungdomars tjat och krav på ”utköp” behöver utvecklas vidare.

Skälen till en strategisk inriktning på nyktra vuxna kunders bekvämlighet och service är att det är denna grupps opinionsmässiga stöd och röster i allmänna val, som avgör alkoholmonopolets och den restriktiva alkoholpolitikens acceptans och framtid. I dag anser cirka 70 procent att Systembolagets ensamrätt bör bibehållas, men om servicen skulle försämras jämfört med annan detaljhandel, import genom e-handel bli attraktivare, sortimentet bli sämre, öppettiderna och butikstätheten inte anpassas till kundernas livspussel och pågående urbanisering, så kommer inte kunderna/väljarna att acceptera Systembolagets ensamrätt. Och den bör behållas för att inte släppa in vinstintresset i alkoholförsäljningen, hålla dagens prisnivå, förutom en striktare hållning gentemot köp till tonåringar.

Att ge perfekt service till nyktra vuxna i ett system med ensamrätt kräver ständiga förbättringar!

Carl B Hamilton, professor i nationalekonomi, mångårig styrelseledamot i Systembolaget, tidigare riksdagsledamot (FP), nu knuten till Entreprenörskapsforum och rådgivare åt EU-kommissionen i handelspolitiska frågor. “

“ Oron växer över klyftorna mellan små och stora orter

TISDAG 21 JULI 2015

I Laxå centrum finns det fler begravningsbyråer än mataffärer. Kommunen har krympt i fyra decennier och varit nära konkurs, även om invandring nu skapar nytt hopp.

Medan Laxå och andra kommuner får allt svårare att ge invånarna den välfärd de har rätt till så växer andra delar av landet snabbt.

Ansvarige ministern Ardalan Shekarabi (S) ser ett hot mot sammanhållningen och statens legitimitet i Sverige. Han vill utreda en ny kommunreform.

Laxå borde ha ett perfekt läge. Det ligger mitt emellan Stockholm och Göteborg. Järnvägen går genom staden, och dessutom passerar miljontals bilister kommunen längs E20 varje år. Omgivningen är vacker. Brottsligheten är lägst i länet, enligt kommunalrådet.

Men en promenad i Laxå är bitvis ganska nedslående, trots den vackra kyrkan, grönskan och många fina hus. Orsaken är alla tomma butikslokaler och gropiga vägar. Kaféet mitt emot järnvägsstationen, som ser så inbjudande ut på håll, stängde för gott för flera månader sedan. Banken på torget har bara öppet några timmar om dagen. I dess fönster sitter fastighets-annonser. En stockholmare behöver gnugga sig i ögonen vid läsning. Det går att få en liten villa för en kvarts miljon kronor om man är händig. För en halv miljon erbjuds ett hus i bra skick. Ändå är det ingen rusning. Kommunalrådet Bo Rudolfsson

(KD) berättar, med sensation i tonfallet, om den gången det blev budgivning.

Konsum har lagt ned, liksom Matxtra, bara Ica är kvar. Nu finns det fler begravningsbyråer än mataffärer.

– Laxå ligger i utkanten av periferin. Mellan Stockholm, Göteborg och Oslo, men inte nära något, säger Bo Rudolfsson.

När forskare och statistiker grans-kar Sveriges utveckling ingår Laxå i en grupp kommuner som kännetecknas av en krympande befolkning, en ökande andel äldre, låg utbildningsnivå, höga ohälsotal och många elever som går ut grundskolan utan gymnasiebehörighet.

Under den stora kommunreformen på 1970-talet var målet att ingen kommun skulle ha färre än 8 000 invånare. I dag har 48 kommuner det. Laxå är en av dem, och har nu drygt hälften så många invånare som 1970.

Anna Carlsund är statistiker på Statisticon och arbetar med befolkningsprognoser. Statisticon har delat in landets kommuner i fem grupper och Laxå ligger i den med störst problem. På kartan här intill är kommunerna markerade med rött.

– I den gruppen är kommunerna inte stora, befolkningsmässigt. De ligger inte nära stora städer. De kommuner som ligger sämst till har inte bara många gamla, de har också få unga. Det fylls inte på, beskriver hon.

För små kommuner innebär en åldrande befolkning mindre skatte-intäkter och större utgifter för äldre-vård. Dessa problem ökar nu, i takt med att andelen äldre i befolkningen växer.

Det har fått civilminister Ardalan Shekarabi (S) att tala om ett land som glider isär.

– Vi har en stor utmaning när ungefär hälften av Sveriges kommuner har lägre befolkningsantal i dag än de hade vid kommunreformen i början av 1970-talet. Tittar man på den demografiska strukturen ser man att utmaningarna är ännu större i de delar av landet som krymper. Det skapar frågor kring hur man ska finansiera välfärden, säger han.

– Jag är förvånad över att de här frågorna inte har fått större uppmärksamhet och politiskt fokus under det senaste decenniet. Det handlar om sammanhållningen i vårt land. Vi får en allt större regio-nal klyfta. Och det är farligt. Det är farligt för hela statens legitimitet.

○ ○ ○

Helt tyst i debatten har det dock inte varit.

För några år sedan fick en rapport från EU:s statistikorganisation Eurostat stor spridning. Den uppgav att Sverige var det land i EU som urbaniserades snabbast. Svenska Statistiska centralbyrån, SCB, har senare underkänt Euro-stats statistik-indelning.

Stefan Svanström som arbetar med geografiska informationssystem på SCB konstaterar att det finns en urbanisering. Men den beror inte på

att det går stora flyttlass från land till stad sedan millennieskiftet. Det är i stället invandring och hög-re barnafödande i städerna som leder till att en allt större andel av befolkningen bor i större städer.

Sammantaget bor det lika många människor på landsbygden i dag som för några decennier sedan.

Landsbygden kring de större städerna växer. Även landsbygden runt turistområden som Åre går bra.

– På många platser väljer man att flytta ut från staden. Man vill ha tillgång till staden och dess närhet, service och arbetstillfällen, samtidigt som man vill bo på landet, inom pendlingsavstånd, säger Stefan Svanström till DN.

Han tycker att det som ibland beskrivs som landsbygdsproblem snarare är strukturproblem som drabbar hela kommuner – alltså både tätort och landsbygd – runtom i Sverige.

Men det är uppenbart att landsbygden långt från storstäderna har problem.

Och det finns en landsbygd som inte ligger så avsides och ändå avfolkas.

– Vi har en periferi i centrum. Det finns platser i landet som ligger relativt centralt men som går lite sämre befolkningsmässigt: Dalsland, gränsen mellan Västra Götaland och Värmland, gränsen mellan Östergötland och Kalmar län, Sydöstra Skåne, säger Stefan Svanström.

○ ○ ○

Utvecklingen i Sverige är komplex. Både stad och land har vinnare och förlorare. Men det råder ingen tvekan om att det finns delar av Sverige som far illa.

Civilminister Ardalan Shekarabi säger att Sverige har tagit sammanhållningen för självklar. Han pekar på Storbritannien och Spanien, med stora separatistiska rörelser, där sammanhållningen är allvarligt hotad.

– Vi ska inte ta den för given. Vi vill i fortsättningen vara ett land som håller ihop och där det finns en stark legitimitet för offentligheten och därmed för staten och då måste vi modernisera den administrativa indelningen och organisationen för den offentliga sektorn.

Ardalan Shekarabi vill minska antalet landsting och göra om länsindelningen. Ett förslag ska komma under denna mandatperiod. Han säger att reformen kommer att beröra alla landsting utom Stockholm, Skåne och Västra Götaland, som redan har stöpts om.

Nästa år planerar han också att tillsätta en utredning om kommunernas situation. Ett av alternativen som ska utvärderas är kommunsammanslagningar (se faktarutan).

– Sammanläggningar kan vara en lösning, på vissa ställen. På andra ställen behövs bättre samverkansmöjligheter. En tredje möjlighet är en asymmetrisk uppgiftsdelning där en del kommuner som är mind-re inte har samma ansvar som and-ra, säger Ardalan Shekarabi.

– Jag vill inte ta ställning för någon av de här lösningarna, jag bara konstaterar att de måste utredas och de har faktiskt inte utretts sedan början av 1970-talet.

Det finns redan många kommuner som samverkar med varandra. Förra året fanns det 114 gemensamma nämnder där två eller fler kommuner gått samman om någon uppgift, och drygt 100 kommunalförbund där kommuner samverkar om till exempel avfall eller vatten. Dessutom finns runt 180 företag som ägs av två eller fler kommuner tillsammans.

Ardalan Shekarabi säger att sådana samarbeten inte kommer att räcka för att lösa alla kommuners problem.

– Nej, det kommer inte att vara tillräckligt. Man måste kolla på and-ra alternativ, säger han.

○ ○ ○

Dorotea i Västerbottens inland är en av Sveriges minsta kommuner mätt i antalet invånare. Vid årsskiftet bodde 2 757 personer där. Men till ytan är kommunen lika stor som Blekinge, med fem kommuner.

Slår man ihop Dorotea, Åsele och Vilhelmina skulle den kommunen bli en och en halv gång så stor till ytan som Skåne. Där är det 33 kommuner.

MatsErik Westerlund är kommunalråd i Dorotea, och tillhör det lokala partiet Dorotea Kommunlista. Han tycker att en sådan sammanslagning vore dum och efterlyser nytänkande.

– I denna digitala värld som vi lever i skulle det gå att slå ihop kommuner på andra sätt. Jag skulle vilja att Dorotea fick gå ihop med Danderyd! Vi skulle komplettera varandra och det skulle inte vara så stor konkurrenssituation.

Forskning har visat att små kommuner ofta fungerar bättre demokratiskt än stora kommuner. De tre folkomröstningar som har hållits de senaste decennierna om kommunsammanslagningar har slutat på samma sätt: med ett nej.

Doroteas MatsErik Westerlund anser att en serie åtgärder måste till för att vända trenden i Västerbottens inland.

– En del i detta skulle kunna vara att vi fick behålla en viss del/procent på allt det vi levererar, skog, malm, vatten och vindkraft. Den lösning som Norge har.

– En ytterligare åtgärd skulle vara att vi skulle kunna dela på skatte-intäkterna från våra fritidshus-ägare. Många väljer i dag att ha dubbla boenden, säger han.

○ ○ ○

I Laxå vill kommunalrådet ogärna tala om kommunsammanslagning.

– Man vinner inte något val på att säga att kommunen behöver slås samman. Om det ska bli något måste statsmakten säga till, säger Bo Rudolfsson.

Laxå har haft en framträdande plats på kommunernas eländes-listor. Det här var den första kommunen som höll på att gå i konkurs.

Laxås skulder byggdes upp när kommunen fick lösa lån på hus som det kommunala bostadsbolaget rev för 15 år sedan. Där fanns hyreslägenheter som byggts under miljonprogrammets dagar som ingen någonsin hade bott i. År 2012 var skulderna 10 procent större än kommunens samlade tillgångar.

Sedan dess har Laxå bedrivit en tuff sparpolitik. Men det blev för mycket för invånarna när all mellan-stadieverksamhet skulle flyttas in till centralorten Laxå. I Finnerödja växte motståndet och en kampanj startade för en folkomröstning. Den hölls också, med en stor majoritet mot att lägga ned skolan.

Trots det beslutade kommunfullmäktige att lägga ned mellanstadiet i Finnerödja. Medborgarnas svar kom i kommunvalet i höstas. Den traditionella S-kommunen styrs nu av de borgerliga under ledning av Kristdemokraterna. Åtminstone fjärde klass ska bli kvar i Finnerödja.

Bo Rudolfsson (KD) tillträdde efter valet som kommunalråd. Han talar om en vändning för kommunen. Den har inte längre landets sämsta ekonomi, utan den näst sämsta. Den nya bottenlistan sitter upp-nålad på hans anslagstavla i kommunhuset. Smedjebacken har fått jumboplatsen sedan Laxå tagit sig över den gräns som för företag betyder konkurs. Nu är tillgångarna något större än skulderna.

Och för första gången sedan 1970-talets början har Laxås befolkning växt. Ungefär 300 asylsökande bor i kommunen, och 250 nyanlända som fått sina permanenta uppehållstillstånd har placerats här.

En av de nedlagda butikerna har blivit Migrationsverkskontor. Ett tidigare äldreboende är flykting-förläggning. Mitt emot kommun-huset finns ett boende för ensamkommande flyktingbarn.

– Invandringen har varit bra för Laxå de sista åren. Hade vi inte haft de nyanlända hade vi haft 50–60 tomma lägenheter. Nu har vi fyllt varenda bostad. Det finns inte en hyreslägenhet att få fram. Vi letar efter lokaler som vi kan göra om till bostäder, berättar Bo Rudolfsson.

För de nyanlända med uppehållstillstånd utgår skatteutjämnings-bidrag och det kommunala bostads-bolaget går med vinst.

– Den stora utmaningen blir när de kommunplacerades etableringstid är ute och de måste ha jobb. Mitt mål är att hälften ska bo kvar här. Vi har 35 minuters restid in till Örebro och 30 avgångar per dag. Och många som kommit hit är välutbildade syrier. Kanske någon vill starta ett företag här?

Bo Rudolfsson berättar att han hört om en man från Syrien som drev en cornflakesfabrik.

– Tänk om han kunde öppna en här?

På kommunhuset i Laxå går Bo Rudolfsson igenom sina alternativ inför framtiden. Han kan se rationella argument för att till exempel Hallsberg, Askersund och Laxå skulle kunna bli en kommun, men han ser också många nackdelar.

– Vill till exempel en rikare kommun, som Hallsberg, ta emot Laxå med våra skulder?

Det finns inga enkla val, däremot många knepiga konsekvenser.

Medborgarna i Laxå eller Smedje-backen har rätt till samma välfärd och service som de i Sundbyberg eller Kungsbacka. Men hur länge klarar de förstnämnda att leverera det? Vad händer om skillnaderna växer?

Konflikterna i svensk politik har under de senaste åren kommit att röra sig bort från höger och vänster, och klassiska ekonomiska frågor. Mer av debatten handlar om livsstil och identitet. Där finns tydliga skillnader i attityder mellan väljare på landsbygden och väljare i staden. Men partierna har hittills varit ovilliga att utnyttja dem.

Centrum och periferi eller stad och land är en viktig politisk skiljelinje i många andra länder. Men inte i Sverige.

– Det har alltid funnits stora skiljelinjer mellan livsvillkoren i staden och på landet, men det har aldrig blommat ut som en politisk skiljelinje, säger Henrik Oscarsson, som är professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet.

Det är en gåta, tycker han, att partier som Centerpartiet inte väljer att exploatera skillnaden mellan stad och land. Frågorna som kan skapa konflikt finns där: Bensinskatt eller vargjakt eller strandskydd eller transfereringar mellan stad och land.

– Man känner hela tiden att i svensk politik finns det en återhållsamhet. Man löper inte linan ut. Man skulle kunna gå mycket hårdare fram, säger han.

Ett skäl till att land och stad inte skapat större konflikter är att svenska partier varit så inriktade på att locka väljarna i de växande storstäderna.

– Men det kan också finnas en överideologi. Vi vill hålla samman landet och ställer inte landsände mot landsände. Även om man är på gränsen till utrotning, som Centerpartiet, har man ändå inte valt att spela ut centrum- och periferi-kortet, säger Henrik Oscarsson.

○ ○ ○

Laxås kommunalråd Bo Rudolfsson nämner byggreglerna som en fråga som delar centrum och periferi i svensk politik.

Han hoppas att barnfamiljer som arbetar i Örebro ska vilja bygga nya villor i kommunen, om kommunen bara kan ordna fram strandnära tomter.

Reglerna för hur nära vatten man får bygga passar nog bra i Stockholm, säger han, men i Laxå med långa strandsträckor är reglerna onödiga. Det finns plats för alla.

För några år sedan sålde kommuner tomter för en krona styck, för att uppmuntra nybyggande. Det inbringade inte många kronor.

Men nu skulle Laxå ha behövt -husen som revs för 15 år sedan.

Kommunalrådet berättar att kommunen vänder och vrider på frågan om den ska våga bygga nytt igen.

– Vi har en åldrande befolkning, den behöver hus i centrum som är marknära. Vi vill bygga. Men vågar vi?

Bo Rudolfsson ser det som sin viktigaste uppgift att försöka ändra bilden av Laxå, och visa att det sker något nytt. Men exakt hur eller vad, det filar den nya politiska majoriteten fortfarande på.

– Tidigare var Laxå en järnvägsknut. Sedan var vi industrikommunen. Men vad är Laxå nu? Ska vi bli sovkommun till Örebro? Eller en service- och handelskommun utmed E20? Jag vet själv inte vad vi är om fem eller tio år.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se

Karin Eriksson

Kommunerna som väntas växa mest under 2014–2024

1. Sundbyberg +47%

2. Järfälla +41%

3. Solna +27%

4. Knivsta +25%

5. Sigtuna +23%

Kommunerna som väntas krympa mest under 2014–2024

1. Ljusnarsberg –16%

2. Bräcke –11%

3. Åsele –11%

4. Arjeplog –10%

5. Malå –10%

Källa: Statisticon

Fakta. Tidigare kommunreformer

De moderna kommunerna skapades 1862, och var 2 500 uppdelade i städer, köpingar och landskommuner. År 1952 genomfördes en stor kommunreform, sedan kommunernas välfärdsuppgifter vuxit och de minsta kommunerna blivit allt mer beroende av statsbidrag.

Antalet kommuner minskade till 1 037. De små kommunerna var inte entusiastiska, utan initiativet kom uppifrån. År 1962–1974 var det dags igen för en ny kommunreform. Från 1969 skedde den genom tvångssammanslagningar genomdrivna av S-regeringen. Efter det återstod 277 kommuner.

Sedan dess har flera kommuner delats igen och nu finns det 290 kommuner.

Antalet förtroendevalda minskade dramatiskt till följd av reformerna. År 1951 fanns det 200 000 förtroendevalda, år 1974 återstod 50 000.

Fakta.
Källa: Civilminister Ardalan Shekarabi, SNS Analys ”Strategier för att möta småkommuners utmaningar”

Tre möjliga lösningar för krympande kommuner

Detta vill civilminister Ardalan Shekarabi (S) utreda:

1. Slå samman kommuner, som i reformerna på 1950- och 1970-talen.

Fördelar: Billigare administration och ekonomiska fördelar. Möjligheter att göra större upphandlingar och centralisera viss utbildning, vård och service. Lättare att rekrytera.

Nackdelar: Impopulärt. Tre försök har gjorts att slå samman kommuner. I alla fallen har folkomröstningar satt stopp för planerna. Sämre demokrati med färre förtroendevalda.

2. Olika slags kommuner får olika uppgifter (asymmetrisk uppgiftsdelning).

Fördelar: Staten eller landstinget kan ta över uppgifter för vissa kommuner som inte mäktar med dem. På så sätt får invånarna samma välfärd som i större kommuner.

Nackdelar: Det kan skapas A- och B-lag , och de i B-laget kan få sämre rykte och svårt att rekrytera personal.

3. Kommunsamverkan med gemensamma nämnder, bolag och kommunalförbund.

Fördelar: Sådan samverkan är redan utbredd och ingås frivilligt. Kan kapa kostnader, förbättra service och göra det lättare att rekrytera.

Nackdelar: Det finns inga utvärderingar som visar om de kan lösa de krympande kommunernas växande problem. De demokratiska strukturerna blir otydligare. “

“ Glutenfritt säljer för halv miljard om året

TISDAG 21 JULI 2015

Svenskarna handlar glutenfritt som aldrig förr. I dagligvaruhandeln har försäljningen av glutenfritt ökat med mer än 50 procent på bara två år och omsatte närmare 450 miljoner kronor förra året.

Glutenfri kost är en trend som växt sig allt starkare de senaste åren. Den har sitt ursprung i USA, där flera Hollywoodkändisar gått ut med hur mycket bättre de mår efter att ha slutat med gluten, samtidigt som exempelvis paleodieten som också förespråkar glutenfritt blivit populär. Antalet bakböcker med glutenfria recept ökar, liksom handelns utbud av glutenfria bröd, pannkakor och bakverk. Samtidigt marknadsförs livsmedel som är naturligt glutenfria som till exempel teff, mandelmjöl och chiafrön hårt.

Det finns pengar att tjäna. Från 2012 till 2014 ökade dagligvaruhandelns försäljning av glutenfritt med över 50 procent, och svenskarna köpte glutenfritt för över 443 miljoner kronor under förra året, enligt siffror från analysföretaget Nielsen ScanTrack där alla de stora livsmedelskedjorna ingår.

Ica mer än fyrdubblade försäljningen av kedjans egna glutenfria varor från kvartal tre 2013 till samma period 2014. Enligt Anna Hedström, pressansvarig på Ica, tror man att utvecklingen kommer att fortsätta.

För företaget Finax med mjöl, flingor och brödmixer i sortimentet har det glutenfria segmentet blivit allt viktigare.

– De senaste två åren har kategorin glutenfritt haft en 20- till 30-procentig tillväxt, säger Peter Odemark, vd för Abdon Mills och Finax-gruppen.

Glutenfritt är högprioriterat i före-tagsgruppen och man satsar mer på produktutveckling och marknads-föring framöver.

– Vi hoppas att färre får sjukdomen celiaki, men vi ser en diet- och nutritionstrend som är bra för hälsan och för produktkategorin, och som gör att produktkategorin växer, säger Peter Odemark.

Christina Ralsgård, generalsekreterare på Celiakiförbundet, tycker att det är viktigt att hålla isär dem som vill dra ned på intaget av gluten, och dem som har diagnosen celiaki – glutenintolerans – och måste hålla en strikt glutenfri diet. Men hon tycker att den glutenfria trenden i grunden är positiv för dem som har celiaki, det har kommit fler glutenfria produkter med högre kvalitet.

– I dag kan man äta glutenfri spaghetti som smakar som vanlig spaghetti, säger hon.

Det ökade utbudet bidrar också till en prispress, men fortfarande är det dyrt att leva glutenfritt.

– Trenden har tryckt ned priserna, men ändå kostar glutenfri pasta sex till sju gånger mer än vanlig pasta. Jag brukar säga att det kostar en

charterresa per år att hålla sig frisk om man har celiaki, säger Christina Ralsgård.

Celiaki är en vanlig sjukdom med många missade fall, men för de allra flesta svenskar finns det ingen medicinsk anledning att lägga de extra pengarna på glutenfri kost. Det finns inte heller några vetenskapliga studier som visar att gluten är farligt för personer utan celiaki.

– Vissa människor mår säkert bra av glutenfri kost. Men jag tror inte att det beror på att de avstår från gluten, utan snarare på att de äter mindre bröd som innehåller andra saker som påverkar magen. Skulle det komma en antilöktrend, skulle många må bättre av det utan att lök för den skull är giftigt, säger celiakiforskaren Jonas Ludvigsson, barnläkare i Örebro och professor vid Karolinska institutet.

Han påpekar att ett problem med glutenfri kost är att personer med magproblem som börjar med gluten-fritt på egen hand, inte längre kan utredas för celiaki eftersom utredningens tillförlitlighet är avhängig att man äter gluten.

Åsa Nilsson-Rönnqvist

asa.nilsson-ronnqvist@dn.se “

“ Smart klocka väcker frågor

TISDAG 21 JULI 2015

När Apple i dag rappor-terar sitt senaste kvartal är strålkastaren riktad mot Apple watch. Men sannolikt kommer inga raka besked om smartklockan. Det kan spä på uppgifterna om en floppad lansering.

Apple watch är den första helt nya hårdvaruprodukten från Apple på flera år. Det senaste kvartalet är det första med hårda försäljningssiffror. Givetvis är frågan på allas läppar hur den har tagits emot på marknaden.

Men med största sannolikhet kommer företagets vd Tim Cook inte att berätta något närmare om klockförsäljningen när rapporten släpps på tisdagskvällen, svensk tid. Han har tidigare flaggat för att Watch ska klumpas ihop med ”övriga produkter”, i stället för att antal sålda exemplar redovisas på samma sätt som Iphone och Ipad.

Det är en strategi som är lika begriplig som riskabel. Begriplig eftersom marknaden för smarta klockor är ny och ännu står och väger. Att redan nu avslöja hur många som har köpt en Apple watch skulle ge konkurrenterna en inblick som Tim Cook ogärna ger dem.

Riskabel för att uteblivna siffror kan uppfattas som en mörkad flopp. Inte minst eftersom Apple ofta släpper siffror bara dagar efter att en ny Iphone har dykt upp i butik.

För i brist på officiella siffror träder analytikerna in med sina mer eller mindre informerade gissningar. De varierar från okej till att försäljningen ska ha rasat totalt efter de första dagarnas rusch. Grovt räknat verkar många av dem skriva under på fyra miljoner sålda exemplar under premiärkvartalet.

Betänk att Apple säljer tiotals miljoner Iphone kvartal efter kvartal så förstår man att det är långt kvar innan Watch har någon större påverkan på resultatet. Visst kan rapporten vara urstark sett till omsättning och vinst.

Men det är inte hela bilden. Apple har inte blivit världens mest värdefulla företag genom att vila på hanen och leva på gamla meriter. Förr eller senare måste Apple bryta ny mark. Apple watch är den stora satsningen som ska fixa det.

Den andra stora lanseringen på senare tid är Spotify-utmanaren Apple music. Inte heller där väntas några raka besked. Tjänsten öppnade först den 30 juni. Kunderna är fortfarande inne på sina tre gratismånader. Det lär dröja innan man kan säga något om dess framgång.

Med andra ord är det som upplagt för gissningar och spekulation. Många lär skärskåda siffrorna för att lista ut något om Apple watch. När rapporten nu släpps väger ansvaret tungt på Tim Cook. I brist på siffror är det bara hans uttalanden förtroendet får vila på.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se “

“ Och näst populärast i Stockholm är ...

TISDAG 21 JULI 2015

Störst men inte först. På andra plats bland Stockholms mest besökta platser kommer Stockholm Globe arenas och Skyview. Fotboll, konserter och tävlingar drar miljontals män-niskor till södra Stockholm varje år. Vi tog oss upp på Globen för att se utsikten.

Två stora familjer står redo att skickas upp på Globen. Den ena från Polen, den andra från Israel. Några ser lite nervösa ut. Bättre blir det nog inte av att en tjej i biljettkön avbokar en plats för att hennes vän är för höjdrädd. I alla fall inte för mig och en lockhårig herre bredvid mig.

– Jag är rädd för höjder, jag gör bara det här för barnen, och för att få utsikten, säger den israeliska pappan Maxime Mamam när jag frågar varför han valt att betala pengar för att skickas upp i glaskula utmed Globen.

Frågan var nog lika mycket riktad mot mig själv.

Klockan slår två där vi står i kön med tolv andra och dörrarna öppnas. Hjärtrytmen ökar men blir snabbt lugn igen när vi bara leds in i ett rum med stolar och en stor bildskärm. En regelrätt reklamfilm om Stockholm Globe Arena spelas upp och lär ut en del om Skandinaviens största evenemangsområde, men också om vad man kan se från

Globentaket. Det som fastnar bäst är hur lång tid det skulle ta att fylla hela Globen med vatten.

Fyllda av ny kunskap är det dags för glaskulan. Den är mycket större än väntat. Familjerna utbrister i förväntansfulla läten när taket ovanför oss öppnas och Globen blottar sig. Jag är knäpptyst och håller mig hårt i en stång i mitten.

Kupolen färdas långsamt uppåt och kamerorna flyger fram så fort solen slår mot rutorna. Hela vägen upp tas det bilder, på utsikten, på varandra, tillsammans och lite mer på utsikten.

Till Globe Arenas räknas fem attraktioner: Globen, Annexet, Hovet, Tele2arena och Skyview. Att koncernen tog sig upp på andraplatsen bland de mest besökta platserna i Stockholm är därmed inte helt oväntat. Arenorna har evenemang med allt från konserter till fotboll, hästshower och galamiddagar – samt denna färd uppför Globen.

Maxime Mamam, som är lika höjdrädd som jag, står nu och fotar ganska obrydd om att vi snart är 130 meter upp från marken. Det gör mig lugnare. Det kändes ju tryggt det här. Mamman i familjen Mamam, Ulrika, är från Dalarna men flyttade till Israel 1992. Hon försöker agera familjeguide så gott hon kan. Jag testar hur mycket de lyssnade på informationsfilmen.

Kan ni peka på någonting ni känner igen här uppifrån?

– Nääääe, säger båda familjerna osäkert när de spanar ut över huvudstaden – trots att de också har fuskskyltar som pekar mot olika stora byggnader, typ Slottet.

Till slut känner i alla fall Ulrika igen sig lite.

– Där är Kaknästornet tror jag i alla fall, säger hon och pekar helt rätt.

Högst upp på toppen är det någonting helt annat än utsikten som fångar familjernas, och kamerornas, intresse. Två män med hjälmar virar ihop klätterrep och kameralinserna vänder sig direkt till dem och alla skrattar. Vad de gör där är det ingen som vet.

När turen börjar lida mot sitt slut har kamerorna gjort sitt och folk väntar på att få gå av. Yonathan Mamam är något besviken. Han hade hoppats på lite mer spänning i färden, den galningen.

– Jag trodde att det kunna bli mer action! säger han till pappa Maxime.

Action är det inte, men utsikten är svår att få på annan plats i Stockholm. När åkturen är slut kommer man ut till en välplacerad souveniraffär och den polska familjens yngsta son Bartek Bartusik, 7, drar direkt till sig en mjukisdjursglob.

– Han vill ha någonting sådant från varje ställe vi är på, säger mamma Ewa och skrattar.

På tunnelbanan på väg hem märks att trycket på arenaområdet är stort. En världskänd artist har konsert i Globen ikväll och tunnelbanorna söderut är proppfulla.

15-i-topp. Här är stockholmarnas mest besökta platser

1. ? 3 700 000

2. Globenområdet 1 800 000

3. Strömma kanal 1 400 000

4. Skansen 1 370 000

5. Gröna Lund 1 340 000

6. Stockholmsmässan 1 250 000

7. Vasamuseet 1 220 000

8. Eriksdalsbadet 1 161 000

9. Friends arena 845 000

10. Fotografiska 500 000

11. Moderna museet 488 000

12. Naturhistoriska/Cosmonova 465 000

13. Casino Cosmopol 434 000

14. Stadshuset 378 000

15. Junibacken 370 000

I siffror. Besöksmålet Stockholm Globe arenas & Skyview

Arenor: Eriksson Globe, Annexet, Tele2Arena och Hovet.

Antal besökare: Totalt 1 800 000 per år

Var: Närmaste t-bana är Globen.

Priser: Skyview: Vuxen 150 kronor. Barn (t o m 12 år) och pensionärer 100 kronor. Evenemang i arenorna kostar från ett par hundra till tusenlappar.

Öppettider: Skyview: måndag-söndag kl 9–21. Arenorna beroende på evenemang.

Urtypen: Turisten med ett Stockholmspass (det ingår nämligen).

Bästa besökstid: Solnedgång över Stockholm ger nog fantastiska bilder.

Första besöket: Skyview öppnade år 2010. Globen öppnades 1989 men äldst på arenaområdet är Hovet som funnits sedan 1955, då Johanneshovs isstadion, men som 1989 togs över av Stockholm Globe arenas.

Passa på: Att promenera bland Gamla Enskedes fina villaområde när ni ändå är i söderort.

Tillgänglighet: Skyview är anpassat för rullstol och arenorna har ett begränsat antal tillgänglighetsplatser, men inte på parkett.

Mat: Skyview Café säljer fika och mat att ta med upp till toppen (dock stängt till och med den 17 augusti). I arenorna finns många restauranger, barer och kiosker som är öppna vid evene- mang.

Kuriosa: Vet att ni undrar: Det skulle ta 40 år att fylla Globen med vatten från en vanlig vattenkran.

Budgetalternativ: Monteliusvägen utmed Mariaberget erbjuder en fantastisk utsikt över Riddarfjärden och Kungsholmen. Hammarbybacken är ett annat alternativ för dem som kan hantera flåset. “

“ Miljöpartiet anser att vårdkaoset mörkas

TISDAG 21 JULI 2015

Informationen om att Inspektionen för vård och omsorg, IVO gjort en akut inspektion på Huddingeakuten togs aldrig upp i landstingets officiella veckorapporter om sommarvården. Miljöpartiet anser att krisläget inom akutsjukvården mörkas.

Tomas Eriksson (MP), grupp-ledare för Miljöpartiet i landstinget tycker att den verkliga situationen inom vården mörkas i de sommarrapporter som landstingets chef-läkare varje vecka lägger upp på hemsidan och mejlar till politiker.

– IVO:s inspektion på Huddinge sjukhus gjordes för flera veckor sedan, men inget om detta har nämnts i rapporterna. Det är väsentlig information som undanhålls oss, säger Tomas Eriksson, som efter att ha läst DN:s artikel begärt ut anmälan från personal på Huddinge-akuten som gjorts till IVO i juni.

I anmälan beskrivs bland annat hur nyutbildade sjuksköterskor jobbar utan legitimation, patienter hur personal utan rätt kompetens måste rycka in för att gipsa på ortopeden, när sommarplaneringen havererade vid midsommar.

– Skrivelsen till IVO beskriver ett kaosartat tillstånd med mycket konkreta beskrivningar av missförhållanden, och när de inte alls stämmer överens med vecko-rapporterna förstärks intrycket av att de är tillrättalagda, säger han.

Anna Nergårdh, chefläkare i Stockholms läns landsting, säger att veckorapporten från landstinget syftar till att ge en allmän bild av läget i sjukvården.

Varför valde ni att inte berätta om den akutinspektion som IVO gjorde den 7 juli?

– Vi redogör inte i detalj för vad som händer hos de olika vårdgivarna. Men den som vill har alla möjligheter höra av sig och få fördjupad information, säger Anna Nergårdh.

DN har sökt sjukvårdslandstings-rådet Anna Starbrink (FP), som befinner sig på ett nöjesfält, och inte kan tala i telefon.

– Vi har ingen anledning att överpröva informationen i veckobrevet. Men om man som politiker tror att man får all information i vecko-mejlet, då har man fattat det hela fel, säger Rasmus Jonlund, pressekreterare hos Folkpartiet i landstinget.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se “

“ Vädjan till påven: ”Stoppa Förbifarten”

TISDAG 21 JULI 2015

Påven har fått brev av stockholmska miljöorganisationer. Målet med brevet? Att den katolska kyrkans högsta ledare ska övertala Karin Wanngård (S) att stoppa Förbifarten.

Karin Wanngård (S) besöker i dag Vatikanstaten för att tala om Stockholms klimatarbete. Då passar miljöorganisationer i länet på att uppmärksamma påven på Förbifart Stockholm.

I ett brev till påve Franciskus skriver ett tjugotal miljöorganisationer bland annat om fördubblade koldioxidutsläpp – och mer biltrafik.

– Vi tycker att det här är ett bra tillfälle att uppmärksamma på att även om Stockholm gör mycket för miljön, så bygger man ändå Förbifart Stockholm som går emot mycket av det man politiskt säger sig vilja göra, säger Beatrice Sundberg, ordförande för Naturskyddsföreningen i Stockholm.

Tror ni att påven kan stoppa Förbifarten?
– Kanske, om påven kan få Wanngård att inse att vi inte ska satsa alls på massbilismen.

Stockholms stad ingår i ett nätverk av kommuner med höga ambitioner för fossiloberoende.
Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

“ Ola Larsmo: Konsten är den plats där samhället talar med sig självt

TISDAG 21 JULI 2015

Under hösten 2014 återkom kulturpolitiken med en skräll i riksdagens kammare. Först gällde det nya regeringens underliga förslag att dra in stödet till medelhavsinstitut och svenskalektorer utomlands, ett förslag som modifierades efter häftig debatt. Förslaget hade flutit upp ur någon skrivbordslåda inom departementsbyråkratin och letat sig in i höstbudgeten.

En av de argaste kritikerna av detta kortsiktiga förslag var moderaten Per Bill. När Alliansen sedan lade sin egen budget som kullkastade regeringens satt samme Bill som moderat ordförande i Kulturutskottet och förordade där att tidskriftsstödet skulle dras ned från 19 miljoner till 4. (Totalt ville Alliansen spara 365 miljoner på kulturen, i syfte att sänka skatten.)

Det hade inneburit döden, rätt och slätt, för fler av de existerande svenska kulturtidskrifterna, vilket de genast förstod och lanserade en kraftfull motdebatt. Resultatet blev en kovändning i riksdagen. Besparingen blev kvar, men togs i stället ur det regionala kulturstödet.

Nu finns stora delar av denna debatt samlad i en volym, ”Tidskriftsstriden. Sju dagar som skakade Kultursverige” (av redaktörerna David Karlsson, Helena Persson och Siri Reuterstrand, Nätverkstan) med en tydlig och pedagogisk inledning av Siri Reuterstrand, ordförande i föreningen Sveriges kulturtidskrifter. Hon berättar det hela som en sorts kulturpolitisk thriller, om en sådan kan tänkas, och hur utspelet skapade förvåning och sedan ilska långt utanför tidskriftsredaktionernas och – läsarnas vanliga led.

Ett problem med volymen är att det här saknas argument från dem som faktiskt var för nedskärningen, som till exempel de tre Cuf:are som i ett berömt inlägg tyckte att kulturtidskrifter spelat ut sin roll när vi har Wikipedia och Google translate. Har de – -eller Per Bill – avböjt att medverka i antologin?

De som i ett stort antal artiklar, enkäter och intervjuer pekar på det kortsiktiga i nedskärningen representerar annars röster långt utanför vänsterleden (den Sverigedemokraterna närstående webbsajten Avpixlat kallar annars kulturtidskrifterna för vänstertidskrifter under debatten). Här finns liberaler, sossar, ett stort antal ledamöter av Svenska Akademien och förra kulturministern Lena Adelsohn-Liljeroth.

Det bestående värdet i att samla en debatt i en volym är att de tillsammans synliggör de djupt olika hållningar till vad kultur är och - vilken roll den spelar i samhället. Per Bill ställer i debattens början stöd till tidskrifter mot barns och ungas läsande. Det är ett argument man ofta hör från yrkespolitiker: barns läskunnighet är nämligen både på nedgång och något mätbart. Den har ett instrumentellt värde. Vad sedan dessa barn ska ha tillgång till att läsa när de vuxit upp diskuteras inte lika ofta.

Det är ett av de fulare retoriska knepen i kulturdebatten – att ställa barns basala behov mot ett fungerande och differentierat kulturutbud.

(Inte minst moderater verkar ha glömt att de en gång hörde till folkbibliotekens viktigaste tillskyndare.) Det svåravgränsade begreppet bildning framställs alltmer som motsatsen till (mätbar) samhällsnytta.

Så varför ska kulturtidskrifter då ha runt 20 mille? Den politiker som säger vad så många faktiskt vet kommer förmodligen att få på moppe och kallas för postmodern flummare: att tidskrifter och andra forum där det svåra, det nya och det kanske till och med obehagliga formuleras och skapar diskussion, både visar vad som pågår i ett samhälle och är nödvändigt för det offentliga samtalet.

Konsten är den plats där samhället talar med sig självt, och det samtalet avlyssnas till exempel i kulturtidskrifter. Det är precis vad de håller på med. Tidigare fanns en konsensus om att detta var ett värde i sig. Men kunskapen om vad de egna partierna en gång bidrog med i kulturpolitisk väg är i dag en bristvara. Det gör du inte karriär på. Däremot blir det allt tydligare att ett enklare slags kulturförakt nog kan ge någon liten poäng.

Och så har vi ju Google translate.

Ola Larsmo

litteratur@dn.se “

“ Mänsklig lycka. Filosofen Giambattista Gellis dilemma är sprängstoff än i dag

TISDAG 21 JULI 2015

Giambattista Gelli

”Kirke” (”La Circe”)

Övers. Paul Enoksson. Atlantis

Ära den som äras bör, heter det. I litteratursfären är det ofta översättarna som äras bör. När läsare och kritiker berömmer ett svenskt förlag för att ha introducerat ett utländskt författarskap, en förbisedd klassiker, en hittills oupptäckt pusselbit i den kulturhistoriska helheten – då är det snarare en översättare vi bör tacka. Ett proffs som kan ha lagt ner decennier på att övertyga och tjata på ett förlag om att satsa på just detta författarskap.

En bra översättare är inte bara en omskrivare av redan skrivna texter. En översättare är introduktör, agitator, taktiker, diplomat, passionerad och intellektuell. Framför allt intellektuell. Mer intellektuella och bildade människor än professionella översättare av skönlitteratur till svenska finns inte i Sverige. Att översätta en text är att hitta den, omfamna den, tjafsa med den, diskutera den med dess i de flesta fall avlägsna eller döda upphov, hata den, älska den och slutligen hitta den igen. Det är en kärleksaffär.

Man kan nämna flera namn på prominenta svenska översättare, men jag vill lyfta fram Paul Enoksson. Hans senaste översättning är

Giambattista Gellis dialog ”Kirke”, som gavs ut i Italien första gången 1549.

1549? Visst, men häng kvar nu kära läsare, för denna dialog är sprängstoff även i dagens västlitterära utgivning, som ideligen ställer frågor om huruvida vi verkligen är lyckliga som människor nu när vi knappast har något kvar att drömma om – och i allmänhet svarar nej.

Giambattista Gellis dialog – tänk roman, för man märker knappast av att det är en genre som sällan brukas längre – utgår från en av episoderna i Homeros ”Odysséen”. Odysseus sysslar med sin ständigt uppskjutna återresa hem till Itha-ka efter det trojanska kriget. Han har efter åtskilliga umbäranden bekvämt slagit sig ner hos häxan Kirke och börjar falla tillbaka i lättja och kättja. Så småningom tvingar han sig emellertid att fortsätta resan hem.

Men det är strax före avresan som Gelli smyger in en moralistisk passage, som alltså utgör dialogen ”Kirke”. Det är nämligen så, att häxan Kirke har för vana att förvandla människor till djur. Odysseus tycker att detta är snudd på mord och kräver att Kirke släpper dessa en gång så fria greker fria på nytt.

Problemet är att dessa fria greker ingalunda går på Odysseus linje. Alltmer desperat diskuterar den grekiske hjälten med ett ostron, en mullvad, en orm, en hare, en bock, en hind, en häst och så vidare. Samtliga tackar någorlunda vänligt men mycket bestämt nej till att få återgå till livet som människa och fri grek. För människan är den mest beklagansvärda existensformen av alla som gudarna har skapat.

Och man tror Giambattista Gelli, som repeterar samma dialogform som en gång Platon nyttjade men mer förkrossande. Gelli lyckas dessutom från sitt 1500-tal förebåda såväl marxismen och existentialismen, som postkolonialismen och feminismen.

Den getabock som Odysseus försöker övertyga om att bli människa igen, är nog den av alla dessa avfällingar som grundligast summerar dilemmat. Uppbragt och utan tvekan på knä frågar Odysseus bocken om han ärligt talat menar att till och med tidsuppfattningen är en mänsklig förbannelse. Och bocken svarar: ”Ni som är medvetna om tiden ser alltid döden framför er. Ni räknar timme för timme och tänker ständigt på vad ni ska behöva från den ena stunden till den andra. Det händer inte oss som lever gynnade av naturen.” ”Men vad anser du?” frågar bocken den grekiske hjälten Odysseus, som nyligen har lämnat det trojanska kriget och nu vill återvända till sin civilisations vagga för att fostra framtiden. På samma sätt som i de andra samtalen i den här boken blir Odysseus svarslös.

Som en trotsig skolgrabb vänder han sig till Kirke och menar att det där var ett dåligt exempel. Den där typen var ju bonde i sitt mänskliga liv. Eller fiskare, eller advokat, eller läkare, eller rik, eller något annat som man kanske inte längtar tillbaka till.

Gelli var – berättar Enoksson i sin introduktion – utbildad till bland annat skomakare men blev en del av Niccolò Machiavellis krets i Florens. Han förordade folkspråk, sekularisering och tolerans, undervisade om Petrarca och Dante och framstår överhuvudtaget som en mycket upplyst människa med goda intentioner och hopp om mänskligheten.

Den som tvivlar om detta kan glädjas vid beskedet att Odysseus på väg till sin båt faktiskt stöter på ett djur som han lyckas övertyga. Det visar sig vara en filosof från Aten.
Jonas Thente jonas.thente@dn.se “

“ Inte längre Bullerbyn

ONSDAG 22 JULI 2015

Tänk om man kunde slå samman Dorotea kommun med Danderyd! Den idén framförde kommunalrådet MatsErik Westerlund i tisdagens DN, apropå de ökande skillnaderna mellan små och stora svenska orter. Utan tvivel kittlar förslaget.

Som tankeexperiment ger det också ett visst perspektiv på konflikten mellan centrum och periferi. Mellan Dorotea och Danderyd – vars invånare har landets högsta medelinkomst – är det strax över 60 mil.

Hur hänger de två orterna ihop? Kommuner har självstyre, men det är förstås inte att förväxla med självständighet. Vilka förpliktelser innebär det? Och hur bevarar man någon form av sammanhållning i ett land med så vitt skilda förutsättningar som dem i Danderyd respektive Dorotea?

I tanken om en fjärrsammanslagning ligger det nära till hands att säga att avstånd och kommungränser inom Sverige i någon mån är oväsentliga faktorer. I mycket uppstår klyftorna genom demografin – vissa orter har en åldrande befolkning och därför låg skattekraft, medan andra har hög.

Säkert finns en och annan Danderydbo som växte upp i just Dorotea och vars gamla mamma bor kvar. Vem ska betala för hennes hemtjänst? Ska sonen i storstaden verkligen tillåtas ta en form av springnota?

Om svaret är nej följer två politiska handlingsalternativ. Det ena är ”sammanslagning”, för att slå en bro över de administrativa gränserna. Men rimligen blir då Sverige till slut en enda stor kommun. Dorotea hör ju inte ihop med Danderyd mer än någon annan av landets kommuner.

Alternativ två är något som mer liknar det system med skatteutjämning som vi redan har.

Inga kreativa vänortslösningar eller omfördelningsmodeller kan därför trolla bort småorternas och gles-bygdens grundläggande dilemma. Avståndet till jobben i städerna minskar knappast.

Under de senaste decennierna har nästan hälften av Sveriges kommuner minskat i invånarantal. Det har skett dels som en följd av flyttströmmarna, dels på grund av låga födelsetal och en åldrande befolkning.

Trenden är att fler samlas i de stora arbetsmarknadsregionerna, medan exempelvis mindre bruksorter och glesbygd avfolkas. Inte minst de unga flyttar i rask takt.

Mycket tyder på att kraften bakom rörelsen går på djupet i samhället och vår kultur. Städernas lockelse består i ett helt sammanhang, inte bara i möjligheten till studier och en inkomst.

Flyttlassen går visserligen också i den andra riktningen, mot ett liv med lägre puls och mindre trängsel. Men motrörelsen räcker inte för att kompensera de mindre orterna och glesbygderna.

Förutom Dorotea är Laxå ett exempel, som DN berättade om på tisdagen. I dag har orten fler begravningsbyråer än mataffärer.

Många bygder måste lära sig att leva med det. Önsketänkandet är dock starkt. I en artikel i Dagens Samhälle i våras skrev kommunforskaren Gissur Ó Erlingsson om den politiska motviljan: ”Vissa politiker beskriver det närmast som ett politiskt självmord att öppet gå till val med en politik som uttalat planerar för långsiktig befolkningsminskning – att sträva efter att ’rätta mun efter matsäcken’ tycks inte direkt vara några valvinnare.”

Fler politiker på små orter behöver göra just det. Det finns också exempel på krympande kommuner som, i stället för att stoppa huvudet i sanden, har spottat i nävarna.

Hela Sverige ska leva, men det går inte att önska bort det faktum att betingelserna varierar. Alla har inte och kan inte ha lika långt till skolan, och hellre att läraren är skicklig än att resan på skolbussen är kort.

Att exempelvis avancerad sjukvård också försvinner från landsorten och centraliseras är heller inte bara en fråga om snålhet. Många gånger står tillgänglighet i konflikt med patient-säkerhet. Att ge nära men dålig sam-- hällsservice är göra människor en björntjänst.

Resten av landet behöver förstås bistå ändå, och politiken måste garantera starka grundläggande funktioner. En närvarande polis kan aldrig ersättas av påhittiga projekt och program för landsbygden. En stor kommunreform kan knappast ge fungerande vägar och bredband.

Enklare byggregler och färre statliga krav på jordbruket och glesbygdens olika näringar är också alltid att föredra framför konstgjord andning. Bullerbyn kommer knappast åter.

DN “

“Ingen fristad åt fördomar

ONSDAG 22 JULI 2015

Att agera på en fördomsfull åsikt är ett val. Men val har konsekvenser. Fördomar och hat får aldrig ursäktas.

De allra flesta flyktingar och asylsökande anländer till Sverige med endast kläderna de bär. Men de bär även någonting annat med sig – sina åsikter, tankar och känslor. När Sverige öppnar upp sina gränser kommer också all världens idéer till Sverige.

I Kalmar kände en grupp kristna asyl-sökande sig nyligen tvingade att fly från en av Migrationsverkets förläggningar efter hot från vad tidningen Östra Småland beskriver som fundamentalistiska islamister. De kristna hade avkrävts att inte ha kors runt halsen och var inte välkomna in i köket medan islamisterna uppehöll sig där. Enligt tidningens anonyma källa fick de heller ingen hjälp mot problemen och valde därför att på egen hand hitta annat boende.

Fallet är upprörande. Dessa människor har nu flytt två gånger under kort tid. Först till Sverige och sedan en andra gång i landet som skulle vara deras fristad, på grund av en liknande förföljelse som de ursprungligen flytt från.

I tidningen uttalar sig Mikael Lönngren, ställföreträdande chef för Migrationsverkets verksamhet i Kalmar län: ”Vi förutsätter att de som flyr för att få en fristad i vårt land också följer vårt lands lagar när de kommer hit.” Det är rimligt att den förväntningen finns – men lika nödvändigt att den uppfylls.

P4 Jönköping rapporterade under tisdagen om en rättegång som nu hålls i Jönköpings tingsrätt. En 37-årig man står åtalad för hatbrott efter att både fysiskt och psykiskt ha kränkt och hotat två yngre muslimska, homosexuella män vid det flykting- och asylboende de alla vistades på. Enligt åtalet grundar sig hans agerande i ett starkt, religiöst motiverat hat mot homosexualitet. Mannen riskerar utvisning vid fällande dom och efter avtjänat straff. Det är en fullt rimlig konsekvens.

Svenska regler och lagar måste börja gälla vid inskrivningen i asylprocessen. Om inte riskerar de problem och yttringar som inte tas itu med att fortplantas.

I mars rapporterades det om en händelse vid en skola i Borås som bedriver undervisning inom svenska för invandrare. När eleverna stämde upp till sång av Ulf Lundells ”Öppna landskap” avbröt en av klasskamraterna lektionen och sade: ”Tyst med er, ni får inte skratta här i skolan. Gud förbjuder att vi skrattar.”

I Borås Tidning uppgav skolans rektor att mannen pekat på en av kvinnorna i klassrummet och sade: ”Du är kristen, du är inte bra. Här ska alla vara muslimer och ha slöja”. Mannen betedde sig så aggressivt att skolledningen kände sig tvungen att tillkalla polis.

I flera av dessa fall har samhällsföreträdare agerat snabbt och resolut. Hot och våld accepteras inte. Men fallen är också många där liknande händelser sopas under mattan, där blickarna slås ner i marken och där ängsligheten ges företräde. Värst är det när individer som säger ifrån inte får uppbackning.

I februari framkom det att skolledningen för SFI-undervisningen vid komvux Kärnan i Helsingborg kritiserade en lärarvikare som stått på sig i diskussionen med en elev som förnekade Förintelsen av judar under andra världskriget.

I ett samtal efteråt fick lärarvikarien enligt HD-Sydsvenskan höra av skolans samordare att: ”Det vi betraktar som historia är den historia som vi har tagit del av. När vi har andra elever som har tagit del av andra historieböcker är det ingen idé att vi diskuterar fakta mot fakta.”

Människor flyr inte bara till Sverige för att vi har generösa asylregler – de flyr även hit för att vi är ett samhälle vars värderingar skapat ett land där just människor av alla slag är välkomna. Då är det minsta vi kan göra att upprätthålla de värderingar som gjort mottagandet möjligt. Oavsett om det handlar om invandrarbarns rätt att lära sig att simma, kvinnor i förorten som får tillsägelser när de väljer att gå i shorts eller vikten av att försvara evidensbaserad fakta – allt annat är ett svek.

Det är inte olagligt att ha fördomsfulla åsikter, att ogilla homosexuella eller anse att en kvinna endast ska ägna sig åt barnafödande och matlagning. Det är inte möjligt att lagstifta bort en åsikt eller fördom. Däremot finns det lagar som förbjuder en att agera på dessa åsikter på ett sätt som skadar ens medmänniskor. Och likt en fördomsfull handling är möjlig att avstå, går det påverka en fördomsfull åsikt.

Den svenska famnen är vid – men den får inte vara ovillkorlig. En asylansökning bör påverkas negativt om man bevisligen trakasserat andra asylsökande. Den svenska fristaden måste värnas, inte minst av oss själva.

Csaba Bene Perlenberg csaba.perlenberg@dn.se “

”Nya kraven på att redovisa partipengarna räcker inte”

ONSDAG 22 JULI 2015

“ Öppen debatt saknas. Med färre medlemmar måste partierna alltmer förlita sig på statliga anslag. Men trots skärpta krav är redovisningen bristfällig. Det behövs ytterligare skärpningar som tvingar partierna att redovisa hela sin finansiering, skriver forskare vid organisationen International IDEA.

Från den första juli i år blev det obligatoriskt för svenska riksdagspartier att redovisa sina intäkter. Trots att detta är ett led i att reglera hur svenska partier finansierar sin verksamhet är det nya redovisningskravet inte tillräckligt. Stort offentligt partistöd, oreglerade privata donationer och dyra valkampanjer hotar att kompromettera den transparenta och ansvarsfulla politiska kultur som Sverige gjort sig känt för. Den nya lagen utvärderas just nu av en expertkommitté som väntas lämna ett betänkande under 2016. Förhoppningsvis föreslår de mer långtgående reformer.

Dyra valkampanjer med storsatsningar på politisk reklam och bristfällig transparens kring hur partier och kandidater finansierar sin verksamhet är någonting som har kommit att bli vanligt i nya såväl som i etablerade demokratier runt om i världen. En färsk studie från Harvards Electoral Integrity Project, där man frågat valobservatörer från hela världen vad de anser vara de största hoten mot fria val, visar att pengar och deras ökade inflytande över politik ses som ett växande problem då det på sikt urholkar demokratin och raserar förtroendet för politiska representanter.

Även i Norden har partifinansiering och kampanjbidrag diskuterats flitigt, och både Finland och Norge har sedan flera år tillbaka haft omfattande lagstiftning som reglerar hur politiker får finansiera sina kampanjer och hur de ska redovisa sina intäkter och utgifter.

Sverige, som internationellt sett ofta gått i bräschen för demokratiutveckling och transparens, sticker ut. Trots en ny lag om ökad insyn har Sverige fortfarande internationellt sett lite lagstiftning på området. Eftersom de ses som en del av civilsamhället har svenska partier varit undantagna den transparens som genomsyrar den offentliga sektorn, och statens huvudsakliga inblandning i deras verksamhet har varit att betala ut generösa partibidrag som stadigt ökat sedan de infördes på 1960-talet.

Även riksdagspartiernas valkampanjer fortsätter att vara oreglerade. Kampanjerna har blivit allt dyrare. Under valrörelsen 2014 uppskattade partierna att de spenderat 338 miljoner kronor, en ökning med nästan 70 miljoner från valrörelsen 2010. Utslaget per röst kostar svenska valkampanjer långt över det europeiska snittet; dubbelt så mycket som i Storbritannien och mer än tre gånger så mycket som i Tyskland.

Till skillnad från ett flertal andra etablerade demokratier som Storbritannien, Finland och USA har pengar och dess roll i politiken inte diskuterats i samma omfattning i Sverige. Och kanske är frågan inte heller lika problematisk som i andra länder. Sverige rankas bland tio i topp i både Freedom House och Transparency Internationals

demokratiindex, både valdeltagandet och politikerförtroendet har ökat stadigt det senaste decenniet och i FN- och EU-sammanhang förknippas Sverige med en transparent politisk kultur som präglats av högt förtroende för och emellan politiska partier. Men det finns även en oroande trend.

Då partimedlemskapen sjunkit i samtliga partier (undantaget Sverigedemokraterna) de senaste 20 åren har partierna förlorat en stor del av sin traditionella inkomstkälla; medlemsavgifterna. I stället har partierna kommit att förlita sig på statliga anslag, och i dag finansieras i genomsnitt 70 procent av partiernas verksamhet med statliga medel (för vissa partier är nivån 90 procent).

Men trots den nya lagen och höga nivåer av offentliga medel är redovisningen bristfällig. Till exempel ingår inte det offentliga stöd som Sveriges Kommuner och landsting betalar ut till partiernas lokalorganisationer. Inte heller de statliga bidrag som ges till andra delar av partiernas organisation – som ungdomsförbunden och biståndsverksamheten – finns inkluderat, och när dessa sidoorganisationer överför pengar till partiernas centralorganisation redovisas summorna under kategorin ”bidrag” i stället för ”offentlig stöd”, något som bidrar till förvirringen då även mycket av sidoorganisationernas finansiering utgörs av offentliga anslag.

I praktiken har därför Sverige ett system där politiska partier värnar om sitt oberoende från staten men där majoriteten av partiorganisationen finansieras med statliga och kommunala medel medan verksamheten inte är underställd samma redovisningskrav som annan offentlig verksamhet.

Men bristen på reglering av partifinansieringen slår även åt andra hållet. För att motverka enskilda individers alltför stora inflytande över politiken har flera länder infört tak på privata donationer (till exempel 7500 euro per person och år i Frankrike och 2500 euro per person och år i Irland). I Sverige, som inte infört något tak, är det möjligt att donera obegränsade summor till partierna. Till exempel testamenterade en privatperson cirka 5,2 miljoner kronor till Sverigedemokraterna under förra året, en summa som är 300000 kronor mindre än Socialdemokraternas samlade intäkter från medlemsavgifter under samma år.

Så vilka reformer är det som krävs?

För det första behövs det en öppen debatt om de höga nivåerna av statligt partistöd. Minskade antal medlemmar vittnar om att partierna inte längre är folkrörelser som förr och debatten måste ta sig an frågan om en så pass hög nivå av skattefinansiering fortfarande har stöd hos väljarna?

För det andra krävs det en diskussion om vilka typer av anslag och vilka typer av utgifter som är rimliga. De flesta skulle nog hålla med om att det är bra att partierna uppfyller sin demokratiska roll genom välfungerande partiorganisationer med fokus på att utveckla politik men att det inte är lika självklart att partierna spenderar stora summor på dyra reklamkampanjer. I en debattartikel (DN Debatt 27/6) redogör två forskare inom medie- och kommunikationsvetenskap för en ny studie som visar att genomsnittskostnaden för hur mycket partierna spenderar per röst i relation till hur många röster partiet sedan de facto får har ökat med 78 procent sedan valet 2006. Studien visar därmed att

de kraftigt ökande kampanjkostnaderna inte står i relation till ökat väljarstöd.

Slutligen måste redovisningskraven bli mer omfattande vad gäller det offentliga stödet. Sverige behöver överväga om det är nödvändigt att införa en lagändring som tvingar partierna att redovisa en enhetlig bild av sin finansiering och där även utgifter tas med.

Genom att frågor kring pengar och deras roll i politiken lyfts och diskuteras öppet kommer Sverige att kunna fortsätta ha ett av världens mest transparenta, ansvarsfulla och representativa politiska system även i framtiden.

Elin Falguera, programhandläggare politiska partier, representation och valdeltagande, International IDEA

Tom Perski, forskningsassistent politiska partier, representation och valdeltagande, International IDEA

Internationella institutet för demokrati och fria val (International IDEA) är en mellanstatlig organisation som bland annat bedriver forskning om partifinansiering och politiska partier. “

“ Larm: Svenska knarkodlingar ökar kraftigt

ONSDAG 22 JULI 2015

Källarodlingar, hemmaväxthus och bond-gårdar som byggs om till marijuanafabriker.

De storskaliga cannabisodlingarna blir allt fler i Sverige, enligt polisen. Aldrig tidigare har så många polisanmälningar gjorts om tillverkning av narkotika som förra året.

Traditionellt sett har den mesta cannabisen som konsumerats i Sverige producerats utomlands och smugglats in i landet via Danmark. Men på senare år har polisen avslöjat en rad inhemska narkotikafabriker som försett Sveriges marijuanakonsumenter med närodlade produkter. Bilder från polisens tillslag mot cannabisodlarna visar garderober som byggts om till miniväxthus, källarvåningar som inretts till drivhus, och bondgårdar där lador byggts om till superfabriker.

– Den storskaliga framställningen av cannabis har definitivt ökat och förväntas fortsätta öka ytterligare, säger Torstein Norman, sektionschef för underrättelsetjänsten inom polisens nationella operativa avdelning, tidigare Rikskriminalen.

Gemensamt för de storskaliga -odlingarna är att de ofta inrättas i avlägset belägna hus på den svenska landsbygden. Det kan handla om nedgångna villor, övergivna skolbyggnader eller bondgårdar som köps upp för en billig penning.

– Troligen handlar det om en organiserad brottslighet. Ju större odling, desto bättre organisering krävs. Men i vissa fall kan det handla om en ren entreprenörsanda, -säger Torstein Norman.

Fenomenet med storskaliga marijuanaodlingar dök upp i början av 2000-talet i samband med att internetförsäljningen av cannabisfrön och odlingsutrusning kom i gång på allvar. I dag är sajterna som erbjuder hemleverans av fröpåsar, specialbelysning och fläktsystem inte längre bort än ett knapptryck.

– Internethandeln har varit en underlättande faktor för producenterna. Det blir kortare avstånd till köparna, intäkterna bli större och så minskar risken för att bli upptäck eftersom man inte behöver passera en gränskontroll. Och man kan ju inte förbjuda någon att köpa odlingsutrustning, säger Torstein Norman.

Att marijuanaodlingarna blivit fler syns även i statistiken över antalet polisanmälningar om framställan av narkotika. Antalet anmälningar har stigit kontinuerligt de senaste tio åren och de allra flesta gäller framställning av marijuana. 2014 var ett rekordår med 904 anmälningar, jämfört med endast 211 2004, visar siffror från Brottsförebyggande rådet, BRÅ.

En majoritet av de 800 svenska marijuanaanvändare som 2013 deltog i en EU-studie om cannabis-vanor uppgav också att hade köpt svenskproducerad marijuana.

– Två av tre svenskar som deltog i studien uppgav att marijuanan de konsumerat var producerad i Sverige. Men en stor grupp visste inte varifrån marijuanan kom, säger Bengt Svensson, professor i socialt arbete vid Malmö högskola, som har arbetat med studien.

Men samtidigt som marijuana-fabrikerna förser den svenska marknaden med närodlad narkotika fortsätter cannabis att flöda in över landets gränser. 2014 gjorde Tullverket 2 398 beslag av marijuana och så kallad cannabisharts, totalt 860 kilo.

Majoriteten av beslagen gjordes i Skåne.

– Enbart på Öresundsbron gör vi i snitt sju narkotikabeslag per dygn. 90 procent av dem handlar om cannabis, säger Håkan Hansson vid Tullverkets gränsskyddsavdelning i Malmö.

En del av cannabisen som beslagtogs i Malmö var avsedd för den norska marknaden, men lejonparten hade svenska konsumenter som målgrupp, enligt Håkan Hansson.

Siffrorna talar emot tidigare påståenden om att Sverige numera skulle vara självförsörjande på marijuana.

– Större odlingar av cannabis kan tillgodose marknaden inom ett visst område under en viss period. Men om vi vore självförsörjande borde inte tullen göra några beslag, säger Torstein Norman på polisens nationella operativa avdelning.

Lina Lund

lina.lund@dn.se “

“Papperslösa skötte om plantorna

ONSDAG 22 JULI 2015

I dag faller den tredje deldomen i en av de största cannabishärvorna i Sveriges historia.

Polisen misstänker att en liga om ett tjugotal personer har anlagt minst sju hemliga marijuana-fabriker och anlitat papperslösa för att sköta odlingarna.

– Det har varit i en industriell skala, säger åklagare Jonas Almström.

Just nu pågår en omfattande utredning vid den internationella åklagarkammaren i Göteborg kring vad som kan vara den största organiserade marijuanaframställningen i Sveriges historia.

Ett stort antal personer misstänks för att på sex olika adresser i Väst- och Sydsverige och på en adress i Danmark ha anlagt och skött jätteodlingar av marijuana.

Enligt åklagaren har framställningen varit omfattande, välorganiserad och professionellt planerad.

– Det är villor, gårdar och andra fastigheter som i stor utsträckning har anpassats till odling av cannabis. Man har bland annat tjuvkopplat el och gjort större elinstallationer för att kunna ha belysning, värme och fläktsystem. Det är stora ombyggnader och kostnader det handlar om, en näst intill industriell verksamhet, säger Jonas Almström, åklagare vid Internationella åklagarkammaren i Göteborg.

Hittills har två personer dömts för inblandning i härvan och ytterligare 13 personer sitter häktade. I dag väntas en tredje deldom falla.

– Alla dessa personer har kopplingar till varandra. Odlingarna är ledda av samma konstellation. Men de som hittills har dömts är de som skött odlingarna och befinner sig längre ned i kedjan, säger Jonas Almström.

De två männen, en 28-åring och en 45-åring, som hittills dömts för inblandning i målet är båda papperslösa immigranter. Enligt domen har männen haft underordnade roller i organisationen och inte själva tagit del av vinsten.

28-åringens uppgift har varit att sköta odlingarna i en av de sju fastigheterna som organisationen nyttjat, en övergiven skolbyggnad i Skarstad utanför Lysekil där han också bott under en period. I huset hittade polisen ventilationsanläggningar, belysningsramper och 570 cannabisplantor som skulle resultera i cirka 31 kilo marijuana, enligt polisens tekniker.

Mannen har i förhör berättat att han fått 2 000 kronor för arbetet, och att han tidigare ska ha sökt asyl i Tyskland. Förra veckan dömdes han till fängelse i två år och sex månader samt utvisning för grovt narkotikabrott.

45-åringen har uppgett att han reste till Sverige efter löften om arbete som kock. I stället kördes han till ett hus utanför Helsingborg med cannabisodlingar i fem olika rum. En landsman ska ha gett honom instruktioner om hur plantorna skulle skötas och förbjudit honom att lämna huset. Han ska också ha lämnat ifrån sig sitt pass.

Mannen dömdes mot sitt nekande för grovt narkotikabrott till tre år och sex månaders fängelse samt utvisning.

Enligt domen har båda männen haft kännedom om att de deltagit i brottslig verksamhet.

Ytterligare sex av de misstänkta personerna i målet saknar svenskt personnummer.

– Det är en mycket hierarkisk organisation. De som har hand om odlingarna sitter där 24 timmar om dygnet. De får odla och vattna och ha koll på temperaturerna. Det är en oerhörd lukt där inne, säger Pether Lundin, kriminalinspektör vid Göteborgspolisen som jobbar med fallet.

Men enligt polisen har det inte varit fråga om människohandel eftersom personerna inte varit inlåsta i huset.

– Det har inte funnits några fysiska hinder för att lämna huset, och de har inte varit bevakade, säger Pether Lundin.

Vilka personer som tros ha organiserat odlingarna och anlitat de papperslösa migranterna vill inte polisen berätta. Pether Lundin hänvisar till att förundersökningen fortfarande pågår och att fler personer kan komma att bli misstänkta.

Ett fåtal av de totalt 21 personer som är eller har varit häktade i målet är tidigare dömda för brott i Sverige tidigare, visar DN:s genomgång. En av dem är en 39-årig svensk man som 2008 dömdes till sju års fängelse för grovt narkotikabrott -efter att ha avslöjats som organisatör till flera större marijuanaodlingar i Skåne. 2013 frigavs mannen villkorligt och är nu alltså på nytt häktad i ett liknande fall. Men vilken roll han tros ha haft inom denna organisation vill polisen inte uppge.

Det är inte första gången polisen avslöjat storskaliga marijuanaodlingar i Sverige. Men att samma organisation ligger bakom så många odlingar och att det har skett så systematiskt är något nytt.

– Det är ju proffs som håller på med det här. Efter att vi avslöjade de sju fastigheterna har vi hittat flera nya. Det kan ju finnas hur många sådana här hus som helst, säger Pether Lundin.

Lina Lund

lina.lund@dn.se “

“ Från kassako för staten till sorgebarn med miljardförlust

ONSDAG 22 JULI 2015

Vattenfall levererar ännu en nattsvart rapport. Jättelika nedskrivningar för kärnkraft och brunkol har grävt djupa hål i resultatet. Miljardutdelningarna till statskassan ser nu ut att vara ett minne blott.

Resultatet för kvartal 2 blev en förlust på nästan 29 miljarder kronor efter att Vattenfall skrivit ned värdet på sina tillgångar, framför allt för Ringhals 1 och 2, som ska avvecklas, samt för den tyska brun-kolen.

Nedskrivningarna hamnar på drygt 36 miljarder kronor. Ett ”ofattbart stort” belopp, medger koncernchef och vd Magnus Hall.

– Det är inget kul, det är aldrig roligt att visa upp förluster och de här förlusterna är väldigt stora, säger han.

Vattenfall befinner sig i ett tungt läge. De senaste två åren har resultatet tyngts av stora nedskrivningar efter köpet av holländska Nuon. Dessutom är brunkolsverksam-heten impopulär, kärnkraften olönsam och energimarknaden kraftigt förändrad.

– Elprisfallet har drabbat alla stora kraftbolag i Europa. Utöver det har Vattenfall Nuon, stängningen av kärnkraft i Tyskland och brunkolsverken, säger Ebba Lindahl, kreditanalytiker på SEB.

Bedömare på energiområdet tror att de låga elpriserna kommer att stå sig länge. Magnus Hall väntar sig ingen vändning under det här decenniet.

– Det mesta pekar mot fortsatt låga priser de närmaste fem åren, säger han.

För bara några år sedan var Vattenfall en pålitlig kassako för staten, med miljardbidrag till statskassan varje år. Men 2013 och 2014 uteblev utdelningen, och 2015 ser inte ljusare ut.

– Helåret blir jättejobbigt och med största sannolikhet kommer de inte kunna ge några utdelningar vare sig nästa år eller för det här verksamhetsåret, säger Ingvar Matsson, analytiker på Swedbank.

Kanske är en ny inriktning på gång för Vattenfall. Företagets expansion i Europa ter sig allt mer som något som företaget försöker lägga bakom sig. Att köpet av Nuon, till ett högt pris när marknaden var som hetast, var ett misstag är de flesta överens om nu i efterhand. När nu Vattenfall också letar köpare till den tyska kritiserade brunkolen tror Jakob Magnussen, senior-analytiker på Danske Bank, att det kan vara en del i en ny strategi:

– Vad jag tror är att agendan 2016–2017 kommer att handla om att bli kvitt utländska investeringar och bli en renodlad nordisk aktör.

Ett annat tecken på nya tider för Vattenfall är tongångarna om förnybar el.

– Det är vindkraften vi kommer att fokusera på. Där kommer vi att lägga huvuddelen av våra tillväxtinvesteringar, säger Magnus Hall.

Men innan Vattenfall kan lämna den fossila energin bakom sig måste de bli av med brunkolen. Och enligt Magnus Hall kan en försäljning av verksamheten bli försenad. Bakgrunden är det tyska förslaget om framtiden för landets brunkol.

– Vår plan var att leverera ett förslag till regeringen strax före årsskiftet. Men med den här kapacitetsreserven, och den lagstiftning som behövs kring den, kan det innebära att det behövs lite mer tid för att ta ställning till frågan, säger han.

Även om Vattenfall satsar på förnybart kan omställningen komma för sent, enligt Jakob Magnussen, som jämför med Danmarks delvis statliga energibolag som går med vinst efter stora investeringar i vindkraft.

– I Danmark var politikerna tydliga med att de ville ha en grön agenda, i Sverige var det oklart om kärnkraften skulle vara basen, säger Jakob Magnussen.

Åsa Nilsson-Rönnqvist asa.nilsson-ronnqvist@dn.se

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se

Fakta. Energijättens utmaningar

Elpriset. Minskad efterfrågan på el samtidigt som subventionerad förnybar energi växer, har pressat elpriserna till rekordlåga nivåer. Nya personalnedskärningar kan bli en nyckel för att skapa lönsamhet.

Brunkolen. Passar inte in i Vattenfalls nya miljöprofil. Tyskland vill också minska på brunkolskraften och har föreslagit att lägga kolkraftverk i malpåse, men med beredskap att kunna startas vid behov – som en kapacitetsreserv.

I Sverige är Socialdemokraterna och Miljöpartiet oeniga om huruvida Vattenfall bör sälja eller lägga ned sin kolverksamhet.

Kärnkraften. Olönsam och omdiskuterad. Vattenfall har tidigarelagt avvecklingen av reaktorerna Ringhals 1 och 2 till 2018–2020.

Kreditbetyget. Flera bedömare tror att Vattenfalls kreditbetyg kan sänkas efter gårdagens resultat. Följden blir dyrare lån för företaget. “

“ SD-politiker misstänkt i dynamithärva

ONSDAG 22 JULI 2015

En SD-politiker misstänks vara inblandad i den stora dynamithärvan i Halland, där polisen har beslagtagit 550 kilo av sprängmedlet Fordyn. Kommunpolitikern greps på fredagskvällen, men släpptes senare. Misstankarna för grovt brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor kvarstår dock.

Polisen har hittat spränghattar i politikerns bil.

Totalt är fyra personer misstänkta i härvan. På tisdagen häktades en 30-årig och en 41-årig man.

Med anledning av misstankarna har kommunpolitikern lämnat alla sina uppdrag, uppger SD Halland.

Polisen har kontaktat Säpo eftersom 30-åringen ska ha koppling till rasistiska kretsar. Nazistiska föremål har hittats i hans hem.

DN “

“ Stora risker med att hyra ut sin lägenhet på internet

ONSDAG 22 JULI 2015

Airbnb har fått 10 000 svenskar att bjuda ut sina bostäder till turister på den internationella uthyrningssajten. Men många söker inte tillstånd. Experterna råder nu bostadsrättsföreningar i attraktiva lägen att snabbt anta en tydlig policy.

Drygt 6 000 stockholmare vill i dag hyra ut sina bostäder, främst lägenheter, via Airbnb, för i snitt en tusenlapp per natt. Det är nästan dubbelt så många som förra sommaren. I Göteborg handlar det om drygt 1 000, och i Malmö lite fler än 600. I hela Sverige annonseras just nu om drygt 10 000 bostäder.

Men grannarna uppskattar inte alltid springet av okända i trapp-huset. Många bostadsrättsföreningar har under året hört av sig till sina intresseorganisationer Bostadsrätterna och Fastighetsägarna och undrat vad de kan göra åt Airbnb-uthyrningarna.

– Antingen får man försöka informera om reglerna och riskerna – huvudregeln är att alla andrahandsupplåtelser fortfarande kräver tillstånd från föreningen – eller så antar man en mer generös policy där man sätter upp ordningsregler för det, säger Fastighetsägarnas -jurist Line Zandén.

Den som hyr ut en hyresrätt via Airbnb riskerar utan tvekan att förlora sitt kontrakt. För hyresrätter krävs alltid ”beaktansvärda skäl” för andrahandsuthyrning. Till exempel studier på annan ort eller provboende med en partner. När det gäller bostadsrätter är rätts-läget inte längre fullt lika klart. Förra sommaren infördes mer generösa regler för andrahandsuthyrning av bostadsrätter. För all uthyrning krävs dock fortfarande tillstånd av bostadsrättsföreningens styrelse, påpekar de fastighetsjurister som DN har talat med. Och även om själva lagen blivit mindre strikt resoneras i dess förarbeten kring semesteruthyrning som ett icke godtagbart skäl för andrahandsupplåtelse.

En praktisk komplikation är att hyresgästernas namn ska finnas med i tillståndsansökan, -något som med Airbnb kan vara svårt att veta i förväg, om lägenheten med kort varsel ska -hyras ut några dagar i taget. Kommer föreningen på en medlem med uthyrning utan tillstånd kan styrelsen skicka en ”rättelse-anmaning” till bostadsrättsinne-havaren. Vägrar denne att säga upp sina hyresgäster kan ärendet hamna i tingsrätten och en försäljning av bostadsrätten kan tvingas fram. Detsamma gäller om det blir störningar i samband med uthyrningen.

I praktiken kan det dock bli väldigt svårt att stoppa den medlem som inte begärt tillstånd för den här typen av mycket korta uthyrningar.

– När styrelsen väl hunnit skicka ut sin rättelseanmaning har ju turisterna för länge sedan flyttat ut, konstaterar Line Zandén.

Någon rättspraxis från tingsrätterna finns ännu inte och väntar knappast heller runt hörnet. Lagen är inte anpassad till Airbnb, som när den skrevs knappt hunnit etablera sig i Sverige. Inte ens om styrelsen med bilddokumentation kan bevisa att någon systematiskt hyrt ut till 15 olika sällskap under flera månaders tid är det sannolikt att tingsrätten med dagens lagstiftning skulle kunna tvinga fram en uppsägning, bedömer Line Zandén.

– Lägenhetsinnehavaren har ju hunnit vidta rättelse och tingsrätten kan inte göra en retroaktiv prövning.

Bostadsrättsföreningen har förstås möjlighet att anta en mer generös policy än själva lagen och dess förarbeten, konstaterar Line Zandén och Ulrika Blomqvist, vd för organisationen Bostadsrätterna.

– Jag känner till föreningar på semesterorter som Gotland och på västkusten där man sagt okej till uthyrning under sommarmånaderna, bara innehavaren meddelar att man hyr ut, i stället för att styrelsen mitt i semestern ska pröva och godkänna varje enskild ansökan, säger Ulrika Blomqvist.

Den förening som vill ha en mer frikostig policy än vad lagen säger bör dock ta upp frågan på en stämma, där alla medlemmar får säga sitt, anser både Line Zandén och -Ulrika Blomqvist.

Line Zandén avråder dock föreningar att säga ja till omfattande Airbnb-uthyrning.

– Ju fler turister som passerar desto större risk för att någon eller några av dem inte tar hand om lägen-heten eller fastigheten som de borde.

Det gäller att se upp. Häromåret upptäckte två kvinnor i Stockholm att lägenheten de hyrt ut använts som bordell.

Tove Nandorf

tove.nandorf@dn.se
Fakta.
Källa: Airbnb, Wall Street Journal.

Att hyra ut i andra hand

Bostadsrättslagen

Lagändringarna i Bostadsrätts-lagen 2013 och 2014 som underlättar privatuthyrning av bostadsrätter och tillåter en friare hyressättning syftade till att få loss fler andrahandsbostäder. Men många lägenhetsinnehavare har i stället frestats av möjligheten att hyra ut betydligt dyrare till turister.

Intresseorganisationerna Fastig-hetsägarna och Bostads-rätterna uppmanar alla bostadsrättsföreningar att anta en tydlig policy.

Airbnb

Airbnb är en internationell marknadsplats på nätet för uthyrning och bokning av privata boenden i över 190 länder.

Företaget grundades 2008 av Brian Chesky, Joe Gebbia och Nathan Blecharczyk som alla jobbar kvar i företaget.

Huvudkontoret ligger i San Francisco i Kalifornien.

Efter den senaste finansieringsrundan värderas bolaget till 212 miljarder kronor.

Drygt 10 000 svenskar försöker i dag hyra ut sina bostäder via Airbnb. 6 av 10 finns i Stockholm. “

“ Rekordvinst för Handelsbanken

ONSDAG 22 JULI 2015

Handelsbanken levererade en rapport för andra kvartalet som var något bättre än väntat. Men aktiemarknaden mottog rapporten med en gäspning trots rekordvinsten.

Handelsbanken, som var sist av storbankerna att rapportera, redovisar en rörelsevinst på 5 256 miljoner kronor för andra kvartalet, en ökning med 6 procent jämfört med vinsten på 5 077 miljoner kronor motsvarande period i fjol.

Analytiker hade, enligt Reuters, i genomsnitt räknat med en rörelsevinst på 5 180 miljoner kronor.

Kvartalsresultatet var det högsta hittills för kvarvarande verksamhet, skriver banken i delårsrapporten.

Den negativa räntan satte press på räntenettot som steg med 1 procent till 7 019 miljoner kronor, något bättre än väntat. Räntenettot ökade med 8 procent i Storbritannien och Nederländerna, steg marginellt i Sverige, Norge och Danmark och var stabilt i Finland. ”Stigande affärs-volymer ökade räntenettot med 91 miljoner kronor och lägre utlåningsmarginaler påverkade negativt med –11 miljoner kronor”, skriver banken.

Provisionsnettot ökade med 2 pro-cent till 2 359 miljoner kronor. Även det var marginellt bättre än väntat. Till skillnad från SEB var transaktionsaktiviteten hos Handelsbankens kunder lägre under kvartalet.

TT

Fakta.
Delår i siffror

Kvartal 2 (2015) Kvartal 2 (2014)

Räntenetto 7 019 6 704

Provisionsnetto 2 359 2 135

Intäkter 10 221 9 647

Kostnader 4 607 4 299

Kreditförluster 359 272

Rörelseresultat 5 256 5 077

Resultat/aktie 2,14 kr 2,09 kronor

Siffror i miljoner kronor om ej annat anges. “

“ Utvärdera och justera

TORSDAG 23 JULI 2015

Den senaste veckan har flera medier rapporterat om problem med de ”instegsjobb” alliansregeringen införde 2007. Dessa är särskilda anställningar för nyanlända där arbetsgivaren ges en subvention på upp till 80 procent av lönekostnaderna. De är riktade mot de flyktingar och anhöriginvandrare som står allra längst från arbetsmarknaden och ska kombineras med språkstudier.

Förra veckan berättade DN (16/7) om att kommunerna i liten utsträckning nyttjar instegsjobben. I stället använder de ”nystartsjobb”, en anställning som också riktas till nyanlända och som visserligen ger en lägre lönesubvention, men till skillnad från instegsjobben ger arbetstagaren rätt till a-kassa vid avslutad tjänst. Det betyder att kommunen kan lämpa över försörjningskostnaden på staten i fall anställningen inte förlängs efter att subventionen löpt ut. Dessutom omgärdas nystartsjobben inte av krav på språkstudier.

Under onsdagen rapporterade i sin tur Ekot om företag i servicesektorn som systematiskt missbrukar instegsjobben. I ”bästa” fall sätter arbetsgivare bruket av anställningsformen i system så att de kvickt gör sig av med dem vars statliga lönestöd löpt ut och ständigt kan använda sig av subventionerad arbetskraft. I värsta fall utnyttjar de nyanlända instegsjobbarna genom att betala ut en lön lägre än den som deras kontrakt ger dem rätt till.

Kunskapen om dessa problem är inte ny. För två år sedan genomförde Riksrevisionen en omfattande granskning av både instegs- och nystartsjobben. Slutrapporten konstaterade att de som deltagit i högre grad än de som inte gjort det lyckats etablera sig på arbetsmarknaden.

Men den noterade också att det var omöjligt att avgöra om det var tack vare instegs- och nystartsjobben eller om det berodde på en selektionseffekt: Att bättre rustade nyanlända ingick i de två programmen.

Rapporten underströk också att nyttjandet av instegsjobben var lägre än vad regeringen hade hoppats. Och att det sannolikt till viss del berodde på en utträngningseffekt från nystartsjobben. Samt att det fanns en risk att arbetsgivare i sektorer med små vinstmarginaler systematiskt använde sig av subventionerad arbetskraft.

Dessa problem visar hur svårt det är att konstruera broar till den reguljära arbetsmarknaden för dem som står långt ifrån den.

Vad gäller de arbetsgivare som utnyttjar instegsjobbare genom att betala ut för låga löner är det naturligtvis fullständigt oacceptabelt och måste beivras. Det kräver sannolikt, vilket Riksrevisionen påpekade, större resurser och högre kapacitet hos Arbetsförmedlingen för uppföljning och kontroll.

Det är rimligen också möjligt att justera reglementet kring de två subventionerade jobbformerna så att kommunerna tvingas använda sig av instegsjobb när den arbetssökande saknar tillräckliga språkfärdigheter.

Samtidigt skapar nog varje lösning ett nytt problem. Täpps de hål som tillåter utnyttjande till lär färre använda sig av instegsjobben. Och att stänga alla är svårt. Att särlösningar baserade på olika former av subventioner ofta skapar skeva incitament är knappast en nyhet.

Därför är det lockande med generella åtgärder i form av lägre trösklar över lag och framför allt i form av lägre ingångslöner – kompletterat med sänkt skatt för att göra det möjligt att leva på mindre inkomster.

Samtidigt understryker den höga subventionsgraden i instegsjobben hur långt från arbetsmarknaden många nyanlända verkligen står. Det illustreras ytterligare av kommunernas val av de a-kassegrundande nystartsjobben: De förväntar sig inte att en tvåårig instegsjobbsanställning ska göra dessa arbetstagare anställningsbara utan planerar redan för när subventionen har löpt ut.

För att dessa individer ska kunna få ett jobb inom ramen av den reguljära arbetsmarknaden krävs sannolikt att ingångslönerna sjunker till nivåer de flesta svenskar anser oacceptabla.

Därför utgör lägre trösklar knappast en silverkula. Och argumenten för dem är sannolikt starkare när det gäller grupper något närmare arbetsmarknaden. För nyanlända utgör särlösningar sannolikt ett nödvändigt komplement. Det trots de oönskade konsekvenser sådana för med sig.

Därför måste de implementeras med ödmjukhet och insikt om att snar justering alltid lär bli nödvändig. Och för instegsjobben borde det sistnämnda redan ha skett. **DN “**

”Bankernas investeringar måste lyftas fram i ljuset”

TORSDAG 23 JULI 2015

“ Ny internationell granskning. Svenska banker är mindre öppna än banker i andra länder med hur de investerar kundernas pengar. Regeringen måste sätta press på bankerna för att ge konsumenterna bättre insyn och förutsättningar för att göra hållbara finansiella val, skriver representanter för fem organisationer.

Allt fler konsumenter börjar inse sparpengarnas koppling till hållbarhetsfrågor. De upprörs över avslöjanden om att deras sparpengar är placerade i ohållbara branscher som motverkar internationella klimatmål eller företag som kränker mänskliga rättigheter. Och det handlar inte om några småsaker. Enligt

revisionsfirman PwC är exempelvis koldioxidutsläppen från konsumenternas sparande ungefär lika stora som från deras konsumtion, boende och resor sammantagna. En färsk rapport från Amnesty visar också att de sju största bankerna i Sverige har över två miljarder kronor investerade i Shell, ett företag vars oljeutvinning i Nigeria orsakat omfattande föroreningar som resulterat i brist på mat och vatten.

Konsumenternas möjlighet att ställa krav på hur deras pengar används undergrävs dock av brist på information och insyn. En ny rapport från det internationella initiativet Fair Finance Guide, där fem svenska organisationer ingår, visar att bankerna i Sverige ligger efter andra länder när det gäller att redovisa hur de investerar och tar ansvar. Allra sämst i granskningen är Danske Bank och Handelsbanken. Men ingen av bankerna faller väl ut. I genomsnitt uppfyller de sju största bankerna i Sverige bara 34 procent av granskningskriterierna. Det ger en mindre smickrande fjärdeplats av sju granskade länder, efter Brasilien, Belgien och Nederländerna.

De svenska bankerna är bland annat dåliga på att redovisa vilka företag och branscher som de investerar i. I Nederländerna är insynen betydligt bättre. Där redovisar två av bankerna till och med vilka företag bankerna lånar ut till. De har visat att det går att vara transparent trots reglerna om banksekretess. I Sverige är det bara Ekobanken som öppet redovisar vilka företag och organisationer som banken lånar ut till. Svenska banker är också dåliga på att redovisa tydliga riktlinjer för hållbarhet och socialt ansvar som investeringarna ska följa. De är också sämre på att redovisa hur de röstat på bolagsstämmor. I Nederländerna publicerar över hälften av bankerna fullständig information om hur de har röstat. Då går det bland annat att se hur bankerna ställer sig till aktieägarförslag om att stärka företagens hållbarhetsarbete.

Efterfrågan på information om hur bankerna tar hänsyn till hållbarhetsfrågor är stor bland konsumenterna i Sverige. Bara i år har nästan 50000 besökt Fair Finance Guides svenska webbsida för att jämföra vilka hållbarhetskrav bankerna ställer när de investerar och lånar ut kundernas pengar. Och många har blivit rejält besvikna. Över 10000 mejl har skickats till bankerna med krav på bättre hållbarhetsarbete.

Vissa initiativ har tagits för att öka insynen. I år implementerades ett nytt EU-direktiv som kräver att svenska banker särredovisar finansiell information för varje land som de är aktiva i. Men kravet gäller inte bankernas investeringar. Det pågår också en statlig utredning om hur fonders hållbarhetsinformation kan förbättras. Miljömärkningen Svanen har nyligen meddelat att man ska utveckla en miljömärkning av fonder. Det är välkommet eftersom branschens egen hållbarhetsprofil är en självdeklaration som inte granskas av en oberoende part.

I andra länder är skarpare regelverk redan på gång. I Frankrike meddelade nyligen finansminister Michel Sapin ett lagkrav på att banker måste redovisa klimatavtrycket från sina investeringar. I Nederländerna tog handelsministern förra året initiativ till att utveckla en standard för hållbara banker, där transparens är en avgörande del. I Brasilien måste bankerna regelbundet redovisa alla sina investeringar till myndigheterna.

I Sverige vill vi se liknande politisk handlingskraft för att konsumenterna lättare ska kunna jämföra bankernas utbud och ställa krav. Därför uppmanar vi regeringen att agera på tre centrala områden:

1Öka insynen i hur bankerna investerar och hanterar hållbarhetsfrågor. Se till att implementeringen av EU:s direktiv om obligatorisk hållbarhetsrapportering leder till högre kvalitet på informationen som bankerna presenterar. Krav på tredjepartsverifiering och styrelsens undertecknande av hållbarhetsrapporten måste ingå för att säkra tillförlitlig information och ge en tydlig signal om att rapportering av hållbarhetsaspekter är minst lika central som övrig information i en årsredovisning. Utöver implementeringen av direktivet bör regeringen även ställa krav på att bankerna redovisar samlad information om vilka företag och branscher som de investerar.

2Inför krav på jämförbar hållbarhetsinformation om enskilda finansiella produkter till konsumenter. Vi välkomnar utredningen som regeringen tillsatt när det gäller fonder men efterfrågar att kraven utvidgas till fler finansiella produkter och att centrala delar av informationen verifieras av tredje part. Bland annat bör produkternas klimatavtryck redovisas.

3Tydliggör finansiella aktörers sociala ansvar för sina investeringar i regeringens kommande handlingsplan för företag och mänskliga rättigheter. Handlingsplanen bör ta upp de speciella utmaningar som finns i den finansiella sektorn när det gäller FN:s riktlinjer för företag och mänskliga rättigheter. Handlingsplanen måste innehålla krav på mätbara mål, tidsplaner och att bankerna genomför riskanalyser för att hantera sin påverkan på mänskliga rättigheter.

De sju största bankerna i Sverige förfogar över mer än 10000 miljarder kronor, kapital som till stor del består av allmänhetens besparingar. Genom konsumenternas informationsunderläge kan pengarna fortsätta att investeras i företag som förstör miljön och kränker mänskliga rättigheter. Det är dags att jämna ut maktbalansen och se till att konsumenterna får veta vad bankerna gör med deras pengar. Bara då kan konsumentmakten få genomslag för en hållbarare finansbransch.

Fakta. Fair Finance Guide

Fair Finance Guide är ett internationellt initiativ för att öka insynen i hur hållbart och ansvarsfullt banker investerar. Bakom står 25 organisationer i sju länder. Projektet finansieras med Sidastöd. Hela rapporten finns på fairfinanceguide.se

Svante Axelsson, generalsekreterare, Naturskyddsföreningen

Jan Bertoft, generalsekreterare, Sveriges Konsumenter

Bo Forsberg, generalsekreterare, Diakonia

Jakob König, projektledare för Fair Finance Guide, Sveriges Konsumenter

Anna Lindenfors, generalsekreterare, Amnesty

Anneli Nordling, ordförande, Fair Trade Center”

“ Brottsdömda säljer cannabisfröer – lagligt

TORSDAG 23 JULI 2015

Medan det är brottsligt att odla cannabis är det i Sverige fritt fram att köpa och sälja cannabisfrön.

Svenska nätföretag kan därför erbjuda hemleveranser av fröerna helt lagligt.

Men flera av företagens ägare är dömda för brott sedan tidigare, visar DN:s genomgång.

I onsdags berättade DN att de illegala cannabisodlingarna blir allt fler i Sverige. Ökningen gäller såväl mindre hemmaodlingar med plantor för eget bruk, som storskaliga marijuanaplantage som förser en större kundkrets med närodlad narkotika.

En förklaring till ökningen är den tilltagande näthandeln med cannabisfrön och odlingsutrusning som sker helt lagligt i Sverige. Eftersom fröerna inte innehåller den aktiva substansen THC är det först när fröet grott och kommit upp ur jorden som de klassas som narkotika.

Flera svenska och utländska nätföretag kan därför helt lagligt erbjuda hemleverans av olika frösorter, fläktsystem och specialbelysning som krävs för att odla cannabis -inomhus. Ofta säljs cannabisfröerna under namn som ”lyxfågelfrön” eller ”souvenirfrön” och texter på hemsidan påminner köparen om att det är olagligt att odla dem i Sverige.

Men när DN granskar fyra av de svenska företag som säljer cannabis-frön över nätet och som cannabis-odlare ofta tipsar varandra om i olika drogforum på nätet, står det klart att flera av bolagens ägare är dömda för brott sedan tidigare.

Företag A säljer ett tiotal olika frösorter via postorder med löfte om leverans samma dag. Ägarna till bolaget, två 32-åriga män från södra Stockholm, har båda tidigare dömts till fängelse för grovt narkotikabrott respektive medhjälp till grovt narkotikabrott. Den ene mannen hade avslöjats som organisatör till en större cannabisodling i en lägenhet i södra Stockholm, och den andre som medhjälpare.

Företag B erbjuder ett ännu större frösortiment med omkring 50 olika sorter. Ägaren, en 34-årig man från norra Stockholm, är tidigare dömd för olaga hot. Han har även varit åtalad för grov mordbrand, men frikänts i brist på bevisning.

Företag C är registrerat som inaktivt hos Bolagsverket men håller trots det sin webbshop öppen. En av de två ägarna, en 28-årig man från Mellansverige, är tidigare dömd för misshandel. Hans 27-årige affärspartner har tidigare suttit häktad misstänkt för rån, men frikänts.

Företag D finns inte registrerat hos Bolagsverket och har inga synliga ägare.

Endast två av företagen har registrerade inkomster, och blygsamma sådana.

På senare tid har Skatteverket genomfört revisioner mot ett tjugo-tal nätföretag som handlar med de legala cannabisfröerna och andra illegala droger. Enligt Dag Hardysson, narkotikaspecialist på myndigheten, är skattefusk vanligt förekommande hos den typen av företag.

– Ett sätt vi har för att komma åt detta är att göra provköp av de här produkterna som ännu inte är narkotikaklassade. Vi får inte ha nicknames (påhittade namn) så vi använder personer med väldigt vanliga namn som genomför köp. På så sätt får vi mer information om betalningsvägar och kan kontrollera kontona, säger han.

Thomas Lundqvist är docent i psykologi och ses som en av landets främsta experter på effekterna av cannabisbruk. Han har ofta varnat för riskerna med att röka cannabis, men tror ändå inte att ett förbud mot handel med fröerna hade gjort skillnad.

– Det är en återvändsgränd. Dels är det lagtekniskt svårt eftersom fröet i sig inte innehåller någon aktiv substans och därför inte är att klassa som narkotika. Dels skulle det inte påverka antalet marijuanarökare i Sverige. Hälften av alla som testar att röka fortsätter på grund av att de har en bakomliggande psykologisk brist, inte på grund av tillgängligheten, säger han.

Lina Lund

lina.lund@dn.se
Fakta.
Källa: Narkotikastrafflagen, Polisen.

Lagliga fröer – olagliga plantor

Narkotikastrafflagen slår fast att all framställning av narkotika som är avsedd för missbruk är straffbart.

Innehav och handel med cannabisfröer är däremot tillåtet då de inte innehåller den aktiva substansen THC. Att plantera fröet är dock en brottslig handling, även om det sker i ett annat syfte än för missbruk, till exempel prydnad. När fröet grott och kommit upp ur jorden klassas det som narkotika.

Att odla industrihampa, som innehåller en mycket låg halt av THC, är däremot lagligt. “

“ Vanvårdade sköldpaddor dumpas

TORSDAG 23 JULI 2015

Skansenakvariets hittegodsavdelning är fullbelagd. Hittills i år har 70 vattensköldpaddor som stockholmare tröttnat på fått en temporär fristad på Djurgården.

– I stället för att avliva sköldpaddorna släpps de ut, det är dåligt både för djur och natur, säger Ana Wahlström, verksamhetsansvarig på Skansenakvariet.

Bakom en låst säkerhetsdörr med dödsskalleskylt märkt ”Giftiga djur” har Skansenakvariet en hittegodsavdelning för övergivna reptiler. Stockholmspolisen hyr in sig på akvariet i väntan på att ägarna ger sig till känna.

Just nu simmar tio honungsmelonstora vattensköldpaddor runt i baljorna. Det är sällan en olyckshändelse att exotiska djur hamnar i kärr och vattendrag runt om i länet. Sommarreptiler är ett lika säkert sommartecken som sommarkatter.

– Många köper vattensköldpaddor åt sina barn när de är små som en femkrona och jättesöta. De äter sallad och bor i ett litet akvarium men snart är de 30 centimeter, kräver ett 200-litersakvarium och äter massor av rå fisk som luktar illa, säger Ana Wahlström.

Hon lyfter upp en rödörad sköldpadda som ganska snabbt visar sitt riktiga humör. Den saknar tänder men käkhugg gör rejält ont i ett finger.

– De biter ofta barnen och blir bara surare och surare för varje år. I stället för att avliva sköldpaddorna släpper man ut de i naturen. Förutom att det är plågsamt för djuren ska man aldrig släppa ut främmande arter i vår natur.

Djurparkerna tar årligen emot hundratals exotiska husdjur som ägare tröttnat på. När polisen inte hittar ägaren blir de övergivna djuren Svarte Petter i den informella byteshandeln mellan djurparkerna.

– Vi får in många vattensköldpaddor i ganska dåligt skick, det är tråkigt att se, de är helt lealösa och kalla och trötta med för långa klor. Vi vill ogärna avliva djur och försöker i stället bli av med dem genom att byta djur med andra djurparker, säger Ana Wahlström.

Hittills i år har Skansenakvariet tagit emot 70 vattensköldpaddor, 6 stora boaormar och ett par leguaner. Senast i tisdags fick akvariet en majsormsunge som ringlade Ringvägen fram innan den fångades in av polisen och fördes till Skansenakvariet mitt i natten.

– Majsorm är inte så vanligt att vi får in för de är lätta att sälja. Men boaormar som folk ledsnar på och lägger ut i naturen får vi hur många som helst.

Att avliva en reptil kostar några hundralappar men alla djurägare släpper ut vattensköldpaddor vind för våg i stället. En del hamnar på djursjukhusen.

– Vissa djurägare saknar skrupler och tröttnar på att ha en ilsken röd-örad vattensköldpadda i ett terrarium. Det är sommar och varmt och

man tror att djuren kan klara sig ute, vilket de absolut inte gör, säger Mia Runnérus, chef på Evidensia Specialistsjukhuset i Strömsholm.

Hon möter många vanvårdade reptiler som ägarna köpt i tron att de är lättskötta husdjur.

– Många föräldrar köper små gulliga sköldpaddor till sina barn för att de är allergiska. De tycker att det är kul i början och engagerar sig i djuret men efter ett par år är det inte så roligt med en ilsken vattensköldpadda hemma. Det kan också vara svårt att hitta semestervakt, de rödörade vattensköldpaddorna är ganska aggressiva djur, säger Mia Runnérus.

Många djurägare är förvånansvärt okunniga om sina husdjurs behov menar hon.

– Vattensköldpaddor får ofta så kallade ”man made diseases”. Ägarna matar dem inte på ett korrekt sätt utan ger djuren alldeles för ensidig kost, kanske bara räkor. Man låter dem vara i terrarium utan UV-ljus så att de får D-vitaminbrist och även kalkbrist. Allt detta gör att de blir alldeles mjuka, deras skelett går sönder och de faller ihop, säger hon.

Hon menar att en djurägare har ansvar för sitt djur både när det lever och ända in i döden.

– Många drar sig för att avliva djur men en avlivning orsakar inte djuren någon smärta. Det är bättre att sköldpaddorna får sluta sina dagar på ett humant sätt i stället för att släppas ut i naturen och lida, säger Mia Runnérus. **Jessica Ritzén** jessica.ritzen@dn.se “

“ Välkommen vändning

FREDAG 24 JULI 2015

Svea hovrätt kommer i stort sett till samma slutsatser som Södertälje tingsrätt i det så kallade assistansmålet. De 34 som fälldes av tingsrätten döms också i hovrätten.

Några av de inblandade får sina straff skärpta, andra kommer undan med lite kortare tid bakom galler.

En förklaring till straffskärpningarna är att hovrätten i högre grad valt att rubricera mångmiljonbedrägerierna mot Försäkringskassan som just bedrägerier, i stället för bidragsbrott. Utmärkt – men också en illustration av problemen med den inte ens tio år gamla bidragsbrottslagen.

De flesta associerar säkert bidragsbrott till lite vabb- eller bostadsbidragsfiffel. Men inte minst inom den alltmer kriminellt belastade assistansverksamheten handlar det om helt annan systematik, organisering och planering. Liksom om väldigt mycket högre belopp.

I Södertälje tingsrätt gjordes bedömningen att personerna inblandade i assistansbolaget Elmas fusk roffat åt sig minst 29 378 377 kronor.

För grovt bidragsbrott spelar det ingen roll hur stora beloppen är. Maxstraffet stannar ändå på fyra års fängelse. Vid grovt skattebrott liksom vid grovt bedrägeri kan man tvingas skaka galler i ytterligare två år.

Skillnaden är obegriplig. Skattebrott och bidragsbrott är två sidor av samma mynt. I det ena fallet lurar man skattebetalarna genom att inte betala in det riksdagsmajoriteten bestämt att man ska betala. I det andra lurar man samma skattebetalare genom att roffa åt sig pengar samma riksdagsmajoritet har bestämt att man inte har rätt till. Bedrägeri kan ses som samma typ av ”stöld” men den skillnaden att det inte nödvändigtvis behöver vara offentliga medel som stjäls.

Hovrätten går i sin dom pedagogiskt igenom de juridiska knutarna. 1 augusti 2007 trädde bidragsbrottslagen i kraft. De brott som de 34 åtalats för har inträffat både före och efter detta datum.

Enligt propositionen ska i konkurrenshänseende bidragsbrottet ha företräde framför bedrägeri. Finns det möjlighet att döma för bidragsbrott ska alltså rätten lämna bedrägerilagstiftningen åt sidan.

Men efter att ha nagelfarit bakgrunden till lagen har hovrätten valt att klassificera också händelserna efter augusti 2007 som bedrägerier. Motiveringen är gedigen.

Hovrätten konstaterar att lagen är skriven med utgångspunkt att det är förmånstagaren som begår brottet. Den bilden förstärks, skriver hovrätten, ”genom att en möjlighet till självrättelse också infördes, något som endast torde vara relevant för enskilda bidragstagare.”

Men i det aktuella målet, konstaterar hovrätten vidare, är det inte brukarna som gynnats. Det är inte de funktionshindrade som lämnat felaktiga och falska uppgifter till Försäkringskassan. De har i stället ”varit ett redskap i ett välorganiserat bedrägeri mot Försäkringskassan”. Allt har skett över deras huvuden. De har inte skott sig. Tvärtom har de skadats.

Det är ytterligare en aspekt på denna typ av brottslighet. Man kan förstås säga att det finns brottsoffer också vid skattefiffel eller felaktigt utbetalda bostadsbidrag. Men sett till volymerna i statsbudgeten torde det vara svårt att som enskild hävda att man har lidit men.

Assistansfusket kan se olika ut. Det finns exempel på personer som själva simulerat ett funktionshinder eller förmått sina barn att göra det. Visst finns en systemhotande aspekt. Men det finns också en individhotande.

Gårdagens dom är dessvärre inte det enda exemplet på hur funktionshindrade lämnats utan omsorg eller med mycket mindre omsorg än de haft rätt till och behövt. I längden hotas systemen. Mer omedelbart de brukare som drabbas.

Människor är viktigare än pengar. Det är värre att utlämnade funktionshindrade med behov av dygnet-runt-omsorg lämnas inlåsta ensamma än att Skatteverket går miste om ett par tusenlappar. I det ena fallet handlar det om människor av kött och blod. I det andra om växelpengar i statskassan. Det måste märkas i lagstiftning och påföljd.

Värt att minnas är att Lagrådet hade invändningar redan under lagens tillblivelse. Från rådet var beskedet att rekvisiten för bidragsbrott redan omfattades av bedrägerilagstiftningen. Lagen var alltså onödig. Den brottslighet vi ser i dag visar att den därtill är orimlig.
DN “

“ Med skräck som affärsidé

FREDAG 24 JULI 2015

Gängens våld sprider skräck och terror. Ändå fortsätter vi att tala om det som vanlig kriminalitet.

Civilminister Ardalan Shekarabi (S) stod häromkvällen inför tv-kameran och gjorde någonting rakryggat: Han erkände att staten fullständigt tappat kontrollen över spelmarknaden (TV4 Nyheterna 22/7). Det statliga monopolet är i dag meningslöst, urholkat i en samtid som hånfullt skrattar åt det analoga begreppet ”folkhälsan”. Speldjävulen betjänas ivrigt av sina mer jordbundna löjtnanter som funnit milsvida digitala hål i statens regleringsmur. I nyhets-inslaget inträffade följande ordväxling mellan statsrådet och reportern:

”Vi är så långt ifrån de målsättningar för spelpolitiken som man kan komma.”

”Har det havererat?”

”Ja.”

Föreställ er att samma sak sagts av justitieminister Morgan Johansson (S) om myndigheternas kamp mot den våldsbejakande gängkriminaliteten. Det är en tanke som inte låter sig göras i verkligheten. Vissa saker är mer känsliga att erkänna än andra. En del insikter är svårare att nå – och det finns risk att det behöver bli värre innan det kan bli bättre.

För några veckor sedan skrev tre forskare vid Brå och krävde en ny strategi mot organiserad brottslighet (DN Debatt 8/7). De mörka krafterna ägnar sig inte enbart åt klassiska, mer socialrealistiska brott som narkotikaförsäljning, indrivning, trafficking och traditionell prostitution. Vissa har även, drivna och profithungriga entreprenörer som de är, hittat sätt att genom svartarbete, blufföretag och bidragsbedrägerier utvidga sina affärsområden. Det gör att de kriminella gängen inte endast agerar i samhällets utkanter, utan verkar i samma sfär och genom samma system som vi andra.

Men fortfarande är det kring den svarta ekonomin som det utkämpas gatukrig. De kriminella elementen nöjer sig dock inte med att konkurrera genom unika affärsmodeller, bättre produkter, rabatterbjudanden eller prissättningsnivåer. Reklamkampanjer är heller inget vedertaget verktyg för att nå nya marknadsandelar i den undre världen. Våldet är den organiserade brottslighetens främsta konkurrensfördel.

Den svenska säkerhetsdebatten, som den formuleras utifrån ett nationellt perspektiv med ett tydligt riksintresse, är inriktad på de politiska hoten från både vänster- och högerextrema rörelser samt islamistisk jihadism. Samtliga dessa våldsbejakande element förenas i sitt berättigande av våld som påverkansmetod för politisk förändring. För dem helgar medlen målen. Talas det terror talas det politik.

Men den terrorliknande verksamhet som i dag bedrivs av konkurrerande kriminella gäng har främst ekonomisk vinning på agendan. Samtidigt sprider de betydligt mer skräck i vardagen än vad nazister, vänsterextremister och jihadister gör tillsammans. Våldet är lika nyckfyllt, lika brutalt och samvetslöst som det våld politiska terrorgrupper sprider.

Gängmedlemmar agerar med samma urskiljningslöshet som terrorister. Bomber under bilar, handgranatsattacker mot bostadsområden, likvideringsuppdrag på köpcentrat Mobilia i Malmö eller på en restaurang i Biskopsgården i Göteborg – att sprida skräck och terror är en del av affärsidén.

Göteborg och Malmö må inte vara helt laglösa områden, men de är hårt drabbade av att den organiserade gängkriminaliteten reduceras till att ”bara” ses som organiserad brottslighet. Lika lite som brotten – återkommande skjutningar och bombattacker i offentliga miljöer – kan avfärdas som enskilda händelser, bör de heller inte definieras som ”bara” kriminella handlingar. Inte heller är de ”bara” lokala angelägenheter.

Det är inte endast civilsamhället som drabbas. Även offentliga institutioner som Rättscentrum i Malmö har blivit måltavlor för bombattacker. Det är ett allvarligt hot mot rättssamhällets fundament.

Malmöpolisen har gjort en utvärdering av sin senaste insats mot den organiserade brottsligheten, ”Olivia”. När man läser utvärderingen är det tydligt att polisens insatser mot gängen och dess våldsspiral lider av kortsiktighet. ”Olivia” var en fortsättning på flera tidigare tillfälliga insatser som visat goda resultat. När de avslutades tog det inte lång tid innan våldet återvände. Tillfälliga lösningar ger tillfälliga resultat. Rättssamhället kan inte bedrivas i projektform.

I dag handlar bekämpningen av den organiserade brottsligheten om att släcka bränder. Istället borde kampen föras utifrån målsättningen att - bränderna ska förhindras innan de uppstår.

Csaba Bene Perlenberg csaba.perlenberg@dn.se **Ledarskribent “**

”Utöka DÖ för att stoppa nedisningen i ekonomin”

FREDAG 24 JULI 2015

“ Enas över blockgränsen. Från Saltsjöbadsavtalet till 1990-talskrisen har svensk politik löst de mest avgörande frågorna i samförstånd. För att hålla ekonomin i gång behövs nu överenskommelser som går längre än DÖ. Investeringar i infrastruktur och bostäder är mest brådskande, skriver Anders Sundström och Magnus Alvesson, Swedbank.

Förlamning har drabbat svensk finanspolitik. Svaga regeringar och en svag opposition lämpar över ansvaret för svensk ekonomi på Riksbanken, som tvingas föra en extrem och riskfyllt penningpolitik med minusränta. Politiskt ansvarstagande innebär att genomföra åtgärder som är impopulära på kort sikt men nödvändiga på lång. För detta krävs blocköverskridande handlingskraft från alla de etablerade partierna för att möta behoven hos en växande befolkning.

Under 1990-talet stod svensk ekonomi i brand och den gången tog politikerna gemensamt itu med krisen och vi fick ner en skenande inflation och statsskuld samt gjorde Riksbanken oberoende. Den ekonomiska politiken har sedan dess fungerat väl men verkligheten har förändrats och i stället för överhettning står vi inför en gradvis nedisning av svensk ekonomi. Därtill kommer den stora osäkerhet som skapas av Greklandskrisen som kan kyla ned Sveriges viktigaste exportmarknader ytterligare. Därför behöver vi nu i stället finanspolitiskt bränsle för att förhindra en ekonomisk permafrost och samtidigt lätta pressen på Riksbanken. Att släppa på inflationsmålet är inget alternativ, risken för deflation är överhängande och kostnaderna skulle bli betydande. Därför måste de etablerade partierna samarbeta

över blockgränserna för bredare och mer långsiktiga överenskommelser. Decemberöverenskommelsen begränsar de negativa effekterna av ett svagt parlamentariskt läge. Varför nöja oss med så lite? I stället bör decemberöverenskommelsen breddas så att den politiska ledningen proaktivt kan omvandla det stora sparandet i svensk ekonomi till investeringar.

Farorna med låga och negativa räntor under en längre tid är betydande. På kort sikt ökar risktagande och spekulation. Bostadspriser drivs upp och därmed hushållens skuldsättning. Kommande ränteuppgångar kommer att pressa bostadspriserna och kostnaderna hamnar tveklöst på hushållen och det riskerar både att dämpa konsumtionen och därmed tillväxten. En ökande mängd pengar i ekonomin och låg avkastning på förhållandevis trygga placeringar riskerar dessutom att trissa upp priserna på riskfyllda tillgångar till bubbelnivåer. Även de strukturella effekterna på svensk ekonomin på längre sikt är negativa. Låga räntor innebär att det blir svårt att skilja på bra och dåliga investeringar. Näringslivet kan investera i projekt med hög risk och låg avkastning, eller helt avstå från investeringar. Det betyder att produktivitetsutvecklingen stannar av och tillväxten urholkas. Låga räntor, som på kort sikt stärker konjunkturen och inflationsutvecklingen, kan alltså leda till stigande obalanser och uppblåsta bubblor, och ge en tilltagande avkylning i svensk ekonomi.

I svensk politisk tradition har stora, avgörande och svåra frågor hanterats i brett samförstånd allt från Saltsjöbadsavtalen på 1930-talet över lotteririksdagen på 1970-talet till skattereformen på 1980-talet. Även vid den senaste djupa ekonomiska krisen, i början av 1990-talet, samverkade och samarbetade de två stora politiska partierna, och Carl Bildt och Ingvar Carlsson gjorde det som krävdes för att rädda svensk ekonomi.

Valresultatet år 2010 då Sverigedemokraterna tog plats i riksdagen förändrade i grunden förutsättningarna för att skapa ett handlingskraftigt regeringsunderlag. Konsekvenserna har varit tydliga med en passiv finanspolitik och brist på framåtblickande reformer. Efter valet 2014 åstadkom man, genom decemberöverenskommelsen, möjligheten att anta en budget trots att man har en majoritet emot sig. Decemberöverenskommelsen skapar emellertid inte förutsättningar för en handlingskraftig regering som kan hantera mer långsiktig politik.

Den ekonomiska terrängen har förändrats sedan 1990-talet då det ekonomisk-politiska ramverket med två ankare – inflationsmål och överskottsmål – lades fast. Sveriges statsskuld är nu bland de lägsta i EU, den demografiska utvecklingen är mer gynnsam och den offentliga sektorn är mindre konjunkturkänslig. Det bör påverka utformningen av överskottsmålet. Dessutom är statens lånekostnader unikt låga samtidigt som investeringsbehoven är stora, inte minst för att möta behoven hos vår snabbt växande befolkning. Låga upplåningskostnader gör finanspolitiska satsningar attraktiva. Det skulle dock kräva att det andra ankaret i svensk ekonomisk politik, överskottsmålet, görs mer flexibelt. Viktiga satsningar kan möjliggöras genom ett öppnare regelverk kring offentlig-privat finansiering. De befintliga tillgångarna och de årliga påfyllningarna i mångmiljardklassen som sker till vårt pensionssystem behöver hitta långsiktiga avkastningsmöjligheter.

Till vad behövs då en mer expansiv finanspolitik och ökat investeringsutrymme, utöver att lätta på pressen på Riksbanken? De allra mest pressande frågorna just nu i svensk ekonomi och bland befolkningen är bristen på bostäder, underdimensionerad och krackelerande vägar och järnvägar, och fallande kvalitet och resultat i utbildningssektorn:

Investeringar i infrastruktur och utbildning. Detta skulle öka sysselsättning på kort sikt och bidra till högre tillväxt på lång sikt.

Ökat bostadsbyggande skulle öka rörligheten på arbetsmarknaden och sänka företagens rekryteringskostnader. Dessutom dämpas prisrallyt och hushållens risker reduceras.

Det finns finanspolitiskt utrymme och även ett sparandeöverskott i pensionssystemet. Men finns en politisk förmåga och vilja?

Den extrema penningpolitiken riskerar att skapa bubblor och obalanser som senare briserar till höga kostnader, men i ett värre scenario dämpa och ytterligare kyla ned svensk ekonomi. Just nu står Stefan Ingves och Riksbanken ensamma med hela ansvaret för den svenska konjunkturen, och nedisningen av svensk ekonomi riskerar bli kostsam om inte de politiska företrädarna anpassar sig till den nya verkligheten och agerar därefter. Vår uppmaning till regering och opposition är därför: ta er samman. Sätt er ned och träffa en överenskommelse som sträcker sig bortom decemberöverenskommelsen. Vi behöver nu det samförstånd som tog oss ur 90-talskrisen. Låt oss inte sitta still och vänta in permafrosten.

Anders Sundström, styrelseordförande Swedbank och styrelseordförande i KF

Magnus Alvesson, prognoschef Swedbank

“ S-utspel om att slå samman kommuner får kalla handen

FREDAG 24 JULI 2015

Våra nordiska grannländer bantar antalet kommuner för att möta den kraftiga urbaniseringen. Och i veckan öppnade den svenska regeringen för en ny kommunreform. Men intresset från riksdagspartierna är svalt visar DN:s rundringning.

I tisdagens DN meddelade civil-minister Ardalan Shekarabi att han vill tillsätta en kommunutredning för att komma tillrätta med de problem som uppstår när kommuner tappar sina invånare. Bland annat vill ministern utreda om en ny kommunreform vore en bra lösning. Men en rundringning till riksdagspartierna visar att intresset minst sagt är svalt. Allianspartierna samt Miljöpartiet och Vänsterpartiet tycker visserligen att det är bra om kommuner går samman – men det ska ske utan tvångsmedel.

– Vi tror inte stordrift alltid är det bästa. Men om kommunerna går ihop av egen vilja stödjer vi det, säger Emma Nohrén, landsbygdspolitisk talesperson (MP).

Sverigedemokraterna i sin tur är skeptiskt till bildandet av större kommuner.

För att bibehålla en god livskvalitet i hela landet vill flera av partierna utlokalisera statliga myndigheter, göra satsningar på infrastrukturen och se till att hela landet har en god bredbandskapacitet.

Tidigare i år meddelade regeringen att man vill fatta beslut om en regionreform under mandatperioden. Också det är en fråga som splittrar riksdagspartierna.

– Vi är positiva till större regioner. I dag finns en problematik där landsting överinvesterar i resurser genom att de var och en är för små. Detta skapar ett överskott som inte är resurseffektivt, säger Magnus - Oscarsson, landsbygdspolitisk tales-person (KD).

Allianskollegan Ulf Berg, Moderaternas landsbygdspolitiske talesperson, är av en annan åsikt.

– Geografiska gränser är sällan lösningen, säger han.

I våra nordiska grannländer är fråg-an om kommunsammanslagningar betydligt mer levande. 2007 bantade Danmark ner antalet kommuner rejält. 271 blev 98 och därmed fick en typisk dansk kommun runt 40 000 invånare. Syftet var att skapa effektivare och mer resursstarka kommuner.

– Det fanns ingen stor kris i botten, gällande vare sig service till medborgarna, demokratin eller ekonomin. Snarare handlade det om att stärka upp inför framtiden, säger Siv Sandberg, statsvetare vid Åbo akademi i Finland.

Trots att reformen var omfattande och kommunerna i princip blev tvingade att gå samman, möttes den av få protester.

– Man lyckades få i gång en anda av att ”nu bygger vi nya Danmark”.

Lika enkelt har det inte gått för Norge och Finland. Den tidigare socialdemokratiska regeringen i Norge förespråkade landets finmaskiga kommunsystem. Men när den borgerliga regeringen tillträdde 2013 bröt man mot den tidigare linjen och utlovade en ny kommunreform.

– De norska kommunerna håller för tillfället på att utarbeta planer över hur de ska genomföra reformen. Samtidigt ökar skepsisen mot reformer alltmer, säger Siv Sandberg.

I Finland var planen att minska antalet kommuner till ett 70-tal. Men motståndet har varit starkt och regeringen har gett upp planerna på en heltäckande kommunreform. I stället planerar man omfattande förändringar av kommunernas uppgifter. Siv Sandberg säger att det finns fler lärdomar att dra från Danmark för att lyckas med en kommun-reform.

Den danska reformen var tvingande men kommunerna fick själva vara med att bestämma om vilka man skulle slå ihop sig med, vilket mildrade protesterna från lokal-politikerna. Dessutom tilldelades de nya kommunerna nya arbetsuppgifter, något som skapade drivkraft.

–Det är lättare att motivera en kommunreform med ”nu bygger vi något nytt” snarare än att ”nu försöker vi rädda vad som räddas kan”, säger Siv Sandberg.

Civilminister Ardalan Shekarabis utredning ska tillsättas 2016.

Nina Brevinge

nina.brevinge@dn.se
Fakta.
Nordiska länder går olika vägar

Norge

Norge har i dag 428 kommuner med ansvar för bland annat grundskola, förskola och primärvård. Hälften av kommunerna har färre än 5 000 invånare och i landets minsta bor drygt 200 personer.

När den borgerliga regeringen tillträdde 2013 utlovades en ny kommunreform. Något bestämt antal är dock inte spikat och reformen bygger på frivillighet. Men enligt regeringens utredare behöver en norsk kommun minst 15 000 invånare för att klara av sina uppgifter.

De norska kommunerna håller för tillfället på att utarbeta planer över hur de ska genomföra reformen.

Danmark

Den nuvarande danska kommun- och regionstrukturen verkställdes den 1 januari 2007. 271 kommuner blev 98 och kravet var att ingen kommun skulle ha färre invånare än 30 000. På regional nivå ersattes landets 13 amts (motsvarigheten till landsting) av fem regioner med sjukvården som huvudsakligt område.

Utvärderingar visar att målen nåddes, kommunerna blev effektivare och mer resursstarka. Forskare från universitetet i Århus har också kunnat visa att man sparat in på administrativa kostnader. Mätningar har dock visat att tilliten till lokala beslutsfattare minskat.

Finland

2009 påbörjades den största kommunsammanslagningen i landets historia. Reformen byggde på frivillighet och antalet kommuner minskade med 67 till 348.

Vid regeringsskiftet 2011 tog regeringen nya tag och kommunerna fick i uppdrag att utreda förutsättningarna att gå samman med grannkommunen. Men inte mycket har hänt i praktiken. På senare år har motståndet ökat, särskilt i storstadskommunerna.

I Finland ansvarar kommunerna för sjukvården och parallellt pågår en debatt om att överföra vården till fem stora regioner.

Sverige

Sedan den senaste kommunsammanslagningen 1971 har befolkningen minskat i drygt hälften av landets 290 kommuner. I dag har var fjärde kommun färre än 10 000 invånare. I var sjätte färre än 8 000 invånare, vilket anses vara miniminivån för att kommunerna ska kunna garantera sina medborgare god kommunal service.

Debatten om en ny kommunreform har dykt upp med jämna mellanrum. Frågan har bland annat väckts av tidigare statsminister Göran Persson (S), FP-riksdagsledamoten Nina Larsson och M-riksdagsledamoten Katarina Brännström. “

“ Så tycker partierna

FREDAG 24 JULI 2015

Hur bibehåller man en god livskvalitet för de som inte vill flytta till en stad?

Behövs en ny samman-slagning av kommuner och/eller landsting?

Vilket ansvar har politiker på nationell nivå?

• Ulf Berg (M), landsbygdspolitisk talesperson

1. Hur bibehåller man en god livskvalitet för de som inte vill flytta till en stad?

– Det behövs en politik som ser till att jobben finns kvar, blir fler eller finns inom rimliga pendlingsavstånd. Kortsiktigt är det mycket viktigt att alla hushåll får tillgång till fiber samt att det mobila nätet har god täckning.

2. Behövs en ny samman-slagning av kommuner och/eller landsting?

– Geografiska gränser är sällan lösningen, ofta är olika samarbetsmodeller att föredra. Det är upp till kommunerna att bestämma om det ska ske sammanslagningar. När det gäller

landstingen kanske vissa behandlingar endast ska skötas på ett ställe för att erhålla bästa tänkbara vård.

3. Vilket ansvar har politiker på nationell nivå?

– Mycket stort ansvar. Det måste föras en politik som underlättar företagande och ett erkännande om att bilen behövs på landet och inte höja skatterna på drivmedel årligen. Svenska bönder straffbeskattas och det planeras nu för kilometerskatt och skatt på handelsgödsel.

• Lars Tysklind (FP), landsbygds-politisk talesperson

1. Hur bibehåller man en god livskvalitet för de som inte vill flytta till en stad?

– Vi vill öka likvärdigheten genom ökad statlig samordning av sjuk-vården, särskilt för högspecialiserad vård. Kvaliteten på skolan säkras genom att staten tar tillbaka huvud-mannaskapet för de offentligt drivna skolorna.

2. Behövs en ny samman-slagning av kommuner och/eller landsting?

– Staten ska inte tvinga fram sammanläggningar, däremot under-lätta för kommuner som vill gå samman. Folk-partiet är positivt till en region-reform, men den måste bygga på att de berörda landstingen och regionerna själva vill delta.

3. Vilket ansvar har politiker på nationell nivå?

– Satsning på bra infrastruktur är avgörande. Staten bör också ändra lagar som skapar onödiga hinder för landsbygdsutveckling. Exempelvis ska inte strandskyddsreglerna i onödan hindra bebyggelse där exploateringstrycket ändå är mycket lågt.

• Eskil Erlandsson (C), riksdagsledamot och landsbygdspolitisk tales-person

1. Hur bibehåller man en god livskvalitet för de som inte vill flytta till en stad?

– Grunden för att samhällen ska fortsätta leva är jobben. Det är skälet till att hålla ned skattetrycket för de som skapar jobben, alltså företagen. Dessutom är det kommunala utjämningssystemet jätteviktigt för att ge likvärdig service i hela landet.

2. Behövs en ny samman-slagning av kommuner och/eller landsting?

– Det finns inga belägg för att mindre kommuner klarar sina uppgifter sämre än de stora. Sammanslagningar av kommuner och regionbildningar ska vara frivilliga. Statliga pekpinnar brukar aldrig leda till något gott.

3. Vilket ansvar har politiker på nationell nivå?

– Till exempel genom att hålla igen på bensinskattehöjningar. Staten har också ett ansvar för att infrastrukturen fungerar, såsom järnväg,

vägar och bredband. Därtill tycker vi att man ska arbeta aktivt för utlokalisering av myndigheter.

• **Magnus -Oscarsson (KD), landsbygdspolitisk tales-person**

1. Hur bibehåller man en god livskvalitet för de som inte vill flytta till en stad?

– Enklare regler och konkurrenskraftiga skatter gör det mer attraktivt för företag att etablera sig på landsbygden. Vi vill också att myndigheter och kommuner samarbetar kring offentlig service. Alternativa möjligheter att resa kollektivt på landsbygden behöver också utvecklas.

2. Behövs en ny samman-slagning av kommuner och/eller landsting?

– Vi ser inget behov av en ny tvingande kommunsammanslagning. Vi anser att större regioner på ett mer effektivt sätt skulle kunna fördela resurser och säkerställa god offentlig service.

3. Vilket ansvar har politiker på nationell nivå?

– Politiker på nationell nivå har ett ansvar att se till att grundläggande service och infrastruktur finns och fungerar. Vi ser också att framtidens sjukvård måste skötas med en nationell helhetssyn. Därför har vi föreslagit en utredning för att se över möjligheten att förstatliga sjukvården.

• **Ardalan Shekarabi (S), civilminister**

1. Hur bibehåller man en god livskvalitet för de som inte vill flytta till en stad?

– Flera olika lösningar brukar diskuteras, till exempel sammanläggning eller ökad samverkan. Dessa har olika fördelar och nackdelar och regeringen har för avsikt att se över frågan under mandatperioden.

2. Behövs en ny samman-slagning av kommuner och/eller landsting?

– En -reform är inget som rege-ringen utesluter, men det är inte nödvändigtvis svaret på alla kommuners problem. Den nuvarande indelningen av landstingen är inte tillräckligt ändamålsenlig och effektiv. Rege-ringen har dock inte tagit ställning till exakt vilket antal som är det optimala.

3. Vilket ansvar har politiker på nationell nivå?

– Att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting som bidrar till en effek-tiv kommunal verksamhet med hög kvalitet.

• **Håkan Svenneling (V), riksdagsledamot och landsbygdspolitisk tales-person**

1. Hur bibehåller man en god livskvalitet för de som inte vill flytta till en stad?

– Vänsterpartiet vill ha en skattepolitik som gynnar hela landet. Det ska exempelvis vara möjligt att ge riktade statliga stöd till brukssamhällen och landsbygd. Vi vill också garantera tillgången till apotek över hela landet och systemet med apoteksombud ska permanentas.

2. Behövs en ny samman-slagning av kommuner och/eller landsting?

– Kommunsammanslagning är en fråga för den lokala demokratin. Det är klokt av regeringen att tillsätta en förhandlings-person i syfte att se över den regionala organiseringen.

3. Vilket ansvar har politiker på nationell nivå?

– Staten ska ta ett större ansvar för servicen på landsbygden. Lanthandlar, driv-medelsstationer och utvecklingen av fler lokala bankkontor ska stödjas. En tryggad polis-försörjning ska säkerställas i hela landet.

• **Emma Norén (MP), riksdagsledamot och landsbygdspolitisk tales-person**

1. Hur bibehåller man en god livskvalitet för de som inte vill flytta till en stad?

– Vi måste höja landsbygdens status. Man måste ha landsbygdsglasögon på sig i all -politik – oavsett om det gäller -skolan eller skatter.

2. Behövs en ny samman-slagning av kommuner och/eller landsting?

– Vill kommunerna gå ihop av egen vilja stödjer vi det. Det är svårt för alla landsting att erbjuda specialistvård. Men vi tror framför allt på samarbeten mellan landstingen, snarare än storregioner.

3. Vilket ansvar har politiker på nationell nivå?

– Regeringen ska se till att människor kan bo i hela landet. Under allians-regeringen skapades de stat-liga jobben framför allt i storstäderna. Dessutom drog man ner på antalet högskoleplatser till förmån för de stora lärosätena. Detta vill vi ändra på.

• **Anders Forsberg (SD), riksdagsledamot i miljö- och jordbruksutskottet**

1. Hur bibehåller man en god livskvalitet för de som inte vill flytta till en stad?

– Den offentliga servicen på landsbygden har försämrats. Vi är oroade över utvecklingen och vill stärka medborgarservicen för alla till exempel med lokala service-punkter eller medborgarkontor.

2. Behövs en ny samman-slagning av kommuner och/eller landsting?

– Kommun- och landstingsgränser vilar på naturliga geografiska avgränsningar och historiskt förankrad identitet. Sammanslagningar riskerar att leda till att närheten mellan medborgarna och besluts-fattarna går förlorad.

3. Vilket ansvar har politiker på nationell nivå?

– Det finns kulturella, sociala och ekonomiska skäl för staten att satsa på landsbygden. Det krävs ett batteri av åtgärder, som tryggad offentlig och kommersiell service i hela landet, en god infrastruktur och även en ut-lokalisering av statliga -myndigheter.

Nina Brevinge nina.brevinge@dn.se “